

PEST MEGYE

ÖNKORMÁNYZATÁNAK

KÖZLÖNYE

**PEST MEGYEI
TERÜLETFEJLESZTÉSI
KONCEPCIÓ
2014-2030**

**I. kötet
HELYZETFELTÁRÁS**

FELÜLVIZSGÁLAT
2021. április

Tartalom

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK PEST MEGYE HELYZETÉRTÉKELÉSÉRŐL	6
1. PEST MEGYE A NEMZETKÖZI ÉS NAGYTÉRSÉGI TÉRBEN	15
2. PEST MEGYE GAZDASÁGA	18
2.1. Pest megye gazdasága	18
2.2. Pest megye gazdasági szerkezete	26
2.3. Fontosabb ágazatok	35
2.3.1 Mezőgazdaság	35
2.3.2 Ipar	43
2.3.3 Építőipar	47
2.3.5 Turizmus és szabadidőgazdaság	50
2.3.6 Közlekedés, kereskedelem, szállítás, raktározás	62
2.6.3. Információ, kommunikáció	78
2.6.4. Befektetés-ösztönzés	81
3. PEST MEGYE TÉRSÉGEI	89
4. VIDÉKFEJLESZTÉS	100
5. MUNKAERŐPIACI HELYZETKÉP, FOGLALKOZTATÁS	108
5.1. Foglalkoztatottak, keresetek, ingázás	111
5.2. Munkanélküliség, regisztrált álláskereső	116
6. TÁRSADALMI KÖRNYEZET	118
6.1. Demográfiai szerkezet és prognózis	118
6.2. Népeségyszám, népsűrűség	118
6.3. A népesség korstruktúrája	120
6.4. Népesség iskolázottsága	121
6.5. Természetes népmozgalom	122
6.6. Vándorlás	125
6.7. Háztartások	126
6.8. Nemzetiségek Pest megyében	128
7. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA	130
7.1. Oktatási intézmények	130
7.1.1. Óvodai ellátás	130
7.1.2. Általános iskola	133
7.1.3. Középfokú oktatás, szakiskola és speciális szakiskola	135
7.1.4. Felsőoktatás	138
7.2. Szociális ellátás, gyermekvédelem	139

7.2.1. Szociális alapellátások.....	141
7.2.2. Szociális szakellátás.....	146
7.2.3. A gyermekjóléti alapellátás.....	149
7.2.4. A gyermekvédelmi szakellátás.....	152
7.3. Egészségügyi ellátórendszer	154
7.3.1. Fekvőbeteg ellátás.....	156
7.3.2. Járóbeteg ellátás.....	157
9.3.3. Alapellátás	158
7.3.4. Gondozóintézeti ellátás	160
7.3.5. Védőnői szolgálat.....	160
7.4. Kulturális adottságok, értékek	161
7.5. Közbiztonsággal kapcsolatos kérdések	164
8. KOMMUNÁLIS INFRASTRUKTÚRA	167
8.1. Vízgazdálkodás	167
8.1.1. Vízellátás.....	167
8.1.2. Gyógy- és termálfürdők	170
8.1.3. Szennyvízkezelés.....	172
8.2. Energiaellátás.....	176
8.2.1. Villamosenergia	178
8.2.2. Földgázellátás	181
8.2.3. Távhő szolgáltatás.....	183
8.2.4. Nem vezetékes energiahordozók hasznosítása az energiaellátásban – a megújuló energiahordozók.....	184
8.3. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	189
8.4. Lakásviszonyok.....	196
8.5. Az épített környezet és a kulturális örökség védelme	199
9. TELEPÜLÉSHÁLÓZAT, TÉRSZERKEZET	204
9.1. Településhálózat	204
9.2. Térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása	208
9.2.1. Általános jellemzés	208
9.2.2. A megye térszerkezete	208
9.2.3. A térszerkezetben közelmúltban bekövetkezett legfontosabb változások.....	211
9.3. Pest megye megyehatáron átnyúló kapcsolatai	211
10. PEST MEGYE BELSŐ ADOTTSÁGAI, KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSOK.....	215
10.1. Természeti adottságok.....	215
10.1.1. Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	215

10.1.2. Vízrajz.....	216
10.1.3. Élővilág.....	218
10.1.4. A táj jellemzői	218
10.1.5. Természet és tájvédelem.....	221
10.2. Belső erőforrások és veszélyek	226
10.2.1. Ásványkincs-vagyon.....	226
10.2.2 Energiaforrások.....	226
10.2.3. Területfelhasználás.....	227
10.2.4. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	227
10.2.5. A környezeti elemek állapota	229
10.2.6. Felszíni és felszín alatti vízkészletek, árvízvédelem	235
11. A TÉRSÉGET ÉRINTŐ TERVEK ÁTTEKINTÉSE.....	244
11.1. Az Európai Unió 2021-2027-es új kohéziós politikája és Magyarország Partnerségi Megállapodásában rögzített célok.....	244
11.2 Országos és térségi stratégiák megyei vonatkozásai	245
11.2.1. Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió.....	245
11.2.2. Országos Területrendezési Terv (OTRT)	246
11.2.3. Program a Versenyképesebb Magyarorszáért.....	247
11.2.4. Nemzeti Reformprogram (2020)	249
11.2.5. A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030	250
11.2.6. Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030.....	251
11.2.7. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024.....	253
11.2.8. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030).....	255
11.2.9. Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)	256
11.2.10. Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Terve (2015)	257
11.2.11. Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030.....	258
11.2.12. Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II.	260
11.2.13. Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030	261
11.2.14. Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió	262
11.2.15. Budapesti Mobilitási Terv – 2030	263
11.3. Pest megye 20 ezer főnél népesebb városai településfejlesztési célkitűzéseinek összefoglalója	265
11.4. Pest megyét is érintő szomszédos és egyéb kiemelt térségek területfejlesztési terveinek Pest megyére vonatkozó üzenetei.....	278
12. PARTNERSÉGI TERV	286
12.1. Pest megyei vállalkozások fejlesztési elképzeléseinek áttekintése	291

12.1.1. A 2021-2027 Programozási időszak vállalkozói igényeinek kutatásához készült felmérés munkamódszere	291
12.1.2. Válaszok értékelése	292
12.1.3. A 2014-es és 2020. évi kérdőív eredményeinek összehasonlítása	297
12.1.4. Javasolt fejlesztési témák a 2021-2027-es időszakra	299
12.2. Pest megye települési önkormányzatai fejlesztési elképzeléseinek áttekintése	303
12.2.1. A 2021-2027 Programozási időszak önkormányzati igényeinek kutatásához készült felmérés munkamódszere	303
12.2.2. Válaszok értékelése	304
12.3. A pest megyei társadalmi szervezetek fejlesztési elképzeléseinek áttekintése	308
12.3.1. A 2021-2027 Programozási időszak civil igényeinek kutatásához készült felmérés munkamódszere	308
12.3.2. Válaszok értékelése	309
13. A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	318
13.1 A területfejlesztés hatékonysága – forráshasznosítás hazai forrásokból	319
13.1.1. A területfejlesztés hatékonysága – forráshasznosítás hazai forrásokból	319
13.2. A területfejlesztés hatékonysága – forráshasznosítás Eu forrásokból	325
13.2.1. A 2014-2020-as programozási időszak forrásai	325
13.2.2. Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) Pest megyében	328
14. HELYZETÉRTÉKELÉS, SWOT ANALÍZIS	330
14.1. A SWOT elemzés módszertana	330
14.2. A fejlesztés lehetséges irányai	338
14.3. Pest megye jövőképe	340
ÁBRAJEGYZÉK	348
KÉSZÍTŐK, KÖZREMŰKÖDŐK NÉVSORA	357

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK PEST MEGYE HELYZETÉRTÉKELÉSÉRŐL

Magától értetődő elvárásnak tekinthető, hogy Pest megye területfejlesztési koncepciója és stratégiája megfelelő helyzetértékelésre támaszkodjon. A megye és térségei profiljának, sajátos jellemzőinek, az egyes területek adottságainak ismerete alapozza meg a területfejlesztés hatékonyságát – és azt a hozzáadott értéket, amit a vállalkozások és a közösségek számára jelent a megye és térségeinek jelenét és jövőjét meghatározó tényezők bemutatása.

*Helyzetértékelés
alaptételei*

Nagy jelentőséggel bír, hogy az értékelés keretében összefoglalt adatok és megállapítások helyességét visszaigazolják az érintettek. A helyzetértékelés első változata e feladatnak kíván megfelelni – összegzi a fontos, vagy annak vélt jellemzőket, sajátosságokat és folyamatokat, hogy az érintettek számára megadja a véleménynyilvánítás lehetőségét.

Az állítások között talán az egyik legfontosabb, hogy Pest megye, vagy akár csak a megye Budapest agglomerációhoz tartozó része nem egyszerűen Budapest rekreációs és lakóövezete. Annál lényegesen nagyobb jelentőséggel bír úgy a Főváros, mint az ország egészének működésében, fejlődésében. Földrajzi elhelyezkedésének következménye, hogy az európai fő áramlási irányok, a transzeurópai közlekedési útvonalak jelentős része (elsősorban a Nyugat- és Észak-Európát a Balkánnal és a Közel-Kelettel összekötő irányok) a megyében kapcsolódnak össze; de a megye országos térszerkezetben elfoglalt speciális szerepét a szomszédos megyék, illetve tájak irányába ható több tradicionális kapcsolódási pont és zóna megléte is biztosítja.

Pest megye országon belüli pozícionálása

Megkerülhetetlen tény, hogy az ország népességének és gazdaságának területi elhelyezkedésében az elmúlt évtizedben folyamatos koncentráció következett be. Miközben az ország népessége csökken és Győr-Sopron-Moson, valamint Fejér megye kivételével valamennyi megyét népességvesztés jellemzi – Pest megye népessége folyamatosan növekszik. Ráadásul Budapest népességmegtartó képessége folyamatos erősödésével (2007-től) már a Főváros népessége is növekszik, és a nemzetközi migráció eredménye is ebben a központi térségben a legerőteljesebben pozitív. Az itt élő népesség korosztályi összetétele, népsűrűsége, aktivitása és képzettsége különleges lehetőséget jelent az itt élő embereknek éppúgy, mint az ország egészének.

Pest megye – gazdasági ereje, a szolgáltatások és az ipar koncentrációja, illetve nemzetgazdaságon belüli részaránya, valamint innovációs teljesítménye miatt – megkerülhetetlen tényezője a gazdaság növekedését, a foglalkoztatás és a beruházások bővítését, az innováció erősítését célzó kezdeményezéseknek. Amennyiben Pest megye gazdasága akár csak stagnál, az Magyarország számára azt jelenti, hogy a Növekedési Tervben, illetve az egyes ágazati stratégiákban megfogalmazott ambiciózus célok döntő többségét nem lesz képes teljesíteni. A helyzetértékelés ráadásul arra is rámutatott, hogy a Pest megyei kistérségek központi elhelyezkedése, a Főváros közelsége nem jelent garanciát a növekedésre. Több, korábban kedvező fejlődést mutató kistérségben is törékenynek bizonyult az uniós csatlakozás előtt megindult felzárkózás; a dezintegrációs folyamatokat figyelembe véve nem zárható ki annak lehetősége, hogy akár korábban fejlett ipari térségek is válságövezetté válhatnak viszonylag rövid idő alatt.

A megye gazdasági erejénél fogva megkerülhetetlen és fontos szereplője az országnak

Pozícionálás

Pest megye hazánk egyik legdinamikusabban fejlődő megyéje, a Fővárost körülölelve, azzal a gazdasági- és a társadalmi élet terén ezer szálon összefonódva, mégis önálló területi egységként Kelet-Közép-Európa egyik legjobb adottságokkal rendelkező térsége. A megye, ahogy a térség egésze, nem a többi hazai megyével, hanem közép-európai és ázsiai térségekkel versenyez.

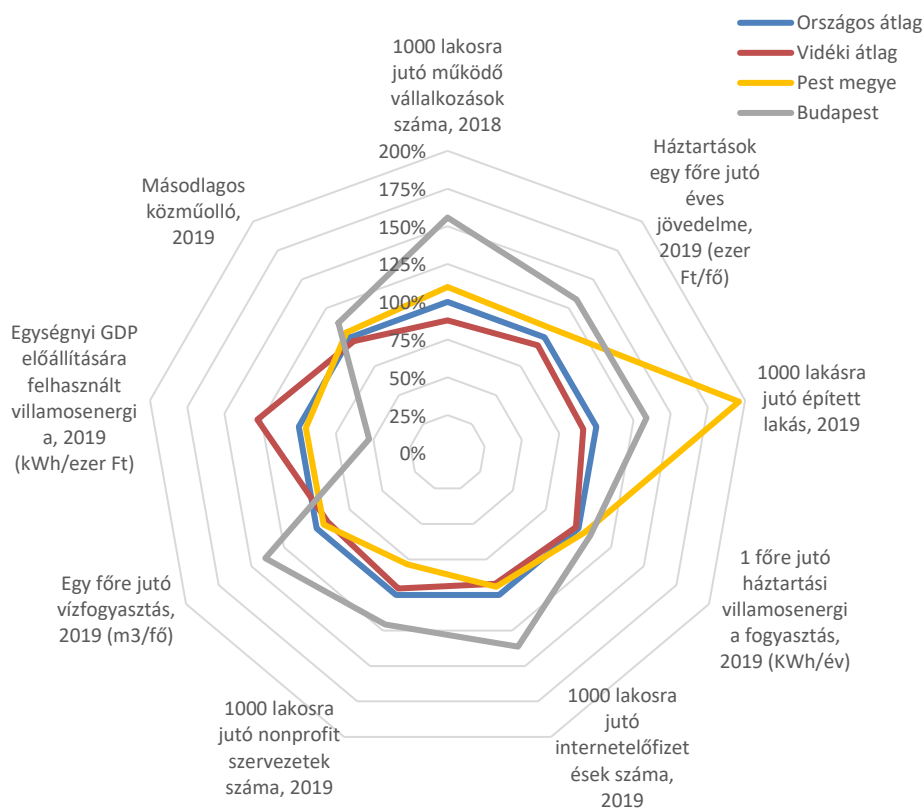
Pest megye és a Központi régió más metropolisztérségekkel áll versenyben

Az agglomerációban az országos átlaghoz képest jelentősen nagyobb a népsűrűség, és továbbra is dinamikusan nő a lakosságszám. A szuburbanizációs folyamatot a fiatal és képzett népesség betelepülése táplálja, ugyanakkor az agglomeráción kívül térségek mutatói az országos átlaggal megegyezőek, vagy annál rosszabbak.

A térszerkezet az országban egyedülálló: a Főváros központi szerepe, a centrális hálózati elemek, az M0-ás körgyűrű, a nemzetközi repülőtér jelenléte, a Duna, a kisvárosokkal átszőtt tér, a környező megyékhez hasonló adottságú peremvidékek nagy fejlődési potenciált hordoznak, ugyanakkor számos megoldandó problémát is jelentenek.

A térszerkezetet a centrális kapcsolatok határozzák meg

1. ábra Pest megye helyzete az országban néhány kiemelt mutató alapján

Forrás: KSH

Pest megyét a sokszínűség jellemzi mind természeti-, földrajzi-, mind gazdasági-, társadalmi- és kulturális szempontból. Kiválóak az adottságok a turisztika, a feldolgozóipar, a kereskedelem és logisztika, a kulturális- és kreatív ipar területén. A megye gazdasága nagyban függ a Fővárosétól, ugyanakkor bizonyos területeken attól függetlenül fejlődik, döntően a főbb útvonalak mentén, részben a

nemzetközi vállalatok kereskedelmi, logisztikai, feldolgozóipari fejlesztései eredményeként.

A mezőgazdasági termelés, az élelmiszer-feldolgozás visszaesett, növelve a leszákadó térségekben a munkanélküliséget. A helyi gazdaság – bár a vállalkozások száma igen magas – nem nyújtja azt a teljesítményt, ami az adottságokból következhetne.

Pest megye, pontosabban Budapest metropolisztérsége megfelelő adottságokkal rendelkezik ahhoz, hogy nemzetközi léptékben fontos nagyrégiós csomópont (HUB¹) és globális kereskedelmi/elosztó központ (KAPU²) legyen. Ez a lehetőség nem csak fizikai elhelyezkedéséből adódik. A KAPU szempontjából több térségbeli ország – Szlovákia, Csehország, Lengyelország – egyes régiói elmondhatják, hogy az európai piachoz, a gazdasági centrumhoz és a népességhez lényegesen közelebb helyezkednek el – fizikai, illetve földrajzi értelemben.

A HUB és a KAPU azonban nem elsősorban fizikai közelséget jelent a piacokhoz, hanem virtuálisat is – azaz kapcsolatrendszert, szolgáltatásokat, rugalmas és innovatív környezetet, koncentrált és széleskörű kínálatot, amelyek komparatív előnyt biztosító tényezői lehetnek egy olyan regionális üzleti központnak, amelynek versenyképessége a megkülönböztető erővel bíró képességeken alapul. A HUB, de még a KAPU kiemelt szerepét is az értékteremtés magvát jelentő szolgáltatások (pénzügyi, logisztikai, IT, stb.) erős beágyazottsága biztosítja nem csak a globális értékáramba, de a hazai üzleti és kulturális környezetbe, mely szükségszerűen sokszínű, komplex és koncentrált. Pest megye, illetve a metropolisztérség rendelkezik ezzel az adottsággal.

Pest megye Budapesttel szoros kapcsolatban fejlődik. A fejlődés motorja a koncentrált vásárlóerő, valamint a nemzetközi versenyképesség szempontjából fontos ágazatok – gyógyszeripar, informatikai szolgáltatások, egyéb csúcstechnológiai és tudásintenzív szolgáltatások – tekintetében kimutatható együttműködés, a városhatárt átlépő beszállítói és értéklánc-kapcsolódás. Pest megyében létezik regionális innovációs rendszer – ezzel egyedülálló az országban – az egyes kistérségek K+F+I aktivitása összekapcsolódik.

Pest megye, illetve azon belül a budapesti agglomeráció- és a Főváros fejlődése tehát szorosan összefügg; ugyanakkor nem tekinthető és nem kezelhető egységes funkcionális várostérséggként (FVT). A főváros körül történelmi léptékben is jelen volt a nagy- és kisvárosok sűrű, de decentralizált hálózata, amelyek működése szoros kapcsolatban volt Budapesttel, de különböző gazdasági, társadalmi és kulturális profil határozta meg fejlődésüket, különös tekintettel a német nemzetiségi, valamint szlovák és szerb közösségekre. A földrajzi, társadalmi és kulturális rétegzettség mintái ma is jelen vannak, kézzelfoghatóak az egyes kistérségek működésében, fejlődésében, külgazdasági kapcsolataiban és innovációs teljesítményében.

Pest megye Magyarország nemzetközi versenyképességének egyik meghatározó térsége. Az egy főre jutó export és külföldi működő tőke értéke ugyan nem kiemelkedő, de Pest megye exportorientált, a nemzetközi gazdaságba beágyazódott ipari, feldolgozóipari agglomerációja még így is a legnagyobbak között van Magyarországon, és a külgazdasági aktivitás folyamatosan növekszik. A belföldi

Az elérni kívánt cél a HUB és a KAPU szerep

A regionális vezető szerepkörhöz több szükséges, mint út, vasút és infrastruktúra

A belső strukturális szerkezet kedvező és az országban egyedülállóan létezik regionális innovációs rendszer

A Fővárossal alkotott térben sokszínű kulturális és nemzeti-ségi kapcsolatrendszer létezik

Pest megyei telephelyeken állítják elő a nemzetgazdasági export 15%-át

¹ Lásd II. kötet: Idegen kifejezések magyarázata

² Lásd II. kötet: Idegen kifejezések magyarázata

piacra termelő és/vagy szolgáltató cégek egy jelentős része nem a Fővárosban, hanem az ország egészében értékesít; ez utóbbi esetben is gyakran megállapítható, hogy az adott tevékenység exportáló vállalatok teljesítményéhez kapcsolódik.

Az innováció, a technológia és a puha infrastruktúra mutatói, valamint a vállalkozási, népesedési, jövedelmi értékek és folyamatok arra engednek következtetni, hogy eltérő gazdasági (egyben társadalmi, kulturális és feltételezhetően innovációs) szerkezet jellemzi a Budaörs, Érd, Pilisvörösvár, Szentendre kistérségei alkotta innovációs-vállalkozói öv közösségeit, vagy a Veresegyház-Gödöllő versenyképességi pólust. De sajátos a kitörési pontokat kereső Cegléd, vagy a „Gateway”³ (Ráckeve, Gyál, Monor kistérségei) nyomában érkező – „feltörekvő” – Dabasi kistérség fejlődése. Bizonytalan a helyzet az „átalakuló” Vác, valamint kisebb mértékben Dunakeszi térségében – ahol a technológiát, tudást hasznosító iparágak teljesítménye, a 2-es főút alkotta tengely növekedési perspektívája kérdéseket vet fel. Végül mindenképpen át kell gondolni az innováció és a versenyképesség szempontjából „fehér folt” Nagykáta és Aszód kistérségeinek jövőjét.

A megye járásai nem egységesek, az agglomerációtól távolodva helyzetük egyre inkább az ország átlagnak felel meg, vagy néhány tekintetben el is marad attól

Pest megye erősségei és gyengeségei

A következő megállapítások a SWOT elemzések eredményét foglalják össze. A Először annak az igénynek kíván megfelelni, hogy az értékelés során összegyűjtött adatok és megállapítások szisztematikus átgondolása folyamatosan megtörténjen; így Pest megye későbbi – megkülönböztető erővel bíró – profilja megalapozott legyen.

Erősségek: Pest megye kis területre kiterjedő, de átlagot meghaladó sokszínűsége minden tekintetben helytálló megállapítás. Természeti és települési környezetét jelentős mértékű táji-, természeti változatosság jellemzi: például Duna, a hegyvidékek (Börzsöny, Pilis), domboságok (Gödöllői) és az Alföld síksága, erdőkkel, jelentős kiterjedésű védett területekkel és értékekkel. A megyében átlagon felüli a rendelkezésre álló építőanyag, nyersanyag. Javul a környezetminőség – a szennyező iparágak termelésének csökkenésével, a tehermentesítő közlekedésfejlesztés, a hulladékgazdálkodás, a csatornázás és a tisztított szennyvizek arányának növelésével. A gáz- és áramellátás kiépítettsége közel teljes. A megye műemlékekben gazdag, a megyét meghatározó kisvárosok központjai megújultak, zöldterületeik megfelelően szolgálják a rekreációt, az intézményhálózat építményei, valamint a lakóépületek száma, minősége jó.

Sokszínű a természeti és települési környezet

A makrohálózati (elérhetőségi) adottságai kiválóak az elsősorban sugárirányú közlekedési szerkezetnek köszönhetően. Pest megye specifikus erőssége a nemzetközi kapcsolódás (reptér), és a közösségi közlekedés kiépítettsége. A megyében az országosnál kedvezőbb a demográfiai helyzet – életkor, státusz, aktivitási arány – és a munkáltatók összetétele. Elég sűrű az iskolahálózat, működik a szociális ellátórendszer. Kiemelést érdemel a szakmai háttér erőssége, valamint a képzési kínálat, a viszonylag komplex szolgáltatást nyújtó kezdeményezések a szociális ellátásban.

Az agglomeráció demográfiai előnyben van más magyar térségekkel szemben

Pest megye gazdaságát erős és folyamatosan, az országos átlagot meghaladó ütemben növekvő nyitottság, teljesítmény jellemzi (ipari export, turizmus). Specifikus erőssége a viszonylag fejlett gazdasági infrastruktúra, a kis és közepes

Piaci versenyben edződött vállalkozások működnek

³ Lásd II. kötet: Idegen kifejezések magyarázata

méretű vállalkozások piaci versenyben szerzett tapasztalata, érettsége, a fejlődő menedzsmentkultúra és pénzügyi tudatosság, a növekvő integráció, betagozódás a nemzetközi értékláncokba; valamint az üzleti környezet, a kereslet viszonylagos kiszámíthatósága. Megjelent a megkülönböztetés igénye a helyi értéken (innovációs és tudásközponton, kompetencián és márkavértéken) alapuló tudatos stratégia. Nemzetközi és hazai összehasonlításban a megye, illetve a metropoliszrégió kedvező pozíciókkal rendelkezik az egészségiparban (gyógyszeripar, biotechnológia), a szállítmányozásban és a logisztikában, az informatikai szolgáltatásokban, az oktatásban és a tudásgenerálásában – a regionális innovációs rendszer működésében.

Gyengeségek: A kisvárosok sajátosan nagy aránya miatt a térség központjai és a közöttük lévő kapcsolatok hiányosak, gyengék, fizikai értelemben (haránt-irányú közlekedés) és térségi menedzsmentben, koordinációban, szolgáltatásokban egyaránt. A kapcsolatok, a hálózatos rendszerek hiánya minden szinten gondot jelent – így a szakképzés és a gazdaság, vagy az önkormányzatok között is. A művelhető, illetve biológiailag aktív területeken a klímaváltozás, a beépítés, az erózió, a területi potenciálba nem illeszkedő művelés jelent kockázatot.

A közműellátás záródásának üteme elmarad az országos átlagtól, a beépítettség jellemzői magas költségszintet eredményeznek a társadalmi ellátások megszervezésében. A hatékonysági problémákat gazdagítja a nagytérségi potenciálok kihasználását akadályozó versenyhelyzet Budapest és Pest megye között, valamint a környezeti (és további) monitoring-rendszerek hiánya. A specifikus adottságokon – Duna, repülőtér, intermodalitás – alapuló előnyök nagyrészt kihasználatlanok. A strukturális problémák meghatározó jelentőséggel bírnak: munkaerőhiány, pályakezdekők munkanélkülisége, a szakiskolák, szakmunkásképzés és a felnőttképzés iránti érdeklődés alacsony szintje, valamint csökkenése. Az óvodai és bölcsődei ellátás bár sokat javult az elmúlt időszak fejlesztéseinek köszönhetően, továbbra is hiányos. Az intézményi feladatellátásban a fejlesztések és az igények nincsenek összhangban, az erőforrások szétaprózódtak, a szolgáltatási szemlélet hiányzik. Az intézményrendszer rugalmatlan, miközben az igények gyorsan, illetve kiszámíthatatlanul változnak. A strukturális problémák mellett új kockázatot jelent az, hogy tartós leszakadással sújtott térségek alakulnak ki.

A Pest megyei gazdaságra komoly kockázatot jelent, hogy általánosságban hiányoznak a termelékenység és a jövedelemtermelő képesség fenntartható növekedésének alapjai. Alacsony a tőke, a külföldi működő tőke, a K+F és az innováció fajlagos szintje. Nemzetközi összehasonlításban elmaradnak a felzárkózáshoz szükséges mértéktől a technológiai fejlesztések, és a nemzetközi piacra kilépő KKV-k aránya, hiányosak továbbá a vezetési és vállalatirányítási ismeretek. A megye fejlődését akadályozza a duális gazdaság jelensége: alacsony jövedelmezőség, tőke és kapacitáshiány, kedvezőtlen piaci pozíció, termelési és tulajdonosi szerkezet. E tulajdonságok a turizmusban és az agráriumban is megfigyelhetők; mint ahogy az is, hogy a termelés, a feldolgozás és a szolgáltatások nem épülnek egymásra és nem hoznak létre megkülönböztető erővel bíró portfóliót. A metropoliszrégió nemzetközi pozíciói kedvezőtlenek. A nemzetközi HUB szerepvállalás tekintetében viszonylag jól teljesítő klaszterek mellett az üzleti és a pénzügyi szolgáltatások, a telekommunikációs szektor, az építőipar, a kreatív ipar (média, filmipar, ékszergyártás, alkotó-, művészeti- és szórakoztatóipari tevékenység), valamint a könyvtári, levéltári, múzeumi, egyéb kulturális tevékenység tekintetében mérhető egyfajta átlagon felüli teljesítmény – ugyanakkor ez a teljesítmény jelentősen elmarad attól, ami megkülönböztető erővel bírna.

A hálózatos kapcsolatok hiánya miatt központ és térség gyakran nem tud együttműködni

A térségre jellemző specifikus előnyök (repülőtér, folyó, gyorsforgalmi utak) nincsenek teljes körűen kihasználva

Hiányoznak a termelékenység és a jövedelemtermelő képesség fenntartható növekedésének alapjai

Lehetőségek: A fenntartható mezőgazdasági művelés előtérbe kerülése, a kedvezőtlen termőhelyi adottságokkal rendelkező területek művelésbe vonása kihasználatlan tartalékokat tud aktivizálni a mezőgazdaságban. A Duna közlekedésben, turizmusban, márkaértékben kifejezhető értéke, a helyi karakter erősítése, valamint a területi adottságokba illeszkedő fejlesztések hangsúlyosabbá válhatnak.

A gazdasági fejlődés erősítheti az üzleti központ szerepet; az uniós politika a köztötpályás fejlesztéseket, valamint a K-Ny és É-D irányú logisztika fejlődését.

A közellátás és a közszolgáltatások fejlődésére kedvező hatással van a kereslet folyamatos mennyiségi és minőségi változása – a tudás iránti kereslet, az alternatív foglalkoztatási formák bővülése –; a létező intézményi infrastruktúra jobb kihasználása, a verseny és az együttműködés egyidejű erősödése a felsőoktatásban és a K+F területén. A járási rendszer, az egyablakos ügyintézés mellett a jelentősebb civil szerepvállalás teremtheti meg a továbblépés lehetőségét.

Különleges lehetőséget jelent a metropoliszrégió vásárlóereje, valamint kulturális és tudásbázisa, egyetemei és innovációs központjai, üzleti szolgáltatásainak kínálata, az elérhető humán erőforrás koncentrációja és sokfélesége. A világgazdaság globalizációjával tovább bővülnek az elérhető javak és erőforrások. A vállalkozások működését és új beruházásait, fejlesztéseit megkönnyítheti a pénzügyi szolgáltatások, a tudásközpontok, hálózatok és klaszterek szolgáltatásainak fejlődése. Az új vállalkozások alapítását és a forrásszerzést segítheti, ha a nemzetközi tőkeáramlás új erőre kap, valamint az uniós támogatáspolitikán belül a vállalkozásfejlesztés előtérbe kerülése. Különösen az agrárium fejlődését segítheti a tudatosabb fogyasztói magatartás, a klímaváltozás jelentette innovációs és technológiai ösztönzés, a minőségi termények előállítása. A pozicionálásból adódó lehetőség határozza meg a turizmus jövőjét is (a Duna, a Dunakanyar és Budapest márkaereje, a termálvizek és a vízi turizmus különleges adottságai) – valamint rámutat a piaci rétegzettség erősödésére, s az adekvát szolgáltatási stratégiák kialakításának szükségére. A megye földrajzi elhelyezkedése és az üzleti infrastruktúra kifejezetten kedvez a logisztikai szolgáltatások fejlődésének – európai léptékű KAPU szerep betöltésének.

Veszélyek: Súlyos gondot jelent a természeti erőforrások – erdőterületek, talajvíz és ivóvíz készlet – csökkenése, veszélyeztetése, továbbá az ár- és belvízveszély, a parlagterületek növekedése. Specifikus problémák jellemzik a megyét az urbanizációval, a koordinálatlan szuburbanizációval, a tranzitforgalom erősödésével, a bányászati tevékenységgel kapcsolatban – beleértve a tömegesen épített lakóparkok, a közlekedési hálózat, fenntarthatóságát (leromlás, értékcsökkenés, degradáció), a települések gazdasági és közlekedési töredezettségének fennmaradását, vagy a dezintegrációt. A területi és társadalmi kohéziót gyengíti a diplomások, vagy a szakképzett aktív munkaerő ki- és elvándorlása, a kereslet és a szolgáltatott képzések közötti olló nyílása, a szociális ellátásban megfigyelhető területi különbségek.

A dezintegráció veszélye a gazdaságban is jelen van. Pest megye üzleti és fizikai infrastruktúra hiányosságai (pl. még mindig kevés megfejlesztett ipari és vállalkozói park, rossz állapotú 4-és 5 számjegyű utak), és a szükséges fejlesztések esetleges jövőbeni elmaradása mellett a koronavírus világjárvány elhúzódása, és az annak következményeképpen kibontakozó gazdasági válság különösen nagy kockázatot jelent a megye gazdaságára. Annak ellenére, hogy Pest megye az egyetlen olyan térsége az országnak, ahol az innováció kistérségek közötti kapcsolódása viszonylag fejlett, e relatív fejlettség csak országon belüli összehasonlításban

Márkaértékre alapozott fejlesztési lehetőségek kitörési pontot jelenthetnek

A központi régió hatalmas, majd 4 milliós belső piaccal rendelkezik

Környezeti, társadalmi és közlekedési veszélyek

A hiányos, sok helyütt leromlott infrastruktúra és a gyenge gazdasági integráció gátja a további fejlődésnek

jelentős, már európai méretekben nem az, és nem generál automatikus fejlődést, nem alapozza meg a megcélzott nemzetközi szolgáltató HUB szerepét.

Fejlesztési irányokra vonatkozó következtetések

Pest megye számára kiemelt jelentőséggel bír az, hogy egyes térségeinek fejlődése a helyi adottságok lehető legteljesebb kihasználásán alapuljon – lehetővé téve a rendelkezésre álló emberi és természeti erőforrások lehető leghatékonyabb felhasználását, a helyi értéken és az itt élő emberek kreativitásán alapuló teljesítmények kibontakoztatását.

A területfejlesztés feladata a térség kiegyensúlyozott, versenyképes, innovatív fejlesztése a megye társadalma jólétének növekedése érdekében.

Ezen belül a fejlesztés fő irányai a következők:

- Több lábon álló gazdaságfejlesztés, a hangsúlyt a fenntarthatóságra és az innovációra helyezve
- Tőkevonzó képesség javítása
- Belső térségi kapcsolatok erősítése
- Pólusfejlesztés, a megye kisvárosainak fenntartható fejlesztése
- Hálózatok és klaszterek, vállalkozói együttműködések kialakítása és erősítése
- Helyi gazdaság és KKV-k fejlesztése
- A szolgáltatói környezet javítása
- Az energiahatékonyság javítása
- Hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatása
- A tudás-ipar, high-tech iparágak, a magas hozzáadott értéket előállító innovatív tevékenységek ösztönzése
- A túlzott főváros központúság mérséklése
- Az ingázás és annak gazdasági, társadalmi, környezeti terheinek csökkentése
- Az infrastrukturális ellátottság javítása és a hálózatok ésszerűsítése az agglomerációs közösségi közlekedés terén
- P+R, B+R parkolók építése
- A hiányzó települési és haránt irányú összekötő utak megépítése, a leromlott utak felújítása
- MO körgyűrű befejezése
- Kerékpárút hálózat fejlesztése
- Felszíni vízvezető és vízviszatarató rendszerek megépítése
- Települési zöldfelületek megőrzése, növelése, minőségi fejlesztése
- A hulladékgazdálkodás magasabb szintre emelése, illegális hulladéklerakók felszámolása, lakossági hulladékudvarok létesítése
- A humán erőforrások fejlesztése
- Az oktatási-, egészségügyi és szociális ellátások minőségének javítása
- A leszakadó társadalmi rétegek újraintegrálása a társadalomba
- A köznevelési intézményhálózat racionalizációja, fejlesztése.
- Infrastruktúra fejlesztése az oktatás, a gyermekvédelem, az élethosszig tartó tanulás területén
- Egészséges életmódra nevelés
- A szakképzésben a piaci igények figyelembevétele

A koncepció a helyi, belső adottságok előtérbe helyezésére és arra alapuló fejlesztések megvalósítására koncentráll

Kiemelt feladatnak tekinthető, hogy az innováció ne elszigetelt vállalatok, egyetemi kutatóközösségek, vállalkozások tevékenysége legyen, hanem a társadalom széles körének alapvető törekvése arra, hogy új megoldásokat találjon gazdasági, tudományos, vagy társadalmi kérdésekre. A fejlődés megalapozottságát csak a helyi kreativitás, a szolgáltató szektor innovációja, vagy a közsfera megújulása biztosíthatja, ezért az innováció nem korlátozódhat a technológiai, illetve K+F tevékenységen alapuló megoldásokra. Az innováció befektetést jelent: befektetést az immateriális javakba, továbbá olyan vezetési ismereteket, stratégiát, vállalati kultúrát, valamint támogatói környezetet, amely biztosítja a ráfordítások megtérülését, az eredmények széleskörű alkalmazását.

A fejlődésnek az egész társadalmat áthatóan szükséges megtörténnie

Ugyancsak fontos terület a vállalkozásfejlesztés. A nemzetközi és a hazai piacra termelő, szolgáltató, és különösen a hazai és a külföldi tulajdonban álló vállalkozások teljesítménye közötti igen jelentős különbség továbbra is akut problémát jelent. Ez az egyik fő oka annak, hogy az egy főre jutó GDP tekintetében Pest megye alig haladja meg az Európai Unió átlagos szintjének 50%-át, azaz egyértelmű és jelentős mértékű a lemaradás teljesítményben, jövedelemben, életminőségben egyaránt.

A megyei KKV-k fejlesztését előtérbe kell helyezni

A Pest megyei vállalkozások döntő többségéről nem mondható el, hogy áttörés következett volna be teljesítményükben, kutatásfejlesztési aktivitásukban, kapcsolatrendszerükben, piaci orientációjukban. Jelentős az elmaradás a rendelkezésre álló fizikai állóteke értékében, valamint a materiális javak és az immateriális javak beszerzésére fordított forrásokban. Különösen ez utóbbi, vagyis a felnőttképzésre, szakképzésre fordított összegek, a felnőttképzésben résztvevő lakosság száma, valamint a szervezetfejlesztéshez felhasználható pályázati források felhasználása alapján vélelmezhető, hogy a vállalkozások tágabban értelmezett befektetései, amelyek a munkatermelékenységet, illetve a kistérségek és az adott ágazatok hatékonyságát érdemben növelhetnék, messze elmaradnak attól, ami áttörést eredményezhetne innovációban, növekedésben, foglalkoztatásban. További vizsgálatra szorul, hogy a kreatív ipar, valamint az annak bázisát jelentő oktatási és kulturális szolgáltatások széles körében milyen mértékben megalapozott a nemzetközi orientáció.

Igen jelentős a különbség az egyes térségek fejlettségében, gazdasági teljesítményében és jövedelemtermelő képességében, integritásában. Néhány éve az Ipolymente volt az egyetlen térség, ahol a népesség összetételét (korosztályok, képzettség, aktivitás) tekintve kifejezett krízishelyzetről beszélhettünk. Jelenleg már Nagykáta kistérsége is hasonló gondokkal néz szembe. A legtöbb térségben kihívást jelent a klaszterek, hálózatok, valamint a verseny- és a közsfera közötti partnerség megteremtése. A helyzetértékelés során megállapítást nyert például, hogy a vállalkozások közötti kapcsolatok említettsége meghaladja a várakozásokat, de kérdés, hogy a valódi stratégiai partnerségek aránya és értéke hogyan értékelhető nemzetközi összehasonlításban.

Pest megye agglomerációtól távolabb eső térségei leszakadóban vannak

Komoly problémát jelent Pest megye vállalkozásai számára a munkaerőhiány, ez részben minőségi, részben mennyiségi hiányt jelent. Míg az előző időszakban a vállalkozások többsége a legnagyobb problémának a tőkehiányt, fejlesztési források hiányát jelezte, mára ennek helyébe a munkaerőhiány lépett. Határozott intézkedéseket kell tenni, összefogva a vállalkozásokkal a szakképzés modernizálására és a piaci igényekhez igazítására, mert ma ez jelenti a legnagyobb gátat a vállalkozások fejlesztése, az általuk végzett tevékenységek hatékonyságának és jövedelmezőségének, versenyképességének javítása terén.

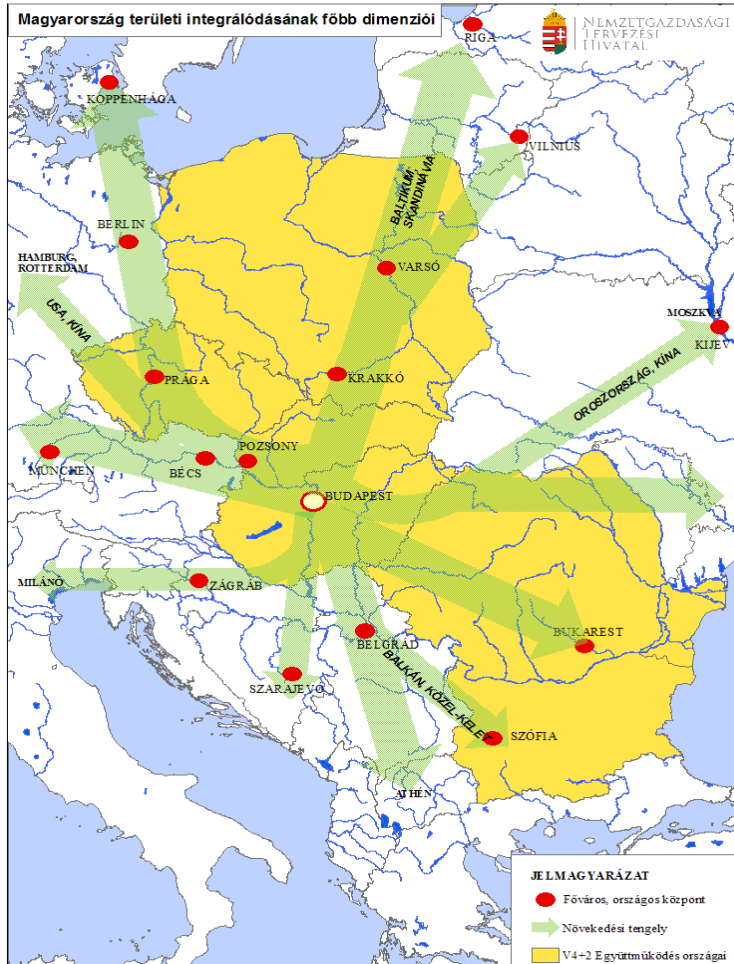
Pest megye különleges adottságokkal rendelkezik; de ez nem feledtetheti azt, amit a LEADER csoportok tapasztalata is visszaigazolt, hogy a megye strukturális problémákkal terhelt, különösen a helyi gazdaság, a „földre alapozható” tevékenységek, és általában a kis és közepes méretű vállalkozások tekintetében. A megye több kistérsége a kiútkeresés állapotában van. Újra kell gondolni az Ipolymente, valamint a Ráckevei-Duna rekreációs és üdülő övezetének működését és pozicionálását, továbbá életképes üzleti modellt kell teremteni a turizmus egyes szegmenseiben (lovasság, kastélyok használata, egészségturizmus, fürdőturizmus, vízi turizmus). Figyelmeztető jel, hogy Aszód és Nagykáta kistérségének lemaradása megkezdődött. A térségi fejlődés tehát nem visszafordíthatatlan, még Budapest közelsége, vagy az igen kedvezőnek tűnő adottságok ellenére sem. A sztráda ugyanis nem csak összekapcsol, de át is vezetheti a „forgalmat” – az értékteremtő kapcsolatokat –, ezért a növekedés és a gyarapodás korántsem szükségszerű, még Pest megye kifejezetten kedvező elhelyezkedésű településein sem.

1. PEST MEGYE A NEMZETKÖZI ÉS NAGYTÉRSÉGI TÉRBEN

Pest megye földrajzi elhelyezkedésének következménye, hogy az európai fő áramlási irányok, a transzeurópai közlekedési útvonalak jelentős része (elsősorban a Nyugat- és Észak-Európát a Balkánnal és a Közel-Kelettel összekötő irányok) érintik a térséget, a megyét.

Magyarország térszerkezete sugaras jellegű, Budapest központú

2. ábra Pest megye kapcsolatai az európai térben

A térség országos térszerkezetben betöltött abszolút centrális helyzete több tényező együttes hatásaként alakult ki. A térség különböző adottságú, és eltérő gazdasági tevékenységet folytató földrajzi tájak találkozásánál, az ország két nagy fontosságú térszerkezeti vonalának – a DNy-ÉK csapásirányú középhegységek déli oldalán kialakult vásárvonal, valamint a Duna – metszéspontjában fekszik. Ezek az adottságok határozták meg az út- és vasútvonalak kiépítésének fő irányait, amelyekkel – különösen a reformkor időszakát követően – rögzült a térség centrális szerepe, és ez természetes módon eredményezte a gazdaság koncentrációját, a térség textúrájának besűrűsödését, az ország központi területének kialakulását.

A rendszerváltást követően ez a koncentráció tovább erősödött a gyorsforgalmi közlekedési hálózat sugárirányú elemeinek egymást követő kiépülése, illetve elsősorban Budapesten és agglomerációjában megindult új típusú gazdasági folyamatok – illetve ezek térszerkezet-alakító hatása – következtében.

A megye országos térszerkezetben elfoglalt speciális szerepét az országos jelentőségű fő közlekedési tengelyek nyújtotta kapcsolatokon túl a szomszédos megyék,

illetve tájak irányába ható több tradicionális kapcsolódási pont és zóna megléte biztosítja (Cegléd-Nagykőrös-Kecskemét, Abony-Szolnok, Gödöllő-Aszód-Hatvan, Pilis-völgy települései – Dorog-Esztergom, Vác – Börzsöny-Cserhát falvai).

A Közép-Magyarországon kialakult népességi és gazdasági koncentrációt bizonyítja, hogy **ebben a térségben** – amelynek Budapest mellett Pest megye része – **az ország területének mindössze 7,4%-án él a magyarországi népesség közel harmada és itt termelődik meg a nemzeti jövedelem mintegy fele.**

Az ország népessége és gazdasága területi elhelyezkedésében az elmúlt évtizedben és napjainkban folyamatos koncentráció zajlik. Miközben az ország népessége csökken és Győr-Moson-Sopron és Fejér megye kivételével valamennyi megyét népességvesztés jellemzi (amely folyamat az utóbbi években felgyorsult), Pest megye népessége folyamatosan növekszik. Budapest népességmegtartó és népességvonzó képessége folyamatos erősödésével 2007-től már Budapest népessége is növekszik. A nemzetközi migráció eredménye is ebben a központi térségben a legerőteljesebben pozitív.

Ezeknek a folyamatoknak az eredményeként **e térség** (ezen belül Pest megye) **súlya és vonzereje folyamatosan nő** az országon belül elsősorban a kiemelkedően kedvező munkahely-választási, elhelyezkedési és életlehetőségeknek köszönhetően. Ennél fogva ez a térség a magyar térszerkezet sajátos eleme, népességi és gazdasági súlyánál fogva pedig más régiók fejlődésének is befolyásolója.

Pest megye területét érintik a nemzetközi jelentőségű európai közlekedési folyosók, elérhetővé téve a közép-európai térség meghatározó erőközpontjait. A Kárpát-medencén belüli kedvező fekvés, a közlekedési hálózat és a települések sűrűsödő rendszere együttesen kiemelkedő potenciált jelent az egész megye fejlesztésében, lehetőséget a térszerkezeti adottságok sokoldalú kihasználásában. Ezzel válik alkalmassá ez a tér a kapuszerep betöltésére Kelet- és Délkelet-Európa, de a légiközlekedésben lévő fejlesztési lehetőségek révén a Távol-Kelet vonatkozásában is.

Pest megye belső térszerkezetét sajátos kettősség jellemzi. A budapesti agglomeráció az ország közlekedési hálózata – részben az európai fő forgalmi irányokra szerveződő – sugárirányú elmeinek kiindulópontjaként, a gazdaság strukturális jellege és aktivitásának magas szintje, szellemi potenciálja révén, az új vállalkozások, valamint a külföldi tőkebefektetések irányultsága alapján az ország térszerkezetének kiemelt fontosságú részévé vált.

A főváros elhelyezkedése meghatározza a térség gazdasági struktúráját és a népesség területi elhelyezkedését is. **A megye népességének növekvő hányada (több mint fele) a 80 településből álló agglomerációs övezetben él** a főközlekedési utak, vasútvonalak mentén kialakult urbanizációs sávokban, ahol a települések ezekre a tengelyekre felfűződve helyezkednek el. Ezekben a térségekben úgy a népesség koncentrációja, mint a gazdaság fejlődésének mértéke is gyorsabb ütemű az átlagosnál.

A térszerkezetet erőteljesen befolyásoló gyorsforgalmi közlekedési hálózatoktól és az **agglomerációs övezettől távolodva a térszerkezet lazább, kevésbé strukturált, a településhálózat ritkább, kisebb mértékben differenciált**, és a térségszervező központoknak egy része már a szomszédos megyék területére esik. Az agglomeráció területéről sugárirányban kiinduló fő közlekedési tengelyek a megye alföldi részein a térben kiterjednek, egymástól eltávolodnak, és a megfelelő

A Közép-magyarországi régióra jellemző a kiemelkedő népességszám és gazdasági aktivitás

Kettősség Pest megye térszerkezetében, a közlekedésben erős a főváros torzító

transzverzális elemek hiánya miatt – regionális szerepük mellett – helyi, térségi szervező és fejlesztő hatásuk kevésbé jelentős.

A kettősségből adódóan Pest megyében az ország egészének fejlődését is befolyásoló, dinamikusan fejlődő térségek, illetve jórészt előregedő kis- és aprófalvas, periférikus területek egyaránt megtalálhatóak. Térszerkezeti szempontból tehát Pest megye nem mutat egységes képet. A megye – miközben része annak a múltjában, jelenében és jövőjében is egymáshoz sok szállal kapcsolódó Budapest központú térnek – területén belül erőteljesen különböző potenciálú és fejlettségű mikrotérségek, településcsoportok találhatók.

Kettősség mutatható ki Pest megye és Budapest viszonyrendszerében is. **Pest megye számára Budapest közelsége amellet, hogy meghatározó erősség és erőforrás, hátrányt is jelent,** mivel a térségi szintű és a települések (és kerületek) közötti koordináció, illetve megállapodások hiányában nem biztosított, hogy a fejlesztésekre ott kerül sor, ahol az a térség egésze szempontjából a legnagyobb hozzáadott értéket jelenti. Ez rontja e potenciálok kihasználásának lehetőségeit is.

Bár a nagytérségi potenciálok kihasználtsága összességében javuló, de az még mindig elmarad a térszerkezet jelentette kiemelkedő potenciáloktól. Hátrányt jelent térszerkezeti szempontból, hogy a **tér túlzottan főváros centrikus, hogy hiányoznak, illetve kis kapacitásúak a haránt irányú kapcsolatok.** A meglévő kialakult műszaki infrastruktúra hálózatok adta lehetőségekhez képest gyengék a nagytérségi gazdasági kapcsolatok, gyenge a megyei gazdaság európai gazdasági térbe való integráltsága. A térség (és a megye) térszervező központjai és alközpontjai funkcióhiányosak és több területen gyengék.

Egyre nagyobb terhet jelent ezzel egy időben a megyében élők számára a mára hatalmasra duzzadt átmenő forgalom, amelyet a rendelkezésre álló infrastruktúra egyre nehezebben tud kiszolgálni.

A haránt irányú kapcsolatok hiánya a térségi kapcsolatok fejlődését is gátolja

2. PEST MEGYE GAZDASÁGA

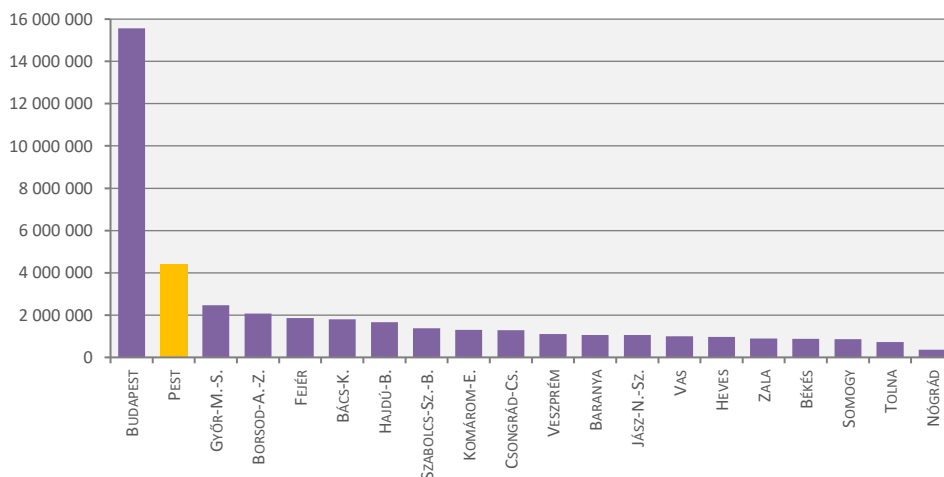
2.1. Pest megye gazdasága

Pest megye a fővárossal együtt a kelet-közép-európai térségi vezető szerepért folyó nemzetközi verseny résztvevője. Közvetlen versenytársai Bécs, Pozsony, Prága és Varsó, de egyes területeken Moszkva és a szomszédos déli országok fővárosai is. A megye jövőjét alapvetően befolyásolja, hogy a fővárosi agglomeráció hogyan teljesít ebben a versenyben. Ez a teljesítmény nem kizárólag a térségben dől el, erősen befolyásolja az ország fejlődése, megítélése, teljesítménye.

Pest megye gazdasági súlya, jelentősége kiemelkedő bármely más megyéhez képest. A GDP 10,3%-át a megye állítja elő, a beruházások 7,6%-a itt valósul meg, a működő vállalkozások és az ipari parkok 13%-a itt található, az ország exportjának közel 15%-át adja, és az ipari termelés terén is nagy a teljesítménye. Pest megye része annak az összefüggő fejlett gazdasági térségnek, amely az ország északnyugati részén az ipari termelés és hozzáadott érték többségét adja, és gazdasági fejlettségben a legjobb mutatókat produkálja. A Pest megyei GDP és beruházások értéke csaknem kétszerese a következő legmagasabb megyei értéknek. Azonban az utóbbi évek jelentős vidéki (döntően autóiipari) beruházásainak köszönhetően a térség országon belüli gazdasági fölénye valamelyest mérséklődött.

Pest megye Budapesttel együtt nem a többi magyar megyével versenyez, hanem más európai várostérségekkel

3. ábra Bruttó hazai termék (gdp) folyó áron, 2018 [ezer ft]

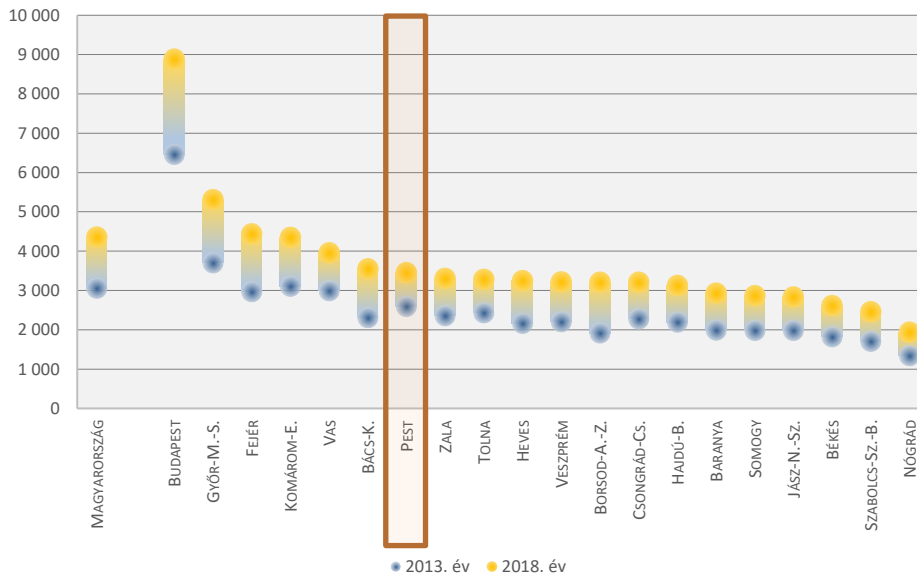
Forrás: KSH

Szükséges leszögezni, hogy a **gazdaság teljesítménye nem egyenletes Pest megyén belül**. Az agglomerációs zónában koncentrálódik a megyében székhellyel rendelkező gazdasági társaságok 80%-a, melyek a statisztikai állományi létszám négyötödét foglalkoztatják. A térségben azok a Budapesttel szomszédos városok találhatóak, melyek a gazdasági tevékenységek szuburbanizációjában leginkább érintettek (Dunaharaszti, Szigetszentmiklós, Dunakeszi, Törökbálint, Budaörs), illetve az agglomeráció egyéb, nagyobb méretű települései (Gödöllő, Vác).

Pest megye gazdasági mutatóit tekintve külön kategóriát képez, jellemzői a főváros és a megyék mutatói között helyezkednek el. Összességében teljesítménye jóval a megyék átlaga felett van és növekedési lehetőségei is jobbakként átlagnál.

4. ábra Egy főre jutó gdp (folyó áron), 2013-2018 [ezer ft]

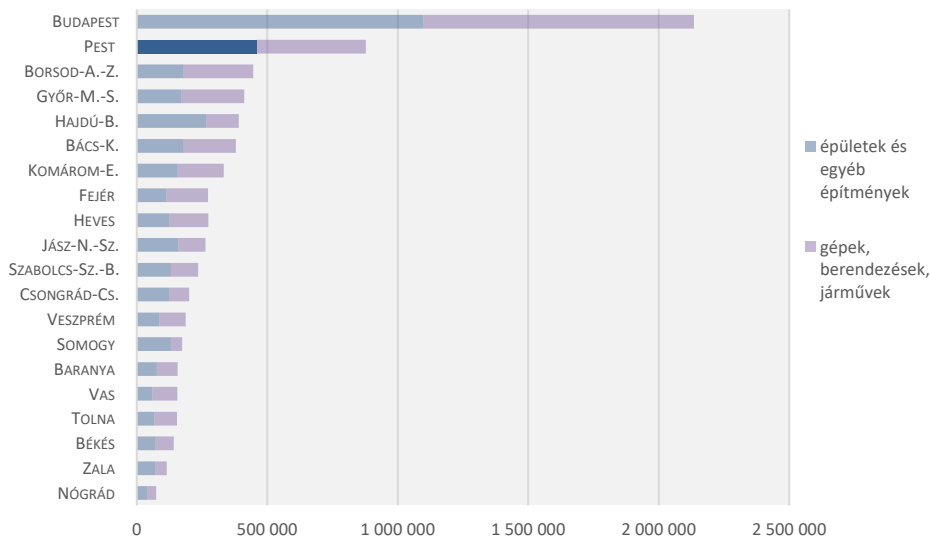

Az agglomerációs zóna és Pest megye agglomeráción kívüli települései között éles fejlettségbeli különbségek mutatkoznak

Forrás: KSH

A beruházások teljesítményértéke alapján Pest megye a főváros után második, a beruházások között nagyjából azonos mértékben költenek a megye gazdasági szervezetei épületekre és gépekre, berendezésekre, járművekre.

5. ábra Beruházások teljesítményértéke anyagi-műszaki összetétel szerint (előzetes adat), 2018 [millió ft]

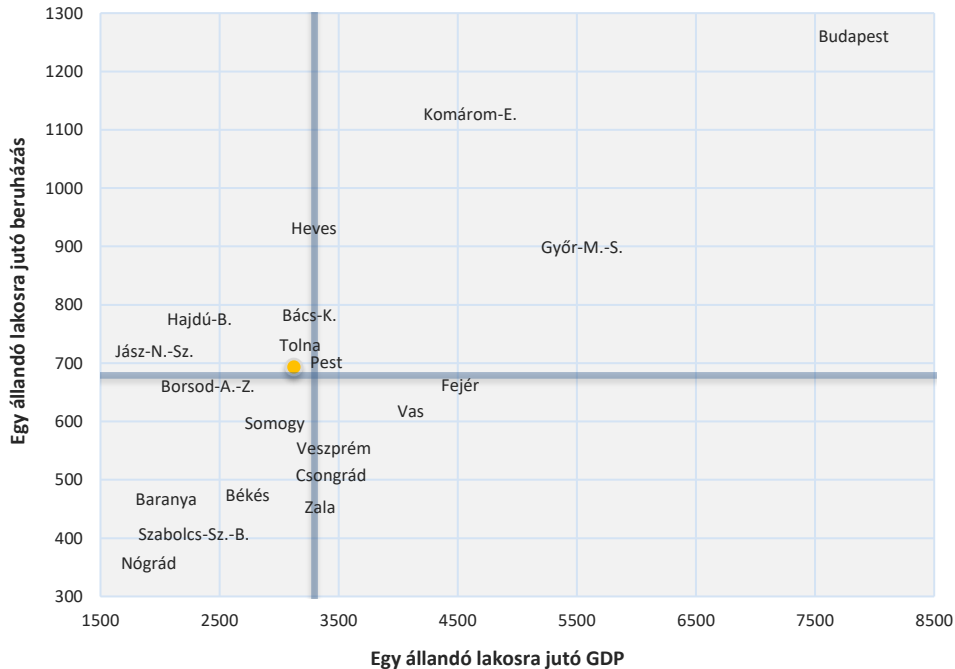
Forrás: KSH

A fajlagos beruházások tekintetében Pest megye a középmezőnytől kis mértékben leszakadva helyezkedik el, az átlagtól elmaradva. A megyék beruházási teljesítményét a bruttó hazai termék egy főre jutó értékével együtt vizsgálva azt láthatjuk, hogy a gazdasági teljesítmény és a beruházások között nincs szoros kapcsolat. Az látható, hogy vannak olyan megyék, amelyek területén alacsonyabb bruttó hazai termék mellett több beruházást hajtanak végre, mint Pest megyében. Ilyenek többek között Bács-Kiskun, Heves, Hajdú-Bihar megye. (Ez előre jelzi ezen térségek növekedésének felgyorsulását.) Míg vannak olyan megyék, amelyekben sokkal

magasabb egy lakosra jutó hazai termék mellett, a pest megyeinél számottevően kevesebb beruházás valósul meg.

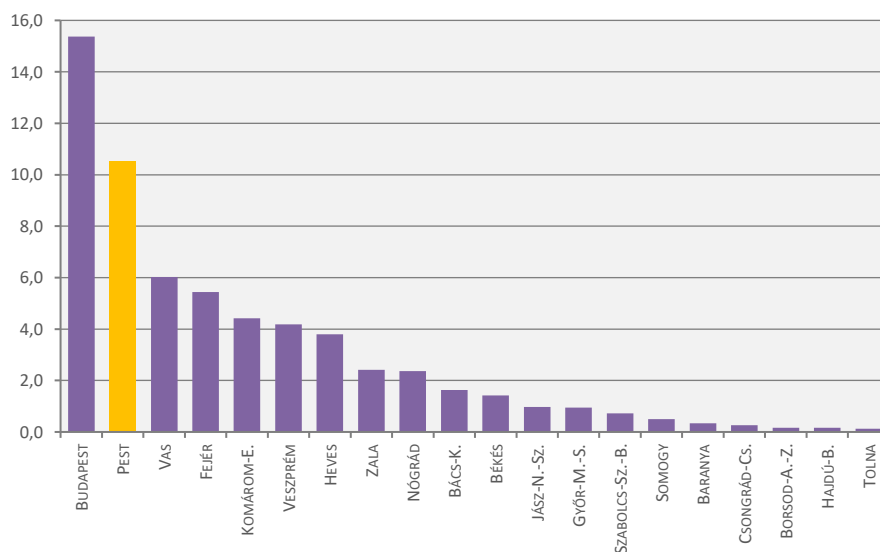
6. ábra Az egy állandó lakosra jutó gdp és beruházás összefüggése, 2018 [ezer ft]

Forrás: KSH

Az egy lakosra jutó külfölditőke-befektetés tekintetében Pest a megyék között a második, azonban lemaradása Budapesthez képest még mindig jelentős. A külföldi tőke elsősorban azokban a megyékben van jelen, ahol a termeléshez szükséges feltételek, erőforrások megvannak, de emellett talán mára fontosabb, hogy a helyi üzleti környezet megfelelő támogatást nyújtson a külföldi befektetők számára a tervezett tevékenységükhöz.

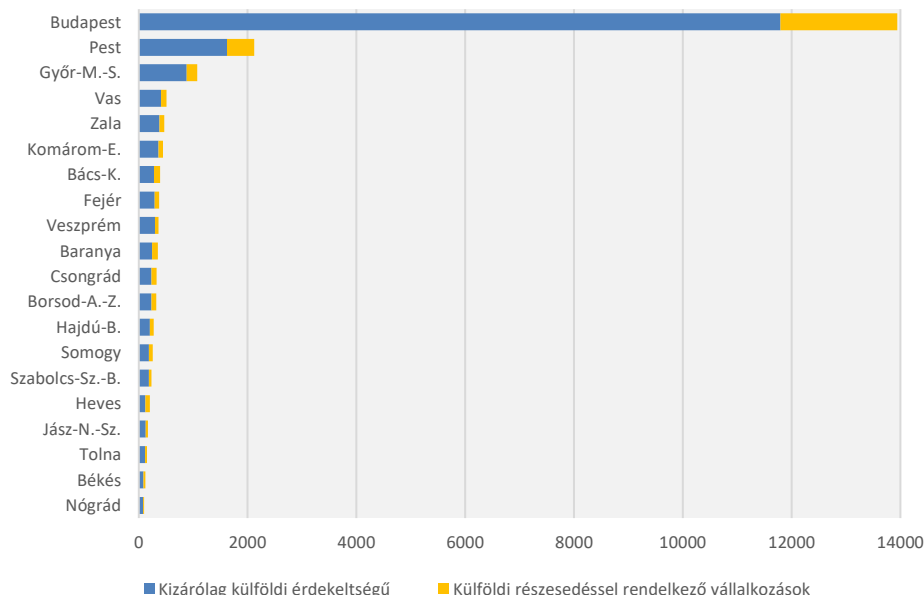
7. ábra Az egy lakosra jutó külföldi közvetlen működő tőkebefektetések értéke, 2018 [millió ft]

Forrás: KSH

A legtöbb külföldi érdekeltségű vállalkozás a fővárost követően Pest megyében található, de számuk így is szinte eltörpül a fővárosban működő külföldi vállalkozások számához képest. A **külföldi tőke elsődleges célpontja továbbra is a főváros**, amin az egy-egy vidékre kerülő gigaberuházás és annak TIER1-2-es beszállítói sem kompenzálnak jelentősen (ld. a fenti egy főre jutó működőtőke befektetések mértéke).

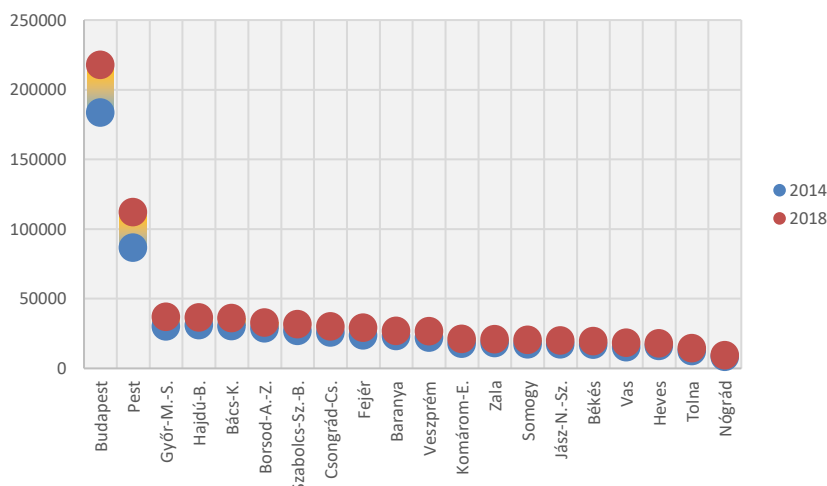
8. ábra Külföldi érdekeltségű vállalkozások és azok megoszlása a külföldi tulajdon mértéke szerint, 2017

Forrás: KSH

Budapest után Pest megyében működött a legtöbb, 112 ezer gazdasági szervezet. Az **elmúlt öt év során Pest megyében növekedett leggyorsabban a szervezetek száma**, 2018-ban 29%-kal több vállalkozás működött a megyében, mint 2014-ben.

9. ábra A működő vállalkozások számának változása, 2014-2018

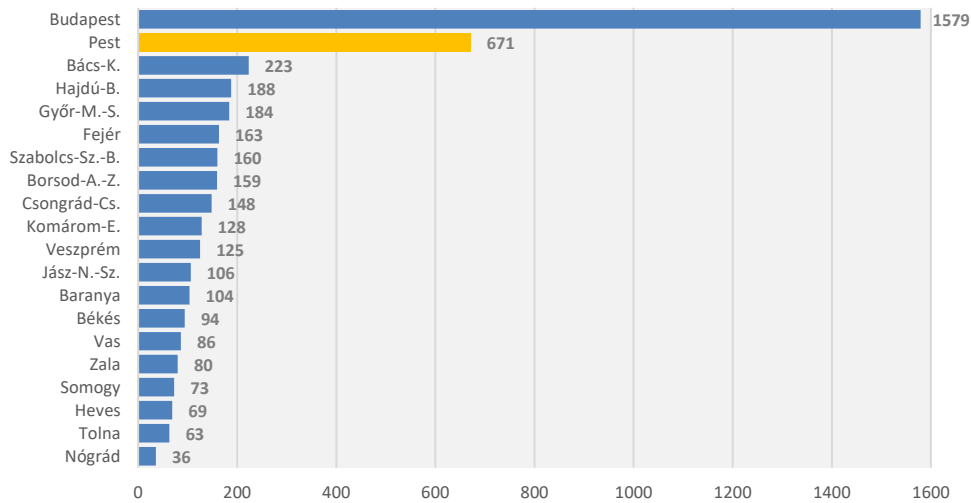

Forrás: KSH

A gyors növekedésű vállalkozások (HGC- high growth company) számában is Pest megye a második a megyék rangsorában. A sorban következő Bács-Kiskun megyében csupán harmadannyi gyors növekedésű vállalkozás található. Fajlagos értéket tekintve Pest megye, Komárom-Esztergom megyével megosztott harmadik helyre

csúszott vissza, ezekben a megyékben ezer vállalkozásra 6 gyors növekedésű vállalkozás jut. E tekintetben Budapest 7,2 vállalkozással az első, amelyet Bács Kiskun megye követ 6,2-es értékkel.

10. ábra Gyors növekedésű vállalkozások száma megyénként, 2018

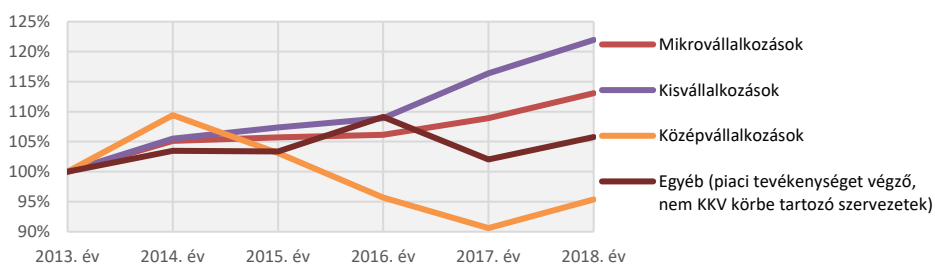

Forrás: KSH

Az egy vállalkozásra jutó árbevétel Pest megyében elmaradt az országostól, ebben első sorban a vállalkozások összetétele játszott szerepet. A vállalkozás nagyságkategória szerinti árbevétel adatok már azt jelzik, hogy a megyében a KKV-k az országosnál nagyobb árbevételt voltak képesek realizálni. A mikrovállalkozások 2018-ban átlagosan 21,3 millió forintos árbevételre tettek szert, ami 900 ezer forinttal haladja meg az országosan jellemző értéket. A megyei kisvállalkozások árbevétele 475 millió, a középvállalkozásoké 3 milliárd 90 millió forint volt, előbbi közel 22 millióval, utóbbi majdnem 240 millió forinttal volt több az ország hasonló méretű vállalkozásainak bevételeinél. Egyedül a KKV körbe nem tartozó szervezeteknél mutatkozik elmaradás az árbevétel tekintetében. Ezek a megyei gazdasági szervezetek az országosan jellemző 9 milliárd 81 milliótól csaknem 625 millió forinttal maradtak el.

Az egy vállalkozásra jutó árbevétel a kisvállalkozások körében nőtt a leginkább, figyelemre méltó azonban, hogy a gazdasági növekedés ellenére a középvállalkozások esetén az árbevétel visszaesett. A látszólagos ellentmondást itt is a vállalkozások összetétele adja meg, hiszen jelentősen bővült a középvállalkozások száma, így sok új kisebb méretű vállalkozás került be e körbe, amelyek árbevétele még elmarad a régebbi középvállalkozásokétól.

11. ábra Egy vállalkozásra jutó átlagos árbevétel változása pest megyében a vállalkozás mérete szerint, 2013-2018

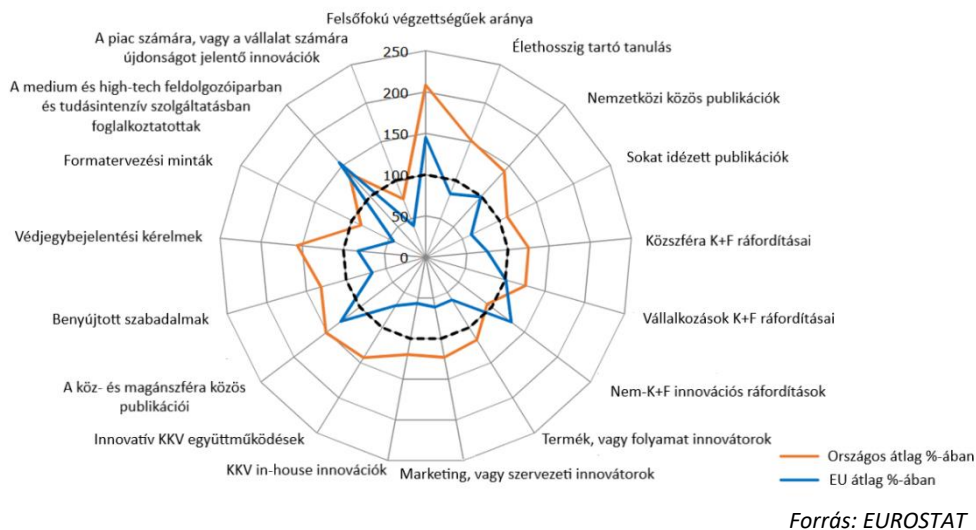
Forrás: KSH

A régió gazdaságának versenyképessége és növekedése szempontjából lényeges a kutatás, fejlesztés, a vállalati innováció kérdésköre. A régiók tekintetében az egyik

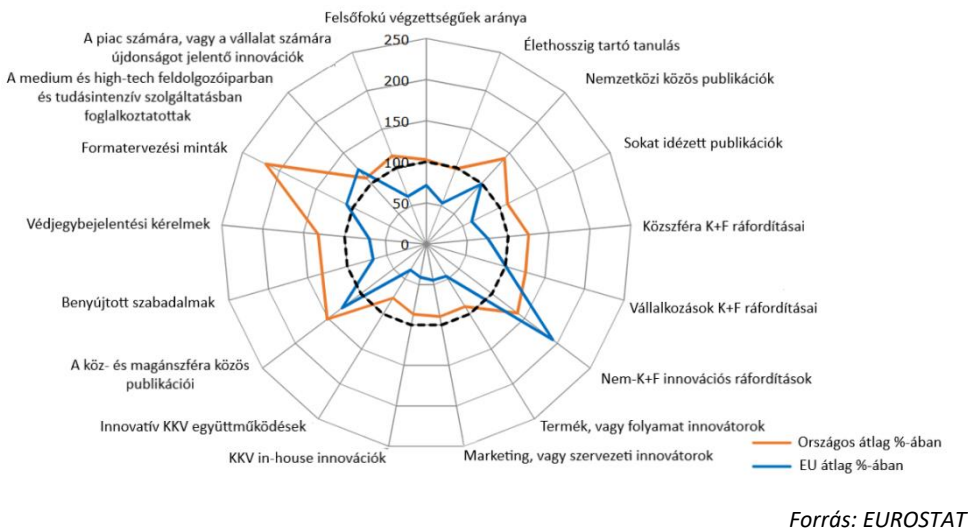
leginkább átfogó mérést a kétévente megjelenő Regionális Innovációs Eredménytábla (RIS) nyújtja.

A méréssel kapcsolatban fontos hangsúlyozni, hogy az innovációval kapcsolatos tényezőket (ráfordításokat) és kimeneti mutatókat a lehető legteljesebben vizsgálja, figyelembe véve, hogy a szoros értelemben vett kutatásfejlesztés, azaz egyedi és aggregát K+F ráfordítás, vagy K+F alkalmazottak (kutatók) létszáma csak az innovációs tevékenységek egyik, de nem egyedüli forrását jelentik. Továbbá, több ágazatban, és általában a szolgáltatások területén, vagy a magas szolgáltatástartalom bíró értékláncokban még a statisztikai korreláció is alacsony, így az innovációs teljesítmény és a jövőbeni versenyképesség nem következtethető. A RIS további fontos adatokat tartalmaz a kis- és középvállalkozások (KKV) innovációs jellemzőiről. Hangsúlyosan kezelve a nem K+F és nem új termékek fejlesztésében megmutatkozó innovációt is, mivel ebben a körben az üzleti transzformáció, és az új üzleti modellek jelentősége kifejezett. További fontos adat a KKV-k innovációs és együttműködési hajlandóságának együttes mérése.

12. ábra Budapest helyzete a regionális innovációs eredménytábla szerint, 2019

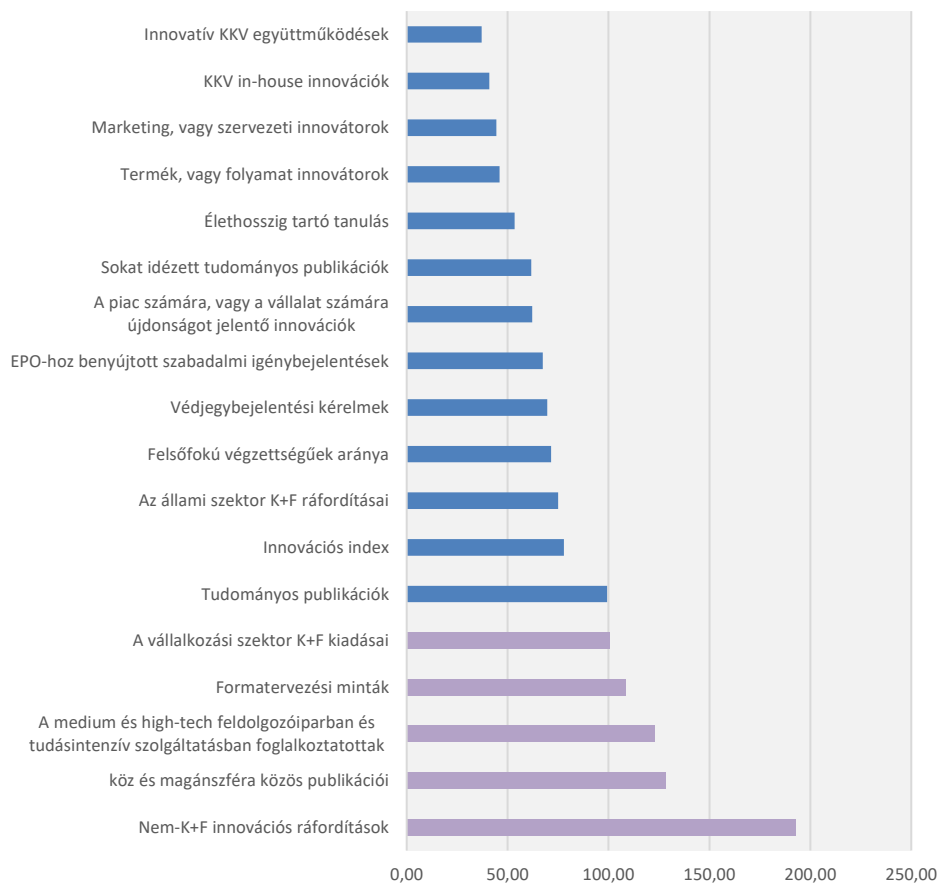
13. ábra Pest régió helyzete a regionális innovációs eredménytábla szerint, 2019

Az eredménytábla időbeni és területi bontásban jól mutatja, hogy Pest megye nagyon eltérő teljesítményt mutat Budapesthez képest, és kiegyensúlyozatlan, szerkezeti kérdésekre utal az országos és az uniós referenciamutatókhoz mért különbség.⁴

Uniós összevetésben elsősorban a „nem K+F innovációs” kiadások, majd a közepes- és high-tech feldolgozóipari foglalkoztatottak, a közösen jegyzett tudományos, valamint magán és közszféra publikációk, az üzleti szektor K+F kiadásai, valamint a formatervezési mintaoltalom (dizájn-oltalom) jelentkezésben haladja meg az „átlagosnak” tekinthető EU 28 értéket.

14. ábra Pest régió jellege a regionális innovációs eredménytábla alapján, 2019⁵

Forrás: EUROSTATAz országos mutatókhoz képest ezek az erősségek kiegészíthetők még a védjegyoltalmi és a szabadalmi bejelentésekkel, valamint a közszféra K+F kiadásaira vonatkozó mutatóval. A formatervezési mintaoltalom területén pedig kifejezetten kiugró értéket mértek.

Az erősségeket értékelve tehát megállapítható, hogy Pest megye erőssége, a magas hozzáadott értéket képviselő feldolgozóipar, amelynek nem csak K+F, de egyéb innovációs kiadásai is jelentősek. Ez átfedésben van az elsősorban külföldi, de sok

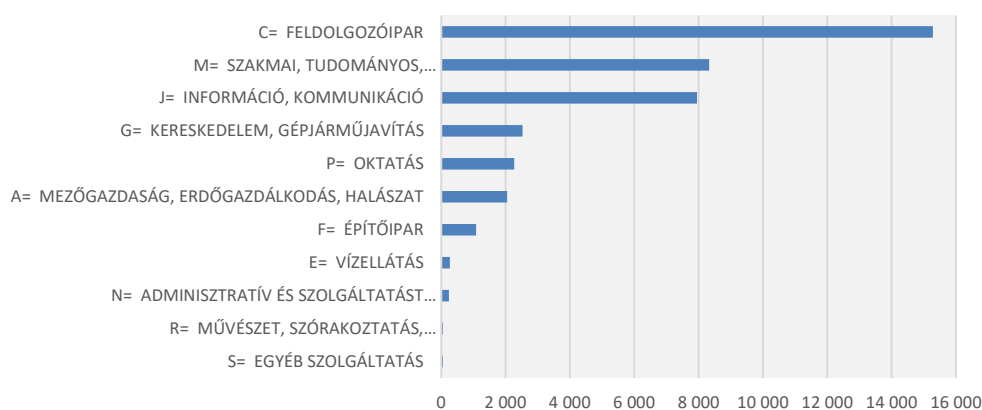
⁴ Hangsúlyozva, hogy ez a kiegyensúlyozatlanság még inkább szembeűnő a fejlett hazai ipari régiókban. Annak legfontosabb magyarázó tényezője alapvetően a gazdasági szerkezet.

⁵ https://interactivetool.eu/RIS/RIS_2.html#b

esetben hazai tulajdonban álló nagyvállalatok, közép vállalatok nagy számával (összesen 650 ilyen vállalat működik Pest megyében).

A statisztikákból közvetlenül nem derül ki, de a nagyszámú szabadalmi, védjegy és formatervezési bejelentés, tudományos publikáció mögött egy, a megye számára egyébként komoly értéket képviselő felsőoktatási intézményi háttérrel túlmutató, annál sokkal szélesebb és erősebb bázis is létezik. Vélhetően ez összefüggésben áll azzal, hogy a **szakmai, tudományos, műszaki tevékenység nemzetgazdasági ágba**, és további **tudásintenzív ágazatokba tartozó vállalkozások száma** és a működő vállalkozásokon belüli aránya az **ország többé térségéhez viszonyítva magas**. Ez a szám ráadásul az elmúlt években látványosan növekedett (számszerűen 20 ezernél is több) olyan stratégiai jelentőséggel bíró területeken is, mint az egészségiparhoz, gyártáshoz (ipar 4.0, IoT), ellátási láncokhoz kapcsolódó kritikus szolgáltatások, mérnöki és K+F szolgáltatások.

15. ábra K+F ráfordítások nemzetgazdasági ágak szerint, 2018

Forrás: KSH

Az erősségek tekintetében tehát legalább két lába van a megye innovációs teljesítményének: egy nagyvállalati és ipari szegmens, valamint egy tudásintenzív, jellemzően mikrovállalkozások által dominált vállalkozói közösség. Szerkezeti oldalról ez utóbbi hazai viszonylatban is egyedi, eltér az ipari régiók jellemzőitől.

Az erősségek közül még külön kiemelhető a nem-K+F jellegű innovációs kiadások magas aránya, amire az OECD országjelentése, illetve 2017. évi eredménytáblája alapján (ld. alább) még inkább érdemes odafigyelni. A vállalkozói és vállalati hatékonyság, versenyképesség szempontjából jobban megfogják a tudástőkéhez (KBC) kapcsolódó általános kiadásokat szervezetfejlesztés, képzés, szoftverbeszerzés, design, marketing, licenc és szabadalom vásárlása – ami hosszabb távon a termelékenység, pontosabban a teljes tényezőhatékonyság egyik pillérét képezik a K+F és a tárgyi beruházások (gépek és berendezések) mellett.⁶ Sőt, az olyan területeken, mint a digitális transzformáció, az Ipar 4.0 bevezetése, vagy éppen a körkörös gazdasági modellek térnyerése, továbbá a korszerű munkaerőpiaci szerkezet erősítése

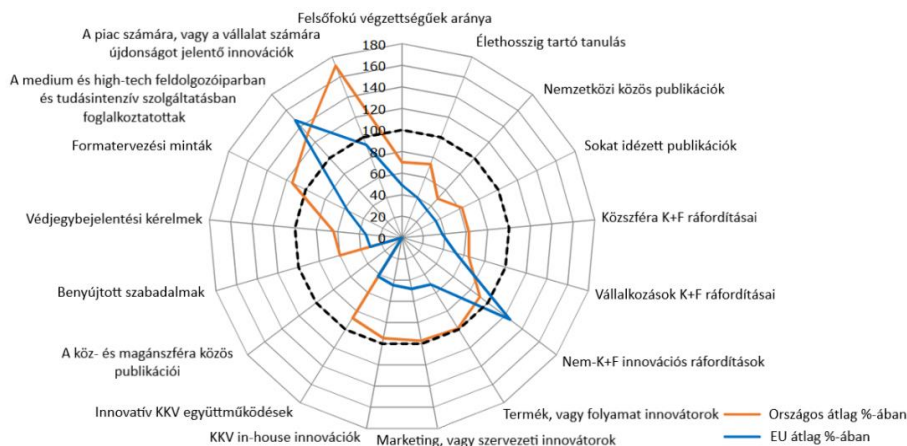
⁶ A KBC alapvetően immateriális befektetések széles körét méri, míg az EU által mért „nem-K+F kiadások” az immateriális befektetések szűkebb körét (szabadalmak, licencek), valamint a fizikai állótőkén belül a gépek, berendezések beszerzését méri. Mind a két mutató az új termelési technológiák és ötletek elterjedéséről nyújt információt. Forrás: https://www.eustat.eu/document/datos/pi_metod/inno-2.1.3_i.asp

– még fontosabbak. Ez nagyon fontos a 2021-2027 programidőszak kiemelt téma-területeit, illetve a 2030-ig tartó jövőképet illetően.

A kisvállalkozásokra vonatkozó adatok ugyanakkor egyértelműen megmutatják, hogy az első két pillér mellett a KKV-k kifejezetten alul teljesítenek. Nem csak a nevesített mutatókban; az a mutató, ami az értékesítésen belül az innovációhoz kapcsolódó (még ha csak a cég számára is új az a dolog) értékesítés arányát fejezi ki, szintén arra utal, hogy a KKV-k valóban nem fordítják üzleti eredményre a (saját, vagy mások által végzett) fejlesztéseket, de ráfordításaikban sem költenek új termékekre, folyamatokra, marketingre és szervezetre, képzésre, vagy házon belül bármilyen innovációs tevékenységre. Ami egyértelműen árnyalja a teljes gazdaságban mért magas KBC értéket, és a versenyszférához köthető K+F kiadásokban mért teljesítményt. Azt mutatja, hogy a Pest megyei innováció csak a gazdasági szereplők egy szűk köréhez, valamint a már említett tudásintenzív vállalkozásokhoz köthető.

Külön említést érdemel, hogy a leggyengébb értéket az innovatív KKV-k és további partnerek (intézmények, egyetemek, vállalkozások) közötti együttműködés mutatja. A regionális innovációs ökoszisztéma fejlesztésével kapcsolatban ez az eredmény kritikus jelentőségű gyengeség. Ezt a megállapítást alátámasztja, ha a megyét összehasonlítjuk például a Nyugat-Dunántúl régióval.

16. ábra Nyugat-dunántúl helyzete a regionális innovációs eredménytábla alapján, 2019

Forrás: EUROSTAT

2.2. Pest megye gazdasági szerkezete

Amikor Pest megye gazdasági szerkezetét az egyes ágak gazdasági súlyát vizsgáljuk, érdemes mindig visszatekinteni arra, hogy a megye gazdasága által előállított hazai termék értéke még a legjobban teljesítő Győr-Moson-Sopron megye vonatkozó értékének is közel kétszerese. Ennek megfelelően bár eltolódások vannak a gazdaságszerkezetben és egyes ágak jelentéktelenebbnek kevésbé meghatározónak tűnhetnek, de termelési értékük alapján így is jelentős hányadát adják az adott ágazat hazai termelésének.

Pest megye gazdasági szerkezete igen egyedi, valahol átmenetet képez a főváros és a többi megye között. Az egyes ágazatok által termelt bruttó hazai termék a teljes GDP-hez mért aránya alapján több fontos, a megye szempontjából lényeges eltérésre kell felhívni a figyelmet. Az egyik lényeges eltérés, hogy az ipar GDP-ből való részesedése a megyék többségére jellemző értékektől elmarad.

Pest megye erősségét a szolgáltató szektor relatíve magas aránya adja

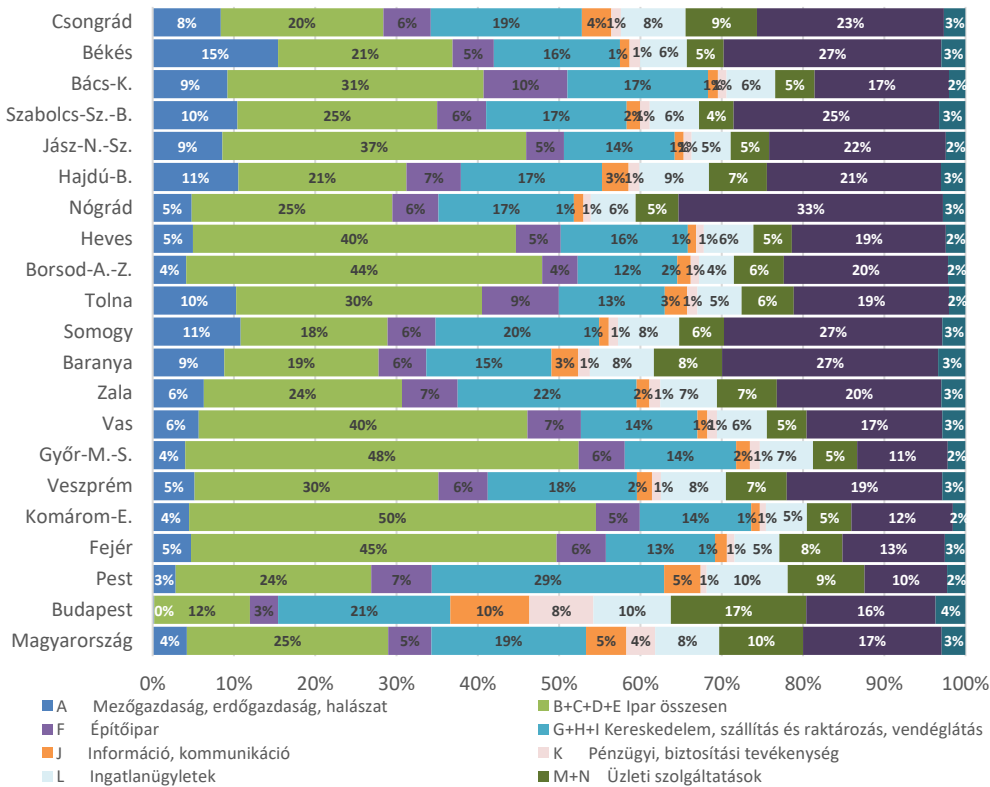
Egyedi gazdaságszerkezet

A másik lényeges és szembeötlő különbség az a **Kereskedelem, szállítás, raktározás, vendéglátás összevont ágazatcsoport jelentősége**, hiszen ezen ágazatok a megyei GDP csaknem harmadát adják. Nem véletlen ez, hiszen a főváros körül a különböző transzeurópai közlekedési korridorok találkozásánál a fontosabb közlekedési útvonalak mentén jelentős logisztikai, raktározási és kereskedelmi kapacitások épültek ki, amelyek mára már jelentős hozzáadott értéket termelnek. A logisztika a globális értékláncok kialakulása miatt jelentősen felértékelődött, szerepe folyamatosan és jelentősen bővült a termelés szempontjából. A logisztika mára túlnőtt korábbi szerepén, mára a termékelőállítás egyes részfolyamatai is gyakran átkerülnek, vagy éppen összekapcsolódnak a logisztikai tevékenységgel. A nagyobb területi, szállítási igényrel rendelkező kereskedelmi tevékenységek is a könnyen elérhető, de olcsóbb ingatlanokkal rendelkező agglomeráció területén telepedtek meg. A lakossági fogyasztást kielégítő kiskereskedelmi tevékenységet folytató vállalatok a szuburbanizációs folyamatok miatt egyre növekvő megyei népességhez közelebb alakították ki telephelyeiket. Folyamatos bővülés jellemző e területen is. Fentiek okán egyáltalán nem meglepő, az ingatlanügyletek gazdasági ág jelentős, az átlagosnál nagyobb hozzájárulása a GDP-hez. Szintén kiemelendő az információ, kommunikáció gazdasági ág átlagosnál nagyobb GDP-hez való hozzájárulása is, hiszen ezen ágazat kulcsfontosságú a gazdasági növekedés szempontjából magas hozzáadottérték termelő képessége és ágazati kapcsolatai révén. Fontos megemlíteni az üzleti szolgáltatások magas arányát is, melyeknek jelentős befolyása van a többi gazdasági ág teljesítményére, e tevékenységek szinergikus hatásain keresztül. Összességében a megye gazdasági szerkezete jól leírja a megye földrajzi helyzetéből adódó lehetőségeit, a kialakult helyi üzleti ökoszisztéma jellemzőit. Az egy főre jutó GDP alapján pedig elmondhatjuk, hogy jelentős kiaknázatlan fejlődési potenciál van még a fővárost körülölelő régióban.

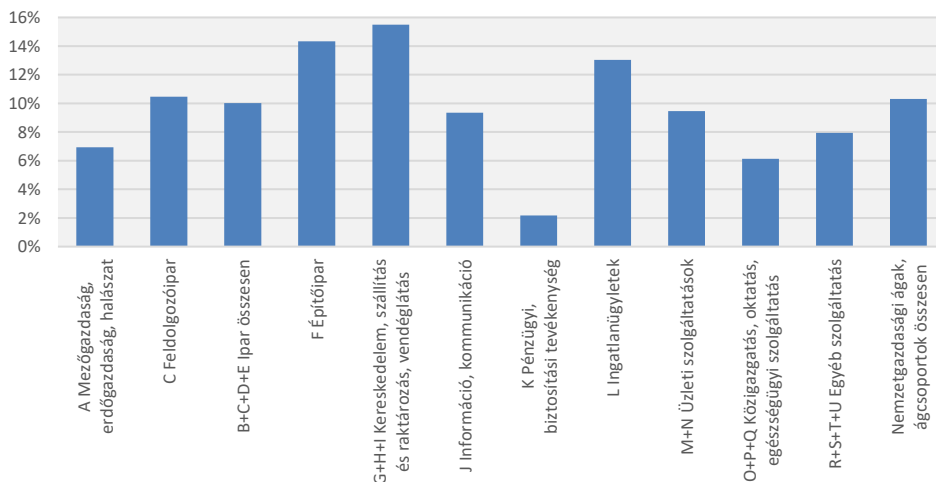
17. ábra Az egyes nemzetgazdasági ágak hozzájárulása a megyei bruttó hozzáadott értékhez, 2018

Forrás: KSH

Az országos hozzáadott értékhez legnagyobb arányban a kereskedelem, szállítás, raktározás, vendéglátás ágcsoportban járult hozzá a megye gazdasága, 14%-os részesedése van az építőiparnak is, de magas a hozzájárulása az ingatlanügyletek ágának is. A megye feldolgozóipara a többi megyei ágazathoz képest szintén nagyobb mértékben járult hozzá az ágazat teljes termeléséhez.

18. ábra Pest megye hozzájárulása az egyes nemzetgazdasági ágak, ágcsoportok összes bruttó hozzáadott értékhez, 2018

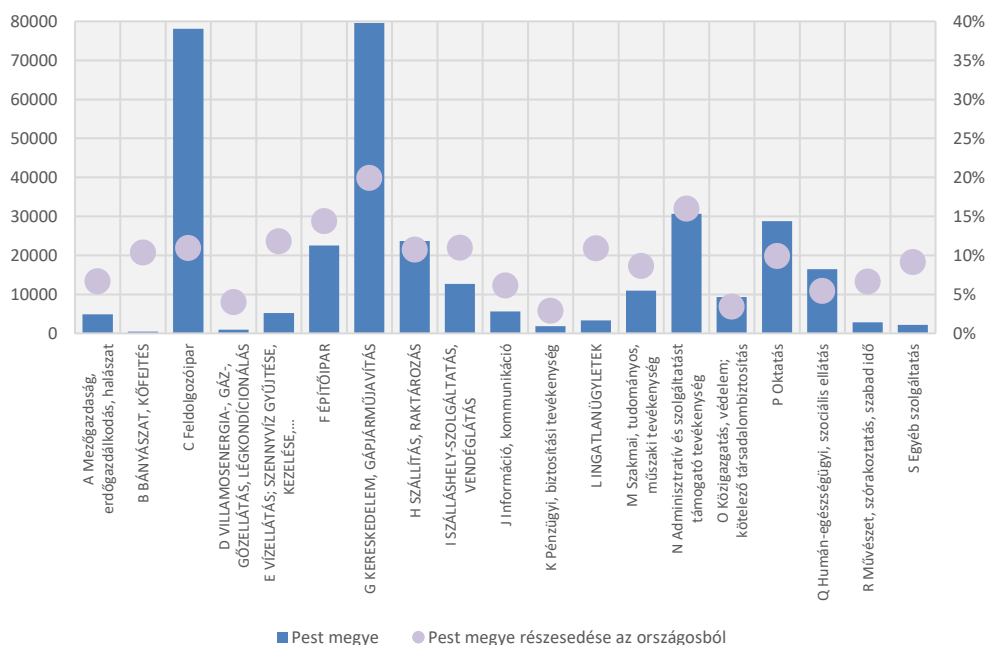
Forrás: KSH

A megye egyes ágazatainak megyén belüli és az adott ágazat egészében betöltött súlyát a foglalkoztatási adatok is megfelelően mutatják be. Az ágazatok többségében az országosnak nagyjából a 10%-át adták a pest megyei gazdasági

A Magyarországon a kereskedelem és gépjárműjavítás ágban alkalmazásban állóknak ötödét a megyében foglalkoztatták

szervezeteknél alkalmazásban állók. Ennél nagyobb arány a kereskedelem, gépjárműjavítás, az adminisztratív és szolgáltatás támogató tevékenységek valamint az építőipar területén volt jellemző.

19. ábra Az alkalmazásban állók átlagos állományi létszáma nemzetgazdasági áganként és a megyében alkalmazásban állók hozzájárulása az ágazat teljes foglalkoztatásához, 2019

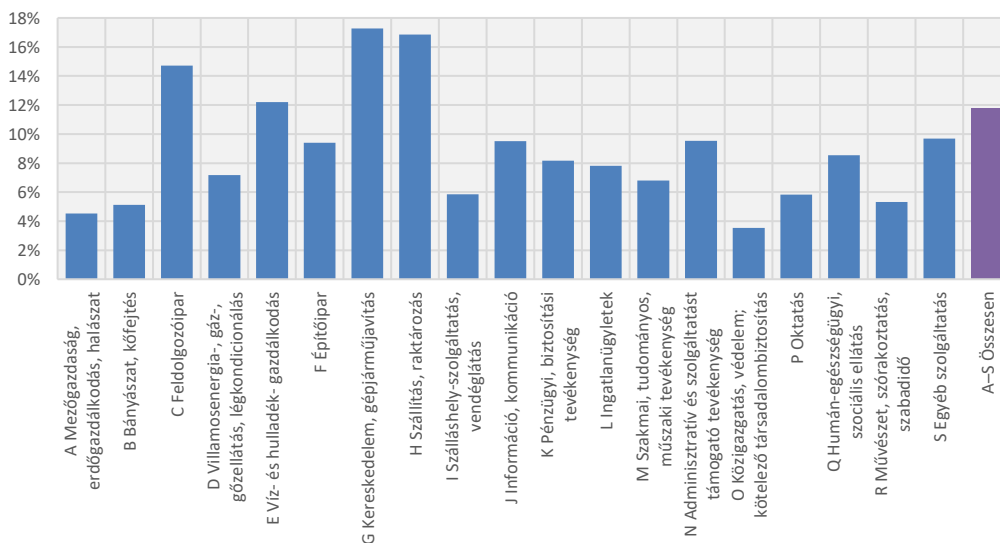

Forrás: KSH

A megyei beruházások hozzájárulása az országoshoz valamivel nagyobb, mint amit a megye gazdasági teljesítménye alapján várnánk. A feldolgozóipar területén különösen magas volt a beruházások értéke, amely részben a külföldi működőtőke befektetésekhez kapcsolódó beruházások magas értékének is köszönhető.

A gazdasági teljesítményhez képest magas beruházás érték jellemzi a régiót.

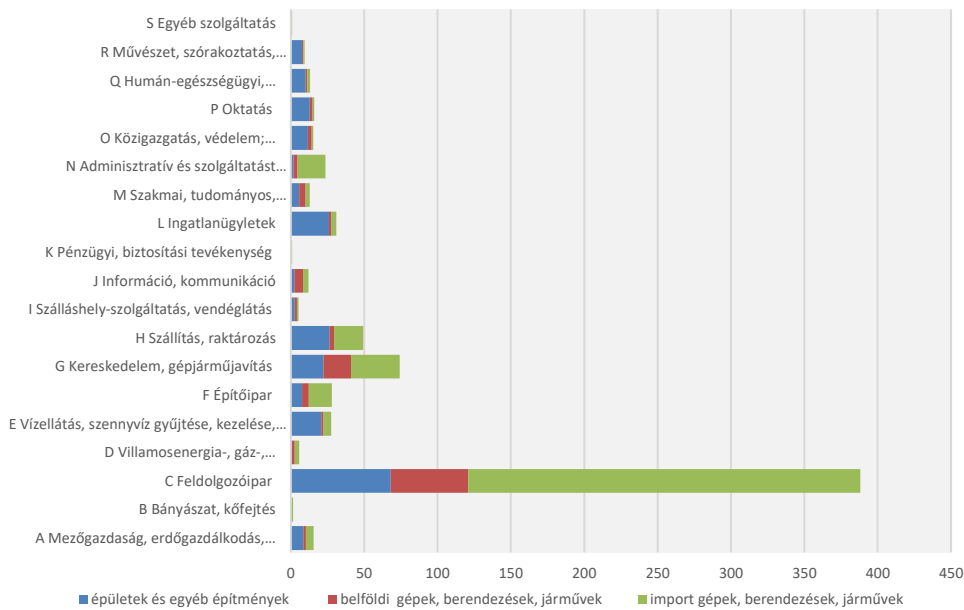
20. ábra Pest megyei beruházások nemzetgazdasági ágak szerint, az ágazat összes beruházásainak arányában, 2018

Forrás: KSH

A feldolgozóipar kiemelkedően magas beruházási értékének nagy részét import gépek, berendezések és járművek adják. Mindez nem véletlen, hiszen a korszerű gyártástechnológiák jelentős része, az anyagmozgatáshoz szükséges szállító eszközök, járművek is csak külföldről szerezhetők be. A feldolgozóipar beruházásai olyan nagyok, hogy kizárólag az építési beruházások értéke, teljes gazdasági ágak összberuházásait is meghaladják. Figyelemre méltó a szállítás, raktározás és kereskedelem és gépjármű javítás ágak magas beruházási értéke is.

21. ábra A gazdasági szervezetek beruházásainak értéke a beruházás tárgya és gazdasági ágak szerint, 2019.

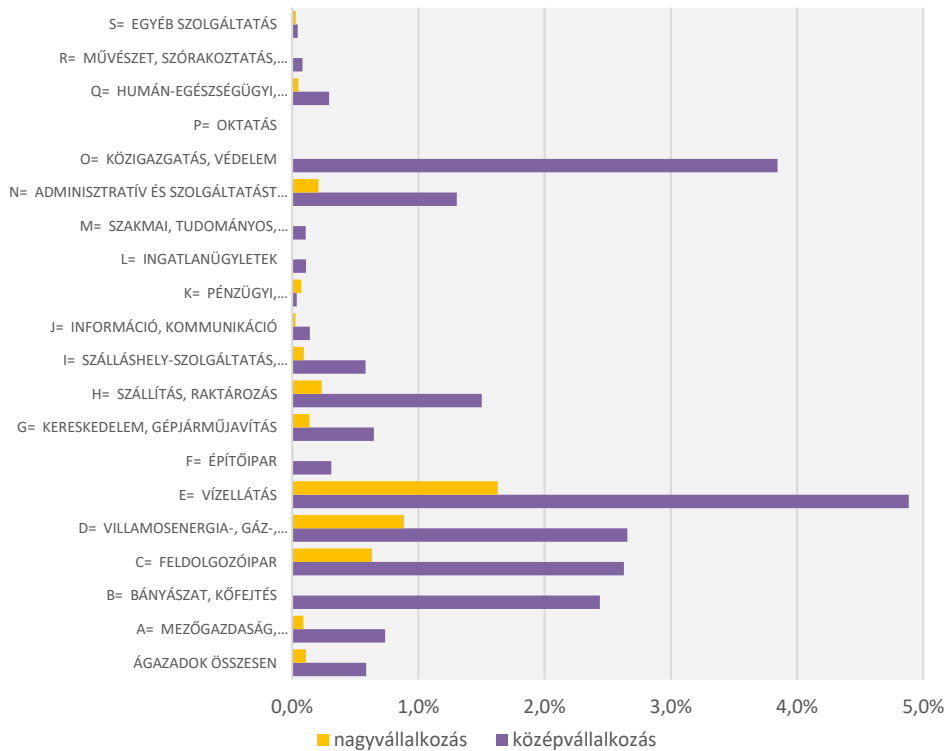

Forrás: KSH

A működő vállalkozások között a mikroállalkozások vannak túlsúlyban, azonban arányuk ágazatonként jelentősen eltér. A 250 fő feletti nagyvállalkozások aránya a C, D és E gazdasági ágaiban a legmagasabb.

A kiemelkedően legnagyobb értékű beruházás a feldolgozóiparban volt, azonban ezen beruházásoknak magas az import tartalma.

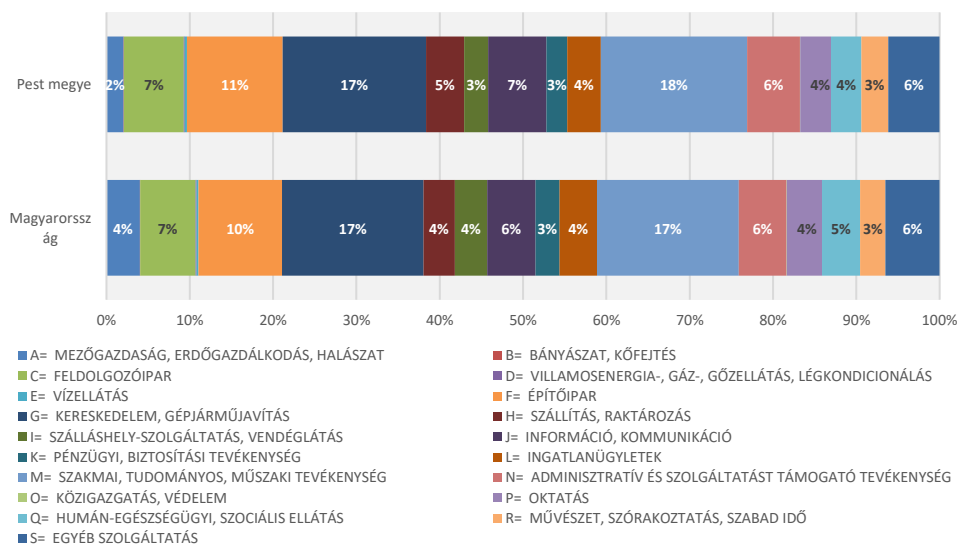
22. ábra Közép- és nagyvállalkozások aránya az összes működő vállalkozáson belül, 2018

Forrás: KSH

A vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlásában nincsenek jelentős eltérések az országoshoz képest. Ez nagyrészt annak köszönhető, hogy az előbbi statisztikákat a nagyobb vállalkozások határozzák meg, addig a gazdasági szervezetek esetében ezeket a különbségeket elfedi a nagyszámú mikrovállalkozás.

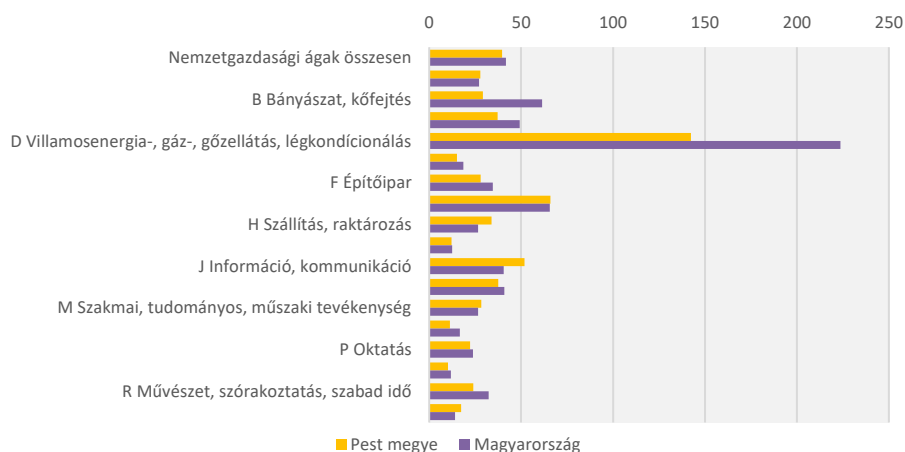
23. ábra Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2018

Forrás: KSH

A vállalkozások árbevételét nemzetgazdasági ágak szerint vizsgálva szembevetve, hogy az egy alkalmazásban állóra jutó árbevétel értéke Pest megyében a bányászat, a feldolgozóipar és az energiaszektorban számottevően alacsonyabb, mint az ország egészében.

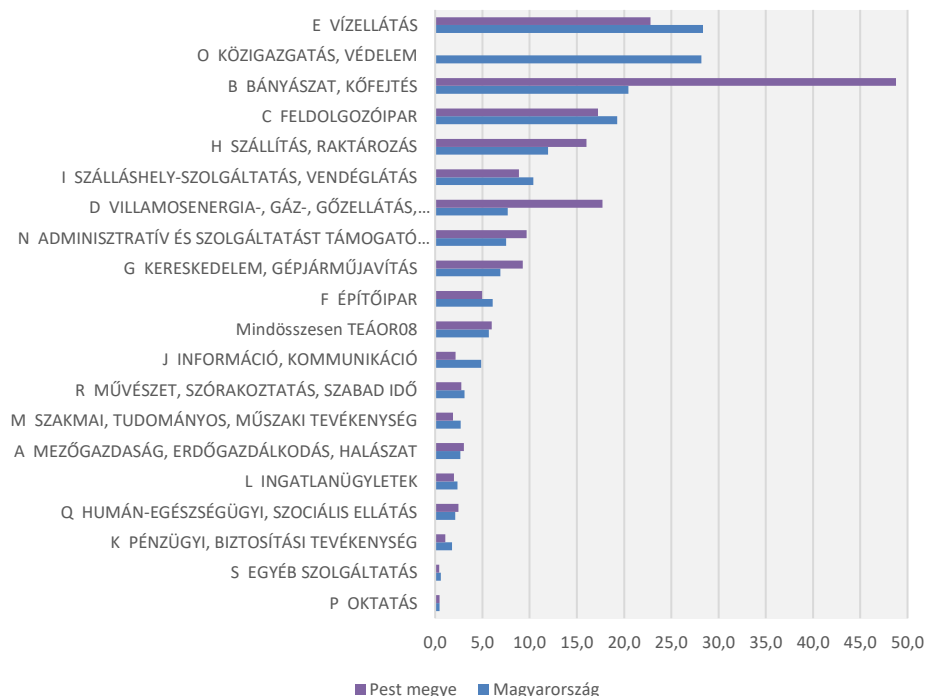
24. ábra Egy alkalmazásban állóra jutó nettó árbevétel a vállalkozás főtevékenysége szerint (millió ft), 2018

Forrás: KSH

Arányaiban legtöbb nagy növekedésű vállalkozás (HGC-high growing company) a kisebb gazdasági ágakban működött. Összességében a legtöbb nemzetgazdasági ágban a megyében valamivel kisebb volt a nagy növekedésű vállalkozások aránya, mint országosan. Néhány nemzetgazdasági ágban azonban kiugró ezen vállalkozások aránya, ilyenek a bányászat, kőfejtés, a villamosenergia, gáz, gőzellátás, szállítás raktározás voltak.

25. ábra Ezer működő vállalkozásra jutó nagy növekedésű vállalkozás száma, 2018

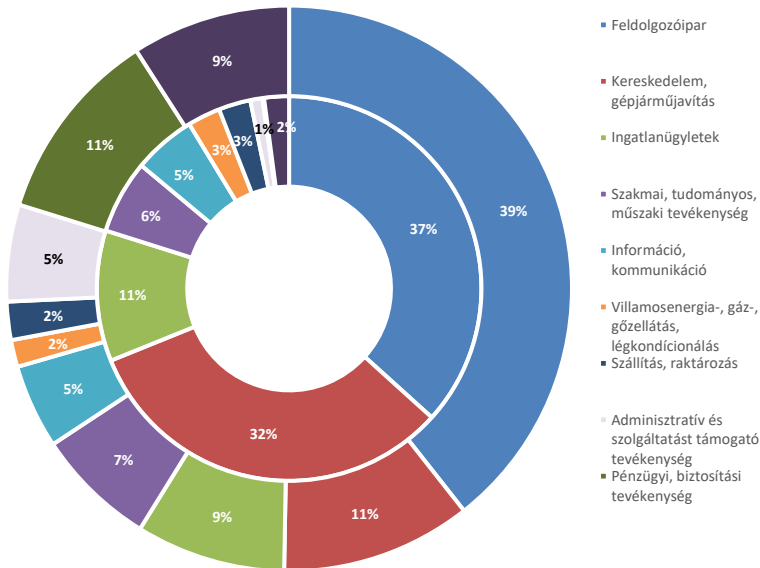

Forrás: KSH

A külföldi közvetlen működő tőkebefektetések kétharmada a feldolgozóiparba és kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágakba áramlott. Utóbbi ágazat esetében ez jóval magasabb arány, mint az ország egészében. De az országosan

jellemzőnél valamivel nagyobb arányban érkezett külföldi tőke az ingatlanügyletek területére is.

26. ábra Külföldi közvetlen működő tőkebefektetések megoszlása kiemelt nemzetgazdasági ágak szerint, 2018

A külföldi közvetlen működő tőkebefektetések kétharmada a feldolgozóiparba és kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágakba áramlott.

Forrás: KSH

A külföldi befektetéseket tartalmazó alábbi lista közel sem teljes körű, az elmúlt évek során a HIPA által közzétett befektetéseket tartalmazza. Arra azonban mégis jó, hogy láthatóvá teszi, hogy melyek azok az ágazatok, amelyekben a megye rendelkezik olyan környezeti feltételekkel, amik nyomán a befektetők új beruházásokat indítanak el e régióban. A nagyobb volumenű közvetlen működőtőke befektetések ezek alapján elsősorban az ipar és a logisztika területére érkeznek.

1. táblázat A HIPA által kezelt, publikus pest megyét érintő projektek 2013-2018 között

Beruházó vállalat	Ágazat	Reláció	Beruházási volumen (millió EUR)	Létrejövő munka-he-lyek száma	Helyszín	Megye
CooperVision CL Kft.	orvostech-nika	USA	10,00	180	Gyál	Pest
Infineon Technologies Cegléd Kft.	elektronika	Németor-szág	65,62	533	Cegléd	Pest
MSD Pharma Hungary Kft.	logisztika	USA	3,50	20	Budaörs	Pest
GlaxoSmithKline Bio-logicals Kft.	gyógyszer-ipar	Egyesült Ki-ráltság	12,00	n.d.	Gödöllő	Pest
ContiTech Fluid Auto-motive Hungária Kft.	járműipar	Németor-szág	14,38	123	Vác és Makó	Pest, Csongrád
KEROX Kft.	kerámia-ipar	Magyaror-szág	14,86	150	Diósd és Sósút	Pest
GSI Hungary Kft.	gépipar	USA	2,16	125	Biatorbágy	Pest
Alpine Kft.	elektronika	Japán	30,00	500	Biatorbágy	Pest
CooperVision CL Kft.	orvosi esz-közgyártás	USA	36,36	400	Gyál	Pest
Ecseri Kft.	fémipar	Magyaror-szág	20,10	250	Cegléd	Pest

Beruházó vállalat	Ágazat	Reláció	Beruházási volumen (millió EUR)	Létrejövő munka-he-lyek száma	Helyszín	Megye
OBO Bettermann Hungary Kft.	elektronika	Németország	14,00	100	Bugyi	Pest
ebm-papst Hungary Kft.	gépipar	Németország	4,50	300	Vecsés	Pest
GlaxoSmithKline Biologicals Kft.	gyógyszeripar	Nagy-Britannia	57,29	104	Gödöllő	Pest
Samsung SDI Magyarország Zrt.	elektronika	Dél-Korea	300,00	3600	Göd	Pest
HYGINETT Magyar-Amerikai Higiéniai Cikkeket Gyártó Kft. (P&G)	FMCG	USA	177,90	250	Gyöngyös, Csömör	Heves, Pest
GSI Hungary Kft.	fémipar	USA	7,40	80	Biatorbágy	Pest
SIIX Hungary Kft.	elektronika	Japán	20,63	300	Nagykőrös	Pest
Kühne + Nagel Szállítmányozási Kft.	logisztika	Svájc	1,33	260	Páty	Pest
Coca-Cola HBC Magyarország Kft.	élelmiszeripar	USA	6,50	0	Dunaharaszti	Pest
CooperVision CL Kft.	orvostech-nika	USA	59,64	400	Gyál	Pest
REHAU-Automotive Kft.	járműipar	Svájc	131,99	727	Győr, Újhartyán	Pest, Győr-M.-S.
SPAR Magyarország Kft.	élelmiszeripar	Ausztria	3,87	50	Üllő	Pest
UPS Magyarország Kft.	logisztika	USA	1,89	0	Vecsés	Pest
Ceva-Phylaxia Zrt.	gyógyszeripar	Franciaország	26,30	0	Monor	Pest
SHINHEUNG SEC EU Kft.	elektronika	Dél-Korea	26,17	300	Monor	Pest
AVL AUTÓKUT Kft.	járműipar	Ausztria	40,08	350	Érd	Pest

Forrás: HIPA, 2019.02.12.-i adatok alapján

2.3. Fontosabb ágazatok

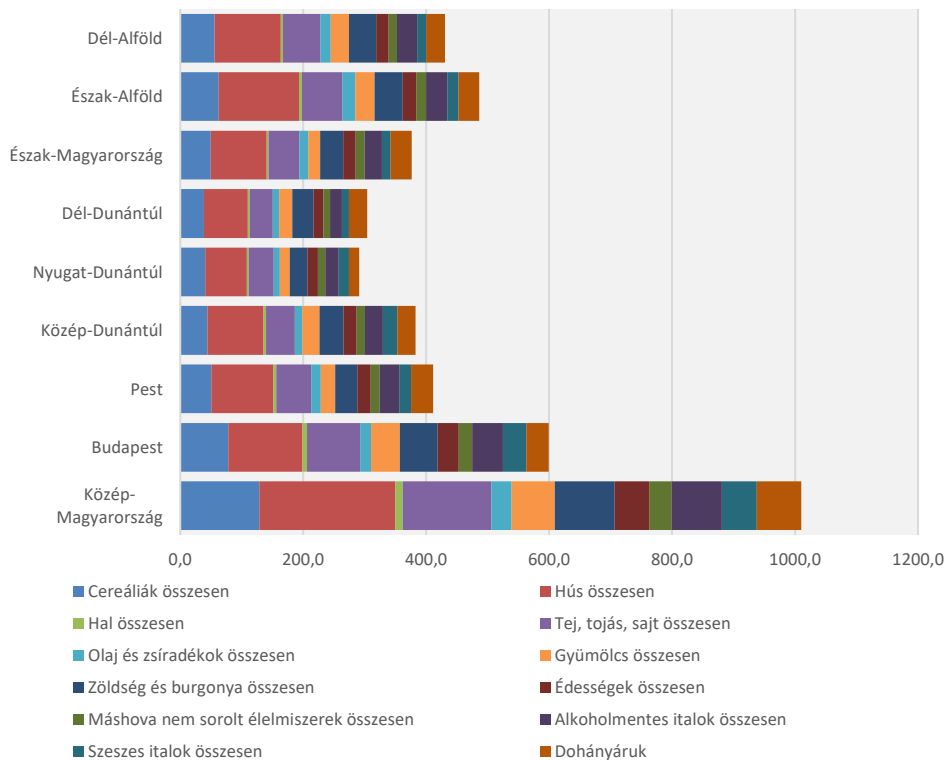
2.3.1 Mezőgazdaság

2.3.1.1. Közép-Magyarország a legnagyobb hazai élelmiszer fogyasztói piac

Budapest és Pest megye együttesen a lakosság szám és az egy főre eső élelmiszer kiadások alapján a **legnagyobb hazai fogyasztói piacot alkotják**. A nagyrégió éves élelmiszer fogyasztása egy főre vetítve 332 ezer forint volt 2018-ban. Az élelmiszer kiadás egy főre jutó értéke és összetétele nem tér el jelentősen a többi régiótól.

A régió a legnagyobb fogyasztói piac is egyben, az átlagnál tudatosabb vásárlási szokásokkal

27. ábra A magyar régiók élelmiszerfogyasztásának értéke termékcsoportok szerinti bontásban [milliárd ft], 2018

Forrás: KSH

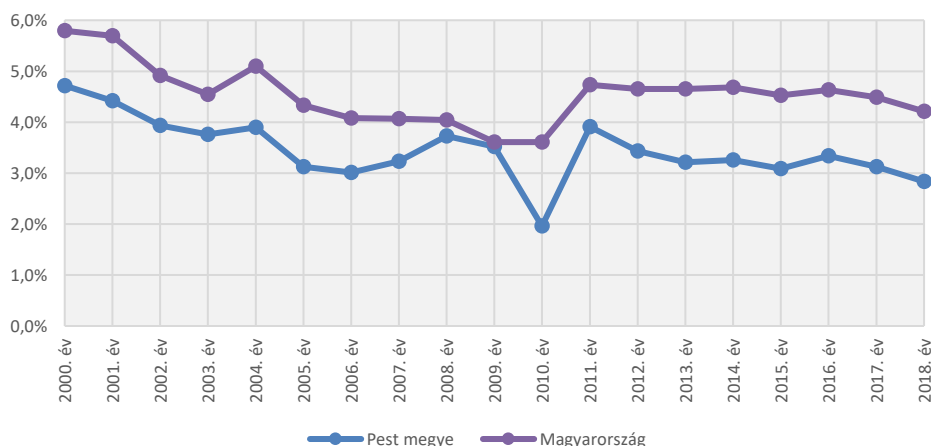
A különbséget az jelenti, hogy a Pest megyei mezőgazdaság egy hatalmas, 1 100 milliárdos élelmiszer fogyasztói piacot lát el. A fővárosnak és környékének a friss termék (tej, sajt, tojás, gyümölcs-zöldség) beszerzésére vonatkozó igénye éves szinten 311 milliárd forintot tesz ki.

2.3.1.2. A mezőgazdaság szerepe és kibocsátása

A mezőgazdaság Pest megye bruttó hazai termékének kisebb hányadát (2,8%-át) adja, mint az ország egészében (4,2%). Ennek okáról a gazdaság szerkezetét összefoglaló fejezetben már volt szó. A válságot követően gazdasági növekedés egyes gazdasági ágakban igen magas volt, így ezek GDP-n belüli részaránya többek között a mezőgazdaság „rovására” növekedett.

28. ábra A mezőgazdaság részesedése a bruttó hazai termékben 2000-2018

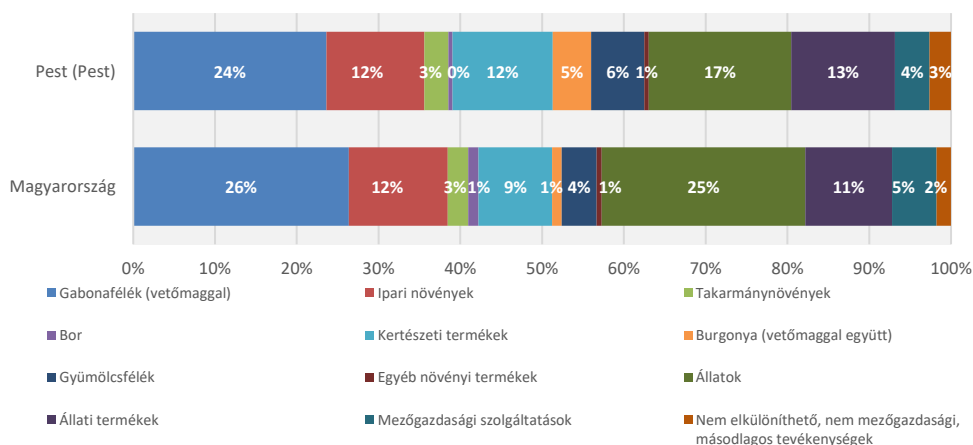

Forrás: KSH

A mezőgazdaság szerepe azonban mindig fontosabb és lényegesebb annál, mint amit a kibocsátási táblák jeleznek, hiszen különösen a COVID 19 által előidézett pandémiás helyzet hatásai világítottak rá arra, hogy milyen sérülékenyek a nyitott gazdasággal rendelkező államok egy-egy komolyabb válság esetén. Szükséges tehát legalább az élelmiszertermelés területén a termelés volumenének minimum fenntartására, illetve a termelés feltételeinek, hatékonyságának javítása. Az elmúlt évtizedekben jelentősen javultak a mezőgazdasági termékek szállításának lehetőségei és technológiája, így már jelentős távolságokra is eljuthatnak a termékek minőségromlás nélkül. Ugyanakkor ahogyan a bevezetőben volt erről szó, a megye mezőgazdasága egy hatalmas felvevő piac mellett működik, ahová jelentős ráfordítás nélkül könnyen eljuttathatók a kertészeti termékek, gyümölcsárúk és olyan termékek, amelyek közvetlen mindennapi fogyasztásra alkalmasak.

A megye az ország összes mezőgazdasági kibocsátásának 5,9%-át adta. A mezőgazdaság szerkezetére a KSH mezőgazdasági számlarendszere megfelelő betekintést ad. A megyében a gabonafélék, takarmánynövények termesztése a teljes mezőgazdasági kibocsátásából kisebb részarányt képvisel, mint az ország egészében. Ugyanakkor az **országosnál nagyobb szerepe van a kertészeti termékeknek, a gyümölcsféléknek, az állati szolgáltatásoknak.**

29. ábra Mezőgazdasági kibocsátás az előállított termékcsoportok szerint, 2018

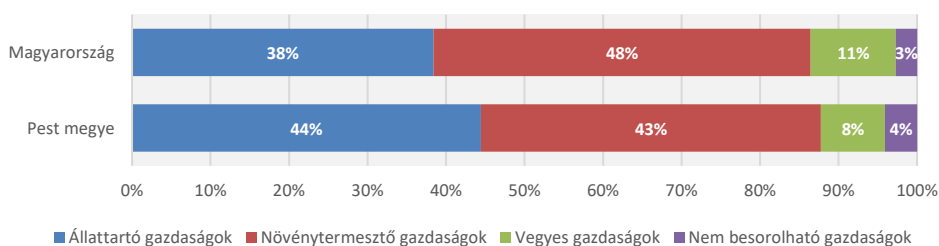
Forrás: KSH Mezőgazdasági számlarendszer

A megye mezőgazdasága az országosnál nagyobb tényezőfelhasználással működik egy millió forint kibocsátáshoz 633 ezer forint tényezőfelhasználás kapcsolódik, míg országosan csak 589 ezer. Ez nem feltétlenül jelenti, hogy a megyei mezőgazdaság kevésbé hatékonyan működik, sokkal inkább a termékszerkezet eredménye ez, hisz a kertészeti termékek és gyümölcsstermesztés jóval nagyobb fajlagos tényező felhasználással jár, mint a szántóföldi növénytermesztés.

A megye mezőgazdaságába 2018-ban 26 milliárd forint külföldi közvetlen működőtőke befektetés érkezett ez a megye összes működőtőke befektetésének 1,1%-a. Ez az arány majdnem a duplája annak, ami országosan jellemző.

A megyében a 2016- évi mezőgazdaságszerkezeti összeírás szerint összesen 29 ezer gazdaság működött a megyében ez az összes hazai gazdaság 6,7%-a. A megyében jóval nagyobb arányban található állattartó gazdaságok, mint az ország egészében. Ennek fényében különösen lényeges az, hogy bár többen foglalkoznak állattartással, mint növénytermesztéssel a megyében a kibocsátásban mégis a növénytermesztés jóval nagyobb szeletet tudhat magáénak.

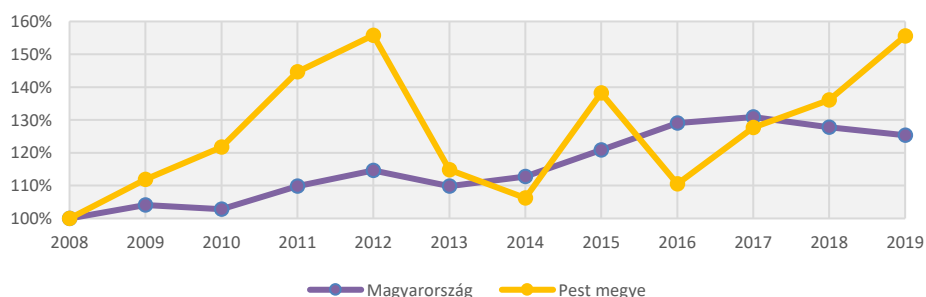
30. ábra Gazdaságok megoszlása termelési ágak szerint, 2016

Forrás: KSH gazdaságszerkezeti összeírás

A munkaerő felvétel adatai szerint a megye mezőgazdaságában összesen mintegy 13,5 ezer ember dolgozott. Ezzel nem tartozik a jelentősebb gazdasági ágak közé, ez az összes foglalkoztatott mindössze 2,2 %-át jelentette. Az ugyanakkor az ágazat számára pozitív változás, hogy az utóbbi években e területen is jelentősen növekedett a foglalkoztatás. Hosszabb idősort vizsgálva látható, hogy a mezőgazdaság a kevesebb foglalkoztatott, a változó termelési feltételek miatt időben sokkal hektikusabban változik a foglalkoztatottak száma, mint bármely más ágazatban.

31. ábra A mezőgazdaságban foglalkoztatottak számának változása (2008=100%), 2008-2019

Forrás: KSH

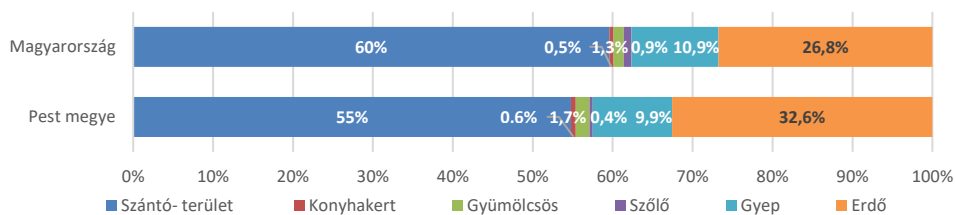
A mezőgazdaságból származó jövedelmek a megyében is viszonylag alacsonyak. A mezőgazdaságban teljes munkaidőben alkalmazásban állók – 4 fő feletti körre vonatkozó – havi bruttó átlagkeresete 304 ezer forint volt 2019-ben. Ez az összes

nemzetgazdasági ág átlagának 90%-ára rúg, ami nagy fejlődés, hiszen ugyanez az arány 2010-ben még csak 74% volt. A megyei keresetek a hazai mezőgazdasági kereseteket 3,8%-kal haladták meg.

2.3.1.3. Növénytermesztés, termőterület

A művelés alól kivont terület Pest megyében az összes mezőgazdasági terület 18%-a, az országosnál három százalékponttal kisebb hányada. A megyében található az ország összes termőterületének 7%-a. A termőterület több mint fele szántó, 0,6 %-a kert, 0,4% szőlő, 1,7 %-a gyümölcsös, 9,9%-a gyepek és 32,6 %-a erdő. Az országgal szemben a legnagyobb különbséget a szántó kisebb és az erdő nagyobb aránya jelenti.

32. ábra A földterület művelési ágak szerinti megoszlása, 2019. június 1.

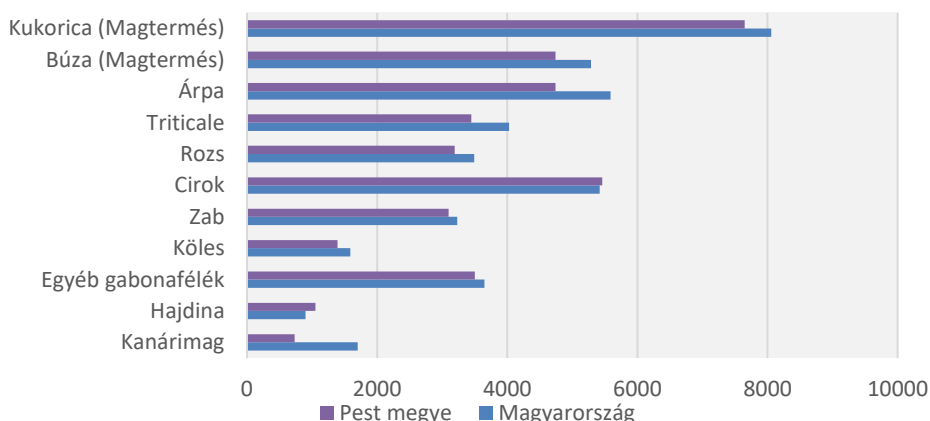
Forrás: KSH

Az egy gazdaságra jutó termőterület a régióban az országos átlagnál (1,5 ha) alacsonyabb, 0,9 ha. A termőterület így igen elaprózott, ami a termelők horizontális integrációját teszi szükségessé. A horizontális és vertikális integrációra irányuló aktivitás kismértékű. Az összes vállalkozáshoz viszonyítva a szövetkezetek aránya 2,8%, ami csökkenést jelez az 1998-as 4,8%-hoz képest.

Elaprózott, az országos átlagnál is kisebb birtokszerkezetek

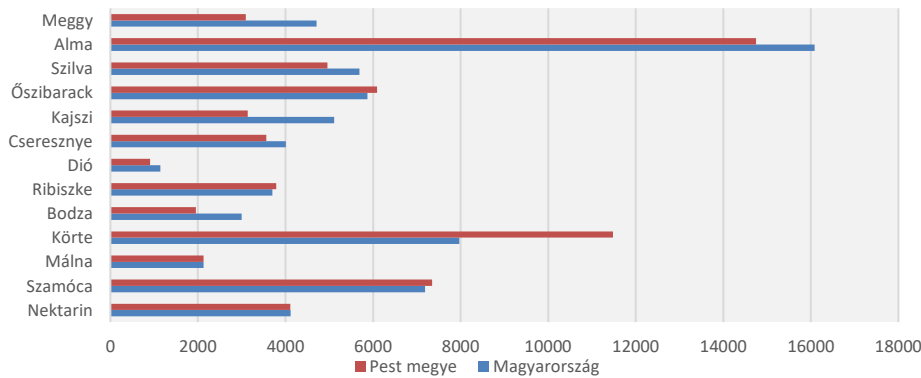
Pest megyében a kukoricának volt 2019-ben a legnagyobb vetésterülete, ezt a búza az árpa, a triticales és a rozs követték. Ahogyan az az ábrából is kiolvasható a megyei mezőgazdaság valamivel rosszabb termésátlagokat ér el a szántóföldi növénytermesztés területén, mint ami az ország egészét jellemzi. Az elmaradás a legfontosabb szántóföldi növények esetében 5-15%-nyi.

33. ábra Fontosabb szántóföldi növények termésátlaga, a termőterület sorrendjében, 2019

Forrás: KSHA gyümölcsstermesztés területén is az országostól elmaradó termésátlagok jellemzők, ez alól kivételt az őszibarack, a ribiszke, a körte, málna, szamóca és nektarin képeznek. A körte esetében a megyei termésátlag jelentősen meghaladja az országos átlagot.

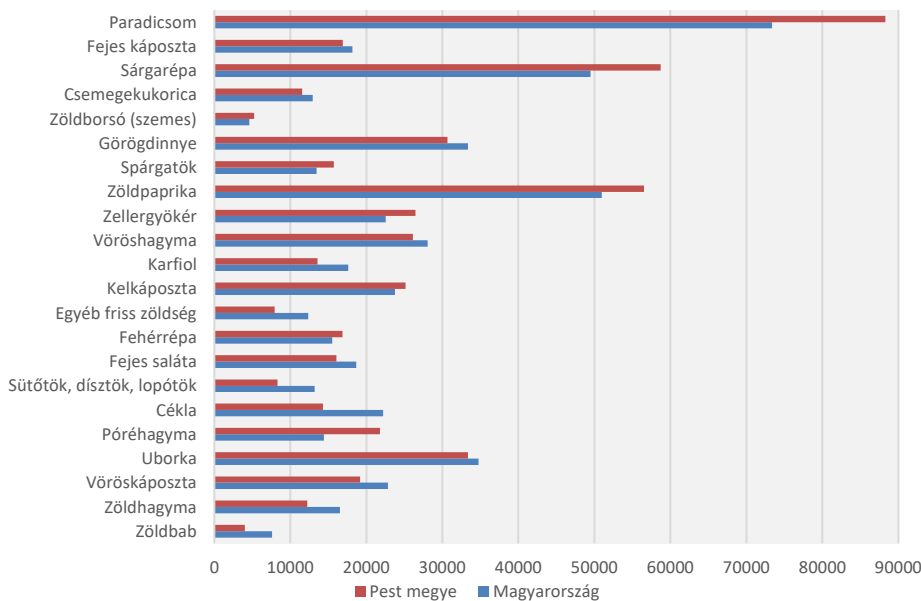
34. ábra Gyümölcsfélék termésátlagai a termőterület nagysága szerinti sorrendben, 2019

Forrás: KSH

A zöldségfélék termelésében éppen fordított különbségek jellemzők, az intenzív kertészeti termelésnek köszönhetően. A paradicsom, sárgarépa, zöldpaprika, zeller, zöldborsó, kelkáposzta, fehérrépa, póréhagyma esetében a megyei átlagok jobbakk voltak az országosnál. Éppen ezek azok a növények, amelyeket közvetlenül az agglomerációs és a fővárosi piacokon rövid ellátási láncokon keresztül könnyen képesek értékesíteni a helyi termelők.

35. ábra Fontosabb zöldségfélék termésátlagai a megtermelt mennyiség sorrendjében, 2019

Forrás: KSH

2.3.1.4. Állattenyésztés

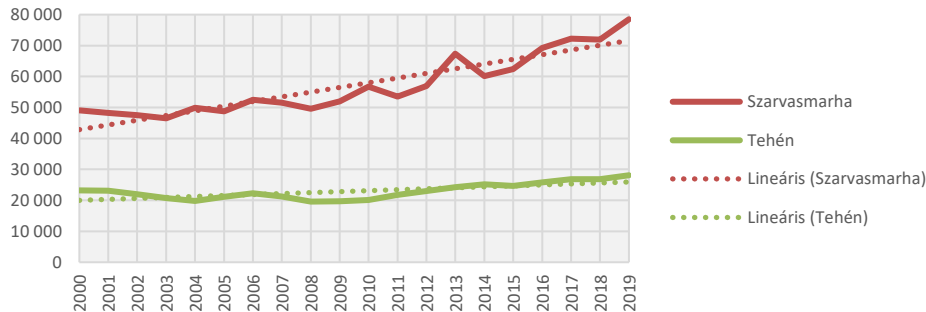
A termelési oldal nem mutatja a keresleti oldalon meglévő lehetőségek kihasználását. **Mind az állatállomány, mind a zöldség és gyümölcsstermelés tekintetében folyamatos csökkenést figyelhetünk meg 2000-tól fogva, egy-két kivételtől eltekintve.**

Csökkenő állatállomány, nagyjából változatlan keresleti viszonyok között

A szarvasmarha állomány szinte folyamatosan és összességében jelentősen, 20 év alatt 60%-kal növekedett. A tehén létszám, ugyanakkor mérsékeltebben emelkedett (20 év alatt 21%-kal), annak ellenére, hogy az utolsó 10 évben jelentős kereslet alakult ki a friss tej és a kézi készítésű tejtermékek fogyasztása iránt. Ezen a

területen a legnagyobb akadályt a tej és tejtermék fogyasztóhoz való rendszeres eljuttatása okozza. Ezen belül a termelő-fogyasztó kapcsolat, valamint a mikrologisztika (házhozzállítás) rendszere nem képes megfelelő mennyiségű áru kijuttatására. Ez az akadály a friss termékek mindegyikénél megjelenik.

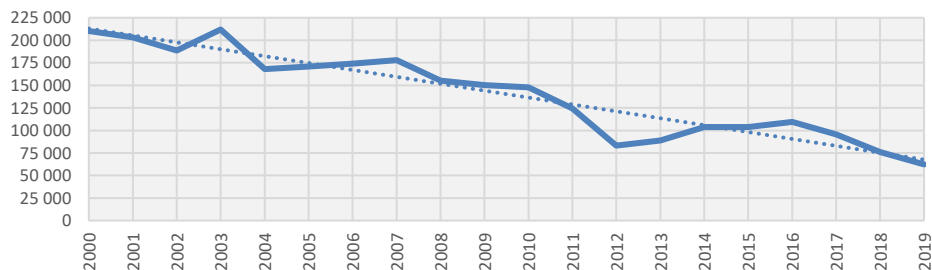
36. ábra Szarvasmarha állomány változása, 2000-2019

Forrás: KSH

A sertésállomány folyamatosan zsugorodik, 20 év alatt az ezredfordulós állomány kevesebb, mint harmadára esett vissza a megyében tartott sertések száma. Mindez úgy következett be, hogy a sertéshús és a húskészítmények kereslete folyamatos, bár valamelyest csökkenő tendenciát mutat. A vásárlók ennek ellenére keresik a megbízható minőségi terméket. A fogyasztói piacon az olcsó sertéshúst biztosító áruházláncok áraival csak a nagy beruházások segítségével lehetnek versenyképesek a hazai termelők. Egyedül a minőségi, feldolgozott áruk esetében van lehetőség az árhátrány leküzdésére. A kormányzati intézkedések, mint amilyen az 5%-os áfakulcs bevezetése sem tette nyereségesebbé az ágazatot, így az folyamatosan, szinte megállíthatatlanul szorul vissza.

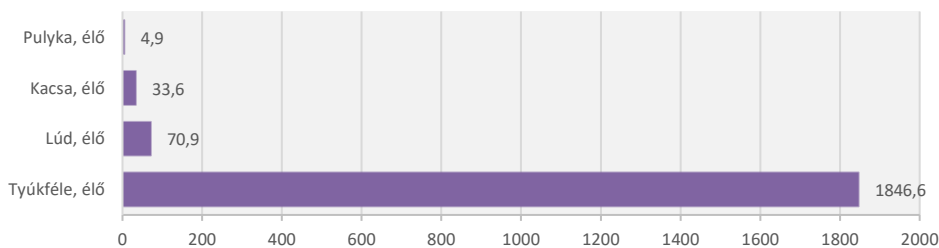
37. ábra Sertés állomány változása, 2000-2019

Forrás: KSH

A baromfi-állományon belül a tyúkfélék, a liba és a kacsá állománya növekvő a jelentős ingadozások ellenére. Egyedül a pulyka állomány az, ami lassú csökkenést mutat.

38. ábra Baromfi állomány pest megyében, 2019. december

Forrás: KSH

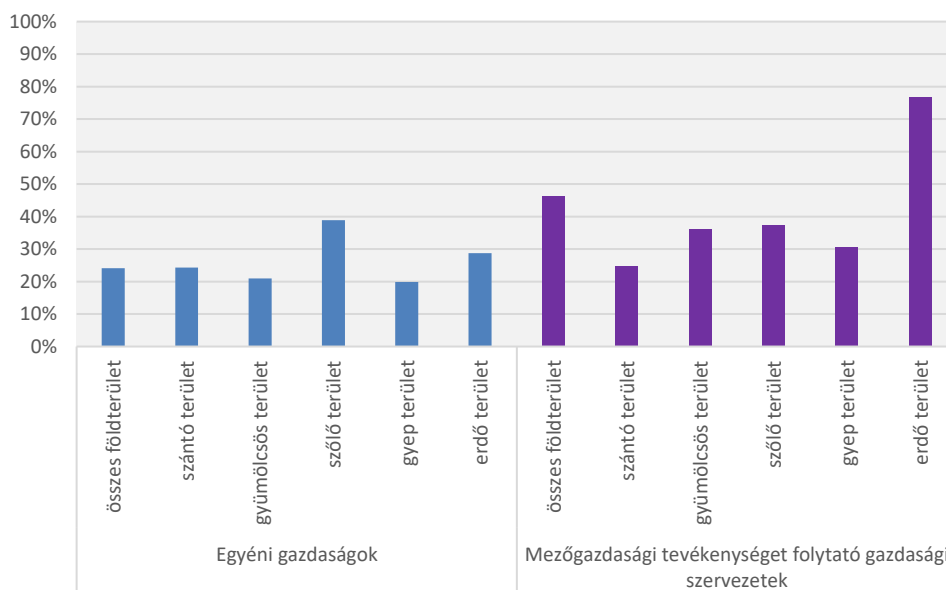
A juhállomány is hosszabb távon nő, ám ebben az esetben is változásokkal tarkított az emelkedés. Ennek okai között szerepel egyrészt a báránykereslet, másrészt a juh teje és tejtermékei iránti kereslet növekedése. A juhtartás alacsony beruházás-igénye következtében gyorsan reagált a keresletben beállt változásokra.

A méhcsaládok számának lassú emelkedése a hazai mézpiac viszontagságai közepette a helyi, regionális piac keresletének, továbbá a célzott támogatásoknak köszönhető.

2.3.1.5. Az agglomeráció mezőgazdasága

Az agglomeráció mezőgazdaságát a szakpolitika a 2013-2020-as időszakban gyakorlatilag kizárta a vidékfejlesztési támogatások kedvezményezett köréből. Ez azért ér meg külön fejezetet, mivel éppen ez a terület az, amely alkalmas lenne intenzív kertészeti termelésre, amely a főváros hatalmas felvevő piacát friss áruval lenne képes eltartani. Azt gondolhatnánk, hogy ez a tér főként ipari, vagy lakó funkcióknak ad lehetőséget, azonban ennél nagyobbat nem is tévedhetnénk. Az agglomeráció településein működő egyéni gazdaságok és mezőgazdasági vállalkozások jelentős mezőgazdasági termelési értéket állítanak elő. Erre vonatkozóan területi adatok csak a 2010. évi agrárcenzusból elérhetők, ugyanakkor láthatóvá teszik a térség részeseledését a megyei mezőgazdaságból.

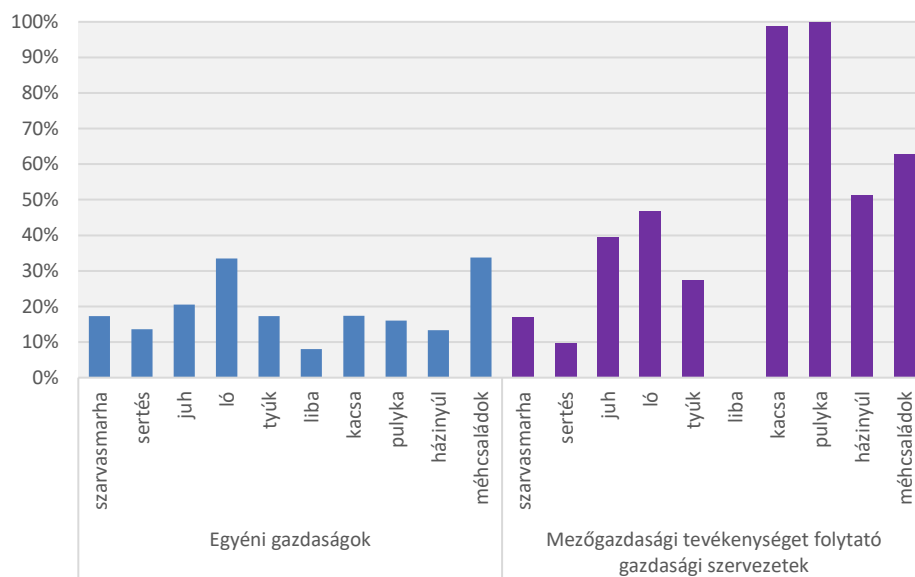
39. ábra Agglomerációs települések gazdaságainak hozzájárulása a megye termőterületéhez (%), 2010

A Vidékfejlesztési politika a jelentős mezőgazdasági termelési értéket előállító agglomerációt kizárja a támogatásokból, versenyhátrányba hozva a helyi termelőket és elsorvasztva az ennél jobb sorsra érdemes kertészeti termék előállítókat és más mezőgazdasági termelőket.

Forrás: KSH

40. ábra Agglomerációs települések gazdaságainak hozzájárulása a megye állatállományához (%), 2010

Forrás: KSH

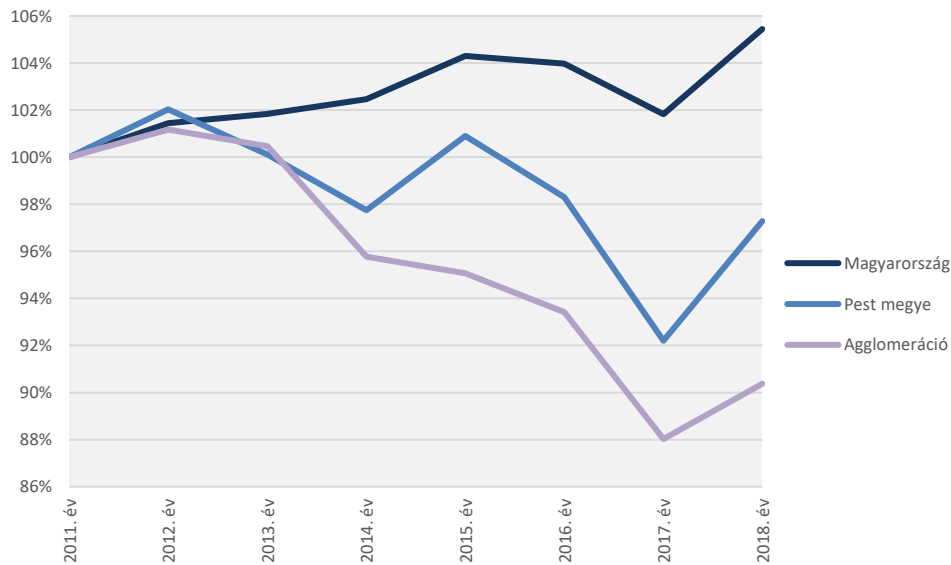
2. táblázat Gazdaságok, a gazdaságok használatában lévő földterület, valamint a vidékfejlesztési program kedvezményezettjei, 2010 illetve vp támogatások esetében 2020

Mutatók	Agglomeráció	Pest megye	Agglomeráció részesedése Pest megye értékéből (%)	Magyarország	Agglomeráció részesedése az országos értékéből (%)	Pest megye részesedése az országos értékéből (%)
Egyéni gazdaságok száma (db)	9814	45 740	21%	567 446	1,7%	8,1%
Egyéni gazdaságok használatában lévő összes földterület (km2)	372	1 538	24%	27 114	1,4%	5,7%
Mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma (db)	232	593	39%	8 606	2,7%	6,9%
Mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek használatában lévő összes földterület (km2)	1064	2 294	46%	38 224	2,8%	6,0%
Összes mezőgazdasági terület	1435	3 832	37%	65 338	2,2%	5,9%
Hatályos VP szerződések (db)	na.	5 801	na.	125 989	na.	4,6%
VP kötelezettségvállalás (millió Ft)		60 279	0	1 156 563		5,2%

Forrás: KSH

A mezőgazdasági társas vállalkozások számának alakulása is jelzi, hogy az elmúlt 7 év során milyen jelentős károkat okozott az agglomerációs települések mezőgazdaságának a vidékfejlesztési források elmaradása és az a jelentős versenyhátrány, amelyet így az itt működő gazdaságoknak el kellett szenvednie.

41. ábra Működő mezőgazdasági társas vállalkozások számának alakulása (2011=100,0%), 2011-2018

Forrás: KSH

2.3.2. Ipar

A hazai gazdaság egyik legfontosabb ága az ipar. A megye bruttó hazai termékének valamivel kevesebb, mint negyedét termeli meg, hasonló arányát, mint az ország egészében. Az ágcsoport nemzetgazdaságon belüli súlya az ezredforduló óta nem volt ilyen alacsony. Ez azonban nem az ipar gyengélkedésének, hanem a szolgáltatások utóbbi években tapasztalt gyors bővülésének az eredménye, hiszen az ipar a válság alatt is megőrizte korábbi 27-30% közötti GDP-n belüli részarányát, amiből csak az utolsó két-három évben veszített. Az ipari teljesítményhez a feldolgozóipar járul legnagyobb mértékben hozzá, annak Pest megyében 93, míg országosan 89%-át adja.

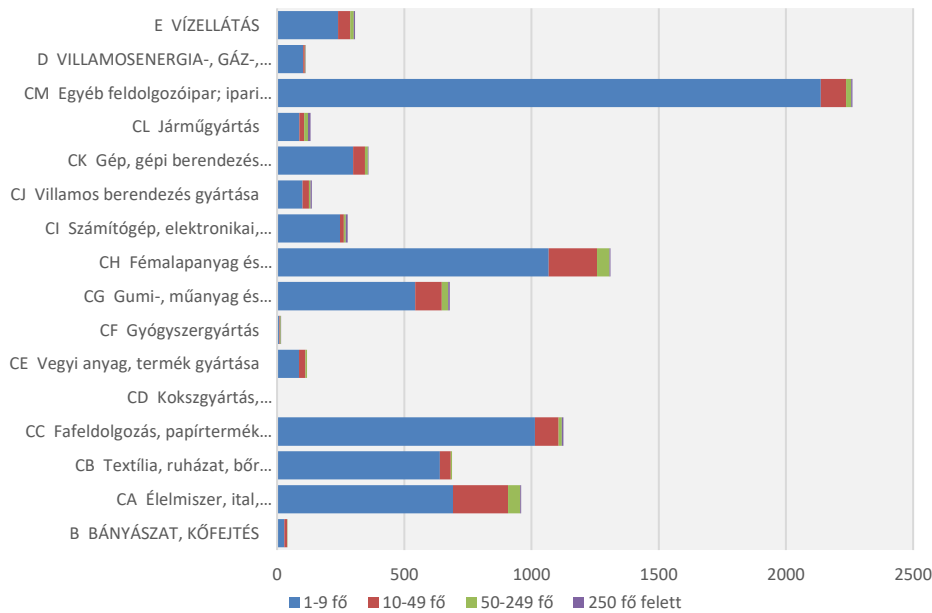
2018-ban a megye iparában összesen 8524 vállalkozás működött, a vállalkozásoknak 86%-a mikrovállalkozás, 11%-a kisvállalkozás, 2,7% közép vállalkozás és 0,7% nagyvállalkozás volt.

A legtöbb, 2262 vállalkozás az **egyéb feldolgozóipar, ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása ága**ban működött. Ezt a **fémalapanyag és fémfeldolgozási** termék gyártása, majd a fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenység, az élelmiszeripar, ital, dohánytermékek gyártása követte. Kevés vállalkozás működik a gyógyszergyártás területén, ám az meglehetősen speciális, koncentrált ágazat, amelyben mindenütt kevés szereplő, nagy termelési értéket állít elő. Szintén az előállított termék jellegzetességei miatt koncentrált piac az energiaipar területe, ahol ugyanúgy viszonylag kevés szereplő működik viszonylag nagy létszám mellett.

A gazdaságszerkezeti változások a szolgáltató ágak folyamatos erősödéséhez és az ipar lassú térvészítéséhez vezetnek.

42. ábra Pest megyében működő ipari vállalkozások száma ágazati bontásban, létszámkategóriák szerint, 2018

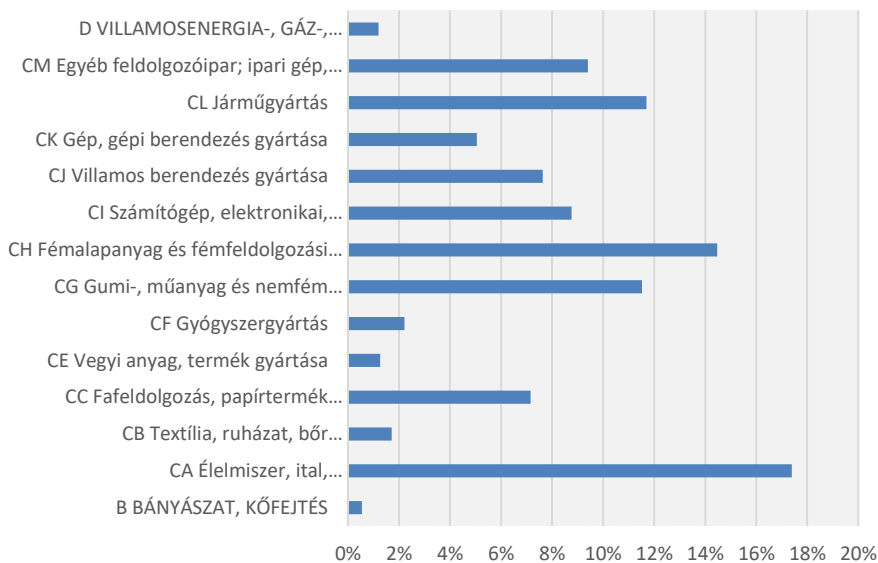

Forrás: KSH

Az iparban 2018-ban 862 vállalkozás jött létre, az új vállalkozások ágazati megoszlása szinte teljesen a meglévő vállalkozási szerkezetnek felel meg, csak kisebb eseti eltérések tapasztalhatók. A megszűnt vállalkozások esetében is hasonló a helyzet.

A megye iparában a **legnagyobb foglalkoztató az élelmiszeripar**, az ebben az ágazatban működő megyei székhelyű 5 fős vagy afeletti vállalkozásoknál az összes ipari alkalmazott 17%-a dolgozott. Ezt követte a fémalapanyag és fémfeldolgozási termékek gyártása. Kiemelendő, hogy a járműgyártás területén az átlagos állományi létszám megközelítette a tízezer főt, ami az ipari alkalmazottak közel 12%-a.

43. ábra Az egyes ipari ágazatokban alkalmazásban állók hozzájárulása az ipar teljes alkalmazotti létszámához, 2019

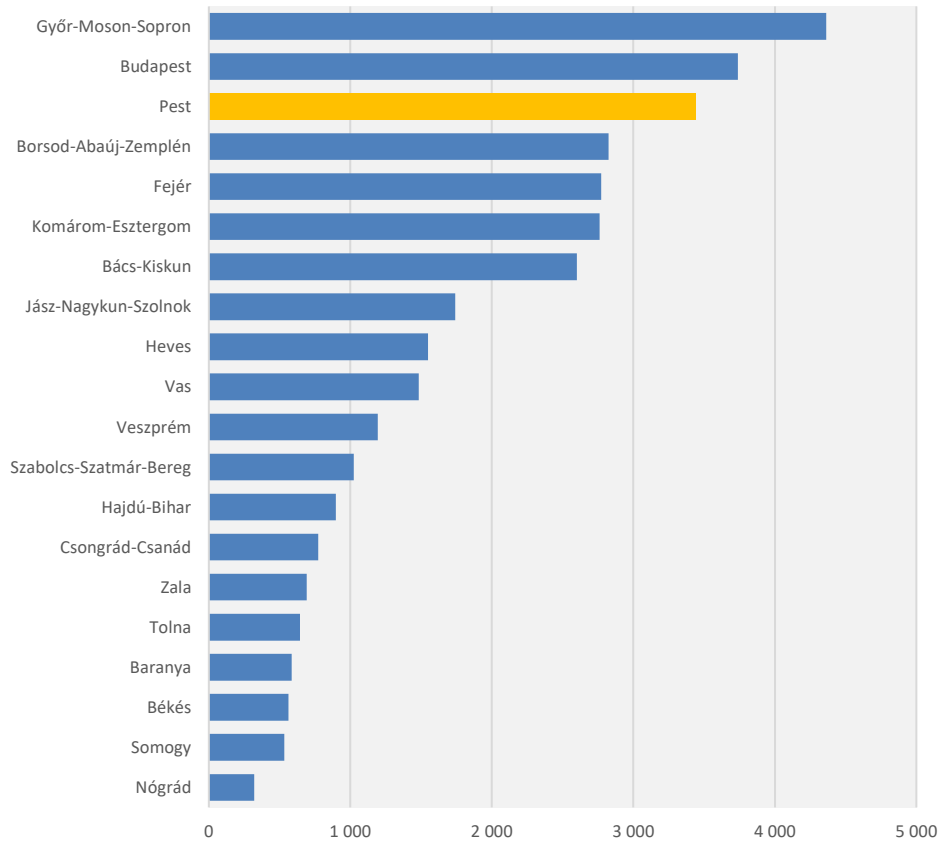

Forrás: KSH

A megyei ipar termelésének értéke 2019-ben 3 443 211 millió forint volt. A termelés volumene olyan nagy, hogy összemérhető a főváros iparának teljesítményével, jelentősebb mértékben csupán a Győr-Moson-Sopron megye termelése előzi meg (köszönhetően az ottani járműipari teljesítménynek).

A megye ipara által előállított termelési érték vetekszik a fővároséval.

44. ábra Ipari termelés értéke telephely szerinti bontásban (milliárd ft), 2019

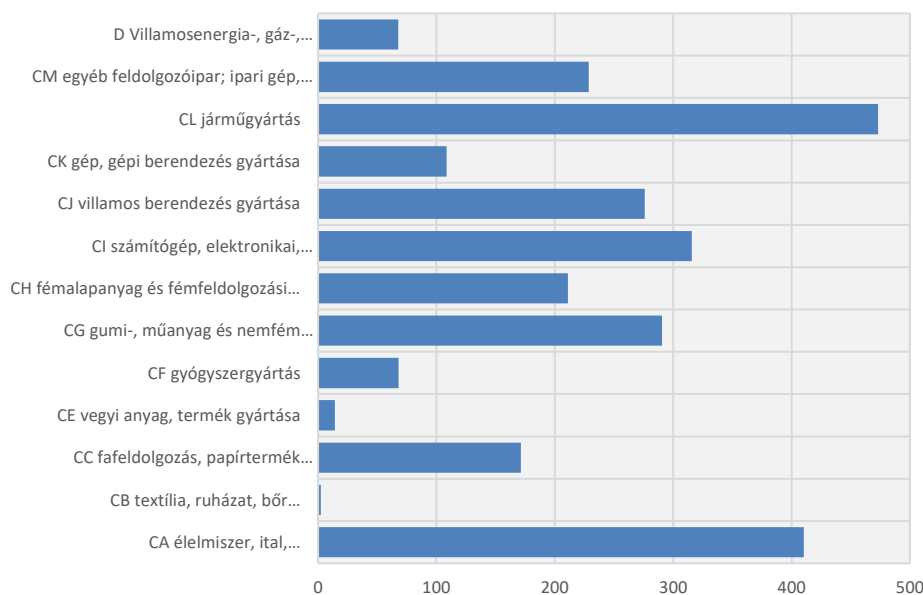
Forrás: KSH

A telephelyes és székhelyes adatok között komoly különbség van, mivel számos jelentős ipari szereplőnek csupán a telephelye működik a megyében, míg a székhely másutt, általában a fővárosban található. A székhely szerinti termelés értéke így csupán 70%-át teszi ki a teljes termelési értéknek. A székhelyes adatok ugyanakkor irányt mutathatnak a megyei ipar piacai és az ágazatok termelésének megítéléséhez.

Pest megye ipari termelése óriási ütemben nőtt, 20 év alatt csaknem megduplázódott, ami tekintve az ágazat kibocsátását igen nagy eredmény. A növekedés hasonló mértékű volt, mint Győr-Moson-Sopron, vagy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, de elmaradt például a Bács-Kiskun, Komárom-Esztergom, Jász-Nagykun-Szolnok megyéktől.

A járműgyártás viszonylag alacsony vállalkozásszám mellett a legnagyobb termelési értéket állítja elő. A gépipar (CI-CL) együttesen az ipari termelés 44%-át adja. A megyei élelmiszeripar is jelentős értéket állít elő.

45. ábra Pest megyei székhelyű ipar termelése ágazonkénti bontásban (milliárd Ft), 2019

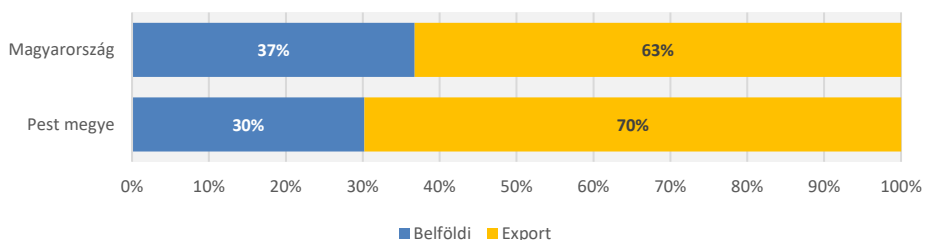

Forrás: KSH

A magyar ipari termelés nagyobb része határainkon kívül kerül értékesítésre. A külpiazi kitétség a megye iparában ennél is jelentősebb, a teljes ipari értékesítésnek csupán 30%-a irányul belföldre.

A megye ipara exportorientált, az értékesített termékek héttizedét külföldön használják fel.

46. ábra A megyei székhelyű ipar* értékesítésének megoszlása az értékesítés piaca szerint, 2019

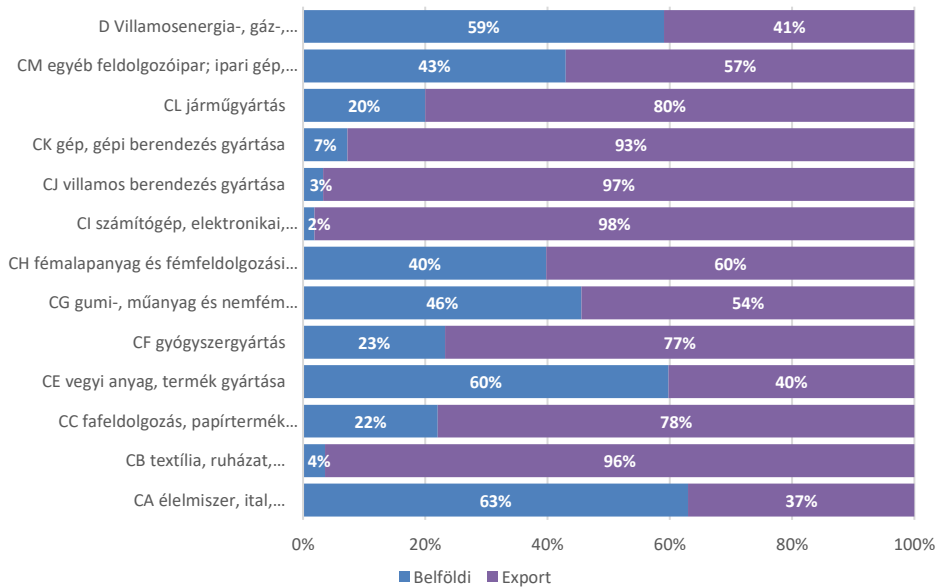
*Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül (B+C+D), millió Ft

Forrás: KSH

Csupán néhány olyan ipari ágazat van, amely döntően belföldön értékesíti termékeit, szolgáltatásait. Ezek közül jelentősebb termelési értéket a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás és az élelmiszeripar állít elő. A vegyi anyagok gyártásával foglalkozó vállalkozások is nagyrészt hazai piacon értékesítik termékeiket, bár ez az ágazat jóval kisebb termelési értéket állít elő. Az ipari termelés csaknem felét adó gépipar azonban szinte kizárólag külföldre termel, az értékesítésének 90%-a határainkon túl talál vevőre. A számítógépek, elektronikai és optikai termékeket, illetve a villamos berendezéseket gyártó vállalkozások által előállított termékek, szolgáltatások szinte kizárólag külföldön találhatnak vevőre. Hasonlóan magas a termékexport aránya a textilipar, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása területén, de ez az ágazat a megye ipari termelésének igen kicsiny szeletét adja.

A megye élelmiszer ipara főként hazai piacra termel

47. ábra A megyei székhelyű ipar* értékesítésének megoszlása az értékesítés piaca és ágazatok szerint, 2019

*Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül (B+C+D), millió Ft

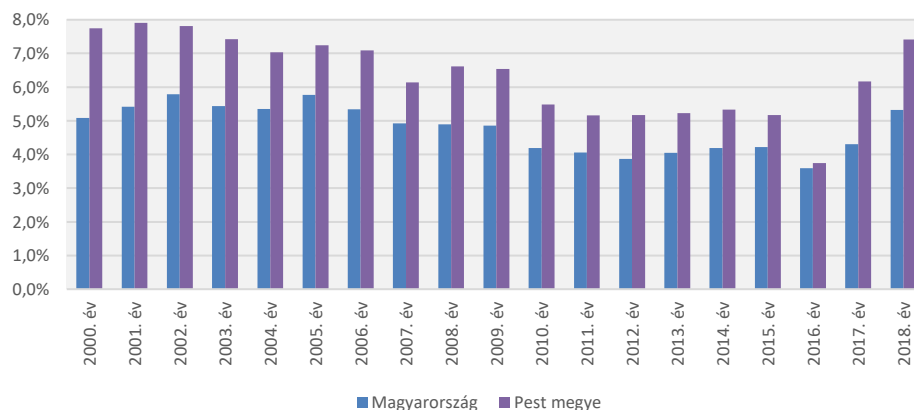
Forrás: KSH

2.3.3. Építőipar

Az építőipar a megyei GDP 7,4%-át termeli meg, ami jóval 2,1 százalékponttal magasabb arány, mint országosan. A megyei építőipari vállalkozások számára óriási piacot jelent a főváros, illetve az agglomeráció, hiszen a magánszektor, a vállalkozói szféra és az állami szereplők is jelentős keresletet támasztanak. Az elmúlt évek az állam által is támogatott lakáspiaci robbanása, az állami nagyprojektek és a vállalati beruházások növekedése miatt az építőipar folyamatos kapacitáshiánnyal küzdött, ami korlátozta az ágazat szabad növekedését, ugyanakkor a kereslet így is jelentős növekedést generált. Ez a helyzet nem egyedülálló, korábban az ezredfordulón hasonló folyamatok játszódtak le, amely az építőipar akkori súlya is jól érzékeltet. Ami különleges az inkább az, hogy a felfutás most sokkal gyorsabb volt, mint az ezredfordulón, illetve ami az ábrán nem látszik, hogy magasabb kibocsátási szintre ugrott fel.

Az építőipar az utóbbi években magára talált, de csak megközelíteni tudta az ezredfordulón jellemző hozzájárulását a bruttó hazai termékhez

48. ábra Építőipari termelés gdp-n belüli részarányának változása, 2000-2019

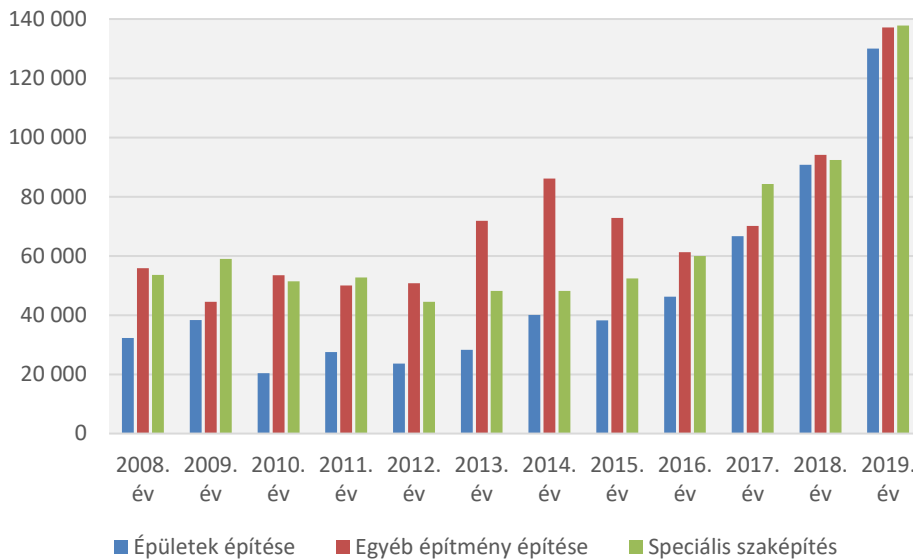

Forrás: KSH

A pest megyei székhelyű építőipari vállalkozások által előállított építési-szerelési tevékenység értéke 2017 és 2019 között, ahogyan az GDP-hez való hozzájárulás alapján is látható, rohamosan növekedett. Három év alatt 263 milliárd forinttal emelkedett az éves előállított érték. Az egyes ágazatok által előállított termék értéke közötti különbségek kiegyenlítődték.

A növekedés minden építőipari ágazatot egyformán érintett

49. ábra A pest megyei vállalkozások által végzett építési-szerelési tevékenység értéke (millió Ft)

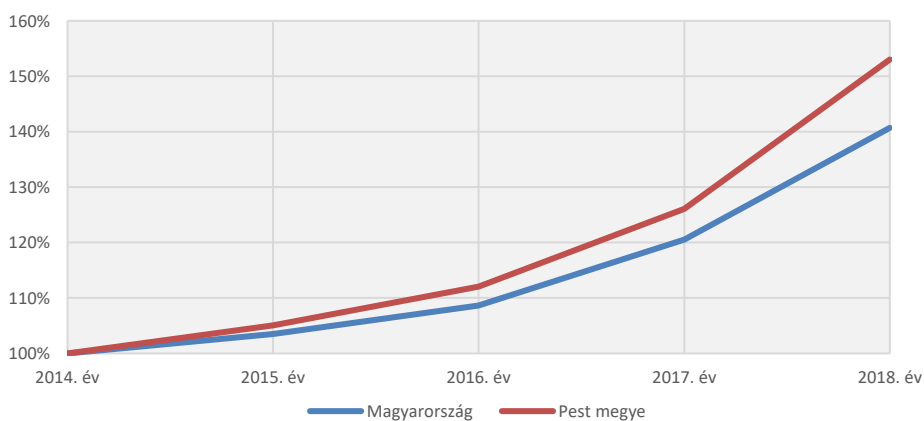
Forrás: KSH

Az építőiparban jellemző, hogy a kivitelezés nem abban a megyében, régióban történik, ahol a vállalkozás székhelye, telephelye található. A megyében végzett építőipari munkák összértéke 60 milliárd forinttal haladta meg a megyei székhelyű vállalkozások által végzett építési munkák értékét.

A növekvő építőipari kereslet hatására az építőipari vállalkozások száma megugrott

Az építőipari vállalkozások száma jelentősen növekedett, a régiós építőipari kereslet hajtotta növekedés hatására az építőipari vállalkozások száma öt év alatt több mint 50%-kal növekedett.

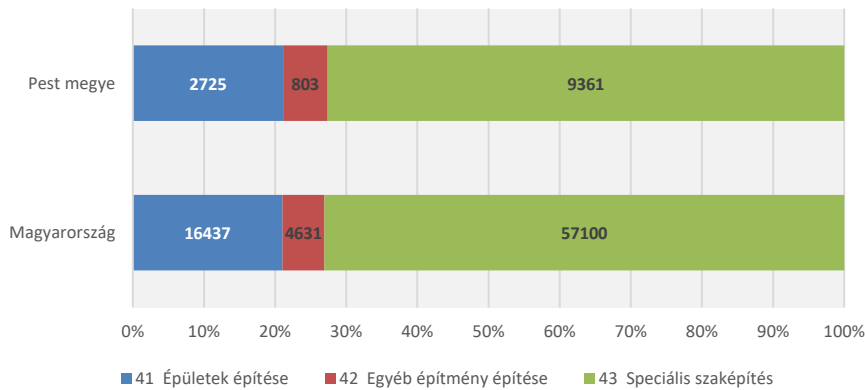
50. ábra Működő építőipari vállalkozások számának változása (2014=100,0%), 2014-2018

Forrás: KSH

A legtöbb építőipari vállalkozás a speciális szaképítés alágazatban működött, az egyes ágazatok gazdasági ágon belüli súlya gyakorlatilag megegyezett az országgal.

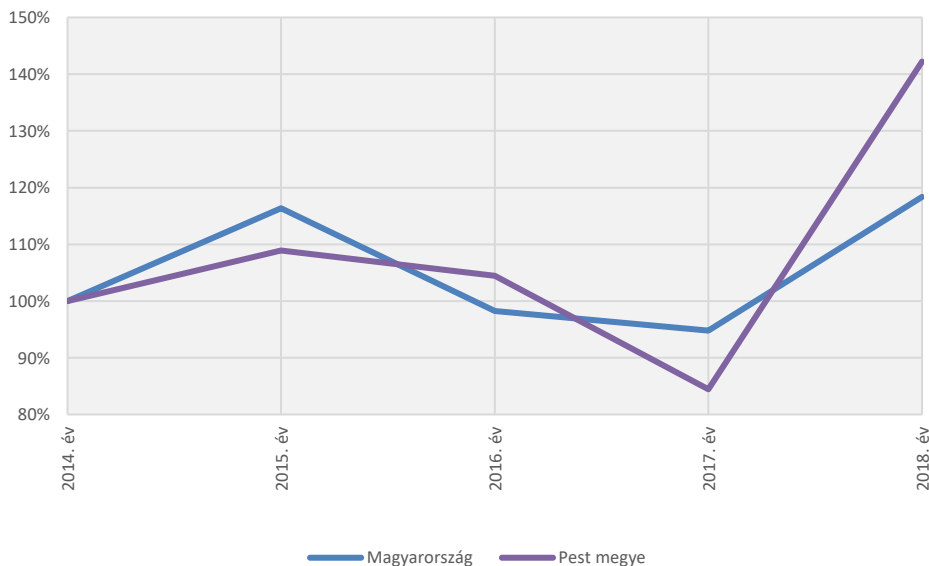
51. ábra Működő építőipari vállalkozások megoszlása ágazatok szerint, 2018

Forrás: KSH

Az is árulkodik az építőipar szerepéről, hogy a nemzetgazdasági ágak között az ötödik a nagy növekedésű vállalkozások számában. Annak ellenére, hogy persze fajlagosan nem kiemelkedő az építőipari nagy növekedésű vállalkozások (High Growth Company - HGC) aránya. A nagy növekedésű vállalkozások számában egy nagyobb ugrás következett be 2018-ban, a kérdés most az, hogy ezek közül hány vállalkozás fullad ki a járvány, illetve az EU támogatásokban keletkező rövid, forrásszűkével és alacsony beruházási kedvvel járó időszakban.

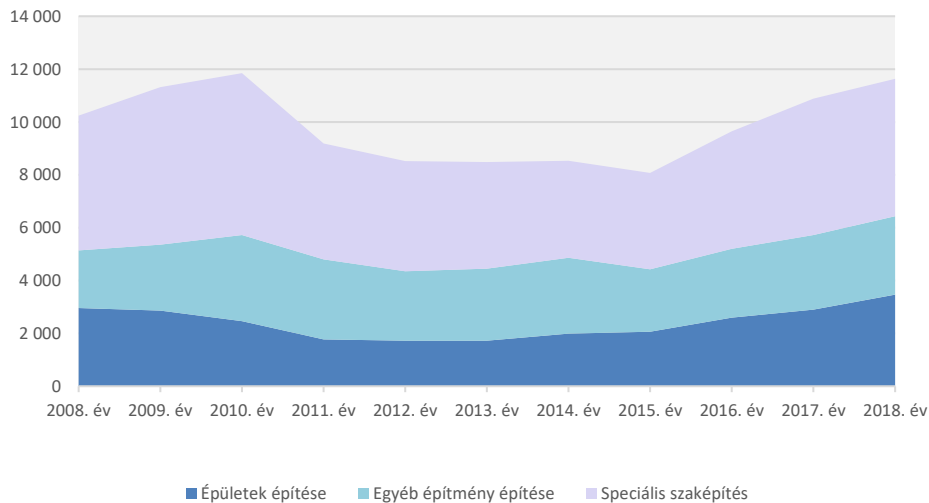
52. ábra Nagy növekedésű vállalkozások számának változása (2014=100%), 2014-2018

Forrás: KSH

Miközben az építőipar teljesítménye öt év alatt 2,3 szeresére növekedett, a vállalkozások száma több mint másfélszeresére bővült, addig az építőiparban alkalmazásban állók száma ezt lassabban követte. Az utolsó öt év során mérsékeltebb 36%-os bővülés következett be.

53. ábra Az alkalmazásban állók számának változása az építőipari ágazatok szerint, 2008-2019

Forrás: KSH

2.3.5. Turizmus és szabadidőgazdaság

Pest megye természeti, kulturális öröksége rendkívül gazdag, ami turisztikai szempontból különleges desztinációvá teszi és nagy turisztikai potenciállal ruházza fel. Budapest nemzetközi repülőtere a külföldről érkező vendégforgalom számára is jól elérhetővé teszi a megye településeit. Ennek ellenére a megye turizmusa nem választható el Budapeستől, amely mára Európa egyik legnépszerűbb turisztikai célpontjává vált. Ennek a kölcsönhatásnak része, hogy a főváros közelsége erősen felértékeli a megye turisztikai attrakcióit, ugyanakkor a külföldi turisták többsége számára **Pest megye csak másodlagos célpont, ahová egy hosszabb városlátogatás esetén kiegészítő programok keretében látogatnak el.** Mindez megmutatkozik a megyei szálláshelyek vendégforgalmán, különösen az átlagos tartózkodási időn. A megye önálló, egységes turisztikai brandet még nem épített ki, az országos szempontból jelentősebb, kiemelt turisztikai helyszínek külön-külön próbálnak meg saját márkaculatot kialakítani.

A megye közlekedéscsoporthelyzete és adottságai kiváló lehetőséget teremtenek a belföldi turizmus, különösen a konferenciaturizmus számára. A fővárosból könnyen gyorsan elérhető helyszínek a hétvégi kikapcsolódásra vágyók, családi rendezvények, illetve a vállalati ügyfelek rendezvényei számára ideálisak. Azonban ez csak bizonyos, gyorsforgalmi utak vonzásában lévő térségekre igaz, sajnos a megye ebből a szempontból sem kínál egységes feltételeket.

2.3.5.1. A megye turizmusa számokban

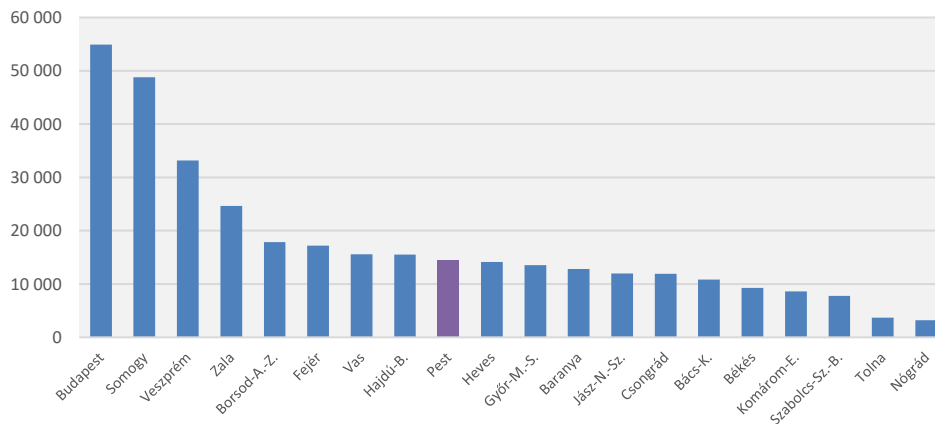
Pest megyében 2019-ben 198 kereskedelmi szálláshely működött, ezeken összesen több mint 14 ezer férőhely működött. Szálláshelykapacitásai alapján Pest megye csupán a 9. a megyei rangsorban. Ez azonban félrevezető, hiszen a forgalom nagyobb részét bonyolító magas kihasználtsággal működő szálloda típusú szálláshelyek tekintetében Győr-Moson-Sopron megyével nagyjából azonos volumennel a 7-8. helyen vannak a férőhelykapacitás tekintetében. A férőhelyek száma 10 év alatt csaknem 60%-kal bővült, aminél nagyobb ütemben csak a Fejér megyei férőhelyek száma növekedett. A hazai turizmusnak a koronavírus járvány óriási károkat okozott és okoz. Az jelenleg még kérdéses, hogy a korábbi turisztikai kereslet visszatér-e a korábbi mértékhez. Jelenleg úgy tartják, hogy a korábbi forgalom

Önálló arculat hiányában az elsődleges turisztikai célpont Budapest, melyet csak kiegészít a megye turisztikai kínálata

Az élénkülő turisztikai kereslet hatására, a férőhelykapacitás 60%-kal bővült Pest megyében

visszaállítására, csak 3-4 év távlatában lehet majd számítani és kérdéses, hogy a járvány miként változtatja meg az utazási szokásainkat, milyen új elvárásokat támaszt majd a szállasókkal és egyéb turisztikai szolgáltatásokkal szemben.

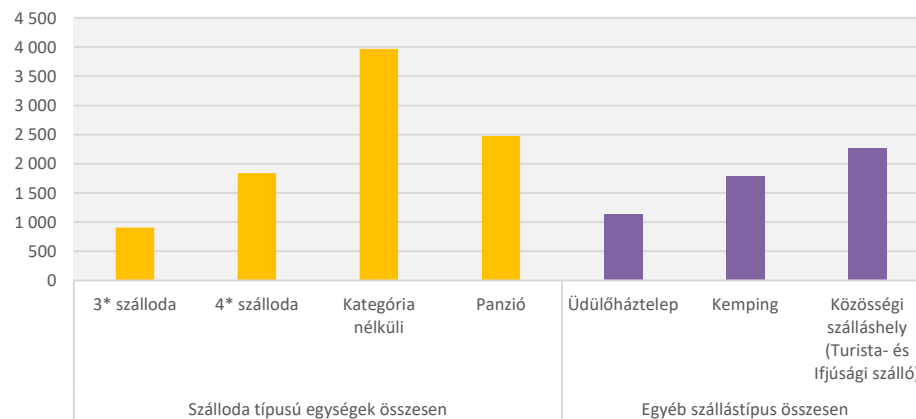
54. ábra Kereskedelmi szálláshelyek férőhelykapacitása, 2019

Forrás: KSH

A férőhelyek legnagyobb hányada, 28%-a kategória nélküli szállodákban található, de jelentős kapacitásokkal rendelkeznek a megyei panziók is (a férőhelyek 17%-a). A szállásférőhelyek 36%-a a megye egyéb szálláshelyein áll rendelkezésre, ám ezek, ahogyan a későbbiekben a forgalmi adatok alapján látható, rendkívül alulhasznosítottak.

55. ábra Férőhelykapacitás pest megye kereskedelmi szálláshelyein szállástípusonként, 2019

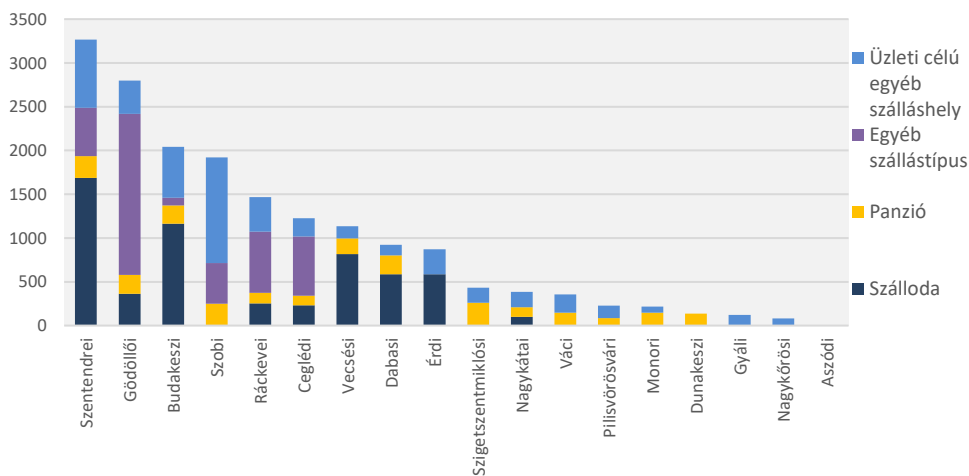
Forrás: KSH

A kereskedelmi szálláshelyek kapacitásait egészítik ki a magánszálláshelyek. A magánszálláshelyeken összesen közel 5100 férőhely volt 2019-ben. Összehasonlításképp ez a kereskedelmi szálláshelyek kapacitásának harmada. Ezeknek a szálláshelyeknek a férőhelykapacitása időben egyfajta ingadozást mutat, mivel a turisztikai kereslet függvényében könnyebben dönthetnek az üzemeltetők az ideiglenes bezárásról, egyéb hasznosításról, vagy éppen újra nyitásról. Az élénkülő turisztikai kereslet hatására a kapacitások jelenleg mintegy 9%-kal haladják meg a 10 évvel ezelőttest.

A szálláshelyek területi koncentrációja nagy, a klasszikus attrakciók (Dunakanyar, Gödöllő) térségeiben találjuk a legtöbb szálláshelyet. Az alábbi ábra tartalma adatvédelmi okokból nem teljes így számos kapacitás kimaradt abból, inkább annak az érzékeltetésére hivatott, hogy a térben milyen módon oszlanak meg a kapacitások, azonban pontos következtetések nem vonhatók le abból. A Dunakanyar helyzete érdekes, hiszen a Duna jobb partján a kereskedelmi szálláshelyek dominálnak, addig a bal parti szálláshelyek között a magánszálláshelyek adják a szálláshely kínálat döntő többségét. A szállodák az említett kiemelt turisztikai desztináción túl a fővároshoz közeli térségekben találhatóak, a repülőtér közelében jelentős szállodai kapacitások épültek ki. Ami sajnálatos, hogy a kitűnő turisztikai adottságokkal rendelkező Váci járásban gyakorlatilag alig található szálláshelyek.

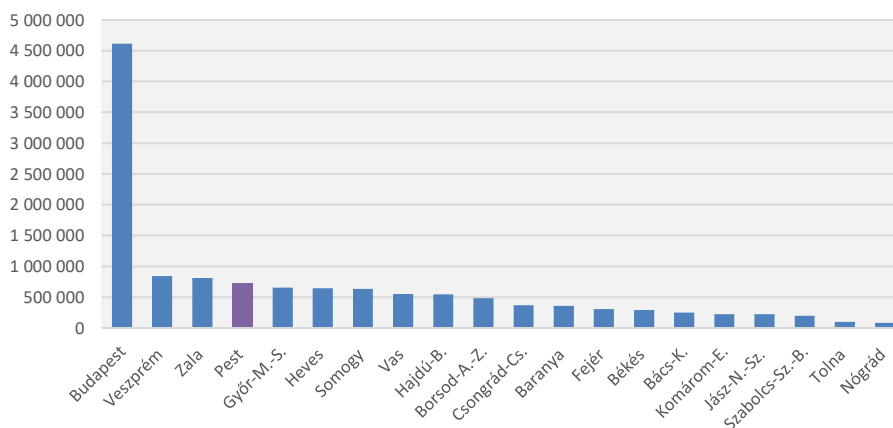
56. ábra Szállás kapacitások pest megye járásaiban szálláshely típusok szerint, 2019

Forrás: KSH

2019-ben Pest megye kereskedelmi szálláshelyein 727 ezer vendég töltött el legalább egy éjszakát. Ezzel a megyei szálláshelyek a Budapest, Veszprém és Zala megye után a legtöbb vendéget fogadták.

57. ábra Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma (fő), 2019

Forrás: KSH

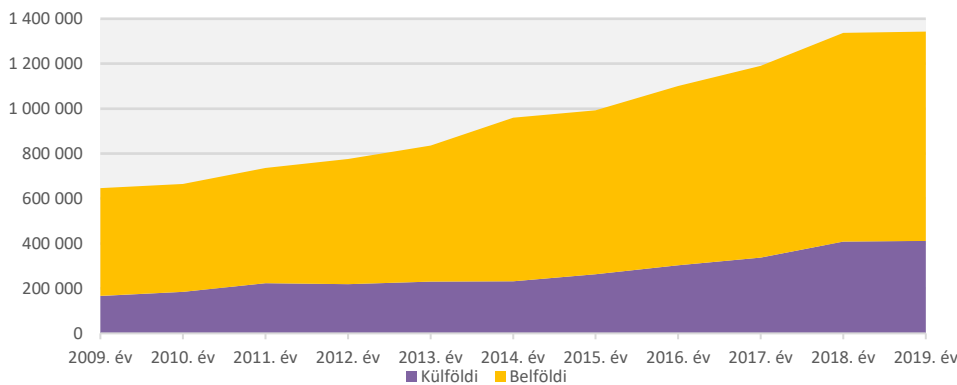
A megyei kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának bővülése töretlen, a növekedés nagysága szinte példátlan. Tíz év alatt a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma több mint kétszeresére nőtt, egyedül Heves megyében volt ehhez

Dinamikusan növekvő Pest megyei vendégforgalom

fogható növekedés a hasonló mértékű vendégforgalmat bonyolító megyék között. A növekedés a hazánkba érkező külföldiek esetén volt nagyobb arányú, a határon kívülről érkező turisták száma csaknem megháromszorozódott tíz év alatt. Ezzel a külföldi vendégforgalom (246 ezer fős) nagyságát tekintve a megye utolérte a korábban Pest megyénél majdnem kétszer annyi külföldit fogadó Veszprém megyét. A belföldi turisták száma is megkétszereződött, így 2019-ben 481 ezer hazai vendéget fogadtak a megyei szálláshelyek.

A vendégéjszakák tekintetében hasonló mértékű bővülés következett be, ami egyben azt is jelenti, hogy a forgalom növekedésével együtt nem nőtt az átlagos tartózkodási idő.

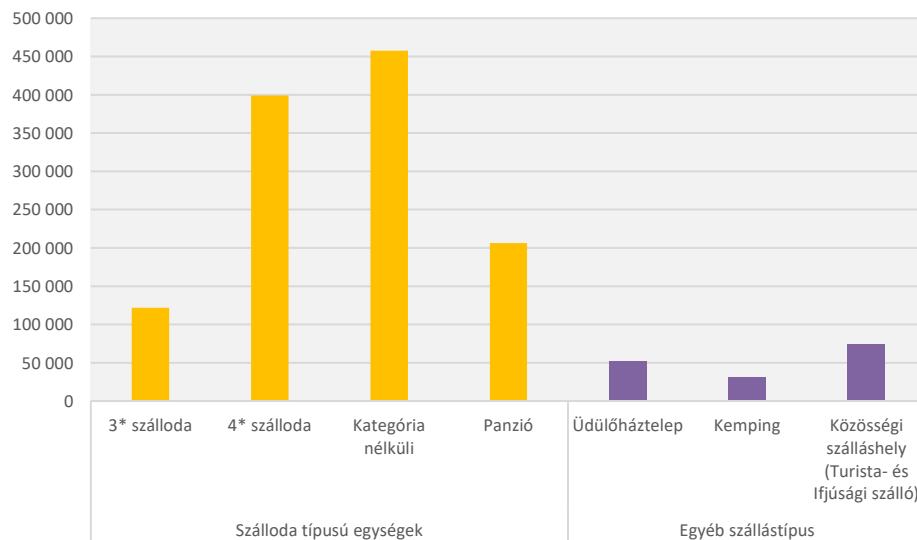
58. ábra A pest megyei kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának változása, 2009-2019

Forrás: KSH

A legnagyobb forgalmat a szálloda típusú szálláshelyek bonyolították mivel a többi szálláshely típus csak speciális célcsoportok igényeit képes kielégíteni. A szálloda típusú szálláshelyek között is a magasabb besorolású, illetve a Hotelstars minősítéssel jelenleg még nem rendelkező szállodák bonyolították a legnagyobb vendégforgalmat (amelyek között szintén sok négycsillagos szolgáltatási színvonalú szálloda található).

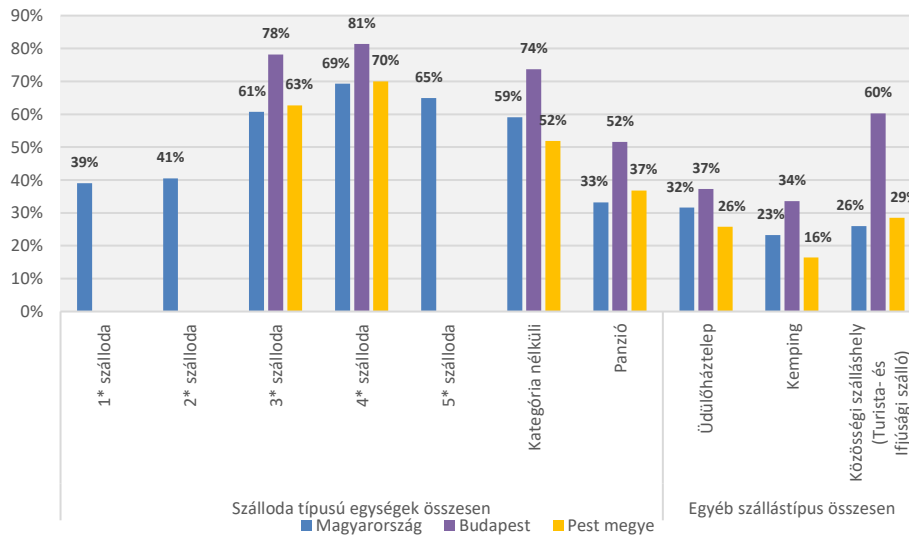
59. ábra A pest megyei kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma szállástípusok szerint, 2019

Forrás: KSH

A kihasználtsági adatok tekintetében egyértelmű a szálloda típusú egységek, és ezen belül is a szállodák kihasználtságának fölénye. A megyei szálláshelyek kihasználtsága ugyan elmarad a fővárosban működőktől, de javarészt még így is meghaladják az országos átlagot.

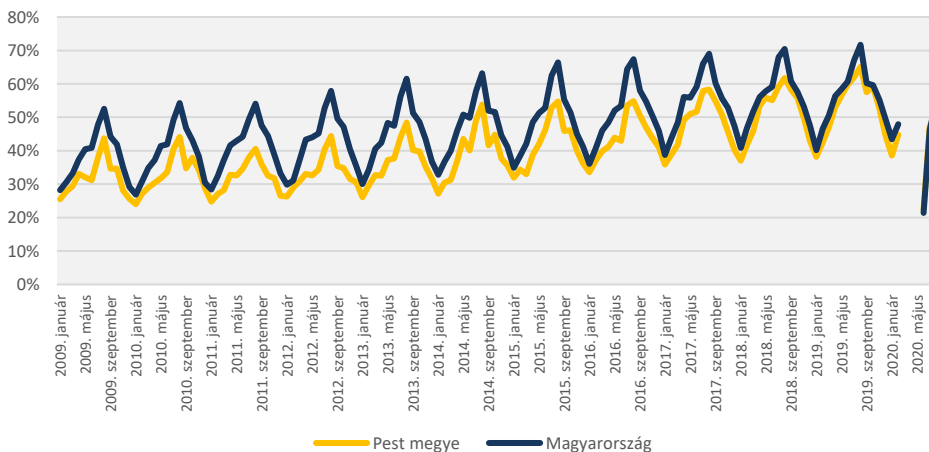
60. ábra Szobakihasználtság szálláshelytípusok szerint, 2019

Forrás: KSH

A szezonális Pest megyében korábban jóval kisebb volt, mint országosan. Ahogy az ország egészében megindult az olyan szálláshelyek fejlesztése, amelyek már önálló szolgáltatásaik révén egész évben megfelelő kikapcsolódásra adtak lehetőséget, illetve ezt kiegészítve folyamatos volt az attrakciók fejlesztése is úgy a kihasználtság szezonális jelző görbe is kiszélesedett, habár a legmagasabb és legalacsonyabb kihasználtság közötti különbség növekedett. Pest megyében 10 évvel ezelőtt még jóval kisebb volt a szezonális hatás, azonban ez nem a kivételes adottságoknak, sokkal inkább az alacsony kihasználtságnak volt köszönhető. Mára a kihasználtság szezonális ingadozása az országoshoz igencsak hasonlóvá vált, az összes szálloda típusú egységre vonatkozóan

61. ábra Szezonális a szálloda típusú szálláshelyek szobakihasználtsági adatai alapján, 2009-2019

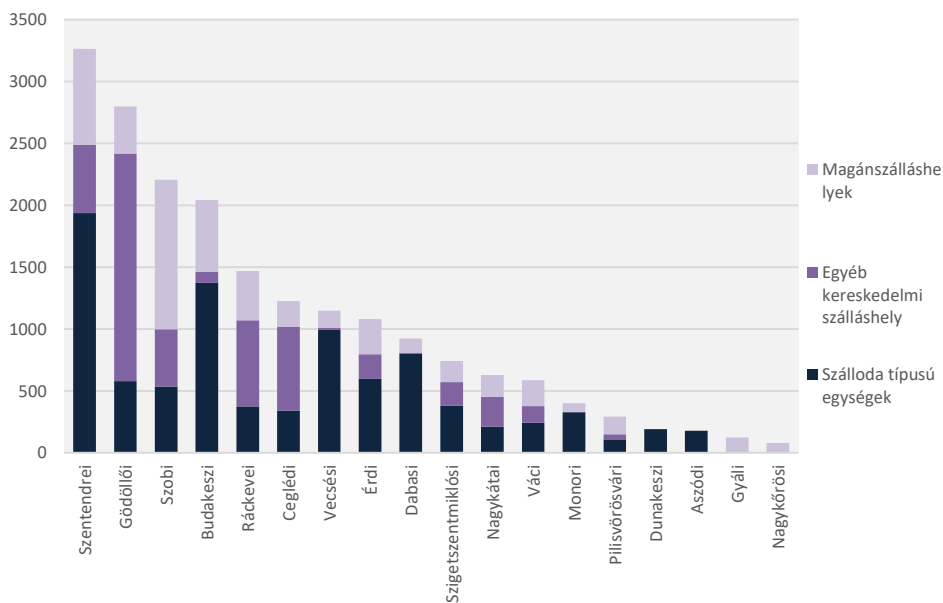
Forrás: KSH

A magán szálláshelyeken 2019-ben összesen közel 95 ezer vendég szállt meg, ami a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának körülbelül 13 százaléka. Igaz a magán szálláshelyek valódi forgalmára vonatkozó adatok torzíthatnak, megbízható számokra csak a központi vendégnyilvántartási rendszer magán szálláshelyekre vonatkozó kiterjesztését követő adatszolgáltatásokból számíthatunk. A vendégek 255 ezer vendégéjszakát töltöttek el ezeken a szálláshelyeken, amely a kereskedelmi vendégéjszakáknak a 19%-a.

A legtöbb szállásférőhely a Szentendrei és Gödöllői járásokban található. Ezeket a Szobi járás követi, igaz itt döntően a magán szálláshelyeken található férőhelykapacitások. A legtöbb szállodai típusú szálláshely a turisztikai szempontból fontos és frekvenciált járásokban található, így a már említett Szentendrei mellett a Budakesziben és Vecsésiben.

Számos megyei járásban fontos a magán szálláshelyek szerepe

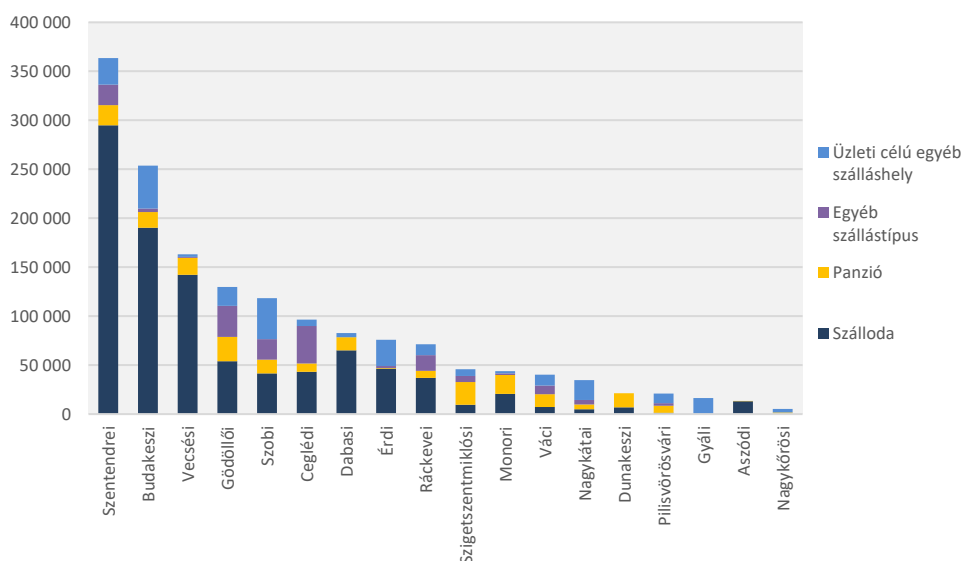
62. ábra Szállásférőhelyek száma a megye járásaiban, 2019

Forrás: KSH

A legtöbb vendégéjszakát a Szentendrei járásban töltötték el a turisták, 2019-ben több mint 360 ezer vendégéjszakát regisztráltak. A Budakeszi járás a következő sorban valamivel több, mint 250 ezer vendégéjszakával. A Vecsési járás vendégforgalmának döntő hányadát a repülőtéri szállodák szolgáltatták, a járvány előtti két év vendégforgalma kiemelkedően magas volt ebben a térségben. Jelenleg a légitforgalom leállításával jelentős problémákkal kell szembenéznük ezeknek a szállodáknak. Jelenleg a legnagyobb kérdés, hogy a repülőtér forgalma mikor áll helyre, a vírus hatására mennyiben változnak majd az utazási szokások, utazási hajlandóság, különösen az üzleti szegmensben. Előbbi három járáson kívül, még a Gödöllői, Szobi és Ceglédi járásokban volt jelentősebb vendégforgalom. A kisebb forgalmú járásokban jelentős kereskedelmi szálláshely kapacitások nem épültek ki, ezekben nagyobb szerepe van a magán szálláshelyeknek.

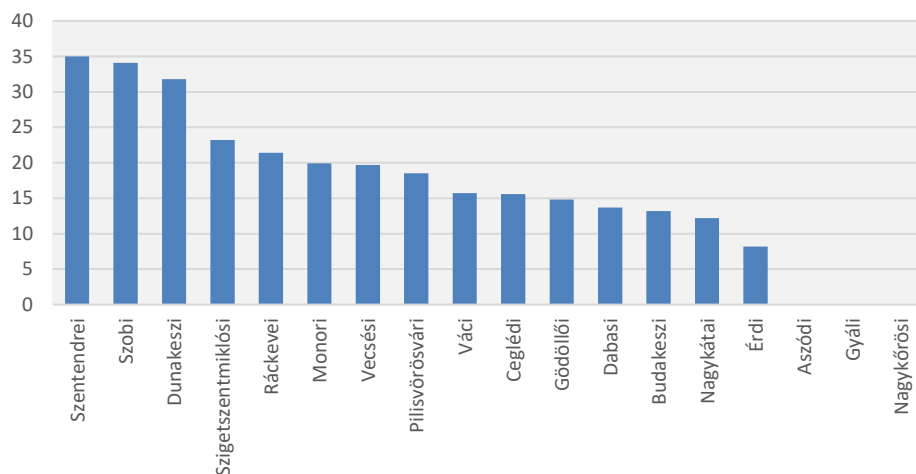
63. ábra Vendégéjszakák száma a pest megyei járások szálláshelyein, 2019

Forrás: KSH

A legjobb kapacitáskihasználtság a Szentendrei járás kereskedelmi szálláshelyein volt 2019-ben. Az ezt követő helyekre viszont olyan térségek férkőztek be, amelyekben viszonylag kevés kereskedelmi szálláshely található.

64. ábra Szállásférőhelyek kihasználtsága a pest megyei járások kereskedelmi szálláshelyein, 2019

Forrás: KSH

2.3.5.2. Turisztikai trendek, attrakciók

A megyében a kultúrára, az aktív szabadidő-eltöltésre és az egészségmegőrzésre épülő vonzerők teljes tárháza megtalálható. A járások bemutatásánál említett erőteljes fejlődés ellenére még mindig jelentős a kontraszt a főváros, illetve a Budapesten kívüli területek vonzerői, illetve azok kiépítettsége tekintetében. A megye turizmusának fontos jellemzője, hogy a turisztikai kínálati elemek területenként nagy szóródást mutatnak.

Az alábbiakban terméktípusonként adunk rövid áttekintést összefoglaló jelleggel a megye turisztikai kínálatáról.

Széles, de vegyes minőségű turisztikai kínálat

Kulturális- és örökségturizmus

A megye turizmusa szempontjából az egyik legfontosabb vonzerőt településeinek épített öröksége jelenti. A megye földrajzi fekvéséből és történelmi szerepéből adódóan, a római birodalom korából származó kulturális emlékekkel és az ezeréves magyar államiság során létrehozott, az európai kultúrtörténet egyes korszakainak tárgyi és szellemi értékeivel egyaránt rendelkezik. Hiányoznak azonban azok a tematikus utak, melyek a kevésbé erős vonzerők összekapcsolásával segítenék azok piacra jutását.

A megyében számos olyan épített örökségi helyszín van, amely kiemelkedő építészeti értékkel bír. A megye és a turizmus szempontjából kulcsfontosságú ezen helyszínek helyreállítása, megóvása, megfelelő turisztikai hasznosítása. Sajnos a megye eddig nem tudott bekapcsolódni a kastélyok, várak megmentését célzó hazai fejlesztésekbe, így csak remélhető, hogy ez az új tervezési időszakban változik. Talán a leghíresebb és leglátogatottabb helyszín a Gödöllői Királyi Kastély, amelynek főépületét, illetve egyes melléképületeit már sikerült helyreállítani, azonban még további munkálatokat igényel az épületegyüttes és a kastélypark teljes rekonstrukciója. A Ráckevei Savoyai kastély megújítására évek óta szükség lenne az egyedülálló építészeti értéket képviselő épület megmentése és megfelelő hasznosítása érdekében. Számos további kastély található még a térségben, amelyek kisebb nagyobb rekonstrukciójára, illetve jobb turisztikai hasznosítására volna szükség, ezek többek között a Ráday és a Fáy kastélyok (Pécel), a kicsi de annál komolyabb kultúrtörténeti jelentőséggel bíró Rudnay- kastély (Váchartyán), a meglehetősen alulhasznosított Andrassy kastély (Tóalmás), a jelenleg folyamatosan romló állapotú Luzenbacher-kastély (Szob), az állami tulajdonú Károlyi-kastély (Fót), az állami tulajdonú és rendkívül rossz állapotú Podmaniczky-kastély (Aszód), Patay-kastély (Gomba). Amint az alábbi felsorolásból is látszik számos kastély olyan területen található, amelyek jelenleg gazdasági és társadalmi problémákkal küzdenek, így a turisztikai hasznosítás helyben akár új lendületet is adhat. Nem mellesleg a Dunakanyarban, Tóalmáson más turisztikai attrakciókhoz, fürdőkhöz is kapcsolhatók.

A kulturális rendezvények is egyre jelentősebb szerepet játszanak a megye turisztikai kínálatában. A számos nagyrendezvény és fesztivál közül csak néhányat említünk: Szentendrei Nyár, Dunakanyar Művészeti Hetek, Gödöllői Kastélynapok, Visegrádi Nemzetközi Palotajátékok, Váci Világi Vigalom, Zsámbéki Szombatok és a Summerfest (Százhalombatta, Tököl és Ráckeve helyszínekkkel).

Pest megyében a települések döntő többségében van falumúzeum vagy tájház. A legtöbb látogatót a Gödöllői Királyi Kastély Múzeum, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum (Skanzen), valamint a Kovács Margit Múzeum vonzza, melyek jelentős fejlesztéseket valósítottak meg az elmúlt években. A megye számos híres, azonban jóval szerényebb látogatottsággal rendelkező múzeummal is rendelkezik, melyek közül több sikeresen megújult az időszakban (pl. az érdi Földrajzi Múzeum). A múzeumok látogatóbaráttá tétele azonban igen lassú folyamatnak bizonyult: a turizmusba való integrálásuk, attrakció jellegük növelése több forrást, turisztikai szakemberek bevonását, de mindenekelőtt gyorsabb ütemű szemléletváltást igényelne.

Új elemek a megye turisztikai kínálatában a tematikus, illetve szórakoztató parkok, létesítmények: Veresegyházi Medvepark (fejlesztés, marketing), az Emese Park Szigethalmon, Abonyban a Szabadidő- és Vadaspark, valamint az erdészeti és

Az épített örökség és a kulturális rendezvények vonzó turisztikai célpontok

A megyében kiemelkedő értékű épített örökség található, amely jelenleg alulhasznosított, ráadásul az épített örökségi helyszínek többsége leszakadó térségben található, megújításuk hozzájárulhat e térségek dinamizálásához.

nemzeti parki látogatóközpontok, amelyek jellemzően a Dunakanyarban (Visegrád, Kemence, Katalinpuszta), a Budai-hegységben és a Tápió-vidéken épültek ki.

Aktív turizmus

A megye az aktív turizmus több fajtája szempontjából – elsősorban a kerékpározás, a víziturizmus, a lovaglás, a természetjárás, horgászat, vadászat – jó adottságokkal rendelkezik. A lehetőségek jobb kihasználása jól haladt az elmúlt években, azonban jelenleg is még sok helyen egyáltalán nem, vagy nem az optimális mértékben vannak kihasználva az adottságok az infrastrukturális kiépítettség hiányosságai miatt.

A meglévő kerékpárutak nem képeznek egybefüggő rendszert és nem csatlakoznak a nemzetközi kerékpárút hálózatokhoz. Ennek tulajdonítható, hogy – a jól érzékelhető fejlődés ellenére – még sok helyen nem épültek ki a kerékpározást segítő kiegészítő szolgáltatások, mint például a táblarendszer, a pihenőhelyek, a kerékpárkölszönzők, a kerékpár szervizek és a kerékpározók fogadására szakosodott vendéglátóhelyek. A kerékpárutak fejlesztésének elmaradásához jelentősen hozzájárult, hogy a VEKOP-ban nem állt rendelkezésre elegendő forrás a tervezett útvonalak kivitelezésére. Ennek ellenére a NIF Zrt. beruházásában jelentős kerékpáros fejlesztések készültek el az elmúlt időszakban, illetve vannak folyamatban most is (Budapest-Szentendre, Budapest-Dunakeszi, Budapest-Etyek kivitelezés).

A kerékpározás egyre népszerűbb irányzata a hegyi és erdei kerékpározás, melynek legjobb adottságokkal rendelkező helyszínei a Pilis és a Börzsöny hegységek, amely igényre a Pilisi Parkerdő és az Ipolyerdő útvonalak kijelölésével és a kapcsolódó jelzések kihelyezésével reagált. Az ilyen jellegű fejlesztésekre komoly igény van, hiszen a Pilisben és Börzsönyben a kijelölt hálózat mellett sokkal több ösvényt használnak – a kijelölés hiányában sok esetben illegális módon – a turisták.

A megye vízi turizmusa elsősorban a Duna főágára, a Szentendrei-Dunára, a Ráckevei-Soroksári Duna-ágra, a Duna-Tisza csatornára és néhány mesterséges tóra alapozódik. A megye vízi turisztikai infrastruktúrájának kiépítettsége sokat fejlődött a 2005. és 2011. közötti időszakban, de még mindig sok lehetőséget rejt: több színvonalas kikötőre, csónakházra, kempingre és pihenőhelyre, a vízi járművek kölcsönzési lehetőségére lenne szükség. A Duna, mint nemzetközi víziút alkalmas szállodahajó-, motorcsónak- és jachtforgalom lebonyolítására is. A motorcsónak- és jachtforgalmat a vízi határátlépés nehézségei, továbbá a jachtkikötők kis száma és alacsony színvonala hátráltatják.

Hazánkban és Pest megyén belül is igen komoly hagyományai vannak a lovas turizmusnak, amely önmagában komoly vonzerőt jelent, illetve alkalmas arra, hogy komplementer termékként az aktív szabadidő eltöltés lehetőségeit kiegészítse. Hazánk kiváló terepviszonyai és kedvező árfekvése további kedvező adottságokat jelentenek a lovas turizmus számára.

Pest megyében ismert 54 lovas bázis található. A szolgáltatások között megtalálható a lovas oktatás, a fogathajtás, a díjlovaglás, a díjugratás, a terep- és túralovaglás, valamint a bemutatók megtekintése is. Országos hírű lovas centrumok Tápiószentmárton (Kincsem Lovaspark), Domonyvölgy (Lázár Lovaspark), valamint Apajpuszta. A megye néhány településén magasabb színvonalú lovasversenyeket rendeznek, ilyenek például Sós-kúton és Fóton a Military-versenyek és Apajpusztán az Apaji Lovas napok.

Fejlődő, de részben kihasználatlan aktív turizmus

Fejlődő vízi infrastruktúra

Erősödő lovas bázisok

A megyében több új lovas bázis alakult, és a régiéket megújulása, folyamatos fejlesztése is megfigyelhető. Kitörési pont a gyógy-lovagoltatás megszervezése, hiszen Magyarország nagy hírnévvel rendelkezik az alternatív gyógypedagógia területén, és erre adott az igény, valamint a fizetőképes kereslet is.

A túrázók és természetjárók számára fontos vonzerő, hogy a megyében található az 1997-ben alapított Duna-Ipoly Nemzeti Park, amely a Duna-kanyart övező hegyeket és az Ipoly völgyének még viszonylag érintetlen szakaszát foglalja magába. 60 ezer hektáros területe kiterjed Budapestre, Komárom-Esztergom megyére és Nógrád megyére is. Turisztikailag jelentős értékek gondozója a Pilisi Parkerdő Zrt.: hozzá tartozik a Budakeszi Vadaspark és Erdészeti Arborétum, de emellett területén jelenleg is kiemelkedő aktív turisztikai (kerékpáros, valamint a téli sportokat, és a gyalogosokat is célzó szolgáltatásfejlesztés) fejlesztéseket hajt végre. Egyfelől a kerékpáros és egyéb aktív turisztikai fejlesztéseket, valamint a Nagyvillám sípálya 4 évszakos működtetését megteremtő fejlesztést.

A Kiskunsági Nemzeti Park területéből 6600 hektár Pest megye déli részébe nyúlik, és négy települést érint: Kiskunlacháza, Apaj (tanösvény is található itt), Bugyi, Tártárszentgyörgy. Északi része a Felső-Kiskunsági puszták, ahol a hagyományos állattartás – védett őshonos mezőgazdasági állatfajtákkal – ma is fontos szerepet játszik a táj arculatának megőrzésében. A megye legnagyobb szürkemarha állománya Apaj környékén található.

Az említettek mellett a Budai, a Gödöllői-dombság, az Ócsai és a Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzetek, továbbá a természetvédelmi területek és értékek jelentik a megyében a természetjárás további színtereit. A borszönyi túrázást segítik az erdei kisvasutak, mint pl. a Kémence-Hajagos, a Nagyborszöny-Nagyirtás-puszták, a Szob-Márianosztra és a Kismaros-Királyrét közötti vasútvonalak. A nemzeti parkok vezetői egyre inkább nyitnak a turizmus felé: tanösvényeket alakítanak ki, erdei iskolákat szerveznek, melyhez a szükséges infrastruktúrát is kialakítják, számos ismeretterjesztő és egyben szórakoztató programot, tematikus hétvégét, vezetett túrát szerveznek.

A horgászat turizmusba való intenzívebb bekapcsolódását gátolja, hogy a horgász egyesületek által üzemeltetett tavak közvetlenül nem érdekeltek a profit maximalizálásában, a magánkezelésben álló tavak pedig általában nem rendelkeznek a szükséges tőkével a színvonalas szolgáltatások kiépítéséhez. A megye kis tavai (döntően völgyzárógátas, illetve kavicsbánya tavak) mellett jó horgászati lehetőséget nyújt a Duna, a Soroksári Duna-ág és az Ipoly, azonban ezeken a helyeken is kevés még a színvonalas horgászközpont, amely megfelelő szolgáltatásokkal sikeresen bekapcsolható lenne a turisztikai kínálatba. A közelmúlt fejlesztéseinek eredménye a színvonalas horgász szolgáltatásokat nyújtó Préri-tó Dömsöd mellett.

A megye megközelítőleg 700 ezer hektár vadászterülettel rendelkezik. A hegyvidéktől az Alföldig, változó természeti környezetben, az ország valamennyi vadászható apró- és nagyvadja megtalálható. A megyében évente átlagosan 10 ezer nagyvad kerül kilövésre, melynek közel felét kül- és belföldi bérvadászok ejtik el.

Télen a Borszönyben több helyen lehetőség van sielésre: Kemencén, Nagy-hideghegyen és Zebegény mellett található sípályák. Visegrád mellett a közelmúltban megnyílt sípálya jól kiegészíti Visegrád és térsége komplex kínálatát. A Szokolyán és Visegrádon található gypesi- és bobbpályák a nyári sportolást is lehetővé teszik.

A nemzeti parkok és tájvédelmi körzetek nagy területeket kiemelt turisztikai célpontok

A vadászok jellemző módon külföldiek

A sport turizmus sokat fejlődött, már az extrém sportoknak is vannak bázisai

A megye további adottságokkal rendelkezik a teniszezés, a golfozás, a sportrepülés és az erdei strandolás területén, valamint egyre több helyen van lehetőség quadozásra, jet-skizésre és paintball játéokra is.

Rendezvények

A megye számos rendezvénye (pl. kulturális, gasztronómiai és lovas rendezvények, Kisvasutas Napok, stb.) közül a legjelentősebb a Hungaroringen évenként megrendezésre kerülő Forma-1 Magyar Nagydíj nemzetközi autóverseny, amelyre több mint kétszáz ezer vendég látogat el évente.

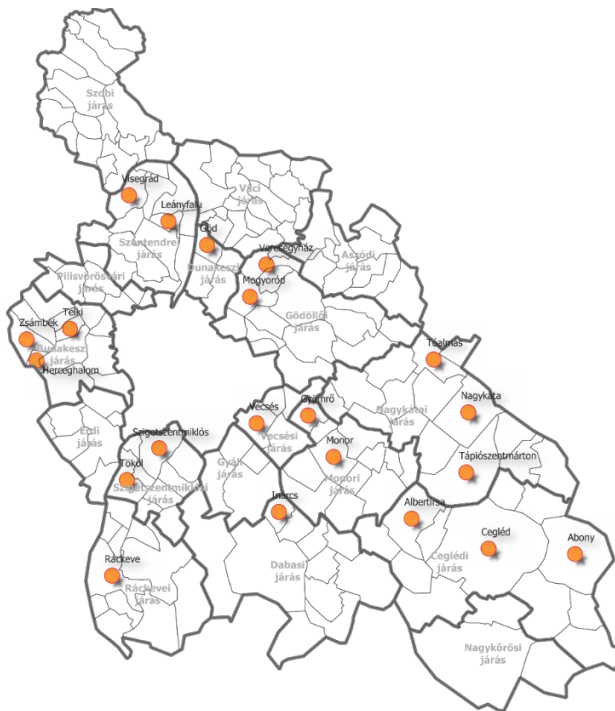
Egészségturizmus

A megye turizmusának nagy fejlődési lehetőséggel rendelkező területe az egészségturizmus. A megye nemzetközi összehasonlításban is nagyszámú, bővizű, magas hőfokú termálvizet kínáló fürdőkkel rendelkezik, azonban az adottságok jelenleg elsősorban szezonálisan és alacsony színvonalon vannak kihasználva.

Szezonális és változó színvonalú egészségturizmus, nagy turisztikai potenciál a fürdőkben

A megye északi részén Gödön, Leányfalun, Szentendrén, Vácott, Veresegyházon és Visegrádon (jelenleg zárva); a megye déli részén pedig Abonyban, Albertirsán, Cegléden, Nagykátán, Ráckeven, Tápiógyörgyén és Tápiószentmártonban található fürdők. Ezek közül turisztikai és egészségügyi szolgáltatásokkal bővült és megújult a nagykőrösi fürdő, és egyre nagyobb népszerűségnek örvend a ceglédi strand és gyógyfürdő.

65. ábra Gyógy-, termál- és élményfürdők pest megyében

Falusi turizmus

A megye Budapesthez való közelsége ellenére is alkalmas arra, hogy a falusi turizmus normáinak és elvárásainak megfelelő vendéglátást nyújtson. Erre leginkább alkalmas helyszínek az Ipolymente térsége, a Zsámbéki medence, a Galga mente, a Ráckevei-Soroksári Duna-ág, a Kiskunsági Nemzeti Park területe, a Tápió völgye, valamint Dél-Pest megye. Az elmúlt évek folyamatai megmutatták, hogy az egyszerű „szobakiadás falun” többé nem életképes, a vendégeknek ennél színvonalban és szolgáltatásokban, élményben és hangulatban jóval több kell.

Megújulást igénylő falusi turizmus

Bor- és gasztronómiai turizmus

A bor- és gasztronómia a turizmus szinte valamennyi formájához kapcsolható. A turisták valamennyi csoportja számára élményt jelentenek a borhoz és étkezéshez kapcsolódó programok. A magyar konyha és borászat nemzetközi hírnevének köszönhetően önálló vonzerőként is megjelenik a megye turisztikai kínálatában. A nemzetközileg is elismert éttermek kínálatán túl számos rendezvény segíti a magyar gasztronómia iránt érdeklődő turistákat. A megye területét három borvidék is érinti: az Ászár-Neszmélyi, az Etyek-Budai és a Kiskunsági. A megyében több gasztronómiai és borfesztivált tartanak. A megye gasztronómiai specialitásai a Duna-menti településeken a halászlé és a tejfőlös pontypaprikás, a vecsési pecsenyekacsa és káposzta, a gödöllői töltött csirke, a dömsödi májas, a töki kuglóf, továbbá a nemzetiségi falvak német, szláv és szerb eredetű ételkülönlegességei.

A magyar konyha továbbra is vonzó

Üzleti, konferencia és rendezvényturizmus

Az üzleti turizmus a megyei szállásadók számára óriási lehetőségeket rejt. A főváros közelsége, illetve a kiváló közlekedésföldrajzi helyzete miatt a megye szállodái alkalmasak nagyobb céges rendezvények, akár nemzetközi konferenciák megrendezésére is. A rövid utazási idő a fővárosi vállalkozások számára vonzó lehet kisebb-nagyobb rendezvényeik, csapatépítő tréningjeik, oktatásaik színhelyül. Különösen a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér közvetlen környezetében a hivatás-turizmus területén szintén óriási lehetőségek vannak, a Magyarországra érkező, illetve az innen induló üzletemberek egy, vagy több éjszakás tartózkodásukhoz szívesen választanak a repülőtérhez közeli szállást. De a repülőtérhez köthető cégek, repülőtársaságok is szívesen foglalnak szállást alkalmazottaiknak a reptérhez könnyen megközelíthető szállodákban. A rendezvény turizmus egy speciális szegmensét jelentik a családi rendezvények, esküvők, születésnapok, keresztlők stb. amelyek Pest megye szálláshelyein igen nagy forgalmat generálnak jelenleg is.

Növekvő szállodai kapacitások, egyre népszerűbb konferenciaturizmus

Speciális turisztikai formák

A megye területén a Budai-hegység, a Pilis- és Visegrádi-hegység, a Börzsöny, a Naszály, a Gödöllői-dombság, továbbá a Pesti-síkság és a Csepel sziget területén is kiterjedt gyalogos turistaútvonal-hálózat létezik – a megye területén összesen mintegy 3000 km összhosszúságban –, mely egyaránt szolgálja a megyében és a fővárosban élők rekreációját, a turizmust, a természeti és számos épített érték bemutatását, védelmét. Kiemelt ezek közül az Európai Hosszútávú Vándorútvonalak hálózatába is becsatlakozó Országos Kéktúra, valamint a zarándokutak.

Érinti a megyét a Gyöngyök útja zarándokút, a Mária út észak-déli útvonala és a Szt. Jakab zarándokút, utóbbi magyar ága Budapestről indul Santiago de Compostela felé.

Pest megyében a vallási és zarándokturizmus hagyományosan jelen van (pl. Máriabesnyő/Gödöllő, Márianosztra), de új elem a Máriaút (Máriazellől Csíksomlyóig), és a Magyar Zarándokút (Esztergomtól Máriagyúdig), melyek keresztezik a megyét, érintik annak településeit. Egyes településeken – pl. Dabas – a zarándokturizmus infrastruktúra-fejlesztése (további vonzerők, látogatóközpont, szálláshely) jelentheti a kitörési pontot a – ma még jellemzően egynapos formában jelentkező, igen csekély vendégéjszaka-mutatószámmal bíró – turizmus számára.

Jelentős turistaút hálózat létezik, amely felfűzi a megye kulturális és természeti értékeit, megfelelő marketing segítségével képes lehet integrálni a turisztikai attraktívokat, de új értékteremtésben is szerepet játszhat

2.3.6. Közlekedés, kereskedelem, szállítás, raktározás

2.3.6.1. A megye kapcsolati, közlekedési struktúrája

Pest megye illeszkedése az európai közlekedési hálózatokba

Pest megye térségi, hazai és nemzetközi helyzetét alapvetően az határozza meg, hogy mint – Budapesttel együttesen – központi szerepű nagyvárosi régió, saját lokális térség-szervező és adminisztratív feladatai mellett egyfelől országos felelősségű funkcióknak is meg kell feleljen, másfelől sajátos szerepkörével az európai nagyvárosi régiók hálózatának is potens kapcsolati pontja kell legyen.

A megye e háromrétegű feladatköréhez geopolitikai, gazdaságföldrajzi pozíciói kiválóak. Európa közepén, kontinensrészeket összekapcsoló makro-tengelyek metszésében, népek, kultúrák, értékek találkozásánál, napjaink globális – gazdasági áramlatainak súlyvonalában kínál gazdag természeti, fizikai és humán adottságokkal rendelkező stratégiai jelentőségű helyszínt.

A kitüntetett adottságokra építve a megye egyedi és legfontosabb feladata a kapu pozíciójára alapozott híd szerep betöltése a térség-szerveződés két horizontális szintje, az európai (globális) és a hazai (regionális) szintek között. E szerepkör igényli, hogy adottságainak jobb hasznosításával minél alkalmasabbá váljon a tágabb – globális – szintből merített erőforrások fogadására és továbbítására az ország más térségei felé, azok fejlődése érdekében. A fejlesztési tényezőket a világból a térségbe vonzó, és az ország más területei felé továbbító transzfer szerep napjaink regionalizált gazdasági rendszerében Pest megye – mint metropolisz térség – sajátos, ország-szervezési legitimitást biztosító új szerepköre. Ez sajnos napjainkra még nem, vagy csak csiráiban működik. A térség egyelőre saját kapu szerepe felépítésének és rész-eredményeinek fázisában van, továbbító feladatköréhez még nincs kellő ereje. Az előző tervezési ciklusokban a közlekedést érintő vezérszavak: a centrális helyzet; kapu és híd szerep; magisztrális tengelyek; négyzet-hálós szerkezet; megújuló struktúrák; pólusok és policentrumok; mikrotérségi elérhetőségek; településközi hozzáférések; élhetőség; belső kohézió; külső versenyképesség; kívülről érkező impulzusok befogadására való felkészülés; töke-mozgások területgazdák általi motiválása; vonzerő és életminőség javítása; kiemelt földrajzi helyből fontos stratégiai helyé válás voltak.

A pozíciók érvényesülése és a célok megvalósulása a szükséges pótlásának, fejlesztésének elégtelenségéből eredően a 2014-2020 közötti időszakban is lényegesen elmaradt a lehetőségektől. A struktúrák megújítása, pólusok, policentrumok kialakítása, belső elérhetőségek, illetve külső versenyképesség javítása csupán kis-mértékben, részlegesen és területileg lokalizálva valósult meg, holott Pest megyében a magisztrális közlekedési elemek országon belüli koncentrációja egyedül-álló. Az elmúlt évtizedben a forgalmi problémákat az M31 autópálya, az M0 autópálya keleti, déli szektorainak, valamint az M4 és M2 gyorsforgalmi utaknak a megépítése jelentősen enyhítette, ugyanakkor a megye még mindig nem tudta kihasználni helyzetének előnyeit. Ennek legfőbb oka a térségi szereplők kellő együttműködésének, a térségi folyamatok, illetve eszközök kellő integráltságának hiánya.

Kapcsolati, közlekedési szegmensek

A megye sajátos feladatköréből következően a térség kapcsolati, közlekedési viszonyainak alakulása kiemelt jelentőséggel bír. A kapcsolati alkalmasság javítása érdekében történt beavatkozások eredményessége három közlekedési szegmens folyamatai alapján ítéltethők meg. Ezek:

A közlekedési pozíciókat a központi szereppel rendelkező régió határozza meg

A megye célja kapu szerep betöltése

- a nemzetközi és országos kapcsolatok (elérhetőség) alakulása – a megye, mint jó földrajzi hely
- a fővárossal való kapcsolatok alakulása – a megye, mint erős, kooperatív, együtt-működő térség
- a belső térségi kapcsolatok alakulása – a megye, mint hatékony, erős kohéziós tér.

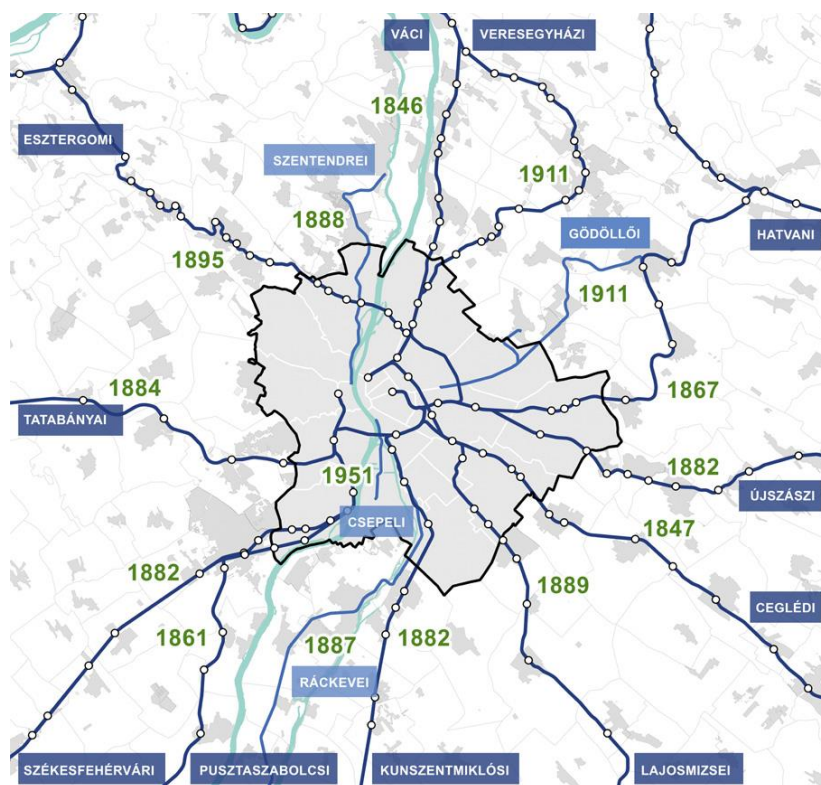
A megfogalmazott feladatok nyomán az elmúlt években történt beavatkozások ugyan részeredményeket hoztak, azonban a már említett menedzselési, szervezési és koordinációs hiányosságok akadályozták mind a hiányosságok elvárható mértékű felszámolását, mind a megvalósult fejlesztések hatásainak optimalizálását. Összességében megállapítható, hogy a beavatkozások fenti szegmensek minőségét, felsorolásuk sorrendjében, csökkenő mértékben javította. A legnagyobb adósság ebből következően a belső térségi kapcsolatok szintjén maradt meg. A jelen állapot fő hiányosságaira az alábbi megállapítások tehetők.

Pest megye, mint jó földrajzi hely

- A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér forgalma az elmúlt években jelentősen növekedett, nemcsak a személy, de az áruforgalom is a pandémia kezdetéig rekordokat döntött. A repülőtér évekig a leggyorsabban növekvő európai légitársaságok közé tartozott. Az utóbbi évek fejlesztései nyomán komoly logisztikai és szálláshelykapacitások épültek ki a repülőtér közvetlen környezetében segítve annak átalakulását, hosszabb távon igazi regionális hub-bá válását. Előbb a DHL és a TNT létesített logisztikai központokat a repülőtér környezetében, majd 2020-ban a BUD Cargo City megnyitásával a repülőtér teherforgalmi kapacitása évi 150 ezerről 250 ezer tonnára nőtt. A repülőtéri fejlesztések nyomán új terminálok kapcsolódhatnak be a közlekedésbe, nagyobb forgalmat megengedve.
- A megyei vasúthálózatot még a XIX. században tervezték. Az azóta eltelt időszakban jelentősen átformálódott a főváros környezete, a szuburbanizáció és a megnövekedett áruforgalom új közlekedési kihívások elé állítja a vasúti közlekedést. A MÁV az elmúlt évtizedben elkezdett vasútállomás rekonstrukciós programja keretében a megye vasútállomásaiból csak kevés tudott megújulni, de a MÁV 2023-ig tartó rövid távú programja keretében a 100A vonali megállók közül Pilis, Monor és Vecsés vasútállomása újulhat meg. A 70-es vonalnál pedig Szob, Sződ, Sződliget, illetve Dunakeszi-Gyártelep állomások.

A repülőtér évek óta a leggyorsabban növekvő európai légitársaságok közé tartozott

66. ábra A vasúti fővonalak építésének ideje

Forrás: Budapest Fejlesztési Központ

- A térségbe érkező autópályák, nemzetközi főutak érintett útpályái a megyei úthálózat legsűrűltabb, legkritikusabb forgalmú elemei, amelyek mentén nem épült ki a forgalmat egy fenntartható térségi közlekedésbe illesztő eszközváltási infrastruktúra (illeszkedő, jó minőségű mellékhálózat, P+R, kapcsolódó közösségi hálózat) sem.

3. táblázat A megyei autópálya szakaszok átlagos napi forgalma, 2019

Út	Személygépkocsi	Kis tehergépkocsi	Autóbusz	Tehergépkocsi
M0	40 940	8 333	311	9 810
M1	40 726	9 709	932	11 420
M2	18 930	2 355	154	2 260
M3	42 375	7 988	396	3 877
M31	18 796	4 138	143	4 577
M4	12 861	3 080	111	2 723
M5	34 313	7 635	430	11 349
M6	20 968	2 854	132	2 296
M7	60 266	10 414	633	4 073

Forrás: Országos Közúti Adatbank

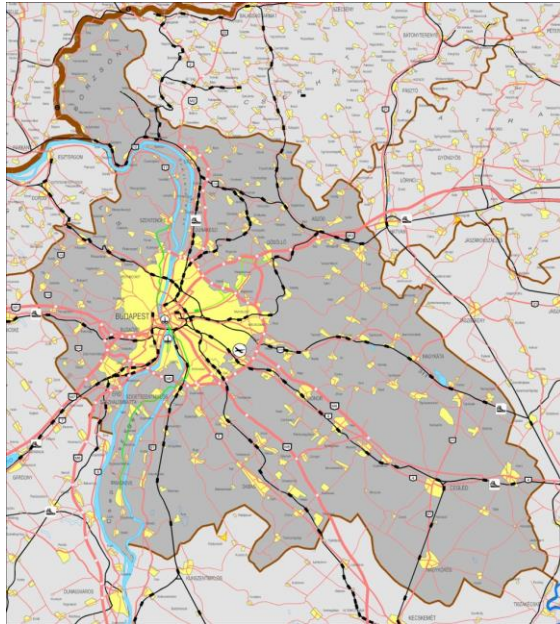
- Európa legfontosabb nemzetközi vízi útja, a Duna lehetőségei kihasználhatatlanok, nemzetközi személyforgalma jelentéktelen, a nemzetközi hajóállomás méltatlan nevéhez, az áruszállítás gazdasági hatásaiból a térség a kapcsolódó logisztika hiányosságai miatt minimálisan részesedik.

Pest megye, mint kooperatívan együttműködő nagyvárosi térség

- A megye és a főváros integrált közlekedési rendszerének hálózati adottságai jók, de hiányoznak mind a kapcsolati, mind az intézményi feltételei, az e kérdésben érintett szereplők között nincs, vagy alig van érdemi párbeszéd.

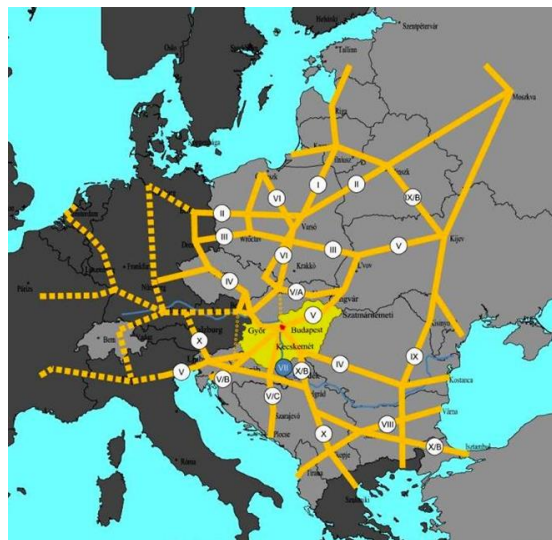
Hálózati fejlesztések hiánya, nem létező koordinációs és információs központ, széttagoltan működő közösségi közlekedés

Forrás: TEIR

- Az elővárosi és a városi közlekedési hálózatok nem alkotnak integráns rendszert, hiányos az eszközváltási infrastruktúra és szinte teljesen hiányzik az intermodalitás, valamint az interoperabilitás infrastruktúrája.
- A közlekedési szolgáltatók között most kezdődött meg a harmonizáció, az egységes jegy- és tarifa rendszer, a közös információs rendszer és marketing tevékenység továbbra is csak a tervek szintjén szerepel.
- A MÁV, a VOLÁN és a BKV együttműködésének szorosabbá fűzését az elővárosi közlekedés javítása érdekében most kezdenek újjáéledni, a rá- és elhordásban a munkamegosztás egyeztetése azért még mindig hiányos.

Pest megye, mint erős kohéziós tér

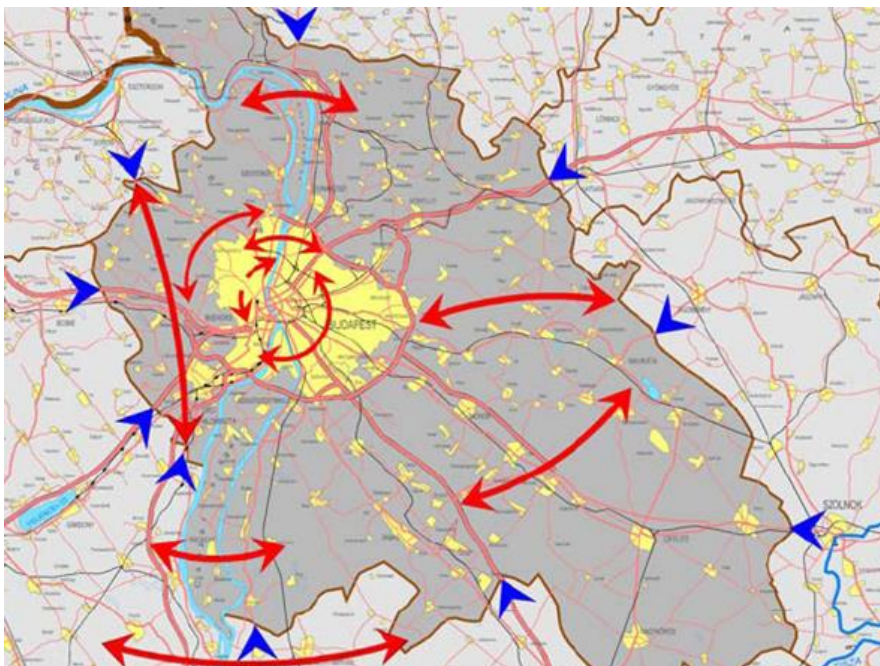

A kohéziós tér kialakulásához hiányoznak a hátrányos irányú közlekedési kapcsolatok

- A megye közlekedési szerkezete alapvetően sugaras szerkezetű és főváros irányú, hiányosak a harántoló kapcsolatok, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a megye települései és járásai között nem kellő mértékű az együttműködés.
- A harántoló kapcsolatokat az M0 autópálya kivételével szinte kizárólagosan mellékutak biztosítják, amelyek állapota, burkolatminősége, keresztmetszeti és vonalvezetési adottságai alacsony szolgáltatási szintet és elégtelen forgalombiztonságot eredményeznek.
- A közösségi közlekedés kötőtpályás hálózata (MÁV és HÉV vonalak) fejlett, de kizárólagosan főváros irányú, a harántoló közösségi kapcsolatokat biztosító autóbusz-közlekedés a közúthálózaton zajlik, ami megbízhatóságát kedvezőtlenül érinti.
- A Duna megyén belüli közösségi szolgáltatásokat csak kereszt irányban bonyolít (kompközlekedés), ugyanakkor a keleti és nyugati területek közötti kapcsolatokban markáns akadályt jelent, mivel az M0 autópálya határolta közvetlen főváros-térségen kívül a megyében nincs Duna híd.
- Tekintettel arra, hogy a hosszabb utazásokhoz még nem épült ki a közösségi közlekedésre ráhordó kerékpáros infrastruktúra, a megyén belüli kerékpáros közlekedést elsősorban a szabadidős kerékpározás jelenti, koncentrálna elsősorban a Duna menti északi zónára.

Összességében és fent említett szerkezeti hiányok ellenére is megállapítható, hogy a **megye közlekedésének legfőbb hiányosságai nem mennyiségi, hanem inkább minőségi hiányosságok**, bár az északnyugati térségben a sugárirányú 10. számú főút hiánya mennyiségi hiányt képez, illetve működtetési, együttműködési, intézményi, szabályozási hiányosságok. Ezek megszüntetése jelenti Pest megye közlekedési rendszerének legnagyobb tartalékát.

67. ábra Pest megye közlekedési kapcsolatrendszere

A megye közlekedését jellemző néhány fontosabb mutató

Területi jellegzetességek, adatok

Pest megye vándorlási mozgásait, ehhez kötve települései szerkezetének alakulását elsősorban az autós közlekedésre alapozott szuburbanizáció alakította, amelynek következményeként a települések szerkezete a vasútvonalaktól egyre jobban elfordult. E koordinálatlan folyamatok következménye egyfelől a napi utazások mennyiségének és hosszának növekedése, másfelől az utazások összetételében a modal-split arány kedvezőtlen alakulása, az autóhasználat előtérbe kerülése.

Hasonlóan kedvezőtlennek, illetve a lehetőségek kihasználatlanságának minősíthető, hogy miközben az autópálya fejlesztések jelentős logisztikai szolgáltatásokat vonzottak a megye térségébe, aközben egy tudatos fejlesztési politika hiányában azonban erre nem épült rá a megfelelő feldolgozó, összeszerelő, szortírozó háttérpar. Pedig a másutt előállított, de a megyében megállított áru nagy lehetőségét adja a megyei hozzáadott érték realizálásának.

A közlekedési rendszer infrastruktúráját és teljesítményeit leíró mutatók Pest megyét majd minden vonatkozásában országos átlag fölé emelik, azonban ezeket az adatokat egyfelől a megye előzőekben említett sajátos szerepe, másfelől a markáns területi különbségek árnyékában kell értelmezni.

A megyén belül az országos közutak teljes hossza 2707 km, ebből 233 km gyorsforgalmi út, 257 km elsőrendű, 270 km pedig másodrendű főút. A megye valamennyi felsorolt adatával első helyen áll a megyék között országos szinten, gyorsforgalmi hálózathossza nagyobb, mint a GDP-ben öt megelőző, három megyét egyesítő Nyugat-Dunántúli régió megyéié. A 100 km²-re eső országos közúti hossz fajlagos értékében (42 km) viszont a megye csak harmadik, Zala megye és Vas megye megelőzi (46 km).

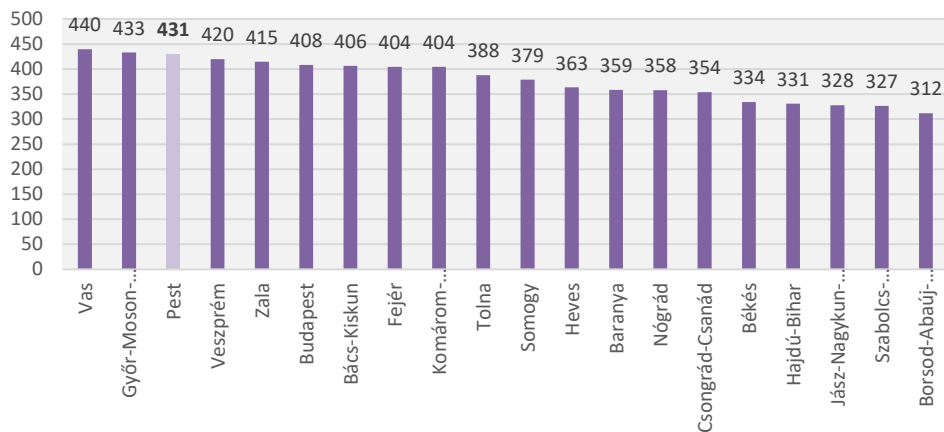
A megyei közforgalmú vasútvonalak hossza 480 km, a működtetett vonalhossz a negyedik legnagyobb a megyék rangsorában.

A motorizációs szint nagyságában Pest megye harmadik a megyei rangsorban, Vas és Győr-Moson-Sopron megyéket követve. A megyében 1000 lakosra 431 személygépkocsi jutott, ami azt jelenti hogy csaknem minden második embernek volt autója. Az adatokat valamelyest torzítják a vállalati tulajdonban levő gépkocsik, mivel gyakori hogy a lízingbe adó vállalkozások adóoptimalizálási céllal kedvezőbb adófeltételeket nyújtó megyei településeket választottak székhelyül, így a fővárosi gépjármű állomány egy része is a megyében van bejelentve. Ettől függetlenül óriási a motorizációs ráta, ami jól érzékelteti a megye ésfőváros közlekedésének zsúfoltságát és a személyi közlekedés okozta környezetterhelés mértékét.

Pest megye a legtöbb autópályával, a legsűrűbb vasúthálózattal és legnagyobb motorizációs fokkal rendelkező megyék egyike

68. ábra Ezer lakosra jutó személygépkocsik száma, 2019

Forrás: KSH

A megye közúti és kötőtpályás személyforgalmának jelentős része, áruforgalmának nagyobb része a megye közlekedési pályáin csupán áthaladó, a **térség számára inkább terhelést, mint hasznot jelentő tranzitforgalom**, amely vagy a fővárosba irányul, vagy a teljes térség szempontjából idegen átmenő forgalom. A megye ez utóbbi forgalmi terheléstől való mentesítése (V0 vasútvonal megépítése) – vagy fent jelzeten e forgalom logisztikán át történő térségi gazdasági tevékenységekbe vonása – a jövő egyik fontos és összetett fejlesztési feladata.

A megye területe közlekedési értelemben többféle térségi lehatárolás része. Így része - a szobi járás kivételével (!) - a Budapesti Közlekedési Szövetségnek (amelynek intézményi háttere jelenleg bizonytalan), illetve a megye területének főváros közeli térsége része a Budapesti Agglomerációnak (amelynek intézményi háttere ugyancsak bizonytalan).

A többféle területi lehatárolásból eredő eltérő tartalmú adatgyűjtések, valamint a jelentős mértékű területidegen forgalom ellentmondásossá teszi a megye közlekedési folyamatainak mutatókkal, számokkal való leírását. A legmeghatározóbb személyforgalmi áramlatok leírására talán a megye területétől a Szobi járáson túl jelentősebben csak a nyugati zónában szélesebbre terjedő, de folyamataival ott is a megyét érintő, 188 települést magába foglaló BKSZ értelmezés a leginkább alkalmas. A BKSZ (Budapesti Közlekedési Szövetség), mint intézmény működése jelenleg szünetel, de mint a Főváros valóságos vonzáskörzete, tervezési egységként való használata alapvetően indokolt.

A közlekedési hálózat jellegzetességei

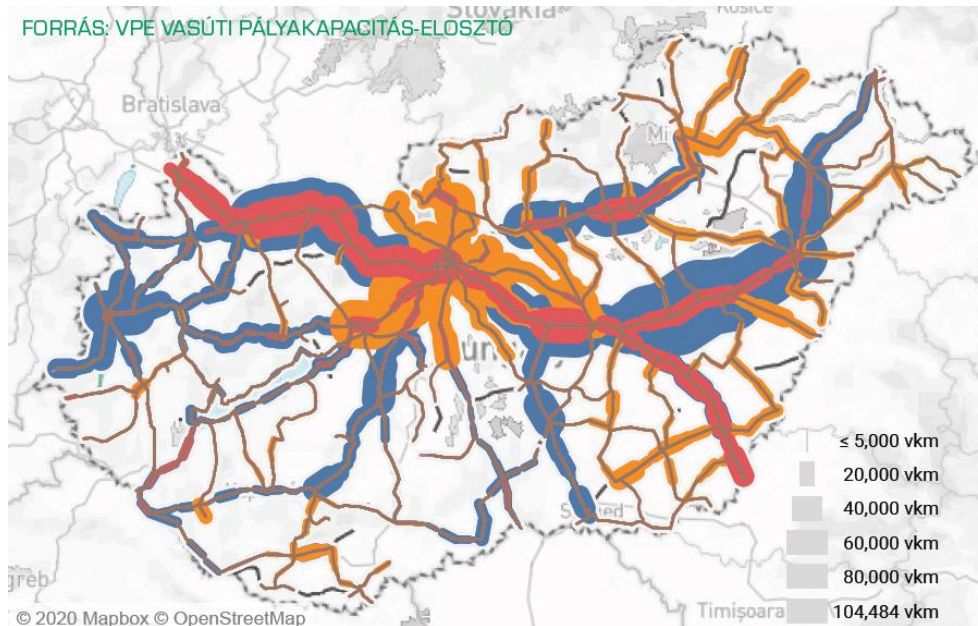
Az elővárosi és helyközi közösségi kötőtpályás közlekedést 11 vasútvonal és 4 HÉV-vonal biztosítja, közúton néhol párhuzamos, máshol kiegészítő szolgáltatást nyújtva a VOLÁN társaságok autóbuszai közlekednek. A kötőtpályás vonalak az esztergomi (2.sz.) és a lajosmizsei (142.sz.) vonal kivételével villamosítottak, a tervezési sebesség 50-160 km/h között változik. A városi, elővárosi kötőtpályás vonalak közötti integráció ma még hiányzik.

A vasútvonalak közül a hegyeshalmi (1.), székesfehérvári (30.), ceglédi (100.), újszászi (120.), hatvani (80.) bonyolít jelentős forgalmat, napi 140-180 vonat közlekedik két irányban. A váci vonal (70.) Vác és Budapest között szintén eléri ezt a forgalomnagyságot. Általában ez a forgalom a pálya kapacitásának csupán 50-70%-át adja a fővároson kívüli szakaszokon. Kapacitása határán egyetlen vonalként az esztergomi vonal üzemel. Ennek ellenére a környéki forgalom lehetőségeit

Zsúfolt és kapacitáshatáron működő a vasúti rendszer a főváros környékén

nagymértékben korlátozza, hogy az elővárosi- városközi- és nemzetközi személyforgalom, valamint a belföldi- és nemzetközi áruforgalom ugyanazon az általában rossz műszaki feltételekkel rendelkező pályatesten halad.

69. ábra Vasúthálózat forgalmi térképe, 2020

A külső szakaszokon mutató esetleges kapacitástartalék a budapesti fejpályaudvarok (és az oda vezető vágányutak) kapacitás korlátai miatt elvész. A pályaudvarok közel 100%-os kapacitással üzemelnek, többlet vasúti forgalom fogadása a fejpályaudvarokon kapacitásbővítés (pálya- és biztosítóberendezés oldalról) nélkül nem oldható meg.

A járatgyakoriságot tekintve, a HÉV-vonalakon csúcsidőben 5-10 perces követéssel közlekednek a szerelvények. Kedvező a szolgáltatás a váci vasútvonalon 15-20 perces követési idővel és ütemes menetrenddel. A többi vonalon jellemzően 20-30 percenként indulnak az elővárosi vonatok csúcsidőszakban. A délutáni rendelkezésre állás kevésbé frekvenciált, napközben és este pedig gyakran az órák gyakoriság sem adott. Ez a rugalmatlanság rontja a kötöttpályás közlekedés megbízhatóságát.

A közúthálózat kapacitív, kedvező szolgáltatást nyújtó elemei sugár irányúak. (M1, M3, M5, M6, M7 autópályák; M2 autótűt; 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 10., 11., 31., 51. sz. főutak). Közöttük a haránt irányú kapcsolatok hiányosak. Harántoló kapcsolatot biztosít a 2012-ben a keleti szektorában teljessé váló M0 autópálya, amelynek térségi forgalomelosztó szerepét korlátozza, hogy viseli a helsinki IV. és V. transzeurópai folyosó jelentős tranzitforgalmát. A körgyűrűn a napi ingázó forgalom keveredik a tranzitforgalommal, jelentősen túlterhelve és balesetveszélyessé téve az érintett útszakaszokat. A forgalom munkanapokon a sugár irányú elővárosi közlekedési pályákon torlódik, nagysága a motorizáció növekedésével évről-évre emelkedik. Az alternatív kapcsolatot biztosító utakon az eljutási idő egyensúlya kialakult, az ún. menekülő utak, mint lehetőségek, megszűntek.

Az elmúlt évek megyét érintő legjelentősebb fejlesztéseként elkészült az M0 autópálya keleti szektora és az M3-al kedvező kapcsolatot jelentő M31 autópálya, majd az M3 és az 1. sz. főút közötti északi szakasza. 2013-ban végleges keresztmetszetére bővült az M0 déli szektora, de a térségi és távolsági kapcsolatok megfelelő biztosításához ma még komoly akadályt jelent az M0 autópálya nyugati

A főközlekedési utaknak egyszerre kell viselnie a transzeurópai és az ingázó közlekedés terheit is

szektorának, és egy tápiómenti feltárási útnak a hiánya. Kiemelt problémaként jelentkezik az M0 körgyűrű befejezésének elmaradása, amely késlelteti a nyugati szektor úthálózati elemeinek összekapcsolását, a térség átjárhatóságát. A fejlesztés során kiemelt figyelmet kell fordítani az ott élők érdekeire, valamint a természeti környezet megóvására.

A vasúti és közúti közösségi szolgáltatások együttműködése kifejezetten. Klasszikus ráhordási szerep (ahol az utazáslánc: az autóbusz – MÁV – fővároson belüli utazás) markánsan csak a Ceglédi (100.) vonal mentén működik. Ezen a vonalon a kedvezőbb eljutási időt kínáló kötött-pálya versenyelőnyben van, a VOLÁN gyakorlatilag nem kínál párhuzamos utazási lehetőséget. Ehelyett – helyesen – településen belüli, és települések közti ráhordó szerepet tölt be.

A megye egyetlen nemzetközi kapcsolódása északi, Szlovákia irányú. Rendkívül hátrányos, hogy éppen **az északi irányú kapcsolatokban van a legnagyobb mennyiségi és minőségi hiány**, amelyet a topográfiai kötöttségek is erősítenek. A problémán valamelyest enyhített az M2 gyorsforgalmi út megépítése, azonban szükséges a gyorsforgalmi út Szlovák-Magyar határig történő meghosszabbítása.

Szlovákiához kapcsolódó megyei járás az elérhetőségben és gazdasági dinamikában egyaránt hátrányos helyzetű Szobi járás, amelynek lehetőségeit a határon túli területekkel való szorosabb kapcsolat jelentősen javíthatná. E kapcsolat akadályai a ma még nem helyreállított térségi vasúti és közúti összeköttetések, kiemelten az Ipoly hidak. A megyében valamikor működő és a jövőben újjáépíteni tervezett 7 Ipoly-hídból a közeli jövőben várhatóan 2 híd készül el, ezek az Ipolydamásd-Helemba és a Vámosmikola-Ipolypásztó kapcsolatot állítják helyre.

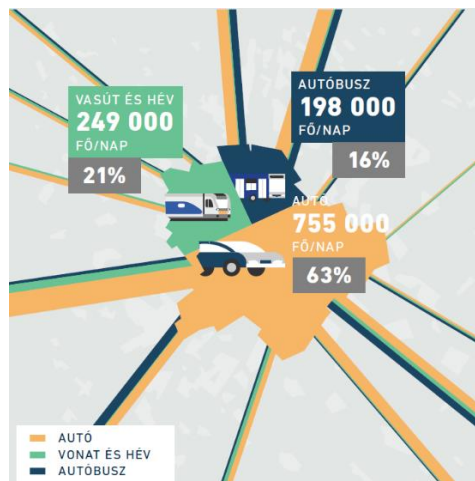
Áramlási, forgalmi adatok

A megye területén összesen 99 MÁV és HÉV állomás, illetve megálló működik, ennek ellenére az elővárosi közlekedést igénybe vevő napi ingázók 15 %-a esetében közvetlen kötöttpályás kapcsolat nem áll rendelkezésre.

A főváros határát naponta átlépő mintegy 1 millió 202 ezer utasból 755 000 fő ma személygépkocsival lép a főváros területére, a vasút és a HÉV 249 ezer utast szállít, míg autóbusszal átlagosan 198 ezer utas közlekedik. Mindez azt jelenti, hogy az elővárosi személyforgalomnak közel nyolctizedét a közúti forgalom adja, ami nemcsak a közlekedési rendszerek, de a környezetterhelés szempontjából is kedvezőtlen megoszlás.

Az ingázó utazások (hivatásforgalom) fele gépkocsival történik a kötöttpályás közlekedés nagy elérési távolsága miatt

70. ábra A fővárosba ingázók megoszlása modalitás szerint, 2019

Forrás: Budapest Fejlesztési Központ

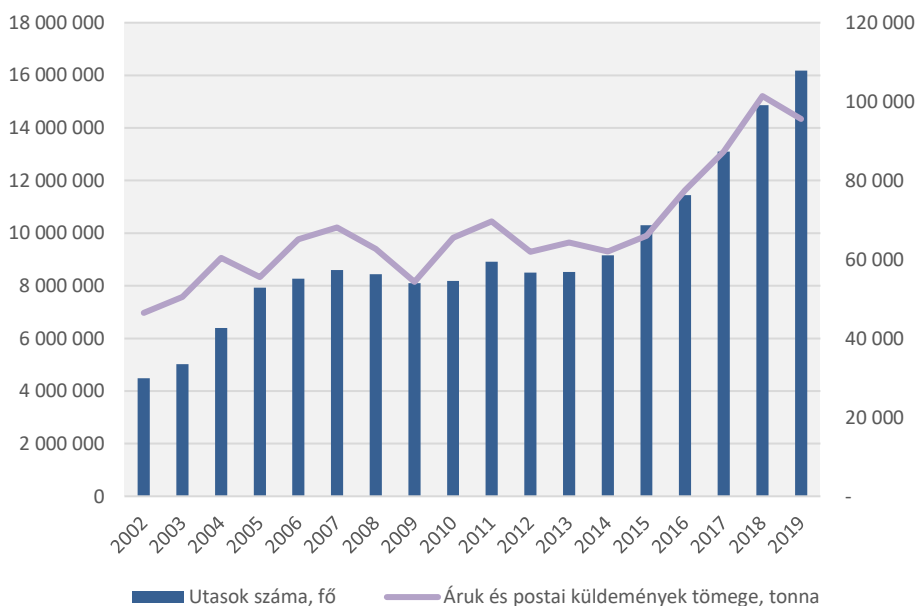
A megye közlekedési rendszerének relatív jó fejlettsége és relatív rossz minősége közötti olló elsődleges okait az alábbi táblázat érzékelteti.

4. táblázat Közlekedés hálózatszervezés kulcselemei

FORMA	ESZKÖZ, INTÉZMÉNY	FEJLETTSÉGI SZINT
Személyszállítás	Egységes jegy- és tarifarendszer	kezdetleges
	Egységes információs rendszer	nincs
	Menetrendi harmonizáció	van
	Intermodalitás, összközlekedés létesítményei	kifejletlen
	Kooperativitásért felelős intézményi háttér	kifejletlen
	Kooperativitást segítő szabályozási háttér	hiányos
Áruszállítás	Kombinált szállítás létesítményei	kifejletlen
	City logisztika létesítményei	javul
	Ösztönző tarifapolitika, pénzügyi szabályozás	kezdetleges
	Integrált szállítást koordináló intézményi háttér	nincs
	Integrált szállítást ösztönző szabályozási háttér	hiányos

A külső kapcsolatokban a megyébe irányuló, a fővárosba irányuló és a térségen csak áthaladó forgalom elkülönítése nehéz. A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér utasforgalma 2019-ben meghaladta a 16 millió utast. A növekedés 2014 óta töretlen, 10% körüli éves rátával. Az éven belüli áru és személyforgalom viszonylagosan állandó, csak az utóbbiban van kisebb visszaesés a téli időszakban. Most azonban a Covid-19 járvány miatt 2020-ban a személyforgalom az előző évi értéknek a tizedére esett vissza. A szakemberek a korábbi forgalom visszatérését 2024-re jósolják, tehát a változás viszonylag tartósnak ígérkezik.

71. ábra Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér utas- és teherforgalmának alakulása 2002-2019

Forrás: KSH

Területi különbségek Pest megye közlekedésében

A megye egyes területeinek – topográfiától is függő – közlekedési feltártsága heterogén. A megye főváros környéki, a budapesti agglomeráció részét képező térségeinek kapcsolati, gazdasági feltételei kedvezőbbek, míg a délkeleti, távolabbi zónák és a hegyvidék által elzárt területek közlekedési ellátottsága eszközt, mennyiséget és minőséget tekintve kedvezőtlen. Nagyok a közlekedési különbségek az egyes járások között is.

A főváros elérése közúton továbbra a Szobi járás egyes településeiről a legnehezebb, de a közlekedési nehézségeken sokat enyhít a vasúti fővonal, illetve az újonnan átadott M2. A tömegközlekedési kapcsolatokat és a közúti kapcsolatokat tekintve a Nagykátai, Ceglédi, Nagykőrösi járások is rendkívül komoly közlekedési problémákkal néznek szembe. Ezen térségek egyes településeiről tömegközlekedést használva több órát is igénybe vehet a főváros elérése. A Csepel-sziget településeinek elérhetőségét a Duna átjárhatóságának problémája (Duna híd hiánya) akadályozza.

Az egyes járás központok egymás közötti, és a saját járási településekről való elérhetőségét a legtöbb esetben csak rossz minőségű mellékutak biztosítják, ezek fejlesztése a következő uniós tervezési ciklus legfontosabb feladata lehet. A közúti felújításokra vonatkozó kiemelt társadalmi igények megvalósítása érdekében szükséges intézkedésekről szóló 1744/2020. (XI. 11.) korm. határozatban felújításra kijelölt utakat, az alábbi táblázatban foglaltuk össze. A megyei utak állapotát tekintve természetesen ennél több útszakasz is felújításra szorul.

Vegyes képet mutató kapcsolati feltételek

A belső közlekedési kapcsolódásban az egyik legjelentősebb probléma a mellékutak rossz minősége

5. táblázat 1744/2020. (XI.11.) korm. határozatban nevesített felújításra szoruló mellékutak Pest megyében, 2020

ÚT-SZÁM	ÚT NEVE	KEZDŐ KM SZEL- VÉNY	ZÁRÓ KM SZELVÉNY
4601	Budapest-Tiszakécske ök. út	63+585	76+600
4608	Cegléd-Lajosmizse ök. út	14+511	30+114
31	Budapest-Jászberény-Dormánd másodrendű főút	34+700	48+000
3104	Gödöllő-Tura-Hatvan összekötő út	20+350	23+395
3105	Aszód-Súlysáp összekötő út	9+441	14+840
31313	Tura állomáshoz vezető út	0+000	1+520
31111	Tápiószele bekötő út	0+000	0+440
31319	Tápiószele állomáshoz vezető út	0+000	2+485
31111	Tápiószele bekötő út	0+440	1+780
3114	Tápiószecső-Tápióbicske összekötő út	0+000	2+224
31315	Tápiószecső állomáshoz vezető út	0+000	0+973
2104	Vác-Gödöllő ök. út	23+480	
51	Budapest-Baja-Hercegszántó másodrendű főút	22+315	
3111	Ecser-Monor összekötő út	11+000	17+067
46102	Monor-Csévharaszt bekötő út	0+000	1+353
3112	Monor-Tápiószele összekötő út	1+1506	9+083
4605	Monor-Dánszentmiklós összekötő út	18+200	23+152
3112	Monor-Tápiószele összekötő út	9+083	15+472

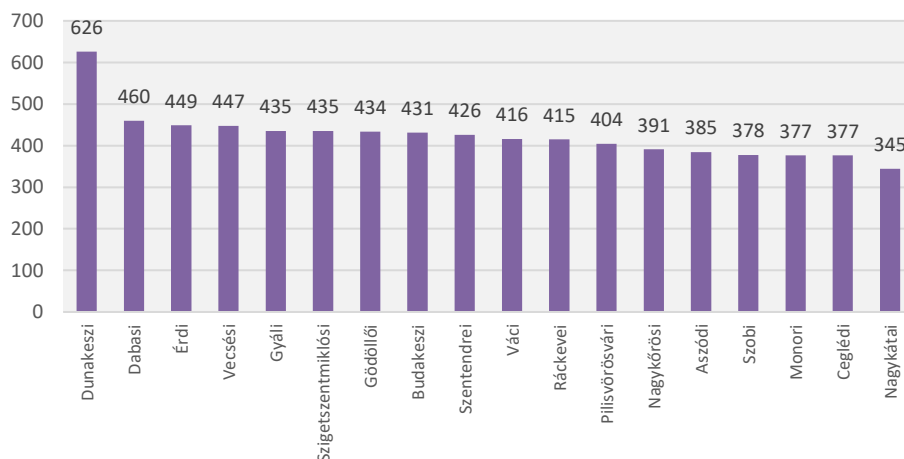

ÚT-SZÁM	ÚT NEVE	KEZDŐ KM SZEL- VÉNY	ZÁRÓ KM SZELVÉNY
46309	Örkény állomáshoz vezető út	0+000	1+162
46113	Örkény-Örkénytábor bekötő út	0+000	0+707
46113	Örkény-Örkénytábor bekötő út	0+5000	0+8012
46103	Felsőnyáregyháza bekötő út	1+870	6+250
31112	Péteri bekötő út	0+000	3+206
4606	Pilis-Dabas összekötő út	9+900	11+500
3123	Káva-Pilis összekötő út	0+000	4+719
5202	Taksony-Kecskemét összekötő út	43+205	44+400
31	Budapest-Jászberény-Dormánd másodrendű főút	24+668	34+700
3111	Ecser-Monor összekötő út	0+394	11+000
31	Budapest-Jászberény-Dormánd másodrendű főút	54531	69003
510	Budapest-Taksony másodrendű főút	21+400	24+170
M0	M0 autópályát körülről /M1 - 11 sz. főút között/	51+550	52+100

A haránt irányú autóbussz vonalak fejletlenek, viszonylat vezetési hiányosak, több esetben a járási központ elérése is nehézkes.

Gazdasági, életszínvonalbeli és mobilitás aktivitási különbözőségeket mutatnak a motorizációs adatok is (szgk/1000 lakos), amelynek egészen rendkívüliek a járással közötti különbözőségei. A járással között egészen kiemelkedő, minden megyei és országos átlag feletti a Dunakeszi járás több mint 600db-os értéke, de az adatot torzítja, hogy itt található számos autólízinggel foglalkozó gazdasági társaság székhelye. Így is figyelemre méltó, hogy mára a járással többségében 400 feletti személygépkocsi jut 1000 lakosra, ami azt jelenti, hogy majdnem minden második megyei lakos rendelkezik autóval. Figyelembe véve a népesség korcsoportos megoszlását, ez rendkívül magas arány. Továbbra is a szegényebb elmaradott térségekben élők engedhetik meg legkevésbé az autó megvásárlásának és fenntartásának költségeit, ami a helyzetüket csak nehezíti, hiszen ezeknek a térségeknek a legrosszabb a közösségi közlekedéssel való ellátottságuk.

72. ábra Ezer lakosra jutó személygépkocsik száma járásonként, 2019

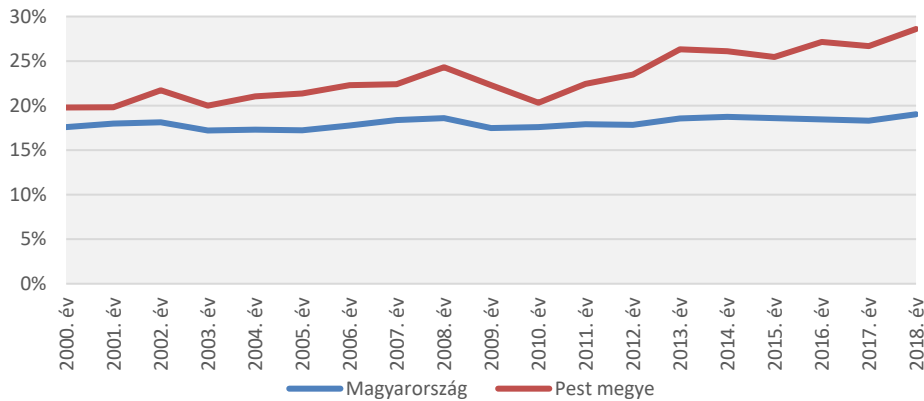
Forrás: KSH

2.3.6.2. *Kereskedelem, szállítás, raktározás*

A kereskedelem, szállítás és raktározás ágaknak folyamatosan növekvő jelentősége van Pest megye gazdaságában. Az ezredfordulón a megyei hozzáadott értéknek az ötöde származott a gazdaság ezen szegmenséből, ami csak kis mértékben haladta meg az országos mértéket. Azóta azonban jelentősen nőtt ennek az ágazatcsoportnak a jelentősége, mára már a hozzáadott érték csaknem 30%-a származik az ilyen tevékenységet folytató vállalkozásoktól.

A kereskedelem, szállítás, raktározás, vendéglátás ágcsoporthozjárulása a megyei GDP-hez folyamatosan növekszik.

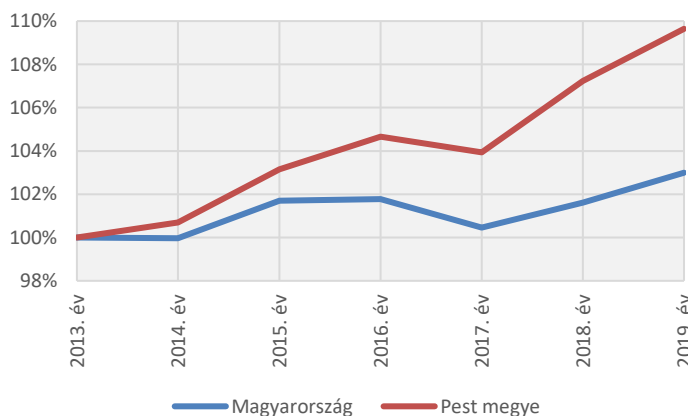
73. ábra A kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás ágcsoporthozjárulása a bruttó hazai termék összértékéből, 2018

Forrás: KSH

Pest megyében a kereskedelem gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágban 2019-ben 19842 vállalkozás működött, ami a nemzetgazdasági ágban működő vállalkozások 14,5%-a. A kereskedelem megyén belüli bővülésének ütemére jellemző, hogy a 56 év alatt 10%-kal növekedett a nemzetgazdasági ágba tartozó vállalkozások száma.

74. ábra Kereskedelem, gépjárműjavítás ágba tartozó vállalkozások számának növekedése, (2013=100,0%)

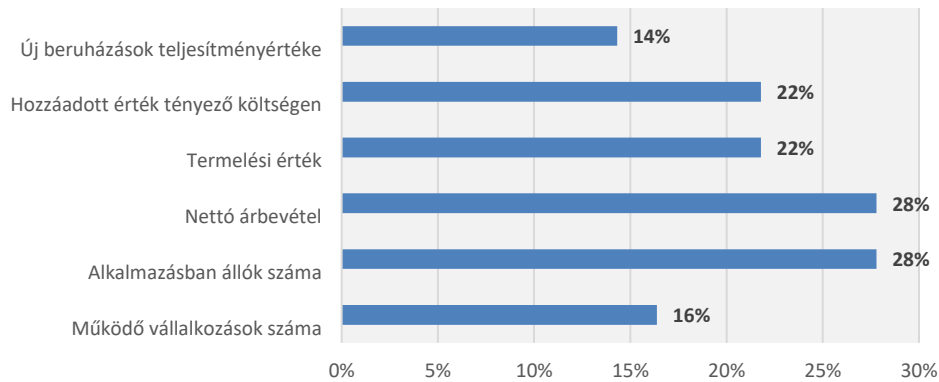

Forrás: KSH

Amikor az ágban működő vállalkozások összesített adatait vizsgáljuk, szembeűnő, hogy a nemzetgazdasági ág viszonylag koncentrált. A vállalkozásoknak csak 14%-a tartozik ide, ugyanakkor az alkalmazásban állók 28%-át foglalkoztatja, a nettó árbevétel 28, a termelési érték 22%-át adja a kereskedelem, gépjárműjavítás.

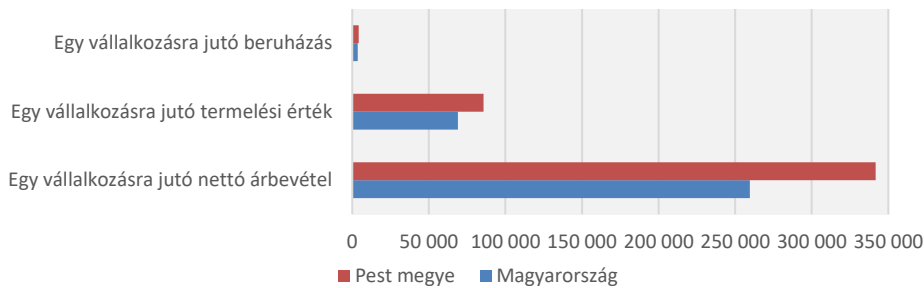
75. ábra Az ág részesedése a megye teljes gazdasági teljesítményéből, 2019

Forrás: KSH

Egy vállalkozásra átlagosan 5 alkalmazásban álló jut a megyei kereskedelmi vállalkozásoknál, ami 30%-kal több, mint az ország egészében. Az egy vállalkozásra jutó nettó árbevétel 32, a termelési érték 24%-kal haladja meg az ország egészére jellemző értéket. Az egy vállalkozásra jutó beruházás ugyanakkor „csupán” 14%-kal volt több, mint országosan.

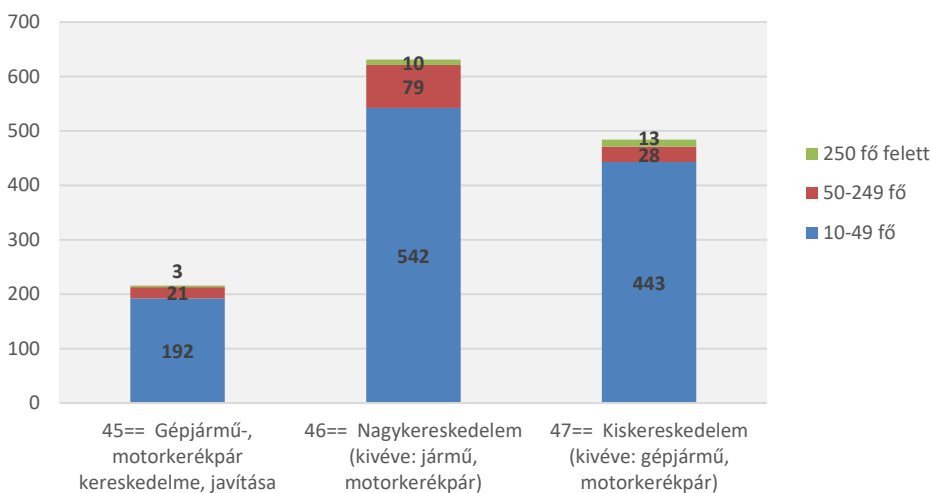
76. ábra A kereskedelem, gépjárműjavítás ágba tartozó vállalkozások teljesítménymutatói, 2019

Forrás: KSH

A legtöbb közép és nagyvállalkozás természetesen a nagykereskedelem ágazatban működik. A kiskereskedelem területén sem ritka a nagyobb üzemméret. A gépjárműkereskedelem, javítás területén azonban kevés a nagyfoglalkoztató.

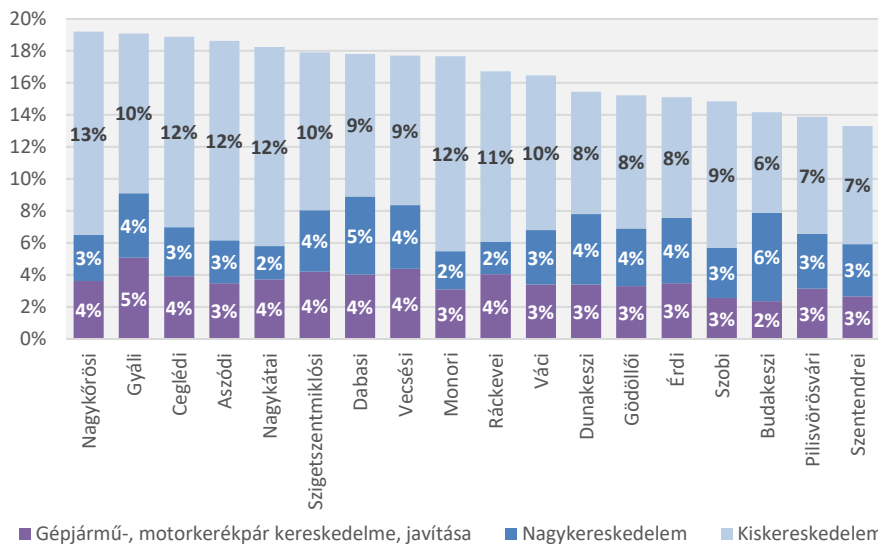
77. ábra Kereskedelem, gépjárműjavítás ágba tartozó 10 fős, vagy annál nagyobb vállalkozások száma ágazatok szerint, 2019

Forrás: KSH

A kereskedelmi vállalkozások súlya a Nagykőrösi, Gyáli, Ceglédi, Aszódi és Nagykátai térségekben volt a legmagasabb, 18% feletti. A fejlettebb térségekben a kereskedelem súlya korántsem volt ekkora. Ennél árnyaltabb a kép, ágazatok szintjén, hiszen míg a kiskereskedelemmel, gépjárműjavítással foglalkozó vállalkozások kisebb arányban vannak jelen a fejlettebb térségekben, ugyanakkor a nagykereskedelem súlya általában ezekben a magasabb.

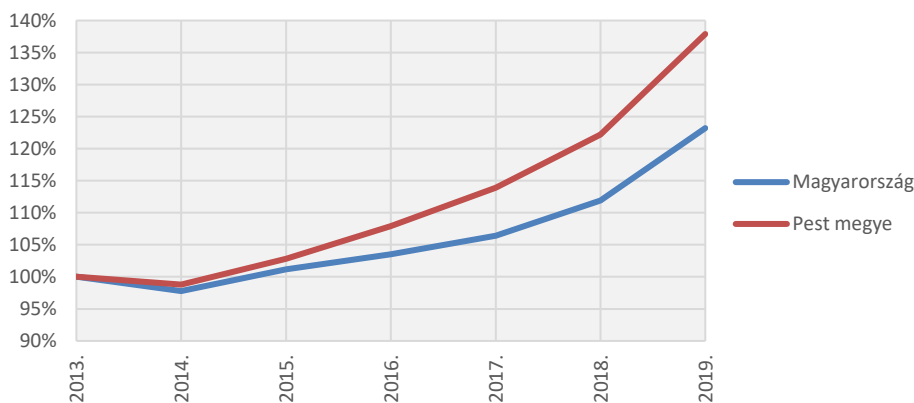
78. ábra A kereskedelem, gépjárműjavítás ágban működő vállalkozások aránya az összes vállalkozásból a megye járásaiban, 2019

Forrás: KSH

A szállítás, raktározás gazdasági ágba tartozó vállalkozások száma országosan és a megyében is jelentősen emelkedett az utóbbi években.

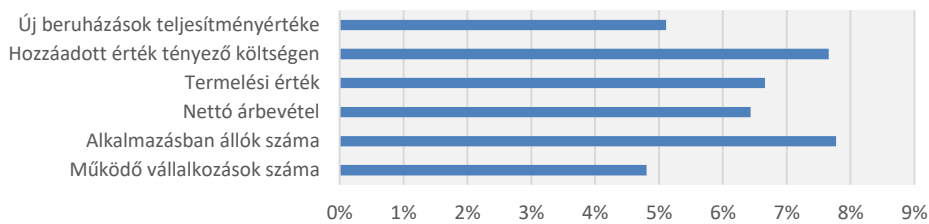
79. ábra Szállítás, raktározás ágba tartozó vállalkozások számának alakulása, (2013=100,0%)

Forrás: KSH

A szállítás és raktározási tevékenységet folytató vállalkozásoknak jóval kisebb a hozzájárulása a megye gazdaságához, mint a kereskedelemben tevékenykedőknek. Az is látható, hogy a koncentráció kisebb, mint a kereskedelem területén.

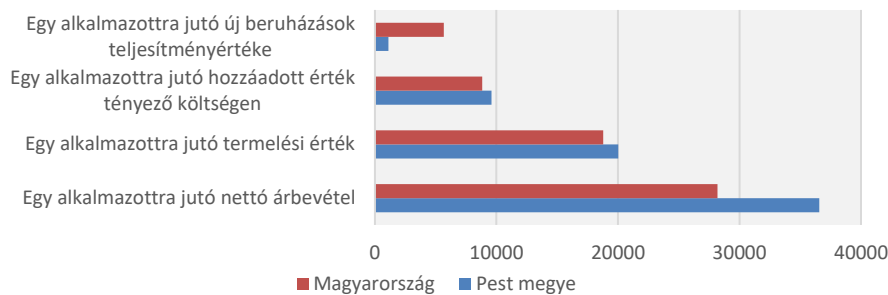
80. ábra Az ág részesedése a megye teljes gazdasági teljesítményéből, 2019

Forrás: KSH

A szállítás, raktározás ágban működő vállalkozások átlagos mérete kisebb, mint országosan. Emiatt a teljesítménymutatóik is elmaradnak az országostól. Azonban, ha a különbség mértékét vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a vállalkozások elmaradása nettó árbevétel, vagy a termelési érték tekintetében jóval kisebb, mint a vállalkozások méretében. Egy alkalmazásban állóra vetített mutatókban, amelyek figyelembe veszik az üzemméretből adódó különbségeket is, rendre jobban teljesítenek a megyei vállalkozások. Az egyetlen különbséget ez esetben is a beruházások jelentik, amelyekben a megyei vállalkozások jelentősen elmaradnak az országos értéktől.

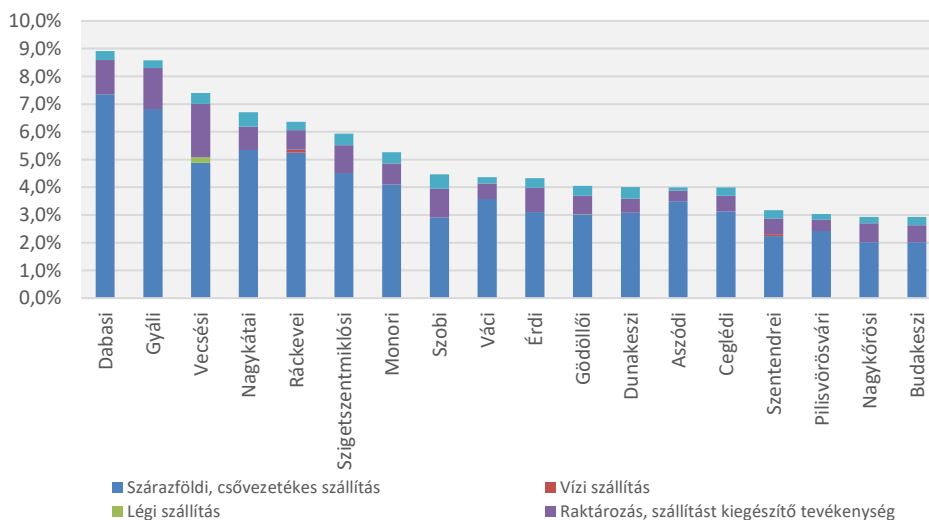
81. ábra A szállítás raktározás ágba tartozó vállalkozások egy alkalmazásban állóra vetített teljesítménymutatói, 2019

Forrás: KSH

A szállítás, raktározási tevékenység első sorban a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér és az M0 autópálya környezetében élénk, itt a legnagyobb ezen vállalkozások koncentrációja.

82. ábra Szállítás, raktározás ágazatainak hozzájárulása az összes vállalkozáshoz a megyei járásokban, 2019

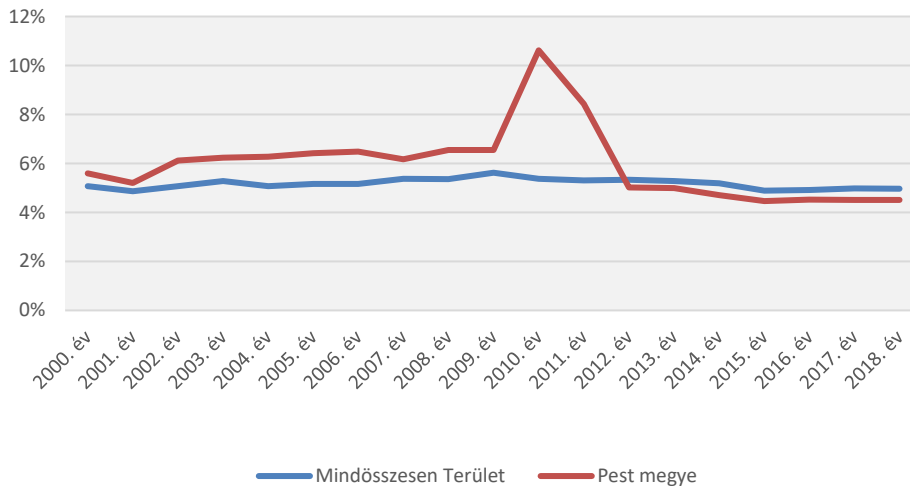

Forrás: KSH

2.6.3. Információ, kommunikáció

Az információ, kommunikáció nemzetgazdasági ág bruttó hazai termékhez való hozzájárulása országosan nem változott, a megyében pedig kis mértékben csökkent az elmúlt 20 év során. A mai gazdaságban igen fontos a technológiai szektor teljesítménye, hiszen ez az egyik olyan ágazat, amely óriási hozzáadott értéket képes előállítani. Sajnos azonban a hazai technológiai szektor fejlődését jelentősen korlátozza a humán erőforrás hiánya, így ebben az előre lépésre még várni kell.

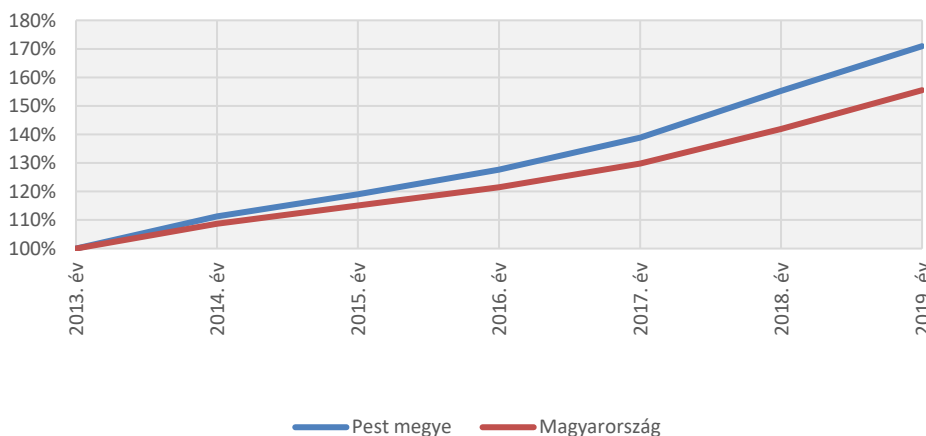
83. ábra Az információ, kommunikáció nemzetgazdasági ág hozzájárulása a bruttó hazai termékhez, 2000-2018

Forrás: KSH

Bár az ág részesedése a hozzáadott értékből csökkent, a vállalkozások száma ezzel ellentétben jelentősen növekedett már az elmúlt 6 évben is.

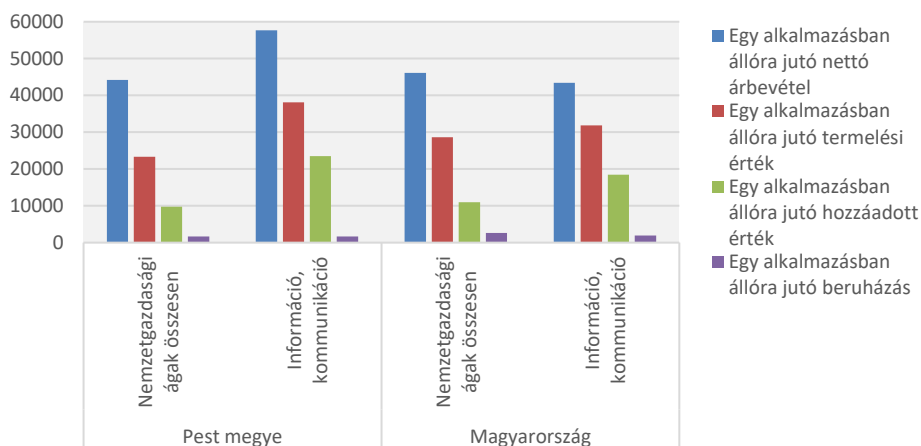
84. ábra Az információ, kommunikáció ágba tartozó vállalkozások számának változása, (2013=100,0%)

Forrás: KSH

Ez egyben előre is vetíti azt, hogy az ágban működő vállalkozások átlagos mérete csökkent. A megyében az információ technológiai szektor vállalkozásai nagyon kicsik, méretükben jelentősen elmaradnak az országostól. Azonban az egy alkalmazottra vetített statisztikák azt mutatják, hogy a szektor eredményessége jobb, mint a teljes nemzetgazdaságé. Illetve azt is, hogy a megye információ technológiai vállalkozásainak mutatói jobbák, mint az országos érték.

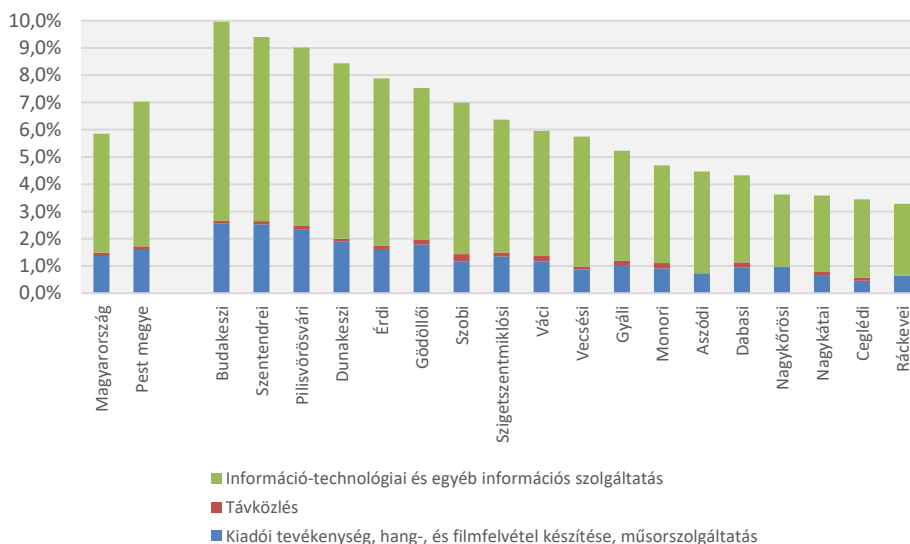
85. ábra Az információ, kommunikáció ágba tartozó vállalkozások egy alkalmazásban állóra vetített teljesítménymutatói, 2019

Forrás: KSH

A területi különbségek ebben a nemzetgazdasági ágban is számottevőek, az információ, kommunikáció ágban működő vállalkozások összes vállalkozáson belül mért aránya a Budakeszi, Szentendrei és Pilisvörösvári járásokban a legnagyobb. A teljesítménystatisztika nem hatol a járások szintjéig, így csak következtetni lehet a gazdasági ágba tartozó vállalkozásoknak a teljes termelésen belüli súlyára. Mivel azonban a vállalkozásméret ebben az ágban meglehetősen kicsi, minden valószínűség szerint a járások gazdasági teljesítményéhez hasonló lenne a gazdasági ág hozzájárulása is. A vállalkozások átlagos mérete miatt a távközlés alulreprezentált az ábrán, mivel ez az ágazat meglehetősen tőkeigényes, így jóval kevesebb, viszont nagyobb méretű vállalkozás működik az ágazatban.

86. ábra Az információ, kommunikáció ágazatainak hozzájárulása az összes vállalkozáshoz a megyei járásokban, 2019

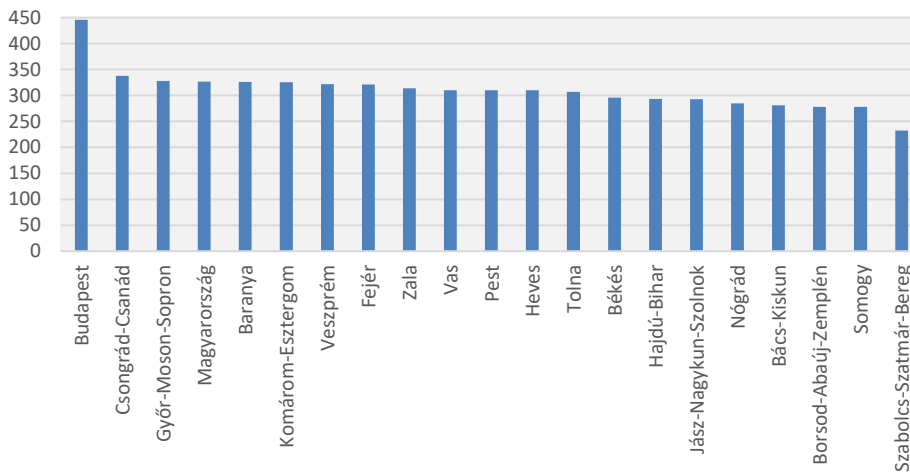
Forrás: KSH

Pest megyében az infokommunikációs hálózatok ugrásszerű fejlődésen mentek keresztül az elmúlt tíz év során. A még a 90-es évekre is jellemző telefon és internet elérhetőségek terén meglévő szűk keresztmetszetek felszámolódtak. A vezetékes telefon előfizetések száma jelentősen csökkent, ugyanakkor az ezer főre eső mobil előfizetések terén Pest megye Budapestet is megelőzte. A szolgáltatási

piacra az éles verseny a jellemző a térségben is, az egyes szolgáltatók esetenként a piacszerzés érdekében irreálisan alacsony szolgáltatási csomagokat is kiejánlanak.

Az ezer lakosra jutó internet előfizetésekben a megye a rangsor közepén helyezkedik el. Ezer lakosra 310 előfizetés jut, amiben a vállalkozások előfizetési is benne foglaltatnak. Mindez azért azt mutatja, hogy a digitalizációban még van elmaradása hazánknak, de Pest megyének is. Az adat más aspektusból azért érdekes, mert a társadalom a kommunikációhoz még mindig a helyváltoztatást használja, hiszen az ezer lakosra jutó személygépkocsik száma még mindig jóval magasabb, mint az egy lakosra jutó internet előfizetéseké.

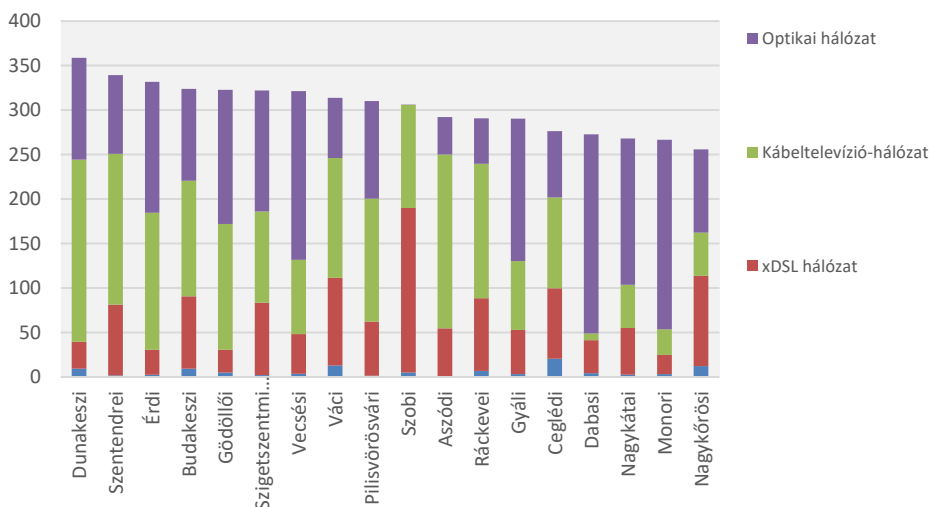
87. ábra Ezer lakosra jutó internet előfizetések száma, 2019

Forrás: KSH

A járásközi eloszlásban nagyok a különbségek. Jól kivehető az összefüggés a térségek gazdasági fejlettsége, a vállalkozások száma, a társadalmi összetétel, a jövedelmek és az innovatív tevékenységek, valamint az infokommunikációs hálózatok használata és minősége között. A leszakadó járásközi nemcsak az előfizetések alacsony száma okoz gondot, hanem az elavult technológiai színvonal is.

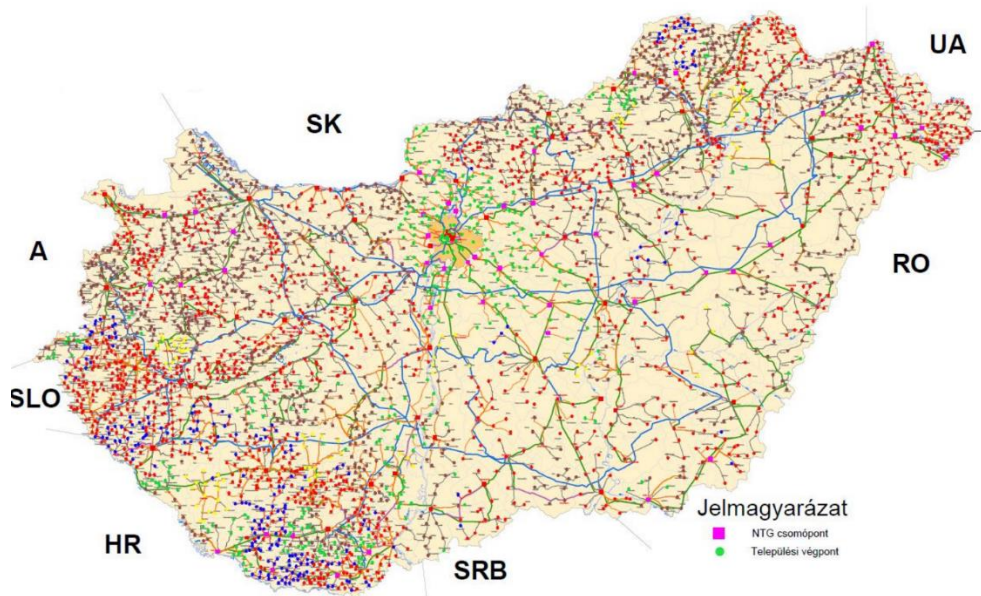
88. ábra Ezer lakosra jutó internet előfizetések száma járásközi és a kapcsolat típusa szerint, 2019

Forrás: KSH

Míg az agglomerációs településeken a legújabb szélessávú kapcsolatok érhetőek el, addig az elzártabb térségekben piaci okokból nem kerültek kiépítésre a nagysebességű adatkapcsolatot lehetővé tevő hálózatok. Bár a települések már rendelkeznek szélessávú optikai eléréssel, ugyanakkor a belső hálózat kiépítése drága, így az olyan településeken, ahol a potenciális előfizetők száma nem indokolja, ott a szolgáltatók nem építettek ki ilyen településen belüli hálózatot. A lakosság szempontjából előnytelen az is, hogy mind a kábeltelevízió, mind az internet szolgáltatásokhoz való hozzájutás korlátozott, így az adott területen nem alakul ki szolgáltatói verseny.

89. ábra Magyarország optikai gerinchálózata, 2017

Forrás: BM

2.6.4. Befektetés-ösztönzés

Pest megye gazdasági teljesítménye mélyen az EU átlag alatt van az egy főre jutó hozzáadott érték tekintetében. Ennek fő oka a jelentős termelékenységi hátrány, a gazdaság duális szerkezete, valamint az, hogy a gazdaság szereplőinek nagyobb része igen jelentős tőke- és tudáshiánnyal küzd. Mindezt önmagában a főváros közelsége, illetve a nemzetközi közlekedési folyosók találkozási pontja nem képes ellensúlyozni, ezért megállapítható, hogy Pest megyében további infrastrukturális és vállalkozásfejlesztésre van szükség ahhoz, hogy a törekény fejlődés fenntartható legyen az elkövetkező évtizedekben.

A fenntartható növekedés a fizikai állótőkébe történő befektetésre, a K+F ráfordítások növelésére, az innovációt, és általában a hatékonyság növekedését szolgáló kiadások növekedésére, az alkalmazottak és a menedzsment képzésére, szervezetfejlesztésre van szükség. A fejlődésben kimutatható lemaradás mértéke miatt a gyorsabb felzárkózáshoz elengedhetetlen a tudás és a tőke további importja is, valamint az alkalmazkodási és abszorpciós képesség javítása, a külföldi működő tőkén alapuló beruházások aktív ösztönzése.

A befektetés-ösztönzéshez Pest megyében meg kell jeleníteni azokat a sajátosságokat, illetve előnyöket, amelyek nemzetközi összehasonlításban is megkülönböztető erővel bírnak; és amelyek Budapest és Pest megye metropolisztérségét általában – és azon belül a markáns profillal rendelkező járásait specifikusan –

Pest megye már most az uniós átlag alatt van az egy főre jutó hozzáadott érték tekintetében, ezért nélkülözhetetlen a vállalkozások fejlesztése

Pest megye rendelkezik gazdasági előnyökkel, amelyekre alapozva befektetés-ösztönzéssel további fejlődést és gazdasági előnyt lehet elérni

jellemzik. Pest megye pozícionálása során figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy mint felzárkózó ország része, elsősorban az egységnyi kibocsátásra jutó munkaerőköltséggel vesz részt a termelési telephelyekért, valamint az innovációs és szolgáltató központokért vívott versenyben. Ugyanakkor a főváros közelsége és a vállalkozássűrűség miatt – országon belül –, a bérköltségek tekintetében hátrányban van az ország más vidékeivel szemben. A befektetésekért folytatott versenyben így egyre nagyobb mértékben támaszkodik egyéb tényezőkre, például a helyben elérhető erőforrásokra, az itt elérhető stratégiai előnyökre, és az itt megszerzhető hatékonyságra.

A jelenlegi trendekre, valamint Pest megye sajátos gazdasági teljesítményére vonatkozó megfigyelések alapján, illetve a nemzetközi befektetés-ösztönzés és versenyképesség többtényezős modelljeinek figyelembevételével a következő állítások fogalmazhatóak meg azzal kapcsolatban, hogy milyen szereplők számára lehet érdekes az a perspektíva, amit Pest megye kínál az elkövetkező évtizedben, évtizedekben. A feldolgozóipar magas hozzáadott értékű, magas technológia- és tudástartalmú szegmensei azok, ahol magas a szolgáltatástartalom, rövid a technológiai ciklus, és így a vállalati teljesítményben különleges szerepet tölt be a gyors és rugalmas alkalmazkodás képessége. A feldolgozóipar strukturális szerkezete várhatóan közelít a magas termelési költséggel jellemezhető országok feldolgozóiparához, ahol jelentősen nagyobb szerepe van az erős kapcsolati térnek, a klasztereknek, konzorciumoknak és más együttműködéseknek, a versenytársak és partnerek jelenlétének, valamint a szellemi tulajdonnak, a piac fizikai és virtuális közelségének, az explicit és rejtett innovációs aktivitást támogató üzleti és intézményi környezetnek.

- Feltétlenül kiemelést érdemel az élettudományokon alapuló ipar, elsősorban a gyógyszeripar, továbbá a biotechnológia és az orvostechikai eszközök gyártása, valamint a gépipar egyes magas K+F intenzitású szegmensei.
- A térségben erős az élelmiszeripar, jelentős részben olyan tevékenységeknek köszönhetően, amelyek nem kifejezetten a helyi termelésre támaszkodnak, hanem a megye központi elhelyezkedésére építenek. Fontos kiemelni, hogy az ágazatban találhatóak olyan szegmensek is, ahol az innovációs aktivitás viszonylag magas (például állati takarmányok, adalékanyagok gyártása).
- Jelentős az autóiipari beszállítók teljesítménye. E szegmens kilátásai azonban bizonytalanok, mivel a költségek és az elérhető támogatások versenyében jelentős hátrányban van Pest megye, így az országon belüli telephelyválasztásban lemaradhat.

A szolgáltatások tekintetében különleges figyelmet érdemelnek azok a szolgáltatások, amelyek meghatározzák a feldolgozóipari értékláncok versenyképességét, így például a technológiai szolgáltatások (K+F+I, mérnöki szolgáltatás, ipari formatervezés stb.); a feldolgozóipari szolgáltatások (beszerzést, működést, karbantartást, javítást, gyártásfejlesztést, monitoring tevékenységet és ártalmatlanítást támogató szolgáltatások); valamint fogyasztói/ügyfélkapcsolati szolgáltatások. Ezek a tevékenységek fontos részét képezik a fejlett országok feldolgozóipari klasztereinek, a magas explicit tudástartalom, valamint a vállalati kultúra és a szerzett tapasztalat tacit tudása, és az informális tudásáram (spillover) viszonylagos jelentősége miatt. Magyarországon belül Pest megye az egyetlen olyan térség, ahol ez a koncentráció, valamint a járásokon átívelő kapcsolati tér egyidejűleg jelen van,

és ez vonzerővel bírhat olyan feldolgozóipari beruházások, illetve vállalkozások számára, amelyek kisebb méretűek, és ezért óvatosabban terjeszkednek.

Megállapítható, hogy **Pest megyében** nagy, és várhatóan **tovább növekszik, a magas hozzáadott értékű, tudás-intenzív szolgáltató vállalkozások száma és teljesítménye**, illetve azon belül a tudás-intenzív üzleti szolgáltató vállalkozások száma, teljesítménye és kínálata (diverzitás).

Cél a tudás-intenzív vállalkozások további letelepedése és bővülése

A tudás-intenzív szolgáltatások jelenléte önmagában nem garanciája a versenyképességnek, de mindenképpen területi innovációs és versenyképességet (járás szinten) meghatározó tényezőnek tekinthető. Figyelembe kell venni azt is, hogy az innováció és a tudástartalom, valamint a statisztikai ágazati besorolás közötti kapcsolat gyengül. Így például azokban az ágazatokban, amelyek K+F intenzitása átlag alatti, és ezért innovációs teljesítményüket sem tekintik jelentősnek (pl. turizmus, élelmiszeripar, közszolgáltatások stb.) egyre több lehetőség adódik a megújulásra, technológiai, szervezeti és marketing innovációra, új üzleti modellek kialakítására. Ezzel összefüggésben gyarapodnak azok a vállalkozások, amelyek nem csak fogyasztói, hanem „termelői” is a tudásnak, azaz kifejezetten tanácsadási, fejlesztési szolgáltatásokat, innovációs értékkel bíró megoldásokat nyújtanak üzleti partnereik számára. A trendet a technológia (internetalapú platformok) fejlődése, a nyílt innovációs rendszerek terjedése, valamint az ágazatok közötti konvergencia, átjárhatóság határozza meg; értékét pedig az adja, hogy erősíti a beruházási aktivitást, valamint lehetőséget nyújt az export és a versenyképesség alapjainak bővítéséhez.

A versenyképesség tekintetében teljesebb képet ad a következő indikátorok kompozit vizsgálata: jövedelem, munkatermelékenység, foglalkoztatottság, globális integráltság, K+F, kis- és közepes méretű vállalkozások, külföldi érdekeltségű vállalkozások, infrastruktúra és humán tőke, gazdasági szerkezet, innovációs kultúra és kapacitás, elérés, a munkaerő felkészültsége, társadalmi szerkezet, döntési központok, a környezet minősége, a régió társadalmi kohéziója. (Lukovics Miklós, dr. Kovács Péter - A magyar járások versenyképessége – alapján.) A hazai járásokra vonatkozó vizsgálatok nyomán megállapítható, hogy a Pest megyei versenyképességet az ágazatokon és térségeken túlmutató innovációs és üzleti teljesítmény erősíti.

A Pest megyei szolgáltató szektor fejlődési perspektívái, valamint a befektetés-ösztönzés szempontjából a következő szegmensek érdemelnek figyelmet:

- **Exportorientáció** – Az exportképes vállalkozások, beruházások bővülése, amelyek a globális, európai, vagy a szűkebb kelet európai térségben képesek szolgáltatói, összefüggésben a regionális csomóponti szereppel, a globális versenyben résztvevő értékláncokhoz kapcsolódva. A szegmens egyik jellemző (de nem egyetlen) példája az osztott szolgáltató központok (shared service centers) megtelepedése, amelynek új lendületet adhat a vidékies térségre irányuló egyre nagyobb figyelem (rural sourcing), valamint a különleges ingatlanfejlesztési és szolgáltatási igények és a specifikus munkaerő-kereslet.
- **Hazai piacra szolgáltatók** – Különösen nagy jelentőséggel bírnak a hazai piacon jelenlévő vállalatok, illetve vertikumok (ellátási láncok) működését támogató szolgáltatások. Például egyes magas hozzáadott értékkel bíró logisztikai szolgáltatások, amely adott esetben korlátozottan, vagy a munkaerő révén csak indirekt módon kapcsolódnak Budapesthez; ezzel ellenében szorosan beágyazottak a hazai exportorientált gazdaság

működésébe, elsősorban a feldolgozóipar értékteremtő folyamataiba. Megállapítható, hogy Pest megye megfelelő helyszíneket kínál olyan szolgáltató vállalkozásoknak, illetve telephelyeknek, amelyek az országon belüli (vagy közel-külföld méreteiben) termelő komplexumok működését támogatják.

- **Térségi vállalkozások** – A helyzetértékelésben megállapításra került, hogy a Pest megyei vállalkozások jelentős része, jellemzően szolgáltató cégek, nem lépi túl a megyehatárt. Ezek a vállalkozások termelékenységben és eredményességben is elmaradnak más vállalkozásoktól, amelynek az oka részben az alacsony tőkeellátottság, illetve egyéb hiányosságok (menedzsmet felkészültsége, vállalatirányítási stratégiája, valamint a vállalkozások költségszerkezete). Budapest és Pest megye metropoliszrégió vásárlóereje, továbbá komplex igényei és a vállalkozások nagy száma (mint potenciálisan a versenyt erősítő tényező), valamint a támogató üzleti környezet viszonylagos fejlettsége alapján kijelenthető, hogy a funkcionális várostérségen belül a szolgáltató vállalkozások viszonylag kedvező helyzete, illetve a fogyasztói és vállalati piac a jövőben megteremtheti a feltételeit az innováció és a termelékenység növelésének, és így a foglalkoztatás bővítésének. Kiemelten fontos feladatnak tekinthető az ICT és technológiaintenzitás növelése, az e-üzlet platformjainak és alkalmazásainak további terjedése, a marketing csatornák fejlesztése, a szolgáltatástartalom bővítése, a rétegzettebb szolgáltatások kialakítása, adott esetben új üzleti modellek bevezetése, melyek fogadtatása relatíve kedvező a térség adott gazdasági és társadalmi viszonyai között.
- **A helyi gazdaság** – A nemzetközi tőkeáramlás volumenét tekintve marginális, de helyi – az egyes járások integritását és integrációját tekintve igen jelentős – hatással bírhat, ha a helyi gazdaság fejlesztésében is elérhető bizonyos fajta nyitottság, egyenrangú partnerség, adott esetben közvetlen befektetés. A helyi gazdaság fejlődése alapvetően a magyar vállalkozók és közösségek teljesítményén alapul, de az esetleges külföldi működő tőke komplementer módon egészítheti ki a változás érdekében tett erőfeszítéseket, amennyiben a tudástartalom, vagy az alkalmazott technológia bizonyos esetekben ezt indokolja.

Megállapítható az is, hogy Pest megye gazdasági szerkezetváltásához elengedhetetlen a külföldi és hazai tulajdonú vállalkozások, szolgáltatók közötti „határ” oldódása; az átjárhatóság megteremtése, ügyelve arra, hogy nem csak a technológia és tőkeellátottság tekintetében állapíthatóak meg különbségek a szereplők között, hanem piaci orientációban, üzleti modellben és vállalati kultúrában.

Sajátos lehetőséget jelent Pest megye számára a kreatív ipar, illetve a kreatív iparon belül az üzleti értékteremtést segítő tevékenységek (elektronikus és nyomtatott sajtó, reklám- és hirdetési ipar, film és videó, szoftverkészítés és digitális játékfejlesztés, építészet, könyvkiadás, zene, előadó-művészet, képzőművészet, iparművészet, formatervezés és divattervezés, művészeti és antik piac, kézműveség).

A Pest megyében várható befektetések mértéke természetesen nem függetleníthető a konjunkturális helyzettől, az európai adósságválság várható alakulásától.

Alapvető jelentőségűnek tartjuk továbbá a bizalom kérdését is – a régióval, az országgal és a metropolisztérség jövőjével, gazdasági és politikai kilátásaival kapcsolatos várakozások alakulását. Megállapítható azonban az is, hogy a tényezők

nagyobb részére nincsen hatása a területi szinten érdekelt szereplőknek, de azonosítható néhány olyan szerep, illetve feladat, amely lehetőséget ad a változásra helyi, illetve megyei szinten.

A befektetés-ösztönzés tekintetében fontos előrelépésnek tekinthető az a határozott szándék, hogy a kormányzat stratégiai partnerséget épít a Magyarországon befektető termelő vállalatokkal. Pest megyében ezt a célt szolgálja a területfejlesztés partnerségi elvének érvényesítése a kamara, a vállalkozások és az önkormányzatok közötti kapcsolatok elmélyítésében.

A beruházási, befektetési hajlandóságot jelentős mértékben erősítheti a fejlesztésre kijelölt területekkel kapcsolatos információk koordinált összegyűjtése, a településfejlesztési tervek és térségi fejlesztési programok összehangolása, az új marketingcsatornák feltárása, valamint a térségek pozicionálásának (márkaértékének) erősítése.

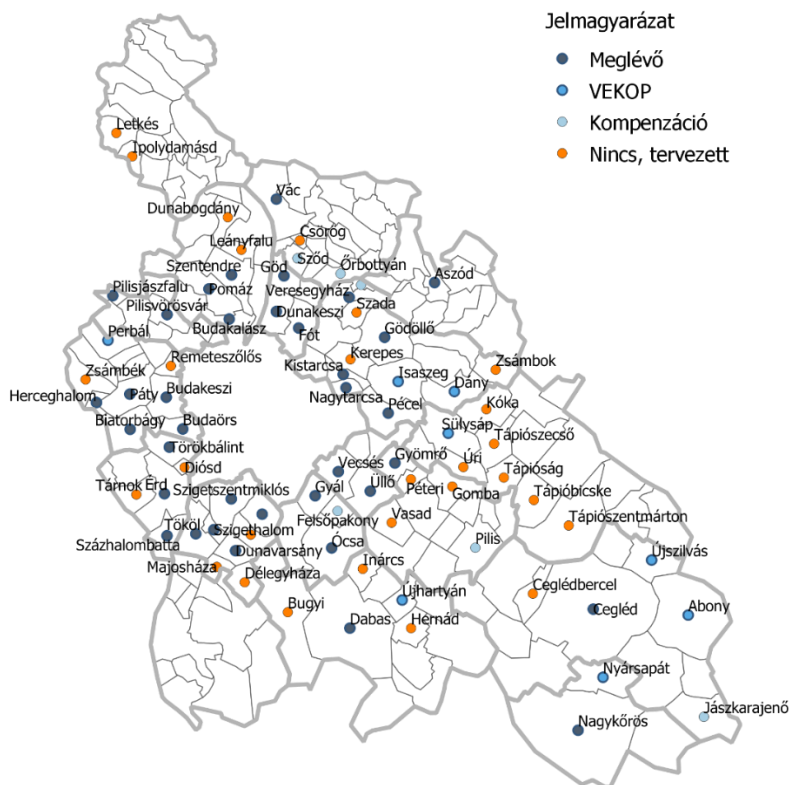
Nagyobb és újra gondolt intézményi szerepvállalással, szolgáltatással, egységes és átlátható módon kell biztosítani a befektetésekkel és telephelyválasztással kapcsolatos döntéseket támogató információkat, egyeztetéseket és eljárásokat úgy, hogy *jelentősen* gyorsabban, hatékonyabban és alacsonyabb költségszinten legyenek azok elérhetők a befektetők széles köre számára. Magyarország az elmúlt években fontos lépéseket tett előre ezen a területen, ugyanakkor megállapítható az is, hogy területi szinten további fejlődésre van lehetőség, különösen a kis- és közepes méretű vállalkozások, vagy e vállalkozások konzorciuma által megvalósítani tervezett beruházások esetében, mely réteg különösen fontos szerepet tölt be Pest megye fejlődésében.

Fontos feladatnak tekinthető az **ipari parkok fizikai és üzleti infrastruktúrájának fejlesztése, a megkülönböztető erővel bíró szolgáltatások bővítése, a technológiai és innovációs parkok kialakítása, bővítése** és pozicionálása. Figyelembe véve a jelenlegi trendeket, megalapozottnak tekinthető a várakozás, hogy az ipari, feldolgozóipari és technológiai vállalkozások befektetései a jelenleginél is tudatosabban keresnek majd telephelyet. Ezért fontos, hogy a területfejlesztés is ebbe az irányba ösztönözze az érdekelteket, illetve megteremtse az együttműködés, a minősítés és az átláthatóság feltételeit, hozzáférhetővé tegye az információkat (például a rendelkezésre álló munkaerőről, az iskolarendszeren belüli és kívüli képzésekről, a szolgáltató vállalkozásokról).

Pest megyének szerepet kell vállalnia a területrendezés és területfejlesztés eszközrendszerével a befektetés-ösztönzés területén is

A területfejlesztés feladata és fókuszpontjai

90. ábra Működő és tervezett ipari, kereskedelmi, logisztikai és technológiai parkok pest megyében, 2020

A területi szintű aktív, szolgáltató jellegű befektetés-ösztönzés megalapozottságát az adja, hogy az új zöldmezős beruházások esetében nem csak a fizikai infrastruktúra kialakítása vagy éppen a kormányzati támogatás megszerzése jelent kihívást. Sokkal inkább a termelési és üzleti folyamatok egyedi megtervezése – amely az optimális üzemméret, a „shop floor” és a logisztika mellett kiterjed a szervezet és technológia megfelelő kialakítására is (amely a munkajog, a szellemi jogvédelem és egyéb szabályzók figyelembevételével végezhető csak el)- de legalább ilyen lényeges a telepítés és a működés során a tényezők, beszállítók, és egyéb lehetőségek értékelése, minősítése is. Hasonlóan fontos a helyben elérhető szakemberállomány, amely képes ellátni ezt a feladatot, általában pedig a szervezet gyors felépítését befolyásoló tényezők, a célpiacok gyors elérhetőségét befolyásoló adottságok, a helyben beszerezhető anyagok és eszközök, a beszállítói háttér fejlettsége. Minden áttelepített tevékenység többletköltségekkel jár és nehezen érvényesíthető megtakarításokkal – e költségek és megtakarítások tervezhetősége jelentősen javítja az adott térség vonzerejét.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a termelékenységi adatok, vagy az egységnyi kibocsátásra eső munkaerőköltség alapján **Pest megye gazdasági teljesítménye nem haladja meg a felzárkózó országok átlagos szintjét, elmaradása igen jelentős a fejlett gazdaságokhoz mérten, így a befektetés-ösztönzés elsődleges célja tehát továbbra is a felzárkózás, azaz a munkahelyteremtés és a termelékenységi elmaradottság jelentős mértékű csökkentése.** A felzárkózás (és a tudásgazdaságba történő átmenet) nem automatikus, és a kedvező folyamatok sem feltétlenül visszafordíthatatlanok – Pest megye 2008-2012 között elszenvedett pozícióvesztése, egyes járásainak leszakadása, majd a korábban kifejezetten kedvező munkaerőpiaci folyamatok megfordulása erőteljes figyelmeztető jelnek tekinthető.

A cél a fejlett gazdaságokhoz való felzárkózás és a régiós pozícióvesztés megakadályozása

A befektetési vonzerő fenntartása érdekében elengedhetetlennek tűnik a **kiemelkedő stratégiai jelentőséggel bíró ipari vállalatok megtartása, illetve további vállalatok betelepítése, vagy hasonló mérettel/láthatósággal bíró ipari klaszterek létrejötte**. Kifejezetten célszerűnek tekinthető, hogy a megye megfelelő választ adjon a Fővárosi tudásközpontból – egyetemekről, intézményekből és vállalatoktól – érkező spin-off, vagy spin-out vállalkozások telephely-keresési igényére; az induló, vagy optimalizált/újjaszervezett tervezés elhelyezésére.

A tudás-intenzív ágazatok letelepedése a metropolisztérség egymást erősítő folyamataitól függ

Az országon belüli, viszonylag kedvezőbb pozíciója (versenyképességi és innovációs adottságai), másrészt az elérhető támogatások alacsony szintje és a viszonylag magas bérszínvonal alapján megfogalmazható az az állítás, hogy az elkövetkező években érkező új befektetéseket nem csak a termeléssel kapcsolatos költségek határozzák meg, hanem a nemzetközi befektetés-ösztönzés és versenyképesség többtényezős modelljeiben hangsúlyozott egyéb tényezők is. Így például az elérhető piac (a metropolisztérség és/vagy az ország és térsége vásárlóereje), a hatékonyság növelése, valamint a stratégiai előnyök – különös tekintettel a regionális versenypozíciókra, a térségi beszállítói/szolgáltatói kapcsolatokra – és általában azokra a helyben elérhető erőforrásokra, amelyek az adott vállalat stratégiai pozícióját és innovációs képességét tartósan erősítik.

E tényezők között is kiemelést érdemel a „biztonság”. Különös tekintettel arra, hogy míg egy klasszikus termelési telephely esetében a technológiai ciklus akár 1,5-2 éves is lehet, addig egy jelentősebb innovációt megtestesítő technológia kifejlesztése közel 10 éves időszakot is felölelhet; egy egyetemi-vállalkozói stratégiai partnerség vagy egy regionális innovációs ökoszisztéma létrejötte pedig évtizedekben mérhető. A biztonság kérdése tehát egyre nagyobb jelentőségre tesz szert, ahogy nő a technológia- és tudás-intenzitás.

Fontos a biztonság és a kiszámíthatóság a gazdasági folyamatokban

Továbbra is különleges ezért a jelentősége a megfelelő „munkakultúrának”, a szakképzettség és a szerzett tapasztalat egyidejű meglétének. Egy olyan humán háttérre van szükség, amely képes biztosítani az alapot a rugalmas, minőségen alapuló, termelékeny és az egyre rövidebb innovációs ciklusban is versenyképes szervezet hatékony és gyors felépítéséhez; és egy olyan fejlett beszállítói, szolgáltatói háttérre, amely további termelékenységi, illetve költséghatékonysági tartalékot jelent a beruházó vállalkozások számára, legyen szó a helyben elérhető anyagok és eszközök jelentette költséglőnyről, vagy innovációs partnerségről.

Nélkülözhetetlen a magasan képzett rugalmas munkaerő

A helyben elérhető erőforrások jelentősége egyre nagyobb, ahogy nő a beágyazottság és a helyi hozzáadott érték. Ezért olyan fontos Pest megyében a „hátszág”, a globalizáció foka, az abszorpciók képesség, a hálózatok és együttműködések elérhetősége. Továbbá az általános fejlettség, a technikai és technológiai színvonal és képzettség, a vezetési kultúra, a K+F kapacitások, a piac potenciálja, mérete, szerkezete és nyitottsága, a verseny minősége és a versenytársak összetétele, az infrastrukturális ellátottság, a jogi szabályozás és az adminisztrációs környezet, valamint az elérhető kedvezmények. Azok a tényezők, amelyek lehetővé teszik a jobb megtérülést, a kockázatok megosztását/csökkentését, a minőség javítását, a gyorsabb piacra-jutást (rugalmasabb működést), erősebb fókuszot és/vagy a termékek és szolgáltatások diverzifikációját, a vevői elégedettség növelését, és így a növekedést, a vállalat eszközeinek és kapacitásainak jobb kihasználását; és amelyek révén elérhetőek új ötletek, megoldások, technológiák. Még hozzá úgy, hogy az lehetőség szerint kisebb költséggel és készpénzigénnyel járjon.

Mindezt figyelembe véve megállapítható, hogy Pest megyében a néhány kiemelt megkülönböztető jellemző – a logisztikai szolgáltatások, a tudás-intenzív üzleti

szolgáltatások, a képzett és gazdaságilag aktív népesség, a jövedelmi viszonyok és az életminőség, az erős kapcsolati tér, illetve a kreatív ipar teljesítménye (amely túlmutat a turizmust támogató attrakciók, élmények lehetőségén) jelentősen felértékelődhet a jövőben. Feltéve, ha a helyi, illetve a szélesebb gazdaságban nem következik be olyan kedvezőtlen fordulat, amely miatt a nemzetközi versenyhez kapcsolódó vállalkozások környezete drámai mértékben megromlik.

Pest megye földrajzi elhelyezkedése, infrastrukturális ellátottsága jó alapot kínál ahhoz, hogy jelentősebb – pozitív – változás következzen be, amelynek motorjai az egyes önálló versenyképességi és innovációs pólusok, illetve a Dunától nyugatra fekvő járások alkotta innovációs vállalkozási övezet, amely vonzerőt gyakorol a „kreatív osztályra”, és amely különleges kulturális és egyéb közösségi élményt, életminőséget és megélhetést kínál az itt élő, és ide költöző embereknek. **Pest megye minél sokszínűbb és minél inkább több lábon áll, annál inkább képes hozzájárulni Budapest és Pest megye metropolisztérség értékteremtő képességéhez, helyreállítva a térség nemzetközi versenyképességét, márkaértékét, adottságainak megfelelő pozicionálását – és megteremteni az alapvető háttérét annak a nagyrégiós csomóponti (HUB), valamint európai KAPU szerepnek, amelynek révén Magyarország a kontinens egyik nagy jelentőséggel bíró üzleti és szolgáltató központja lehet 2030-ra.**

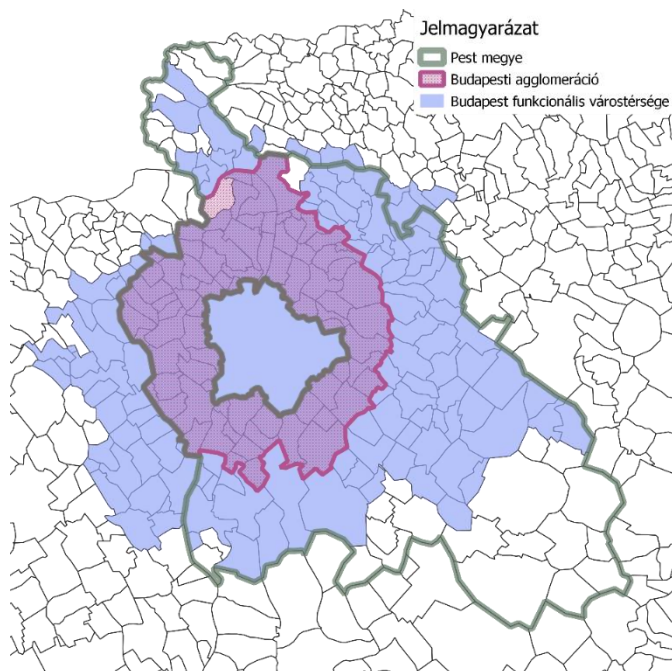

3. PEST MEGYE TÉRSÉGEI

Pest megye térszerkezete rendkívül összetett. A megye településeire a főváros rendkívül nagy hatást gyakorol. A jogszabályban lehatárolt agglomeráció 80 települést tömörít, amelyből 37 városi ranggal rendelkezik. Egyes az ingázási kapcsolatokat alapul vevő térbeli modellek alapján a fővárosi agglomeráció térbeli kiterjedése ennél jóval nagyobb, csaknem a megye egészére kiterjed, sőt nyugati irányban túl is nyúlik azon. Mi a koncepció keretei között a jogszabályban rögzített és a fővárossal valóban a legszorosabb kapcsolatban lévő települések alkotta agglomerációra hivatkozunk.

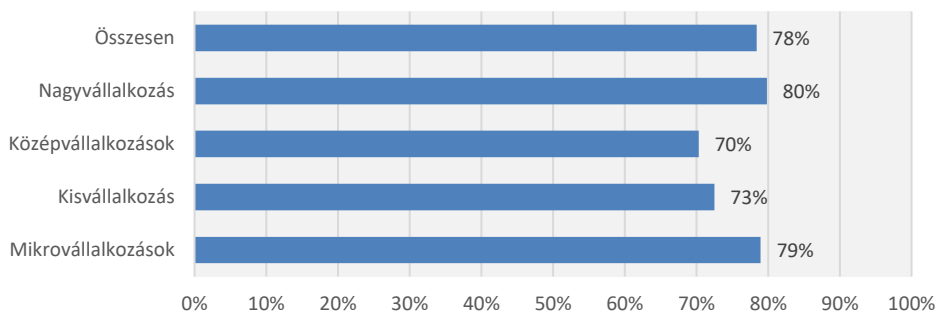
Az agglomeráció jelentősége a megye gazdaságában kimagasló, az övezet a gyors szuburbanizáció miatt erősen városiasodott.

91. ábra Budapest funkcionális várostérsége

Az agglomeráció a megye településeinek több mint négytizedét, a lakosság 68%-át tömöríti. Az agglomeráció gazdasági súlya kiemelkedő, ezt jelzi, hogy a megye vállalkozásaiból népességnél csaknem 10 százalékponttal nagyobb arányban, 78%-kal részesedik. A nagyvállalkozások esetében ez az arány 80%, ami szintén az övezet gazdasági erejéről tanúskodik.

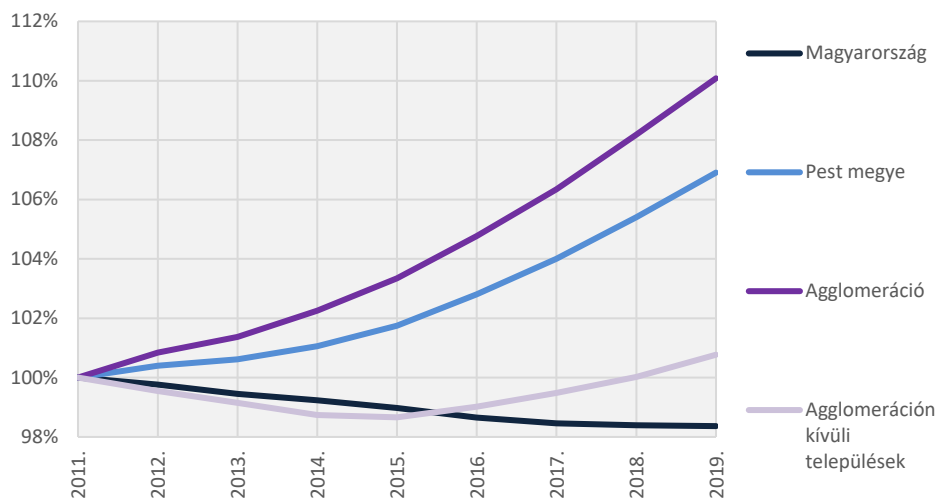
92. ábra Az agglomerációban működő vállalkozások részaránya a megyén belül méretkategóriák szerint, 2018

Forrás: KSH

Az agglomeráció népessége folyamatosan növekszik, a megye népességnövekedésének motorja szinte kizárólag az agglomeráció.

93. ábra Népeségváltozás az agglomerációban, 2011-2019

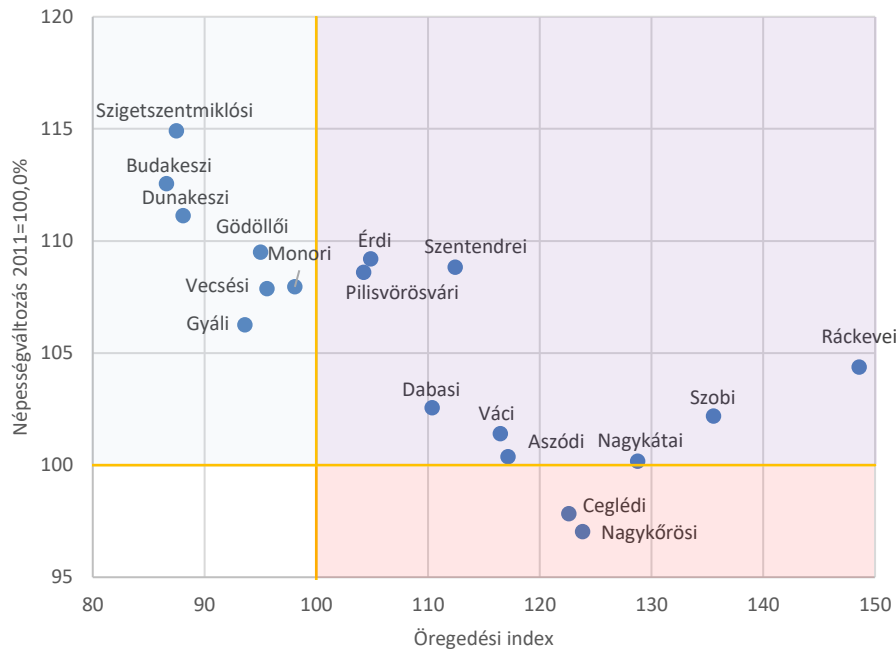
Forrás: KSH

Az agglomeráció korszerkezete sokkal fiatalosabb, mint az azon kívül eső településeké, erről tanúskodik az öregedési index értéke is. Az agglomerációban száz 14 év alatti gyermekekre 97 idős jut, míg az agglomeráción kívüli településeken 122. (Még ez utóbbi érték is kedvezőbb az országosnál.) A fenti népesedési jellemzők jól leírják azt a folyamatos nyomást, amit a szuburbanizáció az agglomeráció településeinek intézményrendszerére és kommunális infrastruktúrájára helyez. Az agglomerációs településeknek ugyanakkor sokkal jobbák a lehetőségeik, az adóbevételeknek és a magasabb társadalmi státuszú népességnek köszönhetően. A közművek ennek megfelelően jobban kiépítettek, mint az agglomeráción kívüli településeken. Az oktatási és egészségügyi infrastruktúra esetében mindez már közel sem ilyen egyértelmű, sajnos ezen területeken még a kedvezőbb helyzetű települések számára is gondot okoz a népeségváltozás okozta helyzethez való alkalmazkodás. Szintén nehézséget jelent a főváros közelségéből származó negatív hatások mérséklése, illetve ezeknek a megfelelő kezelése. Az agglomeráció az elszennvedője a főváros által felhalmozott hulladékok illegális lerakásának, az elővárosi közlekedés okozta zaj és levegőszennyezésnek és egyéb környezeti hatásoknak.

Az agglomeráció esetében leírtakból következően a járási összevetésekben az agglomerációs járások rendre fejlettebbnek bizonyulnak, azonban az agglomeráció sem egységes, így érdemes a tér egyéb felosztásainak vizsgálata.

A járások közötti különbségek társadalmi, gazdasági szempontból is óriásiak. A főváros uralta térben a különbségek egyik alapvető kiváltó okát a szuburbanizációs folyamatok jelentik. A vándorlás teljesen átformálja a fogadó térségek társadalmát, az országostól és a megye többi részétől merőben eltérő népességösszetelt eredményezve. Az öregedési index és a népeségváltozás kapcsolatát kibontva látható, hogy a vándorlás alapvetően fiatalos korszerkezetet hozott létre az agglomeráció járásaiban, míg a megye fővárostól távolabbi vándorlással kevéssé érintett térségei folyamatosan öregszenek.

94. ábra Járások népességváltozása és a korszerkezetet jellemző öregedési index kapcsolata, 2019

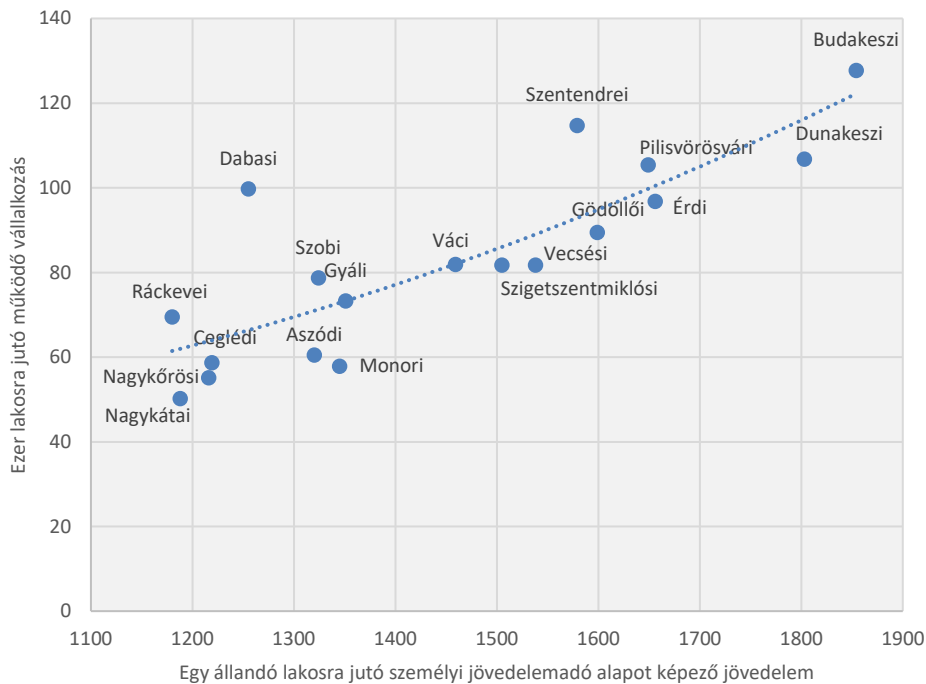

Forrás: KSH

A vándorlás hatásai természetesen nem csak a korszerkezetben érhetőek tetten, hanem a népesség, társadalom más jellemzőiben is megmutatkoznak. A fővárostól távolabb eső járások esetében az alacsonyabb iskolázottság, a kedvezőtlenebb foglalkoztatási viszonyok, rosszabb elhelyezkedési esélyek a szegénységen keresztül a háztartások családok összetételére, így a társadalom „egészségére” is hatással vannak. A megye periferikus előregedő térségeiben magas az egyedülálló, általában idősek alkotta háztartások aránya, de viszonylag sok a csonka család is. Itt a szociális és egészségügyi ellátórendszerekre az említett okok miatt jelentős terhelés hárul. Ezzel szemben az agglomerációs térségekben azok fiatalos korszerkezete, a gyermekes (sokszor több gyermeket nevelő) családok magas aránya miatt, a gyermekeket ellátó egészségügyi, oktatási és nevelési ellátórendszerekre nehezedik jelentős nyomás.

A **gazdasági fejlettség** sajnos járási szinten nehezen mérhető a nemzeti számlákhoz hasonló mérőrendszer hiányában. Így a fejlettség többnyire csak olyan helyettesítő mutatókkal írható le, amelyek a fejlettségnek korlátozott módon csak egy bizonyos összetevőjét ragadják meg. A járások fejlettségéhez gyakran hívják segítségül **az egy lakosra jutó adóköteles jövedelmet** (amely a lakosság értéktelmentő képességét mutatja be), **illetve a vállalkozássűrűséget**, amely a gazdasági szféra nagyságára, a vállalkozási aktivitás mértékére enged következtetni. Utóbbi mutatónak a fejlettséggel való közvetlen vonatkoztatását korlátozza, hogy a vállalkozássűrűség nagyban függ a népesség nagyságától és az, hogy a gazdasági erő szempontjából rendkívül fontos vállalkozásméret és teljesítmény nem jelenik meg. Az azonban kiolvasható az ábrából, hogy a vállalkozási aktivitás és a lakosság jövedelme szorosan összefügg, és az agglomeráció térségei nem csak lakossági jövedelmek terén, de vállalkozási aktivitásban is sokkal előrébb járnak a fővárostól távolabb eső járásoknál.

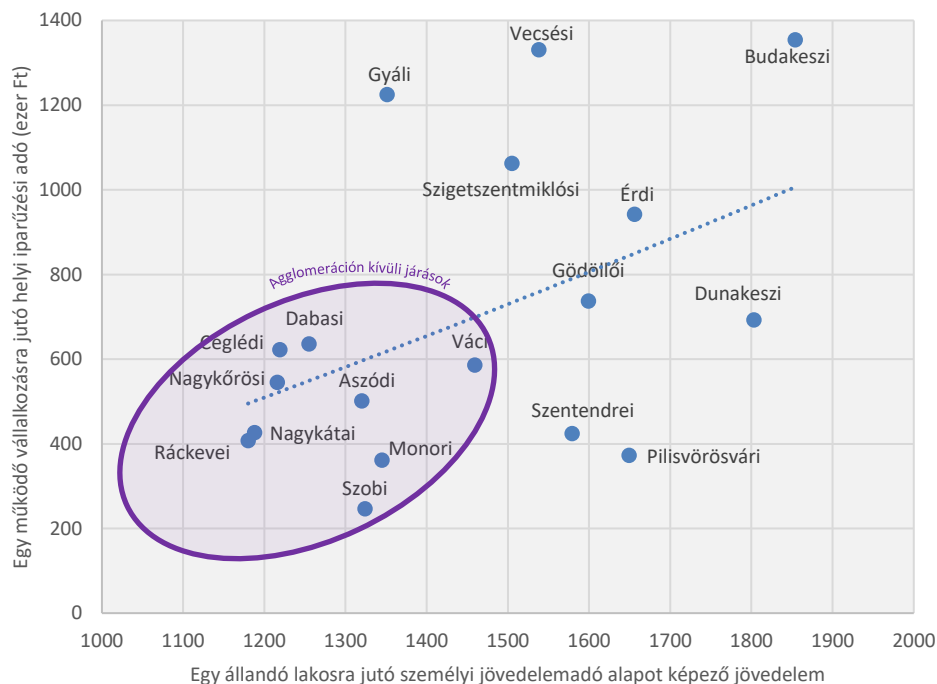
95. ábra Járások pozíciója a működő vállalkozások és az adóköteles jövedelem szerint, 2018

Forrás: KSH

Ha a helyben működő vállalkozások árbevételére, teljesítményére keresünk valamilyen jelzőszámot, talán az ebből közvetlenül eredeztethető iparűzési adó adatok jelenthetnek támpontot. Ennek a mutatónak a használata esetén is korlátokkal találkozunk, hiszen mivel az adókimutatás nem egységes, az adómértékek eltérhetnek egymástól, torzítva a közvetlen összemérést. Ugyanakkor ezen a torzításon valamelyest csökkent az, hogy az önkormányzatok a helyi vállalkozások teherviselő képessége mellett törekednek bevételeik maximalizálására. Ebben az összefüggésben már sokkal jobban elkülönülnek a megye gazdasági szempontból erős és kevésbé biztos lábakon álló térségei. Az ábra alapján könnyen elkülöníthetők az agglomeráció területén kívül eső járásközpontok, amelyek sokkal közelebb esnek egymáshoz, a két mutató által kijelölt térben, mint az agglomeráció járásai. Előbbi járáscsoportban a kvázi vállalkozási teljesítmény, illetve a megszerzhető lakossági jövedelem is elmarad az agglomerációtól. Ugyanakkor érdekes a Szentendrei és Pilisvörösvári járásközpontok helyzete, amelyek ugyan magas státuszú, magas jövedelemtermelő képességű lakossággal rendelkeznek, ugyanakkor az iparűzési adó befizetések elmaradnak attól, amit ezen járásközpontoktól várnánk. Ennek oka egyfelől az, hogy ezekben a térségekben kevés a jelentős forgalmat termelő nagyobb méretű 50 fő feletti vállalkozás, másfelől ezekben a járásközpontokban a települések kevésbé vannak rászorítva a kisebb helyi vállalkozások adóztatására, így ezen térségek relatív pozíciója ebben a mutatóban valamivel rosszabb, mint a mögötte álló valódi vállalkozási teljesítmény.

96. ábra Járások pozíciója a helyi iparüzési adó és az adóköteles jövedelem szerint, 2018

Forrás: KSH

A magas vállalkozássűrűségű járásokban a mezőgazdaságban tevékenykedő vállalkozások aránya átlag alatti, az építőiparban tevékenykedőké (az érdi kivételével) alacsony, az ipari vállalkozások aránya az átlaghoz közeli, a szolgáltatásban tevékenykedő vállalkozások aránya mindegyik járásban átlag feletti.

Összességében a megye gazdasági szerkezetét az jellemzi, hogy a **fejlettebb területeken magas vállalkozássűrűség és a szolgáltató vállalkozások jelentős aránya figyelhető meg, míg a kevésbé fejlett területeket alacsonyabb vállalkozássűrűség mellett a mezőgazdasági, építőipari és feldolgozóipari vállalkozások viszonylag magas aránya jellemzi.**

Érdemes megemlíteni, hogy a **megye egyetlen olyan járása, amelynek van országhatára, a Szobi járás, mely gazdaságilag a legkevésbé fejlettek közé tartozik.**

A szolgáltató szektor aránya a fejlettebb területeken magasabb és nagyobb a vállalkozások sűrűsége is

Az agglomerációhoz tartozó települések versenyelőnye jelentős a megyehatáron elhelyezkedő járásokhoz képest – „kétarcú megye”

6. táblázat Járások főbb jellemzői, 2019

Járás	Ezer lakosra jutó működő vállalkozás	Egy működő vállalkozásra jutó helyi iparüzési adó bevétel	Mezőgazdaság	Ipar	Építőipar	Szolgáltatás
ágakban működő vállalkozások aránya						
Aszódi	60	501 021	4%	10%	18%	69%
Budakeszi	128	1 353 629	1%	6%	7%	86%
Ceglédi	59	622 199	6%	8%	13%	73%
Dabasi	100	635 805	4%	10%	14%	72%
Dunakeszi	107	692 243	1%	7%	9%	83%
Érdi	97	941 719	1%	7%	11%	81%
Gödöllői	89	736 639	2%	7%	11%	80%
Gyáli	73	1 224 301	2%	9%	15%	74%
Monori	58	360 924	3%	8%	15%	74%
Nagykátai	50	426 082	5%	9%	17%	68%
Nagykőrösi	55	544 985	9%	8%	13%	70%
Pilisvörösvári	105	372 741	1%	7%	11%	81%
Ráckevei	69	407 490	4%	10%	15%	70%
Szentendrei	115	423 766	1%	6%	9%	83%
Szigetszentmiklósi	82	1 062 237	1%	8%	12%	79%

Járás	Ezer lakosra jutó működő vállalkozás	Egy működő vállalkozásra jutó helyi iparüzési adó bevétele	Mezőgazdaság	Ipar	Építőipar	Szolgáltatás
ágakban működő vállalkozások aránya						
Szobi	79	246 062	5%	8%	12%	75%
Váci	82	585 323	2%	7%	13%	78%
Vecsési	82	1 330 416	1%	11%	11%	76%

Forrás: KSH

Fejlett, sokszínű agglomeráció

Budakörnyéki innovációs-vállalkozói zóna - Budakeszi, Érdi, Pilisvörösvári és Szentendrei járások

Aktív vállalkozói térség. A tudás generálásában, kihasználásában, valamint olyan jellemzőkben erősek, amelyek a kreativitás és a tehetség jelenlétéhez, illetve megtartásához szükségesek. Az övezet gazdasága rendkívül nyitott, magas vállalkozói aktivitás mellett jelentős a külföldi tőke jelenléte. Éljenjár az információs és kommunikációs technológiák kihasználásában; ígéretes a tudás-intenzív szolgáltatások fejlődése, valamint a kreatív iparban meglévő potenciál. A Budakeszi és Érdi járások vállalkozásai jelentősen exportorientáltak. A Szentendrei és Pilisvörösvári járások elsősorban a képzett munkaerőre épülő szolgáltatásokra támaszkodva képesek bekapcsolódni ebbe a térbe. A Szentendrei járás gazdasági profilját jelentős turizmus egészíti ki. A zóna térségeiben jellemző a vállalkozások közötti együttműködés, hálózatosodás, a szinergikus hatások érvényesülése. A térségek egy része magas minőségű települési infrastruktúrával rendelkezik, de ebben a tekintetben a járásokon belül jelentős különbségek vannak. A folyamatos és jelentős népességnövekedésnek köszönhetően különösen a gyermekellátó és egészségügyi rendszerekre jelentős nyomás nehezedik, a települések egy részében gondokat okoz a korábban nem lakófunkciókra tervezett, zártkertek benépesülése és ezek integrálása a modern és megfelelően kiépített települési szövetbe. Az MO záró szakaszának hiányában az egyes települések közötti közlekedés az ilyen jelentős forgalom elvezetésére alkalmatlan alsóbbrendű utakon történik, amely az övezet növekedésének, illetve a további hálózatosodásnak gátat szab.

Budakeszi, Érd, Pilisvörösvár, Szentendre térségére a sokoldalú erős hálózatos kapcsolatok jellemzőek

A potenciális észak-keleti innovációs-vállalkozói zóna - Dunakeszi, Gödöllői és Váci járások

Ezek a járások jelentős gazdasági potenciállal rendelkeznek, azonban ezen lehetőségeiket a közelmúltban kevésbé tudták kihasználni, ez alól talán a Dunakeszi járás jelent kivételt, amelynek fejlődése az utóbbi években felgyorsult. A részben hazai, részben külföldi nagyberuházásoknak köszönhetően modern technológiákat alkalmazó ipar települt be a térségbe. A helyi vállalkozói ökoszisztémát a nagyobb vállalatok mellett viszonylag nagyszámú kisebb, tudásalapú vállalkozás egészíti ki. Jelenleg még kérdés, hogy a jelenleg is épülő Samsung akkumulátorgyár mellett esetleg ahhoz kapcsolódóan milyen további, magas hozzáadott értékű akár kutatás-fejlesztéssel foglalkozó vállalkozás tud, vagy akar helyben megtelepedni. A Dunakeszi térség nagy előnye és egyben lehetősége a jó megközelíthetősége, területén É-D irányú nemzetközi vasúti fővonalak és közúti folyosók haladnak át. Fejlődésében nagy szerepet játszik a fővároshoz, illetve a Váci úti folyosó mellett kialakult gazdasági tömörüléshez való közelsége. A Dunakeszi járás az egyik leggyorsabban növekvő és legfiatalabb járás a megyében, minden települése városi jogállással bír. A helyi társadalom szempontjából előnyös demográfiai változások

A fejlődésben élenjáró kitörésre kész térség – Dunakeszi-Gödöllő

ugyanakkor a gyermek (közoktatás, köznevelés, szociális ellátások), illetve az egészségügyi ellátások terén okoznak kisebb feszültséget, mivel az infrastruktúra fejlesztés csak jelentős késéssel képes követni a népességben bekövetkező változásokat.

A Dunakeszi térséggel határos **Váci járás** talán most az M2 gyorsforgalmi út megépüléséből képes lehet profitálni. A Váci járás korábban meghatározó pozíciója az utóbbi évtizedekben folyamatosan erodálódott. Ugyan Vácon továbbra is megtalálhatók egyes külföldi nagyvállalatok helyi üzemegységei (pl. GE Váci Greens Campus) is, de jóval kisebb a városnak és környezetének a szerepe, mint amilyen az ezredfordulón volt. Vác a kulturális örökségből származó előnyöket sem képes hatékonyan kihasználni. A turizmus ágazat teljesítménye messze elmarad attól, amit kulturális, természeti öröksége, vagy éppen előnyös fekvése lehetőségként magában hordoz. Csak remélni lehet, hogy miután a térség a Dunakanyar kiemelt turisztikai térséghez tartozik, ezen a téren is megindulhatnak olyan fejlesztések, amelyek a helyi turisztikai ágazatot megerősítik. A váci járás társadalma merőben más, mint az ugyanebbe az övezetbe sorolt Dunakeszié, hiszen jelentősen öregszik, köszönhetően annak, hogy az elmúlt évtized során csak minimális vándorlási nyeresége volt. A népességben a diplomások aránya valamivel kisebb, mint az övezet többi térségében, de az érettségizettek magas arányát tekintve így is jelentős humán erőforrás potenciállal rendelkezik. A járás előregedőben van, viszonylag magas az egyedülállók alkotta háztartás.

Gazdaságilag megtorpant és veszély fenyegeti Vác térségének pozícióját

A **Gödöllői járást** az M3, illetve a 80-as számú hatvani vasútvonal kapcsolja be az hazai és nemzetközi közlekedésbe. Bár a vállalkozási aktivitás elmarad a Dunakeszi járástól, ugyanakkor a vállalkozások teljesítménye összemérhető azzal, vagy valamelyest még meg is előzi. Gödöllőn található a Szent István Egyetem, amely partner lehet többféle vállalati fejlesztésnél és innovációnál, ráadásul az egyetem köré itt is ahogyan a többi egyetemvárosban több kisebb az innovációban, kutatásban részt venni képes vállalkozás szerveződik. A térségben számos jelentős multinacionális vállalatnak vannak üzemegységei, telephelyei, azonban még mindig várat magára a hálózatosodás, a vállalati, vállalati és egyetemi együttműködések megerősödése. A járás történelmi és természeti öröksége jelentős, részben még kihasználatlan turisztikai potenciált rejt.

A járás társadalmi szempontból jó helyzetben van, fiatalos népességösszetétel és jelentős népességnövekedés jellemzi. A népesség jól képzett, magas a felsőfokú végzettségűek és az érettségizettek népességben belüli aránya. A lakásállomány folyamatosan újul meg, a települések nagyobb része megfelelően ellátott. Természetesen, ahogyan a Dunakeszi járás, vagy éppen a Buda környéki innovációs övezet esetében is, itt is kihívást jelent az új településrészek integrálása, a növekvő népesség okozta feszültségek oldása.

Aszód az „Északkelet-magyarországi innovációs tengelyen” helyezkedik el; és voltak biztató jelek – ld. járműipari beszállítók, gépgyártás megtelepedése – az ipari növekedés fenntarthatóságára. Jelenleg a helyi gazdaság integrációja és fejlesztése is kihívást jelent – annak ellenére, hogy az országos átlaghoz mérten jó a rendelkezésre álló termőterület minősége.

„Gateway” – Gyáli, Vecsési és Szigetszentmiklósi járások

A térség fejlődését az M0 és a repülőtér közelsége határozza meg. Az iparterületek, ipari parkok kijelölése ellenére az M0 körgyűrű közvetlen környezetén még nem nagyon terjeszkedik túl az ipari, kereskedelmi övezet. Míg az M0 közelében jelentős logisztikai és néhol ipari kapacitások épültek ki, addig ez a fejlődés elkerülte a városok belterületeit, az M0-tól távolabb eső településeket, vagy a főutak (4-es, 51-es) környezetét. A Vecsési járásnak jelentős lökést adhat a repülőtér környékének az átfogó fejlesztése, a közlekedés, tömegközlekedés javítása.

A három térség mindegyike fiatalos, népességük gyorsan növekszik. Sok a család-háztartás és a gyermeket nevelő család. A népesség iskolázottsága ugyanakkor átlagos, vagy az alatti, ezek a térségek többnyire a „kékgalléros” munkáscsaládok számára jelentenek otthont. A gyors népességnövekedés, illetve a gazdasági növekedés hatásai együttesen jelentős nyomást gyakorolnak a különböző települési infrastruktúra elemekre.

Eltérő fejlődési pályákkal és lehetőségekkel rendelkező, fejlődési pólusok közé szorult, sokszor elszigetelt agglomeráción kívüli terek*Déli ipari zóna*

A déli ipari zóna a főváros és Kecskemét, illetve Szolnok közötti erőtérben helyezkedik el, e három centrum közös vonzásában. Az ipari jellegét az övezet klasszikus hagyományainak, illetve az észak-déli, illetve kelet-nyugati irányú nagy áteresztő képességű közlekedési csatornáknak köszönheti. Az M5-ös autópálya, illetve a 100a vasúti vonal könnyű szállítást tesz lehetővé akár nagytömegű áruk esetén is. A Monori, illetve Ceglédi járásokat az újonnan épülő M4 gyorsforgalmi út a jelenleginél „közelebb” hozza majd a fővároshoz, új lehetőségeket nyitva meg e járások előtt.

A Dabasi járás ennek a déli ipari övezetnek a része; így a tradicionális ipar mellett a hazai tulajdonú vállalkozások magas aránya a jellemző. Az ipari parkok gazdaság-szervező erővel bírnak, bár fejletlenek; és a közép- valamint nyugat-dunántúli régiókhoz képest alacsony a külföldi működő tőke betelepülése. Exportteljesítménye emelkedik, de hosszú távon a növekedési kilátásai korlátozottak, aminek a legfontosabb oka a munkaerő hiánya. A járás népessége lassan növekszik és a munkaerőfelesleg már most is fogytán van. Mivel a járás lakosságának általános iskolázottsága megyei összehasonlításban az egyik legalacsonyabb, ezért kevés esély mutatkozik tudásintenzív vállalkozások idecsábítására, így továbbra is a munkaintenzív ipari, építőipari vállalkozásokra támaszkodhat a járás.

A Ceglédi, Nagykőrösi járások szintén ehhez az övezethez tartoznak, ezeket is a hazai tulajdonú vállalkozások átlagon felüli aktivitása jellemzi. Fejlődésüket, szerepüket, jelenlegi és lehetséges profiljukat inkább a megyehatáron túli térségek befolyásolják. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy egy kecskeméti központú identitáskörzetnek – funkcionális várostérségnek lenne része – inkább azt, hogy az előtérbe kerülő egészségiparban – termálvíz –, illetve a turizmusban a járás kínálata szorosan összekapcsolódik a szomszédos megyékben élő emberek keresletével. Az utóbbi évtized során, ha csak kis mértékben, de Pest megyében kizárólag ez a két járás volt az, amely veszített népességéből. Akárcsak a Dabasi térség esetében a fejlődést itt is a képzett munkaerő hiánya gátolja, bár a Ceglédi szakképzési centrum lehetőséget teremt az ebbéli hátrányok lassú ledolgozására, de legalább az ipar, építőipar helyi igényeinek kiszolgálására. A népesség, stagnálása, lassú elvesztése a

Pest megye Kapuja lehet a Gyáli és Monori térség, valamint a Ráckevei térség északi része

A Dabasi járás fejlődése döntően hazai vállalkozások beruházásainak köszönhető

A szomszédos megyékkel közös gazdasági, fejlődési tér jellemzi Cegléd, Nagykőrös, Abony térségét

járások előregedéséhez vezet, ami a háztartások összetételében is tükröződik. Az alacsony iskolázottság, az öregedés a társadalom lassú eróziójához vezet, amely számos szociális problémát is okoz e térségekben.

A Monori járás ugyan gazdasági jellegében ezekhez a járásokhoz hasonló, ugyanakkor földrajzi helyzete, az inkább a főváros irányába mutató ingázási kapcsolatai alapján egy része sokkal inkább a „kapu” zóna részét képezi. Az M4 fejlesztésével a térség amúgy is jelentős népességbővülése tovább gyorsulhat, ami átformálhatja a járás jelenlegi képét.

Szintén ehhez a déli ipari övezetbe tartozik gazdasági szerkezete alapján a ráckevei térség, azzal a különbséggel, hogy az kizárólag a főváros vonzásában van. Növekedésének elsődleges gátját viszonylagos elzártsága jelenti. Bár előnyös a HÉV kapcsolata Budapesttel, közúti, vasúti kapcsolatai azonban már közel sem ilyen kedvezőek. A vállalkozói aktivitás alacsony, ahogyan a lakossági jövedelmek is alacsony szintűek. A járás lakossága a megyében egyedülállóan gyorsan öregszik, csaknem másfélszeresen haladja meg az idősök száma a 14 év alatti gyermekekét. Jelenleg kitörési pont a járás szempontjából a turizmus erősítése lehet, amelyben viszonylagos elzártsága, természeti és kulturális öröksége és a főváros közelsége miatt jó lehetőségei vannak.

Peremhelyzetű térségek – Aszódi, Nagykátai és Szobi járások

A három térség helyzetében szinte semmi közös nincs, a közös vonást közöttük csupán a peremhelyzetük és talán demográfiai viszonyaik jelentik.

Alacsony vállalkozási és innovációs aktivitás, gyenge innovációs képesség és hasznosítás jellemzi az Aszódi járást. A térségben hiányzik, vagy hiányos az ipari parkok hálózata és alacsony a külföldi működő tőke aránya, mennyisége. Az aszódi járás helyzete annak ellenére ilyen kedvezőtlen, hogy a térség közúti elérhetősége kiváló, Budapest belvárosa 40 perc alatt elérhető. Ráadásul a „hatvani” 80a jelű vasútvonal is a nyugat-keleti vasúti közlekedés egyik fővonala. Ezt a képet árnyalja a járás nagy Észak-Déli kiterjedése, amely egyben azt jelenti, hogy az autópálya, illetve a vasúti fővonal csak négy számjegyű utakon közelíthető meg, gyakran elég nagy távolságot megtéve. Aszód az „Északkelet-magyarországi innovációs tengelyen” helyezkedik el; és voltak biztató jelek – Id. járműipari beszállítók, gépgyártás megtelepedése – az ipari növekedés fenntarthatóságára, azonban a fejlődés megrekedt. Ennek oka lehet az is, hogy a fővároshoz közelebb eső Gödöllői járás gazdasági erősödése is megállt, keleti irányban pedig Hatvan, illetve a Jászágó nem jelent olyan gazdasági erőteret, amely a járást képes lenne dinamizálni. A járás népessége stagnál és öregszik. Az itt élők iskolázottsága nem túl kedvező, magas 30% körüli a mindössze általános iskolát végzettek aránya. Jelenleg nem látható, hogy milyen módon lesz képes az Aszódi térség jelenlegi helyzetéből kilábalni.

A Nagykátai térség helyzete szintén kifejezetten kedvezőtlen, annak ellenére, hogy a Tápió mente természeti értékei a jövőben kitörési pontot jelenthetnek. A járás termálvizekben gazdag és szinte érintetlen természeti környezettel rendelkezik. A jelenlegi helyzetén azonban addig bizonyosan nem képes változtatni, amíg a megközelíthetősége ilyen rossz. A fővárostól való távolsága ideális körülmények között jelenleg számottevően meghaladja az egy órát, így kiszakad annak közvetlen gazdasági hatóköréből. A járás népessége gyakorlatilag stagnál, de folyamatosan öregszik el. A népesség a megyében jellemzőnél általánosságban sokkal kevésbé képzett, a kizárólag általános iskolai végzettséggel rendelkezők a megfelelő korú népesség

Lemaradó térségek, megoldásra váró demográfiai és gazdasági problémákkal küzdenek az aszódi- nagykátai és szobi járások

közel 40%-át teszik ki. Mindez magában hordozza a szegénység, illetve annak újratermelődésének kockázatát. A járás esetében félő, hogy kifejezetten célzott források nélkül olyan lefelé tartó spirál alakul ki, amely hosszú időre konzerválja ezt a helyzetet.

A Szobi járás helyzete talán a legkedvezőbb az említett három térség közül. A járás elérhetősége jó, hiszen a fizikai távolság ellenére az újonnan épült M2 gyorsforgalmi úton nagyjából 1 óra alatt elérhető a főváros. Hátrányt jelent ugyanakkor az, hogy a járáson belül a közlekedés nehézkes, köszönhetően a Börzsöny tömegének. Az Ipoly menti településeket így csak a hegységet megkerülve lehet megközelíteni. A Dunakanyar, illetve a Börzsöny ugyanakkor kiváló lehetőségeket teremt a turizmus különböző formái számára. A járás ebből a szempontból jelenleg még alulhasznosított, igaz a turisztikai hasznosítást a települések településrendezési eszközeikkel mesterségesen korlátozták is. Ritkán lakott térség, amelyben a korábbi népességfogyás megállt és most újra egyre több fiatal tervez letelepedni a járás településein. A járás népességének iskolázottsága jóval kedvezőbb, mint a másik két felsorolt térségben. Összességében a térség kilátásai kedvezőek, amennyiben a járásban a szükséges turisztikai fejlesztések megtörténnek.

Speciális gazdasági-fejlesztési térség

Gödi Különleges Gazdasági Övezet

Az Országgyűlés 2020-ban törvényben teremtette meg Magyarországon különleges gazdasági övezetek létrehozásának lehetőségét. A törvény alapján a Kormány rendeletben jelölhet ki olyan övezeteket, amelyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházás helyszínére és közvetlen környezetére terjednek ki, és a területen megvalósuló beruházás (1) legalább 5 milliárd forint teljes költségigényű, (2) a megye területének jelentős részére kiható gazdasági jelentőségű, és (3) munkahelyek tömeges elvesztésének elkerülését, vagy új munkahelyek létesítését szolgálja.

Pest megye 2013-ban elfogadott területfejlesztési koncepciójában már megfogalmazásra került nevesített övezetek tudatos, összehangolt fejlesztésének igénye, ezekre speciális területfejlesztési és területrendezési eszközrendszerek alkalmazása, összhangban nemzetközi példákkal.

Az első különleges gazdasági övezetet Pest megyében, Göd közigazgatási területén jelölte ki a Kormány. A törvény alapján az övezet kijelölésről szóló kormányrendelet szerint a területen a települési önkormányzat tulajdonában álló forgalomképtelen, törzsvagyonba tartozó közutak a megyei önkormányzata tulajdonába kerültek. A törvény alapján a megyei önkormányzat jogosult a helyi adók bevezetésére, az övezet területéről származó helyi adók döntően fejlesztési célú felhasználására, és általában minden olyan hatáskör gyakorlására, illetve feladat ellátására, amely a települési önkormányzat képviselőtestületét, polgármesterét vagy jegyzőjét illetné meg.

Az övezet és a Kormányrendeletben kijelölt települések tudatos, összehangolt fejlesztését biztosítja az övezetből származó adóbevétel felhasználása, a megyei önkormányzat által kialakított támogatási alapokon keresztül.

Összességében elmondható, hogy a jogszabály által létrehozott szabályozási keretrendszer alkalmas feltételeket és eszközöket teremtett ahhoz, hogy a különleges gazdasági övezetben a folyamatban lévő, és a tervezett, valamint újabb vállalatok és vállalkozások letelepítésével megvalósuló beruházások révén megvalósuljon a

terület tudatos és integrált fejlesztése, és olyan nemzetközi léptékű gazdasági övezet jöjjön létre, amely Európán belül és azon kívül is versenyképes lehet.

4. VIDÉKFEJLESZTÉS

A szolgáltatások innovációja, a mind rétegzettebb piaci kereslet, az egyre csökkenő piacra-lépési költségek, továbbá a helyi gazdaságban rejlő érték elismerése új alapokra helyezi a vidékfejlesztést is. Továbbra is fontos pillére a vidéki gazdaságnak a mezőgazdaság – s egyre nagyobb a jelentősége az igényes, minőségi, magasabb hozzáadott értéket képviselő termelési kultúrák fejlődésének, a helyi gazdaság és a helyi fogyasztás közötti szervezettebb kapcsolatnak, a nagy piacokon történő szervezett, közös fellépésnek. A „Főváros éléstára” számára az elmúlt 10 év kudarcnak tekinthető ebből a szempontból. Ezért Pest megye különösen érdekelt a diverzifikáltabb, kisebb, de rugalmasabb termelési ágak, kultúrák honosításában, a Pest megyei tájegységek, illetve a Hungarikum márkaértékének növelésében, továbbá a piaci verseny szabályozásában, a verseny hatékonyságának növelésében, a kisebb termelők piaci erejét növelő összefogás fejlesztésében, a nagykereskedelmi és kiskereskedelmi csatornák újragondolásában, a helyi piac és közösségek egységének helyreállításában.

Új alapokra helyeződő, diverzifikáltabb vidékfejlesztés

Legalább ilyen fontos kérdéseket vet fel azonban a fenntartható települések koncepciója (mely az erőforrások felhasználását, a keletkező hulladék hasznosítását, és a termelés tekintetében is jelentős hatékonyságnövekedést eredményez), valamint a kistelepülések energiahatékonysága, a biomassza termelése és hasznosítása.

Kedvező lehetőséget hordoznak az olyan, egyelőre fejlett országban megfigyelhető trendek, mint a „rural sourcing”. Ez utóbbi azt jelenti, hogy érezhetően nő a hajlandóság arra, hogy üzleti szolgáltató központokat telepítsenek kisvárosokba, vidéki településekre. Ez a trend az agglomerációt kevésbé, a távolabbi térségeket, különösen a Ceglédi járást, illetve Pest megye délkeleti területét, továbbá a Galga-mentét érintheti, míg az Ipoly-mente továbbra is elzárt, demográfiai viszonyait tekintve igen kedvezőtlen helyzetű települései esetében kisebb az esély a kibontakozásra.

Összességében megállapítható, hogy a **vidék fejlődése egyre inkább a diverzifikációra, a szolgáltató vállalkozások visszatelepítésére, az egyedi, megkülönböztető erővel bíró technológiák kisléptékű honosítására, adaptálására épül.** Helyreállítja a kapcsolatokat a vidék és a hazai, valamint nemzetközi piac, illetve értékláncok között. Több lábon álló gazdasági teljesítményt alapoz meg, amely csökkenti a kockázatokat, a kiszolgáltatottságot, és biztosabb jövedelmet, perspektívát kínál az ott élő emberek számára, nem elfelejtve azt a ténytet, hogy a vidék megélhetése továbbra is nagyrészt a mezőgazdaságon alapul.

Pest megye vidékies térségének közös problémáit a következők szerint foglalhatjuk össze:

- kevés a helyi munkalehetőség, ezért a kvalifikált munkaerő máshol kamatoztatja tudását;
- a munkába járás közlekedési feltételei sok helyen nem megfelelőek;
- nő az álláskeresők száma, miközben az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település a 240/2006. (XI. 30.) Korm. rendelet jegyzéke szerint nincs a megyében. A társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott települések közül is mindössze öt található megyénkben: Ipolytölgyes, Jászkarajenő, Kocsér, Mikebuda, Tápiószőlős;
- a vállalkozások többsége forráshiányos;
- kevés a szolgáltató jellegű vállalkozás;
- a termelési infrastruktúra alacsony fejlettségű;

- a helyi termékek piacra jutása nehézkes;
- a települések előregedő tendenciát mutatnak, népességmegtartó-képességük gyenge;
- a fiatalok helyi kulturális, sportolási, szórakozási lehetőségei erősen korlátozottak, az ehhez tartozó létesítmények leromlottak;
- a helyi közösségek forráshiányosak, nem elég aktívak.

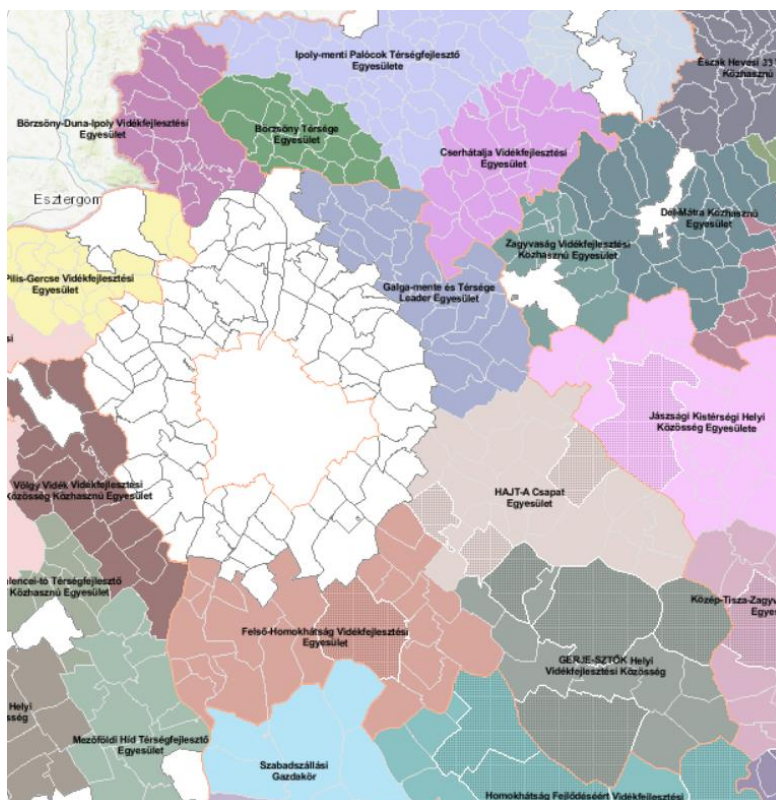
A 2007-2013-as programozási időszak ÚMVP LEADER fejezetének végrehajtása érdekében Pest megyében 2007-ben és 2008-ban szervezetek, egyesületek alakultak, szám szerint hét helyi akciócsoport (HACS), amelyek a megye agglomeráción kívüli részét teljes egészében lefedték. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák megalkotása után a lemaradt falvak is elindulhattak a fejlődés útján. (2012-től már csak egyesületi formában működhetnek a LEADER szervezetek.)

A LEADER helyi akciócsoportok a vidékfejlesztés alulról szerveződő szereplői

A Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület területének legjelentősebb gazdasági ágazata az ingatlanokhoz kapcsolódó építési és forgalmazási tevékenység. Meghatározó még a kereskedelem és a különböző szolgáltatások is. Kitűnő turisztikai lehetőségekkel rendelkezik a terület, ezért itt kiemelt célként jelenik meg a minőségi turizmus fejlesztése.

Az Galga-mente és Térsége Leader Egyesület területén több település rendelkezik egy-egy jellegzetes növényvel, amellyel a település neve szinte összeforrott (pl. turai savanyított káposzta, püspökszilágyi málna). A lokális termelők a minőségibb árjuk ellenére sem tudják felvenni a versenyt a nagyáruházakkal, így cél a helyi piacok kialakítása, fejlesztése.

97. ábra Helyi akciócsoportok pest megyében, 2020

A HAJT-A Csapat Egyesület területe, a Tápió-mente növényföldrajzi szempontból Magyarország egyik legváltozatosabb, egyben legbonyolultabb vidéke. Itt találkozik

a közephegységi zárt lombos erdők öve a ligetek és gyepterületek váltakozásával jellemezhető erdős sztyeppekkel. Átmeneti jellegénél fogva növényvilágának változatossága országos viszonylatban is egyedülállónak mondható. A Tápió-mente életében mindig meghatározó szerepet játszottak a vizek, jelentős madárvilággal. Ezért az ökoturizmusra is épít ez a vidék.

A Felső-Homokhátság Vidékfejlesztési Egyesület területén az akácerdő-művelést nagy tapasztalatokkal rendelkező erdészek végzik. Az egyesület ösztönzi a nemzetközi együttműködések a tapasztalatok megosztására.

A GERJE-SZTŐK Helyi Vidékfejlesztési Közösség Egyesület a helyi, fenntartható gazdálkodási módokat bemutató mintagazdaságok létrehozását is célul tűzte ki.

Az akciócsoportok megalkotásánál a HACS-ok alapvetően arra törekedtek, hogy térségük minden településén a helyi adottságoknak és lehetőségeknek megfelelő fejlesztések valósuljanak meg. A LEADER közösségek a további delegált feladataik keretében (amely az ÚMVP III. és IV. (LEADER) tengely helyi koordinálását jelentette) már nem csak az együttműködés további fenntartását segítették elő, hanem térségeik tényleges fejlődéséhez és fejlesztéséhez is hozzájárultak. Első elemként 2008-ban elkészültek a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák (HVS), melyek ténylegesen megfogalmazták azokat a jövőképeket, célkitűzéseket és konkrét megoldási javaslatokat, amelyek együttesen szolgálták a térségek gazdasági és társadalmi erőforrásainak mozgósítását a gazdaság fejlesztése, a társadalomépítés és az élhetőbb vidék érdekében. A HVS egy komplex, megvalósítható programot jelentett az adott HACS számára a vidékfejlesztési célkitűzések III. és IV. tengelyében megjelölt céljainak elérése érdekében, amely a helyi erőforrásokra és eszközökre támaszkodva kívánta egyre hatékonyabbá tenni a gazdaságfejlesztést és ennek megerősödésén keresztül a közösségfejlesztést. A HVS-ben megfogalmazott célok tényleges megvalósítását és a pályázatok benyújtását (a III. és IV. tengelyben) a térség településein tartott szakmai fórumokkal, konzultációs lehetőségekkel, valamint a szükséges dokumentumok folyamatos közzétételével biztosította az adott HACS.

A III. és IV. tengelyben is többszörös igény mutatkozott a fejlesztési forrásokra.

A LEADER 1. és 2. körében több száz nyertes pályázat született Pest megyében, amelyek a HVS-ekben megfogalmazott intézkedéseknek megfelelően szolgálják a vidékfejlesztési célokat, a helyi termékfejlesztést, azaz a gazdaság fellendülését, a szolgáltatások fejlesztését, a hagyományok, a kézműves hagyományok megőrzését, elsajátítását, a települési sportlétesítmények fejlesztését, a vidéki fiatalok sport és szabadidős igényeinek kielégítését, a polgárőr egyesületek eszközfejlesztését, vagyis a lakosság biztonságérzetének megteremtését, a civil szervezetek támogatását, kapcsolatépítését.

A III. tengely nyertes támogatási kérelmeinek megvalósulásával mikrovállalkozások, turisztikai vállalkozások indultak el vagy léptek tovább. Bár nem jelentős számban, de új munkahelyek is születtek. A falumegújítás és a vidéki örökség jogcímeiket a települések zöme kamatoztatta. Védett és nem védett, a településképet meghatározó, vagy a település mindennapi életében jelentős szerepet betöltő épület, intézmény, templom és park szépülhetett meg, válhatott korszerűbbé. Biztonságos játszótérek, piacok létesültek.

A megyében 10 település kapott jogot arra, hogy Integrált Közösségi és Szolgáltató Teret (IKSZT) hozzon létre. A legtöbb IKSZT-nyertes (6 település) a Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület területén található. Láthatunk már átadott

Fő törekvés a nők, a fiatalok helyben tartása és a hátrányos helyzetűek támogatása

közösségi teret, vannak folyamatban lévő fejlesztések, és sajnos előfordul olyan eset is, hogy bizonytalan a beruházás megvalósítása.

Azt külön meg kell említeni, hogy a fiatalok helyben tartása olyan nagyhatású törekvés, amely a HVS keretein túlmutat, mindazonáltal minden intézkedés hozzájárult ahhoz, hogy vidéken a fiatalok megélhetést, megfelelő szabadidő eltöltési lehetőséget, valamint olyan közösséget találjanak, amelyhez tevőleges módon tudnak kapcsolódni. A fiatal felnőtt nők, különösen a kisgyermekesek számára szinte megoldhatatlan problémát jelent a helyi munkahelyek hiánya, ezért a HVS-ek szellemében megvalósuló pályázatok által teremtett néhány munkahely is sorsdöntő. A hátrányos helyzetűek lehetőségeit bővítette, esélyegyenlőségüket javította a közösségi kapcsolatok élénkülése, a szabadidős programok szélesedése.

A hazai LEADER-rel kapcsolatos viták évek óta nem csitulnak. Számos kritika érte a rendszert. 2011-ben a HACS-ok felülvizsgálták HVS-üket, módosították célterületeiket, azonban a lebonyolítás folyamatát további bírálatok érték (érik). A közigazgatási hatósági eljárás szabályainak alkalmazási kényszere kifejezetten bonyolulttá, s nem utolsó sorban időigényessé teszi a LEADER pályáztatást. A kusza, menetközben megváltozó jogszabályi környezet számos félreértés forrása, nem nevezhető ügyfélbarátnak. A helyi döntéshozó testületek igen korlátozott jogokkal rendelkeznek, csak a minimum-pontszámok meghatározásáról dönthetnek, a nyertesek tényleges kiválasztása nem az ő feladatuk. A jobb pályázatíróval, nagyobb tőkével rendelkezők előnybe kerülnek, függetlenül pályázatuk tartalmától. Nem egyszer „kívülről” telephelyet létrehozó cégek viszik el a pályázati forrást, nem pedig a helyben lakók lesznek a kedvezményezettek. Azt is meg kell említeni, hogy több nyertes pályázat balsorsáért az utófinanszírozási rendszer a „felelős”. Nem minden pályázó képes arra, hogy hosszú hónapokra megelőlegezze fejlesztési összegét. Ezzel kapcsolatban pozitív változás is történt, mivel a kifizetési kérelem benyújtási időszakát megnyújtották, ezáltal már évi kilenc hónapon keresztül lehet kifizetési igényekkel élni, tehát valamelyest meggyorsult a forráshoz jutás.

A jövőben erősen építeni kell azokra a vidékfejlesztőkre, akik nagy tapasztalatokkal rendelkeznek, térségükben elismertek. Ők a biztosítékai annak, hogy a megindult közösséggé kovácsolódás tovább folytatódik, a LEADER szemlélet a gyakorlatban is kiterjedéssé válik. Tudásukat felhasználva kiforrottabb fejlesztési tervek születhetnek, nem csak folyamatos kísérletezésnek lehetünk tanúi.

Térségi szemlélet, partnerség

A LEADER közösségek már a megalakulásukkor célul tűzték ki, hogy küzdenek a településeken elterjedő közönyösség, elidegenedés ellen, aktivizálják a közösségeket települési, majd térségi szinten. Partnerség kialakítására törekedtek egészen nemzetközi szintig. A célok elérésének gyakorlati színterét jelentették a falunapok, a helyi termékes rendezvények és természetesen a regionális és országos rendezvények (Magyar Vidék Napja, LEADER Expó, Hungaroring Feszt stb.). Néhány Pest megyei akciócsoportunk példaértékű nemzetközi kapcsolatokat épített ki.

A partnerség kiemelt szempont a vidékfejlesztésben is

A megye összes LEADER egyesülete azért dolgozik, hogy biztosítsa az adott térség közösségeinek összetartozását, a partneri kapcsolatok ápolását, s kifejezetten arra törekszik, hogy a települések megváltozott helyzetének figyelembevételével az új fejlesztési igények beépítésre kerüljenek. Lehetőséget biztosít a különböző szférák közötti együttműködésre, az innováció növelésére és a hálózatépítésre. A tapasztalatok mindenesetre árnyaltak. Vannak akciócsoportok, ahol kifejezetten erősödött a tagok közötti összetartó erő, szívesen egyeztetnek és vállalnak feladatokat

térségük jövőképeinek formálása, megvalósítása érdekében. Ugyanakkor vannak térségek, ahol nem sikerült az elveket gyakorlati szintre ültetni, a bizalmatlanság szele lengi körül a LEADER misztikumot, a nyertesekkel kapcsolatban a „sógor, koma, jóbarát” elv érvényesülését sejtik. Szükség van tehát a program hatékonyabb népszerűsítésére, melyhez a működési költségen kívüli keretet is biztosítani kellene.

Fejlesztések, minták

Minden megvalósult fejlesztést sikerként él meg az akciócsoport, kivált akkor, ha a pályázati elszámolás (ez a korántsem egyszerű művelet) is rendben lezajlik. Öröndetes a tapasztalt, jelentős vállalkozásfejlesztési igény, a sok nyertes pályázat, amellyel munkahelyteremtő beruházások indulhattak, indulhatnak el.

A Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület (BDIVE) a működési költségéből minden évben pályázatot ír ki közösségei számára, hogy a közösséggé formálódást, az egymásra figyelést erősítse. A nyertesek szimbolikus ajándékot vagy serleget kapnak, amellyel az egyesület bizonyítja, hogy nem az anyagi, hanem az erkölcsi elismerés a fontos. Ugyancsak a BDIVE rendszeresen hirdet rajzpályázatot gyermekek számára vidékfejlesztés témakörben. Ezen kívül saját pályázatot írt ki „Börzsöny szépségéért küzdök táborába tartozom” címmel, hogy a legszebb helyi védelem alatt álló épületet díjazza, valamint azokat a vállalkozókat, turisztikai szolgáltatókat, akik településeikért még segítségnyújtást is vállalnak. Egy másik akcióban a „Tiszta udvar – rendes ház” mintájára keresték térségük legtakarosabb (nem a „pénz beszél” jellegű) portáit, amelyben a „Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület legtakarosabb portája címet lehetett elnyerni. A táblák ma is ott díszelnek a díjazott házakon. A BDIVE nagy eredménynek tekinti, hogy sikeres a helyi termékek piaca jutásának ösztönzése, így egyre több helyi piac nyílik az egyesület területén. Kívánatos a korábban nagy területeken termesztett boglyós gyümölcs, alma, barack termőterületének növelése, illetve a gyümölcs helyi feldolgozása.

A HAJT-A Csoport Egyesület (HCSE) területén munkahelyteremtés szempontjából kiemelkedik az a III. tengelyes fejlesztés, melynek során piaci pozíciója erősítése mellett kilenc új munkahelyet tudott létrehozni Tápiószentmártonban a FER-ÉPSZER Hungary Kft. Famegmunkáló üzemépület létesült a legkorszerűbb technológiával rendelkező asztalosipari gépekkel felszerelve. A HCSE területének LEADER-nyertes rendezvényei közül kiemelkedett a „Tápió Expo”, amelyen a térség településeinek őstermelőivel, gazdálkodóival, családi-, mikro- és kisvállalkozásaival, termékeivel, kereskedőivel, illetve kulturális csoportjaival ismerkedhettek meg a látogatók. A rendezvény több ezer érdeklődőt vonzott, kiváló terepet biztosított a kulturális és gazdasági kapcsolatépítésre, az identitástudat erősítésére. A „Tápió-menti Kvízfesztivál” különleges, hiánypótló, a tíz-tizenéves korosztály általános műveltségét próbára tevő rendezvénysorozata volt a térségnek. A vetélkedő sorozat a tények, az adatok, a hétköznapi élet összefüggései, a tudományok, a történelem, az irodalom, anyanyelvünk páratlan gazdagsága, játékossága mellett kiemelten a Tápió-vidék értékeire fókuszált, amely a fiatalok identitástudatának erősítését is szolgálta. Sikeres folytatás várható. A lakosság biztonságérzetének erősödését jelentette az, hogy LEADER forrásból több polgárőr szervezet is térfelügyelő kamerarendszerhez jutott.

A GERJE-SZTŐK Helyi Vidékfejlesztési Közösség Egyesület területén III. tengelyes forrásoknak is köszönhető, hogy európai színvonalon működhet tovább a történelmi házitészta-gyártó kisüzem és a csemői Orlov-Fa Kft. fűrészüzeme.

Az Észak-Kelet Pest Megyei Leader Egyesület minden támogatott és megvalósított fejlesztésére büszke. Területének vállalkozói igen aktívak a pályázatokban és a közösségi életben is. Vállalkozásfejlesztő tevékenységükkel munkahelyeket teremtenek.

Nemzetközi kapcsolatok

Az Európai Területi Társulás (EGTC: European Grouping for Territorial Cooperation), az Európai Unió első olyan - intézményi együttműködést támogató - eszköze, mely jogi keretet is nyújt a határ menti együttműködésben, a határ menti térségek fejlesztésében, programok menedzselésében. Az európai területi társulások jogképességgel, saját költségvetéssel, szervezettel rendelkeznek. Az intézményesült együttműködési forma kiválóan alkalmas széles körű célok megvalósítására a határ menti területi és települési önkormányzatok között. A közösen megvalósítandó projektek közelebb hozhatják egymáshoz a határ két oldalán élőket, és mind a gazdasági élet területén, mind a társadalmi kapcsolatok terén eredményes együttműködés alakulhat ki a magyar és a szlovák oldal között.

Pest Megye Önkormányzata jelenleg két európai területi társulásnak a tagja.

A Rába-Duna-Vág Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulást a magyar-szlovák Duna-szakasz integrált fejlesztése érdekében 2011-ben hozta létre a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat, a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat és a Nagyszombati Kerületi Önkormányzat. A Társuláshoz 2015-ben csatlakozott Pest Megye Önkormányzata. A Társulás a Pozsonyi Kerületi Önkormányzattal is bővült, majd 2019-ben Nyitra Kerület Önkormányzata is felvételt nyert, így működési területe lefedi a teljes nyugati határszakaszt.

A Társulás célja, hogy előmozdítsa a tagjai közötti határon átnyúló együttműködést, különösen az idegenforgalom, az infrastruktúra, a kultúra, az oktatás, az egészségügy, a környezetvédelem, a kis- és középvállalkozások támogatása, valamint a közös projektek programmenedzsmentje területén. A Társulás tevékenységének középpontjában a 2014-2020 közötti programciklusban az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Programon belül elkülönített Kisprojekt Alap működtetése, technikai lebonyolítása (pályázati felhívások meghirdetésének és népszerűsítésének szervezése, a benyújtási eljárás lebonyolítása, a pályázatok befogadása és formai ellenőrzése, a hiánypótlási felhívások elkészítése és megküldése, az értékelési folyamat szervezése) jelenti. A Kisprojekt Alap – amelynek ERFA kerete a nyugati határszakaszon mintegy 5.300.000 euró – célja a határon átnyúló társadalmi kohézió erősítése helyi szintű együttműködések támogatásával, ahol a szereplők a helyi, regionális projekteken keresztül szerzett támogatásokat a határ mindkét oldalán fel tudják használni. A Kisprojekt Alap az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program két prioritási tengelyének – 1. prioritási tengely a „Természet és kultúra – A határtérség vonzerejének fokozása”, 4. prioritási tengely a „Közintézmények és a határtérségben élő emberek határon átnyúló együttműködésének javítása” – keretén belül került kiírásra több pályázati fordulóban. Az Alap célcsoportjai elsődlegesen a határ menti együttműködésben érdekelt civil szervezetek, települési önkormányzatok és más közsféra szervezetek, illetve azok „kisprojektjei”. A Kisprojekt Alapból számos Pest megyei szervezet támogatásban részesült az elmúlt időszakban.

A Társulás e feladatai mellett számos egyéb projektet valósít meg, elsősorban az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program keretében elnyert pályázatok útján.

Míg a Rába-Duna-Vág EGTC egy szélesebb partnerséget felölelő, az egész nyugati magyar-szlovák határszakaszt lefedő intézményesült együttműködés, addig a 2015-ben létrejött Pontibus Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás alapvetően a Pest megyei, mintegy 50 km hosszúságú magyar-szlovák határszakaszra koncentrált együttműködést jelent Pest Megye Önkormányzata és Nyitra Kerületi Önkormányzat között. A Pontibus, (latin szó, magyarul „hidak”) elnevezésű Társulás célja, hogy szorosabb gazdasági, társadalmi kapcsolatok alakuljanak ki a határ két oldalán élők között.

A Társulás legnagyobb projektje az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program keretében elnyert ún. RE-START akcióterv, amely 7 formailag különálló, de egymással szoros kapcsolatban, szinergiában lévő projekt megvalósítását tartalmazza, széles körű partnerségben, elsősorban a térségbeli települési önkormányzatok, egyesületek és cégek részvételével. Az akcióterv projektjeinek koordinálását és kommunikációját a Pontibus ETT látja el.

A RE-START akcióterv célterülete az Alsó-Ipoly-völgy, Nyitra és Pest megye határvidéke, amely terület számos problémával néz szembe, többek között az öregedő társadalommal és az alacsony szintű foglalkoztatással. A RE-START akcióterv célja a foglalkoztatottság növelése a terület belső potenciáljainak kibontakoztatása által, kiemelt figyelmet fordítva a még aktív korú, de inaktív lakosságra, emellett hangsúlyos szerepet kap az előregedő népesség igényeire szabott szolgáltatások kialakítása és az aktív idős kor elősegítése. Az akcióterv keretében Pest megyében Szobon egy 32 bentlakásos idősek otthona létesül, Bernecebarátiban szociális konyha, Kemencén mosodaépület jön létre, míg a határ másik oldalán Helembán és Ipolyszalkán létesül szociális intézmény. A fejlesztések az elmúlt évtizedek legjelentősebb szociális infrastruktúra-fejlesztését jelentik a határtérségben. Az aktív idős kort szolgálja az Ipolyszalkai Tájház bővítése, amely tradicionális stílusban valósul meg; Bernecebarátiban a helyi kulturális, közösségi élet fellendítése érdekében a Fecskeház kerül felújításra, míg Ipolydamásdon egy közösségi és oktatóközpont létesül egy meglévő épület tetőtér-beépítésével. Az épületek elkészülte után az aktív idős kort szolgáló programok valósulnak meg a létrehozott, felújított épületekben (közösség-építő rendezvények, generációk közötti párbeszéd, kézműves foglalkozások, életviteli tanácsadás stb.). Mindegyik építési beruházáshoz az épületek funkciójához kapcsolódó eszközbeszerzések is megvalósulnak. Szintén az aktív idős kort szolgálja 21 db elektromos kerékpár beszerzése, amelyhez 3 helyszínen, Bernecebarátiban, Ipolyszalkán és Ipolydamásdon töltőállomások is létesülnek. A térségben élők egészségi állapotának javítása érdekében egy mobil szűrőbusz is beszerzésre kerül a projekt keretében, amely széleskörű diagnosztikai vizsgálatok elvégzésére – többek között ultrahang vizsgálatra – is alkalmas lesz, kifejezetten a kevésbé mobilis, idősebb lakosság számára.

Az akciótervben az 50 év feletti inaktív lakosok munkaerőpiacra való visszatérését egy speciális mentorprogram segíti, illetve a szociális intézmények humán-erőforrásának biztosítása érdekében kétnyelvű szociális gondozói tanfolyam is megvalósul.

A Pontibus ETT másik kiemelt fókussterülete a Duna és Ipoly parti települések idegenforgalmi látogatottságának növelése azáltal, hogy az érintett települések közös turisztikai fejlesztéseken keresztül minőségi szolgáltatásokat, programokat, rendezvényeket és a szabadidő hasznos eltöltéséhez egyéb idegenforgalmi attrakciót kínálnak. A térségben jelentős, de még kihasználatlan potenciál az ökoturizmus, kerékpárturizmus, víziturizmus, de a falusi, kulturális és örökségturizmus, a horgászturizmus is nagy jelentőséggel bír. A terület nagy része Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz

tartozik, valamint NATURA 2000, természetvédelmi és az Országos Ökológiai hálózat által érintett területek is nagy kiterjedéssel megtalálhatóak.

A Társulás az elmúlt években 3 darab szabadidős célokat szolgáló úszómű telepítését végezte el az Ipoly folyón, illetve a Dunán (Letskés, Ipolydamásd, Szob), amelyek megfelelő kikötési lehetőséget biztosítanak a vízitúrázóknak.

A vízitúristika fejlődésének nagy hátránya a megfelelő kiszolgáló létesítmények, tisztálkodást biztosító létesítmények hiánya. Ennek kiküszöbölése érdekében, Ipolyvisken és Ipolydamásdon olyan szaniterkonténereket telepítünk, amelyek elsősorban a vízitúrán részt vevőket szolgálják ki, azonban emellett a kerékpáros, gyalogos és horgászturizmus számára is használható infrastruktúrát jelentene.

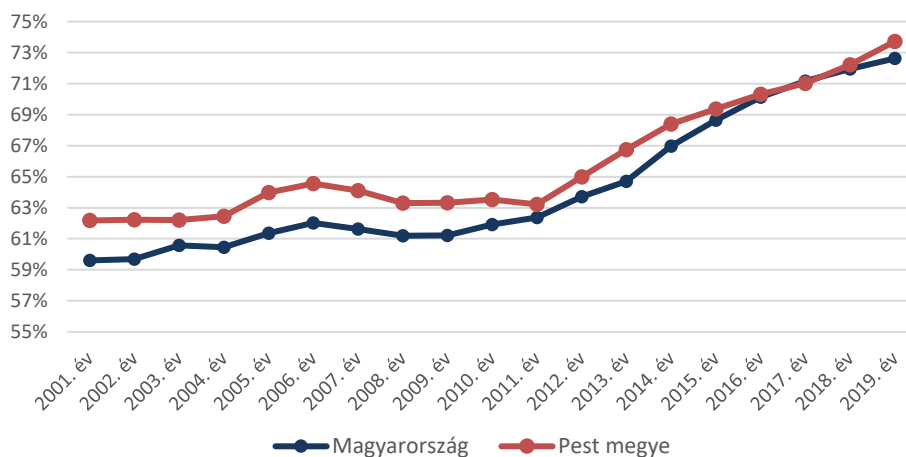
A Társulás kisléptékű turisztikai projektjei között szerepel még egy Ipoly-tanösvény megvalósítása a folyószakasz mentén, amely lehetővé teszi, hogy az ide látogató vendégek egy rövid séta keretében megismerjék a térség természeti, kulturális és társadalmi értékeit.

5. MUNKAERŐPIACI HELYZETKÉP, FOGLALKOZTATÁS

A 2008-ban kirobbanó gazdasági válság jelentős hatást gyakorolt a hazai munkaerőpiacra, elsősorban a munkanélküliség növekedését hozta, de kisebb mértékben az aktivitásra is negatív hatást gyakorolt. A válságot követő gazdasági élénkülés és a munkaerő piacot stimuláló kormányzati intézkedések hatására, a munkanélküliség 2012. óta folyamatosan és jelentősen csökken úgy, hogy a magyar gazdaság és munkaerőpiac korábban egyik legnagyobb problémáját jelentő aktivitás számottevően javult. Pest megyében a gazdasági aktivitás növekedése nagyjából az országos változás ütemével megegyezően következett be,

Jelentős javulás a munkaerőpiaci aktivitásban

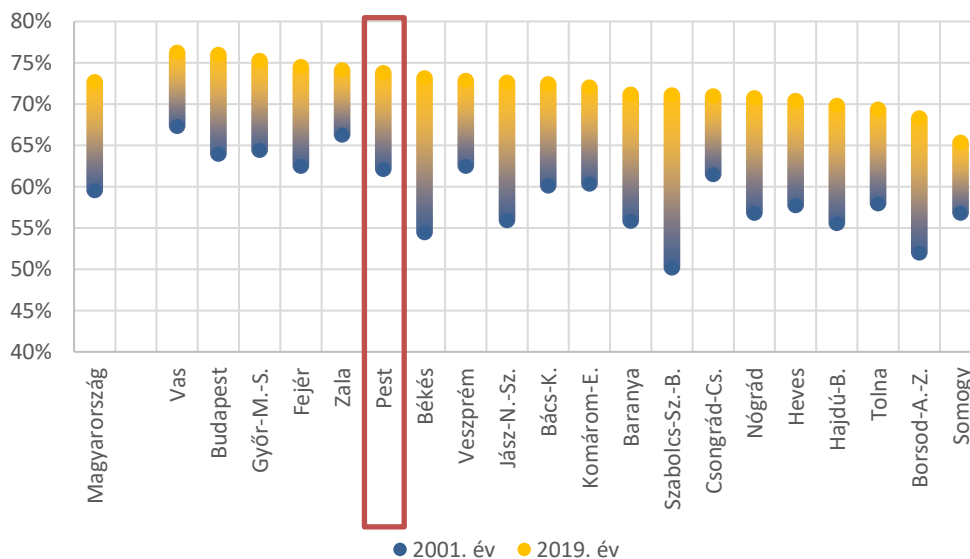
98. ábra A 15-64 éves korúakra számított gazdasági aktivitási arány változása, 2001-2019

Forrás: KSH

A pozitív munkaerő piaci folyamatok nem csupán a gazdasági szempontból jelentős centrum térségeket érintették, így e tekintetben jelentős területi nivellálódás következett be. Pest megye jelenleg a hatodik a megyei rangsorban a 15-64 éves korosztály gazdasági aktivitását tekintve.

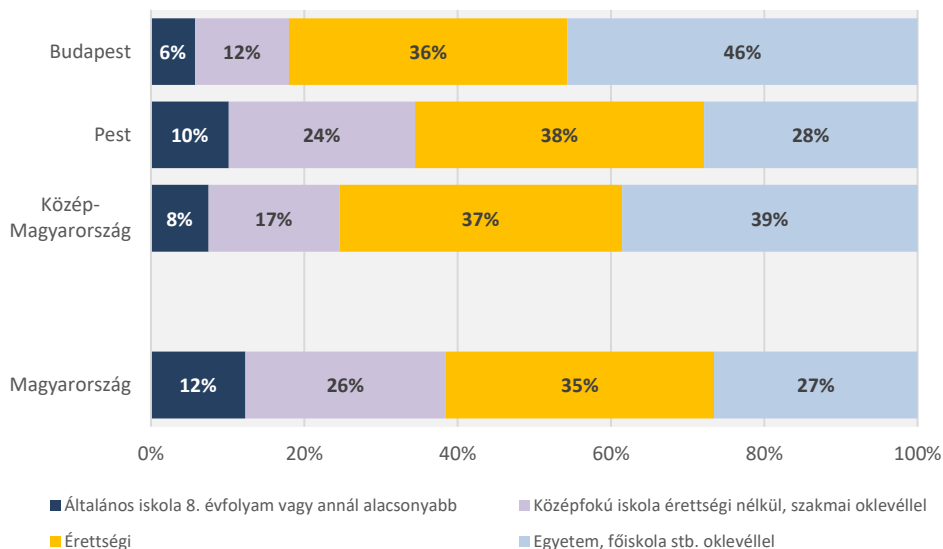
99. ábra Gazdasági aktivitási arány változása a 15-64 éves korosztályban, 2001 és 2019 között

Forrás: KSH

A metropolisz térség együttes 1,5 millió fős masszív munkaerőpiacán a gazdasági-lag aktív népesség végzettsége már közelíti a Nyugat-Európára jellemző értékeket. A mikrocenzus alapján a felsőfokú végzettségűek és az érettségizettek együttes részaránya a gazdaságilag aktív népességben belül 75%-ot tett ki.

100. ábra 15 éves és idősebb gazdaságilag aktív népesség iskolázottsága, 2016

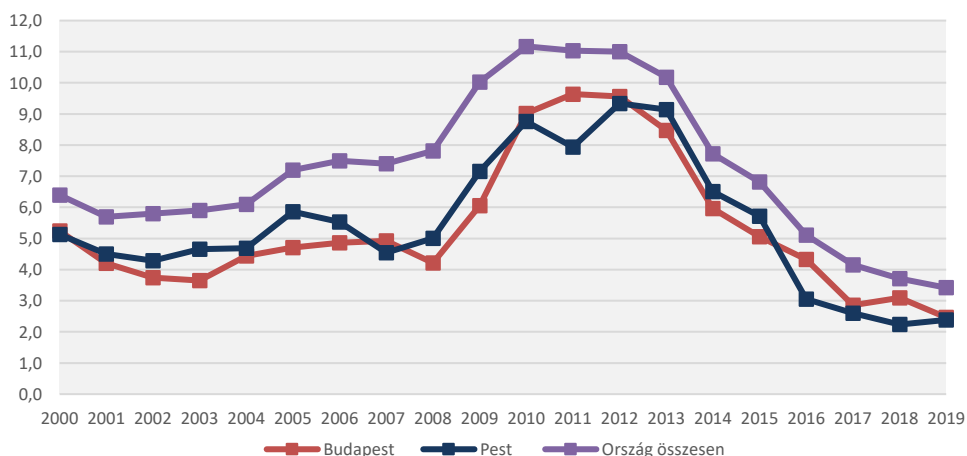

Forrás: KSH

A munkaerőpiaci átalakulás mértékére jellemző, hogy aktivitás jelentős növekedésével együtt a munkanélküliség is jelentősen csökkent az elmúlt néhány évben és gyakorlatilag a 2019. évi értéke Pest megyében és tulajdonképpen az egész metropolisz térségben a frikciós munkanélküliség szintjére csökkent.

Az aktivitással együtt javuló foglalkoztatottsági és csökkenő munkanélküliség

101. ábra Munkanélküliségi ráta alakulása a 15-74 éves korosztályban, 2000 és 2019 között

Forrás: KSH

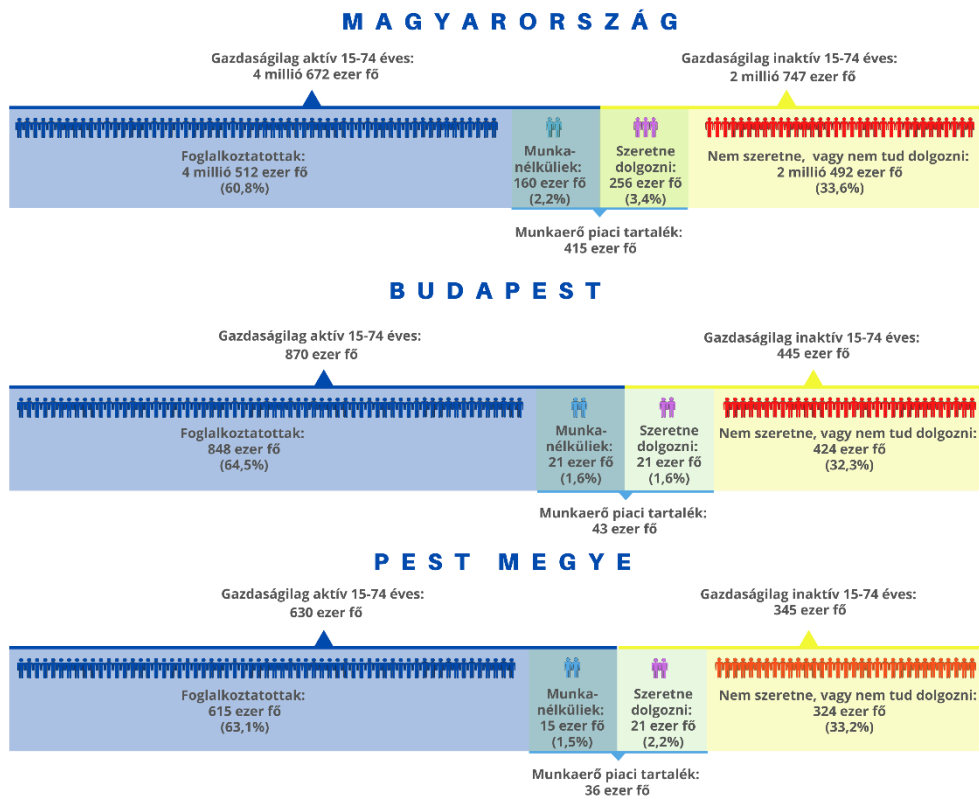
A gazdasági konjunktúra eredményeképp hazánkban így egyre kevésbé az a kérdés, hogy a foglalkoztatás, vagy az aktivitás, hogyan növelhető tovább, hiszen ahogyan a következő ábrán látható a munkaerőpiaci tartalékok minimálisra csökkentek. Emellett természetesen jelen vannak még az inaktívok között olyan hátrányos helyzetben élők, akik hosszabb távon további munkaerőpiaci tartalékot

Az élénk kereslet miatt szűkülő munkaerő piaci tartalékok

jelenthetnek, ám az ő integrálásukhoz jelentős további szociális és oktatási erőfeszítésekre van szükség.

102. ábra Munkaerőpiaci tartalékok alakulása a 15-74 éves korosztály aktivitása alapján, 2019

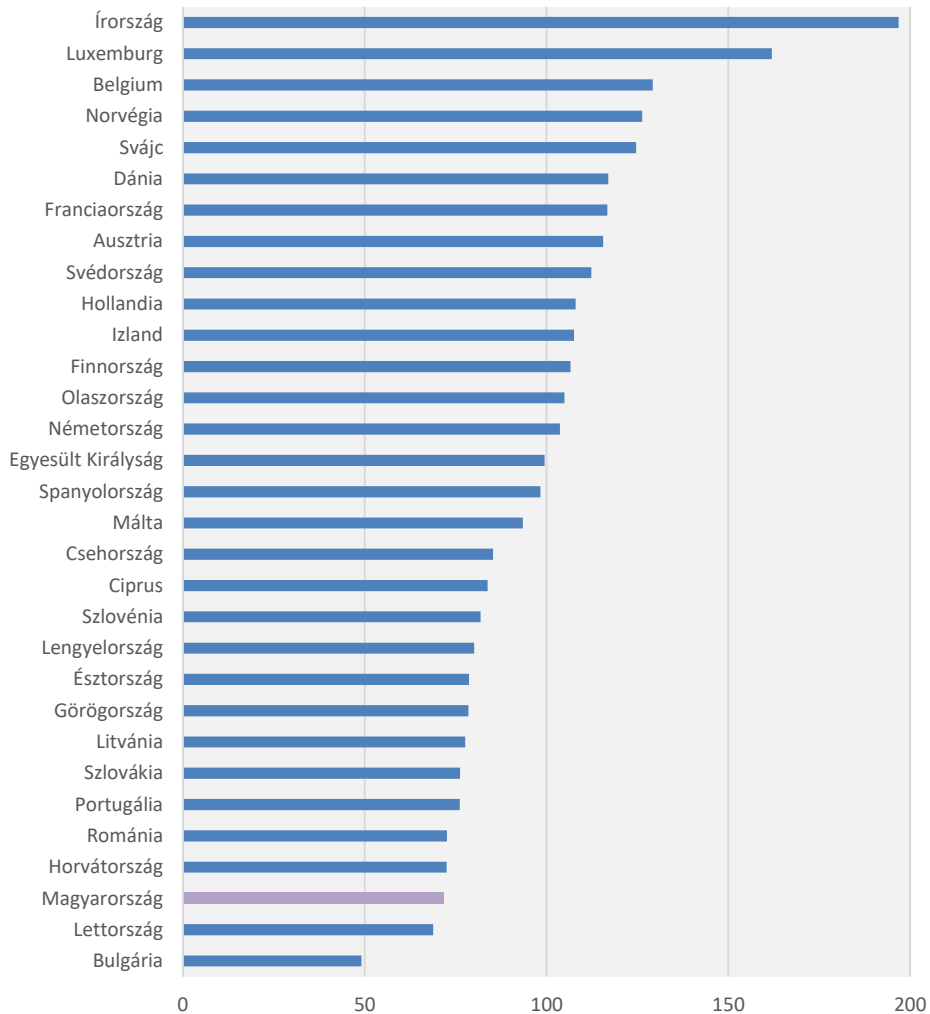
Forrás: KSH

A hazai és nemzetközi statisztikák alapján Magyarországon a 15-74 éves korosztályba tartozó foglalkoztatottak EU átlagnál több időt töltenek a munkahelyükön, hetente átlagosan 39,5 órát. Összehasonlításképpen az Unió legfejlettebb gazdaságaiban a munkavállalók hetente maximum 37 órát töltenek elsődleges munkahelyükön. Nyilvánvaló tehát, hogy a munkaidő növelése nem jelent megoldást a munkapiaci kereslet nyomásával szemben, főként úgy, hogy a munka hatékonyság a munkaidő növelésével jelentősen csökken.

Nemzetgazdasági szinten és Pest megye esetében is a jövőbeli gazdasági növekedés szempontjából **legfontosabb kérdést az jelenti, hogy hogyan érhető el a munkatermelékenység növelése.** Jelenleg országos szinten az egy munkáóra jutó munkatermelékenység az EU28 átlagának mindössze 72%-ára rúg, ami a 3. legalacsonyabb az EU tagállamai között. Ezért kulcsfontosságú az alacsony termelékenységű hazai KKV szektor további erősítése, termelési feltételeinek javítása, digitális transzformációja.

A további gazdasági növekedés záloga a jelenleg rendkívül alacsony munkapiaci termelékenység

103. ábra Az egy munkaóra jutó munkatermelékenység az eu-27 átlagához képest (eu27=100,0%), 2019

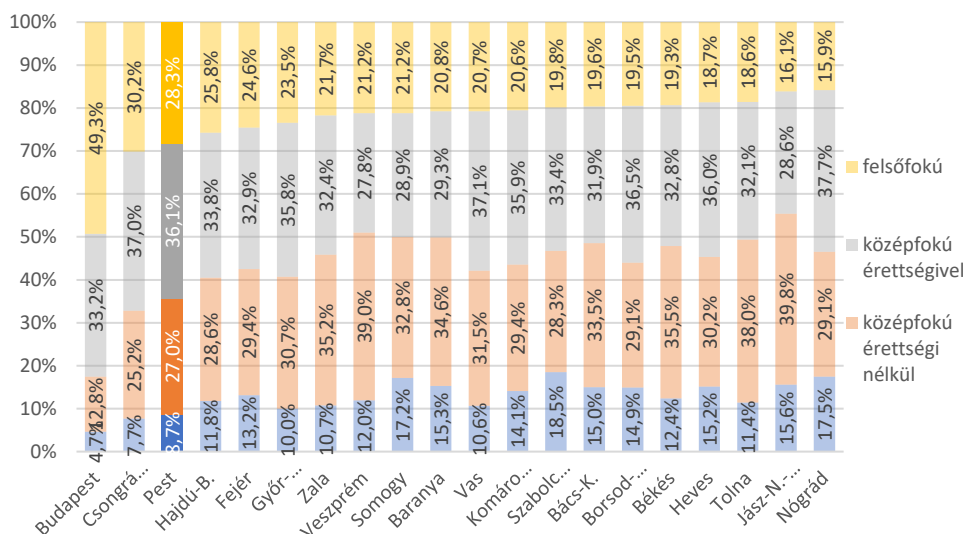
Forrás: KSH

5.1. Foglalkoztatottak, keresetek, ingázás

A megye népességének iskolázottsága magasabb, mint az ország egyéb részein (a főváros kivételével) és ez a foglalkoztatottak iskolázottsági adatain is visszatükröződik. A megyei foglalkoztatottak csaknem harmada rendelkezik felsőfokú végzettséggel, ami azon foglalkoztatók számára is lehetőséget teremt a megyében, akik tudásintenzív, magas hozzáadott értékű termékeket állítanak elő, vagy ilyen szolgáltatást nyújtanak. Az agglomeráció egyes területein a migrációs hatásoknak köszönhetően már akár helyben is rendelkezésre állhat megfelelő mennyiségű és képzettségű munkaerő ehhez.

Foglalkoztatottak között nagy arányban található magas iskolai végzettséggel

104. ábra 15-74 éves foglalkoztatottak iskolai végzettsége megyénként, 2019

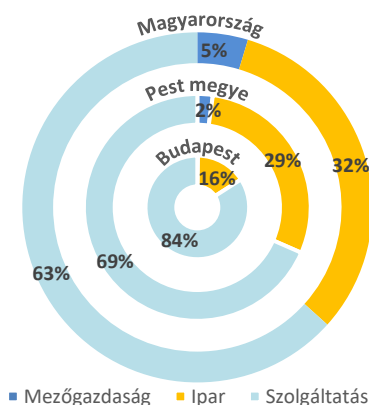

Forrás: KSH

Pest megyében a foglalkoztatási szerkezet jelentősen eltér az országosan jellemzőtől. A modern nagyvárosokra általánosan jellemző, hogy a foglalkoztatottak döntő többsége a szolgáltatási szektorban dolgozik és csak kisebb hányad az iparban, építőiparban. A megye gazdasága ebből a szempontból is átmenetet képez a városi és vidéki terek között. A szolgáltatásban foglalkoztatottak aránya 5 százalékponttal magasabb, míg az iparban és mezőgazdaságban foglalkoztatottaké 2,7, illetve 2,5 százalékponttal alacsonyabb az ország egészére jellemzőnél.

Országostól eltérő foglalkoztatási szerkezet

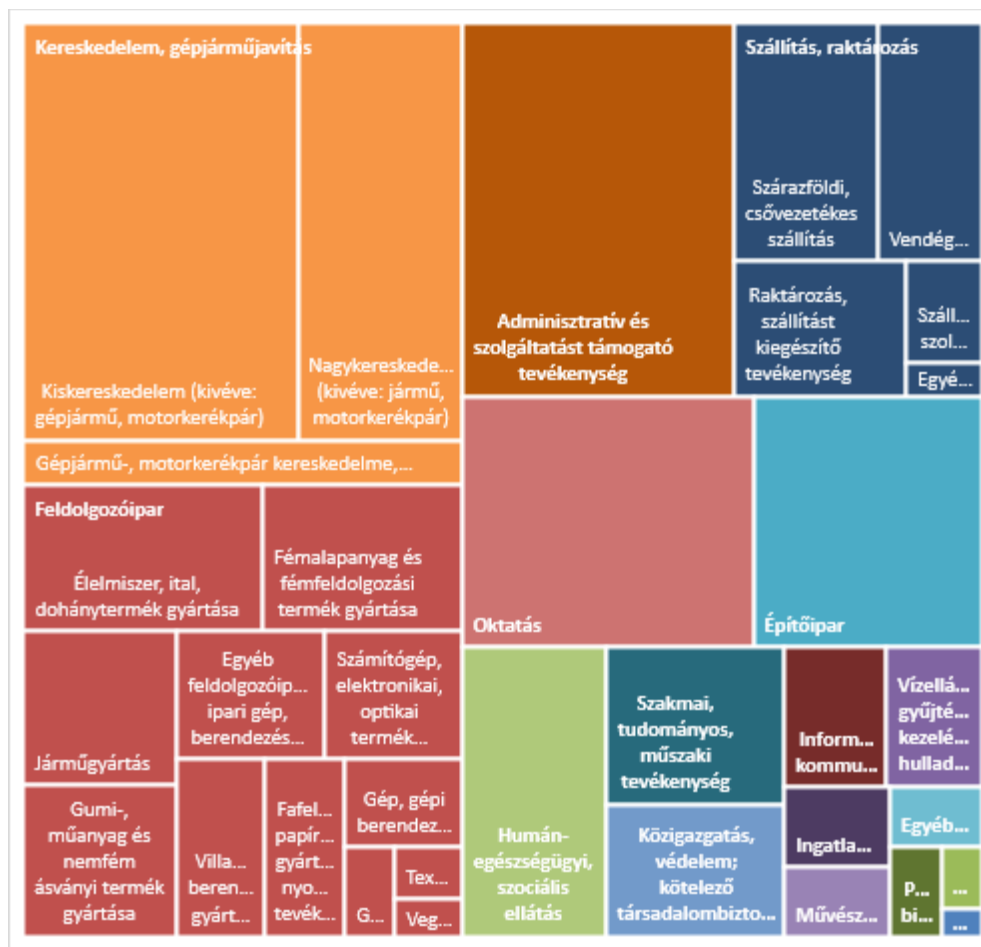
105. ábra Foglalkoztatási szerkezet budapesten, pest megyében és országosan 2019

Forrás: KSH

A megye foglalkoztatási szerkezetének részletesebb megismerését az intézményi statisztikák teszik lehetővé. Az öt fő feletti szervezeteknél alkalmazásban állók száma alapján a feldolgozóipar a legtöbb munkavállalót foglalkoztató nemzetgazdasági ág melyben közel 80 ezren dolgoznak. A feldolgozóipari ágazatok közül kiemelkedik az élelmiszeripar, a fémfeldolgozás, de sokan dolgoznak a járműgyártás területén is. A legkevesebb munkavállalót foglalkoztató feldolgozóipari ágazatok a vegyipar, a textilipar, illetve a gyógyszeripar. A feldolgozóipar után a kereskedelem, gépjárműgyártásban dolgoztak a legtöbben. A szállítás, raktározás jelentősége a foglalkoztatás tekintetében is igen nagy, köszönhetően a megye kedvező közlekedéshálójának.

106. ábra Alkalmazásban állók megoszlása gazdasági ágak szerint, 2019

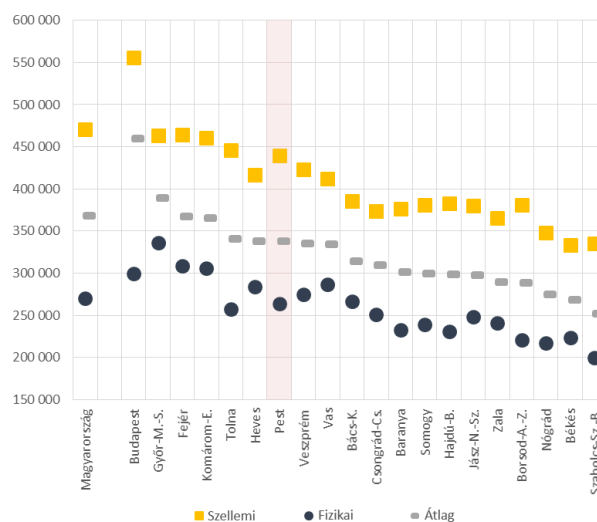

Forrás: KSH

A megyében alkalmazásban állók keresetei nem kiemelkedőek, a szellemi foglalkozás munkavállalók esetében a 440 ezer forintos havi bruttó átlagfizetés a 6. legmagasabb a megyei rangsorban, ugyanakkor a fizikai foglalkozásúak bére csak a 8.

Átlagos kereseti lehetőségek, amelyek a magasabb béreket és jobb lehetőségeket nyújtó fővárosba való ingázást erősítik

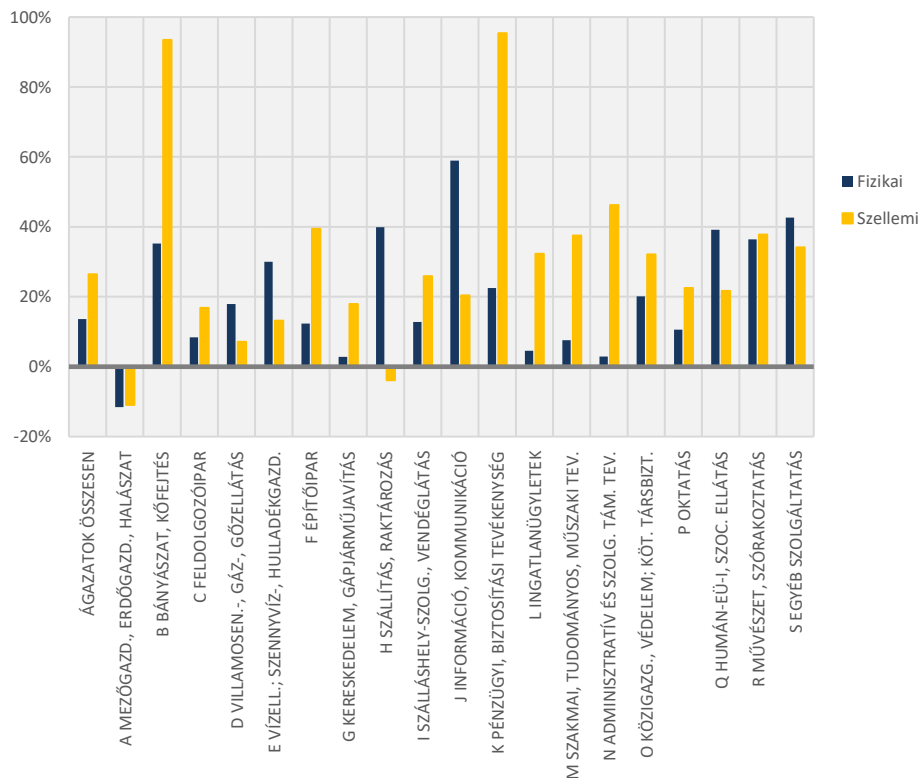
107. ábra Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete fizikai és szellemi állománycsoportok szerinti bontásban, 2019 [Ft]

Forrás: KSH

A megyében tapasztalható jelentős mértékű ingázás kialakulásában az eltérő összetételű munkaerőpiaci kereslet, az ingatlanárak mellett a fizetésekben megjelenő különbségek is jelentős szerepet játszanak. A fizetések különbségeit nemcsak az eltérő ágazati összetétel okozza, az alábbi ábrán látható, hogy a fővárosi fizetések, ha eltérő mértékben is, de minden ágazatban magasabbak a megyeinél.

108. ábra Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó havi átlagkeresete Budapesten a pest megyei átlagkeresetekhez viszonyítva ágazatonként [Pest megye=100,0%], 2019

Forrás: KSH

Az ingázás jellemzőiről a munkaerőfelvétel 2019. évi kiegészítő felvétele ad támpontot. Ez alapján a 15-74 éves foglalkoztatottak országosan nagyjából 29 percet utaznak a munkahelyükre (egy irányba), míg Pest megyében ugyanez az érték 10 perccel több, amivel a megyei foglalkoztatottak ingázással töltött ideje a leghosszabb az országban. A részletes adatokból kiderül, hogy az ingázás hossza a foglalkoztatottak 13%-a esetén az egy órát is meghaladja irányonként, ami jelentős ad-dicionális terhelést jelent a munkavállalók számára. A felmérésből az is kiderül, hogy a kor előrehaladtával egyre kevésbé vagyunk hajlandók nagyobb távolságra ingázni. A férfiak átlagosan többet töltenek ingázással, mint a nők, amiben a nemi szerepeknek, a kereseti különbségeknek nagy szerepe van. Ami a főváros és Pest megye viszonylatában különösen fontos, hogy az iskolai végzettség növekedésével (így az elérhető jövedelem nagyságával) együtt növekszik az ingázási hajlandóság, a felsőfokú végzettségűek nagyjából 15%-kal töltenek többet ingázással, mint az alapfokú végzettséggel rendelkezők. A fentiek természetesen hatással vannak a munkatermelékenységre, de természetesen a családi kapcsolatokra, így az egészségre is, így fontos volna az utazással töltött idő mérséklése távmunkával, vagy a részmunkaidős foglalkoztatás terjedésével, a közlekedési rendszerek fejlesztésével és a főváros és agglomeráció viszonyrendszerének újragondolásával.

109. ábra A 15–74 éves foglalkoztatottak a munkába jutás időtartama (kitérők nélküli, egyirányú, átlagos idő) szerint a foglalkoztatottak arányában (%), 2019

Megnevezés	A munkába közlekedők percben megadott közlekedési ideje								Munkába nem közlekedő	Nem tudja
	1–10	11–20	21–30	31–40	41–50	51–60	61–90	91–240		
Budapest	6%	15%	24%	19%	15%	9%	4%	1%	6%	0%
Pest	15%	19%	15%	9%	8%	13%	10%	3%	6%	2%
Komárom-E.	20%	27%	24%	6%	6%	5%	2%	1%	6%	2%
Veszprém	18%	29%	26%	8%	4%	3%	3%	2%	6%	0%
Veszprém	19%	40%	23%	7%	2%	3%	0%	1%	4%	1%
Győr-M.-S.	17%	24%	22%	17%	7%	5%	3%	0%	5%	1%
Vas	29%	24%	17%	11%	5%	4%	2%	2%	5%	0%
Zala	31%	30%	15%	4%	4%	3%	1%	1%	8%	2%
Baranya	29%	28%	18%	8%	5%	3%	1%	1%	7%	1%
Somogy	30%	28%	21%	4%	2%	2%	1%	1%	5%	7%
Tolna	34%	26%	24%	4%	1%	2%	2%	0%	4%	2%
Borsod-A.-Z.	28%	24%	19%	10%	5%	6%	2%	1%	3%	1%
Heves	23%	27%	19%	9%	4%	5%	3%	2%	6%	2%
Nógrád	33%	23%	16%	10%	4%	5%	2%	2%	6%	0%
Hajdú-Bihar	23%	26%	24%	10%	5%	3%	1%	1%	6%	1%
Jász-N.-Sz.	23%	30%	19%	10%	6%	5%	3%	2%	2%	0%
Szabolcs-Sz.-B.	31%	28%	20%	5%	2%	4%	1%	2%	5%	1%
Bács-K.	32%	33%	16%	6%	3%	2%	2%	1%	4%	1%
Békés	42%	28%	14%	5%	2%	3%	1%	0%	4%	1%
Csongrád-Cs.	21%	35%	23%	8%	5%	2%	0%	1%	5%	0%

Forrás: KSH

Bár a koronavírus első hulláma során ízelítőt kaptak a magyar foglalkoztatók a távmunka nyújtotta lehetőségekről, a munkaerő felvétel adataiból az derül ki, hogy Magyarországon ez a foglalkoztatási forma közel sem elterjedt. A foglalkoztatók idegenkedtek ennek a bevezetésétől részint a kezdeti informatikai költségek, másrészt a személyes kontroll hiánya miatt. Pest megyében 2019-ben a foglalkoztatottaknak mindössze 2%-a végzett távmunkát, ami még az országos értéknél is alacsonyabb volt. A fővárosban volt csak ennél érezhetően magasabb, 5% körüli a távmunkát végzők aránya. Remélhetőleg a foglalkoztatók által a pandémia során szerzett pozitív tapasztalatok a későbbi mindennapok gyakorlatába is átkerülnek majd, így tekintettel a nagy számú szellemi foglalkoztatottra, jelentősen csökkenhetne a munkába járással töltött idő és valamelyest mérséklődhetne a nyomás az elővárosi közlekedési rendszereken, de a rugalmasabb foglalkoztatási formák segítenek a gondozási kötıtségekkel rendelkező munkavállalók helyzetén is. A foglalkoztatás feltételeinek javítása érdekében a rugalmas munkavégzési formák hozzájárulnak a munka és a magánélet megfelelőbb egyensúlyához, növelve a munkáltatók és a munkavállalók alkalmazkodó képességét. Az atipikus foglalkoztatást elősegítő intézkedések bevezetése különösen fontos lenne a kisgyermekes szülők számára.

A munkavégzés hatékonyságát és a munkaerő tartalékokat szintén jelentősen befolyásolják a munkavállalók családi kötıtségei is. Öregedő társadalmunkban egyre nagyobb gondot jelent az idősekről való gondoskodás az időseket ellátó intézményrendszer túlterheltsége és kifogásolható minőségi színvonala miatt. De épp ilyen komoly problémát jelent a gyermekekről vagy a tartósan beteg hozzátartozókról való gondoskodás is. A 2018. évi felvétel adatai alapján Pest megyében a 18-64 éves korosztályban 192 ezer foglalkoztatottnak volt gyermekgondozási kötıtsége, ami gyakorlatilag a korosztályba tartozó foglalkoztatottak közel 40%-

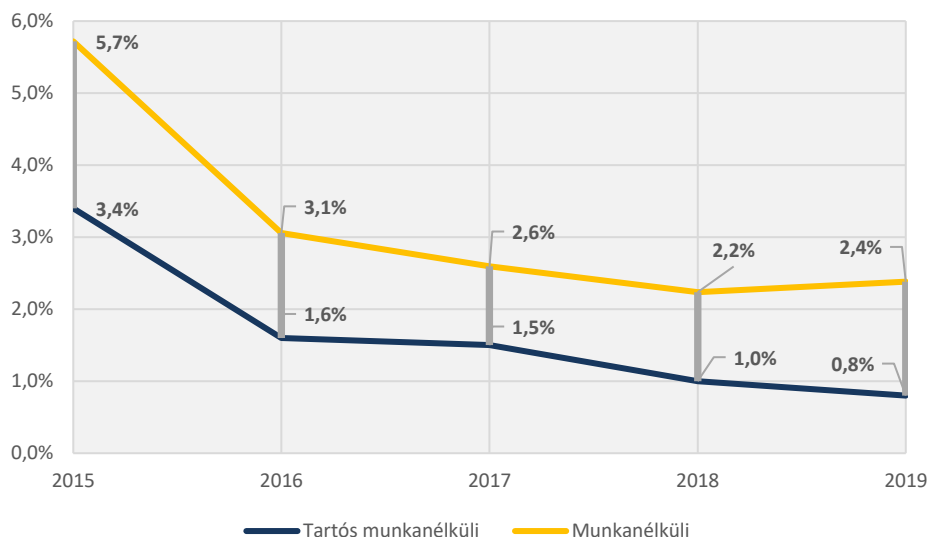
át jelentette. Idős és beteggondozással összesen 18 ezer foglalkoztatott volt érintett, ami a foglalkoztatottak 5%-át jelenti. Pest megyében és a fővárosban is arányaiban több munkavállalónak (a gondozási köztöttségekkel rendelkező foglalkoztatottak 21, illetve 25%-ának) jelentett valamiféle nehézséget a gondoskodás és a munka összehangolása. Érdekes azonban, hogy a hosszú utazási idő ebben az esetben nem jelentett olyan feloldhatatlan problémát, inkább a munka feladatok és az otthoni foglalkozás összeegyeztetése jelentett problémát. A legnagyobb nehézséget a munkahelyek rugalmassága jelenti, Pest megyében a gondozási köztöttséggel rendelkezők 85%-a nem tud egy hirtelen probléma esetén egy napra távol maradni a munkahelyétől.

5.2. Munkanélküliség, regisztrált álláskereső

A kedvező munkaerő piaci folyamatoknak köszönhetően a munkanélküliség, ahogyan arról a fejezet bevezetőjében már esett szó, jelentősen csökkent. Ám a kedvező változások nem állnak meg ennyiben, hiszen nagyon fontos, hogy a piac a tartósan munkanélküliek egyre nagyobb hányadát volt képes ismét foglalkoztatni. Az alábbi ábrán látható, hogy a tartós munkanélküliek aktívakhoz viszonyított aránya először a munkanélküliséggel nagyjából azonos módon csökken, majd elszakadva attól mind kisebb a tartós munkanélküliek aránya a munkanélküliek között. A 2019. évi állapot szerint tehát lerövidült a munkakeresés a munkájukat elvesztők számára. A jelenlegi kérdés tehát inkább az, hogy a koronavírus járvány alatt és után hogyan alakul át a munkaerőpiac és hogyan lesznek képesek a járvány miatt munkájukat elvesztők ismét munkát találni. A jelenlegi helyzetben a vállalkozások inkább a kivárás mellett döntenek, humán gazdálkodásukat is elsősorban az óvatosság határozza meg.

Csökkenő munkanélküliség

110. ábra Munkanélküliségi és tartós munkanélküliségi ráta alakulása pest megyében, 2015-2019

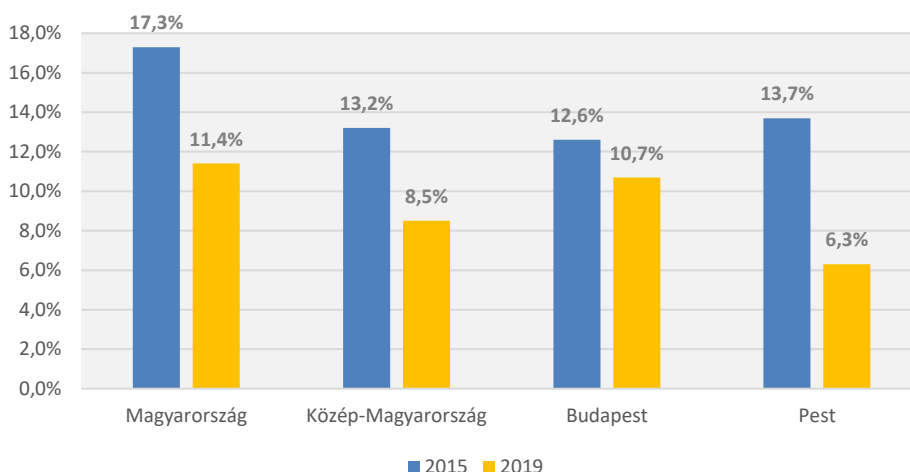
Forrás: KSH

A fiatalok elhelyezkedése is könnyebbé vált az elmúlt évek munkaerőpiaci folyamatainak köszönhetően. Az összes hazai régió közül Pest megyében a legkönnyebb munkát találni a fiataloknak, a munkanélküliségi ráta értéke az adott korcsoportra számítva 6,3% volt 2019-ben.

A fiatalok elhelyezkedési esélyei jobbak, mint országosan

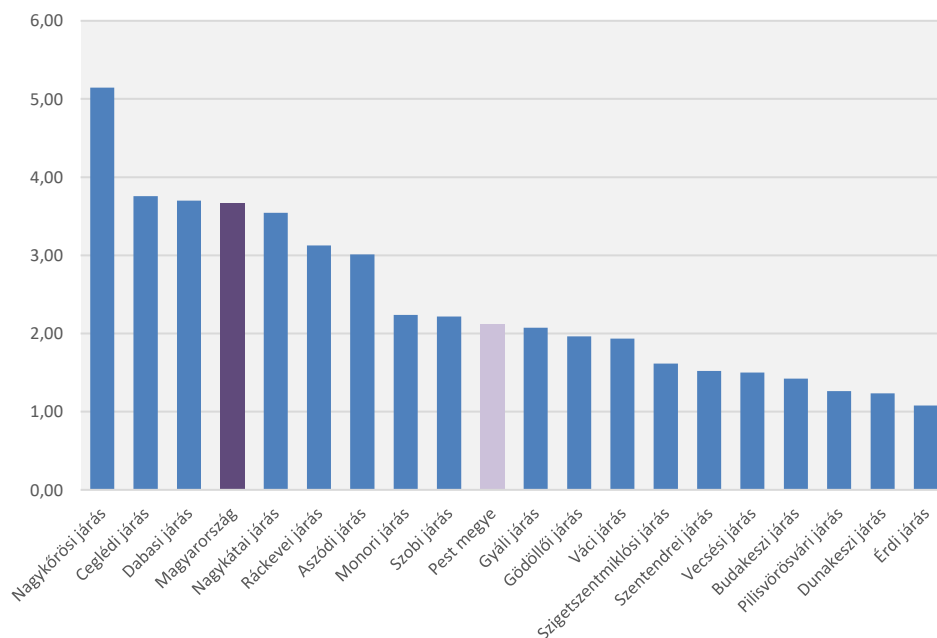
111. ábra 15-24 évesek munkanélküliségi rátája 2015. és 2019. években

Forrás: KSH

A megyén belüli foglalkoztatási különbségekre sajnos csak következtetni tudunk, mivel a munkaerő felvétel adatai nem reprezentatívak megyei szint alatt. A nyilvántartott álláskeresők száma azonban jól tükrözi az egyes járások munkaerőpiaci helyzetét. A legkevesebb regisztrált munkanélküli az agglomeráció járosaiban élt, míg a legnagyobb munkanélküliség szinte szokásosan az alföldi járásokban volt. Ennek oka sokszor a népesség alacsony iskolázottságában keresendő, de ebben egyes térségeknél az elzártság is szerepet játszik. Ugyanakkor a megye kedvező helyzetét mutatja, hogy a 100 munkaképes korúra jutó nyilvántartott munkanélküliek száma csak a Nagykőrösi, Ceglédi és Dabasi járásokban haladta meg az országos átlagot.

112. ábra Száz munkaképes korúra jutó nyilvántartott munkanélküli, 2019

Forrás: KSH

6. TÁRSADALMI KÖRNYEZET

6.1. Demográfiai szerkezet és prognózis

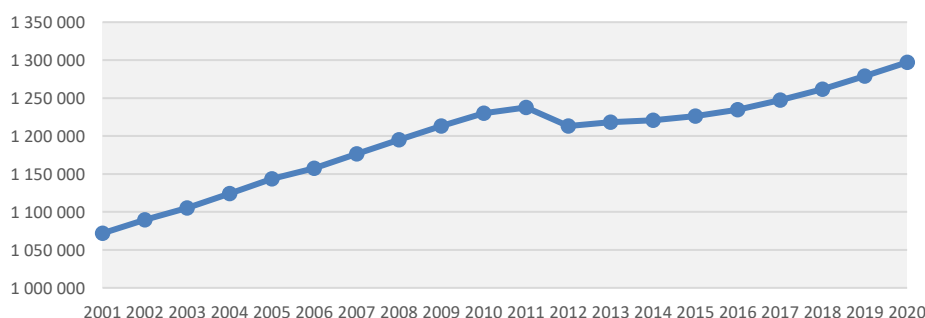
Pest megye népessége a legnagyobb az országban és – Győr-Moson-Sopron megyével együtt – **az ország növekvő népességű megyéje is, az elmúlt 10 év során itt nőtt legdinamikusabban a lakosság szám.** A növekedés legnagyobb részét a fővárosból kifelé irányuló és az ország távolabbi térségeiből érkező bevándorlásból táplálkozik. Korstruktúrája kedvező, bár területileg differenciált.

6.2. Népességszám, népsűrűség

A megye lakónépessége 2020. január 1-jén 1 297 102 fő volt. A megye népességszámának 2000-es évekbeli alakulását vizsgálva megállapítható, hogy a 2001-es népszámlálás óta két évtized során mintegy 21%-os növekedés következett be. A megye lakónépessége 2001 és 2020 között több, mint 225 ezer fővel nőtt, ami két nagyobb fővárosi kerület népességének felel meg. A növekedés ugyan stabil, de a válság következtében a 2010-es évek elején valamelyest megtorpant. Ennek oka az volt, hogy a fővárosból való kiáramlás csökkent (köszönhetően a megugró munkanélküliségnek és ingázási költségeknek), sőt némi visszaáramlás is megfigyelhető volt. A gazdasági konjunktúra a szuburbanizáció ismételt erősödésével járt, amire a Családi Otthonteremtési Kedvezmény hatása is ráerősített, ami a családalapítás előtt álló fiatalok számára tett vonzóvá akár a fővárossal nem közvetlen szomszédságban lévő településeket.

A jelenleg zajló COVID19 pandémia erre még rá is erősíthet, hiszen a távmunka terjedése, illetve a karantén alatti jobb kevésbé kötött életritmus lehetősége ismét kívánatosá tette a fővárosinál jelenleg még valamivel olcsóbb agglomerációs, illetve a fővárostól távolabb eső, nehezebben megközelíthető településeken található még olcsóbb ingatlanokat is.

113. ábra Pest megye lakónépességének alakulása (fő), 2001-2020⁷

Forrás: KSH

A népességnövekedés hajtóerejét nem a természetes népmozgalom, hiszen az elmúlt két évtized során mindvégig (hacsak kis mértékben is) de negatív volt, hanem elsősorban a vándorlás adja. Ez pedig egyben azt is jelenti, hogy a népességnövekedés a megyében differenciáltan következik be, elsősorban a jobb közlekedésű, az agglomeráció belső területeinek népességét gyarapítják a beköltözők.

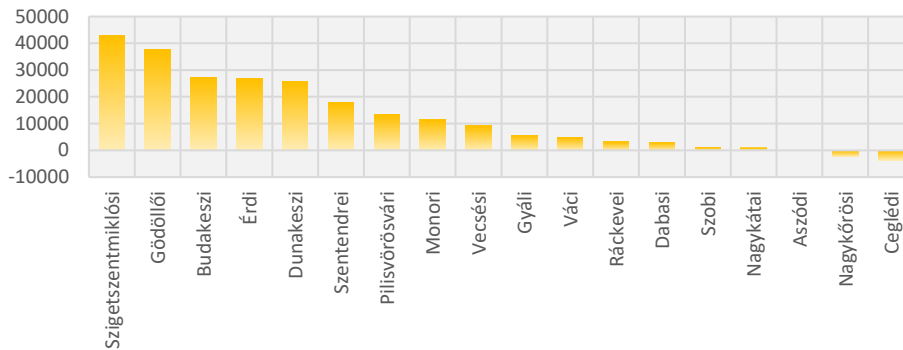
Pest megyére jellemző a dinamikusan növekvő népesség, melynek növekedését az ország különböző részeiből irányuló beköltözések táplálják

A népességnövekedés dinamizmus az agglomerációban nagyobb

⁷ A 2011. év előtti adatokat a KSH nem korrigálta az újabb népszámlálás eredményeinek tükrében, ezért az idősorban törés van. Ez korlátozza az adatok összehasonlíthatóságát, ugyanakkor a tendencia mégis világosan kiolvasható az ábráról.

A fent leírtakat támasztja alá, hogy a legnagyobb mértékben növekvő lélekszámú járás a Szigetszentmiklósi, a Gödöllői, a Budakeszi az Érdi, a Dunakeszi járások voltak az elmúlt 20 év során. Ezen járások mindegyikének népessége egy közepes város lakosságának megfelelő mértékben bővült, ami járási szinten hatalmas 25-50% körüli változást jelentett. Érdekes a sor végén álló lemaradó térségek helyzete is: ezeknek a járásoknak a népessége csökkent vagy stagnált, mivel még nem érték el őket a szuburbanizációs folyamatok.

114. ábra Pest megyei járásainak népességváltozása, 2000. és 2019.január 1. között

Forrás: KSH

A népességnövekedés hatására jelentősen nőtt a népsűrűség, néhány járás egész területére vetítve már-már nagyvárosi léptékű a bruttó népsűrűség. A belterületre számított népsűrűség ennél még jóval magasabb is. Ahhoz, hogy lássuk ezeknek a térségeknek a valódi arcát, összehasonlításképpen két dimenzió a népesség és népsűrűség alapján együtt ábrázoljuk azokat a megyei jogú városokkal.

115. ábra Pest megyei járások és a megyei jogú városok népsége, népsűrűsége, 2019

Forrás: KSH

Ezek alapján jól látható, hogy a megye népesebb járásainak népsűrűsége vetekszik, vagy bizonyos esetekben meg is haladja az azonos méretű megyei jogú városokét. A városias jellemzők, a nagy lakónépesség ellenére az intézményrendszer messze elmarad attól, amivel az említett hasonló méretű megyei jogú városok rendelkeznek, de erről az ellátó rendszerek esetén több szó esik majd.

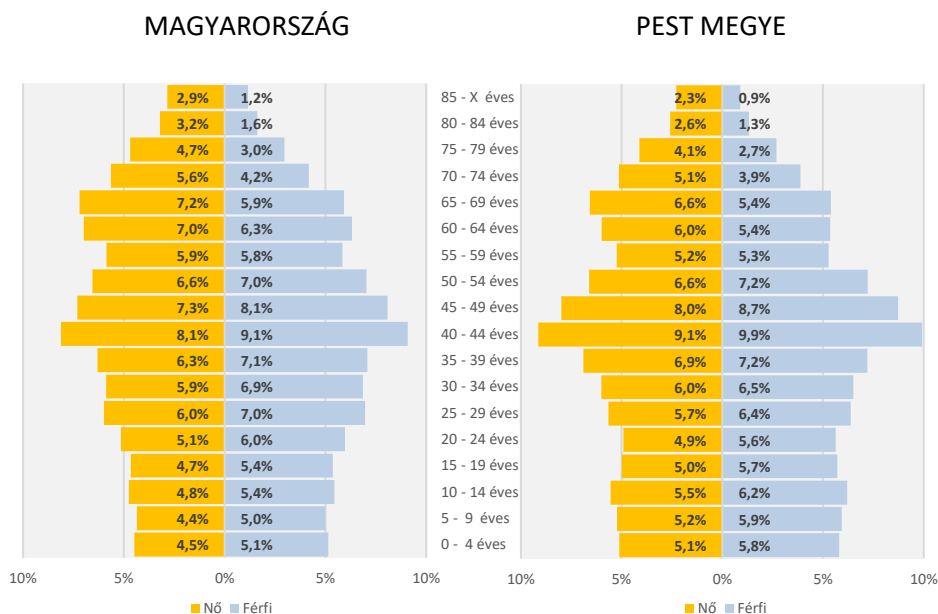
6.3. A népesség korstruktúrája

Pest megye népességére a vándorlás rendkívül nagy hatást gyakorol. A fővárost elhagyók, illetve vidékről az agglomerációba költözők között ugyanis sok a fiatal, illetve családos. Pest megye népességének korösszetétele így sokkal kedvezőbb, mint az ország más megyéinek.

A Magyarország és Pest megye népességének korstruktúráját bemutató korfa alakjában lényeges eltérést nem találunk. Mindkettő előregedő társadalom képét rajzolja elénk, azonban könnyen észrevehető Pest megye grafikonján a fiatalabb korosztályokban jelentkező többlet és főként a 60 év felettek kisebb aránya.

A vándorlás hatására kialakult fiatalosabb korstruktúra egy folyamatosan öregező társadalomban

116. ábra Lakónépesség megoszlása 5 éves korcsoportok szerint, 2020. január 1.

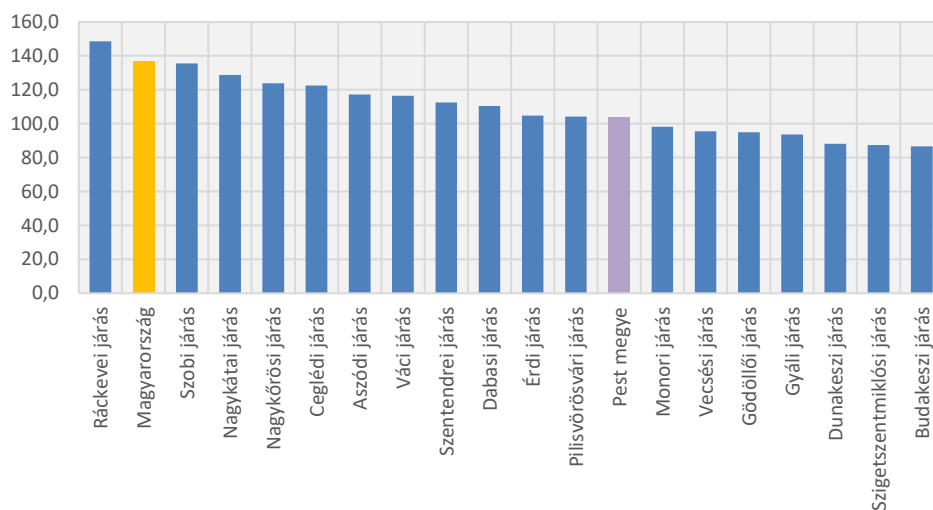

Forrás: KSH

Annak, hogy a megye korstruktúrájára első sorban a vándorlás van hatással, mi sem bizonyíthatja inkább, minthogy a megyei átlagnál idősebb korstruktúra azokra a járásokra jellemző, amelyeket a szuburbanizációs folyamatok elkerültek, és azok a legfiatalabb térségek, amelyek helyzetüknél fogva a legvonzóbbak a fiatal ki és beköltözőknek. A leginkább előregedő járások a Ráckevei, Szobi, Nagykáttai, Nagykőrösi, Ceglédi, Aszódi járások. A legfiatalabbak a Budakeszi, a Szigetszentmiklósi és a Dunakeszi járás.

A népesség korösszetétele kedvezőtlenül alakul az agglomerációtól távolodva

117. ábra Öregedési index Pest megye járásaiban, 2020. január 1.

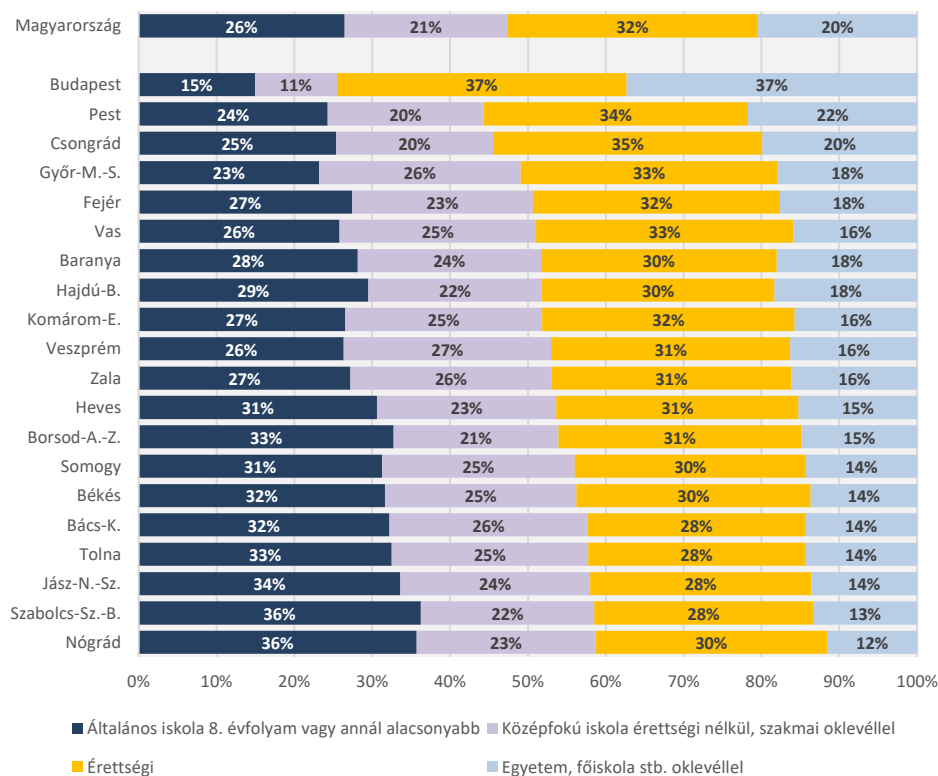

Forrás: KSH

6.4. Népeség iskolázottsága

A megye népességének iskolázottsága a 2016. évi mikrocenzus adatai alapján kiemelkedően magas, a főváros után itt él a legtöbb diplomás és érettségizett. E tekintetben természetesen nem akkora az előnye, mint a fővárosnak.

118. ábra Népeség megoszlása a legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2016

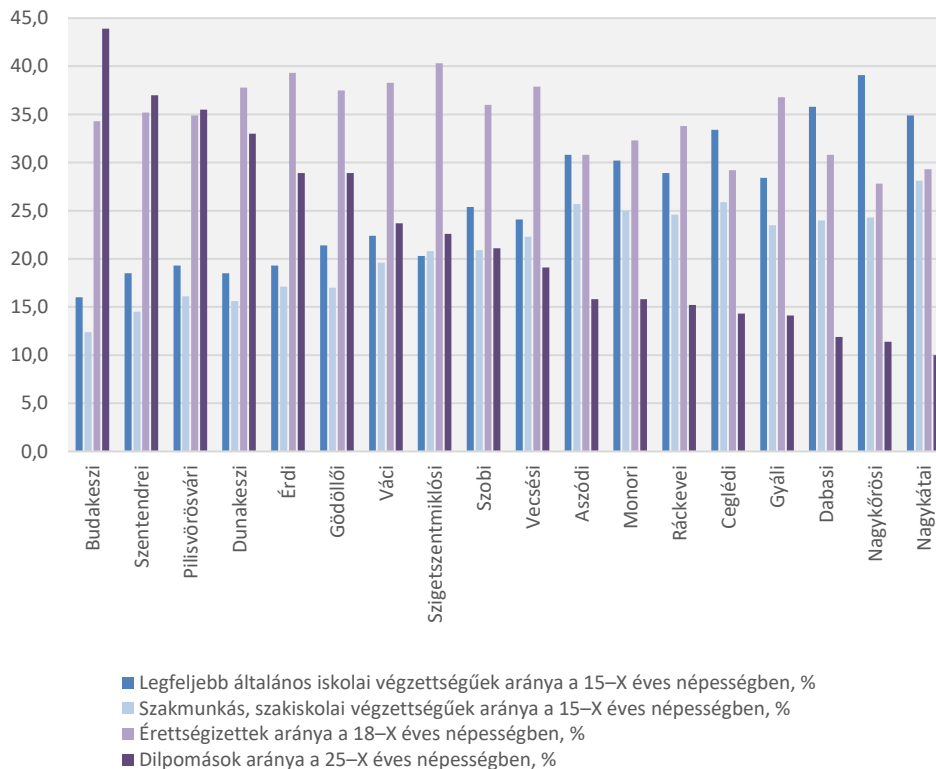

Forrás: KSH

A népesség iskolázottságában a megyén belül óriási különbségek vannak, amelyek nyilvánvalóan összefüggésben állnak a települések, járások foglalkoztatási helyzetével, a lakossági jövedelmekkel, szegénységgel is. A fővároshoz közeli járásokra

jellemző iskolázottsági adatok hasonlóak az amúgy hazai szinten kiemelkedő fővároséhoz, egyes járások esetében pedig még annál is kedvezőbbek. Ugyanakkor a fővárostól távolabb keleti, déli és délkeleti irányban elhelyezkedő a járásokban magas a szakképzettségrel sem rendelkezők aránya. Különösen nehéz helyzetben van ebből a szempontból a Nagykátai, Nagykőrösi, Dabasi és Ceglédi járás.

119. ábra A népesség legmagasabb iskolai végzettsége a megfelelő korúak arányában, 2016 (Mikrocenzus)

Forrás: KSH

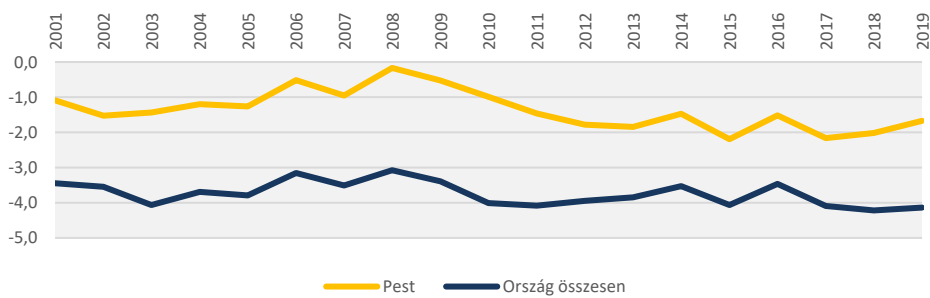
6.5. Természetes népmozgalom

Pest megye népességének természetes alakulása a vándorlásnak és az ebből adódó fiatalosabb korstruktúrának köszönhetően, kedvezőbb, mint országosan. A születések és halálozások szaldója azonban a megyében is folyamatosan negatív, a legkisebb különbség a halálozások és születések között az elmúlt 20 év során a válságot megelőző évben, 2008-ban volt. Pest megyében a népességfogyás előbb gyorsulni kezdett, majd az utóbbi években stabilizálódni látszik, de még messze nem érte el a válság előtti szintet. Országosan az éves népességfogyás évi 3-4,5% között mozog, az állami gyermekvállalás ösztönző intézkedések eredményei még nem nagyon látszanak meg a természetes népességváltozásban.

Sajnos, a COVID-19 vírus mortalitást növelő hatása miatt a 2020. évi statisztikákban a mutató romlására lehet számítani. A hálózatkutatók előrejelzései szerint a globalizáltság jelenlegi szintje mellett – az elkövetkező évtizedben – újabb, a 2020-ashoz hasonló világjárványok lehetőségére is fel kell készülni.

A természetes fogyás évről-évre ingadozik, melyre jellemző, hogy az agglomerációs térségekben valamivel kedvezőbben alakul a folyamat

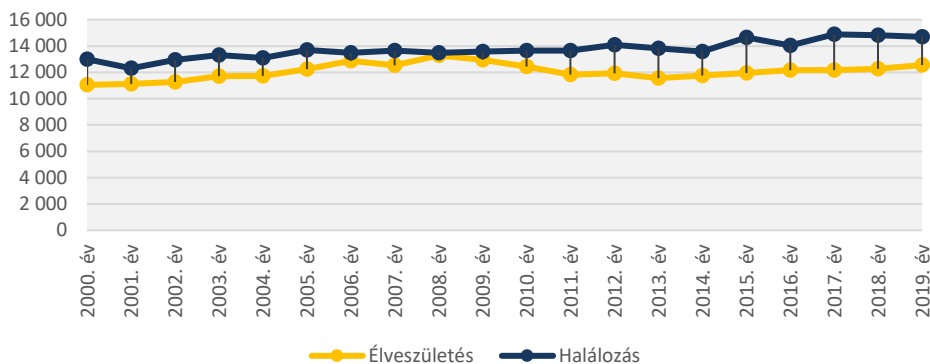
120. ábra Természetes népességfogyás alakulása, 2001-2019

Forrás: KSH

Az élveszületések száma a 2008-as gazdasági világválságot követően csökkenni kezdett, a kormányzati intézkedések, a javuló gazdasági helyzet és az ismét erősödő belső migráció együttes hatásaként 2013-ban volt trendforduló és azóta a születések száma ismét lassan, de folyamatosan emelkedik. Sajnos a halálozások száma folyamatosan növekedett, erre a válságnak semmilyen hatása nem volt.

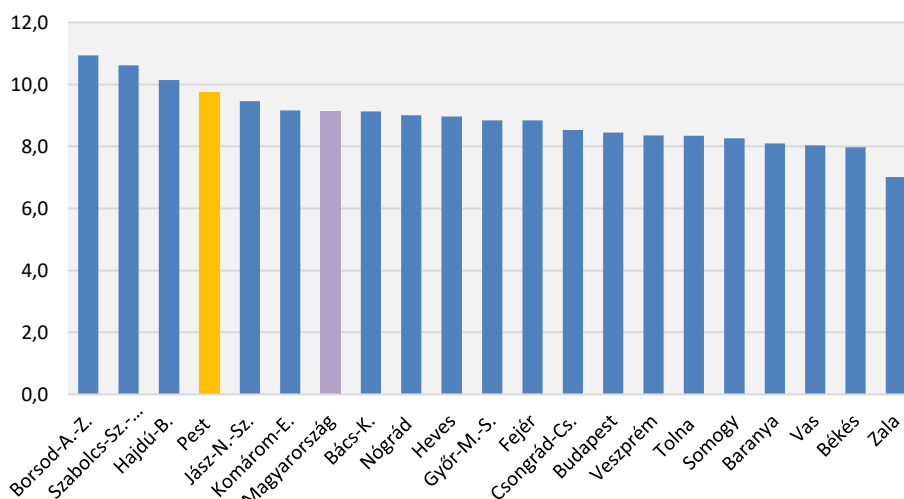
121. ábra Élveszületések és halálozások száma pest megyében (fő), 2000-2019

Forrás: KSH

2019-ben összesen 12548 gyermek született Pest megyében. Minden 7. Magyarországon született gyerek szülei pest megyei lakosok, így ez az egyik legmagasabb fertilitással jellemezhető térsége hazánkban.

122. ábra Ezer lakosra jutó élveszületések száma, 2019

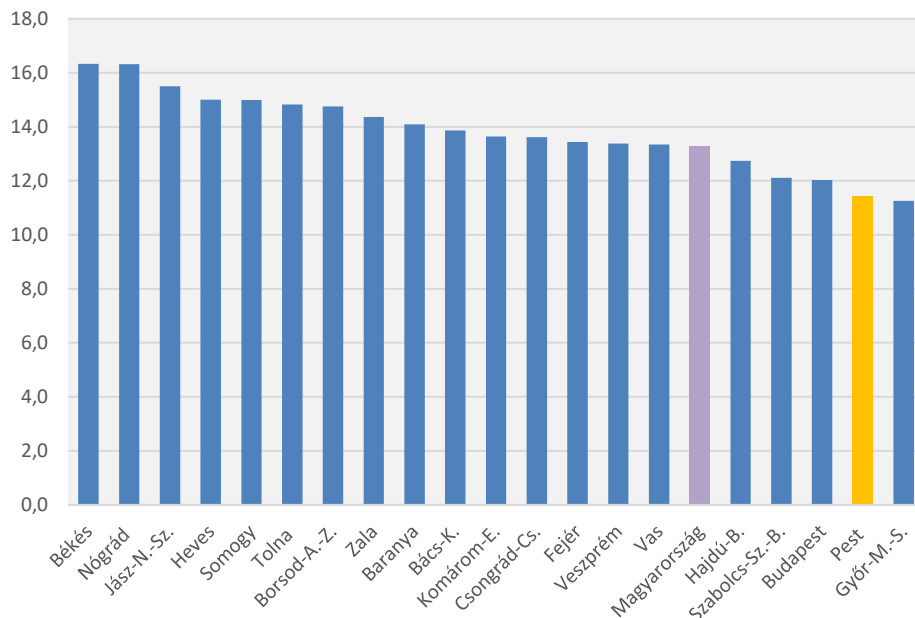

Forrás: KSH

Az ezer lakosra jutó halálozások számában épp fordított a helyzet. Győr-Moson-Sopron megye után a lakónépességre vetítve itt volt a második legkevesebb halálozás.

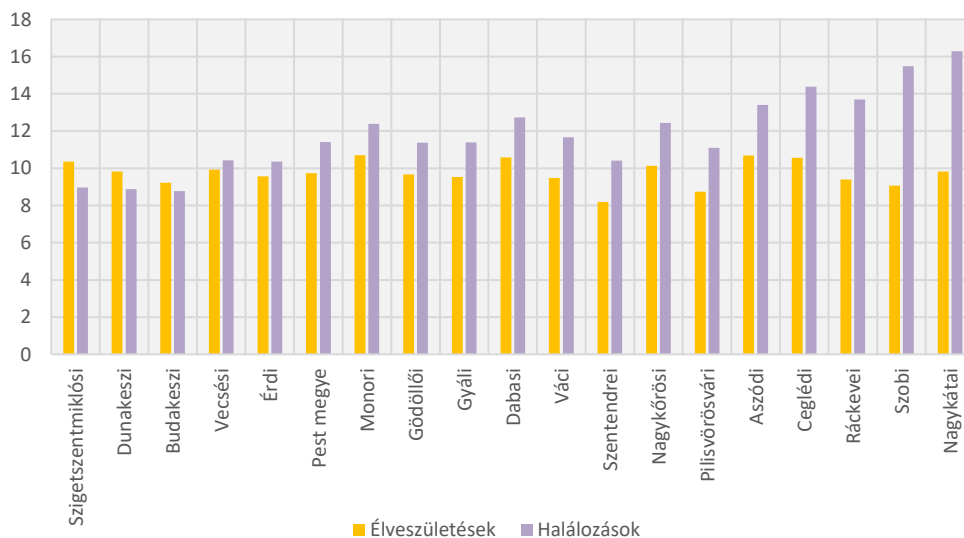
123. ábra Ezer lakosra jutó halálozások száma, 2019

Forrás: KSH

Járásonként nagyon eltérően alakulnak az élveszületés és halálozás ezer lakosra jutó értékei. A Szigetszentmiklósi, Dunakeszi és Budakeszi járásokban a születések száma meghaladta a halálozásokét. Vannak olyan járások, ahol viszonylag magas születésszám mellett magasabb, de még mérsékelt halálozás következett be, ezek többek között a Monori, Dabasi, Vecsési, Érdi járások. A Ráckevei, Szobi és Nagykáti térségekben alacsonyabb születésszám mellett, magas halálozás volt jellemző.

124. ábra Ezer lakosra jutó élveszületés és halálozás Pest megye járásaiban, 2019

Forrás: KSH

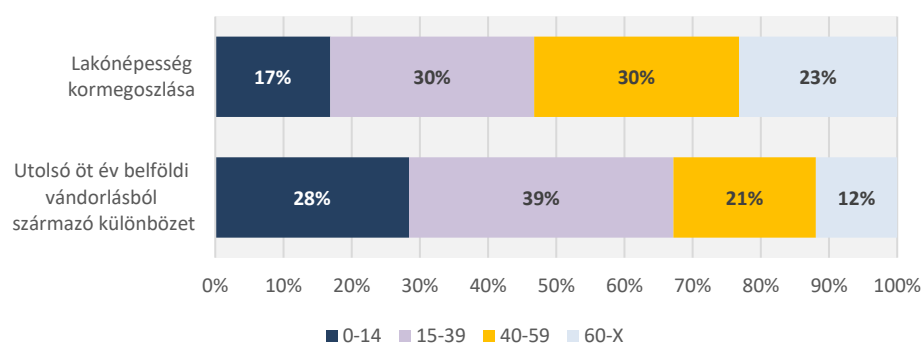
6.6. Vándorlás

A megye külső – belföldi – vándorlási egyenlege, azaz a más megyékből történő beköltözések és a más megyékbe történő elköltözések egyenlege, valamint a nemzetközi vándorlási egyenlege a 2000-es évek során egyaránt pozitív.

A belföldi vándorlási nyereség azonban többszörösen felülmúlja a külföldiek beköltözéséből származó nemzetközi vándorlási értékeket. A belföldi vándorlásból származó népességnövekmény korstruktúrája jelentősen fiatalabb, mint a megyéé, így a vándorlásnak nagy szerepe van abban, hogy a megye társadalmának előregedését lassítsa.

Pest megye népesség növekedését napjainkban már nem a Budapestről kivándorlók indukálják, hanem az ország más tájairól beköltözők

125. ábra Pest megye lakónépességének és a belföldi (oda és el) vándorlás eredményeképp az utolsó öt év népességnövekményének korcsoportonkénti megoszlása

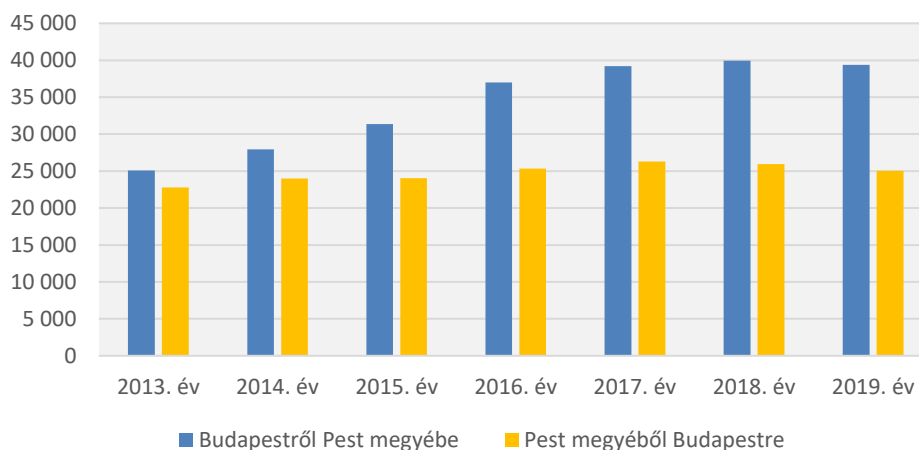

Forrás: KSH

A fentiekből következik, hogy a megye vándorlásból (költözésből) adódó népességnövekménye egyaránt származik az országon belülről és a külföldről történő beköltözésekből.

A megye és Budapest között sajátos népességcsere zajlik. A válság hatására a 2010-es évek elején kiegyenlítődtött a fővárosból a megyébe és a megyéből a fővárosba költözők száma. Az évtized második felében ugyanakkor ismét nyílni kezdett az olló két szára és az évtized végén ismét csaknem 1,6-szer annyian költöztek ki a megyébe, mint ahányan a megyéből a fővárosba.

126. ábra Belföldi vándorlás alakulása Budapest és Pest megye között, 2013-2019

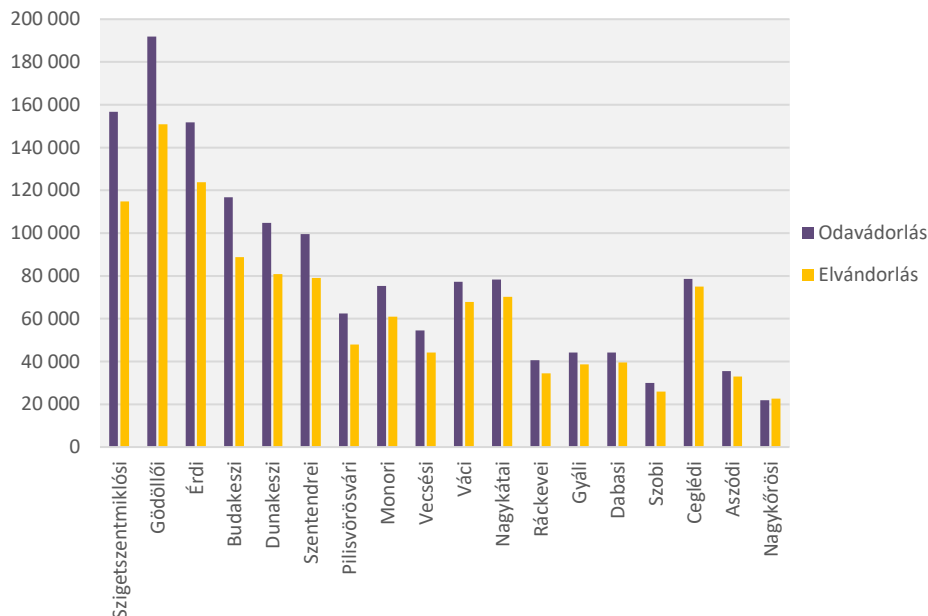

Forrás: KSH

A megyébe érkező bevándorlás elsődleges célterületei az agglomerációs települések. Az alábbi ábrán, amely az elmúlt 20 év belföldi vándorlási adatait összegzi, jól kivehető, hogy az agglomerációs járásokban jelentős vándorlásból származó népességtöbblet keletkezett. A sor végén a megye periférikus helyzetű térségei sorakoznak, ahol a vándorlási egyenleg csak igen kis többletet mutat, ami nagyjából a természetes fogyásból származó veszteség fedezésére elegendő.

A megyébe beköltözők célpontjai az agglomerációs települések

127. ábra A 2000-2019 közötti időszak teljes belföldi vándorlási egyenlege

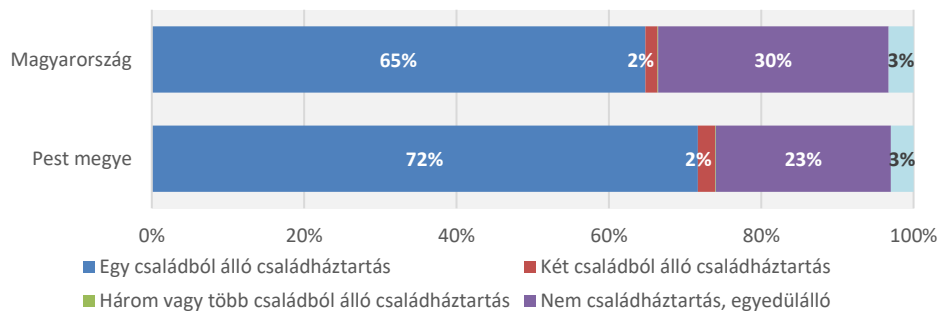
Forrás: KSH

6.7. Háztartások

A népesség korösszetételének változása, az öregedés, illetve a megye egyes térségeiben a vándorlás hatásaként a fiatalodás természetesen nem hagyja változatlanul a háztartások, családok összetételét sem.

Pest megye egészében az országosnál jóval nagyobb a családháztartások aránya a háztartásokon belül, gyakorlatilag a háztartások háromnegyede egy, vagy több családból áll.

128. ábra Háztartások összetétele, 2016 (mikrocenzus)

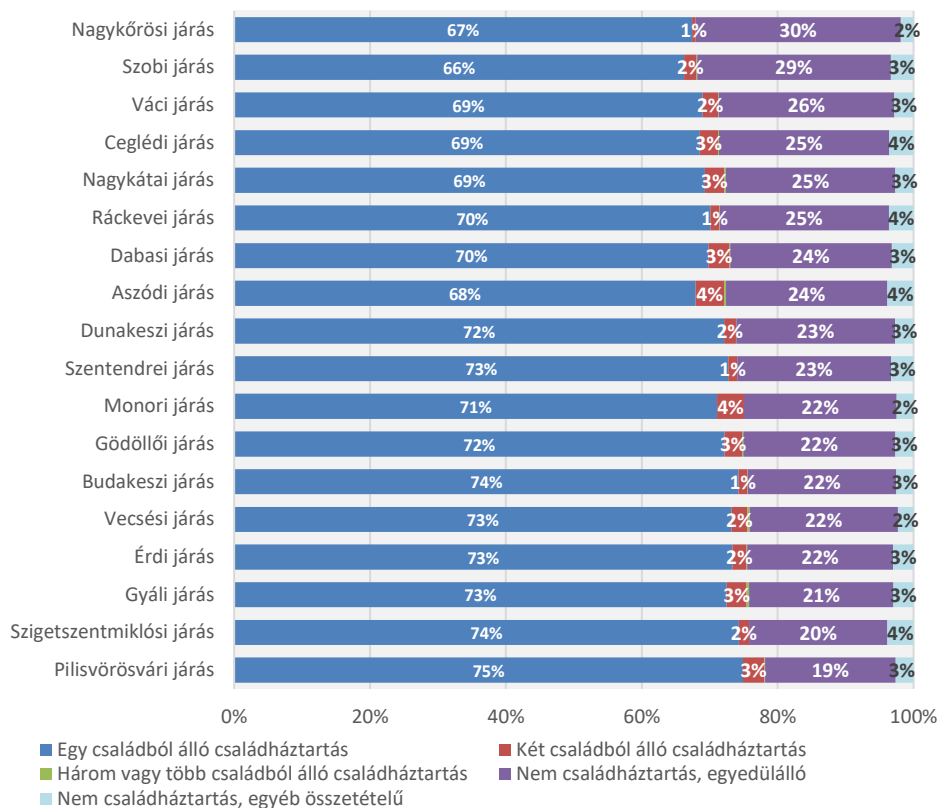

Forrás: KSH

Járási szinten ugyanakkor korántsem ilyen kedvező a helyzet, a legtöbb egyedülálló háztartást a megye periférikus helyzetű térségeiben találjuk. Ezekben, mivel a szuburbanizációs hatásokon kívül rekedtek, az országos átlagnak megfelelően

alakulnak a háztartások összetétele. Sok az egyszemélyes általában idősek alkotta háztartás.

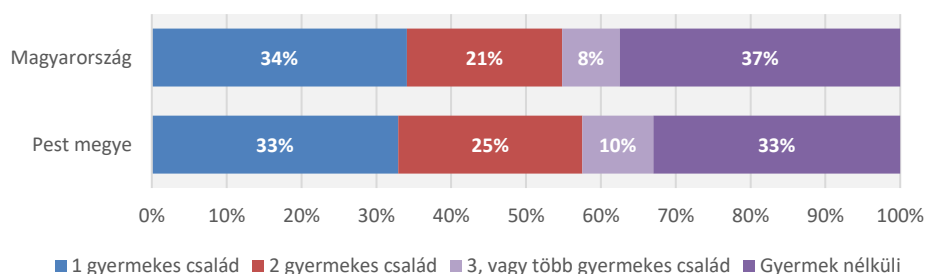
129. ábra Háztartások összetétele a megye járásaiban, 2016 (mikrocenzus)

Forrás: KSH

A megyébe költözők között sokan vannak olyanok, akik gyermekvállalás előtt, vagy már gyermekekkel tudatosan a természetközelebbi élet lehetősége reményében váltanak lakóhelyet. Ez tükröződik a megye családösszetételén is, hiszen az országosnál jóval nagyobb a gyermekes családok aránya. Ami külön érdekes, hogy a megyében élő családok között az országosnál nagyobb arányban találunk olyanokat, ahol a szülő, vagy szülők egynél több gyermeket nevelnek.

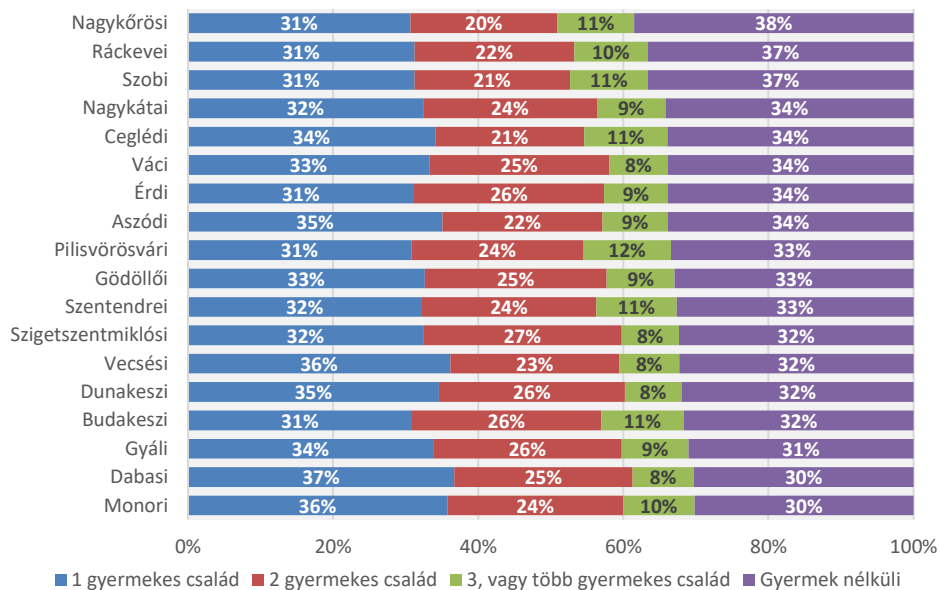
130. ábra Családok összetétele a nevelt gyermekek száma szerint, 2016 (mikrocenzus)

Forrás: KSH

A legtöbb gyermektelen családot a Nagykőrösi, Ráckevei, Szobi, Nagykátai és Ceglédi térségekben találjuk, ami az egyéb demográfiai jellemzők ismeretében nem meglepő. A Nagykőrösi, Ráckevei, Ceglédi és Szobi térségekben azonban figyelemre méltó, hogy ezzel együtt viszonylag magas a nagycsaládosok aránya is.

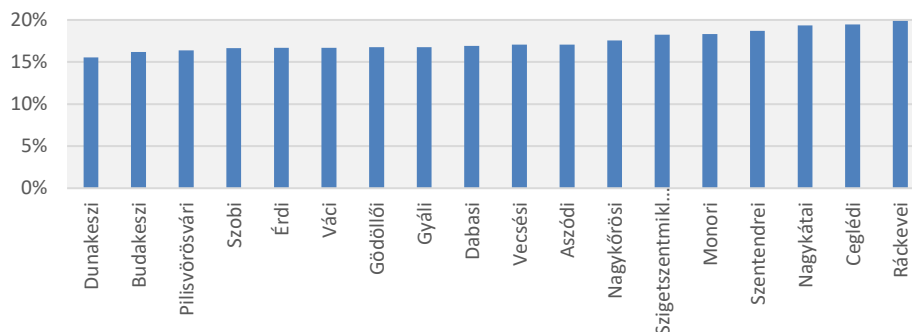
131. ábra Családok megoszlása a családban nevelt gyermekek száma szerint, 2016 (mikrocenzus)

Forrás: KSH

Ezek közül a Ráckevei, Ceglédi és Nagykátai térség társadalmi viszonyait az is nehezíti, hogy ezekben a járásokban magas, 20% körüli az egyszülős családok aránya.

132. ábra Egyszülős családok aránya az összes családon belül, 2016 (mikrocenzus)

Forrás: KSH

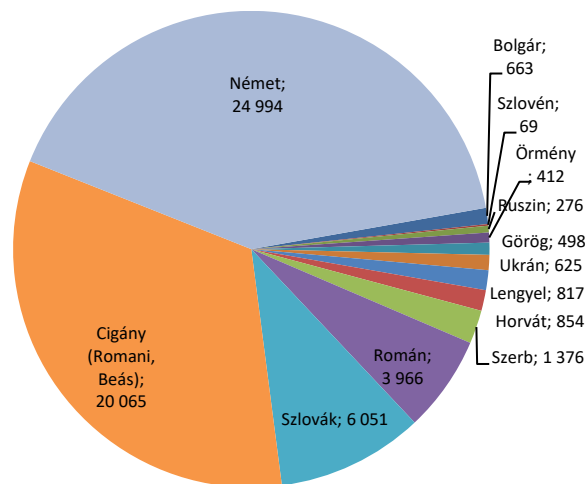
6.8. Nemzetiségek Pest megyében

A jelenleg hatályos törvényi szabályozás Magyarországon 13 nemzetiséget határoz meg. Nemzetiségnek minősül: a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán. Ezen kívül Magyarországon élnek még további, bevándorolt nemzetiségi csoportok, pl. kínaiak is.

Pest megye sokszínűségét jól mutatja, hogy **megyénkben valamennyi nemzetiség megtalálható** és a szlovén nemzetiség kivételével valamennyi rendelkezik legalább egy településen önkormányzattal. Számos olyan település található a megyében, ahol 4 vagy több nemzetiség él együtt (Budaörs, Csobánka, Érd, Szentendre). A nemzetiségekhez tartozók számáról nagyon nehéz pontos adatokat kapni. A 2011-es népszámlálási adatok szerint Pest megyében mindösszesen 60.666 olyan ember él, aki valamely nemzetiségekhez tartozónak vallja magát.

Szinte minden nemzetiség rendelkezik önkormányzati képviselővel

133. ábra Nemzeti kisebbséghez tartozók Pest megyében, 2011

Forrás: KSH

A nemzetiségeket anyanyelv, családi, baráti közösségben használt nyelv és kulturális kötődés szempontjából vizsgálva valamivel kedvezőbb a kép (71.033 fő), azonban becslések szerint ennél jóval magasabb, a hivatalos adatok 3-4-szerese ténylegesen a nemzetiségiek száma, csak a roma lakosság száma 80 ezer körülre tehető megyénkben. A jelentős eltérés egyik indoka a ciklikusan visszatérő bel- és külpolitikai okokon kívül, hogy a fiatalság körében igen erőteljes az asszimiláció. A hivatalos népszámlálási adatok szerint a megyében a legnagyobb nemzetiség a német, számuk 24.994, a legkisebb nemzetiség pedig a szlovén, számuk 69.

Az egyes nemzetiségek előfordulását tekintve egy adott területre történő koncentrációdról nem beszélhetünk. Ugyan a német nemzetiségűek jelentős része a főváros körül található, de Ceglédbercelen ugyanúgy jelen vannak. A szlovákok jelentős része a Pilisben él, de a megye déli (Dabas) és keleti (Ecsér, Kistarcsa) területein szintén élnek szlovákok. Természetesen a legnagyobb szórást a legnagyobb lélekszámú roma nemzetiség mutatja, a kisebb létszámú nemzetiségek (ukrán, örmény) általában csak egy-egy településen vannak jelen.

A nemzetiségek nem koncentráltan jelennek meg a megye térszerkezetében

7. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA

7.1. Oktatási intézmények

Az oktatásban, ahogyan az egészségügyi ellátásban is a megye egyes területei jelentősen támaszkodnak a fővárosi intézményekre. Ez azonban hosszú távon akár komoly problémákhoz is vezethet. A távmunka elterjedésével, a megyei gazdaság fejlődésével a főváros irányába történő ingázás mérséklődhet, ami a mostaninál jóval nagyobb nyomást helyezhet az agglomerációs intézményekre. (Kevés olyan lesz majd, aki a munkavállalási célú ingázás szükségességének elmúltával csak az iskola kedvéért ingázik a főváros irányába.) Ez a nyomás nemcsak mennyiségi, hanem minőségi elvárásokat is támaszt a helyi ellátórendszerrel szemben.

A 2018/2019-es tanévben a megye 532 óvodájában több mint 48 ezer óvodást, neveltek. A 391 általános iskolában 103 ezer, 83 gimnáziumi helyszínen 18 ezer, 52 szakközépiskolában több mint 8 ezer, a 32 szakközépiskolai feladatellátási helyen közel 5 ezer, valamint 11 szakiskolai helyszínen 331 tanuló folytatta tanulmányait.

Ezenkívül a megye feladatellátását színesítik az alapfokú művészetoktatási intézmények, valamint a nemzetiségi intézmények, amelyek az óvodától a középfokú képzésig megtalálhatók, különösen a német és a szlovák nemzetiségek esetében.

Figyelembe kell venni a főváros közelségét, amely olyan oktatási kínálatot jelent a Pest megyei gyerekeknek, ami sokakat az ottani szolgáltatások igénybevételére ösztönöz. Ennek a jelentősége a tanulók életkorával egyre erősebbé válik. A Budapest Főváros Önkormányzat által eddig fenntartott oktatási nevelési intézményekben tanulók harmada Pest megye településéről ingázott naponta a fővárosba.

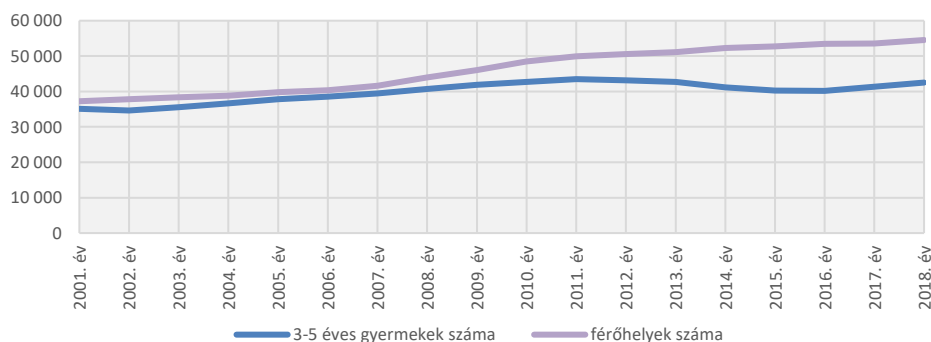
7.1.1. Óvodai ellátás

A 2000-es évek elején az óvodák jelentős kapacitáshiánnyal küzdöttek, amelyen egyfelől az óvodaépítések, másfelől a válság hatására megálló, megforduló szuburbanizációs folyamatok segítettek. A megyében az óvodáskorú gyerekek száma a válság hatására csökkent, majd 2016. óta újra folyamatosan emelkedik. Ez, ha nem is megye egészében, de **egyres településein ismét feszültségeket okoz a helyi oktatási infrastruktúra kapacitásának korlátozottsága miatt**. 2018-ban összesen valamivel több, mint 42 ezer óvodáskorú gyermek élt a megyében, míg a férőhelyek száma 54 500 körül volt.

A régió kiváló oktatási ellátottsága miatt jelentős növekedés tapasztalható a közép- és felsőfokú végzettségűek arányában

Az óvodai férőhelyek számának hiánya gátolja a nők munkába állását

134. ábra 3-5 éves gyermekek és az óvodai férőhelyek száma (fő), 2000-2019

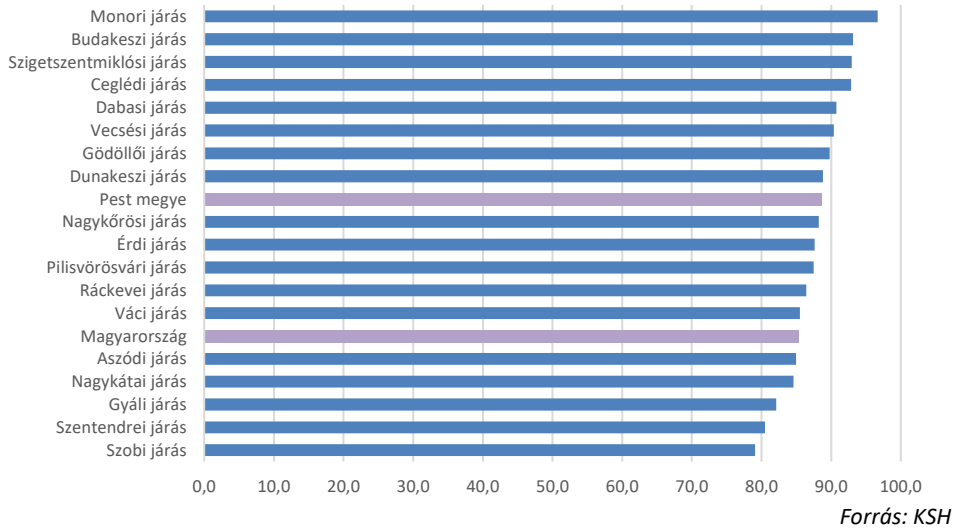

Forrás: KSH

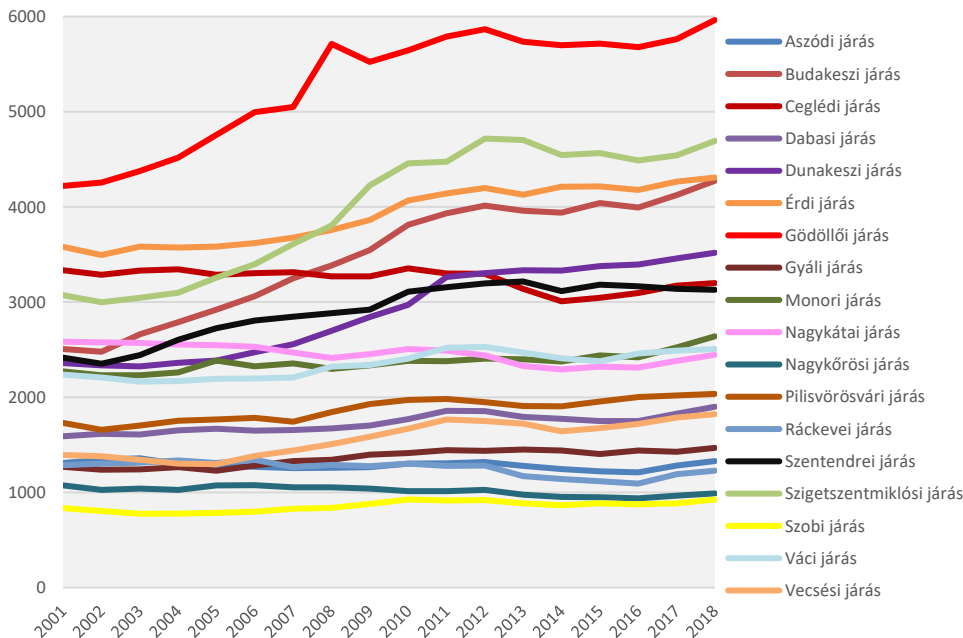
Az óvodákba több, mint 48 ezer gyermek jár, így a férőhely többlet elsősre elegendőnek tűnik. Azonban ebben az esetben fontos, hogy a többlet kapacitás nem a szükséges helyeken áll rendelkezésre. A megyében az óvodák szinte teljes kapacitáson üzemelnek az átlagos kihasználtság 90% körüli. Az agglomerációs járásokban, ahol a demográfiai nyomás nagyobb, ennél is magasabb telítettség volt jellemző.

135. ábra 100 férőhelyre jutó beírt gyermek Pest megye járásaiban, 2018

A demográfiai nyomás a Budakeszi, Szigetszentmiklósi, Dunakeszi, Gödöllői, Vecsési, Szentendrei, Érdi járásokban a legnagyobb.

136. ábra Óvodába beírt gyermekek számának alakulása járásonként, 2001-2018

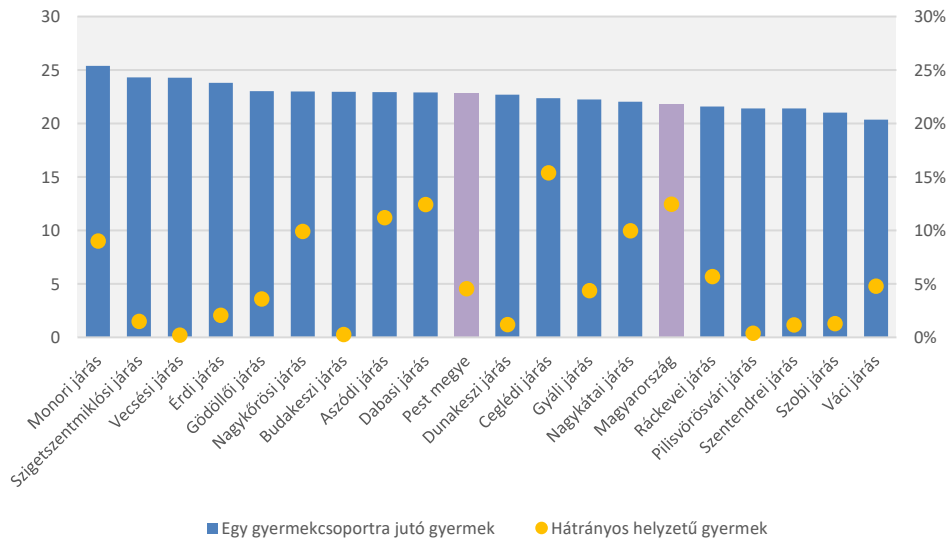

A kapacitás problémák akkor különösen súlyosak, ha az óvodába beírt gyermekek között sok olyan van, akinek a családi körülményei nem ideálisak. Ezeknek a gyerekeknek az óvodában több gondoskodásra, az átlagosnál nagyobb odafigyelésre lenne szüksége, hogy az otthoni környezet hiányosságaiból fakadó hátrányokat

Az agglomerációba ki- és beköltözők száma jelentős terhet ró a fogadó települések intézményeire

leküzdhesse. Az alábbi ábrán jól látszik, hogy nem egy megyei járásban az országos átlagnál nagyobb csoportokban kell elhelyezni az átlagosnál több hátrányos helyzetű gyermeket.

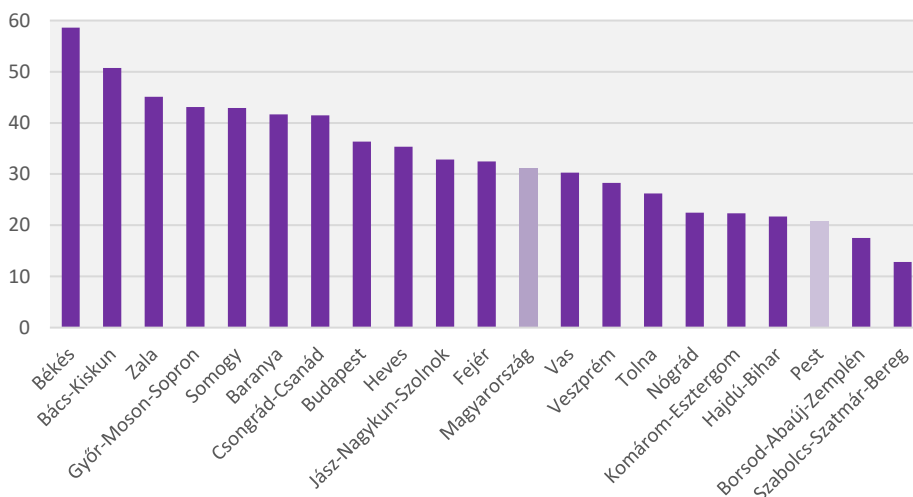
137. ábra Egy gyermekcsoportra jutó óvodások száma és a hátrányos helyzetű gyermekek aránya az óvodások között, 2018

Forrás: KSH

A megyében országosan az egyik legalacsonyabb a sajátos nevelési igényű gyermekek aránya. Ezer óvodásból mindössze 21 volt amely különleges gondoskodást és odafigyelést igényelt volna óvodai nevelése során. Az 1036 SNI gyermek 87%-a integrált nevelésben részesült és mindössze 13%-uk vett részt külön csoportos fejlesztésben. Ez is viszonylag magas arány, hiszen 5 százalékponttal haladja meg az országos átlagértéket.

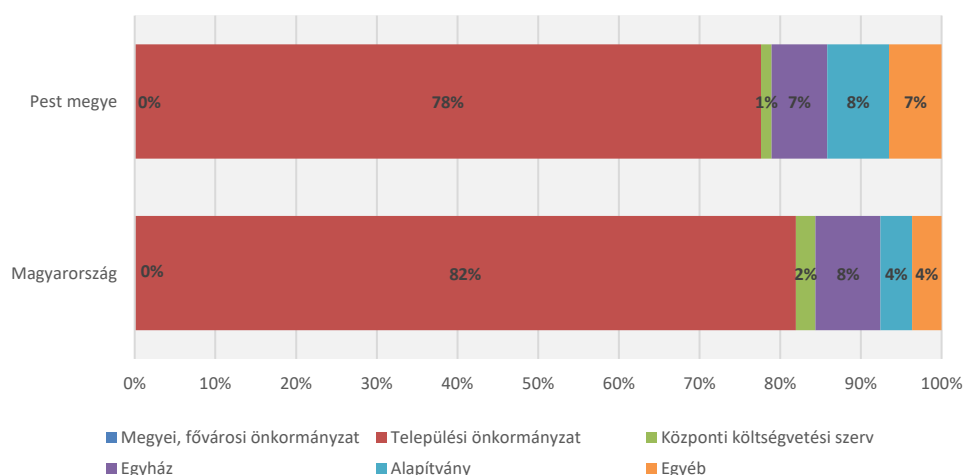
138. ábra Ezer óvodásra jutó sajátos nevelési igényű gyermek, 2019

Forrás: KSH

A megyében 532 óvodaegység működött, 2018-ban a megyében működő óvodák 78%-a volt önkormányzati fenntartású, folyamatosan bővül a megyében az egyéb, alapítványi, egyházi szereplő részvétele a köznevelésben. Arányuk meghaladja az országosan jellemző mértéket.

139. ábra Óvodai feladatellátási helyek megoszlása fenntartók szerint, 2018

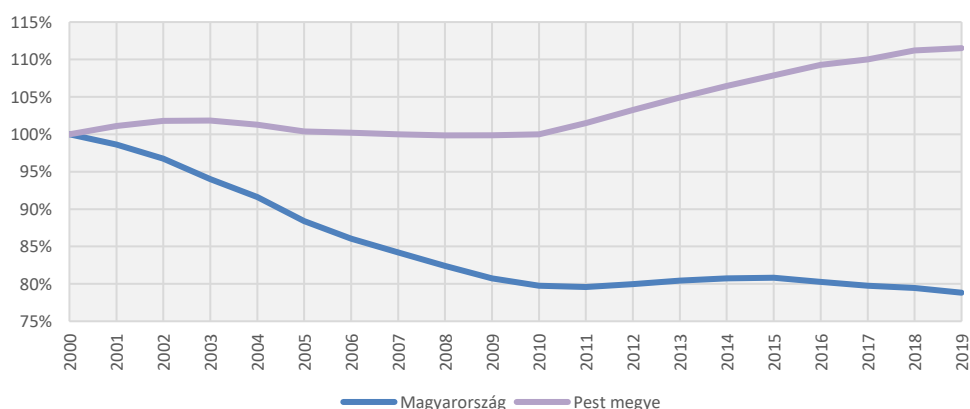

Forrás: KSH

7.1.2. Általános iskola

A megyében az általános iskolás korú (6-13 éves) gyermekek száma 2010. óta jelentősen és folyamatosan emelkedik, amíg országosan ezzel ellentétes folyamatok zajlanak. Ahogyan korábban többször is hivatkoztuk, ez alapvetően a migrációs folyamatok eredménye. A megelőző korosztályok létszámában bekövetkezett változásokat figyelembe véve a korosztály létszáma az elkövetkező években tovább emelkedik, amit, ha az újra erősödő szuburbanizáció tovább növel, az általános iskolákra is jelentős nyomást helyez.

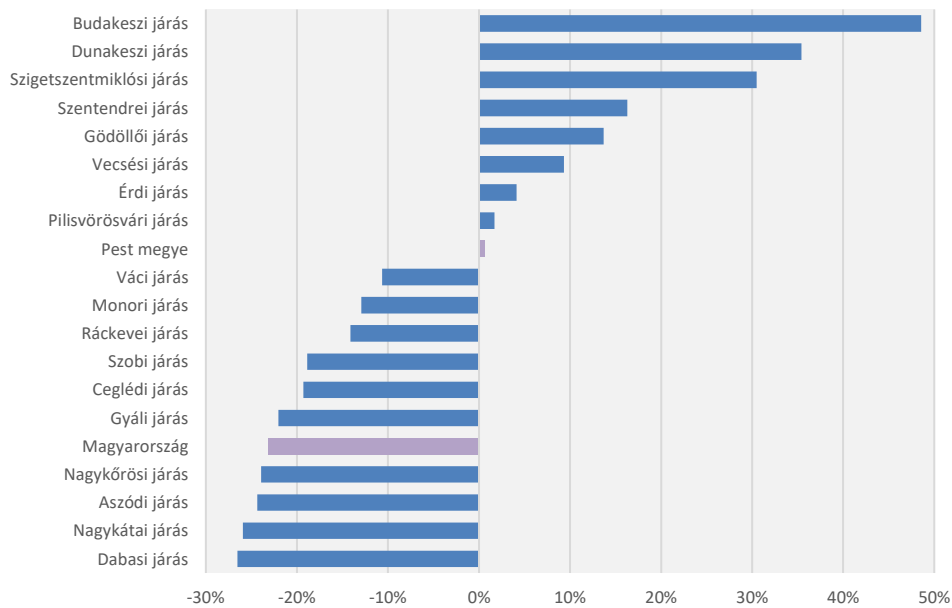
140. ábra Iskoláskorú 6-13 éves állandó népesség alakulása (2000=100,0%), 2000-2019

Forrás: KSH

Az általános iskolák tanulói létszáma vegyesen alakult az egyes járásokban. A létszám az óvodáknál már kiemelt járásokban növekedett az ezredforduló óta, míg a többi járásban csökkent. A feladatellátási helyek száma korántsem csökkent olyan mértékben, mint amit az alábbi ábra egyes járásokban indokolna. 2000 óta a megyében 73-mal 391-re nőtt a feladatellátási helyek száma. Mindössze három járásban a Szobi, Dabasi és Gyáli térségben lett kevesebb az intézmények száma, igaz utóbbiban a feladatellátási hely megszüntetésére még a 2000-es évek elején került sor.

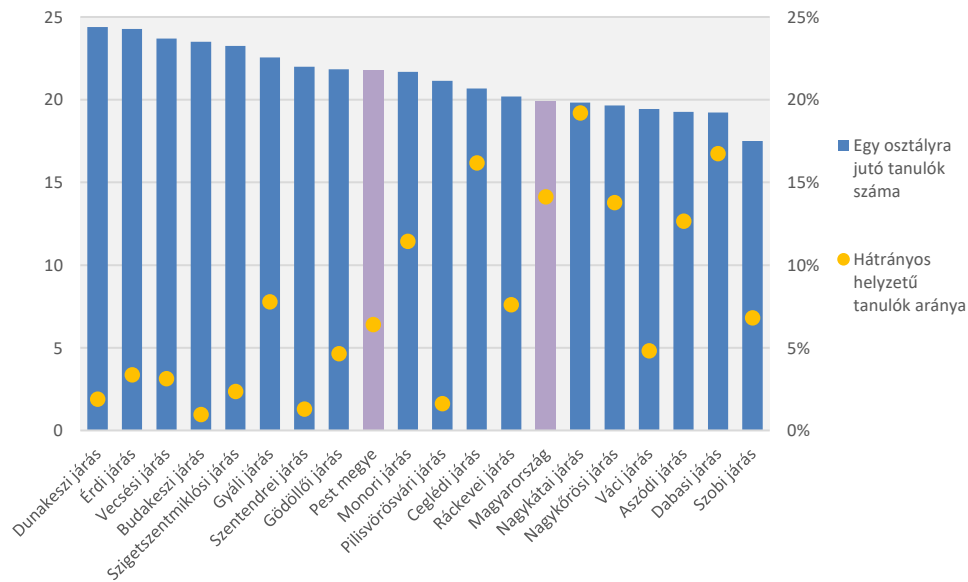
141. ábra Általános iskolai tanulók létszámának változása (2001=100,0%), 2001-2018

Forrás: KSH

Az iskolákban a hátrányos helyzetű gyermekek aránya egyes térségekben, így a Nagykátai, Dabasi és Ceglédi térségekben a 15%-ot is meghaladta. Szerencsére ezen járások iskoláiban nincs olyan zsúfoltság, mint az agglomerációs iskolákban, ahol az átlagos (!) osztálylétszám a 25 főhöz közelít.

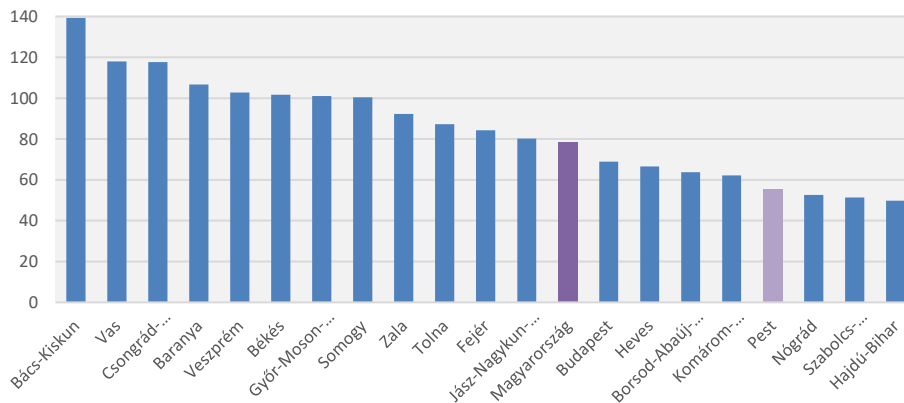
142. ábra Osztálylétszámok és a hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolákban járások szerint, 2018

Forrás: KSH

Az általános iskolákban csakúgy mint az óvodai nevelésben viszonylag alacsony a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek aránya. Ezer iskolásra 55 SNI-s gyermek jutott, ami a megyék közötti rangsorban a negyedik legkevesebb.

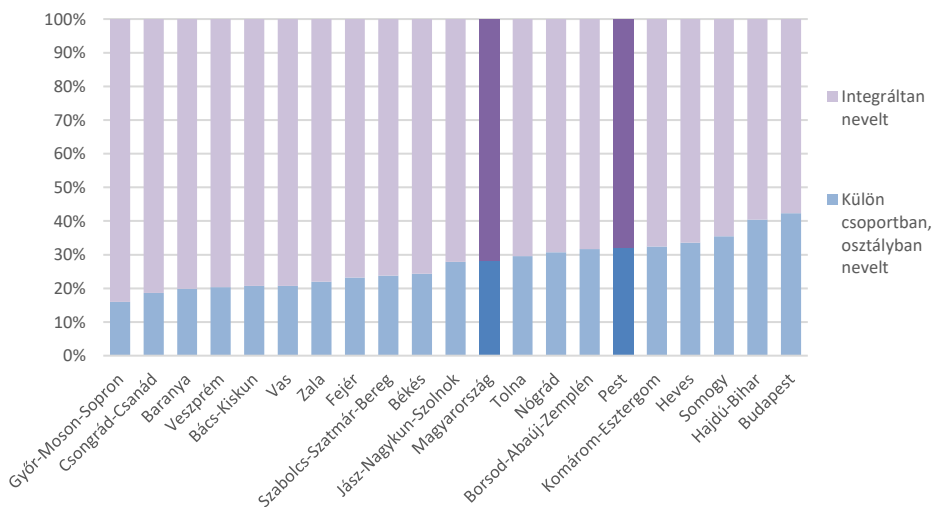
143. ábra Ezer általános iskolai tanulóra jutó sajátos nevelési igényű gyermek, 2019

Forrás: KSH

Az általános iskolákban sok esetben nehezebb megoldani az SNI gyermekek integrált oktatását, mint az óvodai nevelésben. Jól nagyobb arányban vannak ezekben ez intézményekben azok a gyerekek akik külön csoportos oktatásban vesznek részt. Pest megyében viszonylag magas (32%) a nem integrált oktatásban résztvevő sajátos nevelési igényű gyermekek aránya. Ez részben arra is visszavezethető, hogy itt viszonylag alacsony az SNI gyermekek aránya.

144. ábra Sajátos nevelési igényű gyermek, 2019

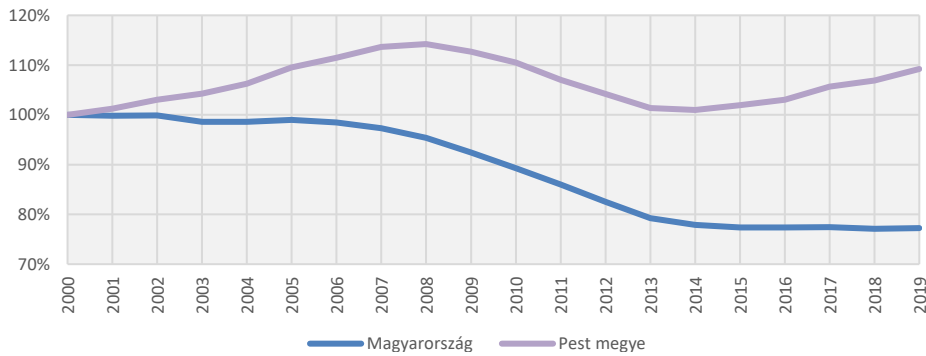

Forrás: KSH

7.1.3. Középfokú oktatás, szakiskola és speciális szakiskola

A középiskolások létszámában is felfedezhetők az általános iskolásoknál már erőteljesebben látható változások. A korosztályba tartozók száma a válság idején tapasztalt visszaesés után 2014-től ismét emelkedni kezdett. A következő években a nagyobb létszámú évfolyamok érkezésével a növekedés várhatóan további lendületet kap majd.

145. ábra 14-17 éves korúak száma, 2000-2009

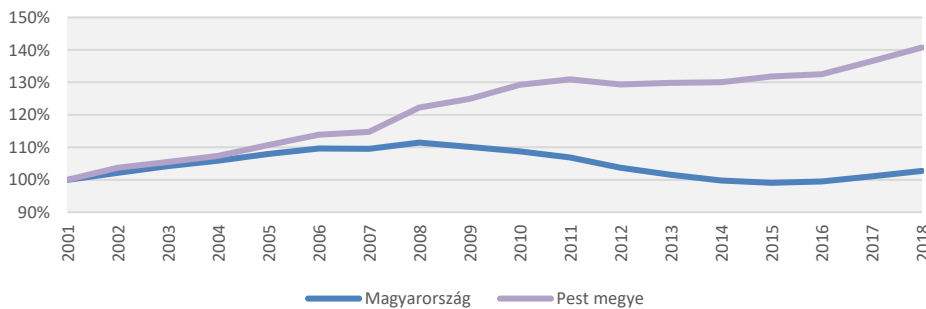

Forrás: KSH

Pest megyében a gimnazisták száma folyamatosan emelkedik, míg országosan egyfajta időbeli hullámzást mutat. A megyei növekedés mögött a demográfiai folyamatokon túl az is közrejátszik, hogy a gimnáziumok, mint a felsőoktatás előszobája, továbbra is népszerűek a továbbtanulni vágyók körében. A megye 47 településén 83 gimnázium működött 2018-ban. Összesen valamivel több mint 18 ezer diák tanult ezekben az intézményekben.

Emelkedő tanulói létszám, zsúfolt gimnáziumok

146. ábra Gimnáziumi tanulók száma, 2001-2018

Forrás: KSH

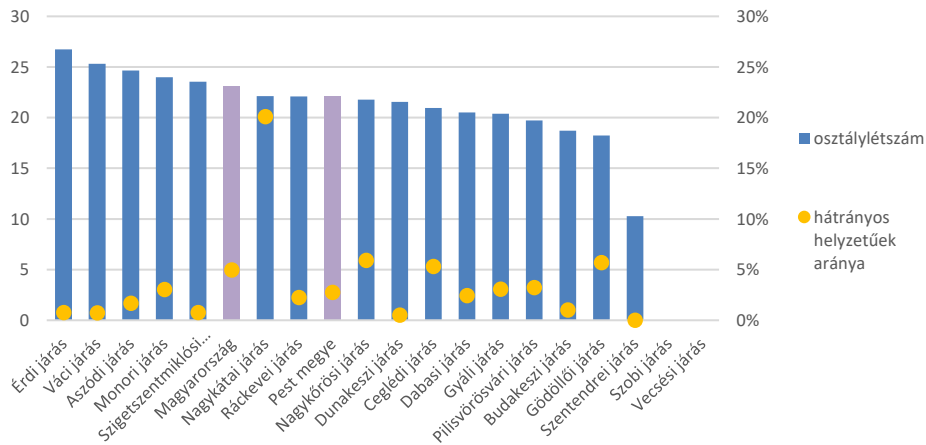
Míg országosan 28 fős átlagos osztálylétszámok jellemzők a gimnáziumokban, addig Pest megye intézményeiben az átlagos létszám 30 fő, de az agglomerációs települések gimnáziumaiban nem ritkák a 33-35 fős osztályok sem. Mindez természetesen csökkenti a tanítás hatékonyságát és nem kedvez a megyei gimnáziumok versenyképességének. Sajátos nevelési igényű gyermekek a gimnáziumi oktatásig kevesen jutnak el, arányuk a gimnazisták között országosan 1,7, míg a megyében 0,7% volt. A gimnáziumi szintig jutó gyermekek szinte kizárólagos többsége integrált oktatásban vett részt.

A gimnáziumoknál jóval kevesebb, 52 szakgimnáziumi feladatellátási hely működött a megye településein. A szakgimnáziumi tanulók száma valamivel meghaladta a 8400 főt, de a létszámuk, ahogyan az ország egészében, évről-évre jelentősen csökken. A tapasztalatok azt mutatják, hogy egyre kisebb az érdeklődés a tanulók részéről az érettségi mellett szakmát is nyújtó specializált középiskolai képzések iránt. Szakgimnáziumi feladatellátási hely a Szobi és Vecsési járásokban egyáltalán nem található. A kevesebb tanuló sokkal kisebb osztálylétszámokat is jelent, a megyei átlag 22 fő volt, ami még az országos átlagnál is alacsonyabb. A hátrányos helyzetű tanulók aránya általában ebben az iskola típusban is alacsony, ez alól egyedül a Nagykáta térség iskolái jelentenek kivételt, ahol arányuk a 20%-ot is meghaladta. A legtöbb szakgimnázium a Ceglédi járásban található, ahol a ceglédi szakképzési centrum keretei között számos szakmát sajátíthatnak el a

A szakgimnáziumok folyamatosan veszítenek népszerűségükből

diákok. A gimnáziumoknál több sajátos nevelési igényű gyermek választja a szakgimnáziumi oktatást, arányuk a tanulók között országosan 4,2, míg a megyében 3,0% volt. A szakgimnáziumi szintig jutó gyermekek szinte kizárólagos többsége integrált oktatásban vett részt.

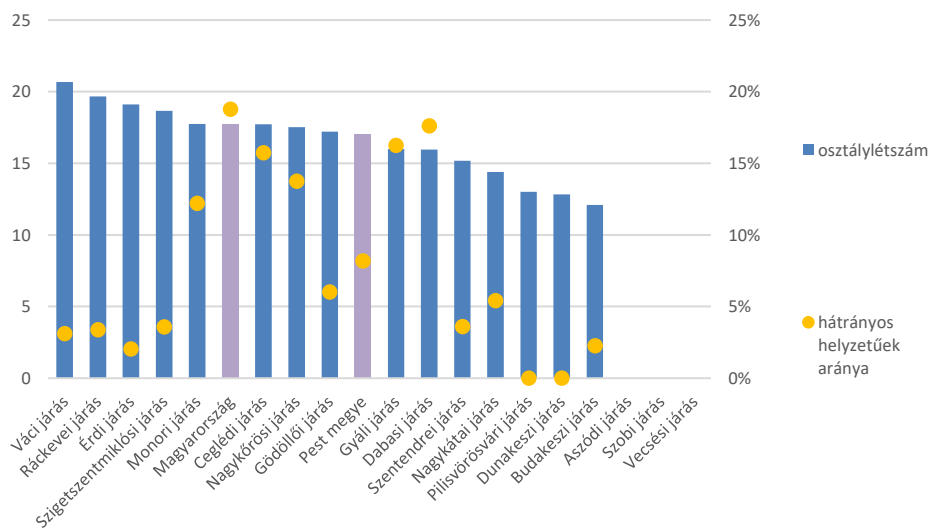
147. ábra Osztálylétszámok és a hátrányos helyzetű tanulók aránya a szakgimnáziumokban járások szerint, 2018

Forrás: KSH

Az emelkedő gyermeklétszám ellenére a szakközépiskolák száma is folyamatosan csökken a megyében. 2018-ban 32 szakképző intézmény működött Pest megyében, amelyeknek összesen mintegy 4800 tanulót oktattak. Országosan a szakközépiskolai tanulók létszáma is folyamatosan csökken, de a megyében a létszám inkább stagnálni látszik. A szakiskolákban a hátrányos helyzetű gyermekek aránya jóval magasabb, mint az érettségit adó képzéseken. Ez nem véletlen, hiszen azoknak a gyermekeknek a többsége már nem jut el a gimnáziumi, szakgimnáziumi képzésekre, tanulmányi eredményeik miatt már korábban lemorzsolódnak, vagy jobb esetben a szakközépiskolák, szakiskolákban folytatják tanulmányaikat és szereznek valamilyen szakmát.

148. ábra Osztálylétszámok és a hátrányos helyzetű tanulók aránya a szakközépiskolákban járások szerint, 2018

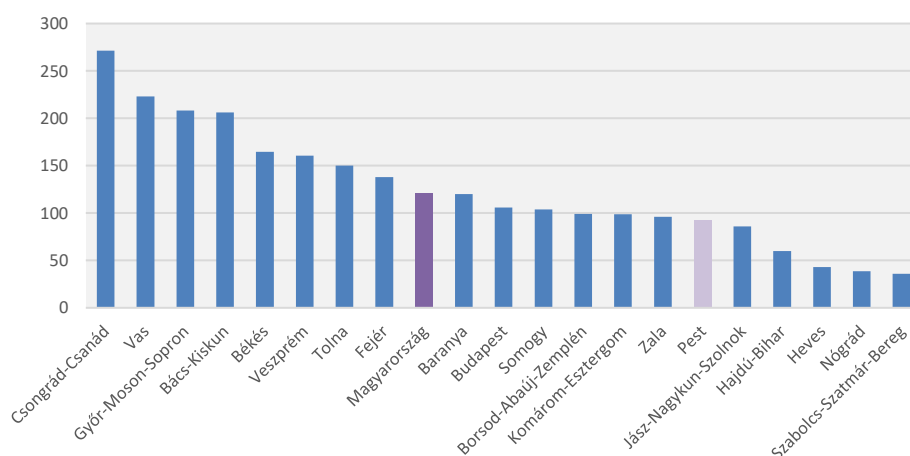
Forrás: KSH

A megyében 11 szakiskolai és készségfejlesztő iskolai feladatellátási hely működött, a Ceglédi, Monori, Gödöllői és Váci járásokban. Mindössze 338 tanulót képeztek a megyei intézményekben, akiknek harmada hátrányos helyzetű gyermek volt.

Hasonló a helyzet a sajátos nevelési igényű gyermekekkel is, hiszen közülük a legtöbben e két utóbbi intézménytípust választják, részben a képességeik, részben sajnos viszonylag gyakran felzárkóztatás sikertelensége okán. A szakközépiskolai oktatásban is a gyerekek csaknem kizárólagos többsége integrált oktatásban vesz részt.

149. ábra Ezer szakközépiskolai tanulóra jutó sajátos nevelési igényű gyermek, 2019

Forrás: KSH

7.1.4. Felsőoktatás

A megye felsőoktatási helyzetképét a főváros közelsége befolyásolja. A felsőoktatás feladatellátása Budapesten koncentrálódik, ugyanakkor különböző nagy egyetemek karai is megjelennek a megye területén: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (Göd), Szent István Egyetem (Gödöllő), Eötvös Loránd Tudományegyetem (Göd, mely telephely, ahol csupán kutatás és gyakorlat folyik egy biológiai állomáson, a Botanikus-kertben). A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen (Piliscsaba) az elmúlt évtizedekben jelentős felsőoktatási infrastruktúra épült ki, ám a vidéki campus rossz megközelíthetősége miatt nem volt népszerű a felsőoktatásba jelentkező diákok körében. Az egyetem így a költözés mellett döntött és új helyen, a főváros szívében működteti tovább képzéseit.

Az egyházi főiskolák jelentős számban képviselik magukat:

Adventista Teológiai Főiskola (Pécel), Apor Vilmos Katolikus Főiskola (Vác), Egri Hittudományi Főiskola (Vác), Sola Scriptura Teológiai Főiskola (Herceghalom), Károli Gáspár Református Egyetem (Nagykőrös).

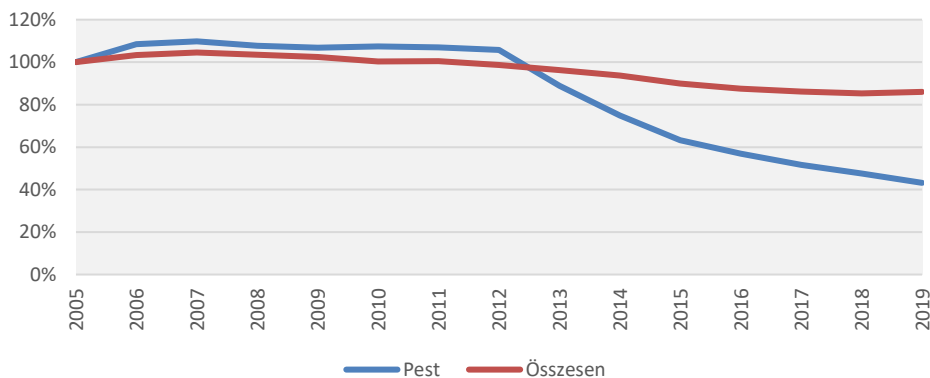
A legtöbb helyszínen gazdaságtudományok (Göd, Gödöllő), bölcsészettudomány (Vác, Göd, Gödöllő, Nagykőrös), pedagógusképzés (Gödöllő, Törökbálint, Nagykőrös) oktatására van lehetőség. Ezen kívül agrár: Gödöllő, informatika: Göd, jog- és igazgatás: Göd, műszaki:Gödöllő, művészetközvetítés: Göd, orvos – és egészség-tudomány: Gödöllő, sporttudomány: Göd, társadalomtudomány: Göd, Gödöllő, Vác, természettudomány: Göd, Gödöllő, , Nagykőrös képzésre van lehetőség. A képzés helyszíne gyakran azonban Budapest.

A felsőfokú intézményekben végzettek száma elmarad a térség lehetőségeitől

A felsőfokú oktatás gyakorlati képzési helyszínéként is fontos szerepet tölt be a megye, Gödön működik a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem mérőtelepe, ahol a műszaki képzésen résztvevők időszakos kihelyezett gyakorlatait végzik. Az egyetem a mérőtelep fejlesztését tervezi.

A felsőoktatásban történt átalakulások nem tettek jót a vidéken működő kisebb felsőoktatási intézményeknek, karoknak. Pest megyében a hallgatói létszám folyamatosan és jelentősen csökken. Míg az ezredforduló környékén 8 ezernél is több hallgató tanult a megyében, mára a létszám 3 ezer főre csökkent.

150. ábra Nappali tagozatú alap-, vagy mesterképzésben résztvevő hallgatók számának alakulása (2005=100,0%), 2005-2019

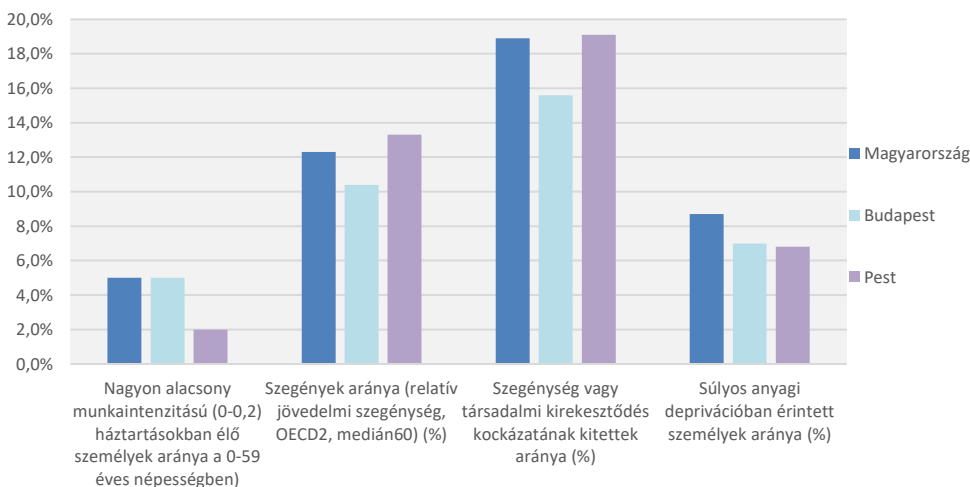

Forrás: KSH

7.2. Szociális ellátás, gyermekvédelem

Pest megyében a szegénység egy kicsit más köntösben jelenik meg, mint az ország egészében. Ahogyan az a foglalkoztatási helyzetből következik igen kicsi az alacsony munkaintenzitású háztartások részaránya. Ennek ellenére a relatív jövedelmi szegénységben élők, vagy a szegénységnek, társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya magasabb az országosnál. Érdekes vonása a megyében élő szegények helyzetének, hogy ennek ellenére súlyos anyagi deprivációban élők arányaiban kevesebben vannak, mint országosan, vagy éppen a fővárosban.

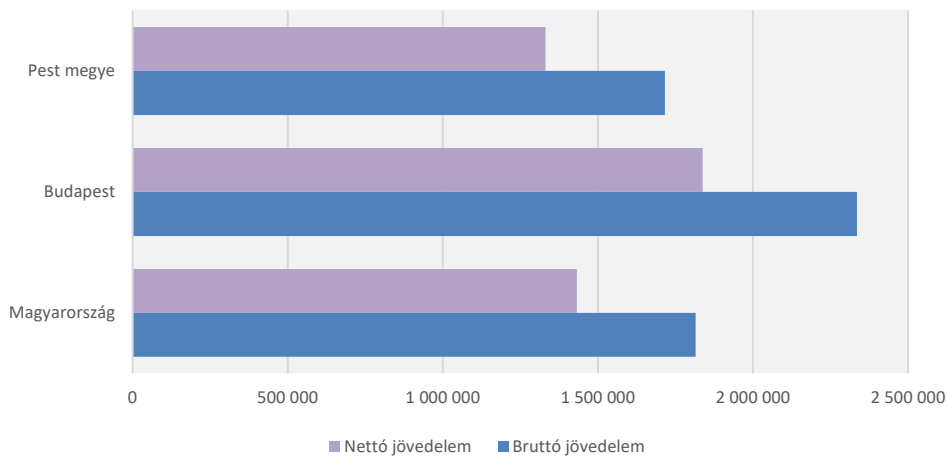
151. ábra Jövedelmi szegénység és kirekesztődés, 2018

Forrás: KSH

Ennek egyik oka, hogy az egy főre jutó háztartási jövedelmek jelentősen elmaradnak a fővárositól és kisebb mértékben az országos átlagértéktől is.

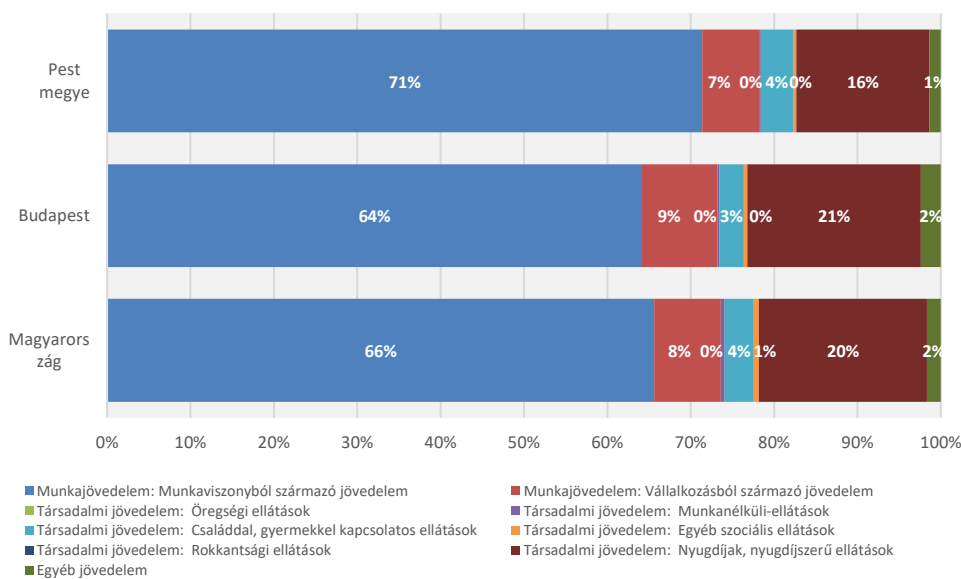
152. ábra A háztartások egy főre jutó éves átlagos jövedelme, 2018

Forrás: KSH

A szegénység felszámolásában a legnagyobb szerepet a foglalkoztatás és a foglalkoztatás révén megszerezhető jövedelem változása játssza. Ahogyan az alábbiakban is látszik: a háztartási jövedelmek között a legnagyobb arányt a munkajövedelmek teszik ki, így ezek változása óriási társadalmi hatással bír. A megyében az összes háztartási jövedelem mintegy 78%-át teszik ki a munkajövedelmek, jóval nagyobb hányadát, mint Budapesten, vagy országosan. A társadalmi transferek összességében a háztartások jövedelmeinek mintegy 20%-át teszik ki Pest megyében, országosan ezzel szemben 5 százalékponttal magasabb ez az arány. A fenti súlypont eltolódásban nagy szerepet játszik a korszerkezet, hiszen a munkajövedelmeken túl a másik nagy jövedelemforrást a nyugdíjak jelentik. A szociális ellátórendszer, és annak részeként a pénzbeli juttatások hatalmas jelentőségűek a gondoskodásra szoruló társadalmi csoportok esetében.

153. ábra A háztartások egy főre jutó éves átlagos jövedelme jövedelemforrások szerinti bontásban, 2018

Forrás: KSH

7.2.1. Szociális alapellátások

A szociális alapellátás rendszerét és az egyes ellátásokat 2019-ben igénybe vevők számát az alábbi ábra tartalmazza:

Pénzbeli ellátások		Természetbeni ellátások		Személyes gondoskodást nyújtó ellátások	
Aktív korúak ellátása	6 162 fő	Köztemetés	502 fő	falugondnoki és tanya-gondnoki szolgáltatás	n.a
Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás	1 936 fő	Közgyógyellátás	25 623 fő	étkeztetés	6 582 fő
Foglalkoztatást helyettesítő támogatás	5 029 fő	Egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság	n.a	házi segítségnyújtás	3 120 fő
Időskorúak járadéka	469 fő			családsegítés	na.
Ápolási díj	5 898 fő			jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	1 491 fő
Tartós ápolást végzők időskori támogatása	na.			közösségi ellátások	447 fő.
Gyermekek ott-hongondozási díja	2 816 fő			támogató szolgáltatás	na.
Települési támogatás	61 276 fő			utcai szociális munka	na.
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	18 923 fő			nappali ellátás	1.905 fő

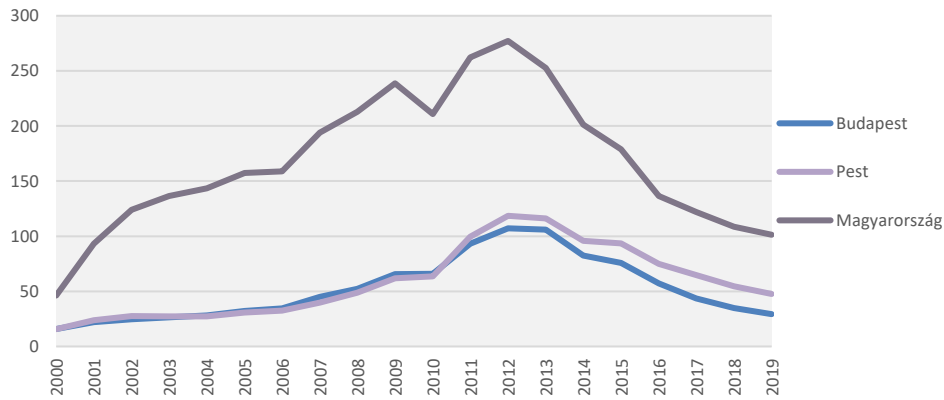
A pénzbeli ellátások közös jellemzője, hogy rászorultsági alapon határozzák meg a jogosultak körét.

Az ábrában jelzett pénzbeli támogatások közül az aktív korú nem foglalkoztatottak részére nyújtott támogatásokat (aktív korúak ellátása, foglalkozást helyettesítő támogatás) mindenképpen ki kell emelni, hiszen ezek hozzásegítik a normális élet lehetőségéhez azokat, akik valamilyen oknál fogva a munkaerőpiacról kiszorultak, visszatérésük pedig erősen akadályozott. Az aktív korúak támogatására általánosságban az jogosult, aki valamilyen a munkavégzést befolyásoló egészségkárosodást szerzett, vagy fogyatékkal él, illetve azok, akik valamilyen oknál fogva nem találnak munkát az álláskereső támogatás lejártát követően, vagy nem szereztek jogosultságot arra, illetve valamilyen oknál fogva akadályoztatott a visszatérésük a munkaerő piacra, így önmagukról, családjukról nem képesek önállóan gondoskodni. Az aktív korúak ellátásában részesültek számának változása jól láthatóan együtt mozog a munkaerőpiaci változásokkal. A 2008-as gazdasági válság elhúzódó hatására jelentősen megugrott azok száma, akik hosszabb távon nem találtak munkát, így nehéz helyzetbe kerültek és állami ellátásra szorultak. A válság utáni gazdasági növekedés eltüntette a munkaerőpiaci tartalékokat, ami

A szociális segélyezés volumene alacsonyabb az országos átlagnál

tükröződik az aktív korú ellátásban részesülők számának változásában is. Ugyanakkor amellet sem szabad elmulasztani, hogy a tízezer lakosra jutó ellátottak száma a rendkívül kedvező munkaerő piaci folyamatok ellenére megduplázódott.

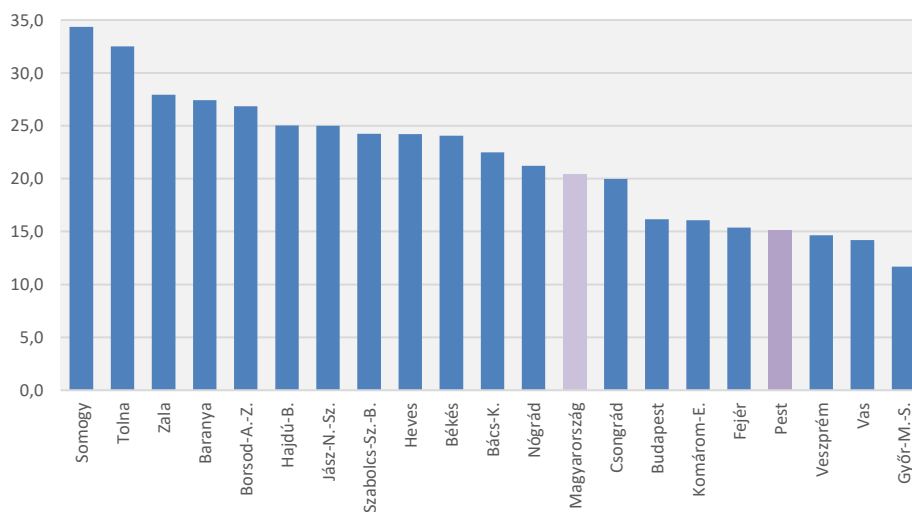
154. ábra Tízezer lakosra jutó aktív korú ellátásban részesülők száma, 2000-2019

Forrás: KSH

Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatást állapítanak meg annak a személynek, aki egészségkárosodottnak minősül, vagy 14 éven aluli kiskorú gyermeket nevel - feltéve, hogy a családban élő gyermekek valamelyikére tekintettel más személy nem részesül a Cst. szerinti gyermekgondozási támogatásban, vagy gyermekgondozási díjban, csecsemőgondozási díjban, örökbefogadói díjban - és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben, illetve nyári napközis otthonban, óvodában vagy iskolai napköziben nem tudják biztosítani. A jogosultság megállapításának további feltétele, hogy a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme ne haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át (25.650,- Ft) és a törvényi értékhatárt meghaladó vagyonnal ne rendelkezzenek. A fejlettebb megyékben az ilyen jellegű támogatások népességen belüli aránya kisebb, köszönhetően a háztartási jövedelmek alakulásának, illetve a kedvező munkaerőpiaci helyzetnek.

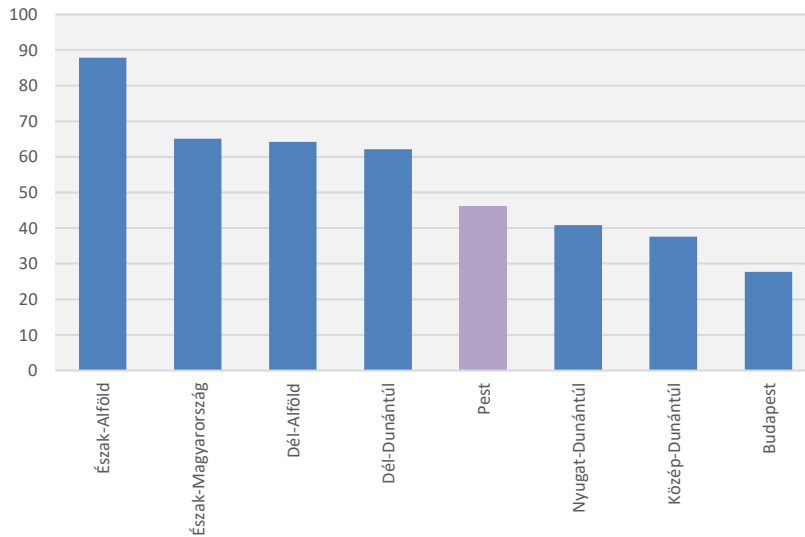
155. ábra Tízezer lakosra jutó egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesülők száma, 2018

Forrás: KSH

Az ápolási díj a tartósan gondozásra szoruló személyek otthoni ápolását vállaló nagykorú hozzátartozó számára nyújtott pénzbeli ellátás. Az ellátás összege a gondozott személy állapotának súlyosságától függ. Pest megyében az ápolási díjra jogosultak száma valamivel elmarad az országos átlagtól, tízezer lakosra 46 támogató jut.

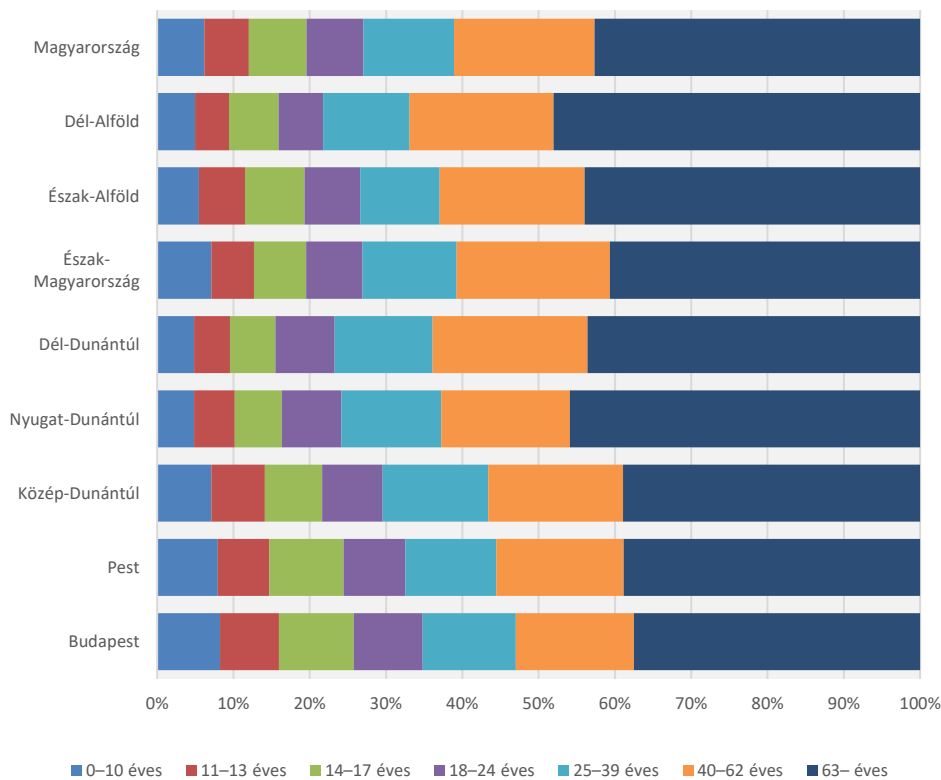
156. ábra Tízezer lakosra jutó ápolási díjban részesültek, 2018

Forrás: KSH

Érdekesebb azonban az ápoltak korcsoport szerinti megoszlása, hiszen az ápoltak között a legnagyobb arányban nyugdíjaskorúakat találunk. Pest megyében az ápoltak 39%-a volt 63 évesnél idősebb, de másutt is hasonlóan magas arány volt jellemző.

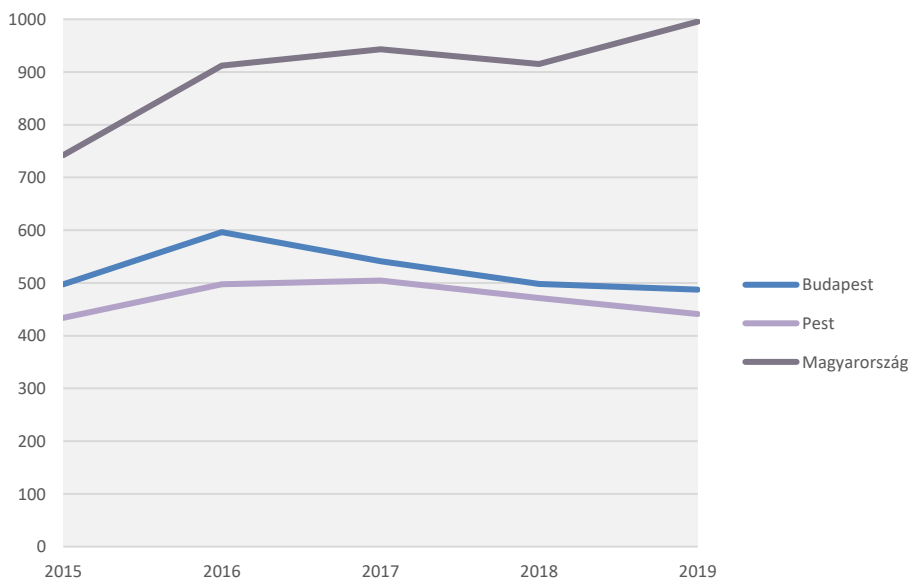
157. ábra Ápolási díjban részesültek az ápolat kora szerinti megoszlása, 2018

Forrás: KSH

A települési önkormányzatok kiemelt szereplők a szociális ellátás területén, egyfelől intézményfenntartóként, másfelől a lakossági közvetlen szociális ellátások (pénzbeli és személyes gondoskodásokon keresztül is). A települési támogatások köre igen széles, a települések maguk határozzák meg, hogy milyen élethelyzetek kezeléséhez nyújtanak segítséget lakosaik számára. Az az adatokból jól látható, hogy a települések jelentős szerepet vállalnak a szociális ellátások terén. Tízezer lakosra országosan 1000 támogatásban részesülő jut, ami az előző állami támogatási formákhoz képest kiemelkedően magas érték. Igaz ezeknek az egy támogatottra jutó összege elmarad a fent említett támogatásokétól, ám a települési önkormányzatok teherviselő képességéhez mérten még így is jelentős összeget jelent. A megye önkormányzatai 2019-ben összesen 1,6 milliárd forintot költöttek el a települési támogatások keretei között.

158. ábra Tízezer lakosra jutó települési támogatásban részesülők száma, 2018

Forrás: KSH

A szociális alapszolgáltatások megszervezésével az állam és a települési önkormányzat segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában.

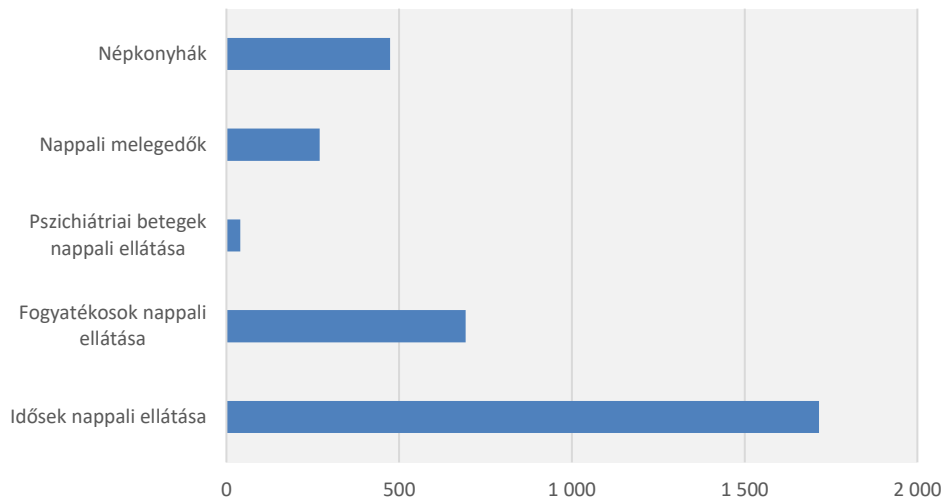
Az alapszolgáltatások közül a nappali ellátás mutatószámait érdemes megvizsgálni, mert bár a vonatkozó jogszabályok tartalmazzák, mint lehetőséget, nem mindegyik típus található meg a megyében.

A nappali ellátásban részesülhetnek a hajléktalan személyek (népkonyhák, nappali melegedők), a nagykorú fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátást nem igénylő pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, az önmaguk ellátására képtelen személyek (idősek, megromlott egészségi állapotú nagykorúak), továbbá a három év feletti fogyatékkal élők, autisták.

Állami és önkormányzati szociális alapszolgáltatások

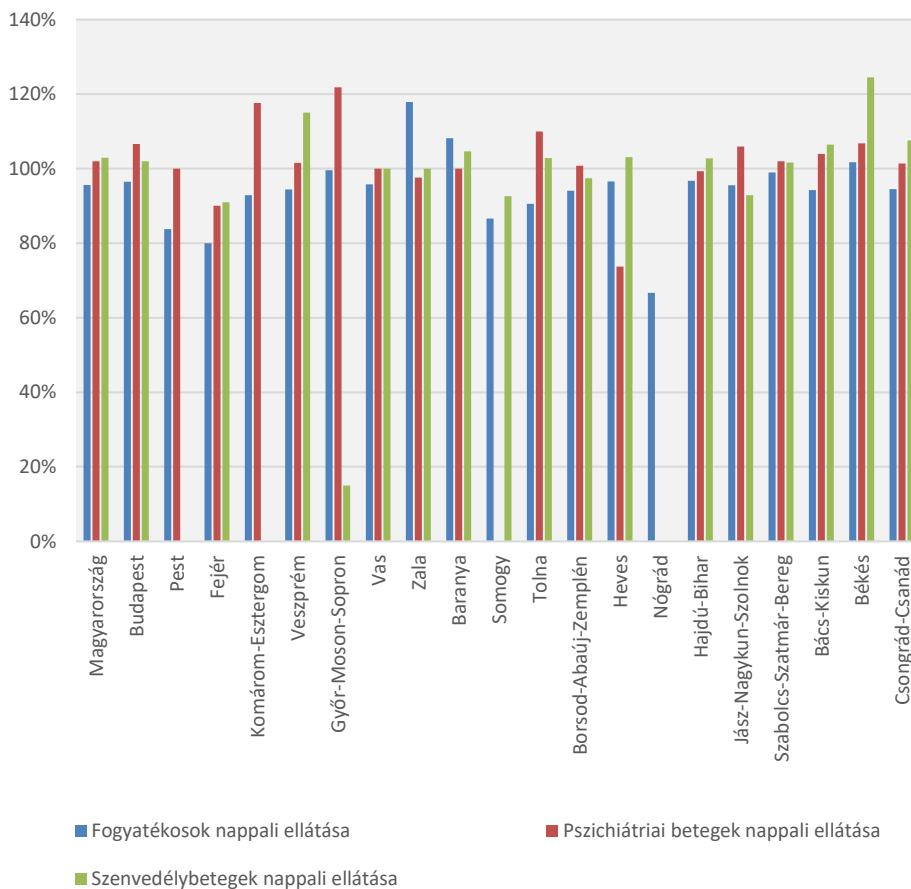
159. ábra Nappali ellátást nyújtó intézmények befogadóképessége, 2018

Forrás: KSH

A nappali ellátások gyakorlatilag a befogadóképességük határán, vagy azon túl működnek országosan. Pest megye helyzete valamivel kedvezőbb a többi megyénél, legalábbis ami a fogyatékkal élők ellátását illeti. Persze ez sem jelent mást, mint hogy a kihasználtságuk valamivel 90% alatti, ami minimális mozgásteret enged ezeknek az intézményeknek.

160. ábra Nappali ellátást nyújtó intézmények kapacitáskihasználtsága, 2018

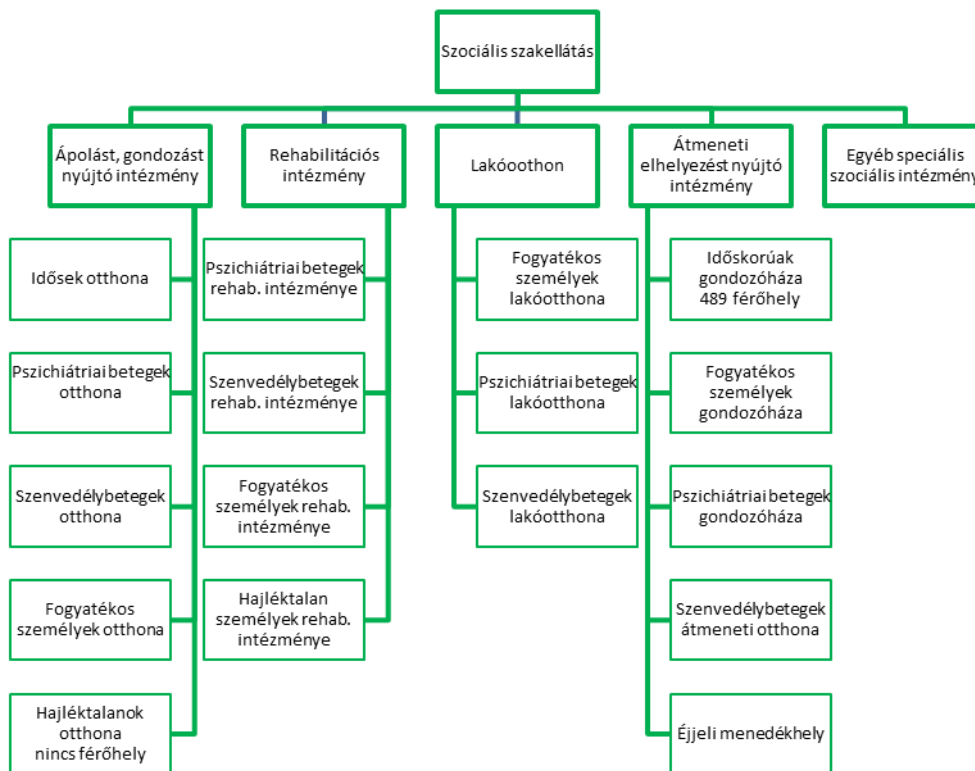

Forrás: KSH

7.2.2. Szociális szakellátás

Ha az életkoruk, egészségi állapotuk, valamint szociális helyzetük miatt a rászorult személyekről az alapszolgáltatások keretében nem lehet gondoskodni, a rászorultakat állapotuknak és helyzetüknek megfelelő, szakosított ellátási formában kell gondozni. Magyarországon a szociális ellátórendszernek ezen szegmense túlerhelt és korántsem felel meg a 21. század elvárásainak. A bentlakásos otthonokba bekerülni nagyon nehéz, az intézmények befogadóképességük határán működnek, ami természetesen hatással van a gondozás minőségére is. Az otthonok minőségére sajnos nem készülnek statisztikák, de a koronavírus járvány megmutatta a szociális intézményrendszer sérülékenységét és hiányosságait. A zsúfolt, sokszor nem megfelelően menedzselt intézmények műszaki színvonala a legtöbb esetben (néhány magánintézménytől eltekintve) alacsony, így pedig nehéz megőrizni az ott gondozott rászorultak emberi méltóságához való alapvető jogait.

A szociális szakellátás rendszere:

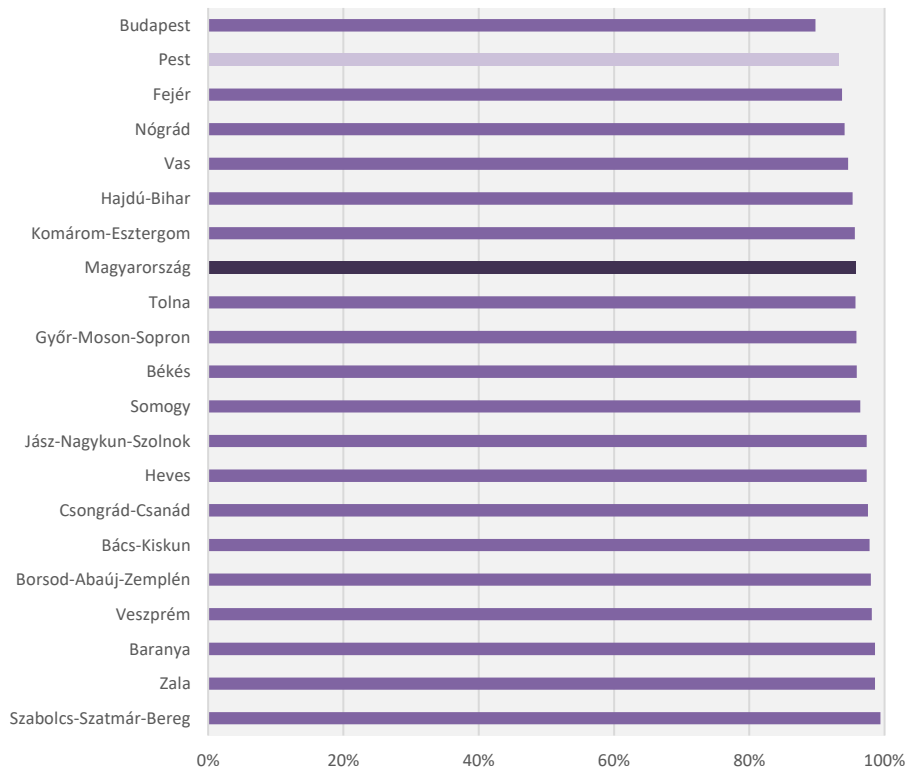

Az ápolást, gondozást nyújtó intézményekben az önmaguk ellátására nem, vagy csak folyamatos segítséggel képes személyek ellátása történik. A rehabilitációs intézmény a bentlakók önálló életvezetési képességeinek kialakítását vagy helyreállítását szolgálja. Az átmeneti intézmények legfeljebb egyévi időtartamra biztosítanak ellátást.

A tartós bentlakásos otthonokban 9072 férőhely állt rendelkezésre a megyében 2018-ban, ez az országban található férőhelyek 11%-át jelentette. A férőhelyek kihasználtsága nem érte el a 100%-ot, ami azért félrevezető adat, mert egy

intézmény kihasználtságát, az általa nyújtott szolgáltatásra való igény mértékét leginkább a felvételre várók száma mutatja meg. Ha az ország szociális intézményeinek férőhelykihasználtság adatait vesszük szemügyre, akkor jól kivehető, hogy az intézmények tele vannak, a hiány csak az aktuális üresedések és a beköltözésre várók ügyintézési időtartama közötti különbséget fedik. Ez alapján ilyen intézményekből nemcsak a megyében, de az ország egészében is nagy hiány mutatkozik.

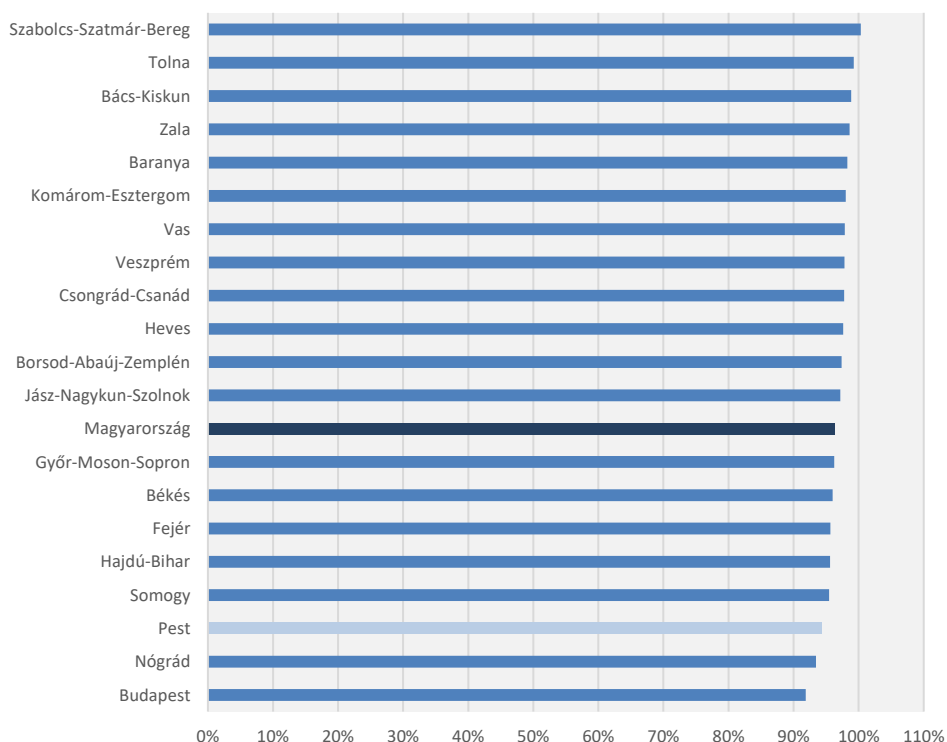
161. ábra Tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó otthonok férőhelykihasználtsága, 2018

Forrás: KSH

A tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó intézmények minden szegmensében hasonló a helyzet. Az idősekről való gondoskodás ma Magyarországon nem megoldott. Pest megye látszólagos kedvező helyzete ismét csak a férőhelyek abszolút száma miatt ilyen jó. Pedig a megye rendkívüli lehetőségekkel rendelkezne az idősgondozás területén. A fővárossal szemben az ingatlanárak lehetővé teszik az akár piaci alapon szervezett modern, az idősek igényeihez igazodó otthonok gazdaságos alapítását. A Közép-Magyarországi nagyrégió pedig hatalmas keresletet támaszt az ilyen típusú ellátásokra, hiszen a főváros társadalma folyamatosan öregszik. Indokolt lenne tehát akár a megyei, vagy fővárosi egészségügyi ellátórendszer közelében a mainál korszerűbb ellátórendszer, hálózat kialakítása. Persze ehhez a megfelelő jogszabályi keretek, biztosítékrendszer kidolgozása, illetve a minőség biztosítását szavatoló kontroll megteremtése is szükséges.

162. ábra Tartós bentlakásos elhelyezést biztosító időotthonok kapacitáskihasználtsága, 2018

Forrás: KSH

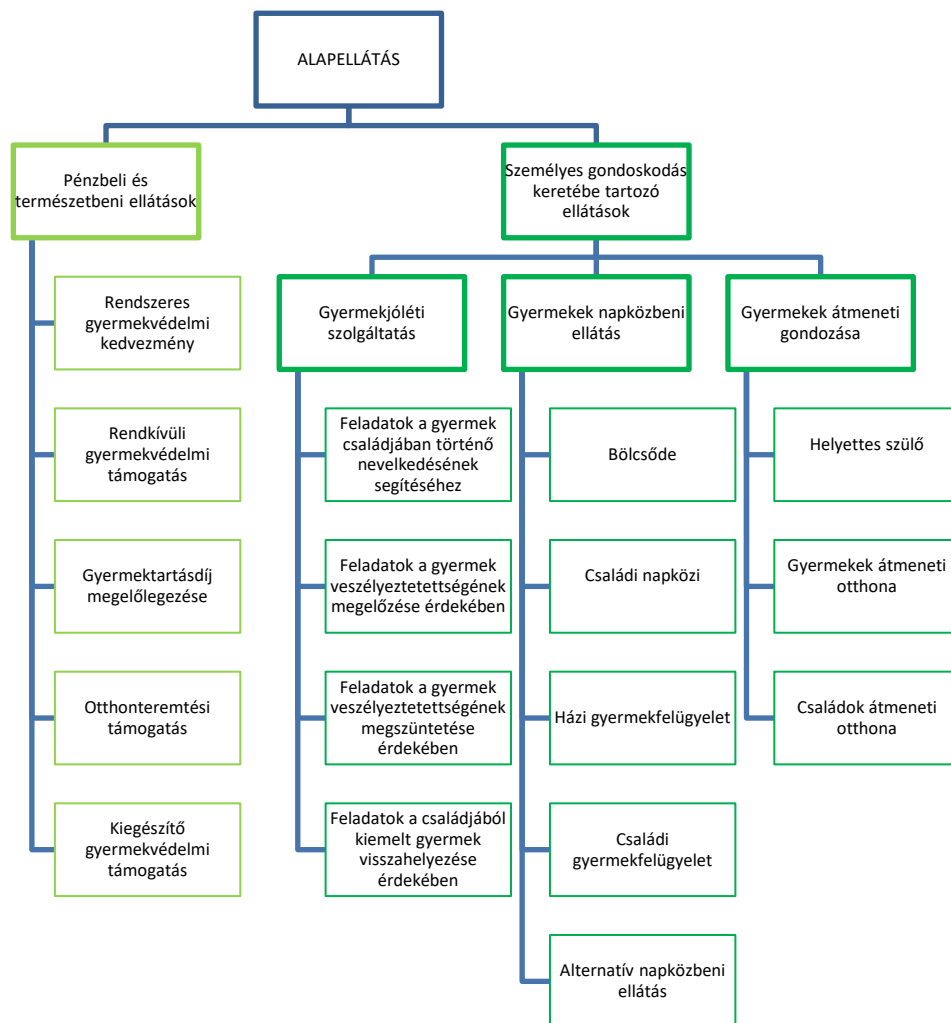
Az ábra kizárólag a fenntartói típusok jelenlétének mértékét érzékelteti az ellátórendszerben, de nem tükrözi a fenntartók közötti színvonalbeli különbséget, amely egyrészt a finanszírozási háttérben, az ellátotti körben található különbségekben keresendő. Ezek a különbségek kihatnak a tárgyi, szakmai feltételek jelentős eltérésére.

A területen dolgozó szakemberek véleménye megegyezik abban, hogy a legjobb feltételeket az egyházi fenntartásban lévő intézmények nyújtják. A civil szervezetek között nem ritka a működési engedély nélkül működő intézmény, és a csődhelyzet sem. Ezek a körülmények rendkívüli veszélyeket rejtnek magukban, mert az ellátottak a magasabb szintű ellátás reményében komoly anyagi ráfordítás ellenében veszik igénybe a szolgáltatást. Amennyiben egy civil szervezet által fenntartott intézmény megszűnik, a feladatellátást az állami fenntartásban lévő intézmény köteles megoldani. Az állami fenntartásban lévő intézmények rendkívül rossz személyi, tárgyi feltételeit azonban mi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy a fenntartásukban lévő intézmények több mint 75%-a csak határozott idejű működési engedéllyel rendelkezik. A feltételek hiányához a szférára jellemző alacsony munkabérek és a finanszírozási hiányosságokon túl a feladatellátás kötelező jellege is hozzájárul, amelynek következtében az adott intézménynek nincs mérlegelési lehetősége az ellátotti kör tekintetében. Az alacsony jövedelemmel rendelkező, de ellátásra jogosult személyeket ugyanúgy köteles ellátni, mint a magas jövedelműeket, a különbözet a fenntartó költségvetését terheli.⁸

⁸ Pest Megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatalának tájékoztatása alapján

7.2.3. A gyermekjóléti alapellátás

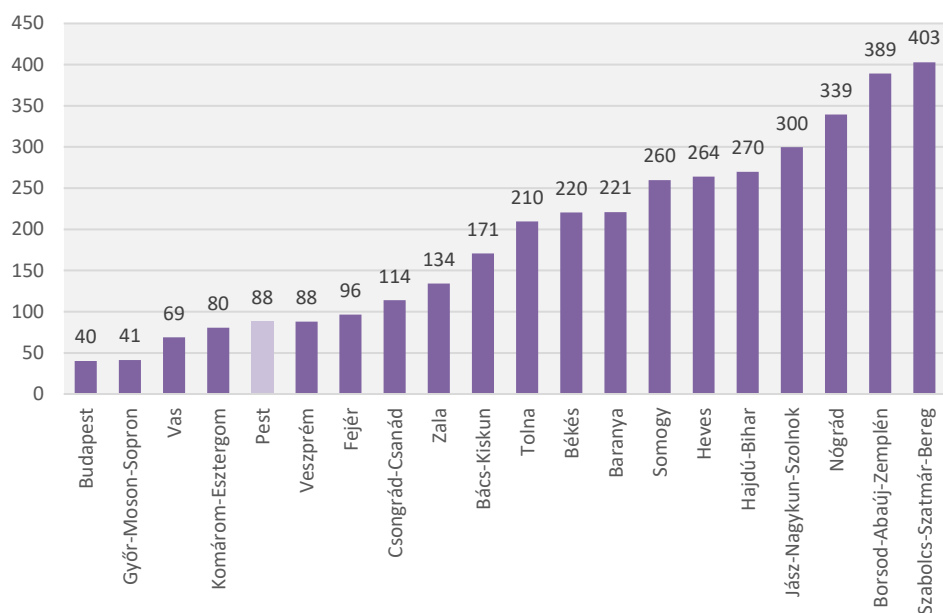
A pénzbeli és természetbeni ellátások elemzése során kiemelendő támogatások:⁹

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény szociális rászorultság alapján teszi jogosulttá a gyermeket gyermekétkeztetési kedvezmény igénybevételére, valamint fogyasztásra kész étel, ruházat, tanszer vásárlására feljogosító eseti támogatásra, utalvány formájában. Pest megyében a gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek ezer gyermekkorúra jutó száma szerencsére az egyik legalacsonyabb az országban, köszönhetően az országosnál kedvezőbb szociális helyzetnek.

⁹ Az elemzés nem érinti az otthonteremtési támogatást (gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatalok lakáshoz jutását segíti elő), a kiegészítő gyermekvédelmi támogatást (nyugdíjban vagy nyugdíjszerű ellátásban részesülő gyámok részére megállapítható juttatás), és a gyermektartásdíj megőlégezését, amelynek oka, hogy rendkívül szűk réteget céloznak meg ezen ellátások, a megyei helyzetre vonatkozó következtetések nem célszerűek.

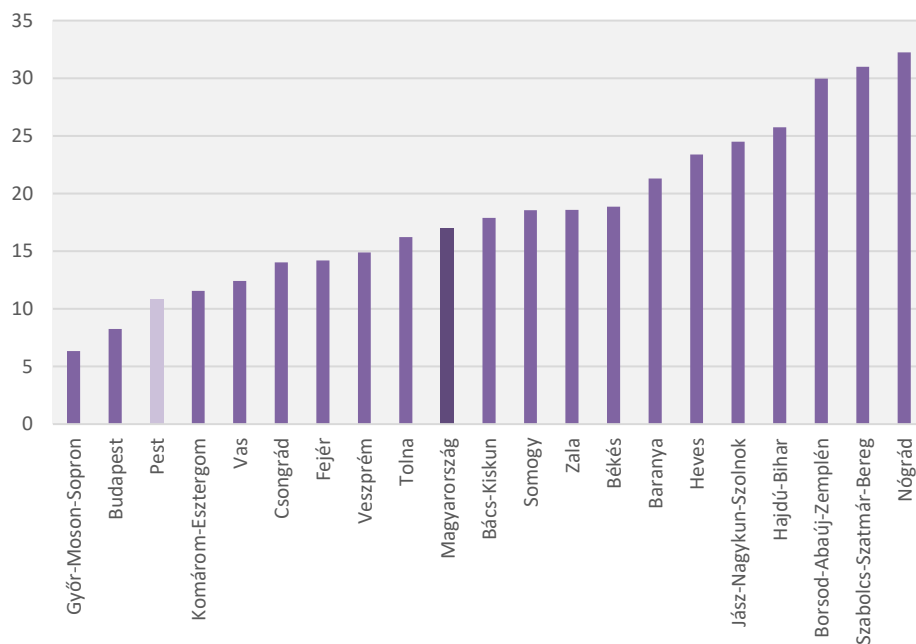
163. ábra Ezer gyermekkorúra jutó rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesített gyermek, 2018

Forrás: KSH

A személyes gondoskodás keretébe tartozó ellátások köréből kiemelendő a gyermekjóléti szolgáltatás, amely alapvetően az ábrában részletezett feladatok ellátása érdekében működik. A megyében 79 gyermekjóléti szolgálat működött 2018-ban. Összesen 7761 gyermeket tartottak nyilván veszélyeztetettként, míg 2770 gyermeket kellett védelembe venni.

164. ábra Ezer megfelelő korú lakosra jutó védelembe vett kiskorú, 2018

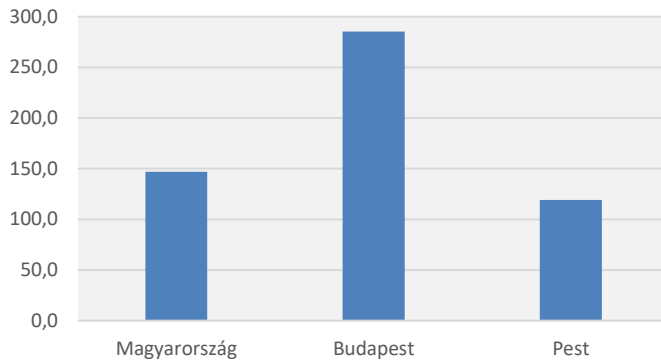

Forrás: KSH

A gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmények közül pozitív változás tapasztalható a bölcsődei ellátás területén, amely az elmúlt években újonnan létrejött intézményeknek köszönhetően még több gyermek számára elérhető. Pest megyében 2019-ben 96 bölcsőde volt, az utóbbi 10 évben számuk megduplázódott. Az országban a főváros után itt található a legtöbb bölcsőde. A fejlesztés azonban indokolt volt, hiszen a demográfiai nyomás igen nagy volt az intézményrendszeren. Amint az alábbi ábrából is jól látható, a megye hatalmas lemaradásban volt a bölcsődei férőhelyek tekintetében, a jelentős fejlesztések hatásaképpen is csak felzárkózni volt képes az országos értékhez.

Fejlődő bölcsődei ellátás

165. ábra Ezer 0-2 évesre jutó bölcsődei férőhelyek száma, 2019

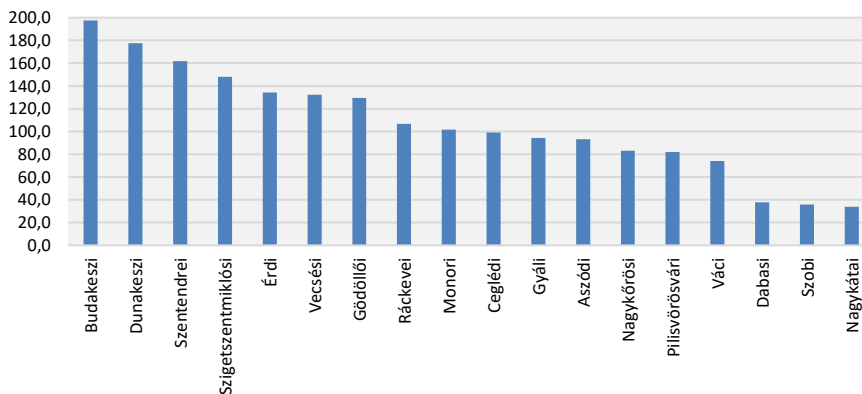

Forrás: KSH

A pozitív változások ellenére is elérhetetlen ez a szolgáltatás a családok jelentős részének, tekintettel arra, hogy a férőhelyek számának növekedése nincs összhangban a területi lefedettséggel.

A bölcsődékkel le nem fedett területeken a kisgyermekes szülőknek nehezebb visszailleszkedni a munka világába

166. ábra Ezer 0-2 évesre jutó bölcsődei férőhelyek száma járásonként, 2019

Forrás: KSH

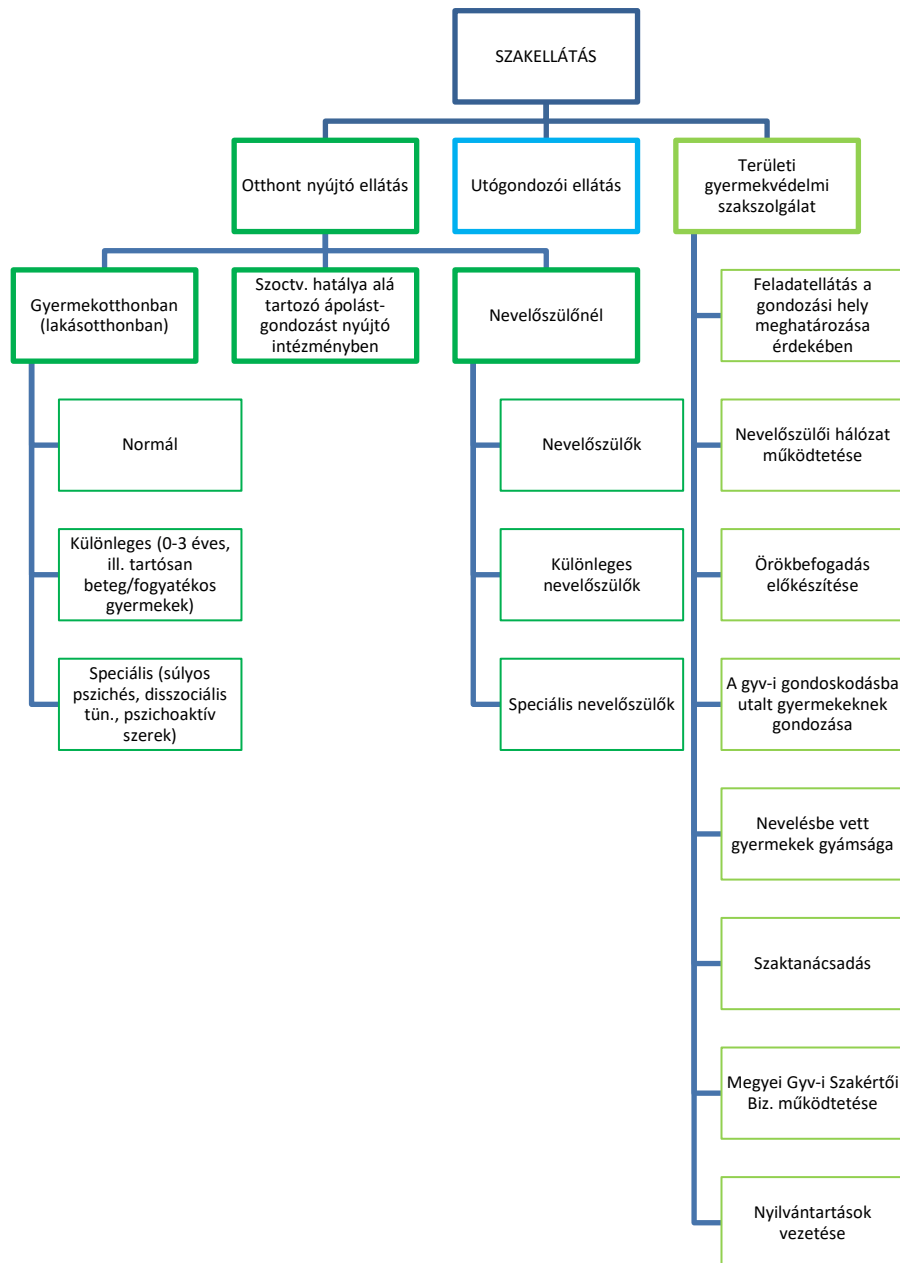
Az agglomeráció járásainak többségében az ellátás kapacitása a fővárosi értékhez közelít, míg mondjuk a Szobi, Nagykátai, Dabasi térségekben csupán tizede annak. Ahhoz, hogy javítsuk a járások versenyképességét, ebben további intézkedésekre van szükség. Ha nem is minden településen, de elérhető távolságban szükséges volna kialakítani az igényeknek megfelelő mennyiségű bölcsődei férőhelyet.

Rendkívül a gyermekek számára nyújtott esélynövelő szolgáltatások, melyek az esélyegyenlőség, a szegénység által súlytott gyermekek számára teremtik meg az esélyt a tanulásra és a felzárkózásra. A megyében két működő szolgáltatást is meg kell említeni, a Biztos Kezdet Gyerekházat és a Tanodát, melyek a kora gyermekkortól vállalják fel a gyermekek fejlesztését. A Biztos Kezdet Program esélyt ad a programban részt vevő, általános iskolás kor alatti, különösen 0-5 éves korú

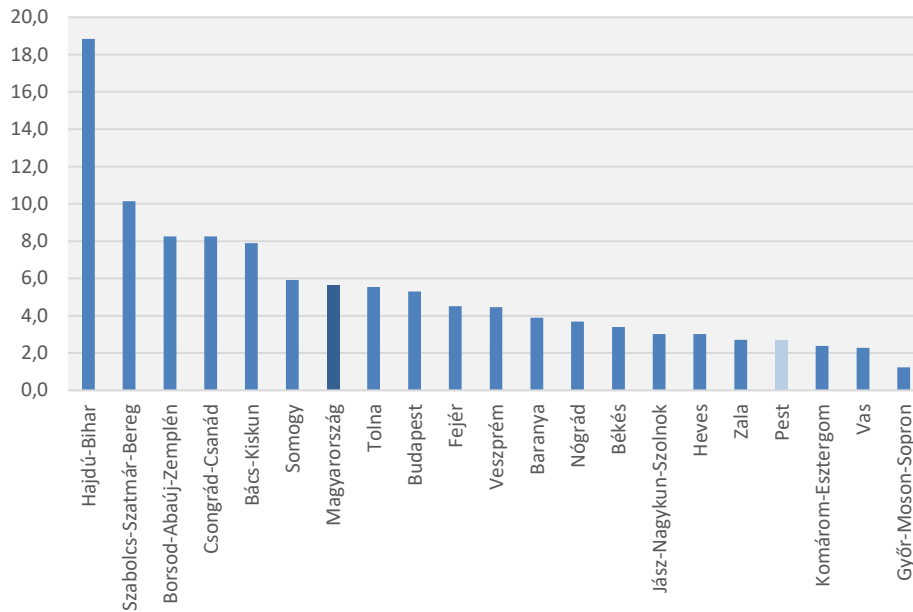
gyermekek valamint családjaik számára, hogy a gyermekek életének legkorábbi időszakában segítséget kapjanak a testi, értelmi, érzelmi és szociális fejlődésük-höz. A problémák korai felismerése, a programhoz kapcsolódó szakemberek folyamatos támogatása, a gyermekekkel és a szülőkkel való közvetlen foglalkozás hozzájárul a programban részt vevő gyermekek sikeres iskolakezdéséhez, iskolai kudarcok csökkentéséhez.

7.2.4. A gyermekvédelmi szakellátás

Pest megyei sajátosság a kiterjedt nevelőszülői hálózat. Az itt elhelyezett gyermekek gondozását 342 nevelőszülő látta el, közülük hat speciális nevelőszülő. Utóbbiak országszerte összesen tizenöten vannak.

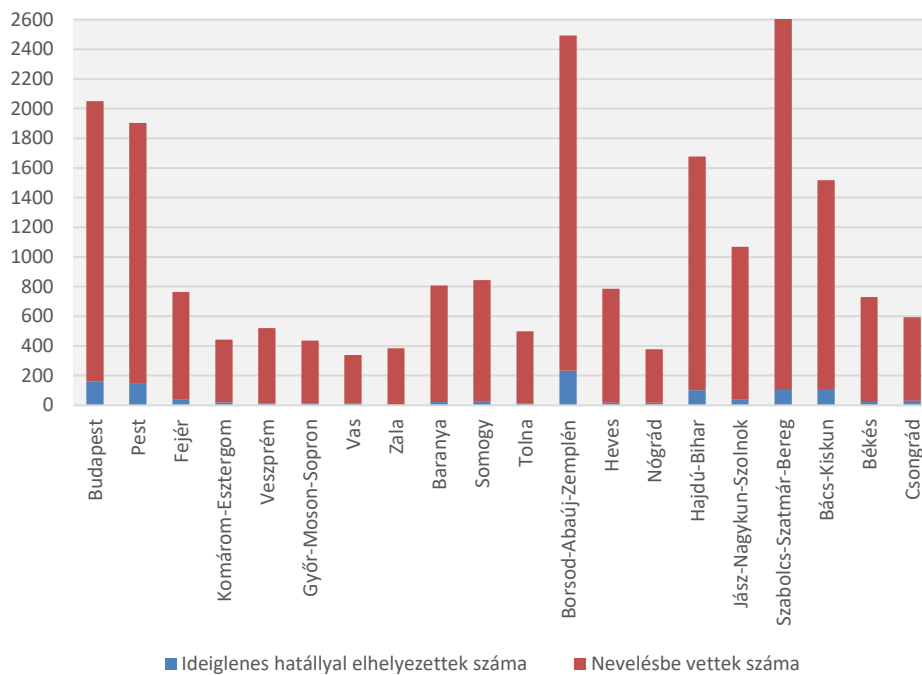
167. ábra Tízezer lakosra jutó nevelőszülők száma, 2019

Forrás: KSH

A gyermekvédelmi szakellátásba a leggyakoribb bekerülési okok 2018-ban a következők voltak rangsor szerint: a szülő elmulasztotta a gondozást, akadályozta a fejlődést, nem tudta ellátni a gyermekét, a szülőnek lakásproblémái voltak, a gyermek felügyelet nélkül maradt, csavargó életmódot folytatott, a szülő jövedelem nélkül maradt, italozott vagy bántalmazta a gyermeket.

168. ábra Gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek száma megyék és az elhelyezés módja szerint, 2019

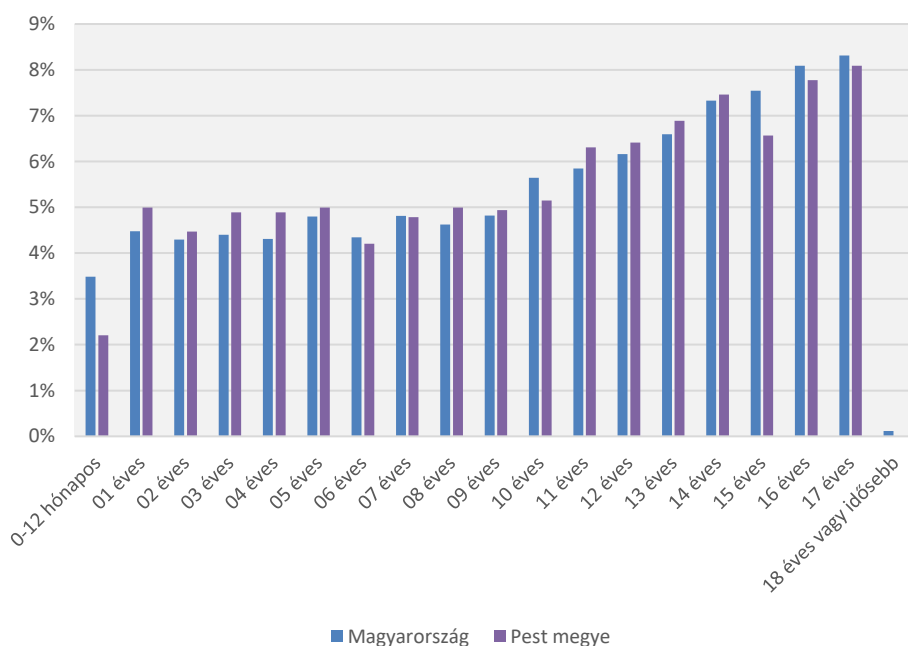

Forrás: KSH

A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek kor megoszlása alapján a viszonylag magas az iskoláskorúak aránya. A vizsgált szakmai beszámolók

általános problémaként jelenítik meg a kamaszkorosztály tekintetében felmerülő elhelyezési gondokat, amelynek oka, hogy ez a korosztály viszonylag rövid időt tölt a rendszerben. Pest megyében a nevelőszülői ellátás kiterjedtsége miatt a 12 éven felüli gyermekek nevelőszülői elhelyezésének aránya magas (69%-os), ami látványosan felülmúlja az országos átlagot (49%). A gyermekotthoni férőhelyek ugyanakkor szűkösen állnak rendelkezésre.

169. ábra Gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek kor szerint, 2019

Forrás: KSH

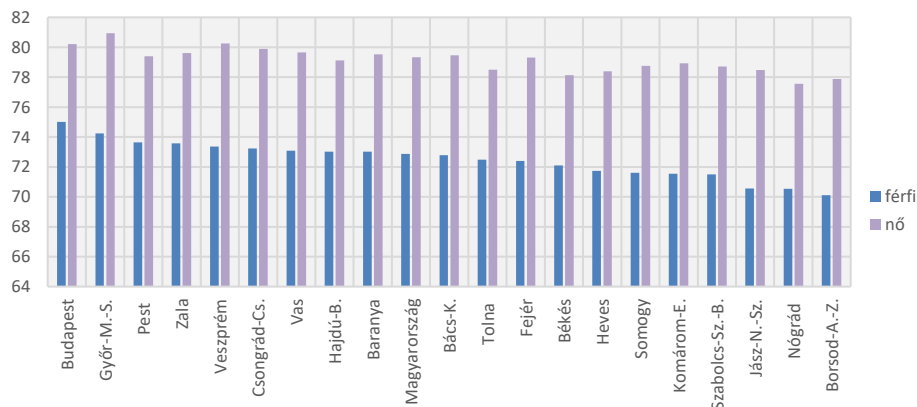
7.3. Egészségügyi ellátórendszer

Pest megye egészségügyi ellátórendszere szempontjából mindig is meghatározó volt a központi régióban való elhelyezkedése, azaz Budapest közelsége, valamint a XX. század első felében kialakult intézményi struktúra és kapacitás.

Elemelve az elmúlt 20 évet, lényeges változások nem következtek be sem a mortalitási, sem pedig a morbiditási adatokban, mivel a halálokok tekintetében továbbra is első helyen szerepelnek a szív- és érrendszeri betegségek, illetve a daganatos megbetegedések. Ha a betegségstruktúrát elemezzük, akkor a leggyakoribb megbetegedések az alábbiak: magasvérnyomás-betegségek, cukorbetegség, szívkoszorúér eredetű szívbetegségek, idült alsólégúti betegségek, agyi keringési zavarok, gyomor-, nyombél- és májbetegségek, rosszindulatú daganatok. Örvendetes viszont, hogy a TBC előfordulása egyre csökkenő mértékű.

A várható élettartam a nőknél 79,4 év, a férfiaknál 73,63 év, amely a budapesti értékeknél kissé alacsonyabb, viszont az országos átlagnál magasabb értéket mutat. A férfiak várható élettartama Budapestet és Győr-Moson-Sopron megyét követően a harmadik legmagasabb. Bár még most sem tartozik hazánk a legegészségesebb európai országok közé, azért érezhető a fejlődés, a megyében az ezredforduló óta a férfiak várható élettartama közel 5 évvel, a nőké 3 évvel növekedett.

170. ábra Születéskor várható élettartam, 2019

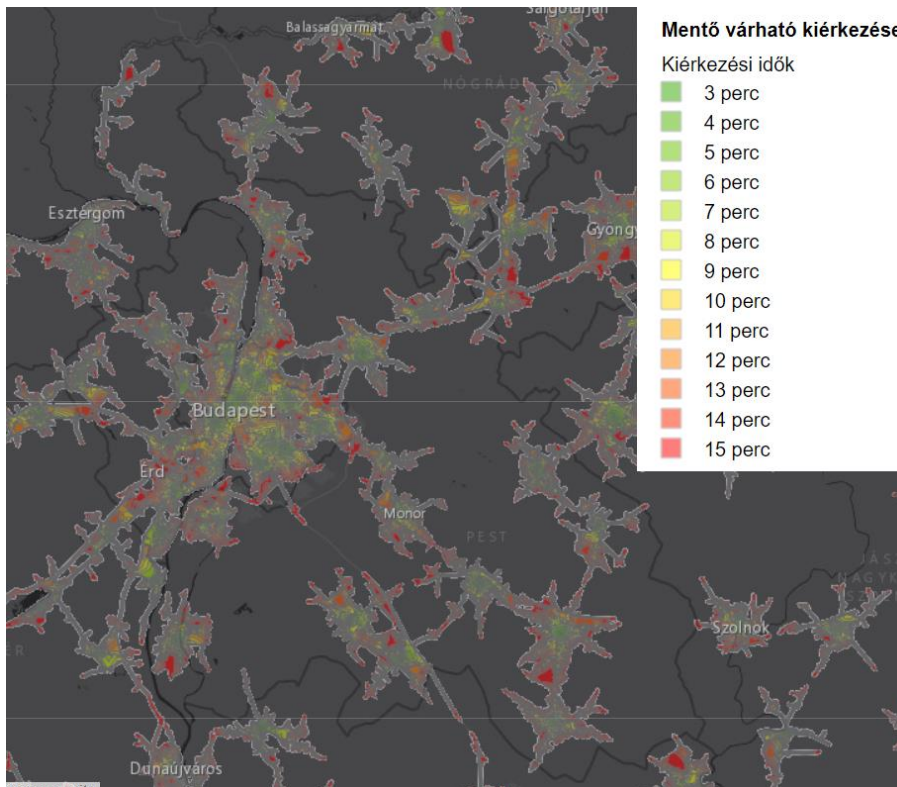

Forrás: KSH

Az agglomeráción belüli települések lakosainak rendelkezésére álló ellátórendszer sajnos a demográfiai nyomásnak köszönhetően jelentősen leterhelt. Az agglomeráción kívüli települések lakosainak tekintetében a szakorvosi, azaz a járóbeteg ellátás feltételei biztosítottak és elégségesek. A kórházi ellátás a Váci és Ceglédi térségekben alapszinten megoldott, a progresszivitás magasabb szintjei esetében, egyrészt Budapest, másrészt a környező megyékben működő megyei kórházak szintjén megoldottak. Az ellátottság szempontjából meghatározó az egészségügyi intézményektől való távolság mértéke, ebből a szempontból külön figyelmet és elemzést igényelnek a Szobi, a Ráckevei, a Dabasi, illetve a Nagykátai járás települései.

Eltérő fejlettségű, de elégséges ellátórendszer az agglomerációban és azon kívül

171. ábra Mentők várható kiérkezési ideje, 2016

Pest megye egészségügyi ellátórendszere magába foglalja a fekvőbeteg ellátást (kórházak), a járóbeteg ellátást (szakrendelők, gondozók) és az alapellátást, mely a felnőtt háziorvosi, a gyermek háziorvosi, a fogorvosi és a védőnői ellátásból áll.

7.3.1. Fekvőbeteg ellátás

A megyében több nagy múltra visszatekintő fekvőbeteg ellátást végző intézmény működik. Az állami intézményeket alapítványi, magán és egyházi intézmények is kiegészítik. Aktív fekvőbeteg ellátást végző intézmények a megyében: Kistarcsa, Cegléd, Vác, Törökbálint; döntően krónikus-rehabilitációs ellátást nyújt: Szent Rókus Kórház, Nagykőrös, Visegrád, Pomáz, Veresegyház. A fekvőbeteg ellátó intézményekben jelentős kapacitással rendelkező járóbeteg szakellátó helyek működnek.

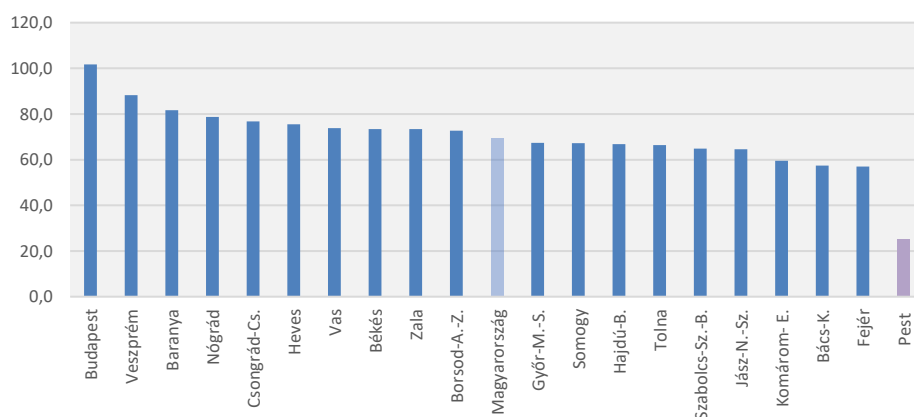
7. táblázat Fekvőbeteg ellátást végző intézmények pest megyében, 2019

Intézet név	Aktív ágyak száma összesen	Krónikus ágyak száma összesen	Ágyak száma összesen
Szent Rókus Kórház és Intézményei	0	305	305
Nagykőrösi Rehabilitációs Szakkórház és Rendelőintézet	0	195	195
Jávorszky Ödön Kórház, Vác	399	123	522
Tüdőgyógyintézet, Törökbálint	225	95	320
Pest Megyei Flór Ferenc Kórház, Kistarcsa	687	85	772
Misszió Egészségügyi Központ, Veresegyház	0	30	30
Toldy Ferenc Kórház és Rendelőintézet, Cegléd	468	272	740
URBS PRO PATIENTE Közh. Np. KFT, Pomáz	42	420	462
Magyar Pütkösi Egyház Hajnalcsillag Szenvedélybetegek Rehabilitációs Otthona, Dunaharaszti	0	18	18
Tábitha Nonprofit Kft.	0	5	5

Forrás: NEAK

A tízezer lakosra jutó ágyak számában Pest megye valahol a lista végén található, kevesebb, mint fele az utolsó előtti Fejér megye értékének. Amennyiben a fővárost és Pest megyét betegellátási szempontból egy térnek vesszük, figyelembe véve a fővárosi intézmények megyére kiterjedő hatókörét, akkor sem sokkal jobb a helyzet, hiszen a megye annyit ront Budapest pozícióján, hogy a többi régióhoz viszonyítva már csak azok középmezőnyére elegendő a Közép-Magyarország egészére számított érték.

172. ábra Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma, 2019

Forrás: KSH

A legtöbb aktív ágy a belgyógyászati osztályokon volt, összesen 355 ágygal, a második a sebészet 169 ágygal, a harmadik a szülészeti 134 ágygal, illetve a csecsemő- és gyermekgyógyászat 119. A legnagyobb kihasználtsággal a szemészet, a kardiológia, az ortopédia-traumatológia, a belgyógyászat, a szülészeti-nőgyógyászat és a neurológiai osztályok működtek. Ami aggasztó az a krónikus ágyak magas kihasználtsága, ebben talán további tartalékokra lenne szükség. A megyei kórházak 2019-ben összesen 85 500 beteget láttak el az aktív ellátásban és 11 600 beteget a krónikus betegellátás keretében.

173. ábra PEST MEGYEI KÓRHÁZI ELLÁTÁST NYÚJTÓ INTÉZMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÓ ADATAI, 2019

Szakma megnevezése	Működő kórházi ágyak átlagos száma	Osztályokról elbocsátott betegek száma összesen	Egynapos ellátási esetek száma	Ápolás átl. tart. (nap)	Ágykihasználtság, %	Halálozás, %
Belgyógyászat	355	13 135	306	7,51	75,80	11,10
Sebészet	169	9 246	3 068	3,80	56,94	1,91
Szülészeti-nőgyógyászat	134	11 403	5 054	2,80	65,13	0,08
Csecsemő- és gyermekgyógyászat	119	5 545	33	3,22	40,67	0,04
Fül-orr-gégegyógyászat	52	2 910	502	2,98	45,94	0,69
Szemészet	30	9 481	8 766	1,16	100,6	0
Bőrgyógyászat	20	466	0	5,89	37,58	0
Neurológia	166	5 083	0	7,44	62,47	6,14
Ortopédia-traumatológia	80	7 659	4 814	2,90	76,28	0,55
Urológia	20	803	520	3,23	35,51	1,00
Klinikai onkológia	30	807	0	2,18	16,04	0
Fogászati ellátás	0	33	33	1,00		0
Reumatológia	60	1 028	0	9,82	46,11	0
Aneszteziológiai és intenzív betegellátás	32	1 084	0	5,76	54,14	37,64
Pszichiátria	207	3 066	0	13,83	56,09	1,37
Tüdőgyógyászat (pulmonológia)	189	5 190	0	7,17	53,82	6,69
Kardiológia	132	4 769	124	8,03	78,98	8,01
Sürgősségi betegellátás	18	3 778	0	1,00	57,56	3,79
Aktív összesen	1 813,20	85 486	23 220	4,78	61,59	3,92
Krónikus ellátás	368,3	2 334	0	54,22	94,75	25,79
Rehabilitációs ellátás	1 080,00	8 866	0	36,62	87,68	1,74
Betegápolás	143	422	0	98,41	96,57	30,33
Krónikus összesen	1 591,30	11 622	0	42,40	90,12	7,61
Aktív és krónikus összesen	3 404,50	97 108	23 220	9,28	74,93	4,36
Újszülött		3 656	0	3,38		0,41
Nappali kórházi ellátás	20	42	0	95,52	76,83	0

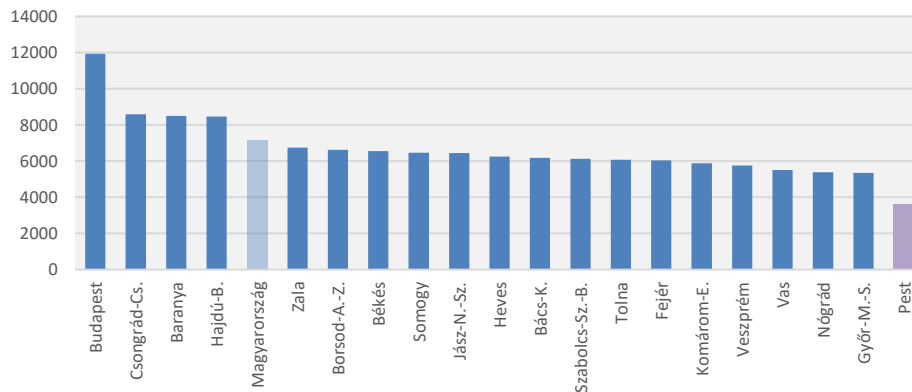
Forrás: NEAK

7.3.2. Járóbeteg ellátás

Pest megyében a járóbeteg szakellátás kevésbé leterhelt, mint más megyékben. 2019-ben ezer lakosra mindössze 3628 eset jutott, ami nagyjából fele a hazai átlagnak. Hasonló a helyzet akkor is, ha az ezer lakosra jutó beavatkozások számát tekintjük. A kedvezőbb statisztikát első sorban a megye fiatalos korstruktúrája magyarázza.

A járóbeteg ellátó intézmények keletlenül lefedik a megye területét

174. ábra Ezer lakosra jutó megjelenési esetek a járóbeteg szakellátás intézményeiben, 2019

Forrás: KSH

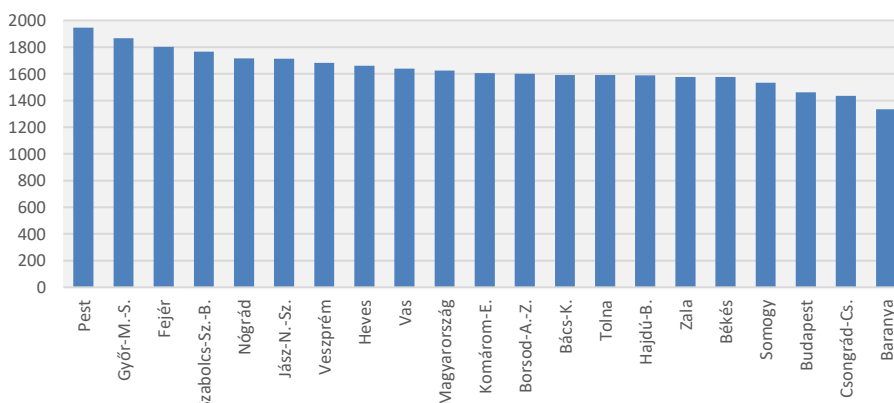
A speciális igényeket döntően a fekvőbeteg ellátó intézmények szakambulanciái látják el, azonban néhány szakmában (pl. ortopédia, érsebészet, hematológia, kardiológia, illetve a gyermekszakellátás: gyermekkardiológia, gyerek-tüdőgyógyászat stb.) a főváros intézményei, valamint három Pest megyei kórház: a budapesti Szent Rókus Kórház és Intézményei, a kistarcsai Flór Ferenc Kórház és a törökbálinti Tüdőgyógyintézet nyújtanak ellátást.

9.3.3. Alapellátás

Egy felnőtt háziorvosi körzetre Pest megyében mintegy 1945 lakos jut, az országos átlag viszont 1625 fő, a budapesti átlag 1460 fő. Ez jelentős elmaradást mutat mind az országos, mind a fővárosi átlaghoz képest. Ugyan a háziorvosok átlagos leterheltsége szerencsére nem ilyen magas, ahogyan ezt a következő ábrák bizonyítják, ugyanakkor járványok idején ez komoly ellátási problémákhoz vezethet. Másfelől az a probléma is jelentkezik, hogy a háziorvosok forgalma térben egyáltalán nem egyenletes vannak olyan körzetek, ahol kirívóan nagy a nyomás az ellátórendszeren. Az ellátás minőségére, infrastruktúrájára vonatkozó adatok ugyan nem találhatóak, de a tapasztalatok azt mutatják, hogy a rendelők számos településen nem felelnek meg a mai társadalmi elvárásoknak.

Az egy háziorvosra jutó lakosok száma Pest megyében a legkedvezőtlenebb

175. ábra Egy háziorvosra és egy házi gyermekorvosra jutó lakosok száma, 2019

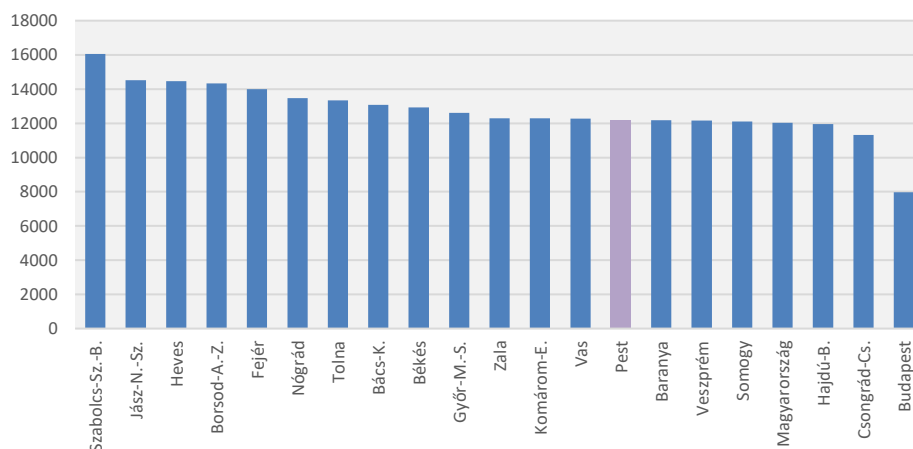
Forrás: KSH

Szerencsére a helyzet nem ilyen súlyos, hiszen Pest megye viszonylag kedvező körstruktúrája miatt kevesebb esetet kell kezelnie az orvosoknak, mint az a lakosságárányos megközelítésből következne. Az egy felnőtt háziorvosra jutó beteg

megjelenések és otthoni beteglátogatások száma alapján csupán a 14. a megyék rangsorában.

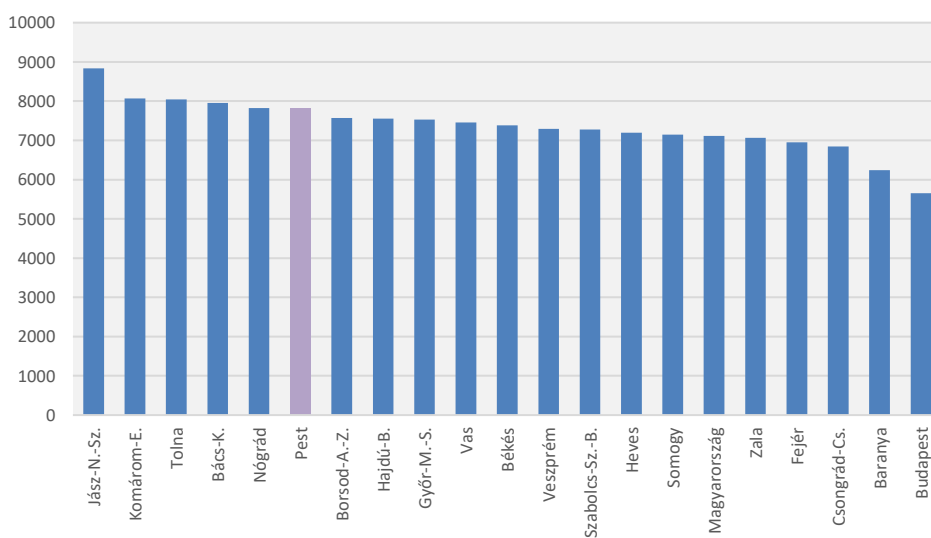
176. ábra Egy házi orvosra jutó megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset), 2019

Forrás: KSH

Szintén a korstruktúra következménye az, hogy a házi gyermekorvosok viszont sokkal inkább leterheltek, az egy orvosra jutó esetszámban már a 6. Pest megye.

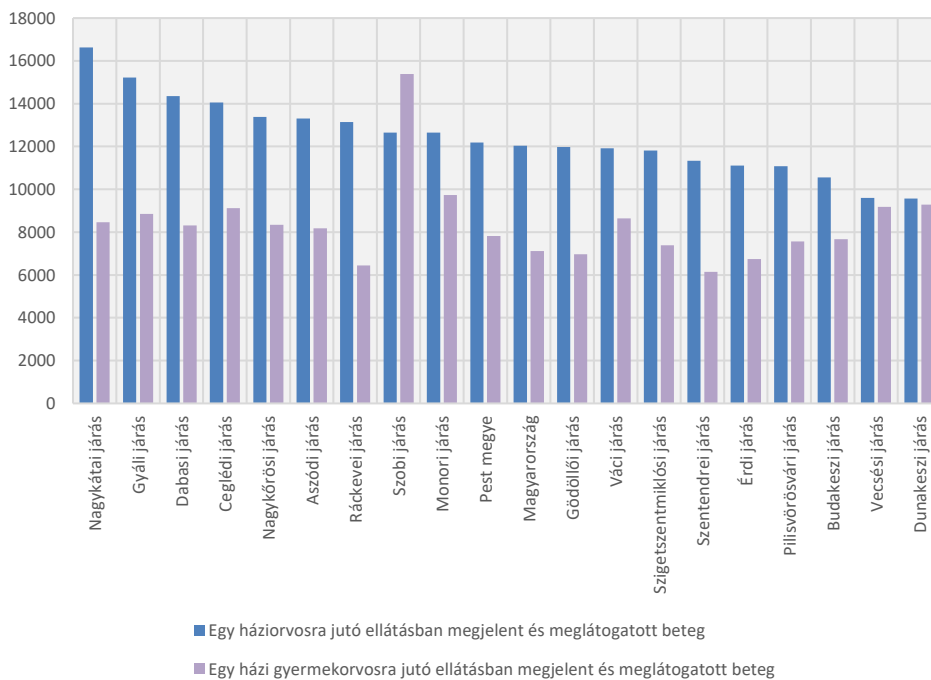
177. ábra Egy házi gyermekorvosra jutó ellátásban megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset), 2019

Forrás: KSH

Az ellátás területi különbségei igen nagyok a megyén belül, a járások többségében a házi orvosok nagyobb terhelésnek vannak kitéve, mint országosan. A Szobi járásban egyetlen gyermekorvosra kiugróan sok eset jut, de magas a leterheltsége a Dunakeszi, Vecsési, Monori, Ceglédi, Váci járások orvosainak is. A felnőtt rendeléseken alapvetően az elmaradottabb járások településein van tumultus, az idősebb korszerkezet, az alacsonyabb jövedelemmel járó életmód miatt.

178. ábra Egy házi orvosra, házi gyermekorvosra jutó ellátásban megjelent és meglátogatottak száma járásonként, 2019

Forrás: KSH

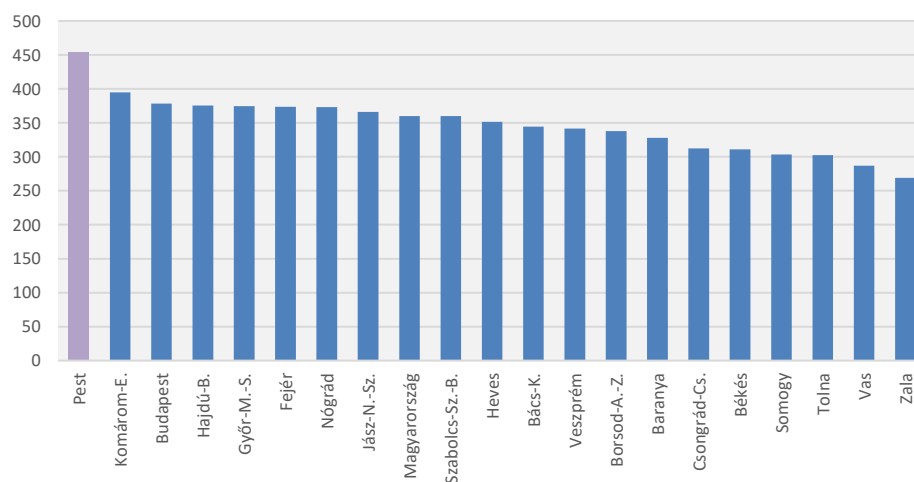
7.3.4. Gondozóintézeti ellátás

Ebbe a körbe tartoznak a tüdőgondozók, az ideg-elme gondozók, a bőr- és nemi-beteg gondozók, az onkológiai gondozók. Pest megyében a gondozóintézeti ellátás kiépített, további működtetésük – az onkológiai gondozó kivételével – indokolt. Az onkológiai hálózat átszervezése folyamatban van. A gondozók biztonságos működtetése a fix díj megszüntetésével bizonytalanná vált.

7.3.5. Védőnői szolgálat

A betöltött védőnői állások száma 453, így egy védőnőre mindössze 453 gyermek jut, ami az országban a legmagasabb érték.

179. ábra Egy védőnőre jutó gyermekkorúak, 2019

Forrás: KSH

7.4. Kulturális adottságok, értékek

A megye történelmi emlékei, kulturális értékei, népművészeti hagyományai a múltban és a jelenben is polgárainak alkotó erejét tanúsítják, melyek visszatükröződnek a megye kulturális életében. A településeken felgyűlt értékek, az ezeket ápoló és teremtő közösségek, intézmények és önkormányzatok fontos részét alkotják a megye kulturális és társadalmi értékeinek, amelyek közül számosan országos és nemzetközi jelentőséggel bírnak.

A megye területe északon egybeesik a magyar-szlovák államhatárral, a határ túloldalán magyarlakta települések vannak. A megye kulturális, idegenforgalmi, gazdasági értékeit, vonzerejét növelik, színesítik az itt élő nemzetiségek (német, szlovák, szerb, horvát, örmény, bolgár és a cigány nemzetiségek).

Pest megye kulturális életében meghatározó a főváros szerepe, amely legszembetűnőbben a színházak hiányában érzékelhető. Míg az ország szinte valamennyi megyéje rendelkezik épülettel és színtársulattal, Pest megyében ez nem alakult ki. A rendszerváltás óta Budaörsön alakult ugyan színház, de nem állandó társulattal, ezen kívül nyári színházak működnek („Szentendrei Teátrum”, a „Zsámbéki Nyári Színház”).

A megyei múzeumi feladatkör 1972-ben a szentendrei Ferenczy Múzeumhoz került, építve a meglévő képzőművészeti hagyományokra. Ennek köszönhetően az 1970-től sorra létesítettek életmű-gyűjteményeket, múzeumokat Szentendrén, és Vácott (Anna Margit, Ámos Imre, Barcsay Jenő, Czóbel Béla, Ferenczy Károly, Kovács Margit). A megye másik képzőművészeti központja, Gödöllő – a Nagybányáról érkezett művészek révén – a szecesszió fellegvára volt, de csupán az 1990-es években jött létre gyűjtemény. A Dunakanyarban, Zebegényben Szőnyi István festőművész, Verőcemaroson Gorka Géza keramikus alkotómunkája révén jött létre múzeumi emlékhely. A megyében tájmúzeumok alakultak, a hely szellemiségét hangsúlyozva (Aszódon Petőfi Sándorról, Cegléden Kossuth Lajosról, Nagykőrösön Arany Jánosról, Ráckevén Árpád Fejedelemről, Vácon Tragor Ignácról nevezték el a múzeumot) ápolják a hagyományokat. A Magyar Nemzeti Múzeum Visegrádi Mátyás Király Múzeuma kiemelkedő szerepet tölt be kulturális és turisztikai szempontból is.

A megyei levéltári központ kezdetben a Megyeháza épületében volt elhelyezve, majd a korszerű, modern levéltár épülete 2001-re készült el Budapest IX. kerületében. Az országban a harmadik legnagyobb terjedelmű irat-együttesét kezeli. Két jelentős alközpontját Nagykőrösön és Vácon alakították ki.

A főváros kiemelkedő szerepe az országban a könyvtár-fejlesztés területén is háttérbe szorította a Pest megyei települések lehetőségeit. A települési könyvtárak munkájának pillére változatlanul a folyamatos és tervszerű állománygyarapítás volt. A költségvetési források szűkülése következtében azonban számos nehézséggel küzdöttek. A városokban pályázatok és központi források segítségével nem jelentős mértékben, de nőtt a megvásárolt könyvek száma, addig a községekben súlyosabb a helyzet. Az elektronikus információs szolgáltatások eredménye, hogy a könyvtárak iránti érdeklődés nem csökkent, az olvasók számát sikerült megtartani.

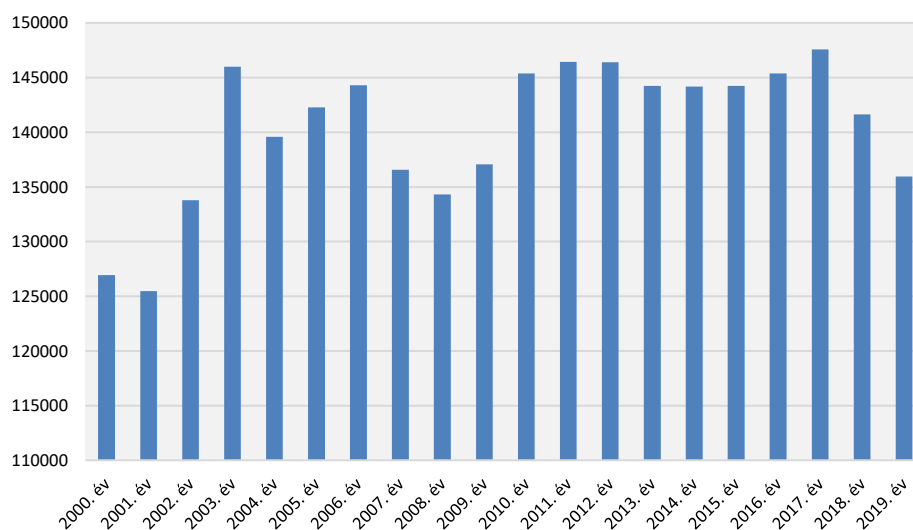
Pest megyében 185 települési könyvtár működött 2019-ben. A könyvtárak még meg tudták őrizni olvasóik számát, ami a digitalizáció gyors térhódítása mellett nagy eredménynek számít. A digitális könyvek és tartalmak terjedésével azonban hosszabb távon a könyvtárak is nehéz helyzetbe kerülhetnek, megmaradásuk

Sokszínű kulturális és népművészeti hagyományok

A megyei múzeumok rendszere Szentendre, Vác, Gödöllő központok mellett tájjellegű bemutató emlékhelyekből állnak

érdekében fontos, hogy megtalálják helyüket a változó környezetben, személyre szabott szolgáltatásokkal, megfelelően kiválasztott gyűjteménnyel.

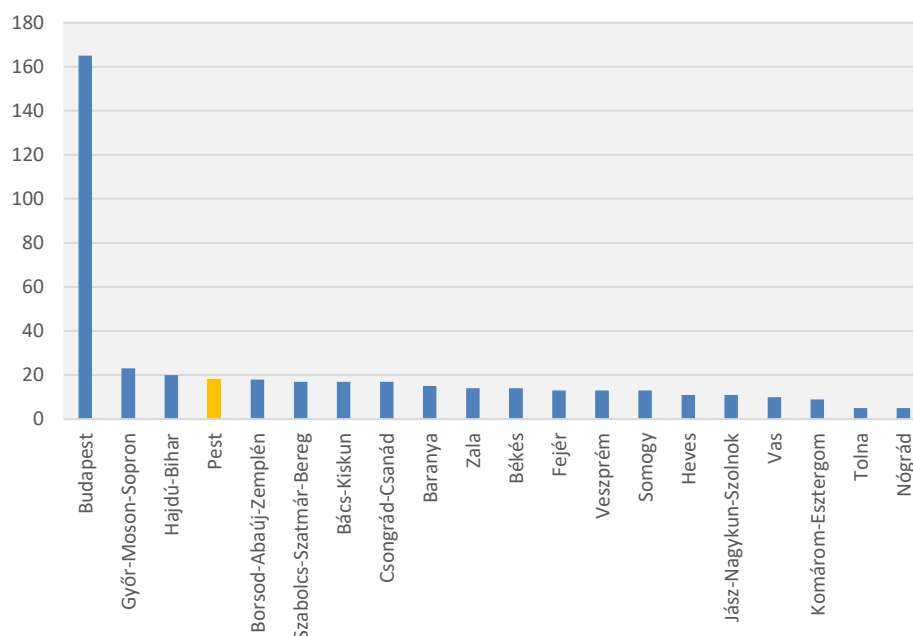
180. ábra Pest megyei települési könyvtárak beiratkozott olvasói, 2000-2019

Forrás: KSH

Pest megyében jelenleg 18 moziterem található, amelyek többnyire a mai kor igényeinek megfelelőek. Jövőjük azonban kérdéses. Egyrészt az otthoni szórakoztató elektronika fejlődésével egyre kevésbé jelent többletértéket a mozi, másrészt a pandémia okozta sok rendkívül erősen érintette a mozikat. Jelenleg az a legfontosabb kérdés, hogy mennyi mozi lesz képes majd kinyitni a helyzet rendeződését követően, a vírus idején elszenvedett veszteségek ellenére.

181. ábra Mozitermek száma megyénként, 2019

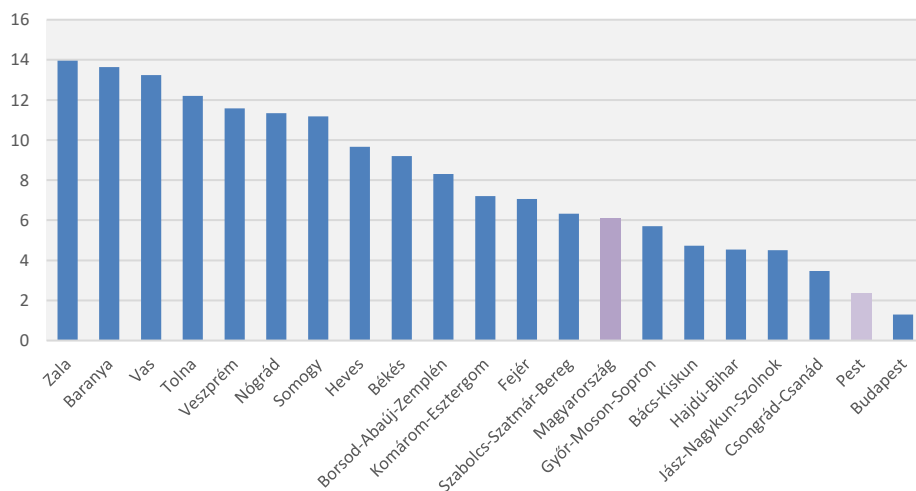

Forrás: KSH

Pest megyében összesen 307 közművelődési intézmény működött 2019-ben. Ez fajlagosan viszonylag kevés, hiszen tízezer lakosra mindössze 2,3 intézmény jutott,

míg országosan 6,1. Ez természetesen a megye magas népességszámának köszönhető, nem véletlen hogy Budapesttel osztozik e tekintetben az utolsó helyeken.

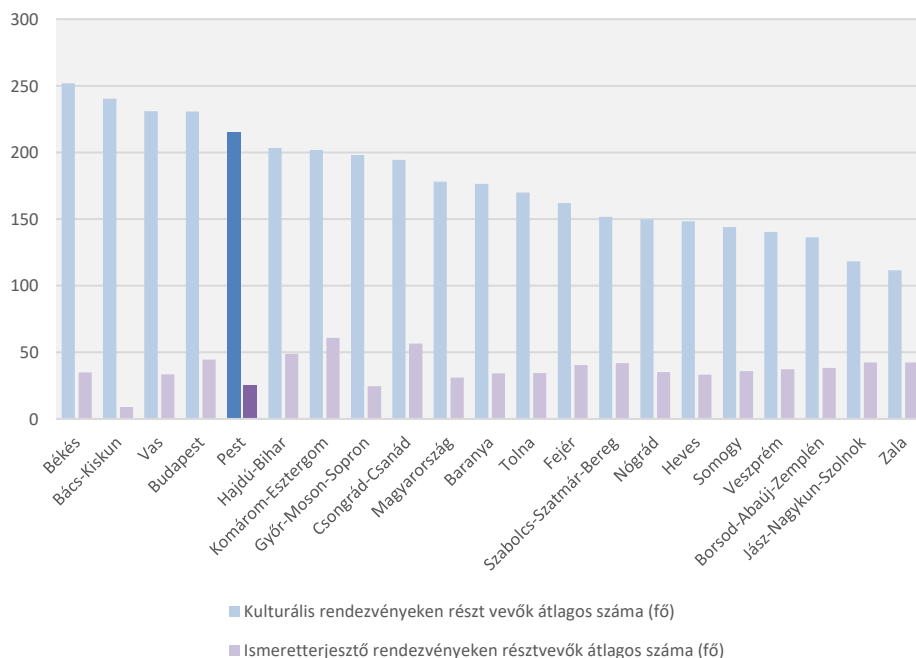
182. ábra Tízezer lakosra jutó közművelődési intézmények száma, 2019

Forrás: KSH

A kulturális rendezvények iránt ugyanakkor nagyon nagy az érdeklődés, az ilyen rendezvények átlagos látogató száma 215 fő volt 2019-ben ami a megyék rangsorában a negyedik helyre elég, csaknem 40 fővel több mint országosan. Az ismeretterjesztő rendezvények nemcsak itt, másutt sem ilyen népszerűek.

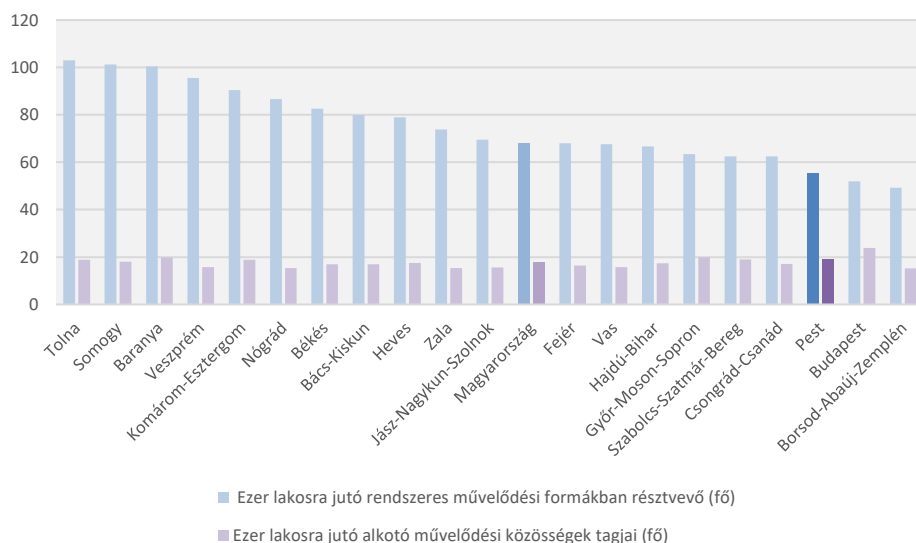
183. ábra Rendezvények átlagos látogatószáma megyék szerint, 2019

Forrás: KSH

A megyében viszonylag kevesen vesznek részt rendszeres művelődési formákban, ezer lakosra mindössze 55 résztvevő jutott, míg országosan 68. Ugyanakkor az alkotó közösségek népszerűek, a közösségek átlagos létszáma 19 fő volt 2019-ben, ezer lakosra

184. ábra Rendszeres művelődési formák résztvevői és alkotó művelődési közösségek tagjai ezer lakosra, 2019

Forrás: KSH

7.5. Közbiztonsággal kapcsolatos kérdések

Pest megye közbiztonsági helyzete

Pest megye közbiztonsági helyzete 2015. óta folyamatosan javuló tendenciát mutat, az elkövetés helye szerint regisztrált bűncselekmények száma 2015-ben 26.551 volt, míg 2019-ben 17.762 volt, ez 33 %-os csökkenés. A regisztrált bűncselekmények 100.000 lakosra jutó száma 2019-ben 1389 volt, itt egy 35 %-os csökkenés tapasztalható, mely egyszerre köszönhető a bűncselekményszám csökkenésének, valamint a megye folyamatosan növekvő lakosságának. 2019-ben Pest megye eljárásaiban regisztrált bűncselekmények aránya az országos adatokhoz viszonyítva 11,1 %, ami megfelel a megye lakosságának. A fővárost övező agglomerációs térségben a nagyvárosokra jellemző a bűnügyi helyzetkép, míg az azon túli térségekben - különösen a megye délkeleti részén - a vidéki kistelepüléseken jellemző bűnözési struktúra és forma figyelhető meg.

A bűnözés struktúrája

A bűnözési típusok közül a vagyon elleni bűncselekmények a legjellemzőbbek. Azonban az ún. szubjektív biztonság érzett szempontjából fontos mutatóknál is jelentős javulást volt tapasztalható az elmúlt években. A lopások, betöréses lopások száma az elmúlt 5 évben közel 48%-kal lett kevesebb, a személygépkocsi lopások száma 59 %-kal esett, a 2015-ben regisztrált 202 gépjármű eltulajdonítással szemben 2019-ben 83 gépjárművet vittek el. A lakásbetörések száma közel 57 %-kal volt kevesebb 2019-ben, mint 2015-ben.

Közlekedés biztonság

Magyarországon évente több, mint 500 ember hal meg közúti közlekedési balesetben. 2010-ben az Európa Unió célul tűzte ki, hogy 2020-ra az Unió területén felére csökkenjen a közúti közlekedési balesetben elhunytak számát. A vállalt célt vélhetően a koronavírus okozta forgalomcsökkenés ellenére nem sikerül teljesíteni.

A személyisérsüléses közúti közlekedési balesetek száma 2015. évet követően kismértékű emelkedést követően visszatért a 2015. évi szintre. A halálos kimenetelű közlekedési balesetek száma az átlagtól jelentősen eltérőnek számító 2014. évet (86 halálos kimenetelű baleset), 2018. évet (85 halálos kimenetelű baleset) és 2013. évet (63 halálos kimenetelű baleset) leszámítva évente 70 körül alakult. 2019-ben 1789 személyi sérüléssel járó közlekedési balesetek volt, ebből 70 halálos kimenetelű, és 474 súlyos sérüléssel járó volt. Az országos számadatokat tekintve a megyében történik a halálos kimenetelű közlekedési balesetek 13%-a¹⁰. Ennek egyik oka, hogy az ország sugaras úthálózatának köszönhetően rendkívül leterheltek a megyei közutak, 8 gyorsforgalmi út van a megyében és jelentős nemzetközi átmenő forgalom. 2019-ben, valamint 2020-ban jelentős útfejlesztések történtek, melyek vélhetően pozitív hatással lesznek a személyi sérüléssel járó közlekedési balesetekre. A személyi sérüléses közlekedési balesetek 10%-át ittasan okozták, ez kismértékű csökkenés a 2015. évi 11,5 %-hoz képest.

2020. I. félévében az előző év hasonló időszakához képest 32%-kal csökkent a halálos kimenetelű, 22 %-kal a súlyos sérüléssel járó balesetek száma, melyek az országos átlaghoz képest valamivel jobb statisztikai mutatók, de ebben valószínűleg jelentős szerepe van a koronavírus járvány okozta forgalomcsökkenésnek.

Pest megye közúthálózatának baleseti kockázatát tekintve megállapítható, hogy a legtöbb közlekedési baleset – a forgalom sűrűségével egyenes arányban – jellemzően az egy- és kétszámjegyű főútvonalakon következik be. Kiemelten balesetveszélyes a 4-es, valamint a 3-as számú főút. Ezen túlmenően kiemelten balesetveszélyes még az 2-es és M2-es út, valamint az 5-s út egyes szakaszai¹¹.

Közterületi és közrendvédelmi szolgálatok

A megye infrastruktúrájának alakulását – elsősorban az agglomerációs övezetben – meghatározza az a tény, hogy a megye „körülöleli” a fővárost. Az egyre növekvő lakosság szám determináns tényezője a rendőrség tevékenységének. Az új, rohamosan épülő lakóparkok potenciális célpontjai lehetnek a bűncselekmények elkövetőinek.

2019-es adatok szerint 1 fő rendészeti feladatot ellátó rendőr hozzávetőleg 1624 fő lakos biztonságáért felel.

Változatos képet mutat a közrendvédelmi szolgálati forma a megyében. Pest megye 271 körzeti megbízotti státusszal rendelkezik, az állomány feltöltöttségi aránya 2020. január 1-jén 95%-os volt. A körzeti megbízotti szolgálat szolgálati idejének minimum 70%-át közterületen tölti. Az egy körzeti megbízottra jutó lakosok száma rendőrkapitányságonként változó, ez függ a körzeti megbízott által felügyelt település(ek) struktúrájától, elhelyezkedésétől, illetve lakosság számától. Megyei szinten átlagosan 1 fő körzeti megbízottra 4737 fő lakos jut.

A polgárőr szervezetek is kiemelt feladatot látnak el a megyei közbiztonsági helyzet javításában, jelenleg 172 szervezet működik együtt a rendőrséggel.

A 2019. évben összesen 4245 alkalommal, 47 510 órában, 6105 fő rendőr és 8138 polgárőr látott el közösen szolgálatot.

¹⁰ Forrás: ksh.hu

¹¹ Forrás eurorap.org;police.hu

Mind a lakosság, mind a rendőrség kiemelt célja a közrend közbiztonság fenntartása és javítása, a lakosság szubjektív közbiztonságérzetének további javítása.

8. KOMMUNÁLIS INFRASTRUKTÚRA

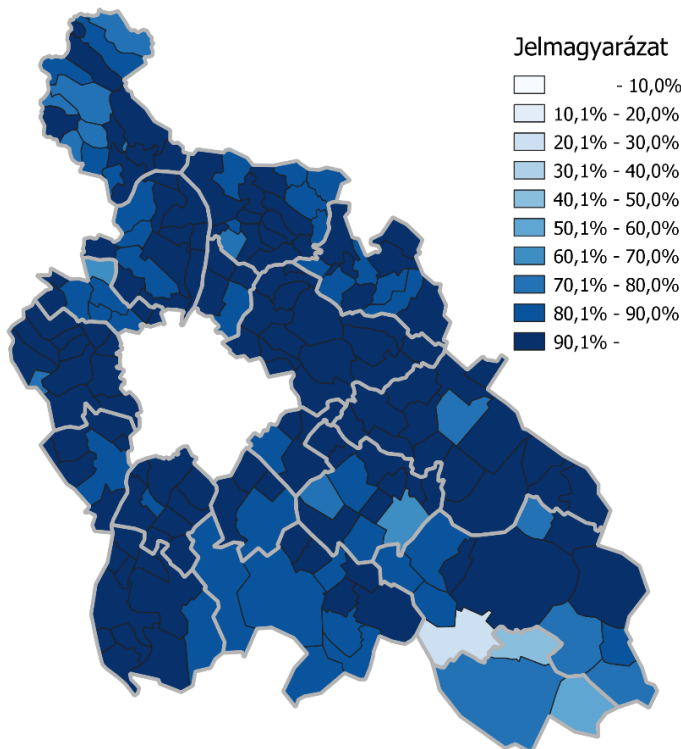
8.1. Vízgazdálkodás

8.1.1. Vízellátás

A vízellátás az elmúlt évtizedekben megvalósított fejlesztések eredményeként teljes körűnek nevezhető. Valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvíz ellátás. Ma megyei szinten a lakások vezetékes ivóvíz bekötöttsége 94,6 %-os, amely jelzi, hogy néhány település kivételével a lakosság számára az egészséges ivóvíz szinte teljes körűen rendelkezésre áll.

A vezetékes ivóvízellátás szinte valamennyi településen elérhető

185. ábra Ivóvízhálózatba csatlakoztatott lakások aránya a teljes lakásállományhoz viszonyítva, 2019

Forrás: KSH

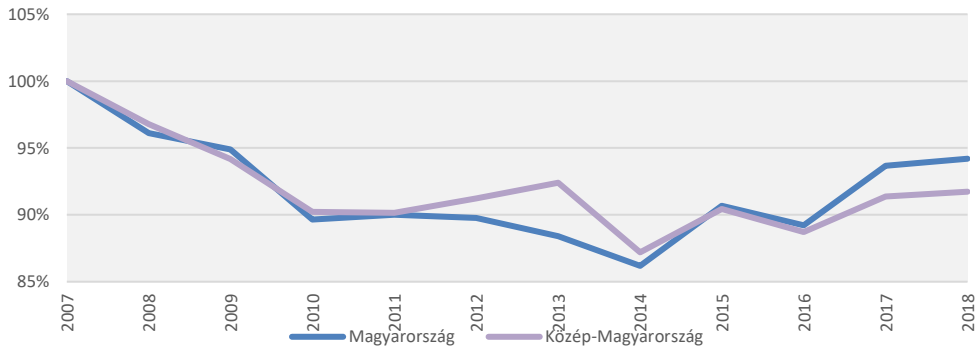
A megye vizekben gazdag, a vízigények kielégítése felszín alatti vízkészletekből történik. Legjelentősebb a Szentendrei- és Csepel-szigeti parti-szűrészű kutak vízkészlete (csaknem 90%-át biztosítják az igényeknek), emellett kisebb részben rétegvizekből (9%), talajvízből és karsztvízből biztosított a vízellátás. A vízkészletek jelentős részénél azonban a vízminőség kifogásolt (vas, mangán, ammónia, nitrát-tartalom).

A kommunális, az ipari és mezőgazdasági célú ivó- és iparivíz minőségű vízellátás részben helyi vízkivétellel, helyi kutakkal, részben regionális vízbeszerzési lehetőséggel, regionális gerinchálózat segítségével történik. A helyi, megfelelő vízminőségű vízbeszerzést a helyi vízbázis elszennyeződése esetén a regionális rendszerek fejlesztésével lehet pótolni. A regionális vízbeszerzés lehetősége ezért különös figyelmet érdemel. Az ellátás biztonsága érdekében a járási-, térségi szolgáltató művek összekapcsolása, a regionális rendszerek kialakítása növeli az ellátás biztonságát.

Regionális rendszerek működtetésével, azok összekapcsolásával javítható az ellátás biztonsága

Az országos vízkivétel harmada Pest megyében történik, hiszen 2010-től nagyrészt innen látják el a fővárost is ivóvízzel. (A későbbi statisztikákban a két térség együtt jelenik meg, mivel fentiek okán csak közösen értelmezhetőek az adatok.) Szerencsére a vízkivétel az elmúlt 10 évben valamelyest (5%-kal) csökkent, a csökkenés mértéke országosan és a Közép-Magyarország nagyrégióban is hasonló mértékű volt.

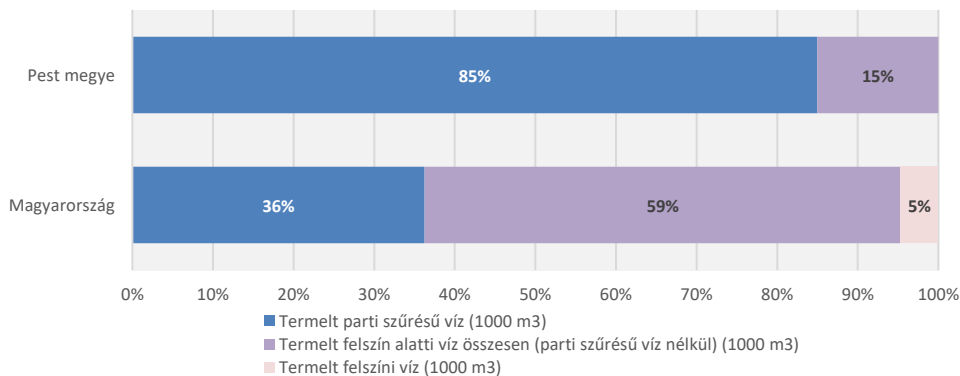
186. ábra Teljes vízkivétel nagyságának változása (2007=100,0%), 2007-2018

Forrás: KSH

A megye vízkivételében a felszíni vízkivétel gyakorlatilag megszűnt, a termelt víz döntő többsége parti szűrésű víz. Az ország egészében a kitermelt víz legnagyobb részét a felszín alatti vizekből vételezik.

187. ábra Vízkivétel a vízkivétel módja szerint, 2018

Forrás: KSH

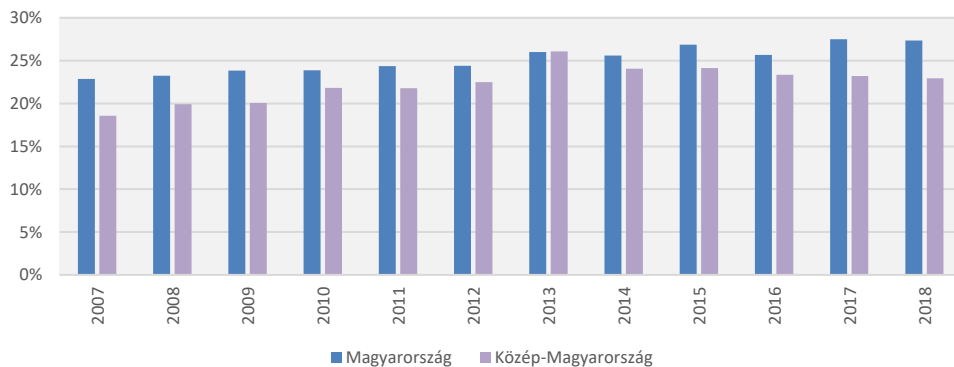
A települések vízellátása a megye északi és nyugati részén jellemzően regionális vízellátó rendszerről biztosított. A regionális hálózatra nem csatlakozó települések a megye keleti, déli részén találhatóak. A megye északi területén a vízellátást a Duna Menti Regionális Vízmű Zrt. (DMRV Zrt.) biztosítja (összesen 64 településen).

Szintén több település vízellátó rendszerét üzemelteti a Galgamenti Víziközmű Kft., az Érd és Térsége Víziközmű Kft., valamint a Fővárosi Vízművek Zrt., amelyeknek szolgáltatási területe az érvénybelépő új szabályozás alapján változhat. A megye további településeinek vízellátását 65 járási és önálló települési szolgáltató biztosítja, amelyek közül 33 a szennyvízelvezetést és kezelést is megoldja.

A közüzemi vízszolgáltatók által szolgáltatott éves adatok szerint a termelt és szolgáltatott vízmennyiség közötti különbséget a belső (vízműtelepi) technológiai, illetve a hálózati és a szolgáltatási veszteségek együttesen okozzák. A termelt és szolgáltatott víz mennyisége közötti különbség a hálózatok öregedése miatt lassan

növekszik. A Közép-Magyarország nagyrégióban a vízvesztés alacsonyabb mértékű, mint az ország egészére jellemző érték.

188. ábra Termelt és szolgáltatott víz különbsége a kitermelt víz arányában (%), 2018

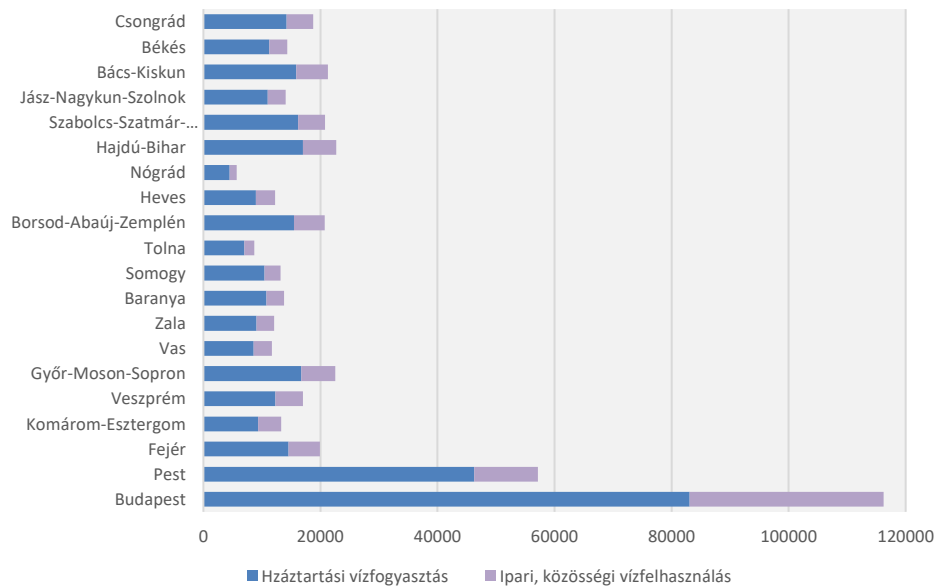

Forrás: KSH

Természetesen itt is nagyok a települési különbségek, a települések egy részének kiépített ivóvízhálózata meglehetősen előregedett állapotú, melynek cseréje a közeljövőben jelentős összegű beruházási igényként jelenik meg az adott településeken.

A vízfogyasztás nagyobb részét a háztartási fogyasztás teszi ki. A megyék közül Pest megyében a legmagasabb ez az arány 81%-kal, míg Budapesten az egyik legalacsonyabb 71%-kal.

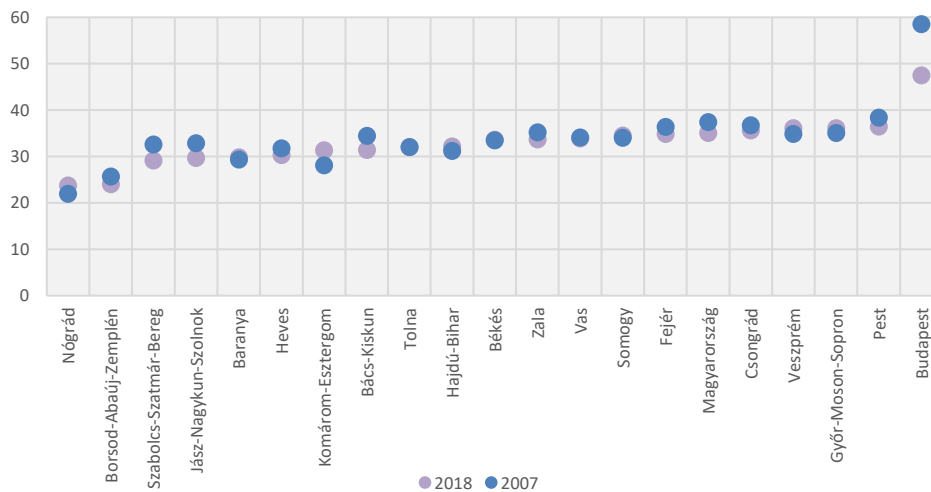
189. ábra Vízfelhasználás fogyasztói csoportok és megyék szerint, 2018

Forrás: KSH

Az egy lakosra jutó háztartási vízfogyasztás Budapesten a legmagasabb (47m³), bár az elmúlt tíz évben a víztakarékos háztartási berendezések (mosógépek, mosogatógépek) terjedésével jelentősen visszaesett az egy főre jutó fogyasztás. A főváros után a legtöbb vizet (36m³) a Pest megyei lakosok fogyasztják, de nem sokkal előzi meg vízfogyasztásban a rangsorban utána következő megyéket.

190. ábra Egy lakosra jutó éves háztartási vízfogyasztás (m³), 2007 és 2018

Forrás: KSH

Mivel az éghajlatváltozás hazánkat sem kerüli el, szükség van az ivóvízhasználat további csökkentésére, de ezen túl a körforgásos vízgazdálkodás megteremtése, erősítése, a vízhatékonyság javítása is fontos cél.

A jó minőségű ivóvíz biztosítása egyre komolyabb vízkezeléssel oldható meg, a kitermelt víz romló minősége miatt, amely az ivóvíz értékét egyre jobban emeli. Ezért a nem ivóvíz minőséget igénylő vízfogyasztások igényének megfelelő minőségű vízellátására egyre nagyobb az igény. Az ehhez szükséges iparivíz ellátás a megyében közüzemi szolgáltatásként egyedül Vácon épült ki, amely jelenleg nem is üzemel. Egyes nagyobb iparivíz igényű ipari üzemek saját vízkivételt és ellátási rendszert üzemeltetnek a fenntartási költségeik csökkentésére. A kisebb ipari üzemek ipari célra is a település ivóvizét használják.

A vízbázisok elszennyeződése miatt egyre értékesebb az ivóvíz

A mezőgazdaságban a közelmúltban lezajlott átalakulási folyamat hatására a korábbi öntözőrendszereket felhagyták. A korábbi nagyfogyasztók lemondták a vízhasználatot, különösen sok állattartó telep szűnt meg. Az öntözéshez, és az állatok itatásához szükséges vízellátás felszíni vízkivétellel biztosítható. A felszíni, vagy felszín közeli vízbeszerzést az igénylők várhatóan egyedileg fogják megoldani.

8.1.2. Gyógy- és termálfürdők

A vízvagyon részét képezik a megye területén gazdagon jelenlévő hévizek is, melyek hasznosítására sokféle lehetőség kínálkozik, ugyanakkor ebben az esetben is fontos a természet védelme, ezen vízvagyon megőrzése. Jelentősebb gyógyvíz minőségű termálvíz, gyógy- és ásványvíz kincsel rendelkezik Albertirsa, Cegléd, Érd, Göd, Leányfalu, Nagykáta, Ráckeve, Tápiószentmárton, Tóalmás és Visegrád, amit mindegyik település fürdési célra hasznosít, illetve hasznosíthat.

Pest megye egyik természeti kincse a termálvíz elsősorban idegenforgalmi szempontból kerül felhasználásra

További települések is rendelkeznek termálvíz kúttal, amelynek kihasználtsága jelenleg még csak szűk körű, általában a település strandfürdője üzemeltet egy-egy termálvizes medencét, de léteznek üzemek kívüli kutak is. Követendő példaként a közelmúltban épített Ceglédi Termálfürdő és Szabadidőközpontot lehet kiemelni, ahol már a kor igényének megfelelő, színvonalas fürdőt helyeztek üzembe.

A termálvizes fürdők saját kúttal rendelkeznek, ezen kutak hasznosítása elsődlegesen idegenforgalmi célú. A megyében üzemelő strandok, fürdők közül a mogyoródi AQUARÉNA Vízipark is kiemelendő, amit szintén a közelmúltban építettek, és

jelenleg a megye legkiemelkedőbb vizes szabadidős létesítménye. Saját vízbeszerzéssel biztosítja vízellátását, a vízkivétele hidegvíz, amelyet fűtéssel melegítenek.

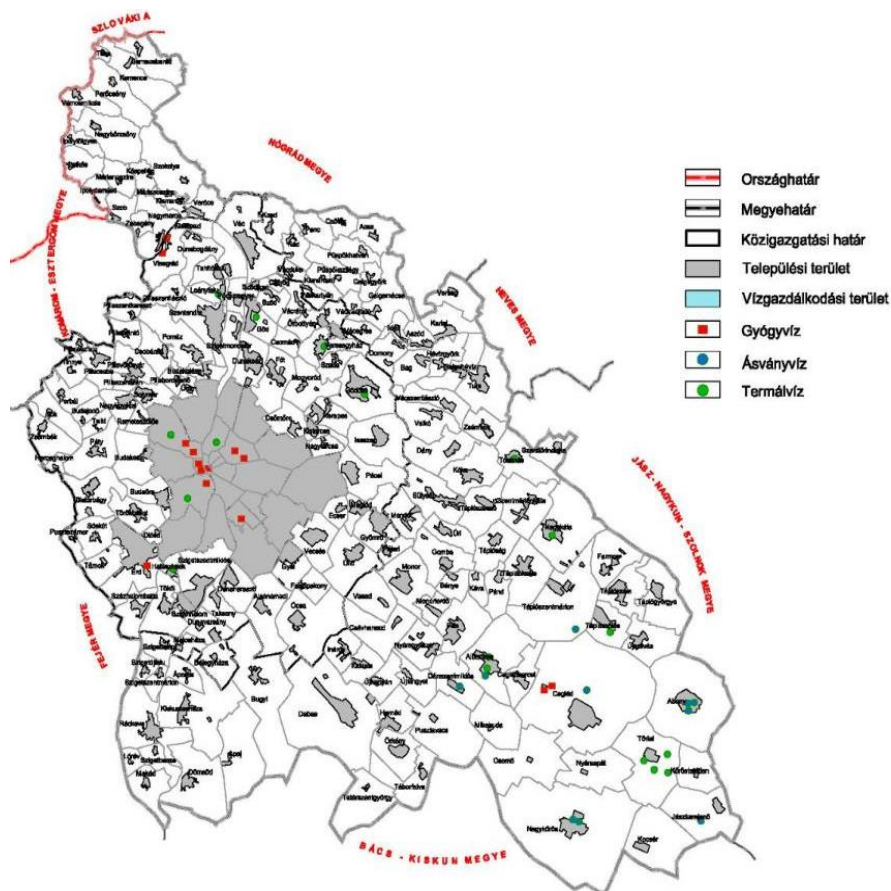
Elismert ásványvízzel 16 település rendelkezik, amelyek közül több kereskedelmi forgalomba bevezetett termékként van jelen a hazai piacon.

8. táblázat Gyógyvizes kutak Pest megyében

Település	Kútkataszteri szám OKK	Engedély száma	Felhasználási mód
Albertirsa	K-115	55-2/OTH/2010	fürdési célú
Cegléd	K-343	KEF-12759-6/2014	fürdési célú
Cegléd	B-347	224/OTH/2011	fürdési célú
Érd	B-60	165-7/OTH/2011	fürdési célú
Göd (Alsógöd)	K-8	KEF-456-3/2013	fürdési célú
Leányfalu	B-4	KEF-12546-4/2014	fürdési célú
Nagykátá	B-42	KEF-10505/2012	fürdési célú
Ráckeve	B-59	BP/PNEF-TKI/03647-7/2017.	fürdési célú
Tóalmás	K-19/A	KEF-1592-4/2014	fürdési célú
Visegrád	K-7	KEF-10501-13/2012	fürdési célú

9. táblázat Ásványvizes kutak Pest megyében

Település	Kútkataszteri szám OKK	Engedély száma	Felhasználásimód
Abony	B-71	KEF-2595-7/2017	fürdési célú
Albertirsa	K-125	KEF-12295-7/2014	palackozási célú
Albertirsa	K-138	KEF-17193-2/2016	palackozási célú
Albertirsa	K-129	5-3/OTH/2010	palackozási célú
Albertirsa	K-128	409/GYF/2007	palackozási célú
Albertirsa	K-124	KEF-20044-3/2014	palackozási célú
Albertirsa	K-131	269/OTH/2011	palackozási célú
Cegléd	B-115	KEF-11930-4/2016	palackozási célú
Cegléd	K-388	355-2/GYF/2007	palackozási célú
Cegléd	K-395	335-2/OTH/2010	palackozási célú
Cegléd	K-333	96/GYF/2009	ivási célú
Cegléd	K-147	662/OTH/2009	palackozási célú
Cegléd	B-345	KEF-11928-4/2016	palackozási célú
Cegléd	K-403	KEF-3662/2013	palackozási célú
Dánszentmiklós	K-223	15/GYF/2008	palackozási célú
Dunaharaszti	K-59	KEF-10819/2013	palackozási célú
Érd	B-61	166-8/OTH/2011	ivási célú fürdési célú
Érd	B-96	BP/FNEF- TKI/02829-6/2017.	ivási célú fürdési célú
Göd (Alsógöd)	K-8	KEF-24125-4/2014	ivási célú fürdési célú
Gyömrő	B-33	731-2/GYF/2008	palackozási célú
Nagykőrös	B-700	5-2/OTH/2011	palackozási célú
Nagykőrös	B-648	4-2/OTH/2011	fürdési célú
Perőcsény	B-8	OTH 47-2/2012	palackozási célú
Perőcsény	B-7	27/OTH/2011	ivási célú
Piliscsaba	K-14	661/2008	palackozási célú
Pusztazámor	K-21	163/OTH/2010	palackozási célú
Szigethalom	K-21	587/GYF/2008	ivási célú
Tápiószentmárton	K-60	476-12/OTH/2010	ivási célú
Üllő	B-71	317-7/OTH/2010	palackozási célú
Veresegyház	B-15	511/2009	ivási célú
Visegrád	K-7	144/GYF/2007	palackozási célú
Zsámbék	K-10	KEF-19686/2013	palackozási célú

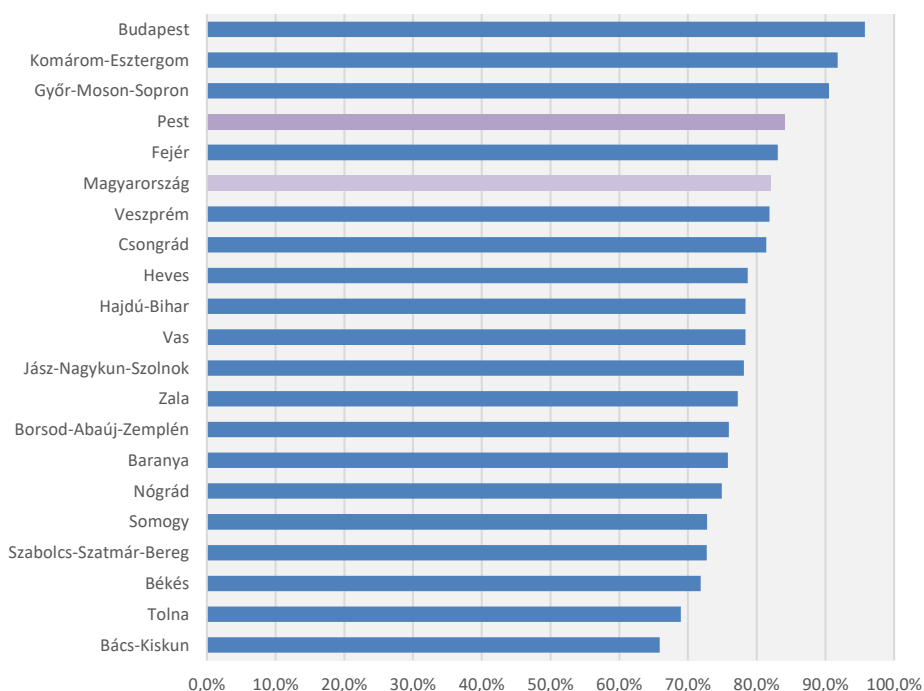
Forrás: LLTK

8.1.3. Szennyvízkezelés

A környezetgazdálkodás, vizeink védelme, a körforgásos vízgazdálkodás szempontjából, nagyon fontos a szennyvíz gyűjtése és megfelelő tisztítása. Magyarországon a szennyvízelvezetés és tisztítás hiánya korábban hatalmas környezeti károkat okozott, majd a folyamatos és jelentős szennyvíz kezeléssel, tisztítással kapcsolatos beruházásoknak köszönhetően mára már sokat javult a helyzet. Ennek ellenére még korántsem teljes a szennyvízhálózat kiépítettsége. Pest megye csatornázottságának fejlődése e téren igen figyelemre méltó, hiszen amíg az ezredfordulón a megyék közötti ellátottsági rangsorban mindössze a 14. helyen állt, addig 2018-ra már a 4. helyet szerezte meg. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózathoz csatlakozott lakások aránya Pest megyében a 2001. évi 38 %-ról 2018-ra több mint kétszeresére, 84%-ra növekedett. A további fejlődésnek lassan már csak a demográfiai viszonyok és a jelenlegi technológiai színvonalhoz mért gazdaságosság szab határt.

A közműolló fokozatosan záródott az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően

191. ábra Közütemi szennyvízgyűjtő hálózatba kapcsolt lakások aránya megyék szerint (%), 2018

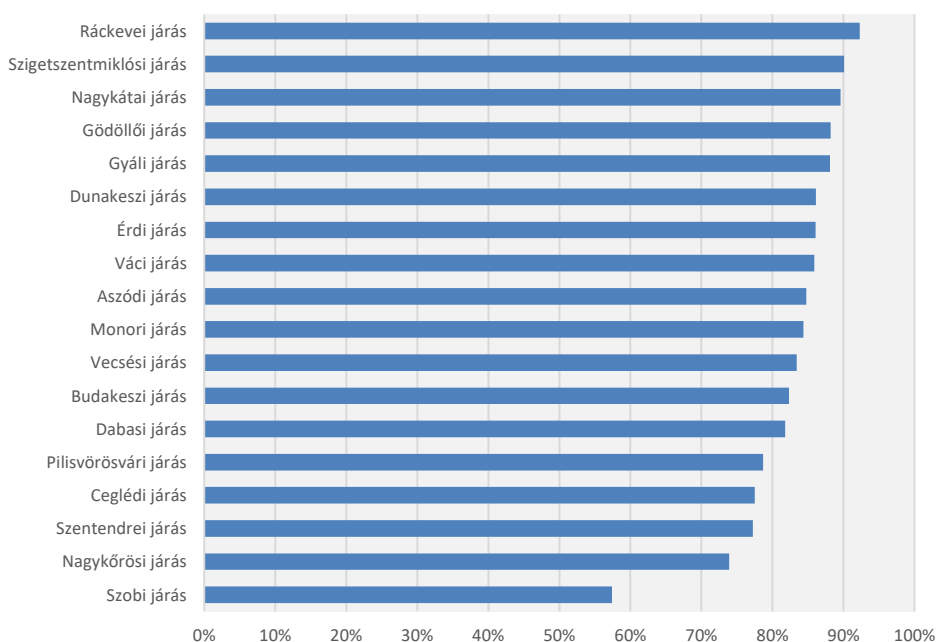

Forrás: KSH

A megyén belüli különbségek is jelentősen csökkentek, 2018-ban már egy kivétellel minden járásban 70% feletti a közcsatorna hálózatba kapcsolt lakások aránya. Az egyetlen kivételt a Szobi járás jelenti, ahol a csatornázás lehetőségei település-szerkezeti, domborzati okokból nehéz és költséges.

Csökkenő megyén belüli különbségek, sok járásban már közeli a teljes csatornázottság

192. ábra Közütemi szennyvízgyűjtő hálózatba kapcsolt lakások aránya járások szerint (%), 2018

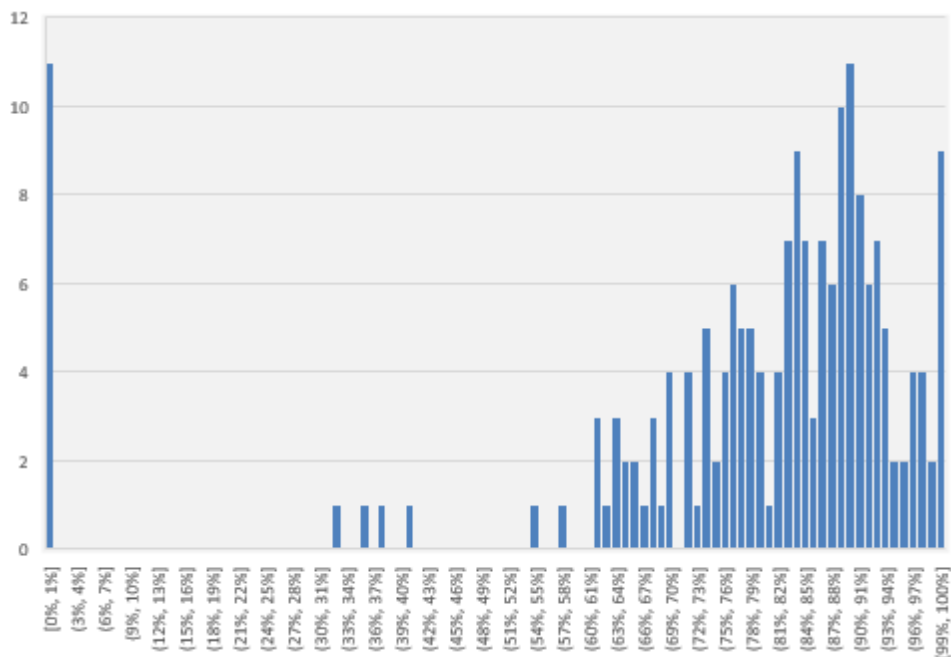

Forrás: KSH

Sajnos, települési szinten ennél még mindig jóval nagyobbak a különbségek. Ahogy az alábbi hisztogramból látható összesen 11 olyan település található a megyében, ahol nincs közösségi szennyvízelvezetés. Ezek Mikebuda, Kocsér, Pilisszentlászló, Bernecebaráti, Kémence, Perőcsény, Tésa, Vámosmikola és Penc, illetve Jászkarajenő és Tápiószőlős községek. A két utóbbi településen KEHOP forrásból azóta kiépült a szennyvízelvezető rendszer, ami azonban a hivatkozott statisztikákban még nem jelenik meg. Általánosságban, az agglomerációban valamivel jobban kiépített a hálózat, itt átlagosan a lakások 85%-a van rákötve a szennyvízelvezető hálózatra, ezen kívül 81%.

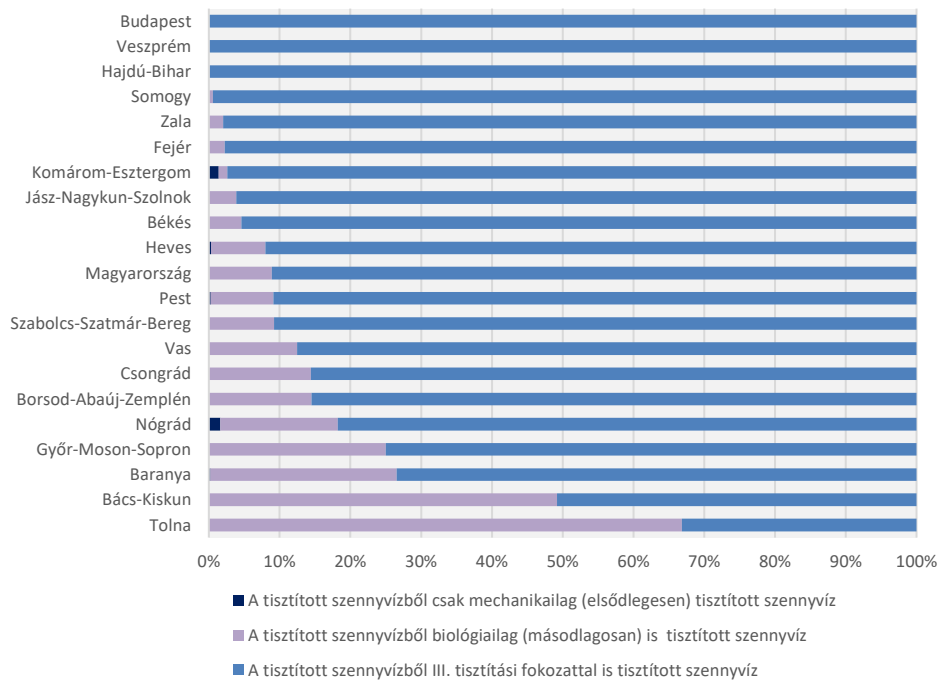
193. ábra Települések száma a közüzemi szennyvízgyűjtő hálózatba kapcsolt lakások aránya szerint (hisztogram), 2018

Forrás: KSH

A szennyvízgyűjtés és -kezelés problémájának megoldatlansága, valamint a keletkezett szennyvizek kezeletlenül a talajba szikkasztása az ivóvízkészlet vízminőségének egyik legnagyobb veszélyeztető forrása. Szerencsére, a szennyvízgyűjtő hálózat kiépítésével párhuzamosan jelentős szennyvíztisztító kapacitások épültek ki. Mára országosan az elvezetett szennyvíz döntő többsége a legmagasabb fokú tisztításon megy keresztül, amikor a foszfor és nitrogénvegyületek valamint a fertőzésveszélyes anyagok is kivonásra kerülnek a szennyvízből. Vannak olyan megyék, ahol a keletkező szennyvíz teljes mennyiségét ilyen módon tisztítják meg. Pest megye ebből a szempontból valahol a középmezőnyben helyezkedik el, mivel a keletkező szennyvíznek még mindig nagyjából 9%-a csak biológiai tisztításon megy keresztül. Sajnos a megyében 141 ezer m³ szennyvíz még mindig csak egyszerű mechanikai tisztításon megy keresztül. Meg kell említeni, hogy vannak településrészek, amelyeknek jól és gazdaságosan működtethető közhálózati csatornázását (pl. alacsony beépítési intenzitás, vagy az ingatlanok időszakos hasznosítása nem teszi lehetővé). E területeken zárt szennyvíztározó elhelyezése javasolt ideiglenes jelleggel a szennyvíz csatornahálózat kiépítéséig.

194. ábra Tisztított szennyvíz megoszlása a tisztítás módja szerint megyénként, 2018

Forrás: KSH

A vízellátáshoz hasonlóan Pest megyében a már csatornázott települések döntő hányadának szennyvíz elvezetését, kezelését, négy jelentősebb, több települést ellátó szolgáltató- DMRV Zrt., Fővárosi Vízművek Zrt., Érd és Térsége Víziközmű Kft., Galgamenti Víziközmű Kft.- biztosítja. A nyilvántartás szerint a csatornázott településeken (144) a szennyvíz elvezetéséről és kezeléséről 46 szolgáltató gondoskodik, amelyből 13 kizárólag a szennyvízelvezetést, kezelést üzemelteti, 33 szolgáltató a vízellátás mellett végzi a településen a szennyvízhálózat üzemeltetését.

10. táblázat A közép-duna alegység nagyobb települési szennyvíztisztítói

Szennyvíztisztító telep	Kapacitás
Budapesti Központi Szennyvíztisztító Telep	525 000 m ³ /nap
Észak-Pesti Szennyvíztisztító Telep	200 000 m ³ /nap
Vác	18 000 m ³ /nap
Szentendre	11 650 m ³ /nap
Gödöllő	7 500 m ³ /nap
Budakeszi	3 311 m ³ /nap
Törökbálint	3 000 m ³ /nap
Érd	15 000 m ³ /nap
Százhalombatta	3 000 m ³ /nap
Dunakeszi	18 000 m ³ /nap
Veresegyház	5 000 m ³ /nap

Forrás: KSH

Az alegység területén található kisebb települési szennyvíztisztítók, szám szerint 15 db, melyek 500-5 000 m³ /nap kapacitás közöttiek.

11. táblázat Duna-völgyi főcsatorna alegység települési szennyvíztisztítói

Szennyvíztisztító telep	Kapacitás
Budapest (Dél-Pest) Szennyvíztisztító Telep	80 000 m ³ /nap
Dunaharaszti	6 000 m ³ /nap
Monor	3 600 m ³ /nap
Ráckeve	4 100 m ³ /nap
Szigetszentmiklós	6 000 m ³ /nap
Tököl	7 800 m ³ /nap

A szennyvízelvezetés, tisztítás, elhelyezés kérdésének a rendezésében az elmúlt két évtizedben lényeges előrelépések történtek. Ennek ellenére hangsúlyozni kell a hiányosságokat, hisz a nem csatornázott településeken és az ugyan csatornázott, de az egyes közcsatornára nem csatlakozó ingatlanokból Pest megye területén jelenleg naponta átlagosan 37 422 m³ szennyvíz szikkad a talajba, amely veszélyezteti a helyi vízbeszerzés lehetőségét, de valamennyi vízbázisból kinyert víz vízminőségét és a felszíni vizeket is.

Azon 2000 LE alatti települések esetében, ahol a szakszerű szennyvízgyűjtés és tisztítás nem valósult meg, törekedni kell a szakszerű szennyvíz gyűjtésére és tisztítására. A szennyvízelvezető hálózat rekonstrukciói során az egyesített rendszerek megszüntetését előtérbe kell helyezni.

A meglévő csatornahálózat és szennyvíztisztító telepek elsősorban a kommunális szennyvizeket gyűjtik össze és tisztítják. A nagyobb ipari üzemek saját ipari szennyvíztisztítóval rendelkeznek, melynek üzemeltetését is maguk végzik.

A szennyvíztisztítás egyik végtermékének, a tisztított víznek a befogadói a felszíni vizek. A másik a végterméknek, a szennyvíziszapnak az elhelyezése jellemzően még ma is mezőgazdasági területen történik, de biomasszaként feldolgozva az energiatermelési hasznosítása egyre növekvő tendenciájú.

8.2. Energiaellátás

Pest megye területén, mint „művi” energiaforrás, egy jelentősebb közcélú energiatermelő bázis üzemel Százhalombattán. A Dunamenti Hőerőművet a múlt század második felében építették elsősorban villamosenergia-termelésre, de Százhalombatta kommunális hőenergia és az iparterület hőenergia igényeinek kielégítésében is részt vesz, részben tüzelőolaj, részben földgáz tüzeléssel.

A megyében üzemelő további kisebb teljesítményű, helyi jelentőséggel bíró hő- és energiatermelő bázisok, a helyi kazánházak, fűtőművek, fűtőerőművek, valamint a megújuló energiaforrások közül a nap és a föld energiájának a hasznosításával közvetlen helyi energiaigényeket elégítenek ki. Az elmúlt években több jelentős naperőmű beruházás valósult meg Százhalombattán, Inárcson, Vácrátóton, Ráckeven.

Bár nem közvetlen a megyében „keletkező” energiaforrás, de az energiaellátás biztosításához forrásként kezelhetők a megye területén áthaladó országos alaphálózati rendszerhez tartozó energiaszállító hálózatok is. Ezek a megye területén áthaladó villamos energia átviteli hálózatok és a földgáz szállító, illetve egyéb szénhidrogén szállító hálózatok. A villamos energia átviteli hálózati rendszeréhez tartozó 750 kV-os, 400 kV-os és 220 kV-os nagyfeszültségű országos villamosenergia-ellátó átviteli hálózatok, valamint a 132 kV-os főelosztó hálózat megye területét érintő szakaszai. A megyében Albertirsán, Százhalombattán és Gödön

A megye egyetlen jelentősebb erőműve Százhalombattán működik

Az áthaladó országos villamos energia és gázszállító rendszerek több állomással is rendelkeznek a megye területén

üzemelnek a magyar villamosenergia-rendszer jelentős csomópontjai. Albertirsán 750/400 kV-os, Százhalombattán 220/10 kV-os, Gödön 400/220/120 kV-os alállomás üzemel, amelyek, mint energiaforrások kezelhetők.

Az alállomásokat és a főelosztó hálózatokat döntő hányadában az ELMŰ-ÉMÁSZ Zrt., a megye délkeleti szélén üzemelő főelosztó hálózatot az EDF-DÉMÁSZ Zrt. üzemelteti. Az alállomásokról induló középvezetékű (35, 20, 10 kV-os) gerinc-hálózat táplálja az egyes településeken belül elhelyezett fogyasztói transzformátor állomásokat, amelyekről induló kisméretű elosztóhálózatról elégítik ki az egyes fogyasztók igényeit.

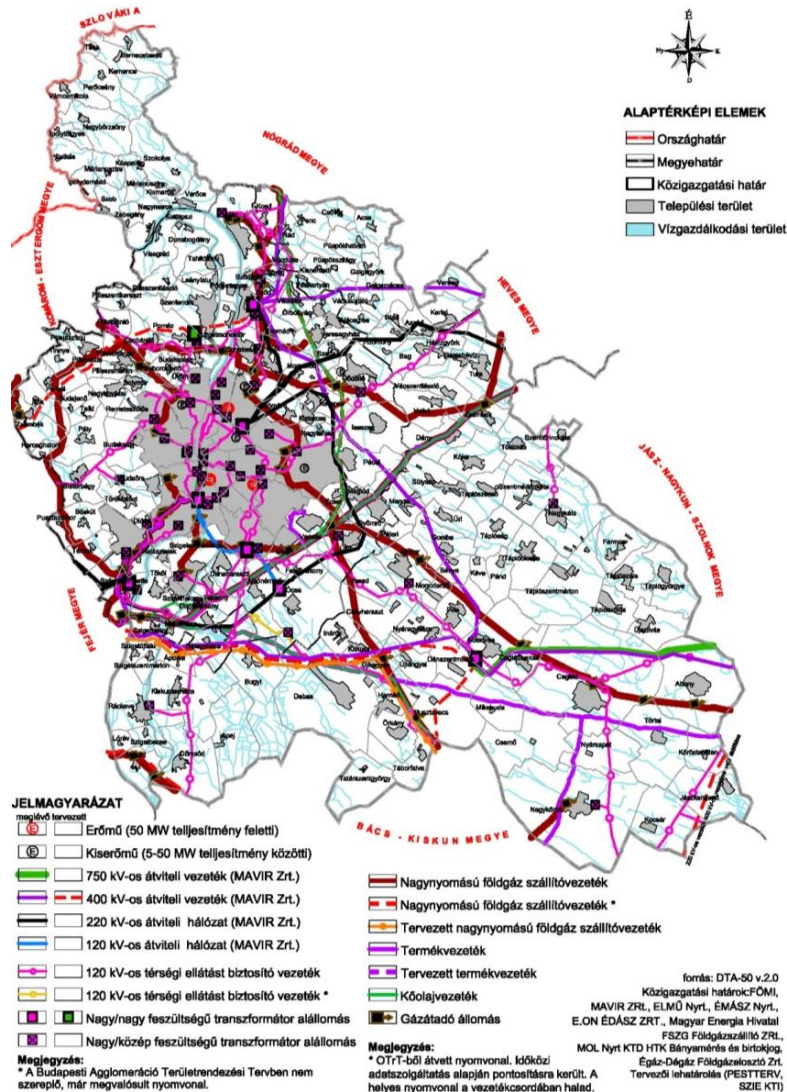
Az országos nagynyomású földgáz, valamint szénhidrogén szállító hálózati rendszereknek is vannak a megye területét érintő szakaszai. A megyében Zsámbékon, Vecsésen, Százhalombattán, Dunakeszin üzemelnek a magyar földgáz, és egyéb szénhidrogén alaphálózati rendszer jelentős csomópontjai. Ezek, mint energiaforrások vehetők figyelembe a megye energiaellátásában.

A megye gázellátását a területén áthaladó országos földgáz szállítóhálózati rendszerről történő vételezéssel, mint bázisról biztosítják. A szénhidrogén szállító hálózatokat a Földgázz szállító Zrt. üzemelteti.

A megyében a Százhalombattán üzemelő erőmű primer energiaellátására kiépítésre került olajszállító hálózat is, továbbá más jelentősebb olaj- és termékvezetékek is érintik a megye területét. A jelentősebb országos gázszállító vezetékekre telepített gázátadók táplálják a gázfogadó nyomáscsökkentő állomásokat, ahonnan indul a megye településeinek ellátását biztosító nagy-középnomású elosztó gerinc-hálózat. A fogyasztók földgázellátása szolgáltatási szempontból a TIGÁZ Zrt. és néhány település vonatkozásában a Fővárosi Gázművek Zrt. szolgáltatási területéhez tartozik.

A megyében a fogyasztók földgázellátására egységes hálózati rendszert építettek ki, amelynek betáplálása az országos nagynyomású szállító távvezeték hálózatról biztosított. A betáplálás több helyen történik, a nagynyomású szállítóvezetékre telepített átadó állomások segítségével. A gázátadó nyomáscsökkentőkön keresztül nagy-középnomású vezetékek szállítják a földgázt a településekig, általában a települések határába telepített gázfogadóig és a nagy-közép/középnomású nyomáscsökkentőig.

A megyében a hőszolgáltatás részben ipari, részben kommunális célra került kiépítésre. Az ipari célú hőszolgáltatás jellemzően adott iparterületen belüli ellátásként üzemel, főként saját célokat, legfeljebb szomszédos vállalkozások ellátását biztosítják. Központi fűtés lát el egyes közintézményeket is. Pest megyében a szolgáltatott fűtési energia 71%-a lakossági felhasználásra kerül és a fogyasztás csak kisebb részét adják az egyéb felhasználók.

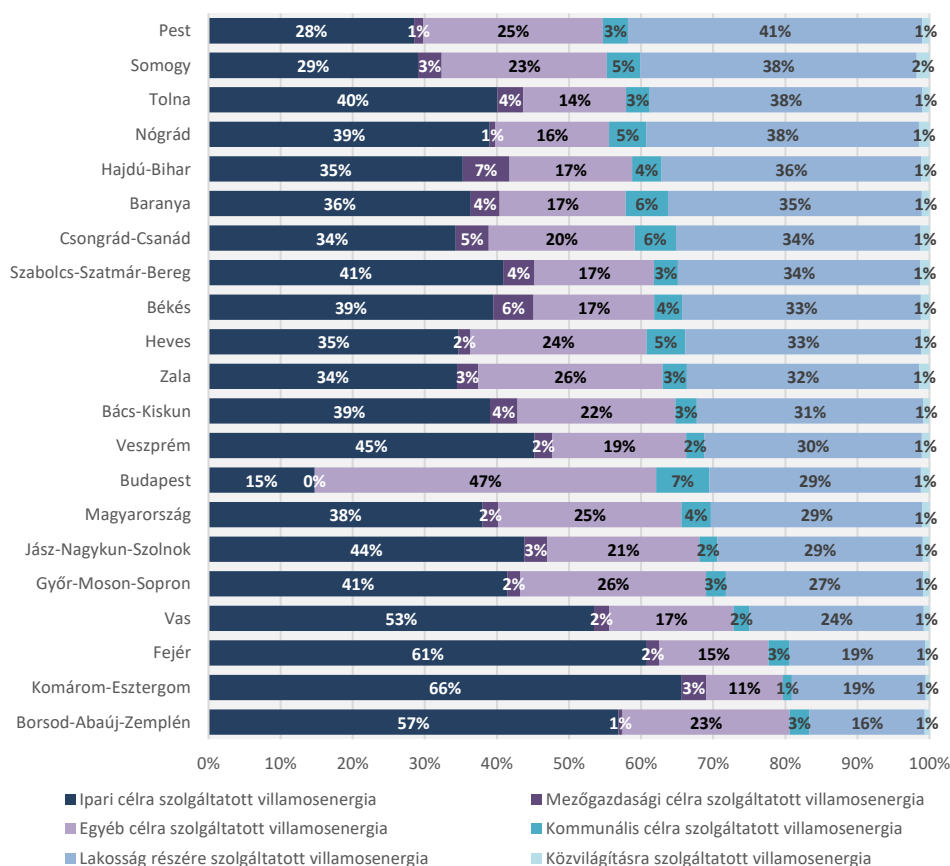
Pest megye energiaigényeit primer energiahordozó vonatkozásában, ahogy az országban mindenhol, döntően import, és csak részben hazai energiahordozókkal elégítik ki. A megyében egy közcélú erőmű üzemel Százhalombattán, amely a villamosenergia-termelés egyik bázis létesítménye. Az országon belül az energiaszétosztás a kiépített egységes országos alaphálózati rendszerek segítségével megoldott, amelyekhez tartozó hálózati nyomvonalakból Pest megye területén is áthalad néhány.

A villamosenergia-ellátás és vezetékes gázellátás szinte a teljes megyében elérhető

8.2.1. Villamosenergia

A megyében a villamoshálózat szinte minden lakásból elérhető, ez alól csupán néhány külterületi háztartás jelent kivételt. A megyei villamosenergia felhasználásban a háztartások fogyasztása 41%-ot tesz ki, ami a legmagasabb az összes megye között. Ez 12 százalékponttal magasabb érték, mint az országos átlag. A főváros energiafelhasználásában a háztartások gyakorlatilag az országgal megegyező mértékben részesednek.

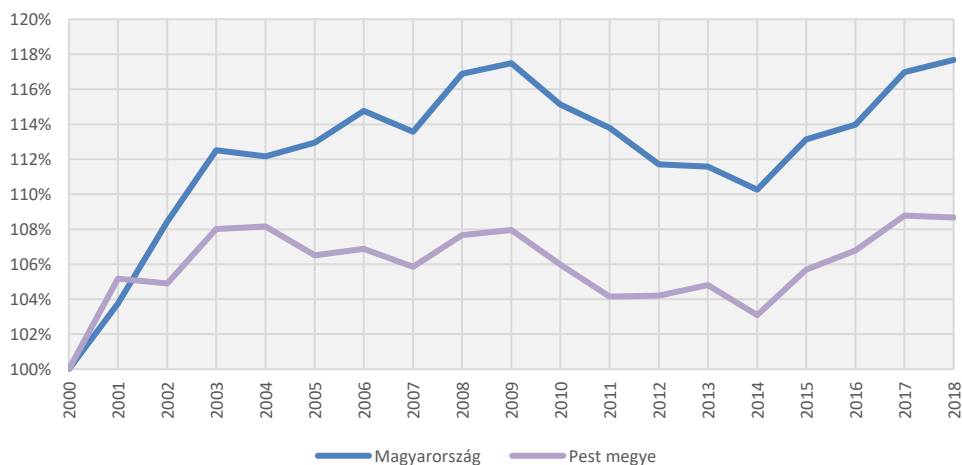
195. ábra Villamosenergia fogyasztása felhasználók és megyék szerint, 2019

Forrás: KSH

Az egy lakosra jutó háztartási villamosenergia fogyasztás viszonylag mérsékelten emelkedő tendenciát mutat országosan és Pest megyében is. A háztartások fogyasztására is hatással volt a válság, amikor a lakosság csökkentette elektromos áram felhasználását is, ami csak 2018-ra érte el a válság előtti szintet.

196. ábra Egy lakosra jutó éves háztartási villamosenergia fogyasztás változása (2000=100,0), 2000-2018

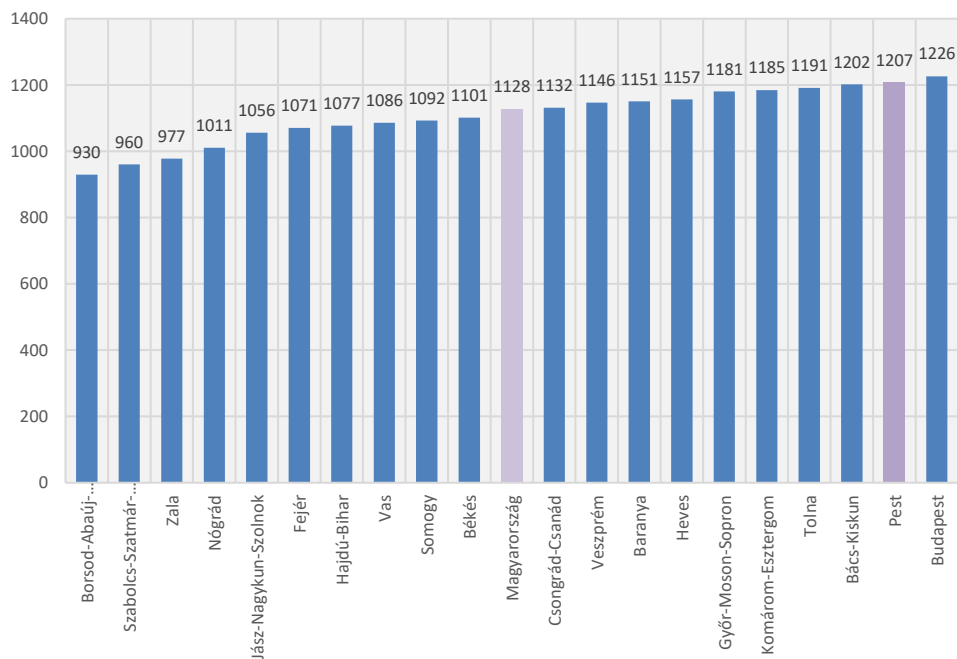

Forrás: KSH

Az egy lakosra jutó háztartási villamosenergia fogyasztásban Pest megye a főváros után a második. A megyében élők átlagosan évente 1200 kWh villamosenergiát

használtak fel, ami összefüggésben áll többek között az életszínvonallal, a lakások méretével, az egy háztartásban élők számával és a demográfiai viszonyokkal.

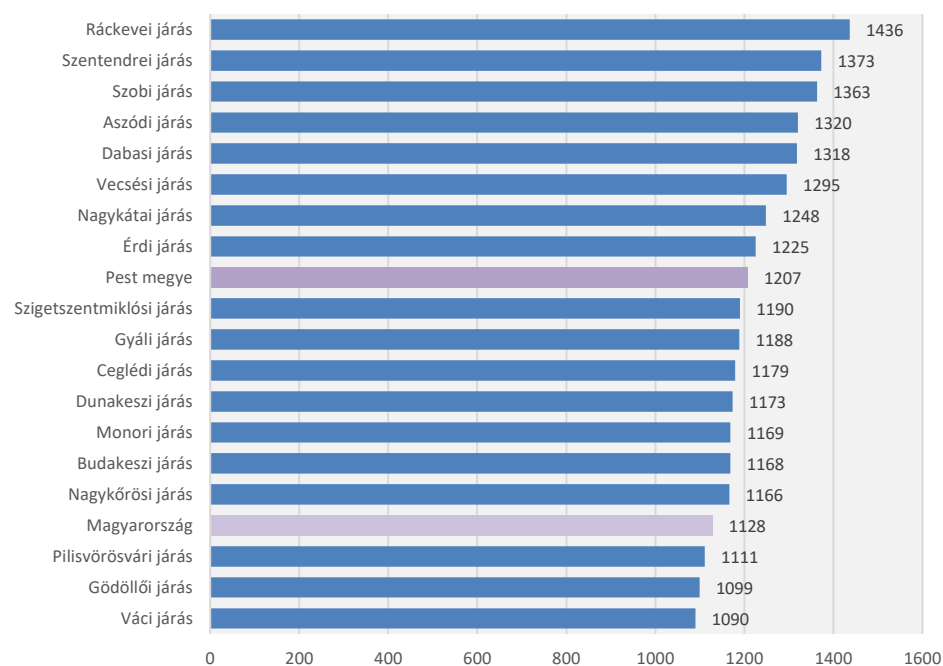
197. ábra Egy lakosra jutó éves háztartási villamosenergia fogyasztás megyék szerint (kWh), 2018

Forrás: KSH

Pest megye járásaiiban is nagy különbségek vannak az egy főre jutó villamosenergiafogyasztás tekintetében. Általában kifejezetten jónak mondható, mindössze a Pilisvörösvári, Váci és Gödöllői járásokban marad el az országos átlagtól.

198. ábra Egy lakosra jutó éves háztartási villamosenergia fogyasztás járások szerint (kWh), 2018

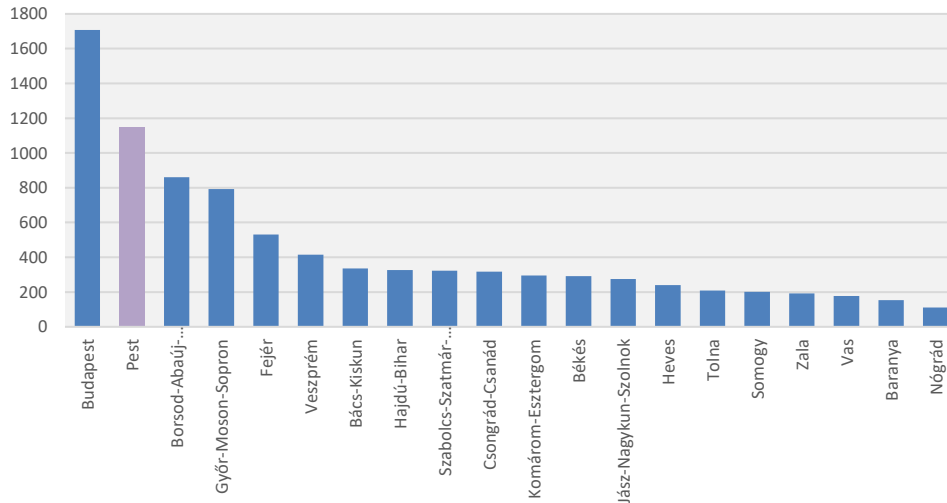
Forrás: KSH

8.2.2. Földgázellátás

Pest megyében használják fel Budapestet követően a legtöbb földgázt. 2019-ben a megyében összesen 1147 millió m³ gáz fogyott el. Pest megyét, olyan megyék követik a rangsorban, ahol kiemelkedő az ipari gázfogyasztás mértéke.

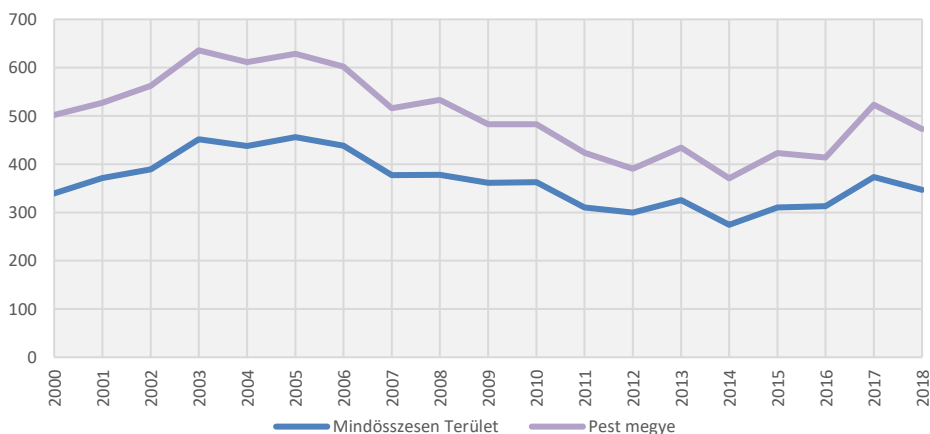
199. ábra Földgáz felhasználás (millió m³), 2019

Forrás: KSH

A gázfogyasztás hosszabb távon vizsgálva stagnálni látszik, persze egyes években a fogyasztásban hirtelen kiugrások és visszaesések is lehetnek. Ezeknek az ingadozásoknak az elsődleges oka a téli szezon fűtésigényének évenkénti változása. A fogyasztás stagnálása egyben azt jelenti, hogy jelentős eredményt nem sikerült elérni a megújuló energiaforrások lakossági felhasználása, vagy éppen a háztartási energiahatékonyság javítása terén. A hazai gazdaság egységnyi GDP előállításához mára körülbelül a 2000. évi értéknek 57%-át használja fel, tehát a vállalkozások jelentős lépéseket tettek az energiahatékonyság javítás területén.

200. ábra Egy lakosra jutó éves háztartási gázfelhasználás (m³), 2000-2018

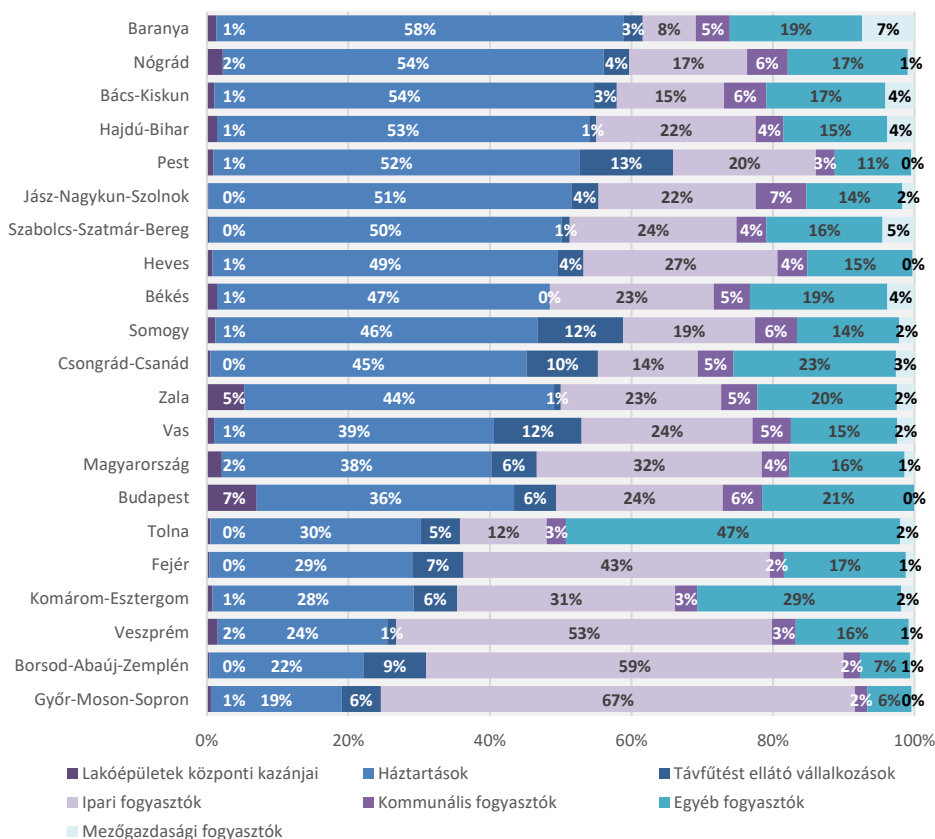

Forrás: KSH

A háztartások fogyasztása Pest megyében a szolgáltatott gáz 52%-át teszi ki, illetve további 1%-ot jelent a társasházak központi kazánjainak fogyasztása. De nagy mennyiségű gázt fogyasztanak a távfűtést ellátó vállalkozások is, a teljes fogyasztás 12%-a náluk kerül felhasználásra.

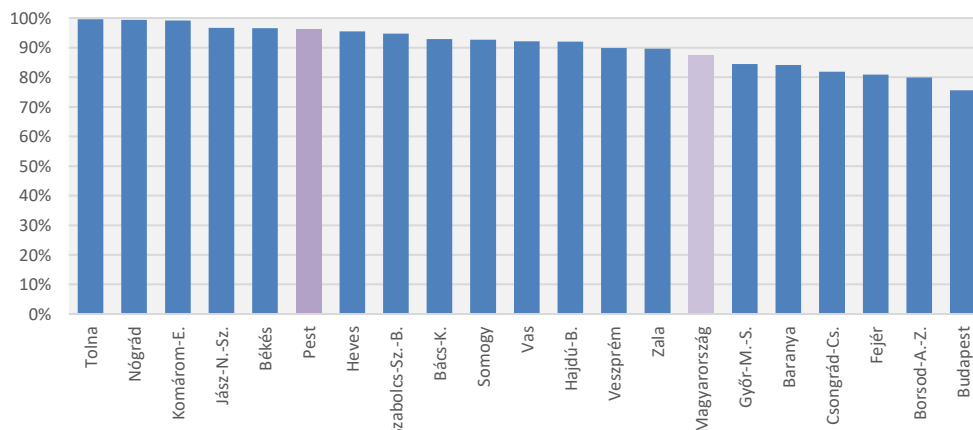
201. ábra Földgázfelhasználás megoszlása fogyasztók és megyék szerint, 2019

Forrás: KSH

A magyar háztartások többségében továbbra is földgázzal fűtenek, mivel a gázfűtés még mindig az egyik leggazdaságosabb megoldás, a rendszer kiépítésének költségeit, és a gázfűtés havi költségeit tekintve is. Másrésztől a lakások egy része eleve gázfűtéssel került megépítésre, az erről való átállás költségeit sokan nehezen termelnék ki, bizonyos esetekben az átépítéssel pedig nem érhető el jelentős növekedés a fűtési hatékonyságban. Pest megyében összesen 395 ezer háztartás fűt erre alkalmas saját gázkészüléket használva, illetve további 1525 társasház fűtését biztosítja központi gázkazán. Ez a megye lakásállományának közel 90%-át jelenti.

202. ábra Földgázzal fűtő háztartások aránya az összes háztartási gázfogyasztóból, 2019

Forrás: KSH

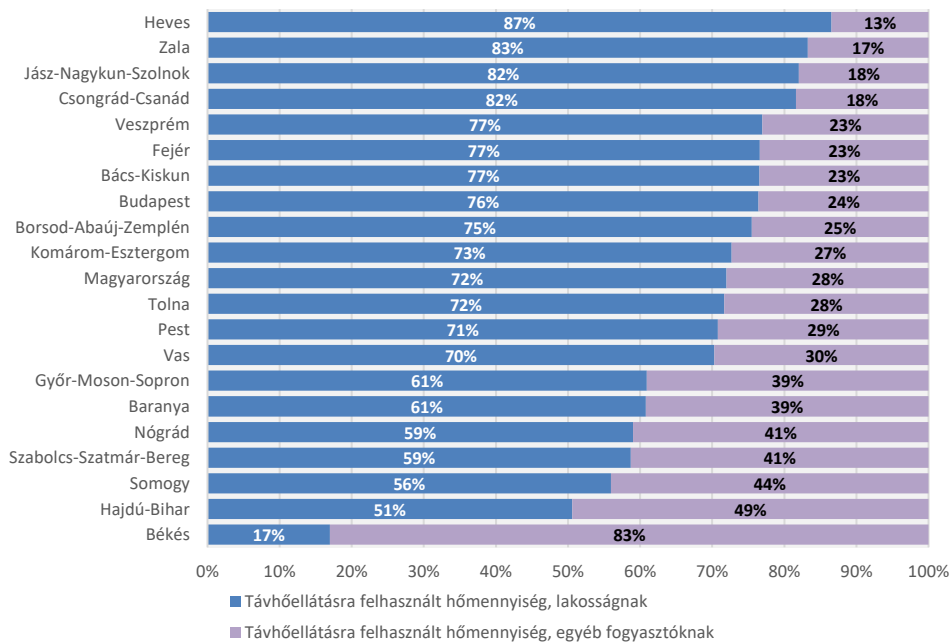
A megye települései közül csupán Pilisszentlászlón nem volt vezetékes gázszolgáltatás. A megye vezetékes gázellátással nem rendelkező településén, településrészein az ellátás – igény esetén – egyedi tartályos, vagy palackos gázzal megoldott.

8.2.3. Távhő szolgáltatás

Sokáig a távhő ellátást pazarlónak és drágának találták, de ebben része volt a nem megfelelő módon kialakított, nagy hővesztéssel üzemelő szállítórendszernek. Mára kiderült, hogy sűrűn lakott városi környezetben továbbra is jó alternatívája lehet az egyedi kialakítású fűtési rendszereknek. A távhőszolgáltatás szállítási vesztesége 2018-ben 12,6% volt az ország teljes távhőszolgáltatására vetítve. A megyében a hőszolgáltatás részben ipari, részben kommunális célra került kiépítésre. Az ipari célú hőszolgáltatás jellemzően adott iparterületen belüli ellátásként üzemel, főként saját célokat, legfeljebb szomszédos vállalkozások ellátását biztosítják. Központi fűtés lát el egyes közintézményeket is. Pest megyében a szolgáltatott fűtési energia 71%-a lakossági felhasználásra kerül és a fogyasztás csak kisebb részét adják az egyéb felhasználók.

Távhő-szolgáltatás a megye lakásállományának kevesebb mint 5% -ában érhető el

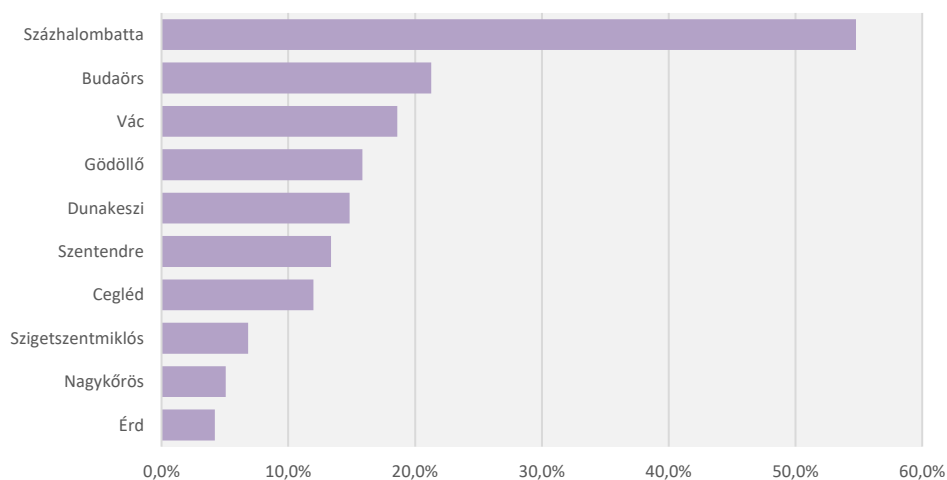
203. ábra Szolgáltatott távhő felhasználása fogyasztók szerint, 2018

Forrás: KSH

A lakossági fogyasztók ellátására tíz városban (Budaörs, Cegléd, Dunakeszi, Érd, Gödöllő, Nagykőrös, Százhalombatta, Szentendre, Szigetszentmiklós és Vác) üzemel távhő-ellátás. Százhalombattán a távhőszolgáltatásra a lakások közel 55%-a csatlakozik, ez kiemelkedően magas arány, nem csak a megyében, hanem országosan is. A megye teljes lakásállományából 13,6% az, amelynek fűtését hőközpontból látják el.

204. ábra Távhőszolgáltatásba kapcsolt lakások aránya a teljes lakásállományon belül, 2018

Forrás: KSH

A távhő-ellátás hőbázisai helyi kazánházak-fűtőművek, fűtőerőművek. A megyében a kazánházak primer tüzelőanyaga jelenleg kizárólag a földgáz jelenti. Az energiatermelés eltérő technológiákkal történik. Az elmúlt években készültek tanulmányok arra vonatkozóan, hogy a meglévő távhő ellátást milyen módokon lehet és kell átállítani a fosszilis energiahordozókról megújuló energiák felhasználására.

12. táblázat Pest megyei távhőszolgáltatók részletes adatai, 2018

Település	Távhőtermelői működési engedélyes	Energiahordozók	Beépített hőteljesítőképesség [MW]	Rendelkezésre álló hőteljesítőképesség [MW]
Szigetszentmiklós	"ARIES" Nonprofit Kft.	Földgáz	12,14	12,14
Budaörs	BTG Nonprofit Kft.	Földgáz	28,76	28,76
Dunakeszi	CHP-ERŐMŰ Kft.	Földgáz	1,807	1,807
Dunakeszi	DUNAKESZI KÖZÜZEMI Nonprofit Kft.	Földgáz	19,518	19,518
Érd	Érdhő Kft.	Földgáz	12,6	12,6
Gödöllő	Gödöllői Távhő Kft.	Földgáz	20	20
Nagykőrös	KÖVA-KOM Nonprofit Zrt.	Földgáz	6,05	6,05
Nagykőrös	PERKONS DHŐ Kft.	Földgáz	0,74	0,74
Szigetszentmiklós	SZMK Energia Kft.	Földgáz	1,077	1,077
Szentendre	Városi Szolgáltató Nonprofit Zrt.	Földgáz	17,4	17,4
Cegléd	Veolia Energia Magyarország Zrt.	Földgáz	12,6	12,6
Érd	Veolia Energia Magyarország Zrt.	Földgáz	1,16	1,16
Gödöllő	Veolia Energia Magyarország Zrt.	Földgáz	1,62	1,62
Százhalombatta	Veolia Energia Magyarország Zrt.	Földgáz	25,2	25,2

Forrás: MATÁSZSZ

8.2.4. Nem vezetékes energiahordozók hasznosítása az energiaellátásban – a megújuló energiahordozók

A nem vezetékes energiahordozók közé tartozik a szén, a fa, az olaj, a PB, valamint a megújuló energiahordozók.

A megyében a közvetlen lakossági célú nem vezetékes energiahordozók használata még meglehetősen általános, és ezek hasznosítása hosszabb távon is fennmarad, különösen a vezetékes gázellátással nem rendelkező településeken.

Pest Megye III. Környezetvédelmi Programjában (2009–2013) stratégiai programként szerepelt a megújuló energiaforrások felhasználásának elterjesztése és az energiahatékonyság (MEF) növelése, amihez két fontos intézkedést fogalmazott meg a Program. Az egyik a Megyei Megújuló Energia Stratégia kidolgozása lett volna azzal a céllal, hogy a megújuló energiaforrások hasznosítását elősegítse Pest megyében, valamint a Stratégia koncepcionális kereteit, a megújuló energiaforrások stratégiai, jogi, pénzügyi, műszaki, környezetvédelmi feltételrendszerét határozta volna meg annak érdekében, hogy az önkormányzatok és vállalkozások nagyobb figyelmet fordítsanak a megújuló energiaforrások felhasználására. A másik intézkedés a Pest Megyei Bioenergetikai Klaszter létrehozása lett volna az integrált mezőgazdasági termékpályák elvével, a biomassa előállítók, elsődleges feldolgozók és a bioenergia-előállítók közötti együttműködés felépítésével.

Pest megye stratégia szinten fogalmazta meg a megújuló energiaforrások elterjedésének elősegítését

A települési energiagazdálkodás körében elsősorban mitigációs, azaz megelőző jellegű intézkedések szükségesek. Az intézkedéseknek főként az energiahatékonyságra és a megújuló energiák előtérbe helyezésére kell törekedniük. Az adaptációs lehetőségek köre szűkebb a települési energiagazdálkodás esetén. Pest megye települései különböző szinten és mértékben tettek meg intézkedéseket az elmúlt időszakban e téren, elsősorban pályázati lehetőségek kihasználásának ösztönzésére. Többnyire biogáz üzemek, geotermikus energiát vagy földhőt hasznosító fűtési rendszerek. Az elmúlt években jelentős a napenergia hasznosítását célzó projektek kezdődtek hosszabb távon ezek folytatására számítunk főként a technológia folyamatos fejlődésének köszönhetően.

Fűtés – melegvíz-készítés, hűtés

Az elmúlt évek során az energiatudatos szemlélet leginkább a fűtési energiafogyasztás csökkentéséről és a szoláris hőnyereség nagyfokú hasznosításáról szólt. A felmelegedési folyamat azonban előtérbe helyezte a hűtési igényt is, így fontos hangsúlyozni, hogy mind energetikai, mind hőérzeti szempontból a teljes év időjárás viszonyait figyelembe kell venni ahhoz, hogy az egész év folyamán felhasznált primer energiaigényt csökkenteni lehessen a minden évszakban kellemes hőkomfort biztosításával.

Az alacsony energiaigényű épületeknek már a tervezés során is szerepet kell kapniuk

Meglévő épületek esetében korlátozott számú lehetőség áll rendelkezésre az energia-fogyasztás csökkentésére (épületek hőszigetelése, nyílászáró-cserék a homlokzatok hővesztésének csökkentése érdekében, valamint épületgépészeti korszerűsítés), új épületek esetében azonban számtalan lehetőség közül lehet választani az energiafelhasználás mértékének leszorítására. A tervezés során olyan, a terület adottságaihoz alkalmazkodó megoldást kell keresni, ami a fűtési hőenergia-igény komponenseinek mérlegét (az épület szerkezetétől független fűtési energia mellett egész évben), az állandó melegvíz-igényt (HMV), valamint az épület szerkezetétől és a szoláris terheléstől jelentősen függő hűtési energiaigényt is figyelembe veszi.

Pest megyében épültek példaértékű passzív házak (PH) (Szada, Isaszeg stb.), alacsony energiafelhasználású házak (AEH) is, de nincs tudomásunk energetikailag önellátó, aktív vagy autonóm házak (AUH) meglétéről. Egyre több a melegvíz-ellátást biztosító napkollektor a házak tetején a fűtési rendszertől függetlenül, és

egyre többen hasznosítanak megújuló energiát a fűtési rendszer ellátására is új építésű házak esetében.

Napenergia-hasznosítás

Az országra készített korábbi napenergia hasznosítási tanulmányok Pest megyét a napenergiát gazdaságosan hasznosítható területek közé sorolták. A napsütéses órák száma a kedvező fekvésű területeken, akár az 1900-2000 órát is elérheti, ami megyei szinten akár 1800-1900 óra gazdaságosa hasznosítható napenergiát jelenthet.

Az aktív napenergia hasznosítása napkollektor, naperőmű vagy napelem segítségével lehetséges, ami a benapozás mértékétől függően változó kihasználtságú lehet. A technológia fejlődésével folyamatosan növekszik a hatékonyság, így egyre gyorsabb megtérülés várható, ami a napenergia használatának további elterjedését fogja elősegíteni. Sikeres naperőmű beruházás valósult meg Újszilváson, az egyébként nehezen hasznosítható volt hulladéklerakó rekultivált területén, ezzel megvédve a termőföld felületét, a biodiverzitást és az állatok életterét. A 470 millió forintos beruházás eredményeként felépült új létesítmény segítségével a 2700 lakosú település az önkormányzat intézményeinek energiaszükségletét csaknem teljes egészében megújuló forrásokból tudja fedezni.

A napenergia hasznosítása egyre népszerűbbé kezd válni nemcsak nagy napelem parkok, de egyre több magánháztartás is használja elektromos, vagy melegvíz igényei kiszolgálására. Energetikailag hatékonyabbak azok a napkollektorok, amelyek intenzívebb hasznosítású ingatlanok ellátására létesültek. Az üdülön, kempingben üzemelő, használati melegvíz-termelést szolgáló napkollektorok legintenzívebb hasznosítása egybeesik a létesítmény intenzívebb igénybevételével, mivel mindkettő időjárásfüggő.

Geotermikus energia-hasznosítás

Pest megye geológiai adottságai lehetővé teszik több településen is a geotermikus energia kihasználását. A geotermikus hőszivattyú a földhő hasznosításának egyik formája, ami egy-egy épület fűtési és melegvíz-igényeinek kielégítésére alkalmas, és kizárólag hőtermelést szolgál a talaj 0,80 -1,0 m mély rétegéből. A talajszondás hőszivattyú a legelterjedtebb típus annak ellenére, hogy az illetékes bányakapitányságtól engedély szükséges a használatához, mert a rendszer vertikális talajszondákkal 20 m-nél mélyebbről, 80-150 m mélységről biztosítja a hőt. A föld talajvizének hőjét 15-20 m mélyről a víz hőszivattyú rendszer tudja hasznosítani.

A geotermikus energia azonban nagyobb léptékben is felhasználható. Annak ellenére, hogy az ország és Pest megye egyes területei is jó földtani adottságokkal bírnak a termálvíz kitermelésének szempontjából – ami alkalmas geotermikus erőmű létesítésére (Veresegyház, Újszilvás, Gödöllő, távhőellátás korszerűsítéseként), egy település távhőellátására, vagy kapcsoltan hő- és villamosenergia-termelésre is – Pest megyében jellemzően a kitermelt geotermikus energiát még kevés helyen hasznosítják komplexen, így a pl. fürdésre hasznosított geotermikus energia nagy része elfolyik, és csak töredéke hasznosul.

Továbbra is a turisztikai, termálfürdői hasznosítás az elsődleges, sajnos még a kiégésítható mezőgazdasági hasznosítás (pl.: fóliasátor vagy üvegházak fűtése) is csak alig valósult meg eddig a tetemes beruházási költségek miatt.

A területi adottságok alapján a szoláris energia gazdaságosan hasznosítható lenne a megyé-

Uniós támogatásból valósult meg Újszilváson a naperőmű beruházás

Egyedi fűtési rendszereknél gazdaságos a hőszivattyúk alkalmazása

A termálvízkúttal rendelkező településeken jellemzően nem komplex hasznosítás folyik

A fenntartható fejlődés érdekében azonban a továbbiakban is meg kell gondolni a geotermikus energiák közül a termálvíz kihasználását annak korlátozott kapacitása miatt. Annak ellenére, hogy kedvezőek az adottságaink, termálvizeink egy-egy talajrétegben – úgynevezett lencsékben – találhatóak, amelyek adott méretűek. Egy térségben/járásban azonos lencse vízkészletét használják a „szomszéd” települések, lecsökkentve ezzel a felhasználás lehetőségét. Sajnos ez ideáig nem törődtek a települések azzal, hogy ezt a csodás lehetőséget összefogva, és nem egymás ellenére kell hasznosítani. Ennél a technológiánál a tisztított vizet kötelező visszasajtolni, de ennek ellenére a felhasználható vízkészlet korlátozott és a visszasajtoló víz a meglévő vízbázis minőségét módosíthatja.

Levegő hőszivattyús rendszerek

Kevésbé elterjedtek – a kezdeti technológiák alacsony teljesítménye miatt – a levegő hőszivattyús rendszerek, amelyek nem a föld, hanem a nap energiáját hasznosítják, mert a levegőből nyerik ki a fűtéshez szükséges energiát. A beruházási költségek új fűtésrendszer kiépítésénél a földgázrendszerekével csaknem azonosak. A befektetési költsége így a leghamarabb megtérülő és ma már a téli -25 – -30 fok hideg alatt is biztosítani tudják a megfelelő komfortot.

A hőszivattyús rendszerek telepítése különösen ott tudna tért hódítani, ahol a földgáz-hálózat még nincs kiépítve, de villamos energia rendelkezésre áll. A vezetékes villamosenergia-felhasználásban jelentős megtakarítást eredményezhet a napelemek vagy a szélművek alkalmazása.

Sajnos a hőszivattyús rendszerek fenntarthatósági szempontjait és környezetükre gyakorolt hatását kevesen vizsgálják, amikor döntenek a használatukról. A geotermikus hőszivattyús a talaj felszíne alól nagy felületen gyűjti az energiát, ami a talaj felső rétegének lehűlését gyorsíthatja, és ezáltal a felszínen található, illetve a felszín alatti fauna és flóra életfeltételeit módosítja. Hátránya még, hogy csak ott alkalmazható, ahol megfelelő szabad terület áll rendelkezésre a felszín alatt futó csövek számára. Sűrűn beépített területeken nem alkalmazható. A levegős hőszivattyúk kompresszorainak zaja ellen védelmet kell biztosítani. Előny viszont valamennyinél, hogy a nyári hűtési igény is megoldható ezekkel a rendszerekkel.

Annak ellenére, hogy Pest megyében energetikai szempontból a folyóvölgyek kedvező szélcsatornák, a tájképi és természetvédelmi értékek védelme miatt csak kevés helyen van lehetőség szélerőművek elhelyezésére. Pest megye keleti és déli, kevésbé beépített sík területei azonban alkalmasak a szélenergia hasznosítására, mert a szükséges, viszonylag állandó szélesebesség, illetve szélirány a 75-100 m-es magasságban biztosított. Feltétele a telepítésnek, hogy a villamosenergia-hálózat képes legyen kiegyensúlyozni a jelentős teljesítmény-ingadozásokat.

Pest megyében is a legjelentősebb megújuló energiaforrásnak tekinthető a szilárd biomassza (pellet, brikett, energianövények, települési szilárd hulladék), amely az EU teljes megújuló energiatermelésének több mint 63%-át adja. Rendelkezésre álló potenciálját a fenntartható módon előállítható alapanyag mennyisége határozza meg, ami szoros összefüggésben áll egy terület mezőgazdasági potenciáljával. A szilárd biomassza a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás vagy a faipar melléktermékeként, hulladékként, továbbá erre a célra termesztett energianövényként áll rendelkezésre, de ide sorolható – és a többi szilárd biomassza fajtához hasonlóan hasznosítható – a települési szilárd hulladék is. A hagyományos fosszilis energiaforrásokhoz leginkább hasonló energiahasznosítás erős intenzitású, aminek súlyos veszélye, hogy az erdészeti és mezőgazdasági alapanyagok

A levegő-levegő és levegő-föld hőszivattyús rendszerek elterjedtsége alacsony, gazdaságosságuk kevésbé vizsgált

A szél energetikai hasznosítására nincs példa még a megyében

károsodhatnak, csökkenhet a biodiverzitás, sérülhet a természeti környezet, a biztonságos élelmiszertermelés, a termőföld tápanyagtartalma kiürülhet és magas a CO₂ kibocsátása. Ezért csak ott szabad energetikai növénytermesztést folytatni (energiafű, energiaültetvény), ahol a gyengébb minőségű talaj nem teszi lehetővé a megfelelő színvonalú élelmiszernövény termelését, erdő telepítését, nem érintkezik kiemelt természetvédelmi oltalom alatt álló területtel. Hangsúlyozni kell, hogy az energetikai hasznosítás szempontjából a legideálisabb biomassa-források a mezőgazdasági termelés melléktermékei és hulladékai. Ott érdemes ilyen energiaforrást alkalmazni, ahol a beszállítási távolság 20 km-es körzetből megoldható. Előnye abból is származik, hogy hasznosítható közvetlenül étetéssel hőenergia-termelésre, valamint közvetve is. Kémiai átalakítás után alkohollá erjesztéssel bioetanol, vagy növényi olajok észterezésével biodízel gépjármű hajtóanyag, anaerob fermentálással pedig biogáz formában. Pest megyei biogáz üzemek Abonyban, Dömsödön találhatóak, de kisebb biogáz termelő berendezések szennyvíztisztító telepeknél is előfordulnak, önfogyasztás csökkentésére, a telep gazdaságosságának növelésére.

13. táblázat PEST MEGYE BIOMASSZA POTENCIÁLJA

Pest megye	Terület (ha)	Arány (%)	Országos arány (%)
Terület	639.300	100,0	6,9
Termőterület	467.617	73,1	6,0
Mezőgazdasági terület	328.947	51,5	5,7
Erdőterület	128.000	20,0	7,2
Kedvezőtlen adottságú területek	Nincs adat		

Forrás: KSH (2007)

Leggyakrabban a mezőgazdasági és élelmiszeripari üzemek melléktermékeit, illetve hulladékait, valamint szennyvíziszapot használnak fel a biogáz előállításához. A települési energiagazdálkodási rendszerekben főként a különböző kommunális szolgáltatók (szennyvíztelep, hulladékkezelő, kertészet) melléktermékei és hulladékai képezhetik a biogáz-gyártás alapját, de a jelentős mezőgazdasági termeléssel rendelkező területeken a települések környékéről származó mezőgazdasági hulladékok és melléktermékek is hasznosíthatóak. Pest megyében rengeteg szennyvíztisztító épült, amelyek potenciális biogáz termelők, fejleszthetők. Sajnos egyelőre nem kihasználtak, pedig a szilárd biomassához hasonlóan a biogáz kogenerációs hő- és villamosenergia-termelő erőművekben való felhasználása a legelőnyösebb, ami meghatározó részét képezheti egy autonóm települési energetikai rendszernek, és a fűtés mellett biztosíthatja a melegvíz-igények kielégítését is.

A szennyvíztelepek, hulladékkezelők melléktermékei hasznosíthatóak biogáz előállítására

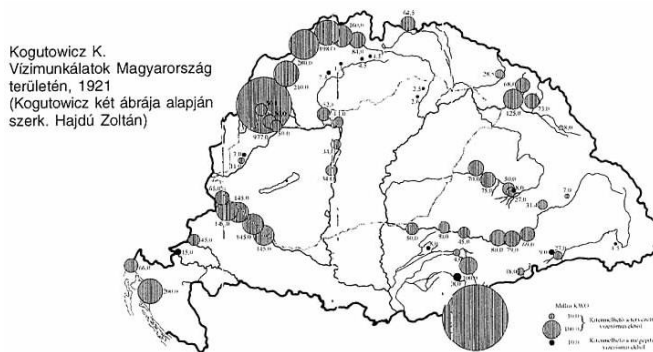
Vízenergia hasznosítás

Az EU teljes megújuló energiatermelésének közel 20%-át adó vízenergia-termelésben nem mutatható jelentős bővülés az elmúlt években, pedig a világon a kis- és törpe vízerőművek használata elterjedőben van. Magyarország műszakilag hasznosítható vízerő-potenciálja elméletileg kb. 1000 MW, amely természetesen több mint az optimálisan hasznosítható energia. A Duna 72%, a Tisza 10%, a Dráva 9%, a Rába, a Hernád 5%, az egyéb folyók 4% potenciális energiatermelésre foghatóak. Pest megyében sem korábban, sem jelenleg nem üzemel vízerőmű. A korábbi kutatások a megyében csak a Dunát vizsgálták vízerőmű-létesítési szempontból. Egy 1921-ben készített tanulmány Pest megye területét érintően négy

Magyarországon a Dunakanyarban létesítendő vízierőmű iránt jelentős ellenállás mutatkozott

telepítési lehetőséget jelölt, elsődlegesen a Dunakanyarban, a Szentendrei-sziget északi csúcsának környezetében és a Csepel-sziget északi, vagy déli csúcsánál. Későbbi vizsgálatok Pest megye területét érintően Nagymaros térségét jelölték vízlépcső létesítésére alkalmasnak.

lécpső létesítésére alkalmasnak.

Mint tudjuk, Magyarországon a Bős–nagymarosi vízlépcső lett volna a megépítendő legnagyobb vízerőmű, ami környezet- és ivóvízvédelmi okokból, valamint a dunakanyari te-

lepülések védelme érdekében nem valósult meg. A Bős–nagymarosi vízlépcsőt a Duna magyarországi és szlovákiai közös szakaszának komplex hasznosítására tervezték. A vízlépcső létesítésének célja az energiatermelés, a hajózhatóság biztosítása, az árvízvédelem és a területfejlesztés volt. A létesítmény tervezett főbb egységei közül Pest megye területét a Nagymaros térségébe tervezett vízlépcső érintette volna. A bőszi erőmű első ütemét 1986-ban, a nagymarosi erőmű utolsó egységét pedig 1990-ben tervezték üzembe helyezni. Eredeti formájában a beruházás nem valósult meg, mivel a magyar kormány a környezetvédők és civilek tiltakozásának hatására 1989-ben leállította a magyar oldalon ezt a beruházást. Az északi országhatáron 1992 októberében szlovák területre terelték a Duna vizének 83%-át. Magyarország nemzetközi bírósághoz fordult, a jogvita még mindig fennáll.

Érdekes viszont áttekinteni a kisvízerőmű hasznosításának lehetőségeit. A teljesítőképesség szerint 3 kategóriába sorolhatók az erőművek. Az I. kategóriába sorolhatók az 500 kW fölötti erőművek, a II. kategóriába a 100-500 kW teljesítménytartományba eső erőművek, a III. kategóriába pedig a 100 kW alatti lehetőségek. A hazai kis- (100 kW – 25 MW) és törpe vízerőművek (100 kW alatti) vízgazdálkodási és energetikai célokat egyaránt szolgálhatnak, környezeti hatásuk általában nem jelentős. Nagy részük a kedvezőbb hidrológiai és topográfiai adottságokkal rendelkező vidékeken üzemel. A vízenergia hasznosítása során nemcsak az energiatermelési, hanem egyéb más helyi és általános vízügyi érdekeket is figyelembe kell venni.

Elsősorban a jelenlegi duzzasztóműveknél, ipari vizek visszavezetésénél, tározóknál érdemes az energiatermelés lehetőségét is megvizsgálni, hiszen ilyen helyeken többnyire adott az infrastrukturális háttér, azaz minimális költséggel és építési munkával lehet eredményt elérni pl. Százhalombattán a Dunai Hőerőmű hűtővíz visszavezetése a Dunába, Soroksáron a Ráckevei-Dunaág vízszintjének tartására két vízlépcső kiépítése 4,6 m maximális magassággal (nagyvíznél Budapesten, kisvíznél Tassnál jelentkezhet $Q = 30-50 \text{ m}^3/\text{s}$ hasznosítható vízmennyiség).

8.3. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

A szilárd hulladék kezelése a környezetünk szempontjából nagyon fontos kérdés, hiszen a keletkezett hulladék jelentős része komoly veszélyt jelent környezetünkre, a vízbázisra és ezeken keresztül egészségünkre is. A hulladék kezelésének nagy szerepe van a körforgásos gazdaság irányába tett lépésekben. Hulladék a teljes termék ciklusban az előállítástól, a szállításon, értékesítésen keresztül a végső

A törpe vízerőművek terén lehetséges további fejlesztés Pest megyében is (Ráckevei-Dunaág)

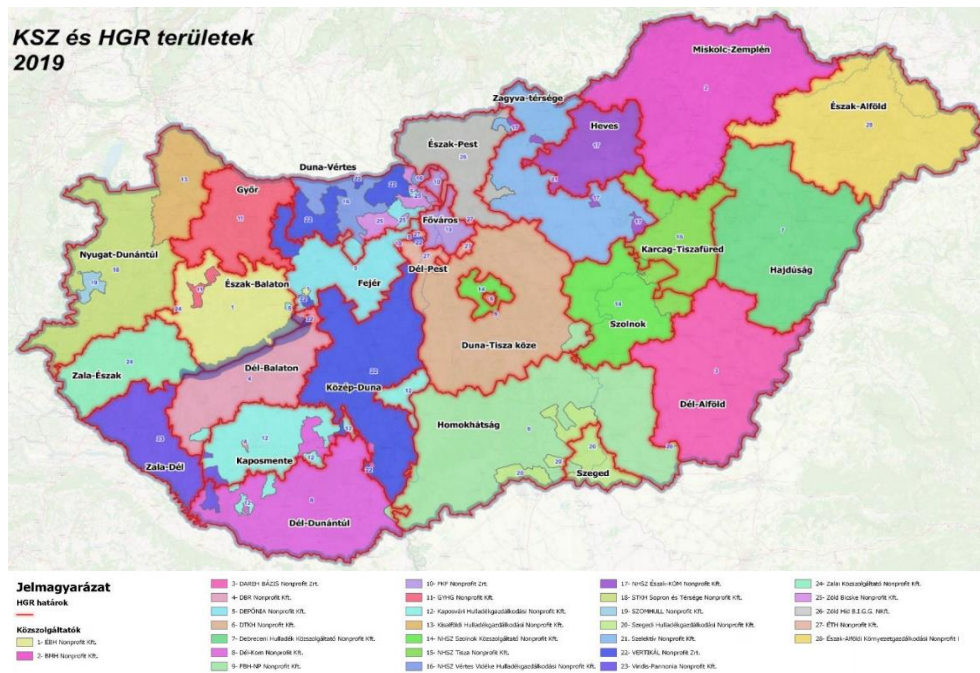
A települési szilárd hulladék fogaadók gyorsabban telítődnek a vártnál, a hulladék hasznosítás pedig elmarad a tervezettől

felhasználásig jelentős mennyiségben keletkezik. A hulladékmennyiség megfelelő tervezéssel, technológiai folyamatok, eszközök alkalmazásával, anyaghasználattal csökkenthető már a termelés, szállítás és értékesítés fázisában is. Természetesen nem elképzelhető az, hogy egyáltalán nem keletkezik hulladék, és ebben van hatalmas szerepe a megfelelő hulladékkezelésnek, elhelyezésnek, újrahasznosításnak, illetve szükség esetén az ártalmatlanításnak.

A hulladékgazdálkodás ma részben centralizáltan működik a Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő Zrt. irányítása alatt. A hulladékgazdálkodási tevékenységet a közigazgatási területszervezéstől eltérő területi elvek szerint végzik a közszolgáltatók. Az ország területén összesen 25 hulladékgazdálkodási régió került kialakításra, ahol 27+1 közszolgáltató működik. A lenti térképen található a HGR régiók és a közszolgáltatók működési területei. A hulladékgazdálkodási régiókat szállítási, üzemszervezési optimalizálási elvek mentén alakították ki, így azok Pest megyét több részre szabdalják.

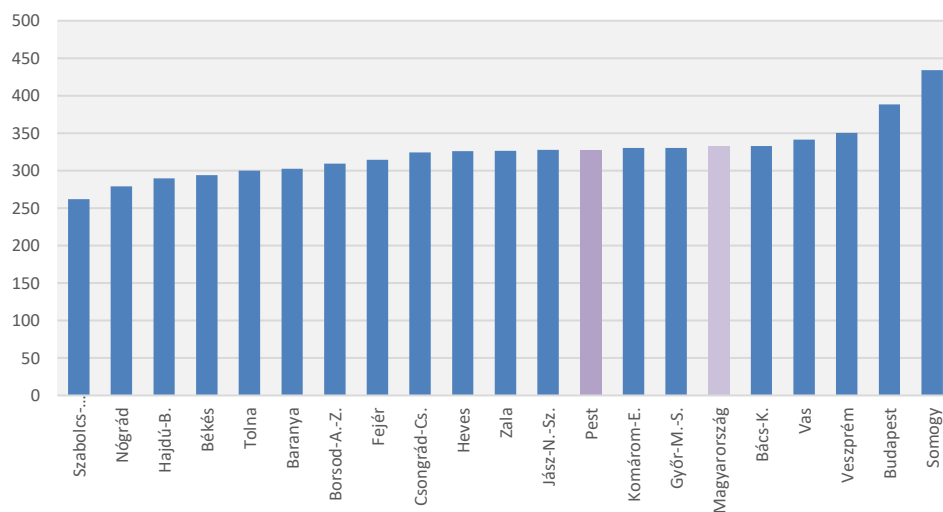
205. ábra Hulladékgazdálkodási régiók és közszolgáltatók működési területe, 2019

Forrás: NHKV

Pest megyében az egy főre jutó évente keletkező szilárd hulladék mennyisége, ha nem is nagymértékben, de elmarad az országos átlagtól. Az egy főre jutó 328 kg-os hulladékmennyiséggel Pest megye a fajlagosan 8. legtöbb hulladékot termelő megyéje az országnak. Ha a termelt hulladék mennyiségét nézzük ebben már a második a megye a rangsorban, hiszen itt termelődik az összes hazai hulladék 13%-a összesen 422 ezer tonna.

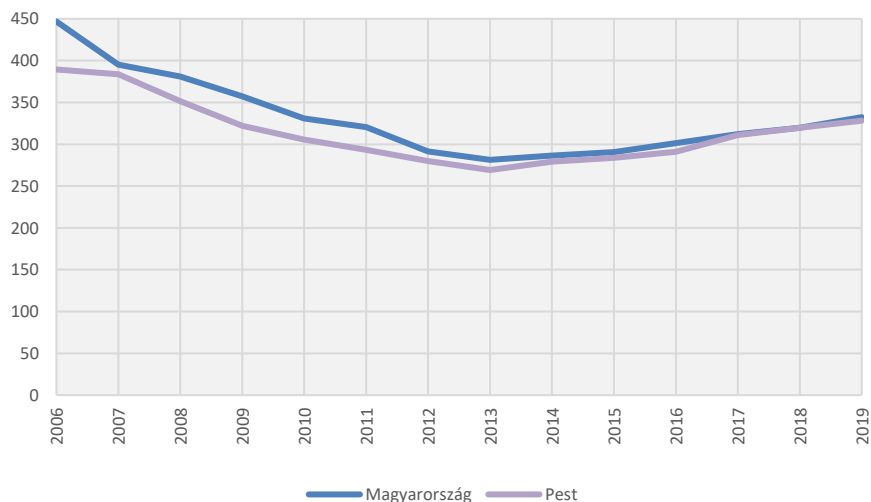
206. ábra Egy főre jutó szilárd hulladék (kg), 2019

Forrás: KSH

Az egy főre jutó szilárd hulladék mennyisége a válság hatására jelentősen csökkent. Szerencsére a termelés növekedésével nem nőtt azonos mértékben a hulladék kibocsátás, ami azt jelenti, hogy a gazdaság szereplői részben állami szabályozóknak köszönhetően, részben gazdasági érdekeik mentén egyre inkább érdekeltek és képesek a hulladék kibocsátás csökkentésére.

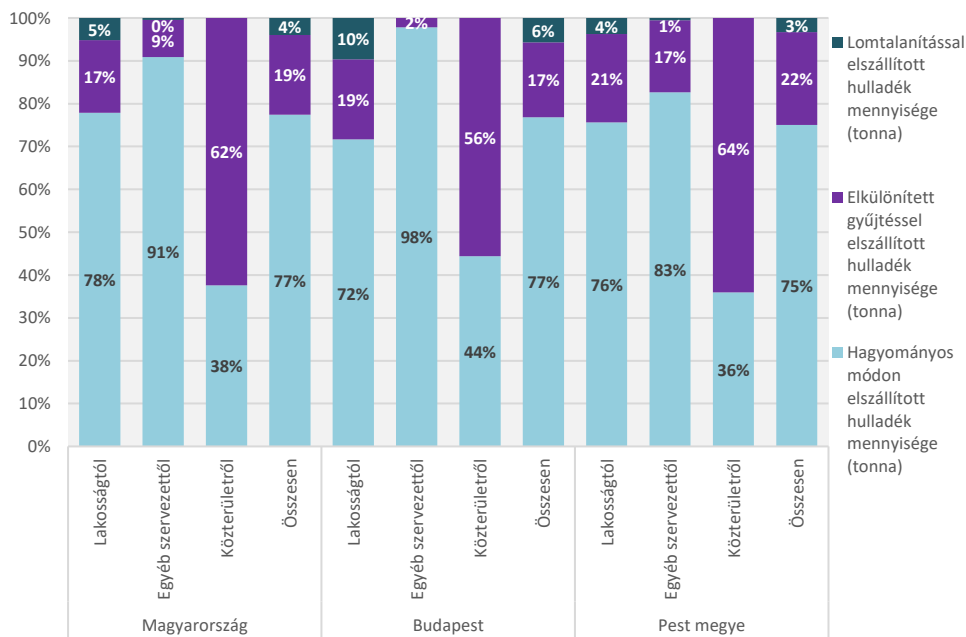
207. ábra Egy főre jutó szilárd hulladék (kg), 2006-2019

Forrás: KSH

Sajnos, még mindig nagyon alacsony a szelektív hulladék aránya Pest megyében: az elszállított mennyiség mindössze 22%-át gyűjtötték elkülönítetten. Ez az arány persze még így is magasabb, mint az ország egészében, ugyanakkor messze elmarad attól, amit az EU tagállamai célként tűztek ki. A gondot inkább az jelenti, hogy míg az összes hulladék 86%-a háztartási, addig az ebből újrahasznosított rész csak 21%, ugyanakkor az EU háztartási hulladékra vonatkozó célja 2025-re a minimum 55%-os újrahasznosítási arány elérése. Az egyéb szervezetek esetében a szelektív kelés 17%-os. A közterületi hulladék nagyobb része viszont elkülönítve kerül begyűjtésre, ami azt jelenti, hogy ezen a területen nagy előrelépés volt az utóbbi években.

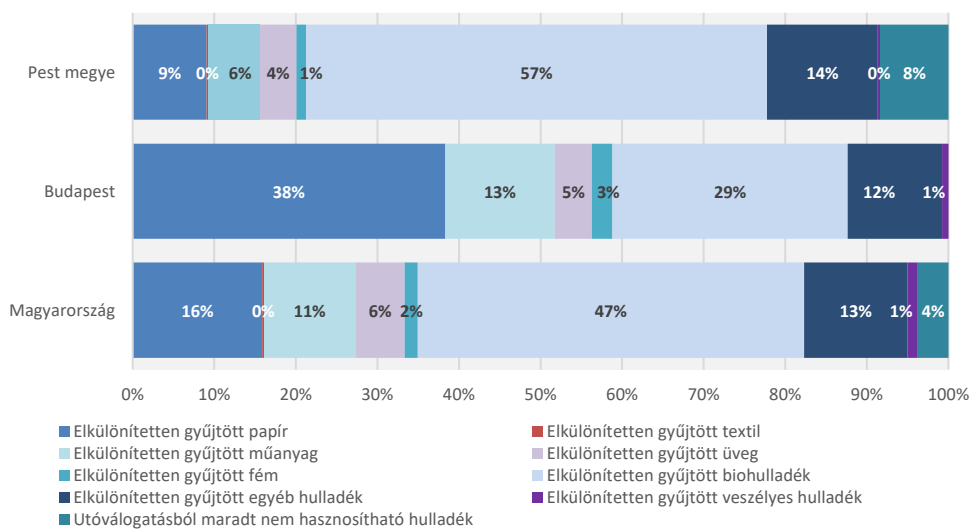
208. ábra Hulladékgyűjtés a gyűjtés módja és a hulladék forrása szerint, 2019

Forrás: KSH

A megyében a szelektív hulladék nagyobb része (57%-a) biohulladék, ami jóval magasabb arányt jelent, mint az ország egészében. Ez annak köszönhető, hogy a megyében magas az olyan családi és társasházak lakóövezetek aránya, amelyekhez nem csatlakozik háztáji gazdasági tevékenység, ahol a keletkezett biohulladék felhasználásra kerülhet. Sajnos Pest megye élen jár abban is, hogy a szelektíven gyűjtött szemétben viszonylag magas 8%-os az utóválogatásból visszamaradt, nem hasznosítható anyag.

209. ábra Szelektív hulladékgyűjtés a hulladék fajtája szerint, 2019

Forrás: KSH

A települési távolságok miatt Pest megyében több helyen kétütemű gyűjtési-szállítási rendszer kialakítására volt szükség. Ennek során a begyűjtött hulladékot először hulladékátrakóba szállítják, ahonnan már tömörített formában kerül tovább szállításra a válogatóművekbe, ahol előkészítik a hulladékot az újrahasznosításra, ártalmatlanításra, illetve deponálásra.

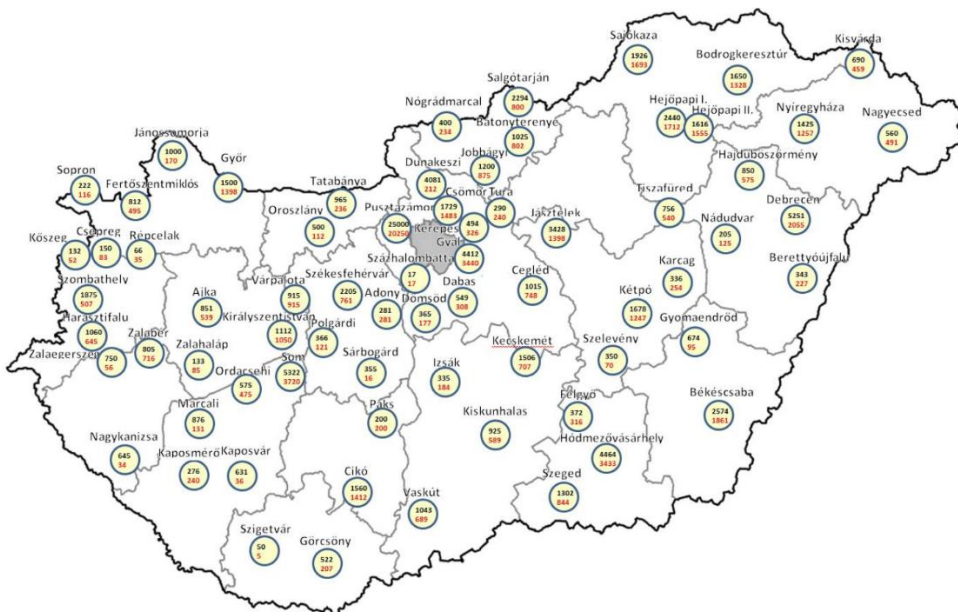
A megye területén 5 átrakó üzemel, mindegyik az ezredfordulót követően állt üzembe. Az átrakók együttes kapacitása 135 500 tonna évente. Ezeknek az állomásoknak a kapacitáskihasználtsága átlagosan 61%-os volt, de akadt ennél lényegesen magasabb kapacitáskihasználtsággal üzemelő telep is. (Országosan az átlagos kihasználtság ennél jóval alacsonyabb, 25% körüli.)

A tömörített hulladékot a megye 3 válogatóművében szelektálják. Ezek kapacitása 51 ezer tonna évente. Jelenleg viszonylag kis részét használják ki, az utóválogatott szelektíven gyűjtött hulladék mennyisége ugyanis 6725 tonna/év. A válogatók közül a két nagyobb 2010-ben állt szolgálatba, azóta nincsenek kapacitáshiányok a megyében.

A korábbi kis méretű korszerűtlen hulladéklerakók bezárására és rekultivációjára szükség volt, így a korábbi 2200 helyett mára csak 74 maradt. Az ártalmatlanítási és kezelési kapacitások a lerakókban megfelelőek, ugyanakkor amint arról szó is volt, folyamatosan csökkenteni kellene a deponált hulladék mennyiségét. Az elmúlt években számos hulladékgyűjtő udvar, hulladékgyűjtő sziget és komposztáló telep épült.

Veszélyes hulladéklerakónak minősített egység Galgamácsán (aszódinak nevezett), ill. Püspökszilágyon található. Utóbbi a Radioaktív Hulladék Feldolgozó és Tároló (RHFT), ahol radioaktív hulladékok kezelése is folyik.

210. ábra Regionális hulladéklerakók Magyarországon, 2018

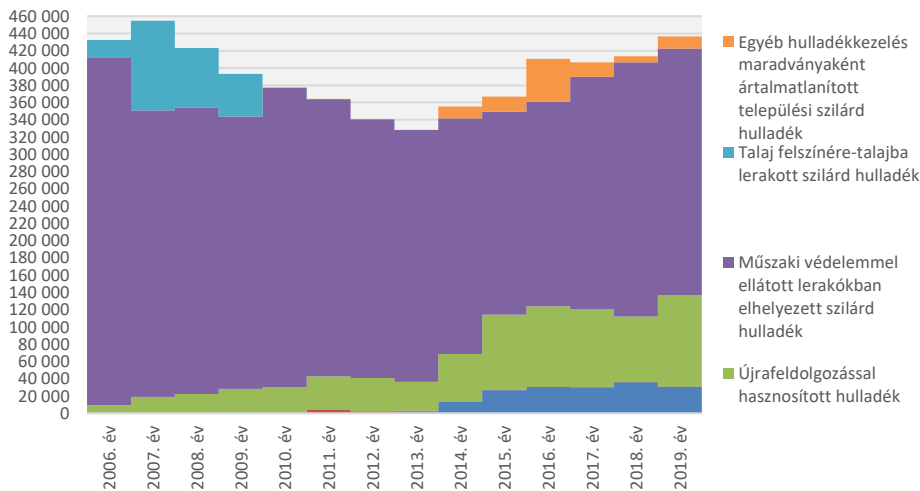

Forrás: HOSZ

A feldolgozott hulladéknak még mindig jelentős részét (65%) deponálják, és csak kisebb része kerül be újra valamilyen módon a gazdaságba. Az EU tagállamok által elfogadott közös cél, hogy 2035-re 10%-ra csökkenjen ez az arány. Pozitív változás jelent ugyanakkor az, hogy szervezett keretek között műszaki védelem nélkül nem helyeznek el hulladékot a talajba, vagy annak felszínén, holott ennek még a 2000-es évek elején sajnos volt gyakorlata a megyében. Az újrafeldolgozással hasznosított hulladékok mennyisége és részaránya folyamatosan növekszik, ugyanakkor ennek jelentős részét (50-60%-át) még a komposztálással feldolgozott biológiailag

lebomló hulladékok teszik ki. Kevés az egyéb anyagok újrahasznosítására alkalmas modern üzem.

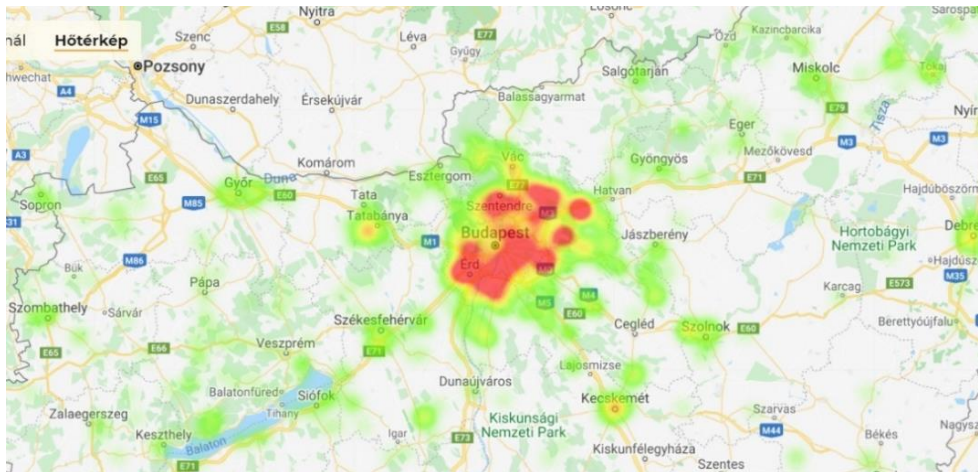
211. ábra Hulladékok kezelése, újrahasznosítása pest megyében, 2006-2019

Forrás: KSH Az illegális hulladéklerakás Pest megyében évek óta nagyon komoly gondot jelent és óriási veszélyforrás egészségünkre, környezetünkre. Az illegális hulladéklerakást jellegénél fogva csak központosítva nem lehet kezelni, csak társadalmi összefogás révén lehet ennek érdekében gátat vetni és idővel megszüntetni. Napjainkban már működnek állami és civil kezdeményezések alapján naprakész közösségi adatbázisok az illegális hulladéklerakókról. Az egyik ilyen az Innovációs és Technológiai Minisztérium által életre hívott HulladékRadar alkalmazás, amely mobil applikáción keresztül teszi lehetővé a felhasználók számára a hulladéklerakók bejelentését, pontos helyének megadását. Az alkalmazás regisztrált felhasználóinak száma 2021. március 22-én már meghaladta a 13 800 főt. Pest megyére 2020. július 1-jétől 2021. március 4-ig terjedő időszakban összesen 3 173 db bejelentés érkezett illegálisan elhelyezett hulladékokról, valamint 2 522 db bejelentés Budapest területéről érkezett. Az érintett települések száma Pest megyében a fővárossal együtt 157 db. A legtöbb bejelentéssel érintett település a fővárost követően Szigetszentmiklós (203 db), Érd (190 db), Dunaharaszti (117 db) és Mogyoród (111 db) voltak. A bejelentők a hulladék mennyiségét a legtöbb esetben 1 és 5 m³ térfogatban adták meg. A hasonló elven működő civil kezdeményezésre létrejött Hulladékvadász közösségi fórum által létrehozott adatbázison alapuló hőtérkép is kedvezőtlen képet fest a megyéről. Ennek **alapján hazánk leginkább szennyezett térsége a központi régió**. Mindez nem véletlen, hiszen a lomtalanítás nem megnyugtatóan kezelt, szervezett és megoldott minden településen, illetve minden kerületben. Ezek gyakorisága sem megfelelő, a hulladékudvarok nehezen érhetők el időben és térben, ráadásul a növekvő lerakási díjak sokakat ösztönöznek arra, hogy a keletkezett építési, elektronikai és más veszélyes hulladékot az utak, mezőgazdasági, lakó területek környezetében, vagy éppen védett természeti értékek közelében helyezték el. A lerakóhelyek pontos elhelyezkedése alapján azok a térségek vannak a legnagyobb veszélyben, amelyek Budapestről gyorsan (költséghatékonyan) megközelíthetők.

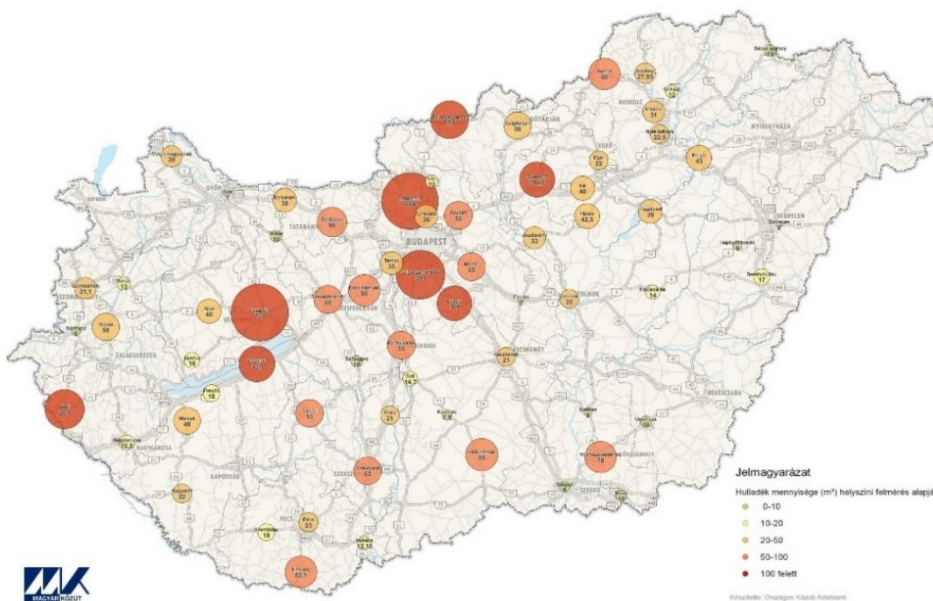
212. ábra Illegális hulladéklerakók Magyarországon, 2020

Forrás: Hulladékvadász

A hulladékmentesítésbe természetesen már központi szereplők is könnyebben képesek bekapcsolódni, mára már a Magyar Közút Nonprofit Zrt. is részt vesz az illegálisan elhelyezett hulladéklerakók felszámolásában. Az ő általuk készített térkép a Magyar Közút Nonprofit Zrt. kezelésében lévő utak mentén elhelyezett hulladék mennyiségéről ad információt, helyszíni felmérések alapján. A megyében Szentendre környékén található rendkívül nagy mennyiségű hulladék, ezek összes mennyiségét 550 m³-re becsülték, szintén jelentős mennyiségű illegálisan lerakott szemét található Szigetszentmiklós és Dabas környezetében, de jelentősen szennyezett Monor és Gödöllő környéke is. Mindez azért különösen problémás, mert az említett területek éppen egybeesnek a megye legfontosabb kulturális és természeti örökségének helyszíneivel, illetve ezáltal a megye turizmusának legfontosabb desztinációival.

213. ábra A Magyar Közút Nonprofit Zrt. kezelésében lévő közutak környezetében található illegális hulladéklerakók a hulladékok mennyisége szerint, 2020

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

De más állami szereplők is részt vesznek a illetékességi területükön a hulladékmentesítésben, hiszen a MÁV Zrt., az Országos Vízügyi Igazgatóság, a nemzeti parkok, az erdőgazdaságok is aktívan tesznek azért, hogy minél kevesebb szennyezőanyag mérgezze környezetünket.

Az illegális hulladéklerakók felszámolására, a lerakás visszaszorítására országos program is indult. A Klíma- és Természetvédelmi Akciótervben foglaltak végrehajtásaként 2020 júliusától az Innovációs és Technológiai Minisztérium (a továbbiakban: ITM) megkezdte az illegális hulladék felszámolására vonatkozó intézkedéseket.

Az ITM meghirdette a „Tisztítsuk meg az Országot!” projektet, amelynek keretében állami és önkormányzati együttműködés keretében megkezdődött az évtizedek alatt tanúsított jogellenes hulladék elhelyezés eredményeként az erdőkben, a folyók mentén, a vasúti és közúti létesítmények mentén, valamint az önkormányzati közterületen fellelhető hulladékok összegyűjtése.

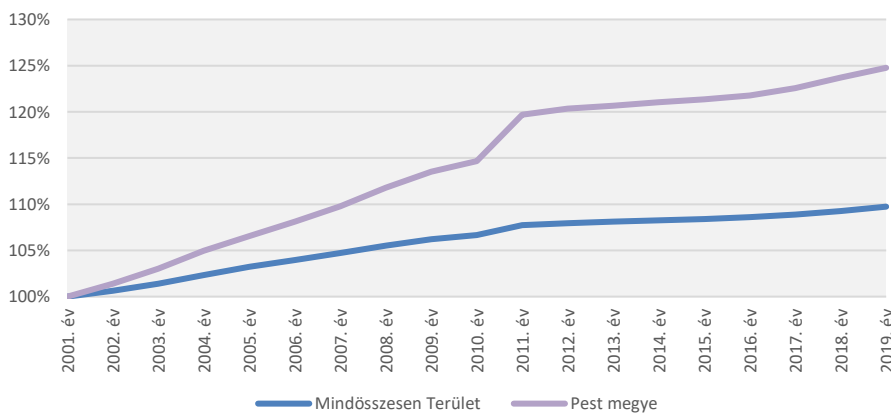
Az illegális hulladéklerakók felszámolása érdekében a „Tisztítsuk meg az Országot!” projekt 2020. évben megvalósítandó I. üteméről szóló 1598/2020. (IX. 21.) Korm. határozat (a továbbiakban: Korm. határozat) 1. pontja szerint országos akció keretében 2020 és 2022 között négy ütemben kerül sor a közforgalmú területek megtisztításának támogatására.

8.4. Lakásviszonyok

A belső népességmozgás a megye lakásviszonyait is jelentősen átalakította. A költözések a lakásállomány jelentős növekedését generálták, az elmúlt húsz év során negyedével bővült a lakásállomány. Országosan ennél jóval kisebb, 10%-os növekedés következett be. A lakásállomány növekedése nem volt egyenletes, 2011 és 2016 között a válság és annak elhúzódó hatása lelassította, majd 2016-tól a kormányzati intézkedések, illetve a gazdasági konjunktúra együttes hatására ismét gyorsabban bővül. A megyében található 495 ezer lakás az országos lakásállomány 11 %-át tette ki 2019-ben.

Pest megyében az országos átlagot meghaladó mértékben nőtt a lakásállomány

214. ábra Lakásállomány változása (2001=100,0%), 2001-2019

Forrás: KSH

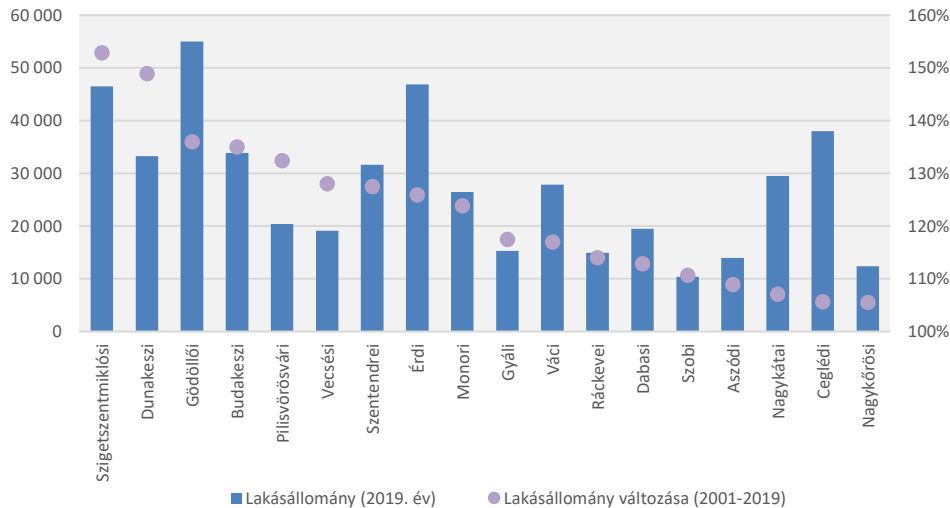
A megye agglomerációs járásában építették a legtöbb lakást A Szigetszentmiklósiiban és a Dunakesziben 20 év alatt másfélszerrel többet, de a megyei átlagot

Az új építések jellemzően az agglomerációra összpontosulnak

meghaladóan nőtt a Gödöllői, Budakeszi, Pilisvörösvári, Vecsési, Szentendrei és Érdi térségekben is. Az országos bővülési ütemtől csupán az Aszódi, Nagykátai, Ceglédi és Nagykőrösi járások maradtak el.

215. ábra Lakásállomány és annak változása járások szerint (2001=100,0%), 2001-2019

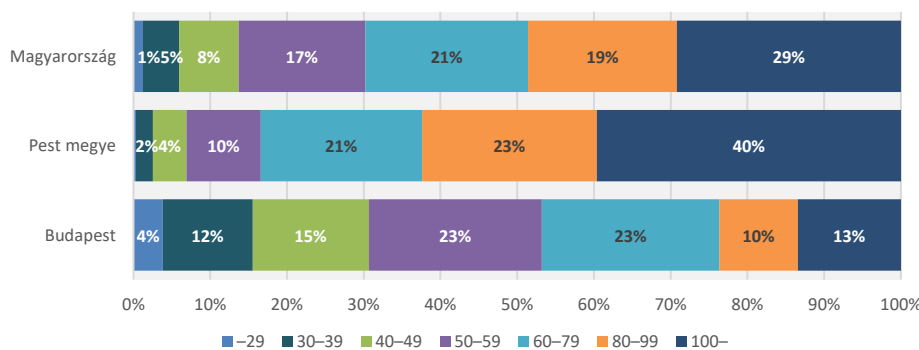
Forrás: KSH

A lakáshelyzetre az önkormányzatok jelenleg csak a helyi építésügyi szabályzókon, rendeleteken keresztül képesek hatást gyakorolni. Pest megyében a lakásoknak csupán 0,3%-a van önkormányzati tulajdonban, így közvetlenül nem képesek befolyásolni a lakhatási lehetőségeket, az albérleti piacot, vagy éppen a piaci árakat. Sajnos ez a helyzet, illetve a forráshiány jelentősen csökkenti a települések, és különösen a városok lehetőségeit a településfejlesztés irányainak közvetlen befolyásolására, a szociális és lakhatási viszonyok aktív jobbítására.

Pest megyében amúgy is meglehetősen kicsi az albérleti piac jelentősége, a 2016. évi mikrocenzus alapján a lakásoknak mindössze 5%-ában élt bérlő, míg országosan 8, a fővárosban pedig 15%-os ez az arány.

A pest megyei lakások átlagos mérete az ország többi részéhez képest nagy, átlagosan 93m²-esek ami 11m²-rel több mint a hazai átlag. A lakások négytizedének alapterülete meghaladja a 100m²-t, további 23%-uk pedig 80 és 100 m² közötti. Ez annak köszönhető, hogy a lakásállomány viszonylag fiatal, a fővárosból kiköltözők nagyobb lakótér kialakítására törekedtek, kihasználva a fővárosi és megyei ingatlanárak közötti különbséget.

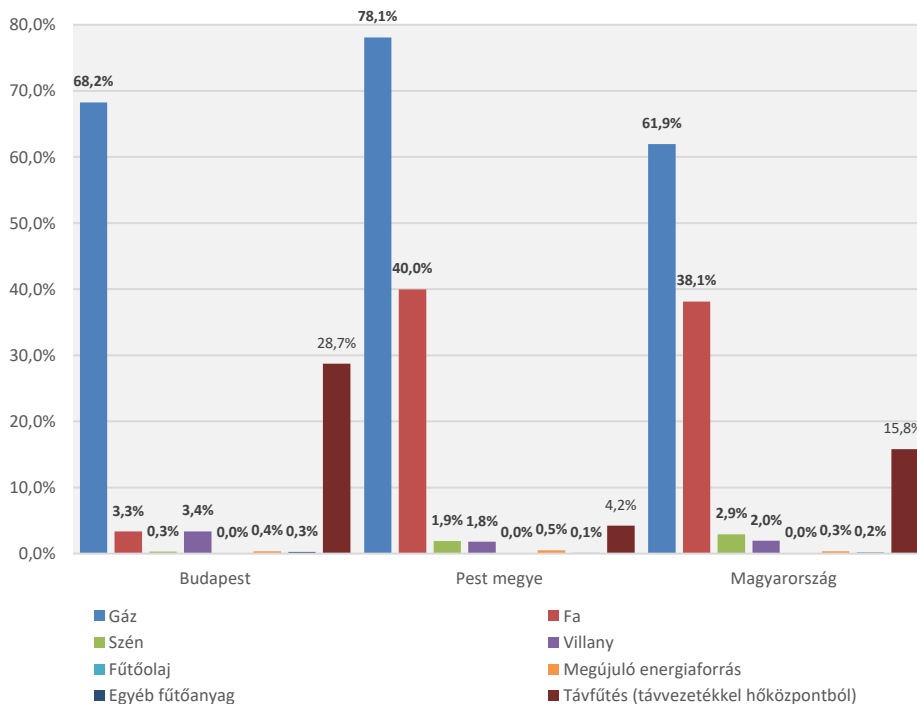
216. ábra Lakások alapterület szerinti összetétele, 2016

Forrás: KSH

A lakások fűtése nagyrészt gázzal történik. Pest megyében a fatüzeléses fűtés hasonló arányban fordul elő, mint az ország egészében. Amíg azonban az ország többi részén a fatüzelés a szociális rászorultság miatt ilyen gyakori, itt inkább kiegészítő fűtésként alkalmazzák, a fatüzelés divatossá válása miatt (tömegkályhák, kandallók, cserépkályhák). A megújuló energiák hasznosítása a lakások fűtésben gyakorlatilag elenyésző, ebben jelentős fejlődési potenciál van az elkövetkező években, hiszen amint az energia fejezetben erről már volt szó, rengeteg lehetőség kínálkozik az alkalmazására Pest megyében.

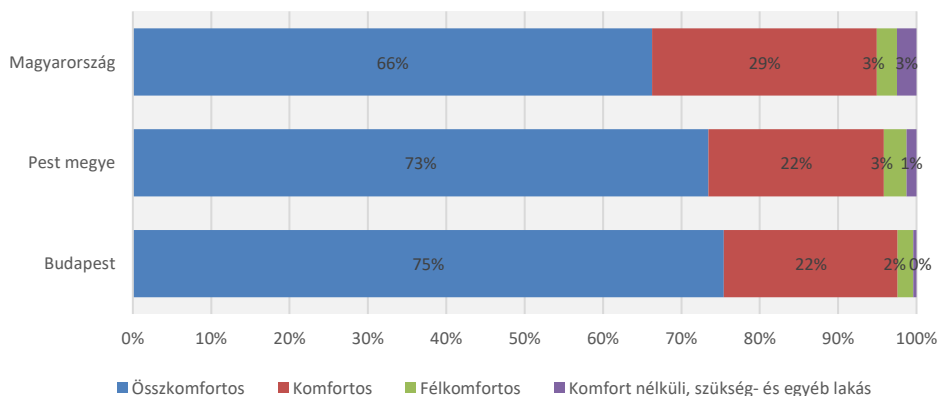
217. ábra LAKÁSOK FŰTÉSI MÓDOK SZERINT, 2016

Forrás: KSH

A megyei lakások komfortossága magasabb szintű, mint az ország egészében, de valamivel elmarad a fővárosra jellemzőtől. Azonban még így is 5600 komfort nélküli, vagy szükséglakás, további 13 000 félkomfortos és 98 ezer komfortos lakás volt a megyében. Azaz csaknem 120 ezer lakás (a lakásállomány 27%-ának) komfortossága elmarad a 21. században elvárhatótól.

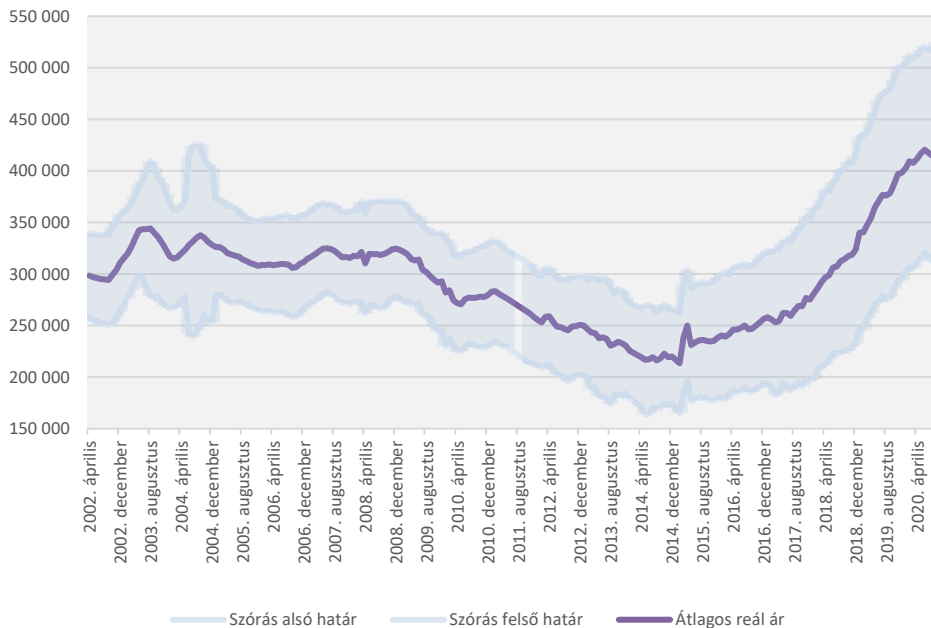
218. ábra Lakások megoszlása komfortfokozat szerint, 2016

Forrás: KSH

A kiköltözések a megyei ingatlanárakra is hatással voltak. Az átlagárak változása igen jelentős volt, a piac 2014. évi trendfordulása óta. A budai oldal járásaiban egyes népszerű településeken az ingatlanárak a fővárossal vetekednek, illetve néhány esetben magasabbak is azoknál. Ez lassan a migrációs folyamatokra is hatással van a belső agglomeráció helyett egyre inkább a külső felé terelve a kiköltözni, vagy beköltözni vágyókat.

219. ábra Pest megyei ingatlanok reálárváltozása, 2002-2020

Forrás: www.ingatlannet.hu

8.5. Az épített környezet és a kulturális örökség védelme

Pest megye területén a területrendezési terv készítéséhez a Miniszterelnökség által nyújtott adatszolgáltatás alapján világörökségi, világörökség-várományos és történeti települési terület is található. A területek ismertetésére az alábbiakban kerül sor.

Világörökség és világörökség-várományos területek

A megyében jelenleg nincs világörökségi helyszín, számos olyan települése van azonban a térségnek, amelyeknél a jelölés felmerülhet.

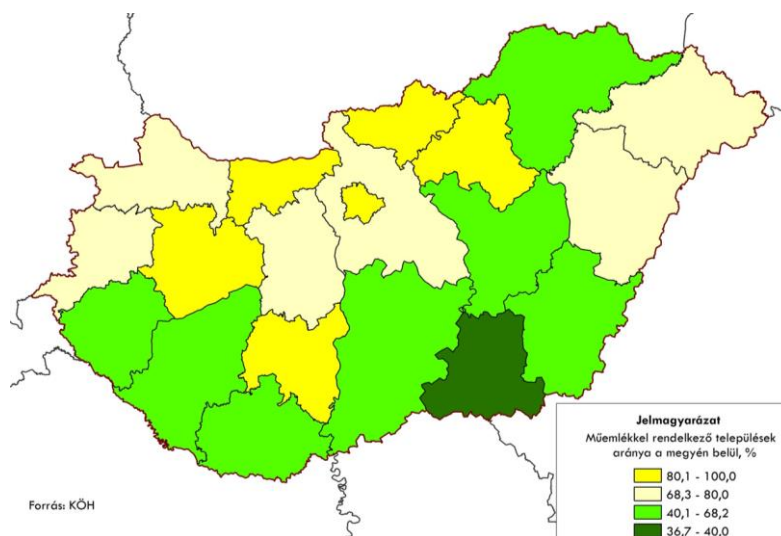
A Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM rendelet A Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzéke című melléklete a Pest megyei települések közül A római birodalom határai - A dunai limes magyarországi szakasza világörökség várományos helyszíneként jelölte meg az alábbi településeket: Budakalász, Dunabogdány, Dunakeszi, Göd, Leányfalu, Százhalombatta, Szentendre, Szigetmonostor, Szigetújfalu, Szob, Verőce, Visegrád.

Az MvM rendelet Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzéke című melléklete az Esztergom és Visegrád középkori magyar királyi központok, valamint az egykori Pilisi királyi erdő területe elnevezésű helyszín vonatkozásában Pest megyéből Budakalász, Csobánka, Dömös, Dunabogdány, Leányfalu,

A Dunakanyar térsége és a volt LI-MES területei világörökség várományos helyszínek

Pilisszántó, Pilisszentkereszt, Pilisszentlászló, Pomáz, Szentendre, Tahitótfalu, Visegrád településeket nevesíti.

220. ábra Műemlékkel rendelkező települések aránya, 2010

Világörökség várományos területként vizsgálandók a megye területén

- A római birodalom határai, a dunai limes magyarországi szakasza,
- Esztergom és Visegrád középkori magyar királyi központok, valamint az egykori Pilisi királyi erdő területe,
- Magyarországi tájházak hálózata.

A BATrT törvény a lehatárolt területet, mint a világörökségi területek lehatárolása során vizsgálat alá vonható területet határozta meg, amelyen belül kell keresni a távlati világörökség magterület és puffer-terület határait.

A római birodalom határai, a dunai limes magyarországi szakasza

A római limes hazánk legnagyobb kiterjedésű, területileg összefüggő kulturális öröksége. A védettségre váró objektumok között katonai létesítmények, erődök, őrtornyok, utak, mesterséges gátak, sáncok és polgári létesítmények lehetnek. Az egyes különálló helyszínek közötti „kohéziós erő” a határvonal mentén haladó limes-út. Ennek ismert szakaszai adják nálunk a világörökségi várományos helyszín nyomvonalát, gerincét. A limes út, illetve a Duna nyomvonalát követve kijelölhetőek azok a települések, amelyek kül- vagy belterületei érintettek lehetnek a projektben.

A dunai LIMES kiemelt világörökségi program Magyarország számára

A Dunai limes által érintett települések körét a területrendezési tervek lehatárolták, a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve a világörökség várományos területet kijelöli. Ennek nem része Pilisvörösvár, de a Dunai limes programhoz kapcsolódva érdemes megemlíteni Pilisborosjenő, Csobánka és Pilisszántó területén található római emlékek, valamint a Pilisvörösvár területén is keresztülfutó római út maradványainak bemutatását. A Brigetio-Aquincum olyan átlóirányú összekötő út, amely a két légiótábor védelmében a mai 10-es főút vonalában levágja a Dunakanyar háromszögét és lerövidíti a limes utat, tehát valójában szorosan kapcsolódik a limeshez.

A Dunai limes az UNESCO Világörökségi Bizottság és az ICOMOS nyolc országra kiterjedő nemzetközi sorozat-helyszín víziója. A jelenlegi nevezési eljárásban Magyarország három további országgal együtt vesz részt. A világörökségi cím

egyrészt rangot, elismerést, pezsgő kulturális turizmust és ezzel gazdasági fellendülést hozhat, másrészt azonban olyan kötelezettségeket, megszorításokat is jelent, melyek a világörökségi helyszín megmaradását és fejlesztését szolgálják. A védelem tehát bizonyos kötöttségeket jelent az ott élők és gazdálkodók számára.

A Duna Stratégia akciótervében és a magyarországi programban is szerepel a Duna Limes és az azzal összefüggő feladatok (örökségvédelmi és turisztikai).

Esztergom és Visegrád középkori magyar királyi központok, valamint az egykori Pilisi királyi erdő területe A történeti táj fogalma már a középkorhoz kötődik. A középkori királyi erdőterületek a királyi birtokok egy speciális csoportját alkották, és ezek minden esetben egy erdőterület és egy királyi rezidencia, vagy rezidenciák együttesét jelentették. A középkori Európában Királyi Erdőnek hívták az ilyen területi egységeket. Európa sok száz királyi erdejéből mára alig néhány maradt meg integráns formában.

A középkori királyi birtok máig megmaradt értékei és az együttlátható tájkép méltók a további megőrzésre

A Pilis történeti táj a középkori királyi birtok és erdőterület kiemelkedő jelentőségű, európai viszonylatban is egyedülállóan megmaradt példája. Kialakulása a magyar államszervezés idejére tehető, és a királyi központok (Esztergom, Visegrád) épített örökségével együtt a középkor teljes időszakában egységes szervezeti formával és területi elhatárolással rendelkezett. Középkori település- és tájtörténete a speciális királyi erdőbirtoklás következménye, és a területén létrejött középkori kolostorok is a királyi hatalom különleges megjelenési formájaként jelentkeztek. Újkori története során ez az erdőterület továbbra is speciális védelem és hasznosítás alatt állott, településszerkezetében nem következtek be a modern iparosítás és tömeges betelepülés romboló tényezői. A történeti táj fennmaradása indokolja, hogy a természeti tájban olyan elemek (növényzet és állatvilág) maradtak fenn, amelyek érdemessé tették a legmagasabb szintű természetvédelmi besorolásra (nemzeti park). Ez a védelem azt is biztosította, hogy a történeti tájértékek a középkorig visszamenően, döntő többségében háborítatlanul megmaradtak, a hozzájuk kapcsolódó királyi műemlék-együttesek pedig reprezentálják a hazai műemlékvédelem és régészeti kutatás minden jelentős fázisát a 19. századtól kezdődően. A királyi központok és a királyi erdőterület egysége a modern örökségvédelemben is indokolt, ezért szükségesnek látszik, hogy az együttes a természeti, épített örökség és régészeti védelem mellett a történeti táj védelmével is rendelkezzen.

A világörökségi várományos terület a Duna mentén húzódik. A táj védelmének egyik legfontosabb eleme a feltáruló látvány, amit nem lehet a Dunával lehatárolni, az kiterjed a balpartra is. A védendő táj így magában foglalja a Visegrádi hegység nagy részét, az egész Szentendrei-szigetet, valamint a balparti látképet is, a hegyek gerincéig. A térség egésze messze túlnyúlik a budapesti agglomeráció határain. E tervben az agglomeráció területét érintő javaslatok szerepelnek, de a történeti táj védelmére egységes tervet kell kidolgozni, majd egységes eszközként is kezelni.

A legtöbb helyszín élvez már valamilyen védettséget – műemléki, régészeti, természeti, helyi, ill. vízbázis –, némelyik egyszerre többfélét is. A térséget a központi előírásokon túl helyi eszközökkel is meg kell őrizni a további tájidegen beavatkozásoktól.

Történeti települési területek és régészeti lelőhelyek Pest megyében

A Építésügyi és Örökségvédelmi Koordinációs Osztálya által üzemeltett közhiteles régészeti lelőhely nyilvántartásban közel 5000 azonosított régészeti lelőhely

Pest megye gazdag történeti hagyományai miatt védett településrészekben és régészeti lelőhelyekben is gazdag

szerepel, melyek ex lege a kulturális örökségről szóló a 2001. évi LXIV. törvény alapján általános régészeti védelem alatt állnak. Ezeken belül közel 100 darab egyedileg, jogszabály által külön védett régészeti lelőhely található. Közel kétszáz lelőhely ezek mellett ex lege természetvédelmi terület hatálya alá esik az 1996. évi LIII. természetvédelmi törvény alapján.

Pest megye geográfiai helyzetéből adódóan, annak területén az ország régészeti emlékeinek szinte teljes vertikuma megtalálható az őskőkortól az újkorig.

A megyében található ismert régészeti lelőhelyek területi számaránya igen eltérő. Pest megye területének több részén az 1970-es évek óta folyik topográfiai kutatás, melyek közül hat korábbi járás emlékei három kötetben meg is jelentek. Ez a topográfiai kutatás elsősorban a megye Ny-i, É-i és K-i felét fedte le, a déli területén ez sajnos eddig nem valósult meg. Azonban a korábban már kutatott területek is folyamatos felülvizsgálatra szorulnak az elmúlt évek nagyberuházásai és a településrendezések kapcsán készített örökségvédelmi tanulmányok tanulsága miatt.

Legnagyobb számban lelőhelyek a Dunától keletre fekvő alföldi területeken találhatóak, ahol nem ritka, hogy egy-egy településen száznál nagyobb számban is előfordulnak. Ez az alföldi települések egykor gazdag vízhálózatával és a jól művelhető földek gazdagságával indokolhatóak. A megye földrajzilag tagoltabb északi és a Dunától nyugatra fekvő dombvidéki és hegyvidéki, erdőszelvényes területein kevesebb régészeti lelőhelyről van adatunk, ugyanakkor mégis a legtöbb egyedileg védett, illetve a világörökségre felterjesztett régészeti lelőhely ott található. Ennek oka a Duna folyó vonzása. A nagy bronzkori és vaskori erődített települések, valamint a római-kori Limes határvédelmi vonal, a Ripa Pannonica a Duna mentén húzódtott végig. Ezekhez hasonlóan a megye jelentősebb középkori történeti központjai (Visegrád, Nagymaros, Vác, Szentendre, Ráckeve, Érd) is elsősorban a Dunához települtek. A Dunakanyar királyi központjai körül a Budai- és Visegrádi hegységek, valamint a Pilis és a Börzsöny ősi történeti erdői, és a Duna keleti partján a Gödöllői dombság kisebb-nagyobb összefüggő erdeiben egyedülállóan fennmaradt ősi tájak számos fontos, látványos értéket (földvárakat, várakat, kastélyokat, templomokat, kolostorokat, falvakat, halomsírmézőt, halastavakat, malmokat, földművelés nyomokat, bányákat) őriztek meg.

A természetvédelmi terület hatálya alá eső földvárak elsősorban a dombvidéki és hegyvidéki területeken találhatóak, leszámítva a legnagyobb földsáncot, a római-kori szarmata Limest, az ún. Csörsz-árkot, amely Dunakeszi határáról indul a Dunától, és halad végig a megye északi felén a Ny-K-i irányban több párhuzamos sávban. A kunhalmok a Százhalombattán és Érden fekvő vaskori halomsírmézőt leszámítva, elsősorban a Dunától keletre fekvő alföldi területeken találhatóak meg. A legkevesebb lelőhelyet, meglepő módon, a Csepel-sziget területén és vele szemben a Duna keleti partján ismerünk, melynek oka nem a terület földrajzi jellegzetességeiben, hanem a kutatás hiányában keresendő.

A régészeti lelőhelyek kezelésének lehetősége

Pest megye nagyszámú, és sok kiemelt értéket tartalmazó régészeti öröksége egyszerre jelent nagy feladatot és lehetőséget a területfejlesztés, a településfejlesztés és -rendezés szempontjából. Fontos feladat a régészeti emlékek megóvásának biztosítása, úgy, hogy az egyben ne fojtsa meg a települések fejlődését. Ezt csak a településrendezés és az örökségvédelem eszközeinek kiegyensúlyozott együttműködésével lehet megvalósítani. A hangsúlyt a szakmailag kiemelten értékes, és a turisztikai hasznosítás, valamint az egyes helyi közösségek szempontjából fontos

Jelentős lelőhelyek találhatóak a Dunától keletre fekvő területeken

A nagyszámú örökségre való tekintettel a településfejlesztésnek és örökségvédelemnek egyensúlyban kell lennie

épített, vagy felszín felett látható emlékekkel rendelkező régészeti lelőhelyek megóvására kell helyezni. Az országos szintű egyedi régészeti védelem és a természeti védelem mellett a jelenleg erőtlenné vált helyi szintű védelem jövőbeni lehetőségeit kell megerősíteni, amely esélyt adhat arra, hogy a helyi közösségek a számukra fontos régészeti emlékeket saját igényeik szerint is kezeljék.

A bemutatásra is alkalmas régészeti emlékek különböző szintű hasznosítása az információs táblától kezdve a tanösvényen és a bemutatóhelyeken át a régészeti parkokig egyszerre járulhat hozzá a régészeti örökség népszerűsítéséhez és az idegenforgalom fejlesztésének lehetőségeihez. Ezek a szemléletalkításra alkalmas megoldások a folyton változó jogszabályok helyett hosszútávon hatékony és értékteremtő módon tudják elősegíteni a régészeti örökség védelmét. Erre igen jó példa a százhalombattai Matrica régészeti park, a közelmúltban Dunakeszin magánfejlesztésként helyreállított és bemutatott római kikötői erőd és az Érden, a Fundoklia-völgyben kialakított tanösvény. Sajnos, ezek a fejlesztések csak kivételes, követendő példákat jelentenek ma még.

A fentebb említett kiemelt jelentőségű régészeti emlékek állapotának fenntartását és hasznosíthatóságát a településrendezési eszközökkel is elő kell segíteni. Ezt elsősorban – a lelőhelyek megóvását és hasznosítását biztosító – megfelelő területhasználati besorolásokkal és azok körültekintő szabályozásával lehet megvalósítani. Ezeket a régészeti emlékeket a természeti értékekkel együtt integráns módon kezelve érdemes fejleszteni a legtöbb esetben. A lelőhelyek folyamatos topográfiai jellegű felmérése és azok állapotának nyomon követése a helyi közösségek és a természetvédelmi hatóságok bevonásával lehetséges, valamint a kiemelt lelőhelyek tervszerű tudományos kutatása is nélkülözhetetlen azok megóvásának biztosításához és megfelelő turisztikai célú hasznosításához.

9. TELEPÜLÉSHÁLÓZAT, TÉRSZERKEZET

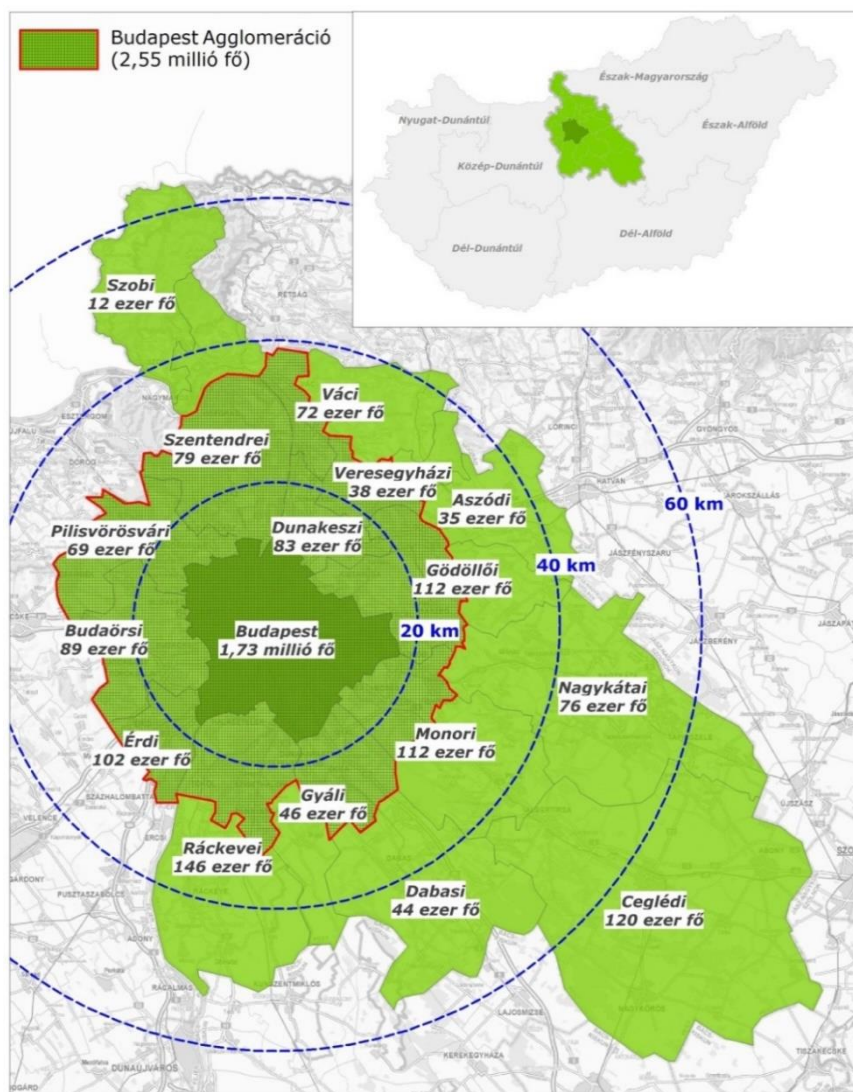
9.1. Településhálózat

A megye településhálózatának alakulására, fejlődésére a természetföldrajzi adottságok mellett a gazdaságföldrajzi tényezők szerepe – ezen belül is a főváros körüli helyzet, és az ország főváros-centrikus fejlődése, a közutak, a vasúthálózat Budapest centrikussága – a meghatározó. Pest megye településhálózata – fenti tényezőkkel összefüggésben – több egyedi jellegzetességgel bír. Az egyik, hogy nincs önálló megyeközpontja, a megyeközponti intézmények az ország fővárosában vannak, ami viszont nem képezi a megye közigazgatási területének részét.

A másik sajátosság, hogy a főváros közvetlen környezetében található települések a budapesti agglomeráció részét képezik. E terület a megye közigazgatási területének szerves része, fejlődése mégis erősen kapcsolódik Budapesthez. Az agglomeráción belül Budapest körül a várossá nyilvánított településekből egy kertvárosi gyűrű alakult ki.

Pest megye Budapest-centrikus fejlődése a településszerkezet, a közlekedés és közigazgatás területén is megmutatkozik

221. ábra A Közép-Magyarország régióit alkotó járások és a Budapesti agglomeráció területéhez tartozó települések.

A legtöbb városi rangot agglomerációs települések nyerték el az elmúlt 15 évben, azonban központi funkciókkal jó részük nem rendelkezik

Forrás: NFÜ

Az agglomerálódott települések köre (elsősorban délkeleti irányban) már jelentősen túlterjed a hivatalosan lehatárolt agglomeráció határán.

TÉRKÉP!!

Az elmúlt másfél évtizedben Pest megyében számos (többségében agglomerációs) település nyerte el a városi rangot. Az újonnan várossá nyilvánított települések még nem mindenütt rendelkeznek regionális szerepkörrel, központi funkciókkal. (Várossá nyilvánításukat a középfokú ellátást igénylő nagyságú népességtömörülés, a bővülő települési funkciók regionális szerepkörök nélkül is indokolták).

Pest megye városai (51):

Pest megye az ország egyik legvárosiasabb térsége, a lakosságának 68%-a városokban él, a városainak száma 51. Ezek: Érd (megyei jogú város), Abony, Albertirsa, Aszód, Biatorbágy, Budakalász, Budakeszi, Budaörs, Cegléd, Dabas, Dunaharaszti, Dunakeszi, Dunavarsány, Fót, Göd, Gödöllő, Gyál, Gyömrő, Halásztelek, Isaszeg, Kerepes, Kistarcsa, Maglód, Monor, Nagykáta, Nagykőrös, Nagymaros, Ócsa, Örkény, Órbottyán, Pécel, Pilis, Piliscsaba, Pilisvörösvár, Pomáz, Ráckeve, Százhalombatta, Szentendre, Szigethalom, Szigetszentmiklós, Szob, Tápiószéle, Tököl, Törökbálint, Tura, Üllő, Vác, Vecsés, Veresegyház, Visegrád, Zsámbék.

Pest megyén belül hiányoznak az 50 ezernél nagyobb lélekszámú települések (egyedül Érd haladja meg ezt a lélekszámot), a térséget az 1000-4999 népességszámú települések túlsúlya (122 település) jellemzi, a 10 ezer fő feletti települések száma mindösszesen 38. A megye településeinek több mint 25%-a városi ranggal rendelkezik, szemben az országos átlagnak tekintethető 11%-kal.

A megye egészében érvényesülő fővárosi hatás következtében gyengébb a megye városhálózata, mint amit a népességtömörülés indokolna, emiatt kevésbé fejlettek – és több vonatkozásban funkcióhiányosak – a térségi, járási központok. A népesség egy jelentős hányada nem kielégítő módon jut hozzá a szolgáltatásokhoz, különösen a Budapesttől távolabbi, illetve rosszabbul megközelíthető térségekben.

Budapest központosító hatása miatt a térség városhálózata funkcióhiányos

A megyében számos markánsan eltérő településfajta található meg, mint például az aprófalvak (a Pilisben és a Börzsönyben), a nagy kiterjedésű tanyás térségek (elsősorban Cegléd-Nagykőrös térségében), és az ország más részén ritka óriásközségek (a Tápió mentén, illetve az agglomerációban). Az urbanizálódás eredményeként is eltérő karakterű városok fejlődtek ki: mezővárosok (Nagykőrös, Cegléd), ipari újvárosok (Százhalombatta), vagy az agglomerálódási folyamat eredményeként várossá fejlődött települések (korábban Érd, Dunakeszi, Budaörs, azt követően pedig többek között Pécel, Gyál, Pilisvörösvár, Göd, Veresegyház, Dunaharaszti, Pomáz, Visegrád).

A főváros erőteljes központi szerepe már a korábbi századokban is akadályozta igazi városi központok kifejlődését. A XIX. században létrehozott járási székhelyek (pl. Nagykáta, Monor, Ráckeve) – éppen a túlsúlyos központ közelsége miatt – nem váltak sokfunkciós városi központokká. A fővároshoz közeli, illetve a meghatározó infrastruktúrális tengelyen fekvő települések fejlődését – bár csökkenő mértékben – de még ma is Budapest határozza meg. Az önálló, regionális szintű városfejlődés lehetősége a fővárostól mintegy 50 km-es körön kívül található.

Budapesttől távolodva a településsűrűség csökken. Az erdősült hegyvidéki területeken és a megye délkeleti síkvidéki térségében elsősorban a fő közlekedési folyóktól távolabb eső területeken a legkisebb a településsűrűség.

A megye legfejlettebb és periférikus területei több helyütt közvetlenül egymás mellett helyezkednek el. Ilyen az északi és északkeleti agglomerációs szektor és az Ipoly-mente, illetve a felső Galga-völgy, továbbá a déli, délkeleti szektor és a megye délkeleti rurális térségeinek találkozása.

A megye központhiányos térségei (pl.: Ipoly-mente, felső Galga-völgy) – ezek közül is főként a rossz közlekedési helyzetben lévő területek települései – nem tudják biztosítani népességük számára a biztonságos, kiegészített és elvárt színvonalú, teljes körű ellátást.

Az agglomeráció területén kívüli városok közül Nagykőrös és Cegléd rendelkezik a legtöbb városi funkcióval, illetve tevékenységgel. Pest megye alföldi részén található, komplexebb funkciójú városokra jellemző, hogy Dabas, Nagykáta, Ráckeve már az ezredforduló előtt komplex városi funkciójú település volt.

Az Ipoly mente városhiányos volta viszont hangsúlyos maradt, Szob csak jogállását tekintve város, funkciót tekintve nem az. Ebben a határ menti térségben a határok „lebontása” után felértékelődnek és bővülnek a külső funkcionális kapcsolatok.

Pest megye településeinek alapellátottsága tartósan jobb, mint az ország más településeié, itt mindig kevesebb volt az alapellátási intézmények mindegyikét nélkülöző funkciószegény falu, mint az ország más területein. A települések igazgatási-irányítási funkcióját a minden településen működő polgármesteri hivatalon kívül igen sok intézmény reprezentálja. Az ellátási intézményekkel ellentétben ezek rendeleti úton lehatárolt vonzáskörzettel rendelkeznek. A lakosság számára kényelmetlenséget és többlet utazásokat jelent, ha ezek az intézmények nem egy-egy központban koncentrálnak, magukban a központokban pedig a szükséges komplexitás hiányát keltik.

Pest megye településeinek döntő többsége olyan méretű, hogy – szemben az ország jelentős kiterjedésű aprófalvas térségeivel – az alapfokú ellátást helyben képes biztosítani lakói számára. Ahol ez nem megoldott, (vagy a magas fenntartási költség az intézmények racionalizálását teszik szükségessé), ott a járási központok biztosítják az intézményellátást.

A funkcionális központok nem minden esetben vannak megfelelésben a járási központként meghatározott települések körével. Budakeszi és Vecsés kivételével valamennyi új járásközpont egyúttal funkcionális központ is, de vannak olyan központi, vagy társközponti szerepkört betöltő települések, amelyek nem válnak járásközpontokká.

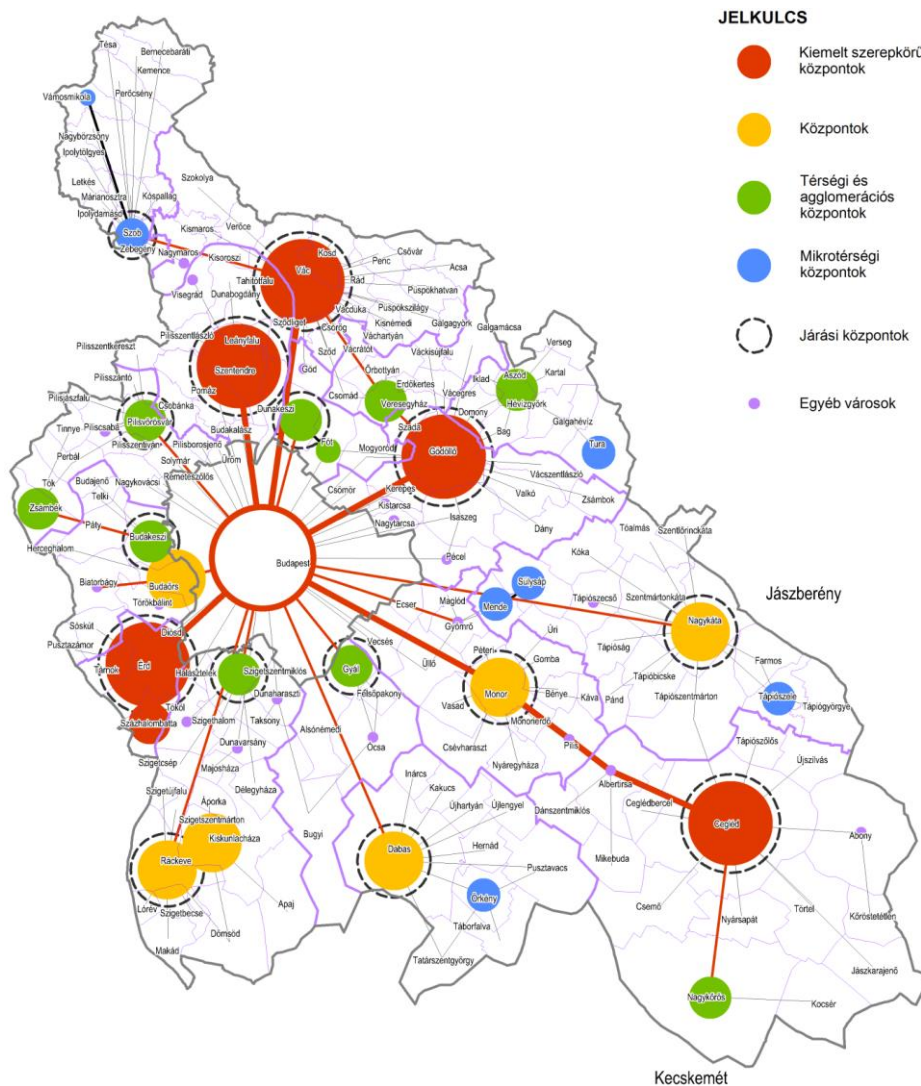
Pest megye járási székhelyei 2013-tól (18 város): Aszód, Budakeszi, Cegléd, Dabas, Dunakeszi, Érd, Gödöllő, Gyál, Monor, Nagykáta, Nagykőrös, Pilisvörösvár, Ráckeve, Szentendre, Szigetszentmiklós, Szob, Vác, Vecsés.

A megye térszerkezetét is meghatározó településrendszerére (települései fejlődésére) kihatással vannak a főváros körül mintegy 60 kilométeres körben kialakult (már önálló gazdasági térrel rendelkező) középvárosok, „csapágyvárosok”. (Hatvan-Jászberény, Szolnok, Kecskemét, Dunaújváros, Székesfehérvár, Tatabánya).

Az agglomerációs zónán kívüli városok már rendelkeznek valódi városi funkciókkal is

Kedvezőbb alapellátottsági feltételek Pest megye településein

A policentrumok felé való elmozdulás első jelei a csapágyvárosok kialakulása, melyek már saját gazdasági térrel rendelkeznek

Pest megye településeiben élők ellátását biztosító település (központok) térbeli rendszere sajátosan – Pest megye főváros körüli elhelyezkedésének figyelembevételével – alakul:

- részt vállalnak – elsősorban az agglomeráció településeiben élők ellátásában – a budapesti városrészközpontok,
- bővülnek és erősödnek az agglomeráció belső ellátó központjai, de az ellátott területek több vonatkozásban átfedésben vannak,
- Vác és Gödöllő központi szerepe és hatása az agglomeráción kívülre is kiterjed,
- városiasodik a megye településhálózata, nő a jó ellátást biztosító, városi településeken élők aránya,
- az agglomeráción kívüli térségekben egyértelműbb az ellátó-központok vonzáskörzete,
- erősödnek és funkciókban gazdagodnak a megye tradicionális térségi- és járási központjai,
- funkcióhiányosak a területfejlesztési intézményrendszer fejlesztése keretében létrehozott járási központok

A megye központrendszerének alábbiakban bemutatott szintjeit az egyes központok népességi súlya, foglalkoztatásban betöltött szerepe és térségi ellátó szerepkörei határozzák meg.

Fentiek figyelembevételével **Pest megye funkcionális központjai:**

- kiemelt szerepkörű központok: Cegléd, Érd-(Százhalombatta), Gödöllő, Vác, Szentendre;
- központok: Budaörs, Dabas, Nagykáta, Monor, Ráckeve-(Kiskunlacháza);
- térségi és agglomerációs központok: Aszód, Budakeszi, Dunakeszi-Fót, Gyál, Nagykőrös, Pilisvörösvár, Szigetszentmiklós, Veresegyház, Zsámbék;
- mikrotérségi központok: Mende-Sülysáp, Örkény, Szob-(Vámosmikola), Tápiószéle, Tura.

9.2. Térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása

9.2.1. Általános jellemzés

Az ország centrális szerkezete miatt a műszaki infrastruktúra hálózatok sűrűsége a megye területén, annak is belső, agglomerációs övezetében a legnagyobb. A térszerkezetet meghatározó sugaras elemek mindegyike kiépült, a megye területei ezzel kellően feltártak. A megye egyes területrészeinek közúthálózata erősen különböző, változatos képet mutat.

A szerkezet jellegzetessége, hogy a kör- és haránt irányú útvonalak hiánya a megye területén fokozottabban jelentkezik. Az M0 autópálya még ma sem alkot teljes gyűrűt. Az M0-n kívüli második haránt irányú elem hatékonyan nem képes betölteni szerepét. A Pest körül kijelölt Kiskunlacháza - Ócsa - Gyömrő - Gödöllő - Vác elkerülő útvonal hossza és kiépítetlensége miatt nem alkalmas erre a funkcióra, a hasonlóan rossz vonalvezetésű, de rövidebb szakaszon a fővárost elkerülő forgalom a Dunaharaszti - Gyál - Vecsés - Ecsér, illetve a Fót - Dunakeszi szakaszokon bonyolódik le.

A főváros határán áthaladó 30 országos útvonal közül a 17 autópálya és főút bonyolítja le a kétirányú forgalom háromnegyedét. Az agglomeráció külső határán átlépő forgalom a főváros határát keresztező forgalomnak kb. 60%-a, tehát a megye Fővárostól távolabb fekvő területei már inkább a szomszédos megyék forgalomsűrűségét mutatják. Helyi szerkezeti kapcsolatok hiányában az agglomerációs forgalom – a távolsági forgalom mellett – szintén elsősorban a főutakat terheli. A közlekedési hálózat alapvetően a legnagyobb kiterjedésű az országban, de a megye egyes részein ennek ellenére (legerőteljesebben a Nagykátai és a Dabasi járásokban) a városok és várostérségük (várostérségeik) megfelelő kapcsolatrendszerét lehetővé tevő hálózatok esetenként, nem megfelelő minőségűek vagy hiányosak.

A budapesti agglomeráció térségében erőteljes a biológiai aktív területek fogyása. A megye agglomeráción kívüli térségeiben még fennáll a biológiai aktív, és a már beépített urbanizált területek megfelelő aránya.

9.2.2. A megye térszerkezete

A térszerkezet szempontjából meghatározóak a közlekedési hálózat elemei, valamint az ökológiai hálózat területei.

Az Ipoly-völgy és a Börzsöny vidéke a megye műszaki térszerkezeti elemekkel kevésbé feltárt területe. A művi és az ökológiai szerkezeti elemek aránya a megyében itt a legkedvezőbb. A Börzsöny zárt hegyvidéke a megye legnagyobb összefüggő erdősegeinek egyike. Az Ipoly völgyében vezetett út a járás fő ütőerének tekinthető. Az országos mellékút-hálózat fontos szakasza a Letkés és a szlovákiai Ipolyszalka közötti nemzetközi kapcsolatot biztosító elem az Ipolyon megvalósított – visszaállított – közúti híddal.

A térszerkezet sugaras összekötő újtjai kellően feltártják a megyét, de a haránt irányú összeköttetések sok esetben hiányoznak, vagy nem megfelelőek

A Börzsöny vidéke szinte zárt tömböt alkot, melyet az Ipoly völgyében vezetett út tár fel

A Börzsöny fejlesztése Budapest viszonylatában, mint az egyik legkönnyebben elérhető rekreációs háttér vetődik fel, amire, ha kiépül, egy jól működő és ökológiai szempontokat is kezelő turisztikai (öko-, egészség stb.) szolgáltatási háló, valamint szolgáltató bázisok rendszere épülhet, ezáltal számos munkahely létesülhet.

A térség ökológiai hálózatának markáns eleme a Börzsöny kiterjedt, zárt erdősége, amelyet urbanizált terület csak a hegységperemen szakít meg, a központi térség (Magas-Börzsöny) egységes. A Börzsöny megyébe eső részét rétek, mezőgazdasági területek csak a hegység nyugati és déli előterében tagolják. A hegység túlnyomórészt részét képezi az országos ökológiai hálózatnak, illetve a Natura 2000 területeknek. Az ökológiai térszerkezet másik meghatározó eleme az Ipoly mentét kísérő ligeterdősáv, amely szintén országos ökológiai hálózati elem, másrészt Natura 2000 terület. A mezőgazdasági művelés elsődleges és összefüggő területe az Ipolyt kísérő ligeterdősáv és a hegység zárt erdőségei között elterülő sík-, illetve hegységperemi terület marad továbbra is.

A Gödöllői-dombság, Cserhátalja és a Felső Galga-völgy területén a táj és a kialakult területfelhasználás egyaránt változatos képet mutat. E térség legjelentősebb térszerkezeti eleme az M3 autópálya és a 3. sz. főút, továbbá a Budapest-Miskolc vasútvonal alkotta közlekedési folyosó. A Gödöllői, illetve Csömöri HÉV-vonal is szerkezetformáló a főváros közelében. A települések közötti összeköttetéseket az alsóbbrendű úthálózat biztosítja. A térség meghatározó északkeleti irányú térszerkezeti eleme a Galga-völgyben futó Aszód-Balassagyarmat közút és vasútvonal párhuzamosan futó megyei szakasza.

A térség ökológiai hálózatában a Gödöllői-dombság erdőségei meghatározóak. Jelentősek továbbá a Cserhát déli előterének a tájban mozaikszerűen elhelyezkedő erdőterületei. Ökológiai szerkezeti vonalak a vízfolyásokat kísérő völgyek. Az erdőterületek túlnyomó többsége része az országos ökológiai hálózatnak és – az Acsa környéki erdők kivételével – egyben Natura 2000 terület is.

A Gödöllői-dombság vizeit levezető patakok völgyei és a vízfolyásokat kísérő partmenti ligeterdők, rétek alkotják a térségi ökológiai hálózat összekötő elemeit. A Galga vízgyűjtőterületén szintén a patak-völgyek alkotják az erdők mellett a fontos ökológiai hálózati elemeket.

A térségben a mezőgazdasági hasznosítás és az erdőgazdálkodás hozzávetőlegesen egyező súlyt képvisel a területfelhasználásban. A térség északi, a Cserhát előteréhez tartozó részén az erdők kiterjedtebbek, délebbre Iklad, Aszód, Kartal és Verseg környékén a mezőgazdasági területhasználat az uralkodó.

Az Alsó Galga-völgy, a Gödöllői-dombság keleti előtere, a Monor-Irsai dombság és a Tápió-vidék térségét két erőteljes térszerkezeti elem fogja közre, északon az M3 autópálya, délen pedig a 4. sz. főút. A térség jelentős szerkezeti eleme a 31. sz. főút. A térség belső úthálózata fejlett. A vasúti hálózatnak három fővonala érinti a térséget.

A térség területfelhasználásában a mezőgazdasági használat és az erdőgazdálkodás egyaránt nagy összefüggő területeket foglal el, a mozaikos jelleg csak kevésbé – elsősorban a Tápió-mentén, illetve a Monor-Irsai-dombság területén – jut kifejezésre. Jelentős kiterjedésű erdőterület húzódik a Gödöllői-dombságtól egészen Abonyig, amely a dombsági területeken inkább egybefüggő, délkeleti irányban pedig mezőgazdasági területekkel tagolt. Az ökológiai hálózat részét képezik az erdőterületek egy részén túl a nagyobb egybefüggő rét-legelő területek is, továbbá a vízfolyások ligetes és réti területei is. A térségben található több jelentős állóvíz is része az

A mezőgazdaság és erdők hasznosítása egyenlő arányú a Gödöllői-dombság területén

A Monor-Irsai dombság területén kevésbé összefüggő, inkább mozaikosan elhelyezkedő erdő és mezőgazdasági területek találhatók

ökológiai hálózatnak, közülük is kiemelkedő a Famosi nádas térségében lévő terület, amely az országos ökológiai hálózatnak is része, és egyben Natura 2000 terület is.

A települési területek egyenletesen, egymástól néhány km távolságban, mezőgazdasági, vagy erdőterületekkel tagoltan helyezkednek el. Ez alól a Bagtól Turáig tartó, egymáshoz épült településlánc jelent kivételt. E településeken a kertgazdálkodásnak nagy hagyományai vannak.

Dél-kelet Pest megye két legjelentősebb térszerkezeti tengelye a 4. sz. főút és M4, illetve az 5. sz. főút és M5 autópálya alkotta közlekedési folyosók. Ebben a térségben az M5 autópálya 405. sz. főút és Főváros közötti szakasza jelentős forgalmat bonyolít le, szerepe egyaránt fontos a nemzetközi és a belföldi, agglomerációs forgalom levezetésében. Az M0 keleti szektor megvalósítása a megye egyik legfontosabb szerkezeti fejlesztése volt. A térség településsűrűsége kisebb, de azok összekötő utakkal jól feltártak. Két vasútvonal érinti a térséget.

A megye e délkeleti térségében az országos ökológiai hálózatnak is részét képező erdőgazdasági területek túlsúlya jellemző, főként Vasad, Csévharaszt, Nyáregyháza, Pusztavacs, Mikebuda területén. A mezőgazdálkodás területei a Cegléd – Törtel vonaltól keletre összefüggők. A Kőröstetétlen, Jászkarajenő, Kocsér térségében lévő füves puszták az ökológiai hálózat értékes elemeit alkotják. A síkvidék kisvízfolyásai is értékes ökológiai hálózati elemek, amelyek a mezőgazdasági térséget színesítik. Cegléd-től délre nagy területen elterülő tanyás mezőgazdasági térség húzódik.

A Csepel-sziget és a Pesti-síkság a megye fővárostól délre elterülő, a Duna vonala alkotta megyehatár és az 5. sz. főút közötti térsége. E két nagy szerkezeti vonal mellett a térség jelentős műszaki-szerkezeti eleme a Duna irányát követő 51. sz. főút. Dunaharaszti és Taksony belterületének elkerülésére kiépült az 51. sz. főút, forgalma az 510. sz. út forgalmát már meghaladja. Az útvonal további részén az átkelelési szakaszok (különösen Kiskunlacháza esetében) már igényelnék az elkerülő nyomvonal kialakítását. A Csepel-sziget forgalmát – az M0-on kívül – Budapest felé a két észak-déli országos közút biztosítja. A Csepel-szigeti települések az M0 hídján kívül az Alföld felől a Taksonyi és Ráckevei hídon keresztül megközelíthetők, azonban a Dunántúl felé csak kompkapcsolat van.

A térség sajátos egységét képezi a Csepel-sziget. A településsűrűség a szigeten és az 51-es út vonalában nagyobb, az 51-estől keletre kisebb. A településközi kapcsolatokat biztosító mellékúthálózat megfelelő. A térséget a Budapest – Kunszentmiklós – Tass vasútvonal szeli át észak-déli irányban, illetve a ráckevei Hévíz-vonala.

A térség északi – agglomerációhoz tartozó – felében a lakó és gazdasági, továbbá a Ráckevei Duna térségében az üdülési célú hasznosítás, délebbre a mezőgazdasági célú területfelhasználás a domináns, a Csepel-sziget belsejét, valamint a Ráckevei-Soroksári Duna-ágtól keletre eső síkvidéki területet is összefüggő mezőgazdasági területek uralkodnak. Az erdőterületek gyakorlatilag csak a Dunát és a Ráckevei Duna-ágot kísérő galériaerdőkre szorítkoznak, illetve Bugyitól északra, továbbá Dabas térségében jellemzőek az erdőfoltok. A két Duna-menti erdősáv teljes egészében része az országos ökológiai hálózatnak is. A Kiskunsági Nemzeti Park gyepterületei és a Dabas környéki területek ugyancsak ökológiai értékes területek.

A megye Dunától nyugatra fekvő része teljes egészében a budapesti agglomerációhoz tartozik. A délnyugati agglomerációs területen halad át a legnagyobb forgalom, mivel három országos szerkezeti elem, az M1 és M7, valamint az M6 autópálya lép a megye területére. Ezek mindegyike – nemzetközi és országos közlekedésben

Délkelet-Pest megyében tájegységenként különülnek el az erdőgazdasági, tanyás mezőgazdasági és pusztás részek

A Csepel-sziget agglomerációtól távolabbi részében a mezőgazdasági tevékenység jellemző

A sűrű településhálózattal rendelkező budai oldal teljes egészében a budapesti agglomeráció részét képezi

betöltött szerepe mellett – agglomerációs kapcsolatot is biztosít. A Dunántúl legnagyobb forgalmú vasútvonalai ebben a térségben érintik a megyét. Az északnyugati agglomerációs térség gyorsforgalmi utakkal nem rendelkezik, két főúti kapcsolata – a 10. sz. és 11. sz. főút – rendkívüli módon túlterhelt. A Pilis, illetve a Dunakanyar térségét feltáró főútvonalak alapvetően az agglomerációs kapcsolatokat biztosítják.

A térség ökológiai térszerkezetében a Budai-hegység és a Pilis, a Visegrádi-hegység természetvédelmi oltalom alatt álló erdőterületei meghatározóak. A tartósan jelentkező beépítési igények miatt az erdőterületek és az egyéb biológiailag aktív felületek rohamosan fogytak az elmúlt évtizedekben.

Településhálózatát északon és nyugaton a kis- és közepes méretű, döntően lakó, illetve üdülő funkciójú települések hálózata jellemzi. A délnyugati térségben a lakófunkció mellett a gazdasági, ezen belül is a kereskedelmi és logisztikai terület-igénybevételek magas aránya jellemző, de a mezőgazdasági hasznosítás is megfigyelhető. Az északnyugati térség területfelhasználásában a lakóterületek, az üdülők, valamint az erdőterületek dominálnak. A Zsámbéki-medence alapvetően mezőgazdasági hasznosítású térség.

9.2.3. A térszerkezetben közelmúltban bekövetkezett legfontosabb változások

A legjelentősebb térszerkezeti változások a megye gyorsforgalmi úthálózatát érintették. Ez mindenképp nagy jelentőségű és kedvező körülmény, hiszen a megye – annak is elsősorban a fővárost övező belső része – forgalmilag túlterhelt. Ezen enyhítettek a közelmúltban megvalósult fejlesztések.

Pest megye (és Budapest) szempontjából a legjelentősebb fejlesztés az M0 autópálya 4. sz. főút és M3 közötti szakaszának, tehát az M0 keleti szektorának kiépülése. Ezzel párhuzamosan átadásra került az M0 északi szektorában az addig hiányzó Mogyeri híd is. A megvalósult új térszerkezeti elemek nyomán az összes sugárirányú autópálya és elsőrendű főút kapcsolata létrejött a települések belterületének elkerülésével.

A megye délnyugati térségében átadták az M6 autópályát az V/C európai folyosó részeként. Ezzel megvalósult Budapest és Pécs, illetve a Dél-Dunántúl gyorsforgalmi feltárása.

Főúti fejlesztések sorában a közelmúltban egy lényeges fejlesztés valósult meg: az M4-es autótút Üllő-Albertirsa, valamint Cegléd-Abony közötti szakaszainak megépülése. Így ebben az irányban az agglomerálódás egyre távolabbi területek bevonásával folytatódik.

Szintén jelentős hatása volt a megyében az M2-es autótút kibővítésének, melynek országhatárig és azon túl történő folytatása rendkívül fontos lenne.

9.3. Pest megye megyehatáron átnyúló kapcsolatai

Pest megye centrális elhelyezkedésénél fogva a szomszédos megyékkel való kapcsolatrendszere terén is speciális helyzetben van.

A Duna az országhoz hasonlóan a megyét is kettévágja, és merőben eltérő a dunántúli és a keleti oldal kapcsolódása a tágabb környezethez. Pest megye az egyetlen megyék között, amely a folyó két partján terül el. A két oldal kapcsolata ma meglehetősen hiányos, a budapesti hidakon kívül a korábban elkészült, de nemrégiben felújított M0 déli valamint a későbbi északi híd jelent közúti kapcsolatot Pest

A megye dunántúli része intenzív közlekedési terület, az intenzív beépítési igények miatt a biológiailag aktív felületek megfogytak

Az M0 keleti szektorának kiépítésével a megyébe beérkező valamennyi autópálya települési belterületeket elkerülve kapcsolódik egymáshoz.

A megye területének feltáródását nehezítik a hiányzó hidak a Dunán és az Ipoly folyón

megye két területrésze között, amely nehezíti a szerves fejlődést megyei és országos szinten egyaránt.

A megye egyetlen országhatárral érintkező térsége az Ipoly folyó mentén elhelyezkedő Szobi járás, ahonnan az átjárhatóság ugyancsak korlátozott a szlovák oldal felé. Bár korábban számos fából készült híd volt található az Ipoly két partja között, lehetővé téve a szerves térségfejlődést, évtizedek óta csak a Letkésnél található közúti Ipoly-híd az egyetlen lehetőség a szlovák oldalra való átjutáshoz. Ennek is köszönhetően az együttműködés, a társadalmi és gazdasági kapcsolatok igen meggyengültek az Ipoly túloldalán lévő településekkel. Mivel a szobi járás közlekedési kapcsolatai a megye egészével – és így az ország egyéb területeivel – gyengék, és az elérhetőség csak a 2A út megépítésével javult valamelyest, a térség nem csak a szlovák, hanem a megye déli területeitől is nagyban elkülönülten fejlődik, inkább a Nógrád megyei trendeket követve. Hátrányos helyzete az elmúlt két évtized felzárkóztatási törekvései ellenére sem javult számottevően.

A szlovák határral szomszédos térség alacsony népsűrűségű, kis lakosságszámú, elöregedő korösszetételű, s páratlan természeti adottságai ellenére hanyatló, és elhanyagolható gazdasági kibocsátású. Az együttműködés esélyeit rontja, hogy a szlovák oldal települései sincsenek sokkal jobb helyzetben.

A határ átjárhatóságának javulásával (a tervezett Ipoly-hidak megépítésével) és általában véve az infrastruktúra javításával a helyzet valószínűleg változni fog. A térség helyi gazdaságának célirányos – döntően a Dunára, a turizmusra, a vadászatra, a tradicionális gyümölcstermesztésre és feldolgozásra épített – tudatos fejlesztése meg fogja teremteni a határ másik oldalával való érdemi együttműködések számára is a lehetőséget, ezért a megyei fejlesztési programok tervezésekor erre a térségre kiemelt figyelmet kell fordítani. A térségen belül előremutató kezdeményezések alakulnak, ilyenek az Ipoly-Csarnavölgyi mikrotérségi együttműködés, illetve a határ túloldalán lévő testvér településekkel való együttműködés mélyítése, az Ipoly-Garam menti települések együttműködésének közös Fórum működtetésével való segítése, valamint a Börzsöny-Ipoly völgye (öko) Turisztikai Régió megalapításának kezdeményezése. Feltétlenül említést érdemel az Ister-Granum EGTC, amely több megye településeit és térségeit is érintve jó keretet adhat a Pest megyei kezdeményezéseknek és a megyék közötti párbeszédnek is.

Szintén érintett a járás a felső Galga-mentével, és az Aszódi térséggel közösen a **Nógrád megyével** való kapcsolatrendszerben. Pest megye ezen járásai sok tekintetben a nógrádi adottságokhoz hasonló paraméterekkel bírnak. A térség fejlesztését érdemes a szomszédos Nógrád megyei fejlesztési elképzelésekkel összhangban tervezni. Nógrád és Pest megye viszonylatában az onnan hozzánk áramló munkavállalói kapcsolatok a legjellemzőbbek, naponta ezrek ingáznak a megyébe, döntően Vácra, Dunakeszire dolgozni.

A legrövidebb közös megyehatár **Heves megye** irányában alakult ki. Pest megyének Heves megyével alapvetően szintén a munkahelyteremtés, a komplex turisztikai csomagok létrehozása, a közlekedési tengely mentén a gazdasági együttműködés fokozása, illetve az egészségügyi ellátás terén vannak, és lehetnek szorosabb kapcsolatai a jövőben is.

Jász-Nagykun-Szolnok megyével a Tápíó-menti járások határain érintkezik Pest megye, s szintén a munkahelyteremtés, az egészségügy, a rekreáció és a természeti értékek védelme lehetnek a közös felületek, az együttműködés területei. A hosszú idő óta csak a tervekben szereplő Tápíó-menti feltáró út mindkét megye közlekedését, s a kapcsolatrendszert is javíthatná a határ menti térségekben.

Az államhatár menti térség Pest megye legnagyobb válságban lévő területe

Szükséges a megyehatárokon átívelő együttműködés Nógrád megyével a szomszédos járások fejlesztése során

A Tápíó-menti járás fejlődését egy Jász-Nagykun-Szolnok megyével közös feltáró út segítheti

Megyénknek **Bács-Kiskun megyével** az átlagosnál szorosabbak a kapcsolatai, a két megye viszonylag nagy, hasonló adottságú és problémákkal küszködő területekkel érintkezik. Kecskeméthez a Ceglédi járás települései fizikailag jóval közelebb vannak, mint Pest megye centrális területeihez, ez érvényes a gazdasági és a társadalmi kapcsolatokra egyaránt. Kecskemét, mint „Csapágyváros” gyors fejlődése erőteljes húzó hatást gyakorol Pest megye érintett, Kecskemét vonzáskörébe tartozó települései és az ott lakók életére.

Kecskemét fejlődése erőteljes hatást gyakorol Pest megye déli térségeire

Több mint húsz Pest megyei, s közel ötven Bács-Kiskun megyei települést érint a Homokhátság komplex problémaköre, melynek megoldását elősegítendő a két megye és régió már 2004-ben térségi fejlesztési tanácsot hozott létre. Nemcsak a vízgazdálkodás, hanem a vidéki térségek megújításának minden vetülete szerepet kaphat az érintett területek közös fejlesztésében.

Pest megye a Homokhátság fejlesztését Bács-Kiskun megyével közösen kívánja megvalósítani

A Budapesti Agglomeráció 1996-ban lehatárolt hivatalos kiterjedése az elmúlt évtizedben nem változott, határai nyugaton egybeesnek Pest megye és a Közép-magyarországi régió határával. Ez a lehatárolás természetesen már meglehetősen elavult, nem veszi figyelembe az utóbbi évek során a térségünkben megfigyelhető fejlődési folyamatokat, irányokat. Budapest ugyanis jelentős vonzást gyakorol **Fejér megye** Pest megyével szomszédos területeire is, ami Székesfehérvár központi pozíciót gyengíti. A főváros hatása már nem csak a statisztikai alapon kijelölt agglomeráció térségére terjed ki, hanem azon messze túlnyúlva kihat a szomszédos megyékre, Pest megye területi kiterjedésének sajátosságaiból adódóan elsősorban a nyugatról határos Fejér, illetve Komárom-Esztergom megyére.

A Pest és Fejér megye közötti összefonódások több téren megfigyelhetők. Az elmúlt évek során jelentős volt a fővárosból történő kiköltözések következtében megjelenő lakóterület-fejlesztési igény a budapesti agglomeráció határain kívül is, illetve a főváros közvetlen környezetének telítettsége és az agglomerációs törvény korlátozásai miatt ez a fejlesztési igény folyamatosan jelentkezik a nyugatról határos szomszédos megyék keleti sávjában.

Fejér megye keleti területe az agglomerációs települések jegeit viseli Budapest erőteljes vonzása miatt

A lakásépítésen túlmenően a gazdasági terjeszkedés is jelentős területigénnyel jelent meg az elmúlt időszakban, elsősorban a Duna menti települések környezetében az M0-ás, az M6-os, valamint az M1-es és M7-es autópályák vonzásának „köszönhetően”. E fejlődés koordinációja, megfelelő keretek közé szorítása elsőrendű feladat, amelyben elengedhetetlen a megyehatárokon átnyúló kapcsolatok erősítése.

A két megye kapcsolatait alapvetően az úthálózatok, a vasútvonalak és a mindkét megyét érintő hajózási útvonal, a Duna biztosítják. A szoros együttműködés alapja a közlekedési infrastruktúra, amelynek legfőbb összekapcsoló elemei a megyéinken keresztülmenő IV. számú Helsinki Folyosó (Berlin / Nürnberg – Prága – Pozsony / Bécs – Budapest – Kostanca / Szaloniki / Isztambul), az M1-es autópálya, az V és V./B. számú Folyosó (Velence – Trieszt / Koper Ljubljana – Budapest – Ungvár – Lvív), az M7/M70-es gyorsforgalmi út, a V./C. számú Helsinki Folyosó (Plocse – Szarajevó – Eszék – Budapest), az M6/M56 utak, valamint a VII. számú Folyosó, amely maga a Duna. Az autópályákon túlmenően a 6. sz. és a 7. sz. főút jelent fontos közúti összeköttetést a két megye között.

A szinte kizárólag főváros-centrikus úthálózati fejlesztések miatt a két megyében szükséges belső kapcsolatok hiányából adódóan a megyék, járások, települések közötti kapcsolatok alapját képező egyik legfontosabb alapelv, a kohézió szenved csorbát. A két megyére jellemző térszerkezeti megosztottság – amely a fő közlekedési- és a településhálózati rendszerek ellentmondásaiból adódik – enyhítése

érdekében fontos, és csak közösen megvalósítható feladat a megyehatárok menti települések közötti összeköttetésének elősegítése.

Komárom-Esztergom megye vonatkozásában a fent említetteken túlmenően elsősorban a Dunában, és a Dunakanyarban rejlő lehetőségek közös kiaknázása, illetve az egyre inkább nyilvánvalóvá váló, s adatokkal is alátámasztható Győr-Komárom-Pest megyei térség – mint gazdasági övezet – egymásra épülő fejlesztése lehet a közös cél.

Komárom-Esztergom megyével közös gazdaságfejlesztés valósítható meg

Ez előbbi vonatkozásában 2004-ben az érintett megyei és regionális fejlesztési tanácsok, illetve járásek létrehozták a Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanácsot, források hiányában azonban a Tanács – bár az első években több programot is kidolgozott – érdemi eredményeket, megvalósult fejlesztéseket, programokat nem tudhat maga mögött.

Valamennyi környező megyével kapcsolatban elmondható, hogy a közlekedési kapcsolatok javítása, a Dunán való átkelési lehetőségek számának növelése közös érdek, hiszen a szomszédos megyékből, az ország távolabbi területeiről, valamint a környező országokból jelentős számú gépjármű halad át Pest megyén naponta tranzit forgalomként, ezzel is fokozva a közlekedési és a környezeti terhelést a térségben.

10. PEST MEGYE BELSŐ ADOTTSÁGAI, KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSOK

10.1. Természeti adottságok

10.1.1. Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

Magyarország földrajzi helyzetének egyik legfőbb jellemvonása az átmeneti jelleg, mivel különböző morfológiájú, éghajlatú, növényzetű és talajú tájak találkoznak ebben a térségben. Ez az összetett táji arculat az ország középső részén fokozottan érvényre jut. A megye területe természeti, táji szempontból rendkívül változatos: megtalálhatók itt a karbonátos és vulkáni eredetű középhegységek, a törések, illetve vízfolyások formálta dombvidékek, folyóvízi feltöltésű síkságok. A táj meghatározó eleme a Duna folyó.

A megye területére elsődlegesen a mérsékeltén hűvös - mérsékeltén száraz éghajlati vonások jellemzők. Az éghajlat és a domborzat következtében Pest megyében egyaránt előfordul meleg, mérsékeltén meleg és hűvös éghajlatú terület, ami alapján a síksági részek évi középhőmérséklete meghaladja a 10°C-t, a dombsági területeken 9-10°C, a legmagasabb részeken már csak 7°C körüli középhőmérséklet a jellemző. A hegységekben a júliusi középhőmérséklet nem éri el a 19°C-t sem, miközben a megye déli területein 21°C-nál is magasabb. A megye déli peremén a napsütéses órák száma évi 2100, az északi és magasabb területeken viszont csak 1950-2000 óra a mutató értéke.

Jelentős különbség van a lehullott csapadék mennyiségében a megye egyes részei között. A középhegységekben átlagosan 750-800 mm, az alacsonyabb síksági és dombsági területeken már csak 500-600 mm csapadék hull évente. Ennek eredményeként a megye jelentős része aszályos vagy aszályra hajlamos. Az éghajlatot is befolyásoló természetes növényzet és talajtakaró tekintetében a terület erősen differenciált. A városi hatás az agglomeráció sűrűn beépített területein jelentősen módosítja a helyi klimatikus viszonyokat.

Ma már bizonyított, hogy az éghajlatváltozás az egyik legfontosabb hatás, amely társadalmi és gazdasági életünket befolyásolja, ezért szükség van kidolgozni olyan, a megváltozott éghajlathoz való alkalmazkodási stratégiát, amely lassíthatja a változás előrehaladását, illetve olyan szakmapolitikai feladatokat kell megfogalmazni és végrehajtani, ami minden szinten – egyénileg, települési, járási, megyei szinten és országosan is – az éghajlatváltozás megfékezésének irányába hat. Ez három nagy területen lehetséges:

1. Energiafelhasználás, energiahasznosítás
2. Környezetgazdálkodás, környezet- és természetvédelem
3. Vízgazdálkodás

Ezért az éghajlatváltozás hatásainak lassítására vonatkozó Pest megyei helyzetértékelés, valamint javaslatok külön dokumentumban, a Pest Megyei Klímastratégiában található. Ezért itt csak részben, összefoglalóan jelennek meg a javaslatok az Energiaellátás és a Környezetgazdálkodás, Környezeti elemek állapota, Felszíni és felszín alatti vizek minősége, valamint a Közlekedés fejezetekben kerül részletezésre.

Pest megye földrajzi helyzetéből és a fővároshoz kötődő kapcsolatából adódóan sajtós helyzetben van a klímaváltozással szembeni érzékenység szempontjából is. A klímaváltozás következtében gyakoribbá és hosszabbá váló nyári hóhullámok az

Az éghajlatváltozás kiemelt módon érinti Pest megye agglomerációs térségét és a Homokhátságot

agglomerációban intenzívebben beépített és nagyobb népsűrűséggel bíró területeken fokozottabb hatást fejtenek ki az ország és a megye kevésbé beépített részeihez képest. A csökkenő és rendszertelenebbé váló éves csapadékmennyiség nehezíti a megye mezőgazdasági szerepének megerősödését.

A nagy intenzitású csapadék, zivatarok, jégesők gyakoriságának növekedése mind a hegyvidéki, mind a síksági területeken fokozódó erózióhoz, löszös területeken suvadáshoz, deflációhoz vezet, ami súlyos környezeti katasztrófák veszélyét hordozza magában. A változékonyabb időjárás, az erős széllel járó viharok gyakorisága mind a mezőgazdaságban, mind az erdőgazdálkodásban új kihívásokat jelent a gazdálkodók számára. Amíg a folyók – általában – csökkenő vízhozama növeli az aszályos időszakok hosszát; addig a hirtelen bekövetkező felhőszakadások következtében az árvizek csúcsmagasságának emelkedése – felkészületlenül – lokális elöntéseket, belvizeket okoz a sűrűn beépített területeken a Duna, az Ipoly és a Tisza vízgyűjtő területén egyaránt. A gyakran változó talajvízszint miatt a talaj teherbírása, tápanyagtartalma csökken. A téli hőmérséklet-emelkedés a hideget kevésbé tűrő élőlények térhódításának kedvez a honos fajokat kiszorítva, ami teljes populációk pusztulásához vezethet mind a növény, mind az állatvilágban.

Az egyre melegebb nyarak – különösen a települések központjában, a beépített, nagy burkolt felületekkel rendelkező településrészekben – egyre nehezebben elviselhetők. Az elmúlt évtizedben sok városközpont újjáépült, a klímaváltozás elleni védelemre csak kevés település gondolt, és még kevesebb tudott e nagy költségigényrel rendelkező tevékenységre anyagi forrásokat biztosítani.

A növekvő hőmérséklet ellensúlyozására szükséges minél nagyobb felületek – ezekből minél nagyobb közterületek – árnyékolása, ivóvízzel való ellátása. A friss levegő áramlásának segítése és a helyi mikroklíma javítása érdekében újra kiemelt szerepet kell biztosítani a tereken és utcákon a fáknak, a növényzetnek. Számos építészeti megoldás is használható kiegészítésként. A lehulló falevelek komposztként történő felhasználása a talaj tápanyag-utánpótlásában jelentős szerepet kell, hogy kapjon.

A településfejlesztési és településrendezési eszközökben és a közterek kialakításában is hangsúly kell fektetni a zöldfelületek (védőerdősávok, közparkok és fasorok, azaz összefüggő zöldfelületi rendszer) növelésére a hőség csökkentése, a vízgazdálkodás javítása, illetve a viharos szelek erejének mérséklése érdekében.

Mind az épületek és burkolatok anyaghasználatának kiválasztásakor, mind a növénytelepítésben a fajok, fajták kiválasztásában tudatosan, előre átgondoltan kell alakítani környezetünket a viharok hatásainak kivédéséért.

10.1.2. Vízrajz

A megye legnagyobb felszíni vízfolyása a Duna, amelynek mintegy 100 km-es szakasza esik a megye területére. A Duna egyetlen jelentős Pest megyei mellékfolyója az Ipoly, ami egyúttal a nagy folyam egyetlen baloldali mellékfolyója Magyarországon. A Tisza vízgyűjtő területéhez tartozó megyei vízfolyások közül legjelentősebbek a Galga és a Tápió. A hegyvidéki, dombosági területeken természetes patakok, a síkvidéken csatornák található nagyobb számban. Természetes tavak hiányában nagy a mesterségesen kialakított bányatavak illetve víztározók száma a megyében. A délegyházi törendszert, amely közel 50 hektáros területet foglal el, mind közül a legnagyobb.

A klímaváltozás hatásainak mérséklésére, a szélsőséges meleg enyhítésére nincsenek felkészülve a települések

Az aszályos időszakok és erős viharok gyakorisága növekedni fog

A Duna alakító munkája a talajvíz elhelyezkedésében és ivóvízbázisok kialakításában is fontos szerepet játszott

A Duna-völgy területén a talajvízszint 2-4 m mélyen húzódik, de szoros összefüggésben áll a Duna vízállásával. A talajvíz mennyisége jelentős (a Szentendrei-szigeten 7 l/s.km²), a minőségét a csatornázatlan települések kommunális szennyvizei és mezőgazdasági kemikáliái veszélyeztetik. Különleges adottság a Dunát kísérő nagyszerkezeti vonal, melyhez jelentős hévíz-előfordulás kapcsolódik. A hegyekben számos forrás ered. A Dunától északkeletre fekvő teraszrendszer településeinek a talajvíz kb. 5-6 m mélyen helyezkedik el, mennyisége jelentős (2-3 l/s.km²). A Dunától délkeletre is jelentős talajvízkészletek tárolódnak a kavicsos rétegben, átlagosan 2-4 m mélységben. A Dunai vízbázisok a megye egyik legnagyobb jelentőségű természeti kincsei. Az alföldi területek, különösen a Homokhátság területei talajvízben és rétegvízben is szegényebbek.

<i>Pest megye területén található kijelölt közüzemi ivóvízbázisok</i>		<i>Pest megye területén található kijelölt egyéb ivóvízbázisok</i>	
Település	Vízbázis megnevezése	Település	Vízbázis megnevezése
Budapest XXI., Halásztelek, Szigetszentmiklós, Szigethalom, Tököl	Csepel- Halásztelki vízbázis – üzemel	Dunaharaszti	T-6, Duna-1 és Duna-2 jelű kuttak vízbázisa – üzemel
Budakalász	Poljána karsztvízkút vízbázis – üzemel	Százhalombatta	MOL Nyrt. Dunai Finomító Dunafüredi ivóvíztelep – üzemel
Dunabogdány	Dunabogdány vízbázis – üzemel	Visegrád	K-7 kataszteri számú ásványvízkút vízbázisa – üzemel
Érd	Érd Sasvárosi vízbázis – üzemel	<i>Pest megye területén található további közüzemi ivóvízbázisok</i>	
Érd, Budapest XXII. ker.	Érd Dunaparti vízbázis – vízhasználat szünetel	Aszód, Domony	Aszód és Domonyvölgy ösközségi Vízmű vízbázis – üzemel
Göd	Felsőgödi vízbázis – nem üzemel	Dudapest IV. ker., Dunakeszi	Balpart I-II. vízbázis – üzemel
Kisoroszi, Tahitót-falu	Kisoroszi vízbázis – üzemel	Diósd, Érd	Diódsi vízbázis – üzemel
Leányfalu, Tahitót-falu	Leányfalui vízbázis – üzemel	Domony	Domonyvölgyi Üdülőterületi Vízmű vízbázis – üzemel
Mende	Mende Községi vízbázis – üzemel	Dunakeszi	Dunakeszi vízbázis – üzemel
Monor, Gomba	Monor-Gomba-Bénye térségi vízbázis – üzemel	Göd	Göd Regionális vízbázis – üzemel
Nagybörzsöny	Nagybörzsönyi vízbázis – üzemel	Nagymaros	Nagymaros Városi Vízmű vízbázis – üzemel
Ócsa	Ócsai Városi Vízmű vízbázis – üzemel	Perőcsény, Tésa	Tésai vízbázis – üzemel
Perbál	Perbáli Vízmű, Kőbölkút-forrásfoglalás vízbázisa – üzemel	Pilisvörösvár, Pilisszántó	Pilisszántó D és Pilisvörösvár É jelű vízműkuttak vízbázisa – üzemel
Pilisborosjenő	Pilisborosjenő Községi vízbázis – üzemel	Szigetmonostor, Pócsme gyér	Horányi I-III. vízbázis – üzemel
Pilisszentkereszt	Községi Vízmű források vízbázis – nem üzemel	Szigetmonostor	Szigeti I-II. vízbázis – üzemel
Pócsmegyer, Szigetmonostor	Pócsmegyeri I-III. vízbázis – üzemel	Szigetszentmárton	Szigetszentmártoni vízbázis – üzemel
Pócsmegyer, Tahitót-falu	Surányi vízbázis – üzemel	Tura	Turai vízbázis – üzemel
Ráckeve	Ráckeve I-II. vízbázis – üzemel	Vác	Buki-szigeti vízbázis – üzemel
Szigetmonostor	Monostori I-V. vízbázis – üzemel	Vámosmikola	Vámosmikolai vízbázis – üzemel
Szentendre	Északi vízbázis – üzemel	Verőce	Verőcei vízbázis – üzemel
Szentendre	Pap-szigeti vízbázis – üzemel	<i>Pest megye területén található távlati ivóvízbázisok</i>	
Szentendre, Budakalász, Pomáz	Regionális Déli vízbázis – üzemel	Kismaros, Nagymaros	Kismaros-Nagymaros távlati ivóvízbázis
Tahitót-falu	Tótfalui vízbázis – üzemel	Lórév, Makád	Lórév-Makád távlati ivóvízbázis
Tahitót-falu, Kisoroszi	Tahi I-II. vízbázis – üzemel	<i>Pest megye területén található további egyéb ivóvízbázisok</i>	
Tököl, Szigetújfalú	Tököl-Szigetújfalú vízbázis – üzemel	Veresegyház	B-15 kataszteri számú hévízkút vízbázisa – üzemel
Vecsés	Vecsés Községi vízbázis – üzemel		
Visegrád	Visegrád Városi vízbázis – üzemel		

Zebegény

Zebegényi üzemelő sérülékeny
(partisúrésű) vízbázis – üzemel

10.1.3. Élővilág

A természetes növénytakaró és a talajviszonyok tekintetében a megye középső része erősen differenciált, a délkeleti területen az alföldi flóraelemek viszonylag összefüggő területet foglalnak el. Az északnyugati hegyvidéki terület potenciális erdőtársulásai a cseres kocsánytalan tölgyesek, a gyertyános kocsánytalan tölgyesek, a tölgy-kőris-szil ligeterdők és a karsztbokorerdők. Jelentős felületen találunk sztyeppréteket. Az erdőgazdasági területeken vegyeskorú keménylombos és fenyőerdők díszlenek. Az alföldi területek potenciális erdőtársulásai között a gyöngyvirágos tölgyesek, a borókás-nyárasok, az alföldi gyertyános tölgyesek és tölgy-kőris-szil ligeterdők az elterjedtebbek. Jelentős felületeket borítanak nyílt társulások. A Dunától nyugatra sajátos színfoltot képviselnek a Tétényi-fennsík főbb potenciális erdőtársulásai, a karsztbokorerdők és a tatárjuharos tölgyesek. A nyílt társulások között elterjedtek a sziklagyepek és a pusztafüves lejtős sztyepprétek.

A megye budapesti agglomerációhoz tartozó része az ország legintenzívebben hasznosított és legsűrűbben beépített területe. A mesterséges felszínek – legyenek azok lakóterületek, gazdasági, vagy egyéb különleges területek – nagyrészt kiszorították a természetes vegetációt a területről. Az eredeti növényzet itt foltokban és elsősorban a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken lelhető fel.

Az ország egész területén és Pest megyében is az erdőszéleken, az utak mentén és a parlag területeken különösen elterjedtek, de a gyepterületeket és legelőket is évről évre intenzívebben szennyezik az invazív fajok. Jelentősen károsítják az erdőket, tisztásokat, réteket, legelőket, vízparti ligetes sávokat. Bírják a szárazságot, a hideget és a szennyezést, ezért kiszorítják az őshonos erdei élővilágot, hatalmas területeken alakítják át az őshonos ligeterdőket. Az invazív fajokkal szennyezett területek elsősorban a Gödöllői dombságban található Pest megyében, de de szinte mindenütt előfordulnak a belterületekhez és utakhoz közelebb fekvő illetve a felhagyott gazdálkodású területeken, az új beépítéseknél, a hegyvidéktől az alföldi vidékekig.

A megjelenő idegen fajok kiszorítják az őshonos növényfajokat

A megye természetes állatvilága az intenzíven hasznosított területektől távolabb, a zavarással kevésbé terhelt területekre húzódott vissza. A Börzsöny, a Pilis és a Gödöllői-dombság erdősegei gazdag nagyvadállománnyal rendelkeznek. A Börzsöny és a Pilis erdeiben az őz, a gímszarvas, a vaddisznó és a hatvanas években betelepített muflon él nagy számban. Mindkét hegységben előfordul a hiúz és a vadmacska. A Gödöllői-dombságban az egykori kormányzati vadászterület állatvilága is igen gazdag. A Börzsöny belső területeinek zavartalanságát jól jelzi, hogy számos, zavarásra fokozottan érzékeny, a kipusztulás szélén álló madárfajnak nyújt menedéket. A megye ragadozómadarai közül a kékvércse, kabasólyom, az egerészölyv, a héja és a karvaly a legelterjedtebb, de a kerecsensólyom is előfordul. Az alföldi szikesek és vizes területek madárvilága gazdag.

10.1.4. A táj jellemzői

A megye északnyugati része a Pilishez tartozik, ahol a táj felszíne egységesen karbonátos kőzetű, sasbérc vonulatokból álló alacsony középhegység. Az északnyugati tájrészt túlnyomóan erdők borítják, a keleti tájrészen 1/3-os megoszlásban réteklegelők; cseres-tölgyes erdők; valamint szántók, szőlők és kertek osztoznak. A völgyek aljának réti öntéstalajain húzódnak a települések, míg a többi terület rét, legelő, illetve szántó. A terület Budapest és a népességüket, így lakóterületeiket is rohamosan növelő agglomerációs települések lakóterületének és hétvégi kiránduló

Pest megye változatos arculatú tájképe a területhasználattal nagyban befolyásolja

övezetének része, emiatt jelentős a táj közlekedési igénybevétele. A Pilisi medence a Budai-hegység és a Pilis között húzódik. Nagyobb összefüggő zöldfelületeit a két hegység peremén húzódó, azok jellegzetességét magukon viselő erdőterületek alkotják. A Pilisi medence meghatározó eleme a 10. sz. út, amely kettészeli a térséget és egyben összeköti a fővárossal. Mára a főút által feltárt térségben a lakóterületek uralják a beépített területek túlnyomó részét

A Pilisi medencétől kelet felé, a Duna irányába haladva a táj képét a Duna vízparti jellege és a főváros közelsége határozza meg. A Duna-menti sáv a főváros hétvégi vízisport és rekreációs igényeit elégíti ki, míg a kavicsos altalajú háttérterületek az ivóvízbázis funkcióját látják el. A Dunára néző eróziós-deráziós völgyekkel tagolt hegyláb felszín túlnyomóan kertgazdasági, üdülőterületi hasznosítású, a magasabb térszíneken erdőgazdálkodás jellemző. A Pilis keleti vidéke, a Visegrádi-hegység és a Szentendrei-sziget életében a turisztika és az idegenforgalom nagy szerepet játszik.

A Börzsöny a harmadidőszaki vulkáni tevékenység nyomán jött létre. Önálló hegycsúcsok rendszere, amelyek a belőlük kiinduló gerinckel és "V" alakú völgyekkel együtt adják tájképi értékét. A Börzsöny összefüggő, nagy erdősegeit – a Pilissel, Visegrádi-hegységgel összehasonlítva – kevésbé érték az urbanizációs hatások. Kivánduló turizmusban betöltött szerepe kimagasló. Települési területek a hegységhez csak annak peremén csatlakoznak, másik csoportjuk az Ipoly mellett fekszik, de ezek is jobbra alacsony lélekszámú kistelepülések.

*A Börzsöny Magyarország leg-
érintetlenebb,
erdővel borított
vidéke*

A Dunától keletre fekvő kavicssteraszok településeinek területén a lakóterületek növekedése mellett a nagy helyigényű gazdasági, kereskedelmi funkciók, az intenzív urbanizálódás és a mezőgazdasági területek magas kihasználtsága a jellemző. Északról dél felé közeledve fokozatosan csökken az erdők, rétek, patakparti fásítások területi részaránya. A településcsoport életében meghatározó szerepű a 2. sz. főút, az M2 gyorsforgalmi út és a Budapest-Vác-Szob vasútvonal. A táj szervesen kapcsolódik a Börzsöny összefüggő erdőterületeihez és a Cserhát-alja erdős vonulataihoz. A táj jelentős részét a főváros és a Duna bal parti beépített területek foglalják el. Vác környékén elsősorban a hétvégi, kiskertes üdülési igények realizálódnak. A fővárostól távolodva a táj arculatára a nagy kiterjedésű szántók, a tölgyesek és rétek, legelők jellemzőek. A maradék területen a települések és kertek osztoznak.

A Gödöllői-dombságot két jelentős főközlekedési útvonal szeli át, az M3 autópálya és a 3. sz. főút. A települések az elmúlt évtizedekben dinamikusabban fejlődtek, mely kezdetben a hétvégi pihenést szolgáló zártkerti területek terjeszkedésében, majd később a fővárosból kitelepülők számának gyarapodásával a lakóterületek növekedésében is megmutatkozott. Ez a folyamat maga után vont az ipar, kereskedelem és szolgáltatások fejlődését is. Gödöllő térsége zöldfelületi szempontból viszonylag kedvező adottságokkal rendelkezik. A Dunától keletre, a pesti oldalon a legjelentősebb, összefüggő erdőterületek találhatóak. A táj legjelentősebb és legértékesebb zöldfelületi állományát a Gödöllő körüli nagy kiterjedésű, korábban elsődlegesen vadászati rendeltetésű erdőterületek alkotják. A térség jó közlekedési adottságokkal rendelkezik, települései jól megközelíthetőek. A terület kedvező természeti adottságait elsősorban a mezőgazdaság hasznosítja, de rekreációs potenciálja is jelentős.

A Galga-völgy jellemző tájhasználati módja a mezőgazdaság. A táj alacsony-dombosság, gyepek, illetve szántók uralják. A települések megélhetésében hagyományosan a kertgazdálkodás szerepe kimagasló. A kertészeti hasznosítás az Alsó Galga-völgy tájképi arculatát is meghatározza a Domonytól Turáig terjedő térségben.

A Galga mentiek megélhetésében a kertészet kiemelkedő fontosságú

A Gödöllői-dombság Alföldbe mélyen benyúló déli felén az erdők mellett nagyobb teret foglalnak el a szántók, melyet akácok és tatárjuharos tölgyes erdőmozaikok és erdőgazdasági területek tarkítanak. Az itt található települések növekedése az utóbbi néhány évben vált különösen intenzívvé. A terület-felhasználásban bekövetkezett változások, átstrukturálódások a mezőgazdasági területek, azon belül is főként a kertgazdálkodási területek és gyümölcsösök rovására mentek végbe. A térség fontos szervezője a Budapest-Újszász-Szolnok vasútvonal és a 31. sz. főút.

A fővárostól délkeletre fekvő Pesti-síkság csekély relatív reliefű hordalékkúp-síkság területén kb. 1/3-1/3 részt foglalnak el a szántók, illetve a homoki tölgyesek a humuszos homoktalajú területeken. A tájat patak völgyek ártéri jellegű sávjai tagolják, ahol a szántók, ártéri ligeterdők mellett rét-legelő területek is találhatóak. Jelentős és egyre növekvő részt foglalnak el a beépített területek. A Csepel-szigeten, a Ráckevei-Soroksári Duna-ág mindkét partján már évtizedek óta fejlődő üdülési infrastruktúra és üdülőkörzetek alakultak ki. A táj sajátos elemei a kavicsvagyton kitermelését követően visszamaradt bányatavak, amelyek környékei korábban üdülési célú fejlődésnek indultak, az elmúlt években pedig több helyütt új lakóterületek jöttek létre a tavak közelében. Az üdülés környezeti terhelést okoz a településeken

A megye déli, délkeleti alföldi területeinek legnagyobb része kultúrtáj. A tájhasználatban a síkvidéki jellegnek megfelelően a nagy kiterjedésű szántók, gyepek az uralkodóak, melyeket csak kisebb erdőterületek szakítanak meg. A Felső-Kiskunsági puszta változatos mikro-domborzatú terület, amely összességében "tökéletes" síkság. A térség vizes élőhelyeinek mai arculatát a múlt században kezdődött vízrendezések eredményezték, melyek utolsó fázisa az 1920-as években épített Duna-völgyi Főcsatorna (DVCS) volt. Ez a tájalakító munka a valamikori mocsárvilágot a mai, nagyrészt szikes pusztai gyeppe alakította át. A Peszéradacsi rétek területe tipikus kiskunsági mocsár-, láp- és kaszáló rétek, valamint természetközeli erdők együttese.

A megye délnyugati térségében a műszakilag igénybe vett művi felületek dominanciája jellemzi a tájat. A térség sűrűn beépült. Meghatározó szerepűek a lakóterületek, a kereskedelmi, gazdasági és logisztikai terület-igénybevétel sajátos beépítési formái és a sűrű közlekedési hálózat. A térség tájkarakteréhez tartoznak a jelentős zártkerti területek. Ökológiailag értékes, helyi védettségű terület is csak elvétve fordul elő.

A Budai-hegységet jelentős környezeti terhelés éri a beépítettség növekedése és a jelentős kirándulóforgalom miatt

A Budai-hegység területén a főváros, és – kisebb részt – Pest megye osztozik. Főváros közeli, illetve fővároson belüli elhelyezkedéséből adódik, hogy több helyen lakóterületek fogják közre, melyek állandó nyomással nehezednek a területre. Jelentős természeti értékei a változatos felszíni formák, a ritka fajokban gazdag állat- és növényvilág, valamint a barlangok. A hegység elsősorban a fővárosiak kirándulóterületének számít. A Budai Tájvédelmi Körzet az agglomeráció leglátogatottabb és egyben legterheltebb zöldfelületi eleme.

A Zsámbéki-medencében a jó minőségű talajnak köszönhetően jelentős a mezőgazdasági termelés, azon belül is a szántóföldi növénytermesztés. Erős kultúrhatásnak kitett a terület, sok a volt zártkerti és üdülőterület. Számottevő környezetterhelő tevékenységet a térségben nem folytatnak. A térség nagyobbik részét alapvetően lakófunkciójú, a tájba illeszkedő – agglomerációs mércével mérve – kisebb

A Duna-völgyi főcsatorna megépítése lecsapolta a mocsarakat és átalakította a táj hagyományos arculatát

települések uralják. A települések körül túlnyomóan szántók, illetve erdőfoltok adják a táj változatosságát. Az elmúlt tíz évben a tartósan nagy arányú betelepülés következtében nőtt a művelésből kivett területek nagysága. Az ökológiailag értékes területek (erdő, rét, legelő, nádas) aránya egyharmad körüli.

10.1.5. Természet és tájvédelem

A különböző életközösségek, geológiai, vízrajzi, tájképi értékek megóvásának leg-hatékonyabb eszközei a természetvédelmi területek. A védettségi kategóriák egy-részt az élővilág táj- és természetvédelem szempontjából legértékesebb területeit jelölik, amelyek a területi érzékenységi kategóriarendszerben a legérzékenyebbek.

A megye területét érintő országos jelentőségű védett természeti területek – kettő nemzeti park és négy tájvédelmi körzet – összes területe 74 ezer hektár, a tizen-kettő természetvédelmi területét meghaladja az 1000 hektárt, együttesen a megye területének mintegy 12%-át teszik ki. A 81 helyi jelentőségű védett természeti terület csaknem 12 ezer hektárnyi területe a megye területének 1,8%-át foglalja el. A volt megyei jelentőségű természetvédelmi területek a megyei hatáskörből telepü-lési önkormányzati hatáskörbe kerültek át. Az így kialakult helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartásáról vagy megszüntetéséről, új területek kialakítá-sáról a helyi önkormányzat rendelkezik.

Pest megye te-rületének több mint tíz száza-léka áll termé-szetvédelmi ol-talom alatt

Országos jelentőségű védett természeti területek:

- Duna-Ipoly Nemzeti Park
- Kiskunsági Nemzeti Park
- Budai Tájvédelmi Körzet
- Gödöllői-dombvidék Tájvédelmi Körzet
- Ócsai Tájvédelmi Körzet
- Tápió-Hajta vidéke Tájvédelmi Körzet
- Budakalászi Kemotaxonómiai Botanikus Kert Természetvédelmi Terület
- Peregri parkerdő Természetvédelmi Terület
- Csévharaszi borókás Természetvédelmi Terület
- Dabasi turjános Természetvédelmi Terület
- Ceglédi-rét Természetvédelmi Terület
- Érdi Kakukk-hegy Természetvédelmi Terület
- Fóti-Somlyó Természetvédelmi Terület
- Gödöllői Királyi Kastélypark Természetvédelmi Terület
- Magyarország Földrajzi Középpontja Természetvédelmi Terület
- Szentendrei rózsatermőhelye Természetvédelmi Terület
- Turai legelő Természetvédelmi Terület
- Vácrátóti Botanikus Kert Természetvédelmi Terület

A megye területén számos védett és fokozottan védett barlang található.

Pest megye területén nagy kiterjedésűek a 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes ren-delettel kijelölt érzékeny természeti területek (ÉTT):

1. Kiemelten fontos ÉTT-ek térségei: Turjánvidék, Gerje-perje sík, Szentendrei-szi-get
2. Fontos ÉTT-ek térségei: Hajta és Tápió-mente, Gerecse és Pilis közti dombvidék
3. Tervezett ÉTT-ek térségei: Ipoly-völgy, Csepel-sziget és környéke, Monor-Irsai ha-lomvidék.

*Natura 2000 területek:**Különleges madárvédelmi területek*

- Abonyi kaszálóerdő (HUDI10001)
- Börzsöny és Visegrádi-hegység (HUDI10002)
- Jászkarajenői puszták (HUDI10004)
- Felső-Kiskunsági szikes puszták és turjánvidék (HUKN10001)

Különleges természetmegőrzési és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek

- Börzsöny (HUDI20008)
- Duna és ártere (HUDI20034)
- Pilis és Visegrádi hegység (HUDI 20039)
- Nyugat-Cserhát és Naszály (HUDI 20020038)
- Szigeti homokok (HUDI 20047)
- Gödöllői Dombság (HUDI 20023)
- Hajta-mente (HUDI 20025)
- Alsó-Tápió és patak völgyek (HUDI 20050)
- Felső-Tápió (HUDI 20019)
- Rekettyés (HUDI 20043)
- Tápiógyörgye-Újszilvási szikesek (HUDI 20024)
- Székek (HUDI 20046)
- Gerje mente (HUDI 20021)
- Jászkarajenői puszták (HUDI20056)
- Gógány- és Kőrös-ér mente (HUDI 20022)
- Nagykőrösi pusztai tölgyesek (HUDI 20035)
- Turjánvidék (HUDI 20051)
- Peszéri erdő (HUDI 20002)
- Felső-kiskunsági turjánvidék (HUKN20003)
- Felső-kiskunsági szikes puszták (HUKN20001)
- Ráckevei Duna-ág (HUDI 20042)
- Szigethalmi homokbuckák (HUDI 20045)
- Érd-Százhalombattai táblarög ((HUDI 20052)
- Érd-tétényi plató (HUDI 20017)
- Budaörsi kopárok (HUDI 20010)
- Budai-hegység (HUDI 20009)
- Nyakas-tető szarmata vonulat (HUDI 20037)
- Debegió hegy (HUDI 20014)
- Gödöllői dombság peremterületei (HUDI 20040)
- Veresegyházi medence (HUDI 20055)
- Csévharaszi homokvidék (HUDI 20012)

Nemcsak egyedi jogszabályban kihirdetett természetvédelmi területek vannak a megyében. Számos ex lege védelemben részesült szikes tó és láp is található, amelyek védett természeti emlékek és védett természeti területnek minősülnek. Számos természeti emlék; egyes földtani alapszelvények, kaptárkövek, és ex lege védett: kunhalmok, földvárak, források, víznyelők is találhatóak a megyében.

A Pest megyére jellemző **tájhasználati módok** mennyiségi jellemzői, arányai számszerűsíthetők egyrészt a földhasználat nyilvántartási adatai, másrészt a táji – természeti védettség nyilvántartási adatai alapján. Ehhez rendelkezésre állnak az aktuális ingatlan nyilvántartási adatok közül a fekvési adatok a TAKARNET adatbázisban, másrészt a megyei szinten művelési ágak szerinti megoszlás idősoros BFKH adatai; továbbá megkaptuk a Duna - Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI)

adatszolgáltatását az országos szinten védett területek, valamint az országos szinten tájvédelmi és ökológiai hálózati övezetekbe sorolt területeket illetően.

A művelési ágak nyilvántartása szerinti területhasználati adatok változásának rövid értékelése:

A főbb tendenciák jobb szemléltetése érdekében az alapadat táblázat tájékoztatóul tartalmazza a 2000, 2005. és a 2016. évi adatokat is. Az összesítést és a számszerű adatok kiértékelése szerinti összehasonlítást azonban a megelőző megyeterv vizsgálatához felhasznált 2010-es és a jelen tervmódosítás megalapozáshoz felhasznált 2017.évi lezárt adatokra végeztük el.

A megye művelési ágak nyilvántartása szerinti területi adatai a vizsgált időszakban (2010-17.) nem változtak jelentősen, sem abszolút értékeiket, sem főbb arányaikat illetően. Megfigyelhető azonban néhány tendencia, amelyek hosszasan egyirányúságukat (2000–16.) követően az elmúlt évben változtak meg:

- a szántóterület lassú és egyenletes növekedése 2000-2016. között jellemző, de a növekedés intenzitása a 2016/17-es adatok szerint felgyorsult;
- ezzel szemben a gyepterületek (rét + legelő együtt) 2000-2016. között jellemző lassú és egyenletes csökkenése 2016/17-ben növekvő tendenciába fordult;
- az ültetvény és kert területek, - ezen belül is főleg a kert- és a szőlőművelés - 2005-2016. között jellemző lassú és egyenletes csökkenése 2016/17-ben felgyorsult (ebben nagy szerepet játszott a 2016-ban életbe lépett zártkerti nyilvántartási szabályozási változás); emellett a nádas területek is erősebben csökkentek 2017-re;
- talán a legfeltűnőbb a kivett területek korábbiakban már szinte megszokott folyamatos növekedési tendenciájának megfordulása: a 2016-ig tartó növekedés 2017-re enyhe csökkenésbe fordult át.

A stabil tendenciák – mint pl. az erdőterületek lassú folyamatos növekedése, a termőterületi (TT)/kivett területi arány lényegi állandósága – a 2017-es adatokban is tükröződnek. A TAKARNET és a BFKH.GOV adatbázis alapján két tájhasználati jellemző vizsgálható:

- egyrészt a megye településeinek összesített területi adatai, fekvés szerinti megoszlásban,
- másrészt a megye településeinek összesített területi adatai, művelési ág szerinti megoszlásban.
- A fekvés szerinti megoszlás adatai megyei szinten a külterületek dominanciáját mutatják, de jelentős belterületi arány mellett, a megye központi fekvésének megfelelően:
- a külterületek 85%-ot meghaladó arányával áll szemben az 11%-ot meghaladó belterületi arány, ezt kiegészíti a zártkertek 2% fölötti részesedése.

Ezek a számadatok önmagukban ugyan semmit sem árulnak el a fekvések megyén belüli területi megoszlásáról, de a megye térképére tekintve látható, hogy megyei átlagtól eltérő arányok általában az agglomerációs övezetben, illetve ezen kívül a megye nagyobb városai, konkrétan egyes járásszékhelyek környezetében (pl. Dabas és az M5 között), valamint egyes főúti tengelyek mentén (pl. Monor – Cegléd /4/, Mende – Nagykáta /31/, Aszód - Acsa) tapasztalhatók. A fekvés szerinti megoszlást vizsgálva megállapítható, hogy a megye adatai stabilak, 2010 – 17. között

számottevő változás nem regisztrálható az agglomeráción kívüli részen, - a tájhasználat módjában a fekvések arányában nem állapítható meg változás.

A művelési ágak szerinti megoszlás vizsgálata alapján is hasonló következtetésre juthatunk, a táji szintű területhasználatot leginkább jellemző művelési szerkezetben sincsenek jelentős elmozdulások egyéb tájszerkezeti változások sem következtek be.

A 2017-es adatok alapján megállapítható, hogy a megye erdősültsége 27% fölött van, a gyepek együttes aránya több mint 8%. Ezekhez hozzáadva az egyéb természetközeli felszínek (nádasok, halastavak együtt 1,4%) arányait összesen 37,2%-os érték áll szemben, az intenzívebb agrikultúrák (szántó+ kert+ ültetvények) 44,9%-os és a kivett területek 17,8%-os részesedésével. (A végeredményt ökológiai szempontból javítja, hogy a „kivettben” jelentős vízfelületek is találhatóak, de ennek bonthatására sajnos nem tér ki a statisztika.) Azonban még e nélkül is meghaladja a természetközeli tájhasználat részesedése a minimálisan kívánatos 1/3-ot. A kivett területek országos átlagnál magasabb, 18%-ot megközelítő aránya azonban felhívja a figyelmet az optimális tájhasználati arányok fenntartásának kontrolljára. A fenti arányok a megye teljes területére jellemzőek.

Az agglomerációs térségre elvégzett külön vizsgálatok (PESTTERV, 2017.) figyelembevételével megállapítható, hogy a megye agglomeráción kívüli területére a fenti arányoknál valamivel extenzívebb tájhasználat a jellemző. A területarányos korrekció alkalmazásával a „természetközeli tájhasználati módok” aránya a vizsgált területen kerekítve 40%-ra tehető, amely már egyértelműen kedvező értéknek minősíthető. (Az agglomerációba eső Pest megyei területeken ez kerekítve 33-34% közé esik.)

Pest megye **sajátságos természeti erőforrásai** közé lehet sorolni **tájképi értékekben gazdag területeit, tájrészleteit**, kiváltképp a változatos, sűrűn erdősült közep-hegységi és dombsági felszíneket, a mozaikos sík – és halomvidéki területek, a vizek és vízpartok, a Duna tájképi értékeit, táji - természeti – ökológiai potenciálját. (A Dunakanyar az ország kiemelkedő tájképi értékű térsége, amely ugyan nagyrészt nem képezi a jelen vizsgálat tárgyát, de szomszédsága révén is megerősítő pozitív hatással van a megye BATrT-en kívüli részére is.) A hegy- és dombvidékek (Börzsöny, Dunazug és Pilis hg., valamint a Gödöllői - dombság) magasfokú erdősültsége, egybefüggő erdei a megye legkiemelkedőbb természeti potenciálját képezik, amely **tájképi szempontból is** kiemelkedő adottság.

Mint a fenti felvezetésből is látható, a megyében **a térségi szinten eltérő tájkarakter típusok** és elemegyüttesek elsősorban a természetföldrajzi – táji fekvés alapján határozhatók meg. A meghatározás tudományos alapja a Kistájkataszter, amelynek a tervezés során felhasznált összefoglalása az MTA Földrajztudományi Kutatóintézete által 2010-ben kiadott országos szintű ismertetés (Magyarország Kistájainak Katasztere, MTA Bp. 2010. szerk.: Dövényi Zoltán).

A fenti kataszter alapján egyértelmű a megye térségi – kistérségi szintű megosztottsága tájkarakterológiai – tájképi szempontból, az alábbi meghatározó tényezők miatt:

- a megye területét nagytáji határvonalak osztják három erősen különböző részre, amelyek közül 2 érinti a megye Agglomeráción kívüli területét;

- ezek: az Alföld (1) területéhez tartozó Dunamenti síkság (1.1), Duna-Tisza közí síkvidék (1.2) és az É-Alföldi hordalékkúpsíkság (1.9) középtájakhoz sorolt egyes kistájak,

- valamint az Észak-magyarországi Középhegység (6) területéhez tartozó Cserhát-vidék (6.3) és kisebb mértékben a Börzsöny (6.2) középtájakhoz sorolt egyes kistájak

- a középtájakhoz tartozó kistájak térségi szinten erősen hasonló tájképi jellemzőkkel rendelkeznek, kisebb belső eltérésekkel:

- ez mindenekelőtt igaz az alföldi, monoton síkvidéki területek többségét alkotó kistájak a Pesti hordalékkúpsíkság (1.1.12) és Csepeli sík (1.1.21) területeire, ahol csak a közvetlen Dunaparti sávok mutatnak markáns tájképi eltéréseket a többségi síkvidéktől;
- jelentősebb tájképi eltérések figyelhetők meg a Gerje-Perje sík (1.2.11) és a Pilis-Alpári homokhát (1.2.12) által lefedett, illetve a Kunsági homokhát (1.2.13) által is érintett Dél – délkelet pestmegyei területek és a fenti Duna menti térség, valamint a megye keleti határán lévő Hatvani sík (19.1.1) és Tápió-vidék (1.9.12) között. Míg a hátsági kistájak között, illetve azokon belül is a mikrodomborzat, az ezekre települt növényzet (erdőfoltok) és tanyasi formációk épeznek eltéréseket, a megye keleti határzónájában a kisvízfolyások (Tápió-Hajta kisvízrendszer) és a talajvízszint jellemzői a fő telepítési és tájkép meghatározó elemek.
- a hegy- és dombvidéki középtájak jóval változatosabb morfológiája a *kistáji karakterekben* illetve ezek különbségeiben is jobban megmutatkozik. A Kosdi-dombság (6.3.11), Gödöllői-dombság (6.3.51), Monor-Irsai-dombság (6.3.52), illetve a Központi-Börzsöny (6.2.11), a Börzsönyi kismedencék (6.2.12) és a Börzsönyi-peremhegység (6.2.13) kistájak önmagukban is a tájképi jellemzők sokaságát hordozzák, egymástól való eltéréseik alapvetően különböznek, ugyanakkor „megyei szinten” ezek a kistájak képezik „a domb-és hegyvidéki” *térségtípust*. (Az ilyen típusú további megyei területek - a Dunazug-hegyvidék (5.3) kistájai és a Visegrádi hegység (6.1.12) kistáj - az Agglomerációhoz tartoznak.) A legfőbb táji jellemzők legegyszerűbben a fenti *alföldi kistájakhoz képest* határozhatók meg, a tengerszint feletti magasság, a domborzati és lejtésviszonyok, a felszíni formák és az ezekre települt felszínborítási típusok (növényzet, települési és műszaki infrastruktúrák, stb.) alapján.

- A megye fentiekben vázlatosan ismertetett kistáji felépítése alapján határozhatók meg a tájképi adottságok térségi, kistérségi és helyi adottságai, valamint az ezek alapján megfogalmazható terület- és település rendezési szintű tájképvédelmi előírások és intézkedések főbb irányelvei.

Térségi szinten olyan általánosságok fogalmazhatók meg, amelyek az alapvető különbségek szerint differenciált tájkép- és tájvédelmi elemzések és értékelések, valamint javaslatok és jogszabályok szükségességére hívják fel a figyelmet.

Pest megyében a középhegységi részekén kívüli domb- és halomvidéki, síkvidéki területek más tájképi erősségekkel rendelkeznek, elsősorban nem a magasfokú erdőszűrség, hanem az alföldi tájra jellemző *felszíni és felszínborítottsági változatoság, a szegélyhatások gazdagsága* miatt.

A táji – természeti környezetben megjelenő antropogén beavatkozási területek, különböző mértékben átalakított tájak, különösen a *települések feltárulása, látványa és illeszkedésének minősége* meghatározó lehet tájképi szinten. Ezekre a

területtípusokra kiemeleten fontos a megfelelő tájképvédelmi szempontok és előírások megfogalmazása és érvényesítése.

Ezek települési szinten való megjelenítésére is lehetőséget ad az utóbbi évek településképi szabályozása, amely a TAK és a Településképi rendelet (TKR) keretében egyes tájképi, tájképvédelmi kereteket is megszabhat.

Ahol a tájképvédelmi övezetek nem foglalják magukba a települési térségek területét, kiemelt figyelmet kíván a települések táji környezetében a hagyományos tájra karakter megőrzése, a települések és a védett táj közötti átmeneti térségek összehangolt tájképvédelme, amire megyei szinten is ajánlásokat fogalmaz meg a területrendezési terv az OTtT alapján, az országos előírásokat konkretizálva és kiegészítve.

10.2. Belső erőforrások és veszélyek

10.2.1. Ásványkincs-vagyon

A megye ásványkincs-vagyonja jól tükrözi a térség földtani és geológiai változatoságát. A kavics és homokbányák a Csepel-szigeten és tőle keletre találhatók, Délegyháza, Kiskunlacháza, Bugyi, Dabas környékén, míg Abonynál agyagot bányásznak. További jelentős építőanyag lelőhelyek találhatók Zebegényben mészkőből, Szobon, Márianosztrán, Galgagyörk, Püspökszilágy, illetve Szokolya térségében andezitből, Szokolyán andezittufából.

A megyében működő bányák építőanyag alapanyagot termelnek

A Váci Cementgyárban a Naszály-hegy triász kori mészköve szolgáltatja a jó minőségű alapanyagot a cementgyártáshoz. A kilencvenes években lezajlott technológiai modernizációt követően elsősorban olyan további beruházásokra került és kerül sor, amelyek a környezetvédelmet, az energiahatékonyság javítását és a másodlagos tüzelőanyagok széleskörű felhasználását biztosítják. A Váci Gyár mára Európa egyik legkorszerűbb cementgyára.

Nagybörzsönyben nemes és színesfémérc található. A szénhidrogén kutatás az egész megyét lefedi, kivéve az Acsa-Püspökszilágy vonaltól északnyugat felé elkeskenyedő nyúlványt. Kitermelésük azonban csak a természet- és tájvédelem szempontjainak együttes érvényesítésével lehetséges.

10.2.2 Energiaforrások

Természetes energiaforrások közül elsősorban a napenergia hasznosítható, amely a megye természeti adottságaként 1900-2000 hasznosítható napos órát jelent. Míg az elmúlt években a napenergia hasznosítása jellemzően napkollektorok, napelemek alkalmazásával csak helyi, házi jelentőségű volt, addig mára a megyében is megsokszorozódtak a napelemparkok.

A megye geotermikus adottságai és a magas napos órák száma alapján rendelkezik hasznosítható energiaforrással

A megye területének geotermikus adottságai jók, amit a számos termálforrás és fúrás bizonyít. A megyében ásványvizek kitermelésére a vizsgált megye keleti szélén (Cegléd, Abony, Tápiószőlős, Jászkarajenő, Tápiószentmárton) van lehetőség. A nagyobb mélységbe nyúló rétegvizek a 30 °C-ot meghaladó hőmérsékletet is elérik, ezeknek a meleg-vizek hasznosítására már jelenleg is van lehetőség.

Hévíz (termálvíz) az a rétegvíz, melynek hőmérséklete minimum 30 °C. Magyarországon és így a megyében a kedvező geológiai adottságok miatt sok termálkút található. Egyes kutakra termálfürdők települtek.

A hévízkutak (geotermikus energia) hasznosítása terén gazdag lehetőségek vannak a megyében (az egész ország alatt vékonyabb a földkéreg vastagsága). Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a geotermikus hő túl sűrű „megcsapolása” az energiahatékonyságot csökkentheti, ezért a nagyobb léptékű hasznosításra irányuló elképzeléseket térségi szinten össze kell hangolni!

A megye hévizeire jellemző, hogy az összes sótartalmuk minden esetben meghaladja az 500 mg/dm³ értéket. A sótartalom azonban nehezíti a hasznosítását.

10.2.3. Területfelhasználás

A térségi területfelhasználás alakulása szempontjából kiemelkedő jelentőségű az új területek igénybevétele

- a lakáscélú fejlesztésre,
- a gazdasági célú fejlesztésre,
- és az egyéb célú fejlesztésre (bányanyitásra, közlekedési hálózat fejlesztésére, stb.)

kivont mezőgazdasági területek kiterjedésének értékelésére.

A területkivonási intenzitás a fővárostól és az agglomeráció belső – intenzíven fejlődő és átalakuló – térségeitől távolodva Pest megye hagyományosan vidéki térségei felé csökken. A térségi területfelhasználás alakulására a mezőgazdasági területek (lassuló mértékű) fogyása és a beépített, illetve a beépítésre szánt területek dinamikus növekedése jellemző.

A művelésből kivont területek legnagyobb részét különböző gazdasági funkciók foglalták el. A legnagyobb terület-igénybevétel gazdasági területfelhasználás céljára sorrendben a Dunakeszi, a Ráckevei, a Budakeszi és a Gyáli járásban valósult meg.

A lakóterület kijelölések terén a Pilisvörösvári járás jár az élen, ezt követi a Budakeszi, a Ráckevei és a Gödöllői járás. Az egyéb célra igénybe vett területek kivonása a legnagyobb területen a Ráckevei és a Budakeszi járásokban történt. Az új igénybevételek legnagyobb része tehát egyértelműen gazdasági célú.

A Budapeستtől délre elterülő Pesti-síkságon, Pest megye déli térségében jellemző országos probléma a kavicsbányászatból megmaradt területek visszaállítása a tájgazdálkodásba. Jellemzően a rekultiváció nem terjed ki a tavak körüli teljes körű tájrendezésére, növényborítottság növelésére, megközelítés biztosítására, csak a bányarészű meredekségének csökkentésére. További probléma a térségi tavak utóhasznosításának összehangolása, amit erőteljesen korlátoz a víz egészségügyi kockázata, illetve a horgászatból, a parti üdülőterületek szennyvizeinek kezeletlenségéből származó eutrofizáció veszélye.

10.2.4. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A megye tájhasználati módjai közül elsősorban az ökológiai szempontból alapvető mezőgazdasági és erdőgazdasági használat által érintett területek differenciált értékelése történt meg, a meglévő ökológiai hálózat védelme és fejlesztése érdekében. Ezek közül a legértékesebbek, legérzékenyebbek természetvédelmi oltalom alatt állnak, amelynek területeit a Természet- és tájvédelmi fejezet ismerteti. Az ökológiai hálózat ezeken kívül magában foglalja az ezeket összekötő zöldfolyósokat, védett területeken kívüli jelentősebb erdő és nedves-vizes területeket, természetközeli területeket és extenzív hasznosítású mezőgazdasági területeket.

A Duna folyóvölgye és a kapcsolódó kisvízfolyásai a mélyebben fekvő területekkel – ideértve a valamikori dunai vízrendszer táji nyomait, emlékeit is – a megye

A művelés alól kivont földterületek mennyisége az agglomerációtól távolodva csökken

A nemzeti parkok és tájvédelmi körzetek területei fokozottan érzékenyek a föld és területhasználatra

legkevésbé terhelhető tájai. Ezen egységes, összefüggő hálózatot alkotó természetes és természetközeli zöldfelületi rendszert kiegészíti néhány szigetszerűen fennmaradt, ökofolyóval már részben összekapcsolt természetközeli területesség, jellemzően intenzív mezőgazdasági területek szomszédságában lévő extenzív gyepek területek vagy erdőfoltok. Ezek többsége védett természeti terület.

A tájterhelésre leginkább érzékeny területek az ökohálózat legértékesebb területei, magterületei. Ezek részben országos szintű védettség alatt is állnak, közülük legnagyobbban a legjelentősebbek a Duna-Ipoly Nemzeti Park nagyrészt összefüggő foltjai (pl. Pilis, Börzsöny) vagy jellemzően sávyszerű területei, valamint az országos ökológiai hálózat és a Natura 2000 hálózat jóval nagyobb és kontinuosabb területei. Jellemzően itt a legalacsonyabb szintű a tájterhelés, összhangban e területek terhelhetőségi (érzékenységi) mutatóival.

A megye egyes mező- és erdőgazdasági jellegének köszönhetően az egyik legintenzívebb tájterhelő tényező a szántóföldi művelés. A megyét országos átlag körüli termőhelyi mutatói csak a legjobb termőképességű részterületein predesztinálják a nagy területeket igénybe vevő, és minél hatékonyabb haszonnövény-termesztés és élelmiszer-előállítás ágazatainak fenntartására és fejlesztésére. Agronómiai szempontból a megye legterhelhetőbb térségei a domborzati és terepadottságok szempontjából is legkedvezőbb, legjobb termőképességű talajadottságokkal és síkvidéki jellemzőkkel rendelkező déli, délkeleti, keleti területei.

Intenzív mezőgazdasági művelés gazdaságosan a megye déli, délkeleti, keleti területein folytatható

Az intenzívebb terhelésre javasolható, belterjes mezőgazdasági térségek területét jórészt átfedik a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek (amelyeket a megyei területrendezési terv lehatárolt). Ezek a legjobb termőképességű szántók, amelyek földvédelmi szempontból kiemelt szabályozás alá esnek, ugyanakkor agrár- tájterhelhetőségi szempontból a leginkább hasznosítható területek. Cél, hogy ezeken a területeken más célú terheléssel járó tájhasználat (pl. beépítés, erdősítés, vízfelület létesítése) ne valósulhasson meg.

A külterjes tájgazdálkodásra elsődlegesen alkalmas, kevésbé terhelhető részek a mélyebben fekvő, erősebb közvetlen vízhatású területek, a nád- és gyepgazdálkodás, az extenzív vegyszermentes szántóföldi gazdálkodás, valamint a biogazdálkodás elsődleges területei; továbbá a hegy- és dombvidéki erózióveszélyes területek, elsősorban a talajvédő gyepgazdálkodás és az ökológiai ültetvényművelés (biogyümölcsös) vidékei.

A legintenzívebb tájterheléssel az urbanizációs folyamatok járnak, amelyek a beépítések révén a természetes felszínek effektív megsemmisítésével és átalakításával, mező- és erdőgazdasági művelés alóli kivonással járnak. Ezek a megyében jellemzően koncentráltan, urbanizációs övezetekben és sávokban jelennek meg (leginkább az agglomerációban, de azon túl főleg az alföldi és halomvidéki, valamint folyómenti területeken), de szórványban, pontszerűen is előfordulnak (főleg a domb- és hegyvidéken).

Az intenzív urbanizáció hatására az agglomerációs települések túlnőtték a táji adottságaik alapján elérhető méretüket

Az alföldi részeken a kevesebb, nagyobb határú település mellett általában nem jellemző az aprófalvas településszerkezet, míg a tagoltabb domborzati alapokon szórványosabb, kisebb méretű települések alakultak ki, ami megfelel a táji adottságoknak. Ez alól az agglomerációs települések többsége kivételt jelent, mivel az évszázados településhálózat fejlődési folyamat a szuburbanizációval addig nem látott ütemben felgyorsult. Ennek nyomán olyan intenzív és a természetes településszerkezethez nem, vagy kevésbé illeszkedő beépítések keletkeztek nagy számban, amelyek veszélyeztetik a környező védett területek megőrzését, és az érintett területek terhelhetőségét meghaladják.

A bányaművelés okozta tájsebek a megye sajátos tájterhelési problémáját jelentik. A bányatáj-rekultivációs problémák /Délegyházi, Szigetszentmiklósi bányató rendszer, Váci Naszály kő- és agyagbányák/ a megye belső, agglomerációs övezetében jelentkeznek koncentráltan. A megyében meglévő további külszíni fejtések - jellemzően felhagyott homok és kavicsbányák - tájképi megjelenése és környezeti hatásai jellemzően térségben okoznak problémát, kiterjedésüknek, sűrűségüknek, jellegüknek köszönhetően.

A Budapesttől délre elterülő Pesti-síkságon, Pest megye déli térségében probléma a kavicsbányászat során fennmaradó kavicsbánya tavak vízgazdálkodása, hasznosítási lehetőségeinek korlátai, használata, terhelhetősége. Több mint 2000 ha kiterjedésű nyílt víztükör párologtatja a talajvizet a térségben. Probléma a térségi tavak utóhasznosításának összehangolása, amit erőteljesen korlátoz a víz egészségügyi kockázata.

A térség természeti értékeire gyakorolt humán hatás nagysága sem elhanyagolható. Ez részben az ökoszisztéma szolgáltatás túlzott kihasználás révén, illetve az illegális hulladéklerakatok terén a legszembetűnőbb a fentebb részletezett területfoglaláson túl. A kulturális szolgáltatások (pl. kirándulás) a főváros lakosságának számottevő részét is érintik a megyében. Ez a negatív hatás közvetlen és közvetett úton is érvényesül. Ez a jelenség a koronavírus járvány miatti korlátozó intézkedések alatt a Budapest-környéki természetközeli területek esetében különösen jól tetten érhetk.

Jellemzően csak lokális hatásokkal rendelkeznek a műszaki infrastruktúra-hálózat elemei, illetve ezek együttese. A megye periférikus északi és délkeleti részein az műszaki infrastruktúra-hálózatok sűrűsége jóval kisebb, elhelyezkedésük, jellegük következtében kisebb terhelést jelentenek. A terhelési szempontból legkritikusabb autópályával jelenleg több hosszabb szakaszon is rendelkezik a megye, az M0 körgyűrű menti sáv a megye legterheltebb közlekedési területe. Több logisztikai központ is kialakult, illetve településrendezési tervekben már kijelölésre került, elsődlegesen az autópálya csomópontok környezetében, amelyek fejlesztését - fejlesztettségét célszerű terhelhetőségi vizsgálatokkal is megalapozni, csakúgy, mint a tervezett autópálya és gyorsforgalmi úthálózati fejlesztéseket is.

A centrális főközlekedési úthálózat sűrűsége, a frissen épült lakóparkok és logisztikai központok fokozottan terhelik a környezetet

A tájterhelési vizsgálatok összefoglaló értékeléseként megállapítható, hogy a megye táji-környezeti helyzete összességében differenciált. A Budapestet övező agglomerációs települések táji szempontból túlterheltek mind a beépítések, mind a közlekedési hálózatok területfoglalása, mind a fogyatkozó természetes felszínnek tekintetében. A megye kevésbé urbanizált és gazdaságilag fejletlenebb térségeiben kevesebb a konfliktus, a táji, környezeti állapot kedvezőbbnek minősíthető, lokális szinten azonban itt is vannak a tájterheléssel összefüggő, rekultivációt, illetve terhermentesítést igénylő problémák, de regionális szinten speciális, különös beavatkozást igénylő tájrendezési konfliktusterületek nem határozhatók meg. Általánoságban azonban mindenképpen stratégiaileg kezelendő problémák.

10.2.5. A környezeti elemek állapota

A nagyobb városok, illetve nem városi rangú nagyobb települések gazdasági létesítményeitől eltekintve jelenleg szinte nincs a megye területén jelentősebb környezeti terhelésű ipari-kereskedelmi, gazdasági létesítmény. Északnyugaton és északon inkább az erdőgazdálkodás, keleten és délen inkább a mezőgazdasági termelés dominanciája mellett, elsősorban a feldolgozó- és könnyűipar jelenléte jellemző a megyére, és az új termelőkapacitások kialakítása során – köszönhetően az utóbbi

Környezeti háttérérték feletti káros anyag kibocsátás nincs a megyében

években hatályba lépett szabályozók előírásainak – fokozottan érvényre jut a károsanyag-kibocsátás minimálisra szorítása, a környezeti kockázat összességében alacsony szinten tartása. A termelő ipari-gazdasági létesítmények környezeti terhelése az „elérhető legjobb technológia” alkalmazása mellett a megengedett környezeti határértékek alatt tartható.

Levegőtisztaság-védelem

A környezeti levegő tényleges állapotára vonatkozó imissziós adatok a változatos domborzati viszonyoknak és az átfogó, megfelelően sűrű monitoring hálózat kiépítetlensége miatt hiányosak így a levegőminőségre vonatkozó vizsgálati megállapításokat csak az emittáló légszennyező-források (pl. ipari, közlekedési, kommunális), valamint a területi adottságok (pl. beépítettség, mezőgazdasági műveltség, térszerkezeti adottságok, klimatikus viszonyok) vizsgálata és értékelése alapján lehet megtenni.

A legfontosabb tényezőket összefoglalva: Pest megyében a nagyobb forgalmú útvonalak mellett a nitrogén-oxidok és a szállópor jelent levegőminőség szempontjából imissziós problémát. A megye emissziós légszennyezettségének alakulásában viszont jelentős szerepet játszanak az ipari kibocsátók is. Az agglomerációs övezet fejlett sokrétű gazdaságú, de környezetet terhelő iparral is bíró településeinek levegőjét nagyobb terhelés éri. A megye agglomeráción túli része gazdaságilag kevésbé erős, csak kisebb terheléssel üzemelő gazdasági létesítmények jellemzők rá (feldolgozó, elektronikai, könnyűipar), nem üzemelnek a legnagyobb légszennyező iparok (vegyszer-, és nehézipar, ill. hőerőművek), úthálózata országosan tekintve sűrű, erdősültségének mértéke pedig rendkívül változó, így levegőminőség szempontjából inkább átlagos légállapotú térségnek tekinthető (bár területrészenként ez rendkívül eltérő lehet).

Magyarország legmagasabb és legalacsonyabb pontja közötti magassági szintkülönbség nem éri el az 1000 métert, ezért Pest megyében sincsenek olyan hegyek, hegyláncok, amelyek akadályoznák, lassítanák a szél által hordott por terjedését. A természetes növénytakaróval borított területek alacsony és egyre csökkenő aránya miatt a talaj felső rétege a szélróziónak kevésbé áll ellen, aminek következménye az igen gyakori porképződés. A por lehet talajfelszíni (városi, mezőgazdasági) és növényi eredetű (pollenek) is. A szállóporok 10 µm-nél kisebb frakciója igen nagy távolságokról érkezik. Becslések szerint az agglomeráció szállópor szennyezettségének legalább a fele nem helyi, hanem regionális eredetű. A PM10 napi határérték-túllépések nagy része télen, valamint a szárazabb, hűvösebb tavaszi és őszi inverziós időszakokban történik.

Kedvező hatású, hogy a területre jellemző északi és nyugati szelek viszonylag tiszta levegőt szállítanak. Az átszellőzést a Duna és a Budai hegység völgyei is elősegítik. Kedvezőtlen hatású, hogy déli légáramlás esetén a szennyezett levegő a budai hegyvidéken feltorlódik. Keleti, délkeleti szél esetén a Szilas- és a Rákospatak völgyén érkezik a hűvös levegő. A fővárosra jellemző önálló légcirkuláció azonban gyakran megakadályozza, hogy ezek a légtömegek továbbjussanak a belvárosba, így az átszellőzés ilyen szélirányok mellett a belső területeken általában nem valósul meg, sőt az agglomeráció nyugati oldala is terheltebb ilyenkor.

Mivel az ország teljes lakosságának nagyjából negyede itt él az agglomerációban, a közlekedésből eredő terhelés is jelentős, főleg naponta két időintervallumban. Az agglomeráció központi elhelyezkedése miatt, az úthálózat sugaras szerkezete következtében, a közlekedésből eredő szennyezettség koncentrációja is többnyire

A levegő tisztasága Százhalombatta kivételével valamennyi településen jó, vagy kiváló

A szállópor mértéke az erózió növekedése miatt várhatóan emelkedni fog

sugarasan növekszik a főváros irányába. Ezt növeli a megyében megfigyelhető célforgalom is. Elmondható, hogy az elmúlt 10 évben a gazdasági növekedéssel, majd recesszióval párhuzamosan az agglomerációban a célforgalomi utazások mennyisége is növekedett, illetve csökkent. Ezzel ellentétben, a megyében ez a mennyiség állandónak tekinthető.

A megye közúthálózatának sűrűsége a változatos domborzat, illetve településszerkezet miatt az országos átlaghoz közeli, az agglomeráció területén viszont az országban a legsűrűbb. A közlekedésből eredő légszennyezés ezért szintén eltérő, mely szennyezés viszont kiemelkedik az országon átmenő forgalmú útvonalak mentén, ott is a városokban, nagyközségekben sűrűsödik, a jelentős (helyi és átmenő) teherforgalom miatt. Ezért ezen utaknak a védendő épített környezet és a természeti értékek területét érintő útszakaszainak kiváltása hosszútávon elkerülhetetlen fejlesztési, illetve rendezési feladat. Ugyanakkor arról sem szabad elfeledkezni, hogy a lakott vagy védett területeket „elkerülő” utak forgalmának szennyezése nem tűnik el, csak máshova „kerül”.

Hiába nő a burkolt utak száma és hossza, még mindig jelentős arányban fordulnak elő Pest megyében burkolatlan utak, amik kis forgalmuk ellenére is – az útfelszínről felverődő por mennyiségének nagysága miatt – jelentősen hozzájárulnak a portelheléshez. Szerencsére a települések központjában a burkolt utak előfordulási aránya közel 100%-os, de a külterületeken, illetve a belterületek külső részein 50-60%-os az előfordulásuk. A megye déli és keleti részein jellemző, hogy a nagyobb agrárterületeket megközelítő/átszelő mezőgazdasági utak nagyarányú burkolatlansága, illetve maga a mezőgazdasági területek deflációja is jelentősen megnöveli a por-szennyezést, amely a megye nagy erdőszűltségű területein (pl. Börzsöny, Pilis, Gödöllői-dombság) gyakorlatilag nem jelentkezik.

Az országos jogszabályoknak és adatszolgáltatási kötelezettségeknek köszönhetően Pest megyében is érvényesül a „legjobb technika” (BAT) alkalmazása, aminek látványos eredménye, hogy az emisszió jelentősen csökkent az elmúlt 15 évben. Az országos kén-dioxid és szilárd anyag kibocsátást, a nitrogén-oxid emissziót a növekvő gépjárműforgalom ellenére is sikerült szinten tartani. Ám az is tény, hogy különösen egyes nyári napokon, vagy őszi inverziós időszakokban Budapest határainál, az agglomeráció szélén sokszoros túllépések is előfordulnak a csúcsforgalom időszakai alatt – egy órás határérték vonatkozásában –, különösen nitrogén-monoxid (NO) és kén-dioxid (SO₂) esetében.

Szintén jelentősen hozzájárulnak a porkibocsátásához az építési és bontási hulladékokkal foglalkozó tevékenységek, a különböző hulladéklerakók, valamint az építési alapanyag gyártó, raktározó és értékesítő telephelyek (Cegléd, Gödöllő, Gyömrő, Nagytarcsa, Ócsa, Pilisvörösvár, Sóskút, Tárnok, Vác).

További jelentős levegőszennyező forrás a fűtés, amelynek két nagy összetevője a lakossági és az intézményi fűtés. Bár még jellemzően földgázalapú fűtési rendszerek üzemelnek, és egyenként csekély mennyiségű a légszennyező-anyag kibocsátásuk, összességében mégis jelentős terhelést eredményeznek a téli hónapokban. Az alacsony kéménymagasság miatt a légzési zónában feldúsulhatnak a légszennyező anyagok. Ezek mértéke az energiaárak emelkedése okán újra előtérbe kerül szilárd fosszilis alapú (kiegészítő vagy helyettesítő) tüzelők használata miatt újra emelkedik. Ezt a lassan növekvő megújuló energiahasználat sem tudja még ellensúlyozni.

Jelentős terhelést eredményeznek a pollenek. Pest megye különösen terhelt az invazív fajok által, ami a felhagyott és a nem gondozott mezőgazdasági, illetve

A közlekedési hálózatok sűrűsége miatt az agglomerációhoz tartozó településeken koncentrált légszennyezés keletkezik

A Pest megyében működő üzemek emissziójuk csökkentésére kötelezően alkalmazzák a „legjobb technika” elvet

A szilárd tüzelőanyagok újra növekvő felhasználása a levegőszennyezés növekedését fogja okozni

erdőterületeken jellemző, de a természetközeli élőhelyeken és a kertekben is jelen vannak.

Lokálisan kis mértékben javította a levegőminőséget, hogy sok helyen megújultak a települési központok és növekedett a közparkok zöldfelülete. Továbbá kedvező, hogy a felhagyott mezőgazdasági területek egy részén gyepgazdálkodás folyik és növekedett az erdővel borított felületek száma is. A települések beépítésének megfontolására és korlátozására irányuló jogszabályok, valamint országos és megyei területrendezési tervek alapján készült/készülő településrendezési tervek is hozzájárulnak ahhoz, hogy a védett területek nem csökkenthetők, az erdők, parkok, fásított területek, fasorok hálózata megőrzésre kerül és a fejlesztési területeken magas zöldfelületi arány kerül megvalósításra.

Zaj és rezgés elleni védelem

Zajmérési monitoring rendszer jelenleg csak a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér üzemeltetéséhez kapcsolódóan működik (<https://www.bud.hu/zajterkep>). Ugyanakkor a környezeti zajállapot értékelése és kezelése az Európai Unióban 2004 óta egységes szabályozással előírt keretek és feltételek mellett történik. A 49/2002/EK irányelv hazai adaptációja, a 280/2007. (X. 29.) Kormányrendelet tartalmazza a környezeti zaj értékelésének és kezelésének szabályait. Ez alapján 5 évente megújuló zaj adatbázis készül, amely tartalmazza valamennyi, a zajkibocsátás szempontjából meghatározónak tekinthető közút, vasút környezetében jelentkező zajterhelést. Ezek a stratégiai zajtérképek Pest megyében is rendelkezésre állnak Budapest és agglomerációjára (<http://zajterkepek.hu>), illetve a nagyforgalmú közutakra és vasútvonalakra egyaránt (<http://ugyelza.kti.hu/map>). A stratégiai zajtérképek valós képet mutatnak a környezeti zajterhelés jelenlegi állapotáról. A megye környezeti zajhelyzetét alapvetően és folyamatosan a közúti közlekedés (kb. 50-55%-ban) befolyásolja. A közúti közlekedésből eredő zaj szintje általában a nappali és az éjszakai időszakban is meghaladja a megengedett határértéket a nagyobb városok forgalmasabb területein.

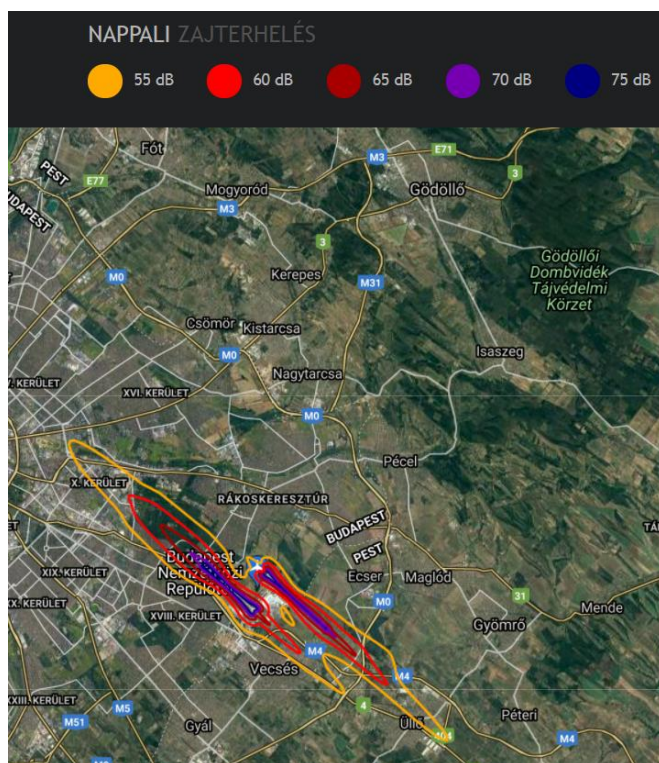
Néhány nagyobb település [Bugyi, Vecsés, Üllő, Abony, Cegléd, Ceglédbercel, Albertirsa (részben a 4-es út)] belterületi elkerülő szakaszainak átadásai az elmúlt években jelentősen csökkentették a védendő lakóterületeken az átmenő forgalom okozta zaj- és rezgésterhelést. A megvalósult közúti fejlesztés is bizonyítja, hogy a közúti forgalomból eredő zajterhelés elleni védelemnek egyik leghatékonyabb eszköze, ha a forgalmas utak elkerülik a védendő területeket.

Zaj- és rezgéskeltő a vasúti közlekedés is, ugyan a vasúti áruszállítás volumene jelenleg stagnál, de kisebb emissziója, kiszámíthatósága miatt, az európai és hazai áruszállításban már rövid távon is várható pozíciójának az erősödése. Jelentős pályarekonstrukciók és kapacitásbővítések történnek a vasúti szállítás területén. Mindez viszont a vasúti zajszennyezés növekedéséhez vezet, a vasúti technológiák fejlődése ellenére is. E szennyezésnél az összességében kisebb zavaró hatás abból eredeztethető, hogy a vasúti hálózat és a közlekedési sűrűség is értelemszerűen ritkább, illetve túlnyomórészt elkerülik a lakott területek központjait, ugyanakkor a vonalak mentén mégis jelentős konfliktusokat (ritka, viszont erős zaj) okoz.

A jogszabályi környezet nem engedi a védőterületek további csökkenését

A települési elkerülő utak kiépítésével és forgalomtechnikai beavatkozások segítségével jelentősen csökkent a lakott területek zajterhelése

222. ábra A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér nappali zajterhelése, 2019

Forrás: www.bud.hu/zajterkep

Az országban a legnagyobb, menetrend szerinti nemzetközi járatokat indító/fogadó légitársaság a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér. Az üzemeltetésével együtt járó zajhatások a megye Budapesttel szomszédos, délkeleti agglomerációs térségét érintik elsősorban, ezen belül Úlló, Vecsés környezeti zajhelyzetében meghatározó jelentőségűek. A le- és felszálló repülőgépek hangja – különböző mértékben – a repülőtértől 30-40 km-re is zajterhelés növekedést okoz.

A Nemzetközi Repülőtér zajterhelése meghatározó a délkeleti agglomeráció zajtérképén

A közlekedésen kívül az üzemi tevékenységek, illetve az építési tevékenységek is okoznak – olykor határérték feletti – zaj- vagy rezgésszennyezéseket, ezek mégsem relevánsak az összes zajszennyezést tekintve, mert általában csak pontszerűek és időszakosak. Az újonnan létesülő telephelyek pedig már csak akkor kapnak engedélyt, ha igazoltan határérték alatt maradnak az általuk keltett zajok.

Egyéb zajforrások közé sorolandók a szabadterei, kulturális és sport tevékenységek, valamint a szolgáltató és kereskedelmi tevékenységek zajkibocsátásai. Ezeknek a zajforrásoknak a zajterhelése szezonális, inkább a nyári időszakban jelentős. Az egyéb zajforrások szabályozása az önkormányzatok feladat- és hatásköre.

Talaj- és földvédelem

E témakör talán a legszorosabban függ össze a vízvédelem témakörével, hiszen a talajszennyező tevékenységek akár közvetlenül, akár közvetetten is hozzájárulnak mind a felszíni, mind a felszín alatti vizek szennyezéséhez is.

Pest megye talajainak 1%-a savanyú, területének 30%-án találhatóak gyengén savanyú talajok. Talajainak 11%-a erősen kedvezőtlen, 26%-a kedvezőtlen és 25%-a kedvező talajminőségű, 38%-a művelés alól kivett, illetve erdő terület.

A talajok fizikai és kémiai tulajdonságaira a legnagyobb mértékű, s gyakran regionális kiterjedésű befolyást a nagyüzemi mezőgazdaság gyakorolta. Alig van a megyének olyan mezőgazdasági területe, ahol a nagy gépek, művelő eszközök szerkezetromboló, talajtömörítő, a lejtőkön intenzív talajeróziót indukáló hatása ne lenne észlelhető. Másutt az ésszerűtlen öntözés vagy a túlzó műtrágyázás kedvezőtlen fizikai, kémiai, sőt a környezet más tényezőire is kiható, egyéb következményei is meg tapasztalhatók (vizenyősödés, savanyodás, másodlagos szikesedés, a nyílt vizek eutrofizációja, a talajvizek nitrátosodása stb.). A talajok termékenységét gyors ütemben csökkentő talajerózió – kisebb-nagyobb mértékben – Pest megye lejtős mezőgazdasági területét veszélyezteti; a szél okozta erózió (defláció) pedig a homokterületek talajaiban és növényzetében okoz károkat. A csapadék- és lejtőviszonyoktól, valamint a talajszint-tagozódásától, genetikai szintjeinek fizikai, vízgazdálkodási tulajdonságaitól, pillanatnyi nedvességtartalmától, a növényborítás sűrűségétől és egész sor más tényezőtől függő folyamat-együttes tevékenységéről, az erózióveszély helyzetéről – éppen e tényezők lehetséges kombinációinak nagy száma miatt – nem lehet egyértelmű, árnyalt képet adni.

Pest megyében is különösen nagy károkat okoz a csapadékvíz mind belterületen, mind külterületen. Ennek oka részben az intenzíven beépített területek megnövekedett aránya, a csapadékvizet felvenni képes növényzettel borított (ligetes-fás területek, erdők, rétek, legelők) területek csökkenése, hiánya; de a csapadékvíz elvezetésének hiánya is, illetve a már meglévő, de a mai csapadékmennyiségekhez képest alulméretezett, nem karbantartott, vagy megszüntetett (betömött) csapadék-elvezető rendszerek is. Gyakran tapasztalható, hogy a meglévő rendszerek nem tudják ellátni a feladatukat, és településrészek kerülnek víz alá. Ez különösen veszélyes a löszös területeken, ahol nemcsak vagyonszám lehet a következménye a csapadékvíz-elvezetés, illetve a csatornázatlanság hiányának.

A csapadékvíz belterületi elvezetése több településen még egyesített rendszerben, a szennyvízcsatorna hálózaton keresztül történik. Ezáltal a csatornahálózat méreteinek, szállító kapacitásának növelésére van szükség. Az egyesített rendszer a befogadó szennyvíztisztító telepet is jelentősen terheli.

A nagy mennyiségű csapadék gyors elvezetése a vízgazdálkodásban is kedvezőtlen, mert később a víz hiánya aszályt okoz. Különösen fontos a lehulló csapadék helyben való megtartása, a gyors elvezetés által okozott vízveszteségek minimalizálására.

Külterületen részben a vízelvezetési rendszerek hiányosságából, részben a gyorsforgalmi utak megépítésével kialakult zárványterületek vízfolyásának lassulásából adódóan növekedtek a belvízzel sújtott területek, amelyek a belvízi károkon túl a talaj szikesedéséhez vezetnek.

A szilárd biomassza növelésére termesztett energianövények (fák, füvek) intenzív növekedésűek, amelyek a talaj tápanyagtartalmát gyorsabban használják fel, mint a „hagyományos” növények. Ezáltal talaj és a környezet biodiverzitása is csökkenhet.

Az építőiparban használatos anyagok közül nagy mennyiségben bányásznak mészkövet, homokot, építési kavicsot. Vácon és környezetében működik az ország egyik legnagyobb cement- és mésztermeléssel foglalkozó gyára. A Duna hordalékkúpjára települő, a kavicssterasz anyagát kitermelő bányák végigkísérik a folyam partját, de legnagyobb kiterjedésben a Pesti-síkság, Dunaharaszti, Dunavarsány, Bugyi, Dabas, Délegyháza, Kiskunlacháza települések által határolt területen találhatók. Jelentős méretűek a Csepel-szigeten, Szigetszentmiklós közigazgatási területén lévő bányatavak is. A kavicsbányászat nemcsak a termőföldek méretét csökkenti, hanem

A csapadék intenzitásának változására nem kellően készültek fel a települések

A felszíni kavics, homok és agyagbányák átalakítják a talaj vízháztartását, mélységük miatt veszélyeztetik az ivóvízbázisok tisztaságát

megváltoztathatja környezete vízháztartását is. A korábban nagy kavicsos területek kapillárisaiban megtartott vízkészlet a kisebb felületű, de mély tavakban gyűlik össze, csökkentve a Dunától távolabb lévő területek vízellátását. Talajba jutott szennyeződés esetén a bányatavak is jelentősen szennyeződhetnek a vízáramlástól függően. Továbbra sem megoldott a területek összehangolt rekultivációja, tájrendezése.

Ipari környezetszennyezésből származó talajterhelés és talajszennyezés, elsősorban a nehézipari és energiatermelési technológiák működési körzetében jellemző. A talaj szennyezése fémekkel, olajjal, vegyi anyagokkal kisebb-nagyobb környezetben – ipari tevékenységtől függő hatásterülettel és intenzitással – történt. Ezeknek a hatásoknak a részletes felmérése és feltárása csak részben történt meg.

A felszín alatti talajszennyeződések kb. 50%-a szénhidrogén eredetű, kb. 40 %-a állattartási eredetű és a fennmaradó kb. 10% növényvédőszer, állati hulladék vagy nehézfém tartalmú hulladék, illetve technológiai eredetű szennyvíz-szikkasztásból adódik.

A talajba ellenőrizetlenül kerülő – főleg a települések közcsatorna hálózatra nem csatlakozó beépített területein keletkező – szennyvíz a megye egyik legjelentősebb szennyező forrása, amely veszélyezteti a megye ivóvíz bázisait is. Az engedély nélküli lerakások és az elhagyott hulladékok a megye több településén okoznak talajszennyezést, illetve potenciálisan veszélyeztetik a felszín alatti és a felszíni vizeket is a növény és állatvilág mellett. Még mindig jelentős terhelést okoz a mezőgazdasági tevékenység is.

A beépített területek növelése nem járt együtt a zöldfelületek, erdőterületek szisztematikus fejlesztésével, ez a térszerkezet tagoltságának csökkenését, a biológiai aktivitásérték romlását, közvetve a települési környezet minőségromlását eredményezi, elsősorban az agglomerációban és a megye délkeleti térségében.

A lakó- és üdülőterületi beépítés terjeszkedése sok esetben hagyta figyelmen kívül az altalaj adottságaiból adódó kötöttségeket. A műszaki létesítmények helytelen kialakítása, a lejtéviszonyok figyelmen kívül hagyása, a rossz útvonalvezetés, a túlzott beavatkozás a felszínbe, domborzatba, a korábbi növényzet kipusztítása/kipusztulása mind visszafordíthatatlan eróziós és/vagy deflációs folyamatokat indít el.

Szennyezett területek

A megyében három olyan terület emelhető ki, ahol korábban komoly környezetszennyezés folyt: a Tököli volt szovjet katonai repülőtéren történt talajszennyezés, az Ürömön található Csókavár barlangban a gázmassza lerakás, és a Ráckevei/Soroksári Duna-ág környezeti problémája. A tököli repülőtéren a szennyezőanyagok eltávolítása megtörtént. Ürömön a csókavári gázmassza-lerakát felszámolására a közelmúltban került sor Európai Unió források igénybevételeivel. A Ráckevei Duna-ág vízminőségének javulása terén a néhány éve megvalósult Csepeli szennyvíztisztító és a csatornázott üdülőterületek eredményeznek javulást.

A rendszerváltás előtti környezetszennyezések felszámolása és rehabilitálása megtörtént

Megyei léptékben is jelentős szennyezett területek jelenleg nincsenek a megyében. Köszönhetően egyrészt a korszerűbb technológiáknak, a jogszabályi kötelezettségeknek és a környezettudatosság térnyerésének, újabb szennyezett területek az utóbbi években nem alakultak ki.

10.2.6. Felszíni és felszín alatti vízkészletek, árvízvédelem

Felszíni vizek minősége

Az állóvizek és a felszíni vizek esetében a megyében a túl nagy tápanyag és/vagy szervesanyag-tartalom okozza a legjellemzőbb problémát, aminek egyik oka a kommunális szennyvíz bevezetésének módja. A halászat és horgászat tápanyag-bevitel, valamint a strandok terhelése szintén fontos tényező. Az ellenőrzött halgazdálkodásban a tápanyagbevitelt ellensúlyozza a haltermelési létesítmények természetes vízminőség-szabályozó képessége. Diffúz telephelyi szennyezésként kerül a vizekbe a mezőgazdasági és egyéb eredetű hulladék. Természetesen az állóvizeket tápláló folyóvizek magas szervesanyag-tartalma is rontja a tavak állapotát.

A Duna tápanyagtartalma magas és bakteriológiai szempontból is szennyezett, annak ellenére, hogy egyes paraméterei javultak. A megye víz- és szennyeződés elválasztója a Duna folyam. A Duna – Pest megye északkeleti részét leszámítva – begyűjti a térség összes szennyeződését. A dunai vízminőség monitoring adatai szerint a folyó szennyeződése nem a Pest megyei, Dunába befolyó élővizektől származik. A felszíni vizek minőségének vizsgálatánál külön kell választani a vízfolyásokat és az azokhoz csatlakozó tározókat a bányatavaktól. A Duna jobb parti patakok szennyezőanyag szállítása – a patakok vízminőségét tekintve – nem jelentős. A bal parti vízfolyások közül az Ipoly folyó vízminősége nem állandó, mivel jelentős mezőgazdasági/ipari területeken halad keresztül. Pest megyei szakaszán nincs olyan szennyező forrás, ami a vízminőséget alapvetően befolyásolhatná. A Pesti-síkságról érkező patakok vízminősége fokozatosan javuló tendenciát mutat, az ipari termelés hanyatlásának, az újonnan telepített környezetkímélő technológiáknak, illetve a műtrágya kihelyezés csökkenésének köszönhetően.

A Ráckevei-Soroksári Duna-ág (RSD) vízminősége messze nem éri el a kívánatos szintet, amiben a legfontosabb szerepet a Duna vízminősége játssza, amely éppen a beömlésnél, a Kvassay-zsilipnél mutatja a legkedvezőtlenebb értékeket. Ugyancsak rontja a vízminőséget a Dél-Pesti Szennyvíztisztítóból, illetve az RSD budapesti szakaszán települt ipari üzemekből bevezetett tisztított szennyvíz. A mellékág tervszerű kotrása, illetve revitalizációja ennek javítását is célozza.

Pest megye déli térségében több mint 2000 ha kiterjedésű nyílt víztükör párologtatja a talajvizet a térségben. Az eredeti felszínnél jóval nagyobb, többletpárologtatásából adódó vízvesztesség 15.000 - 20.000 m³/nap – a környező mezőgazdasági területek alatt a talajvíz szintjét (bányánként akár 2-10 cm-el) csökkenti. Fennáll a regionális depressziós tér kialakulásának veszélye, ami a klimatikus átalakulás miatt fokozott veszéllyel jár a fennmaradó mezőgazdasági és erdőterületek vízgazdálkodására.

A jelentős ipari üzemek közcsatornás kibocsátással bírnak, ill. szennyvízcsatornával nem rendelkező helyeken saját szennyvízkezelővel, és tárolóban biztosítják a szennyezőanyagok határértékek alá csökkentését és annak elszállít(ta)tását. Ennek következtében jelentős ipari szennyezés nincs. A jelentősebb közlekedési útvonalak csapadékvíz-elvezetése nem tekinthető jelentős veszélyforrásnak a keresztezett vízfolyásokra nézve.

A mezőgazdasági tevékenységek során jelentős terhelést okoz a szántóföldi növénytermesztés a műtrágyák és növényvédő szerek használata miatt. A precíziós eszközök használata, illetve elterjedése a szántóföldi és kertészeti területeken jelentősen csökkenti a növényvédő szerek használatát. Felesleges tápanyag nem keletkezik a használatuk során, így nemcsak a talaj termőképességét és vízháztartását javítják, hanem közvetve a felszíni és felszín alatti vizek minőségének javulását is elősegítik.

A felszíni vizek minőségét leginkább a mezőgazdasági művelés és kommunális szennyvíz bevezetésének módja határozza meg

A Ráckevei Duna vízminősége remélhetően javulni fog a Dél-Pesti Szennyvíztisztító modernizációja, és a szennyvízcsatornahálózat fejlesztését követően.

A felszíni vizek szennyeződését gyakran a túlzott műtrágyázás és szervesanyag-tartalom okozza

Az állattartó telepeken keletkező híg és almos trágya megfelelő műszaki védelemmel való tárolása EU-s támogatások felhasználásával egyre több helyen megvalósul, de még mindig sok helyen problémát okoz a keletkező trágyának és szennyvíznek a földekre való kijuttatása.

A megye településein számos termálstrand is üzemel (Cegléd, Érd, Nagykáta stb.), amelyek használt termálvizét általában valamilyen felszíni vízfolyás fogadja be. A termálvíz kémiai összetétele és hőmérséklete általában jelentősen eltér a felszíni víztől, pl. a sótartalom akár nagyságrendekkel is magasabb lehet, vagy sokszor gond a fenol, illetve a policiklikus aromás szénhidrogén (PAH) tartalom.

A felszíni- és felszín alatti vízminőség alakulását tekintve a szennyeződési folyamat kétirányú lehet a bányatavak esetében is: származhat a bányatóba közvetlenül bekerülő szennyező anyagtól, mely továbbszivároghat a felszín alatti talajvízbe, azt szennyezi, illetve fordítva is, pl. a környező mezőgazdasági területekről a talajvízbe, majd azon keresztül és általuk a bányatóba bemosódó károsanyagokból. Ezért a bányatavak utóhasznosítását különösen szigorúan kell kezelni és folyamatosan ellenőrizni.

Felszín alatti vizek minősége

A megye vízellátását jelentős mértékben a dunai parti szűrésű kutak biztosítják a Szentendrei- és a Csepel-szigetről. A kavicsrétegen átszűrődött víz minősége nagyságrendekkel jobb, mint a vízfolyásé, ugyanakkor a háttérszennyeződés hatása elhanyagolható mértékű. A szennyvíz-csatornázottság meglévő hiányosságai, illetve a védőidomokon belüli, nem megfelelő területhasználat következtében azonban a kutak esetében is egyre többször problémát jelent a vas-, a mangán- és az ammónia-tartalom növekedése, valamint az utóbbi időben megjelent nitrát.

Pest megye területén a mélyfúrású kutakból többségében termálvíz is nyerhető. A termálvizek egy részét gyógyászati célra hasznosítják, másrészt üdülés, strandolás eszközeként. Tisztítva csak kisebb részben kerül vissza sajtolással.

A Budai-hegység területén gyakori karsztvíz-készleten alapuló kút és vízbázis. A karsztvíz kutak vízhozama ingadozó, mivel a csapadékviszonyok is közrejátszanak a víz utánpótlásában. A karsztvíz magas karbonát tartalma miatt a vízellátó rendszerek gyakori cseréjére van szükség.

A talajvíz a megye területén – a hegyvidéki területeket leszámítva – szinte egységesen a felszíntől 2-5 m-en belül jelentkezik. A talajvíz magas nitrát szennyezettsége miatt ivóvízként nem használható, de az általában meglévő egyéb szennyeződések sem teszik erre alkalmassá. A települések beépített területén a talajvíz nagyrészt a kommunális szennyvíz-szikkasztások következtében szennyeződött el. A másik jellemző diffúz szennyezési forma a mezőgazdaság terhelése. A műtrágyák, trágyák, valamint a gyom- és rovarirtó szerek felhasználásának módja miatt a művelt területek alatt sok helyen a nitrát, ammónium és peszticid szennyezés határérték feletti, vagy a határérték közelében van.

Ivóvíz-minőség

A Dunától távolabbi területeken helyi vízgazdálkodási társulások alakultak a vezetékes vízhálózat kiépítésére és a vízigények kielégítésére. Az ellátást elsősorban a rétegvizek szolgálják. Pest megye településeinek döntő többsége az érzékeny, illetve a fokozottan érzékeny besorolású a felszín alatti vizek védelme szempontjából, amit a tervezés során és a területhasználatkor figyelembe kell venni. A jogszabályi

A bányatavak megfelelő re-kultiváció nélkül közvetlenül szennyezhetik az ivóvízbázisokat

A Duna kavicsrétegén átszűrődő vizek és a mélyfúrású kutak rétegvizei állandó jó minőségű ivóvizet biztosítanak

A rétegvizek minőségének megőrzését a jogszabályi háttér és a vízbázisok fizikai védelme is biztosítja

háttéren kívül a víznyerő kutak védelmére vízbázisok kerültek kialakításra, amelyek fizikai védelme is biztosított. A tilalmak és védelmek ellenére a vízellátó kutak egy részében arzén és ammónium szennyeződés mutatható ki, amelyek közül az utóbbi emberi tevékenység eredménye.

A közüzemi vízellátórendszerek összevonása, illetve egyes települések csatlakoztatása kistérségi vagy regionális rendszerekre az Ivóvíz minőség-javító Program keretében 2016-ban lezárult. Pest megyét kevesebb, mint 10 vízmű látja el.

A települések közműves ivóvízzel való ellátottsága a megyében körülbelül 95%. Ellátatlan ingatlanok főként a külterületi, tanya részeken és üdülőterületeken vannak, ezek a településrészek egyedi vízellátással rendelkeznek. A belterületi részeken, ahol vízbekötés nem történt, közfolyóval biztosított a közműves ivóvíz. Közműves ivóvíz ellátó-rendszerek száma 107, az egyedi vízellátó rendszereké 109. Pest megye területén a vízi közművek üzemeltetését 9 engedéllyel rendelkező szolgáltató végezte 2017-ben. Dunabogdány települési vízművének üzemeltetését a Fővárosi Vízművek Zrt. 2017. január 1-től átvette a DMRV Zrt.-től.

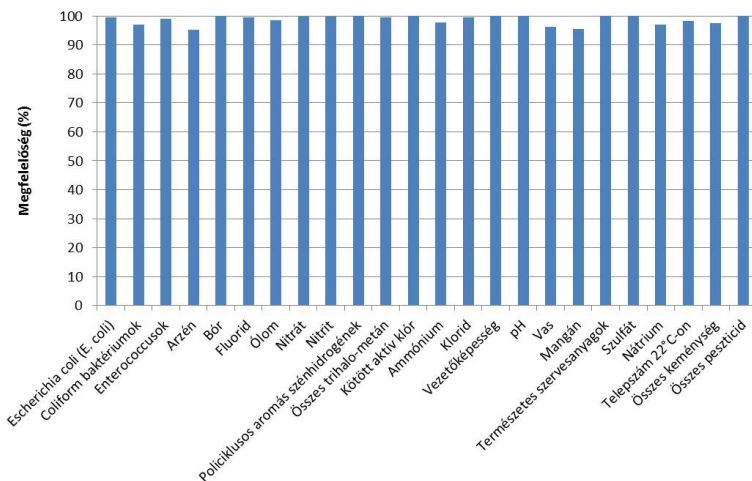
Az ivóvíz szennyezettség problémája öt járást érint a megyében (Ráckevei, Ceglédi, Dabasi Gyáli és Nagykúti járás).

Az ivóvízellátó-rendszerek népegészségügyi hatósági ellenőrzése során súlyos hiányosságokat nem tapasztaltak, a feltárt kisebb hiányosságok megszüntetésére intézkedtek. A szolgáltatott ivóvíz minőségét a szolgáltató és a népegészségügyi hatóság rendszeresen, a jogszabályban előírt gyakoriságnak megfelelően ellenőrzi. A szolgáltatott ivóvíz minőség az országos átlagnak megfelelő. Bakteriológiai kifogás elsősorban az indikátor paraméterek (telepszám 22°C és 37°C-on, coliform-szám, Pseudomonas aeruginosa) miatt volt, kémiai kifogást vas, mangán, ammónium, nitrát és arzén okozott.

Délegyházán és Szigetcsépen az arzén mentesítő technológiák kiegészítő fejlesztésre került sor. Kocséron az ivóvízminőség-javító beruházás során kialakított új technológia problémája miatt a vízszolgáltatást a korábbi technológiával biztosítják (vas-mangántalanítás), amely mellett a hálózaton gyakran fordul elő ammónium, vas és mangán kifogásoltság. A Szigetújfalui vízellátását biztosító kis mélységű kút és a szolgáltatott ivóvíz határérték közeli nitrát tartalma miatt továbbra is fokozott monitoringot tart fenn az üzemeltető.

Pest megyében öt járásban nem megfelelő az ivóvíz minősége

223. ábra A legfontosabb ivóvízminőségi jellemzők megfelelése Pest megyében, 2017.

Forrás: NNK

A megye településein a szennyvízhálózat kiépült, de a hálózatra való rákötés csak részlegesen valósult meg.

A feltárt szennyeződések ellenére a megyében egyelőre nincsenek megoldhatatlan ivóvíz-minőségi problémák. Az ivóvízkezelés a szükséges helyeken a vízminőségtől függő módon általában megoldott. A felhasználásra előírányzott talaj-, és parti szűrősű vízkészletek minőségének állandó biztosításához elengedhetetlen a megfelelő hidrogeológiai védőidomok kijelölése és védelme, a hatásterületeken az építési korlátozások elrendelése és szigorú vízminőség-védelmi intézkedések foganatosítása (pl. mentesítés a szennyvizektől, hulladékoktól).

A felszín alatti vizek minősége általában jó, mert a szervesanyag-szennyezettség mértékét mutató KOI_p koncentrációk a térbeni eloszlás tekintetében különbséget nem mutatnak és szignifikáns időbeni változás sem állapítható meg. Az értékek általában 1 mg/l alattiak, ami jó minőségre, vagyis kismértékű szervesanyag-szennyezettségre utal. Az ivóvíztermelő kutak vízminőségét továbbra is viszonylag nagyfokú stabilitás jellemzi.

Ahol szükséges, ott az ivóvizek helyszíni tisztítás és kezelés után kerülnek a fogyasztókhoz

Vízkárt okozó elemek és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés

Az Európai Unió 2000/60/EK számmal elfogadott Víz Keretirányelvben (VKI) határozta meg a vízvédelmi politika kereteit, amely a magyar jogrendbe 2003-2004 során került átültetésre. A VKI célkitűzése, hogy a vizek jó állapotát helyreállítsa, megőrizzze. Ez a felszíni vizek esetében a kémiai állapoton túlmenően az ökológiai állapotot is jelenti, míg felszín alatti vizeknél a kémiai állapot mellett a mennyiségi állapotot veszi figyelembe. Magyarország teljes területe a Duna vízgyűjtőjén található.

A Víz Keretirányelv célja a vizek kémiai és ökológiai állapotának védelme

Pest megye két fő-részvízgyűjtőt (Duna, Tisza), illetve a teljes országot lefedő 42 tervezési alegységből hatot érint:

- 1-7 Gerecse
- 1-8 Ipoly
- 1-9 Középduna vízgyűjtő
- 1-10 Duna-völgyi főcsatorna
- 2-10 Zagyva
- 2-12 Nagykőrösi-homokhát

Vízkár-események, vízrendezés, árvíz- és belvízvédelem

A Duna és Tisza vízszintje is változó, amely jelentős árhullámokat okoz a hazai folyamszakaszokon. Ezek ellen a szárazföld védelmét biztosítani kell. Ezt részben a természet által kialakított, részben a művi kialakítású védvonal biztosítja. A védvonal a mértékadó árvízszinti árhullámok ellen biztonságos védelmet nyújt a mentett területeknek.

A kisebb folyók-patakok is a vízgyűjtőikről ingadozó terhelést kapnak, amelyek a legkisebb patakon is tudnak árhullámot kialakítani. Az árhullámmal veszélyeztetett vízfolyások menti területek legbiztonságosabb árvízvédelmét a természet alakította ki, ahol a víz olyan bevágásban halad és akkora a medre, hogy a lefutó vízszint mozgása, az árhullámok nem érik el a terepszintet

A Duna vízgyűjtője a budapesti központú KDV-VIZIG-hez, a Tisza, amely közvetlenül nem is halad át a megye területén, csak vízfolyásainak közvetítésével kapcsolódik, annak vízgyűjtője részben a KDV-VIZIG, részben a szolnoki központú KÖTI-VIZIG-hez tartozik.

A településeken belüli csapadékvíz elvezetés és a kisebb vízfolyások kezelése a helyi önkormányzat kompetenciájába tartozik, s az ő feladatuk a helyben összegyűlő vizek tovább vezetése a befogadóig.

A befogadóba a csapadékviszonyok hatására változó vízmennyiségek érkeznek. A változó vízmennyiségek továbbítása a nagyobb távolságról, nagyobb vízgyűjtőkkel bíró, már a megye területére változó vízmennyiséggel érkező vízfolyásokon okoz nagyobb terhelést, így védekezési feladatok is ezen vízfolyásokon jelentkeznek. A tavaszi árhullámok különösen akkor veszélyesek, amikor a tavaszi esők az egyébként is olvadóban lévő hórétegekre esnek, ezzel gyorsítva az olvadást.

Veszélyesebb helyi vízkárok akkor keletkeznek, amikor heves záporokból néhány óra alatt 80-120 mm csapadék esik. A nagyobb vízgyűjtőjű vízfolyásokon komoly vízkárt okozhatnak a kisebb vízhozamú és hosszabb ideig tartó esők is, főleg akkor, ha a vízgyűjtőn a talajrétegek a korábbi esőktől már telítődtek.

A KDV-VIZIG kezelésű, valamint a Társulati kezelésű befogadók jelentős része korábban – rövidebb szakaszok kivételével – a lezúduló csapadékvizek fogadására, továbbítására megfelelő kiépítettségűek voltak, azonban a karbantartások elmaradása miatt, valamint a növekvő terhelési igények miatt ma már a kiépítettségük elégséges volta is vizsgálendő. A vízfolyások medrének, védművének körülbelül 2/3-a felújításra szorul. A közelmúltban ennek gazdasági háttere hiányzott. A karbantartás elmaradása esetén a lefutó árhullámok időszakában komoly védekezéssel kell az épített környezet védelmét biztosítani. A Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (a továbbiakban: KÖTIVIZIG) a vagyonkezelése alá tartozó létesítmények fenntartási munkáit évente ütemezetten végzi, annak érdekében, hogy egy lehetséges belvízvédekezés során, azok megfelelő állapotban legyenek és a funkciójukat a lehető legmagasabb mértékben tudják ellátni.

2005-ben készült el a megye veszélyelhárítási koncepciója és feladatterve, amely foglalkozik a megye víz általi veszélyeztetettségének helyzetével és a vízkárelhárítási feladatok meghatározásával, amely az alábbi három területen:

Árvízzel való veszélyeztetettség

A megye területén az I. rendű védvonal a mértékadó, mely az árvízszint feletti 1,3 m magasságra kiépített védvonal, amelyből az ágazat a megye területén 113,6 km-t tart nyilván. Ebből 94,8 km a Duna menti fővédvonal hossza, amelyből az előírásoknak 9,4 kilométernyi hossz nem felel meg. Az Ipolyt 13,2 km fővédvonal védi, amely megfelel az előírásoknak, akárcsak a Zagyva megyei szakaszán lévő 5,6 km fővédvonal.

Árvízi védekezés tekintetében a Duna mentén található olyan elsőrendű védmű, mely nem teljesíti az előírásokat

Árvízvédelmi, belvízvédelmi feladatokkal terhelt területek

A Duna mentén II. rendű töltések is vannak, amelyek a kisebb árhullámoknál az árterek, hullámterek egyes részeinek védelmét biztosítják, illetve biztosították. A nyárigátak kezelése elmaradt, üzemelési engedélyük többnyire visszavonásra is került, az egyetlen közülük, amely még kisebb árhullámoknál védelmet biztosít, a Fővárosi Vízművek üzemi töltése, amely ugyan megsérült a 2002. évi árvíz alatt, de helyreállították. A többi nyári gát jelenleg nem tölt be védelmi funkciót.

Az árvízi védekezésre szükséges mentett oldali sávokat, a Duna mentén a magaspart partélétől mért 10 m-es sávot, a védművek lábától szintén 10 m-es sávot, a folyók, patakok magas partjától 10 m-es, védművének lábától 10 m-es sávot árvízi védekezésre szabadon kell hagyni.

Fakadóvízzel az elsőrendű védvonal mentett oldali rézsúlábától számított 110 méteres sávon belül kell foglalkozni. Ez a sáv kiemelten érzékeny a töltések állékony-sága miatt. Magaspart esetén is figyelembe kell venni, hogy az adott vízfolyás mértékadó árvízszintje alatti műtárgyak, épületek (mélygarázs stb.) az altalaj függvényében fokozzák, illetve kiterjesztik a fakadóvízes veszélyeztetés mértékét. Kavicsos, homokos altalaj esetén akár 110 méternél nagyobb távolságban is problémát jelenthet.

Duna menti árvízvédelmi szakaszok:

A Duna folyam mentén az 1.15. Dunabogdányi, 1.16. Szentendrei, 1.17. Szentendrei-szigeti, 1.18. Budakalászi, 1.20. Érdi, 1.21. Dunafüredi, 1.47. Gödi, 1.48. Budapesti és az 1.49. Budapest-bajai, összesen kilenc árvízvédelmi öblözet található Pest megye területén, mely a következő árvízvédelmi szakaszokat érinti:

14. táblázat Duna menti árvízvédelmi szakaszok

Árvízvédelmi szakasz		
neve	hossza (km)	árvízvédelmi szempontból az előírásoknak megfelel (km)*
Tass-szigetújfalui	20,417	20,417
Szigetújfalu-csepeli	29,900	29,900
Kvassay-zsilipi	0,452	0,326
Gödi	4,150	0,025
Dunafüred-érdei	7,732	7,732
-Duna jobb part	5,186	0,000
-Benta patak jobb part	1,631	0,000
-1-es belvízcsatorna	0,915	0,000
Szentendrei-szigeti	24,827	1,086
-Szentendrei-Duna	9,916	0,850
-Benta patak jobb part	14,911	0,236
Budakalászi	8,864	1,157
Összesen:	96,342	60,643

*magassági hiányos szakaszok a 74/2014. (XII.23.) BM rendelet figyelembe vételével, illetve keresztmetszeti hiányossággal rendelkező szakaszok

Ipoly menti árvízvédelmi szakaszok:

Az Ipoly folyó mentén az 1.46. Ipolytölgyesi árvízvédelmi öblözet található Pest megye területén, mely a következő árvízvédelmi szakaszt érinti:

15. táblázat Ipoly menti árvízvédelmi szakaszok

Árvízvédelmi szakasz		
neve	hossza (km)	árvízvédelmi szempontból az előírásoknak megfelel (km)*
Ipolydamásd-Letkés-Ipolytölgyesi	13,100	0,000
-Ipolydamásd	1,505	0,000
-Ipoly bal part	8,915	0,000
-Letkés-patak bal- és jobb part	0,865	0,000
-Nyerges-patak bal- és jobb part	1,459	0,000
-Ganádi-patak	0,356	0,000
Összesen:	13,100	0,000

*magassági hiányos szakaszok a 74/2014. (XII.23.) BM rendelet figyelembe vételével, illetve keresztmetszeti hiányossággal rendelkező szakaszok

Zagyva menti árvízvédelmi szakaszok:

A Zagyva folyó mentén a 2.44. Jászfényszaru és a 2.47. Boldogi árvízvédelmi öblözet kis része érinti Pest megye területét. A folyó mentén húzódó árvízvédelmi szakasz összesen 83,460 km hosszúságú, mely négy megye (Nógrád, Pest, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok) területét érinti. Ebből Pest megye területén 5,580 km töltés húzódik.

16. táblázat Zagyva menti árvízvédelmi szakaszok

neve	Árvízvédelmi szakasz hossza (km)	árvízvédelmi szempontból az előírásoknak megfelel (km)*
Jászfelsőszentgyörgy-Jobbágyi	5,580	0,000
-Zagyva jobb part	4,030	0,000
-Zagyva bal part	1,550	0,000
Összesen:	5,580	0,000

*magassági hiányos szakaszok a 74/2014. (XII.23.) BM rendelet figyelembe vételével, illetve keresztmetszeti hiányossággal rendelkező szakaszok

Árvízi események

A Dunán levonuló árhullámok korábbi évszázadokban is jelentős elöntéseket okoztak Pest megyében is. Az árvizek ellen védelmet nyújtó gátrendszert a XIX. században építették ki, amely a legutóbbi évekig kellő védelmet nyújtott Pest megyében az épített környezet számára. Azóta a nagy árvízi katasztrófák Pest megye területét elkerülték. 1991-ben ugyan Suránynál volt gátszakadás, de ott is, és 1999-ben is helyi védekezéssel el tudták kerülni a komolyabb katasztrófát. Így ezeknél a Pest megyén is átfutó árhullámoknál a kiépített védműnek köszönhetően, helyi árvízvédelmi intézkedésekkel a komolyabb károk keletkezését el lehetett kerülni. A 2002-ben és 2006-ban a Pest megyén lefutó árhullámok minden idők mért árhullámainak méretét meghaladták. A 2006-os árhullám mérete a Budapest feletti Duna szakaszon meghaladta a 2002-es mértéket is. Komoly árvízvédekezéssel azonban a katasztrófát el lehetett kerülni. Helyi károk keletkeztek, pl. Sződligeten, de mértéke nem okozott katasztrófát. 2010-ben és 2013-ban újabb jelentős árhullám vonult le a Dunán, de ez nem érte el a 2002-es, illetve a 2006-os árhullám méretét. Ezeknél a rendkívüli árvizeknél a védművek kitartottak, de felülvizsgálatuk igényére felhívták a figyelmet. A töltések legtöbbje az idők során bizonytalan kivitelezési körülmények között épült, még a 40-es évek második felében, azok szerkezetére, építési technológiájára vonatkozó ismeretek nem állnak rendelkezésre. Az elmúlt időszakban a bizonytalan töltés-szakaszokat megerősítették, így megerősítések történtek a Szentendrei és Csepel-szigeten is, amelyek nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a nagy árhullámok idején is biztosítani tudták a védelmet.

Az árvízi események azonban újabb, megoldandó gyengeségeket tártak fel. A problémás töltésszakaszok biztonságosabb kiépítése, megerősítése az Új Magyarország Fejlesztési Terv Környezetvédelmi és Energetikai Operatív Programjának a keretein belül, „Duna Projekt”-ként valósítandó meg. Ezen belül Európai Unió támogatással a Szentendrei-szigeten és a Csepel-szigeten levő védvonal több szakaszán megerősítések épülnek és épülhetnek, a tervek szerint kb. 12 km hosszon. A Projekt keretében az állami tulajdonban levő I. rendű árvízvédelmi védvonalak által nem kellően védett Duna-menti települések számára, a települések árvízvédelmi fejlesztésére

Az utóbbi években a mértékadó árvízszintnél magasabb árvizek veszélyeztették a lakott területeket, melyek határára szükséges lenne a védművek felülvizsgálata

vonatkozóan tanulmánytervek készültek, s annak megvalósítása szintén uniós támogatással biztosítható (pl. Sződliget).

Belvízzel való veszélyeztetettség

A belvíz a megye síkvidéki jellegű, déli területeit veszélyezteti, ahol a terület topográfiai adottságaiból és geológiai adottságaiból eredően lefolyástalan területek alakulnak ki. A belvízrendszerek vízvezetését nagyrészt mesterségesen épített csatornahálózattal oldják meg. A megye jelentősebb belvízgyűjtő rendszere a KDV-VIZIG területéhez tartozó Gyáli, az Észak-Duna-völgyi, a Ráckevei Dunamente és az utóbbi időkben a Hajta patak és a Tápió, valamint a KÖTI-VIZIG területéhez tartozó Gerje-Perje és a Körös-ér vízrendszere.

A belvizekkel érintett települések felmérése megtörtént

- A Nagykőrösi-homokhát tervezési alegység területén kiterjedt belvíz elvezetési csatornahálózat áll rendelkezésre.
- A Körös-ér belvízcsatorna vízgyűjtőjének északnyugati része a Duna-Tisza közti homokhátság nagy esésű területeihez kapcsolódóan már a sík- és dombvidék közötti átmenetet képviseli. A lefolyási viszonyok természetesekek, a Tisza magas vízállása idején szivattyúval szabályozott.
- A Gerje és a Körös belvízcsatornák vízgyűjtőjének északi-északnyugati része a Duna-Tisza közti hátságra jellemzően nagy esésű, a többi területen egyértelműen a síkvidéki jelleg dominál.
- A Perje belvízcsatorna vízjárását, a belvizek levonulását elsősorban a Hár-sas-éri dolinából kiinduló Perje-felső mellékcsatorna határozza meg, mely a tavaszi hóolvadások, nyári záporok és zivatarok alkalmával a Perjén gondot okozhat.
- A Peitsik-ér vízgyűjtője síkvidéki terület, Tisza-menti öblözetei mélyfekvésűek; vízjátéka természetes. Az ármentesítések után a belvízvédelem megoldására létrehozott belvízvezető rendszerek öblözeteket alkotnak.

A Vízügyi Igazgatóság által a megyei területrendezési terv számára rendelkezésre bocsátott, belvízzel közepesen, illetve mérsékelten veszélyeztetett területek 11 települést érintenek.

17. táblázat Ipoly menti árvízvédelmi szakaszok

Település	Belvízvédelmi szakasz	Belvízveszélyeztetettség
Csemő	10.1.	Nem veszélyeztetett
Jászkarajenő	10.1.	Közepesen
Kocsér	10.1.	Nem veszélyeztetett
Nagykőrös	10.1.	Mérsékelten
Abony	10.2.	Közepesen
Albertirsa	10.2.	Közepesen
Cegléd	10.2.	Mérsékelten
Ceglédbercel	10.2.	Nem veszélyeztetett
Dánszentmiklós	10.2.	Nem veszélyeztetett
Köröstetétlen	10.2.	Mérsékelten
Mikebuda	10.2.	Nem veszélyeztetett
Nyársapát	10.2.	Közepesen
Pilis	10.2.	Közepesen
Tápiószőlős	10.2.	Mérsékelten
Törtel	10.2.	Közepesen
Újszilvás	10.2.	Mérsékelten

11. A TÉRSÉGET ÉRINTŐ TERVEK ÁTTEKINTÉSE

11.1. Az Európai Unió 2021-2027-es új kohéziós politikája és Magyarország Partnerségi Megállapodásában rögzített célok

Az Europa2020 Stratégia végrehajtása 2020-ban véget ért. A 2014-2020-as költségvetési időszakot követően az új kohéziós politika erőforrásait a 11 szakpolitikai célkitűzés közül a következő ötre fogja összpontosítani:

- 1) egy intelligensebb Európa az innováció, a digitalizálás, a gazdasági átalakulás, valamint a kis- és középvállalkozások támogatása révén;
- 2) egy olyan, zöldebb, karbonmentes Európa, amely végrehajtja a Párizsi Megállapodást, valamint beruház a tiszta energiaforrásokra való átállásba, a megújuló energiaforrásokba és az éghajlatváltozás elleni küzdelemben;
- 3) egy jobban összekapcsolt Európa, amely stratégiai szállítási és digitális hálózatokkal rendelkezik;
- 4) egy szociálisabb Európa, amely megvalósítja a szociális jogok európai pillérét, valamint támogatja a minőségi foglalkoztatást, az oktatást, a készségeket, a társadalmi befogadást és az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférést;
- 5) egy, a polgáraihoz közelebb álló Európa, amely szerte az EU-ban támogatja a helyileg irányított fejlesztési stratégiákat és fenntartható városi fejlődést.

Magyarország Partnerségi Megállapodása az uniós szakpolitikai célkitűzésekkel összhangban készül és rögzíti, hogy az országba érkező Európai Unió források miként járulnak hozzá az Unió célkitűzéseéhez. Ez teremti meg a kapcsolatot az országos stratégiákon keresztül a megyei területfejlesztési koncepcióval, valamint a megvalósítás végrehajtását jelentő integrált területi programmal és a területi alapú fejlesztéseket tartalmazó operatív programmal.

A Partnerségi Megállapodást az Európai Bizottság még nem fogadta el. A társadalmi egyeztetésre összeállított dokumentuma prioritások tekintetében az EU2021-2027 célkitűzéseéhez alkalmazkodik, ugyanakkor az alábbi általános fejlesztési célt és jövőképet fogalmazza meg:

A nemzeti fejlesztési célok fő súlypontjai

Magyarország 2030-ig szóló kiemelt célkitűzése a gazdasági és társadalmi versenyképesség növelése a kedvezőtlen helyzetű térségek fejlesztése mellett. A társadalmi, gazdasági, környezeti és humán fenntarthatóság összhangja biztosíthatja nemzeti erőforrásaink, a jövő nemzedékek lehetőségeinek hosszútávú megőrzését, alkalmazkodóképességünket a hazai, térségi és globális kihívásokra.

Jövőképünk megvalósításához 2030-ra

- sikerül stabilizálni a születésszámot, illetve a halálozások száma a születésszám közelébe kerül;
- az alacsony hozzáadott értékű munkahelyek száma csökken, ezek helyét magasabb képzettségigényű munkahelyek veszik át;
- a magyar bérek szorosan megközelítik a nyugat-európai államoknál tapasztaltakat;

- a gazdaság, a közlekedés és az energiatermelés zöldítésével csökken az üvegházhatású gázok kibocsátása, melynek eredményeként javul a környezeti tényezők minősége;
- biztosítottá válnak a lehető legszélesebb körben a gyors és biztonságos fizikai és digitális hozzáférés, valamint kapcsolattartás feltételei;
- a javuló egészségügyi szolgáltatások segítik az állampolgárokat jó és javuló egészségi állapotuk minél hosszabb ideig tartó megőrzésében, melynek köszönhetően a magyar lakosság átlagéletkora és az egészségben eltöltött életek száma tovább nő;
- a magyar oktatás egyszerre készíti fel a tanulókat a globális kultúra megértésére és a magyar kultúra művelésére, az egészség- és környezettudatos életvezetésre, valamint a digitális lehetőségek kiaknázására;
- népszerűvé válik a vidéki életmód, javul a vidék megtartó ereje;
- mérséklődnek az országon belüli területi és társadalmi különbségek;
- felélénkül a Visegrádi országok közötti kereskedelem, bővülnek a közlekedési kapcsolatok, továbbá Magyarország kiemelt szerepet vállal a Kárpát-medencei gazdasági térség megszervezésében.

11.2 Országos és térségi stratégiák megyei vonatkozásai

11.2.1. Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

Az Országgyűlés által az 1/2014. (I.3.) számú határozattal elfogadott Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció fejlesztéspolitikai elveket és célokat határoz meg 2030-ig, valamint fejlesztési prioritásokat fogalmaz meg a 2014-2020-as Európai Unió programozási időszakokra. A Koncepcióban megfogalmazott nemzeti jövőkép értelmében 2030-ra Magyarország Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, lakosainak biztos megélhetést biztosít, versenyképes gazdasága az erőforrásokat fenntartható módon használja, népessége gyarapodik, a közösségek megerősödtek, életminőségük és környezeti állapotuk javult.

A területfejlesztési politika 2014-ben megfogalmazott átfogó céljai 2030-ig

1. Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés

Magyarország célja a meglévő értékek megőrzésén alapuló, magas hozzáadott értéket előállító és közhasznokat eredményező, fenntartható gazdasági növekedés biztosítása, a globális gazdasághoz való felzárkóztatás és a hazai foglalkoztatás jelentős bővítése gazdasági beruházások volumenének növelésével, a KKV-szektor erősítésével, a nemzeti vállalatok megerősítésével, a biztonságos élelmiszerellátással, a helyi közösségek megerősítésével, és önfenntartó tevékenységének támogatásával.

2. Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom

Magyarország célja a népességszám növelése, a gyermekvállalás ösztönzése, a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban, készségekben és értékekben való gyarapodásának elősegítése, az alsó-, az alsó-közép- és a középosztály, valamint a kis közösségek és családok felemelése-megerősítése, a nemzeti, közösségi és egyéni felelősségvállalás és értékátadás növelése. További cél a társadalmi megújulás és gyógyulás elősegítése, az egészséges életmód, a sport és a mozgás, a kultúrához való hozzáférés és a közművelődés biztosítása, valamint az egészséges táplálkozás ösztönzése, a nemzeti hagyományokat tiszteletben tartó, hatékony és jó állam létrehozása, a közszolgáltatások megújítása.

3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme

Magyarország célja a hosszú távú gazdasági potenciál és az életfeltételeket biztosító természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése, az erőforrások megőrzése a jövő generációinak számára, mind mennyiségben, mind minőségben, az élelmiszer-, az energia-, a környezet-, valamint a klímabiztonság megteremtése, az egészséges ivóvíz ellátás, az élővilág sokféleségének, a tájak sokféleségének és értékeinek, illetve az épített örökség értékeinek megőrzése, az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása, a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése.

4. Térségi potenciálokra alapozott fenntartható térszerkezet

Magyarország célja egy területileg összehangolt, harmonikusan és fenntartható módon működő, kapcsolatokban aktívan részt vevő térszerkezet kialakítása, amelyben az ország, a Kárpát-medence és Európa szempontjából egyaránt jól együttműködő, értékeket teremtő és védő partnerként vehet részt az ország minden térsége és települése.

Pest megye és az agglomeráció pozicionálása és a térséget érintő fejlesztések

Pest megyében egyszerre van jelen az országos átlagnál fejlettebb metropolisz térség (budapesti agglomeráció), valamint az elmaradott térségek problémaköre. Az agglomerációban a közlekedés volumenének erősödése és a tömegek kiszolgálását célzó beépítés - a települések növekedése, a szolgáltatáskörök folyamatos bővülése jelent kihívást. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió a megye mindkét aspektusával foglalkozik. Magyarország városhálózatának térszerkezete alapján Pest megye Budapest, illetve a belső gyűrű – a szomszédos megyék székhelyei által kijelölt fejlett központok – közötti terület, melynek határán egyszerre érvényesülnek Budapest és agglomerációja és a szomszédos megyeszékhelyek agglomerációjának vagy agglomerálódó térségének vonzaskörzetei.

Az OFTK-ban Pest megyére megfogalmazott fejlesztési irányok:

- gazdaság dinamizálása a feldolgozóiparra és az agrár-tradíciókra építve,
- befektetés-ösztönzés, tőkevonzó képesség javítása az endogén erőforrásokra alapozva,
- gazdasági húzóterületek innovációs- és versenyképességének javítása,
- a megye leszakadó térségeinek gazdasági felzárkóztatása a KKV-szektorra építve,
- társadalmi megújulás, közösségek fejlesztése, együttműködések ösztönzése és intézményesítése,
- a lakosság egészségi állapotának javítása,
- az oktatás intézményi és tartalmi megújítása
- területi és társadalmi kohézió erősítése, esélyegyenlőség javítása
- a megye térszerkezetének javítása, a belső kapcsolatrendszer fejlesztése

11.2.2. Országos Területrendezési Terv (OTrT)

Az Országgyűlés által elfogadott, Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény második része az új OTrT. A törvény új korszakot nyit: az eddig három külön törvényben szabályozott országos és a két kiemelt térségre vonatkozó területrendezési tervek – az OTrT (2003. évi XXVI. törvény), a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terv (2005. évi LXIV. törvény), Balaton-törvény (2000. évi CXII. törvény) – egy jogszabályban

összefoglalva találhatóak. A törvény „*az ország kiegyensúlyozottabb területi fejlődése, a terület- és gazdaságfejlesztés hatékony területi irányítása, az okszerű és takarékos területhasználat, valamint a gazdasági, társadalmi és környezeti fenntarthatóság megőrzése érdekében*”, a Nemzeti Fejlesztés 2020 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció által meghatározott területhasználati elvekkel összhangban készült.

11.2.2.1. Pest Megye Területrendezési Terve (PMTrT)

Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény értelmében az önkormányzatok feladata, hogy a területrendezési tervüket és településrendezési eszközeiket az OTrT-vel összhangba hozzák. A törvény rendelkezéseit alkalmazni kell a megyei területrendezési terv, a területfejlesztési koncepció, továbbá a települési önkormányzatok településfejlesztési koncepciója és integrált településfejlesztési stratégia, a településrendezési eszközei és a településképi rendelet készítése és elfogadása során. Pest Megye Közgyűlése a 10/2020. (VI. 30.) számú rendelettel fogadta el – a 2018. évi CXXXIX. törvényt figyelembe véve – Pest Megye Területrendezési Tervét.

A hatályos megyei területrendezési terv már külön kategóriába sorolja a meglévő és tervezett infrastrukturális elemeket, mint a gyorsforgalmi úthálózat vagy az országos törzshálózati vasúti pályák. A területfelhasználási kategóriák is racionalizálásra kerültek – a *városias és hagyományosan vidéki települési térség* kategóriák *települési térség* kategóriába lettek átvezetve, a *vegyes területfelhasználású és építmények által igénybe vett térség* megszűnt, és új kategória került bevezetésre *legalább 5 ha nagyságú sajátos területfelhasználású egység* néven.

11.2.3. Program a Versenyképesebb Magyarorszáért

A Nemzeti Versenyképességi Tanács által készített programcsomag Magyarország makrogazdasági helyzetének javítását hivatott elérni. A gazdaságpolitika legfontosabb beavatkozási pontjait foglalja össze, amelynek négy legfontosabb eleme: az állami kiadások csökkentése, a beruházások ösztönzése, a kiszámítható beruházási környezet erősítése és a munkaerő-tartalékok kiaknázása. A helyzetértékelés után bemutatásra kerülnek a gazdasági versenyképességet javító programok, melyek az alábbiak:

1. Adózás

- a. Munkára rakódó terhek csökkentése: Az adóelvonás általános szintjének mérséklése a régiós országok körüli szintre a munkára rakódó közterhek számottevő csökkentésével
- b. A hazai kis- és középvállalkozások kedvezményben részesítése: A kisvállalkozások számára létrehozott adónemek további erősítése
- c. A vállalati beruházások élénkítése: Beruházások gyorsított leírása, csoportadózás lehetőségének megteremtése
- d. Adórendszer egyszerűsítése: Az adórendszer töredezettségének csökkentése az adónemek számának 40 alá csökkentésével
- e. Adóadminisztráció csökkentése: Az adatszolgáltatások jelentős csökkentése és a vállalati adóbevallások adóhatóság általi előkészítése a digitalizáció segítségével
- f. A gazdaság fehéritése: Adatok összegyűjtése és fehéritő akcióprogramok indítása (pl. online számlázási kör bővítése)

- g. A digitális gazdaság fejlesztése: E-számlázás és az elektronikus képzési formák térnyerésének előmozdítása
- 2. Foglalkoztatás
  - a. Fiatalok munkavállalásának ösztönzése: Diákmunka támogatása járulégmentességgel
  - b. Kisgyermekes anyák munkavállalásának ösztönzése:
    - i. Munkavállalás korlátjainak eltörlése, kismama ösztöndíj bevezetése
    - ii. Köznevelési intézmények férőhelyszámának, rendelkezésre állásának, területi megoszlásának igényekhez való igazítása, valamint vállalati gyermekmegőrzők támogatása
  - c. Foglalkoztatási osztályok átalakítása német minta alapján: Inaktívok, munkanélküliek és közfoglalkoztatottak munkaerőpiaci bekapcsolása
  - d. Mobilitás elősegítése: M9-es autópálya megépítése: gazdaságfejlesztés a Dél-dunántúli régió és Nyugat-Európa közötti kapcsolat megteremtésével
  - e. Képzések adminisztrációja: A támogatott képzésekkel összefüggő dokumentációs kötelezettségek egyszerűsítése
  - f. Visszaélések, ellenőrzések gyakorisága: A keresőképtelen állapot gyakoribb ellenőrzésének biztosítása a táppénzhez kapcsolódó munkavállalói visszaélések csökkentése érdekében
- 3. Közsféra
  - a. Államigazgatás hatékonyságának javítása:
    - i. Teljesítményt előtérbe helyező bérgazdálkodás és a munkafolyamatok újratervezésével párhuzamos létszám-racionalizálás a közsférában
    - ii. Államigazgatási folyamatok digitalizálása, online intézhető hatósági ügyek arányának növelése
    - iii. Államigazgatási-hatósági tevékenység minőségének, hatékonyságának szisztematikus mérése
  - b. Üzleti szabályozás minőségének javítása: Csőd-és felszámolási eljárások jogszabályi és intézményi kereteinek felülvizsgálata
- 4. Egészségügy
  - a. Egészségmegőrzés: A prevenció erősítése és a népegészségügy fejlesztése
  - b. Ellátási formák összhangjának megteremtése: Az alapellátás fejlesztése
  - c. A teljesítmény-finanszírozási rendszer felülvizsgálata: Valós költségekre épülő állami finanszírozási rendszer kialakítása
  - d. Szükségletekhez igazodó egészségügy: Költséghatékony, modern ellátási formák preferálása, egészségügyi szükségletekhez igazodó ellátórendszer
  - e. Minőség az egészségügyben: Minőségi indikátorok bevezetése
- 5. Oktatás
  - a. Alap- és középfokú oktatás

- i. Tudás elsajátítása: Képesség-centrikus oktatás
    - ii. Iskolaszerkezet: Fenntartható, fejleszthető oktatási rendszer
    - iii. Folyamatos visszacsatolások: Mérő, elemző és segítő oktatás
    - iv. Felzárkózási programok: Esélykiegyenlítő oktatás erősítése
  - b. Felsőoktatás modernizálása: A gazdaság igényeit erőteljesen becsatornázó felsőoktatás
  - c. Idegennyelv tanulás ösztönzése: Idegennyelv oktatás hatékonyabbá tétele
- 6. Vállalati környezet
  - a. Innovációs és kutatási rendszer struktúraváltása – fókuszálás és hatékonyság növelés: Az állami kutatóintézet hálózat teljes átalakítása, az ösztönző rendszerek hatékonyabbá tétele
  - b. Vállalati termelés hozzáadott értékének növelése:
    - i. A hazai vállalatok hozzáadott értékének és termelékenységének növelése
    - ii. KKV stratégia kidolgozása és megvalósítása
  - c. Oktatási rendszer munkaerőpiac konform átalakítása:
    - i. Szakképzés 4.0 – az iskolarendszerű szak- és felnőttképzés modernizálása
    - ii. A nem iskolarendszerű felnőttképzés feltételrendszerének kialakítása
    - iii. Egyetemekre alapuló tudásszolgáltató központok létrehozása és az állami egyetemek új alapú működése, Budapesti Corvinus Egyetem megújulása
  - d. Építésügyek modernizálása: Építésgazdaság fejlesztése, termelékenységének növelése
  - e. Digitális tudásformálás: A Mesterséges Intelligencia (MI) stratégia kialakítása, a széleskörű alkalmazás feltételeinek biztosítása
  - f. Közlekedés fejlesztése
    - i. Országos intermodális konténerterminál hálózat kialakítása
    - ii. A különböző közösségi közlekedési rendszerek teljesítményének integrált és egységes tervezése
    - iii. Az állami közlekedési módok egységes irányítási, menedzsment rendszerének a kialakítása
  - g. Kreatív közlekedési megoldások Magyarországon: Zalaegerszegi tesztpálya
  - h. Energiaellátás biztosítása: Hazai áramtermelő kapacitások megfelelő szintjének garantálása

11.2.4. Nemzeti Reformprogram (2020)

A Nemzeti Reformprogram a Kormány által évről-évre kidolgozásra kerülő nemzetgazdasági helyzetértékelés és a különböző szakpolitikai programokat bemutató programterv. A Reformprogrammal egy időben Konvergencia Program is készül

minden évben. A Kormány 2020. május 5-én nyújtotta be az Európai Tanácsnak és az Európai Bizottságnak 2020. évi Nemzeti Reformprogramját. A Nemzeti Reformprogram kiemelten foglalkozik a COVID-19 koronavírus járvány okozta hatásokkal és intézkedésekkel, az Európa 2020 Stratégia utóbbi 10 évben elért eredményeiről, Magyarország makrogazdasági helyzetéről és lehetséges beavatkozási területekről.

A 2020. évi Nemzeti Reformprogramban részletezett főbb szakpolitikai intézkedések:

1. Növekedésösztönző politika
  - a. Vállalkozásfejlesztés: fókuszban a kkv-k
  - b. Kutatás-fejlesztés és innováció
  - c. A KFI intézményrendszerének fejlesztése
  - d. A KFI támogatási rendszer finomhangolása
  - e. Digitalizáció
2. Üzleti környezet, szabályozás
  - a. Adórendszer
  - b. Közigazgatás
  - c. Szabályozás
  - d. Közbeszerzés
  - e. Antikorrupció
3. Foglalkoztatás
  - a. A foglalkoztatási intézményrendszer fejlesztése
  - b. Aktív munkaerőpiaci eszközök
4. Családpolitikai intézkedések
5. Szegénység
  - a. Felzárkózást szolgáló intézkedések
6. Oktatás
  - a. Köznevelési és felsőoktatási infrastrukturális fejlesztések
  - b. Köznevelés
  - c. Szakképzés
  - d. Felsőoktatás
  - e. Esélyegyenlőség, deszegregáció
7. Egészségügy
  - a. Infrastrukturális fejlesztések, beruházások
  - b. Egészségmegőrző, prevenciós intézkedések
8. Fenntartható gazdaság – klíma, energiapolitika, közlekedés
  - a. Energiapolitika
  - b. Környezetvédelem
  - c. Közlekedés

11.2.5. A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030

A Stratégiát az Innovációs és Technológiai Minisztérium több száz vállalat bevonásával 2019-ben készítette el, és a Kormány az 1627/2019. (XI. 8.) számú határozattal fogadta el. A Stratégia célja, hogy 2019-2030 közötti időszakra a legnagyobb foglalkoztatási arányt mutató kisvállalkozói kört megerősítse, ezáltal a gazdaságot fejlessze és a lakosság életminőségét javítsa. A Stratégia nemzetközileg is sikeres,

fejlődni képes vállalkozói kör kialakítását és a lakosság többségét foglalkoztató, széles kisvállalkozói kör működési feltételeinek javítását célozza.

A Stratégia jövőképeinek főbb elemei:

- **Sikeres vállalkozások:** A vállalkozások előnyükre tudták fordítani a digitalizáció kihívásait, kiléptek az olcsó munkaerő alkalmazására épülő üzleti modellből. A megerősödött vállalkozói kör a nemzetközi piacon is érvényesülni tud, képes a piaci pozícióját tovább erősíteni. A vállalkozások korszerű vezető módszerekkel és technológiákra építve működnek.
- **Támogató intézményi, szervezeti és társadalmi környezet:** A vállalkozások működését a pénz- és tőkepiac segíti, ehhez társulnak vállalkozássegítő, vállalkozásszervező szervezetek és szolgáltatások. A vállalkozások közös-ségszervező szerepe erős, megbecsültsége magas.
- **Támogató állam:** Az adócsökkentésre, a digitalizációra és az államigazgatás javítására épülő, kevés kockázatot jelentő, alacsony bürokratikus költségű vállalkozói környezet jött létre. Az állam a továbblépést, az együttműködést és kihíváskeresést ösztönző, sikeres vállalkozásfejlesztési intézményeket működtet.
- **Sikeres ország:** Hozzáadott értékben Magyarország beérte a visegrádi országokat. Gazdasági sikertörténetnek értékelhető, hogy egyes vállalkozások nemzetközi szinten váltak ismertté. A vállalkozások fel vannak készülve a gazdasági nehézségekre. A vállalkozók a helyi közösségek elismert, konstruktív szereplői. A vállalkozói világ érdemben járul hozzá, hogy a külföldön dolgozók visszajöjjenek Magyarországra, a vidéki térségek megerősödjenek és hosszabb távon jó befektetési hely legyen az ország.

A Stratégia átfogó és másodlagos céljai:

Átfogó célok:

1. A komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítése
2. A teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható kerek biztosítása

Másodlagos célok:

1. A KKV-k termelékenységének növelése
2. A hazai tulajdonú KKV-k által előállított hozzáadott érték növelése
3. A KKV-k exportképességének növelése

11.2.6. Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiát a Kormány az 1747/2017. (X. 18.) számú határozattal fogadta el. Célja az állam turisztikai ágazatban megvalósítandó feladatainak összegzése, a főbb beavatkozási pontok kijelölése, stratégiai célrendszer létrehozása és az ezek megvalósításához szükséges pénzeszközök és intézményrendszer biztosítása.

A Stratégiában a turizmussal kapcsolatban megfogalmazott jövőkép 2030-ra:

- a fenntartható gazdasági fejlődés húzóágazata,
- minőségi élménykínálat,

- elérhetőség és széles körű hozzáférés, innovatív megoldások,
- erős turisztikai országmárka
- vonzó karrier

A turizmus jelentős mértékben hozzá fog járulni az alábbi két célhoz:

- közösségeink és értékeink védelme,
- a hazaszeretet táplálása.

A Stratégia célrendszere és pillérei:

- A. Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program: A hazai turisztikai kínálat minőségi fejlesztésének irányai
- B. Stratégiai márkakommunikáció, célzott marketingkommunikációs kampányaktivitás és értékesítés: A turisztikai országmárka megújítása, desztináció márkarendszer felépítése és külpiazi értékesítési tevékenység újragondolása
- C. Elhivatott szakemberek, visszahívó vendégszeretet: A turizmusban foglalkoztatott szakemberek felkészültségének és motivációjának erősítése
- D. Megbízható adatok, mérhető teljesítmény: A kutatási-elemzési-értékelési feladatok hatékony megvalósítása, valós piaci, ágazati helyzetkép kialakítása a pontos teljesítményértékeléshez
- E. Transzparens, kiszámítható szabályozás és ösztönzés: ágazati szabályozási és finanszírozási környezet megreformálása érdekében, kiemelten figyelve a feketegazdaság visszaszorítására, a hatékony forrásallokáció megvalósítására
- F. Iránymutatás és együttműködés: A stratégiai célok megvalósítása érdekében az ágazati szereplők együttműködésének javítása, a munkamegosztás megszervezése az állami, önkormányzati, a magán, a for- és nonprofit szektor között
- G. Identitás és kötődés: Nemzetstratégiai célok támogatása
- H. Horizontális beavatkozási területek
  1. Együtt-élő turizmus: A helyi közösségek és a természeti környezet harmonikus együttélése
  2. Családbarát turizmus: Több generáció közös élményszerzését lehetővé tevő turisztikai attrakciók megvalósítása
  3. Hozzáférhető turizmus: A fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés megvalósítása a turizmus szektorban
  4. Érthető turizmus: Következetes és informatív tájékoztatás és többnyelvűség megvalósítása
  5. Digitális turizmus: Digitális technológiák alkalmazása és a bennük rejlő lehetőségek kihasználása

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia Pest megyét érintően nevesíti a Dunakanyar kiemelt turisztikai fejlesztési térséget. A térség jövőbeli pozicionálását meghatározó intézkedések között kiemeli a Grand Budapest koncepciót és annak részét képező 21. századi városlátogató turizmus fejlesztését, a gyorshajózás fejlesztését, a kerékpáros, természetjáró és kiránduló turizmusban rejlő potenciált. A 2020-as évben kitört COVID-19 koronavírus járvány a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának szükségességét hívta életre. A folyamat egyik első intézkedése a turisztikai térségek meghatározásáról szóló 429/2020. (IX. 14.) Kormányrendelet

megalkotása, amely a korábbi öt helyett tizenegy kiemelt turisztikai fejlesztési térséget jelöl ki, valamint egyes ingatlanok kiemelt állami turisztikai beruházások megvalósítási helyszínének jelöl ki. A Stratégiában kijelölt Pest megyét érintő Dunakanyar kiemelt turisztikai fejlesztési térség helyett Budapest környéke turisztikai térség került kijelölésre, amely összesen 133 Pest, Fejér, Komárom-Esztergom, Heves és Nógrád megyei települést foglal magába. A Kormányrendelet fejlesztési irányokat, beavatkozási területeket nem határoz meg.

11.2.7. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024

Az Országgyűlés által a 18/2013. (III. 28.) határozattal elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia kiinduló legfőbb célkitűzése a természeti erőforrások túlzott felhasználásának csökkentését elősegítő intézkedések elterjesztése. Kijelöli azokat a fenntarthatósági prioritásokat, amelyeket Magyarországnak a nemzetközi együttműködések keretében követnie érdemes. A Keretstratégia kiemeli a települési szintű feladatok hangsúlyosságát. Általános elvként rögzíti a környezettudatosság növelését, a megújuló energiaforrások alkalmazását, a kritikus állapotban lévő erőforrások felhasználásának korlátozását.

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia a fenntarthatóság felé való átmenet céljait és intézkedéseit határozza meg:

- I. **Emberi erőforrások:** cél a népességben stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a ki-rekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom.
  1. Demográfia
    - a. Népeségfogyás lassítása, népességszám stabilizálása
    - b. Idős emberek egészségmegőrzése
    - c. Társadalmi együttműködésben az idős emberek szerepének biztosítása
    - d. Versenyképes munkabérek biztosítása az elvándorlásban érintett szakmákban
  2. Egészség
    - a. Halandóság csökkentése, felzárkózás a közép-európai régiós átlaghoz
    - b. Krónikus, nem fertőző megbetegedések számának csökkentése
    - c. Egészségkárosító magatartásformák arányának és a környezeti kockázati tényezőknek a csökkentése
  3. Tudás
    - a. Az életen át tartó tanulásra való igény feltételeinek javítása
    - b. Fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos ismeretek átadása
    - c. Minőségi oktatás és az oktatásban töltött idő növelése
    - d. Az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése
    - e. A tudás váljon a gazdasági-társadalmi fejlődés fő forrásává
    - f. Növekedjen a foglalkoztatható emberek száma
  4. Társadalmi kohézió – leszakadó csoportok integrációja
    - a. Szolidaritás hiányának mérséklése
    - b. Tudásalapú társadalom megteremtése

- c. Egészséges társadalom megteremtése

II. Társadalmi erőforrások: A fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, pozitív értékek, erkölcsi normák, attitűdök erősítése

1. A bizalom infrastruktúrájának erősítése
  - a. Kormányzás kiszámíthatóságának erősítése
2. A munka társadalmi körülményei
  - a. Szervezeti kultúra fejlesztésével csökkenteni kell a munkahelyi stresszt
  - b. Társadalmi kirekesztettség mérséklése
  - c. Foglalkoztatottság javítása
3. A családi értékek erősítése
  - a. Támogatandó a párkapcsolatokhoz, házassághoz kapcsolódó értékek terjesztése
4. A múlt örökségének ápolása, kulturális szolgáltatások fejlesztése
  - a. a társadalmi összetartozás erősítése
  - b. a bizalom újratermelése
  - c. működőképes közösségi hálózatok fenntartása
  - d. a fenntarthatósággal kapcsolatos értékek erősítése
  - e. a kulturális hagyományok felélesztése
  - f. a kulturális sokszínűség elismerése
  - g. szellemi, tárgyi és épített örökség megőrzése, értékeinek kibontakoztatása, fenntartható használata

III. Természeti erőforrások: Környezeti eltartóképesség érvényesítése

1. Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások
  - a. Az ökoszisztéma-szolgáltatások kimerítésének megakadályozása
  - b. Talaj termőképességének fenntartása
  - c. A természetes területek beépítési sebességének csökkentése, a fenntartható hozamon alapuló gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal
2. Az embert érő környezeti terhek csökkentése
  - a. Az emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátásokat korlátok között kell tartani, azokat megfelelően szabályozni szükséges
3. Nem megújuló természeti erőforrások
  - a. Szükséges az ésszerű, beosztó gazdálkodás az ásványkincsekkel és az energiahordozókkal.

IV. Gazdasági (fizikai) erőforrások: cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kivettség csökkentése. Fontos a lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése, a helyi gazdasági kapcsolatok erősítése

1. A vállalkozói tőke és az innováció erősítése, a foglalkoztatás bővítése
  - a. Vállalkozások fenntartható fejlődéséhez szükséges üzleti környezet megteremtése
  - b. A bizalom infrastruktúrájának erősítése

- c. Innovációs ráfordítások és a forrásfelhasználás hatékonyságának növelése
- d. Környezetterhelést csökkentő technológiák elterjedésének ösztönzése
2. Költségvetési politika
  - a. Államadósság ésszerű szintre csökkentése, a prudens költségvetési gazdálkodás tartósítása
3. Életpálya-finanszírozás
  - a. Korosztályos egyensúly megteremtése a generációk között

11.2.8. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)

Az Országgyűlés a 23/2018. (X. 31.) határozatával fogadta el a második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiát a 2018-2030-ig terjedő időszakra és 2050-ig kitekintve. A második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia tartalmazza az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben elfogadott Párizsi Megállapodásban foglalt célkitűzései és prioritásai szerint átdolgozott szöveget. A Stratégia célul tűzi ki a biológiai sokféleség csökkenése, az áradások és aszályok súlyosbodása, a termőföld pusztulása, a vizek és a levegő szennyeződése, az idegenhonos inváziós fajok és kártevők terjedése, a környezeti okokra visszavezethető megbetegedések gyarapodása által okozott hatások mérséklésére kidolgozott hatékony intézkedéscsomag megvalósítását. A Stratégia cél- és eszközrendszere lehetővé teszi az EU és hazai pénzügyi források éghajlatvédelmi célokra fókuszáló felhasználását és nyomon követését. A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia magába foglalja a Hazai Dekarbonizációs Útitervet, a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégiát és a „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Tervet.

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia jövőképe

A Stratégia kettős jövőképet fogalmaz meg:

1. Dekarbonizációs jövőkép: *”a fenntartható fejlődés felé” Magyarország a gazdasági versenyképesség és növekedés, a társadalmi jólét megteremtése és a szegénység elleni küzdelem, valamint az éghajlatvédelem szempontjait egyaránt figyelembe vevő pályán fokozatosan áttér az alacsony szén dioxid kibocsátású gazdaságra.”*
2. Adaptációs jövőkép: *”felkészülni az elkerülhetetlenre, megelőzni az elkerülhetőt!” „Az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásainak, természeti, társadalmi és gazdasági következményeinek elhárítása érdekében az alkalmazkodás és a felkészülés teendői elsősorban a vízgazdálkodás, a mezőgazdasági termékbiztonság, valamint a természeti értékeink és az emberi egészség megóvása terén már rövid távon beépülnek a szakpolitikai tervezésbe és a gazdasági döntéshozatalba.”*

A Stratégia átfogó céljai:

1. Fenntartható fejlődés egy változó világban, célok:
  - i. Az élhetőség tartós biztosítása
  - ii. Természeti értékeink, erőforrásaink (termőföld, ivóvíz, biológiai sokféleség), és kulturális kincseink megőrzése
  - iii. Az emberi egészség kiemelt védelme
  - iv. A fenntartható, tartósan fennálló (tartamos) fejlődés

2. Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése
  - i. Komplex monitoring rendszer fejlesztése
  - ii. Térinformatikai támogatottságú alkalmazkodási és mérési elemző értékelő mechanizmusok fejlesztése

A Stratégia specifikus céljai:

1. Dekarbonizáció: Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés: az üvegházhatású gázok (CO₂, CH₄, N₂O, F vegyületek stb.) kibocsátásának csökkentése, természetes nyelő kapacitások megerősítése
2. Az éghajlati sérülékenység területi vizsgálatának térinformatikai megalapozása: Hazai kutatásokon és a földmegfigyelés eredményein alapuló, többcélú felhasználásra alkalmas térinformatikai adatrendszer folyamatos működtetése, a változó körülményekhez igazodás, a rugalmas tervezés, a döntés előkészítés és döntéshozatal megsegítése.
3. Alkalmazkodás és felkészülés: Cél a nemzeti (természeti, humán és gazdasági) erőforrások készleteinek és minőségének megóvása, a változó külső feltételekhez való rugalmas természeti, társadalmi, gazdasági és szakpolitikai válaszok előmozdítása, felkészülés összehangolt válaszadásra a klíma-, energia-, élelmezés és vízbiztonságra, a kritikus infrastruktúra biztonság hosszútávon fennálló problémaköreire.
4. Éghajlati partnerség biztosítása: a magyarországi klímapolitika széleskörű partnerség és társadalmi gazdasági konszenzus keretei közötti megvalósítása, az éghajlatváltozással, a megelőzési és alkalmazkodási intézkedésekkel kapcsolatos tájékozottság és közbizalom növelése

11.2.9. Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)

A Nemzeti Tájstratégia az Európai Téli Egyezmény (2007. évi CXI. törvény) küldetésének hazai végrehajtása, amelyet a Kormány 1128/2017. (III. 20.) határozattal fogadott el. Feladata „komplex holisztikus látásmód kialakítása és elfogadtatása a tájhasználatában”, a környezetminőség ágazati politikák megalapozó szemléleti elemévé alakítása és kiemelt értékvédelmi szempontok alapján lehatárolt területeket és funkciók védelme. A Stratégia alapján ok-okozati következményeket feltárva a táj állapotát és a kiváltó hatásokat együtt kell kezelni, rámutatva a tájhasználatból adódó felelősségvállalás szükségességére.

A Nemzeti Tájstratégiában megfogalmazott jövőkép

„A tájhasználat táji adottságokon alapul.” A jövőkép a magyarországi tájak és magyar tájpolitika kapcsán fogalmaz meg kettős jövőképet.

A magyar tájak jövőképe öt pilléren nyugszik:

1. A tájat meghatározó környezeti elemek használata fenntartható és integrált.
2. Az értékes hagyományos tájhasználatok fennmaradnak. A degradált helyszínek helyreállítása megtörténik.

3. A természetközeli és az átalakított területeket, továbbá a termeléssel összefüggő tájhasználatot is változatosság és gazdagság jellemzi.
4. A beépített területek aránya alacsony, nem növekszik, vagy csak a tényleges igényeknek megfelelően növekszik; kompakt, élhető településekhez kötődik.
5. A települések, illetve az örökségi elemek táji beágyazottsága harmonikus.

A tájpolitikát hét pillér elérésével látja biztosítotttnak:

1. A kormányzat komplexen kezeli a táj ügyét.
2. A tájalakító folyamatok rendszer szintű kezelése és ok-okozati nyomon követése válik jellemzővé.
3. A tervezés fenntartható, kiegyensúlyozott területhasználatokat eredményez.
4. Az ország valamennyi tájának általános és differenciált védelme valósul meg.
5. A gazdasági ösztönzők a táj állapotváltozását kedvező irányba mozdítják.
6. A tájpotenciál hasznosítása a tájkarakter és az értékek veszélyeztetése nélkül történik.
7. A népesség erős tájidentitással rendelkezik, táji léptékben hatékonyan együttműködik.

A Nemzeti Tájstratégiában célrendszere

A Stratégia átfogó célja: Táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat.

A stratégiai célok eléréséhez három kiemelt célt fogalmaz meg a dokumentum:

1. Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása;
2. Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás;
3. A tájidentitás növelése.

11.2.10. Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Terve (2015)

Az Európai Unió vízpolitikájában foglaltaknak, a 2000 decemberében elfogadott Víz Keretiránytervnek Magyarország is köteles megfelelni. Magyarország a Víz Keretiránytervet és a kapcsolódó irányelvek, rendeletek előírásait átültette a hazai vízgazdálkodási, vízvédelmi szabályozásba.

A jelenleg hatályban lévő, a 2016 áprilisában elfogadott Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Terve. Ezen terv a korábbi, a kormány 1042/2012 (II.23.) Kormányhatározatával elfogadott első vízyűjtő-gazdálkodási terv felülvizsgálata. A 2010-2015 közötti célok és intézkedések figyelembevételével alkották meg a jelenlegi, 2016 és 2021 közötti cselekvési programot, melyet a hatályos dokumentum rögzít.

Átfogó intézkedéseként a következőket említi:

- Jogalkotási és szabályzási feladatok,
- Igazgatási eszközök fejlesztése,
- Hatósági és igazgatási munka erősítése,
- Monitoring hálózat és eszközök fejlesztése,
- Informatikai rendszerek fejlesztése,
- Vízi szolgáltatások költségeinek visszatérülésére tett intézkedések,
- Pénzügyi ösztönzők (támogatások) alkalmazása,

- Kutatás, fejlesztés,
- Képességfejlesztés, szemléletformálás.

Az átfogó feladatokon kívül a terv többféle intézkedést is magába foglal. Ilyenek a tápanyag és szervesanyag terhelések csökkentése, a vízfolyások és állóvizek hidromorfológiai állapotának javítása, vízfolyások árterére vagy hullámterére, valamint az állóvizek parti sávjára vonatkozó beavatkozások, vizes élőhelyekre és természeti értékei miatt védett területre vonatkozó egyedi programok. Mindezek mellett a VGT1 Intézkedési Programjának finanszírozását, projektek, intézkedések megvalósulását is rögzíti.

A felülvizsgált, 2016-2021 közötti időszakra vonatkozó intézkedések konkrét feladatokat fogalmaznak meg, mint az ivóvízbázisok védelmét szolgáló beavatkozások vagy az ipari szennyvíztisztítók korszerűsítése, bővítése.

11.2.11. Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030

Az elmúlt évtizedekben az erdők társadalmi jelentősége az egész világon nagymértékben megnőtt, miután környezeti szerepe nyilvánvalóvá vált, illetve anyagi és nem anyagi jellegű szolgáltatásai iránti igény is folyamatosan növekszik.

A Millenium Assessment szerint széles körben az erdőnek minden szolgáltatása a közjólétet szolgálja. Az erdőnek a gazdasági funkciója azért, mert a fa megújuló energia- és nyersanyagforrás, amely a minőségi életvitel egyik alapfeltétele, az erdei mellékhaszonvétel által egészséges termékekhez, élelmiszerekhez juthatunk. Az erdőnek a védelmi funkciója azért, mert ez a bonyolult rendszer képes a legjobban megtartani és fenntartani a biológiai sokféleséget.

Az erdők hazánk területének egyötödét teszik ki. Kiemelkedő földhasznosítási forma, amely az egészséges emberi környezet alapvető része. Megújuló erőforrásként gazdasági hasznosítása rendkívül fontos. A hazai erdővédelemmel és a fenntartható erdőgazdálkodással összefüggő főbb irányvonalak és célkitűzések a Nemzeti Erdőprogramban kerültek megfogalmazásra 2006 és 2015 között (1110/2004. (X. 27.) Korm. határozat).

Tekintettel arra, hogy a NEP hatálya 2015-ben lejárt – az eredmények és tapasztalatok értékelése után –, a munka folytatásaként új stratégiai tervezés szükséges. Az erdő sokrétű funkciói közötti megfelelő egyensúly megteremtése a következő 15 éves időszakban is kiemelkedő feladat. Az ehhez kapcsolódó szakmai kihívásokat, illetve az elérendő célokat a Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030 elnevezésű dokumentum fogalmazza meg.

A hatályos jogszabályi környezet alapján a Nemzeti Erdőstratégia hosszútávú koncepciónak minősül. Olyan stratégiai tervdokumentum, amely az aktuális kihívások mentén bemutatja az ágazat szakpolitikai területén elérendő célokat, egyúttal a konkrét problémákra megoldási lehetőségeket vázol fel.

A Nemzeti Erdőstratégia fő irányvonalai

I. Fenntartható erdőgazdálkodás

- Nem csökkenhet az erdőterület (minden végvágott erdőt fel kell újítani, csereerdősítések, telepítések)
- Nem csökkenhet az erdőből nyerhető faanyag mennyiség (fenntartható gazdálkodás)

- Nem csökkenhet az erdő vidéki megtartó képessége (munkahely, megújuló nyersanyag, és energia)
- Állami körzeti erdőtervezés színvonalának megőrzése, fejlesztése
-

II. Biodiverzitásfenntartása, növelése

- Nem csökkenhet az erdők természetessége
- Termőhelynek megfelelő, őshonos fafajokból álló elegyes, vegyeskorú és szerkezetű erdők kialakítása és fenntartása
- Természetközeli erdőgazdálkodási módszerek kialakítása, és alkalmazása
- Folyamatos erdőborítás módszereinek kialakítása és alkalmazása.
- Az erdőökoszisztéma szolgáltatásainak védelme
- Inváziós fajok korai észlelése és amegtelepedett inváziós fajok visszaszorítása
- A természeti értékek védelme miatt szükséges erdőgazdálkodási feladatok munkahelyteremtő lehetőségeinek a kihasználása

III. Klímaváltozás hatásainak csökkentése (mitigáció)

- A klímaváltozás hatásait az erdők hosszútávú alkalmazkodása és egyúttal klímavédelmi hatásainak megőrzése érdekében a fafaj politikában és az erdőgazdálkodási eljárásokban fokozottan figyelembe kell venni.
- Növelni a faállománnyal borított területeket (erdőtelepítés, fásítás)
- A fák, faállományok legnagyobb szénmegkötők épessége érdekében avágásérettségi kor meghatározása

A Nemzeti Erdőstratégia célterületei

1. Erdők szerepe a vidékfejlesztésben
2. Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése
3. A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése
4. Természetvédelem az erdőkben
5. Korszerű erdővédelem
6. Fenntartható vadgazdálkodás
7. Racionális erdőhasználat
8. Erdészeti szakigazgatás
9. Kutatás, oktatás
10. Hatékony kommunikáció

11.2.12. Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II.

A Kormány 2011-ben készítette az első Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkóztási Stratégiát az Európai Unió tagállamainak közös keretstratégiájába illeszkedően. A Stratégia 2014-ben került felülvizsgálatra, amelyet a Kormány az 1603/2014. (XI. 4.) számú határozattal fogadott el. Fő feleadata a szegénységet illető társadalmi problémák kiváltó okainak, szerkezeti összefüggéseinek feltárása a leszakadó országrészekben, kiemelten a roma lakosságra és a gyermekszegénységre fókuszálva. Hosszú távú cél a társadalmi-gazdasági javakhoz való hozzáférés esélyének javítása és a társadalmi összetartozás erősítése. További cél a gazdaságélénkítéshez, a munkaalapú társadalom értékeinek gyakorlatba való átvezetésével a foglalkoztatottság számottevő bővítéséhez, a szegénység csökkentéséhez, a szociális biztonság megerősítéséhez való hozzájárulás.

A Stratégiában megfogalmazott jövőkép

Magyarországon 2020-ra a gyermekes családok szegénységi rátája, a súlyos anyagi nélkülözésben élők száma, valamint az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők száma 20-20%-kal csökkenni fog a 2008-as bázisadatokhoz képest. Együtt a három indikátor által lefedett népesség – mintegy 450.000 fő – mélyszegénységből való kiemelése megtörténik. A Stratégia beavatkozásai a legsúlyosabb nélkülözőket is eléri, kiemelten a romákat és gyermekeket, a mélyszegénység átöröklődése megáll. A megtett beavatkozások nyomán erősödik a családok munkaerőpiaci pozíciója, a gyermekek nappali ellátásának javítása segíti a szülők munkába állását. A foglalkoztatottság növelésével javul az általános életszínvonal, a gazdasági teljesítőképesség és az ország versenyképessége is. A területileg célzott kapacitásbővítések révén az óvodába járó halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma növekszik, felzárkóztatásuk megindul. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatását segítő pedagógiai programok, ösztöndíjprogramok, tanodaprogramok megjelenése és a pedagógusok továbbképzésének eredményeként nő a tanulók iskolai eredményessége, csökken a végzettség nélküli iskolaelhagyás. A roma népesség iskolázottsági szintje közelíti a nem roma lakosságot. Az egészségügyi alapellátás megerősítésével a házi orvosok, házi gyermekorvosok aktívabban fognak részt venni a prevencióban, az egészségnevelésben, egészségfejlesztésben és a szűrővizsgálatokon való részvétel ösztönzésében.

A Stratégia célrendszere

1. A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre.
  - 1.1. A romák, tartósan rászorulóknak munkaerő-piaci integrációjának elősegítése, foglalkoztatottsági szintjük emelése.
    - 1.1.1. A roma és a tartósan rászorulóknak aktív korúak képzettségi szintjének emelése.
    - 1.1.2. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatása érdekében (elsődleges munkaerőpiacon a magas élőlétszámú ágazatok, szociális gazdaság, atipikus foglalkoztatási formák).
    - 1.1.3. A munkaerő-piaci integrációt támogató munkaügyi és szociális ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.
    - 1.1.4. A közfoglalkoztatás mint a közösségért végzett értékteljesítő munka rendszerének fejlesztése, bővítése, a

- lehetőség szerint személyre szabott közfoglalkoztatásnak a nyílt munkaerő-piacra való átmeneti jellege erősítése.
- 1.1.5. Az aktivitást erősítő, a munkavállalásra ösztönző segélyezési rendszer kialakítása.
  - 1.1.6. A munkahely és a család összeegyeztetése az atipikus foglalkoztatási formák támogatásával.
  - 1.1.7. A jövedelmi egyenlőtlenségek további növekedésének megakadályozása.
- 1.2. A szegény családban élő gyermekek és a tartósan rászoruló helyzetének javítását, továbbá a roma népeiséget célzó szakpolitikák, beavatkozások tervezését, nyomon követését, értékelését szolgáló adminisztrációs és statisztikai adatforrások, információs rendszerek fejlesztése.
2. A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása.
- 2.1. A gyermekek szegénységének csökkentése.
    - 2.1.1. A családokat érintő jóléti transzferek szinten tartása.
    - 2.1.2. A gyermekjóléti, gyermekvédelmi ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.
    - 2.1.3. A fejlődési eltérések időben történő felismerése, kezelése, a korai képességgondozás, a koragyermekkori nevelés, gondozás fejlesztése.
    - 2.1.4. A roma és tartósan rászoruló gyerekek oktatáshoz való hozzáféréseinek javítása.
    - 2.1.5. A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése.
3. A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése.
- 3.1. A lakhatási körülmények, a lakhatás biztonságának javítása, lakhatási lehetőségek bővítése (bérlakás).
  - 3.2. A települési és térségi szegregáció csökkentése.
  - 3.3. A romák, tartósan rászoruló és gyermekek egészségi állapotának javítása, a születéskor várható élettartam növelése, valamint az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférésük javítása.
  - 3.4. A társadalmi együttélés alapját jelentő bizalom erősítése, a romákkal szembeni diszkrimináció csökkentése.
  - 3.5. Az érintettek bevonása a programok tervezésébe, végrehajtásába, értékelésébe.

11.2.13. Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030

A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégiát a Kormány az 1486/2014. (VIII. 28.) számú határozattal fogadta el, amely dokumentum a közlekedési ágazat közép-, hosszú és nagytávú céljait határozza meg, a közlekedéssel összefüggő gazdasági, társadalmi, környezeti és területhasználati folyamatok tervezhetőségének biztosítása érdekében.

A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030 célrendszere

1. Társadalmi célok
  - a. Környezetre gyakorolt hatások javulása: a környezeti elemek állapotában bekövetkező javulások elérése és a természeti

- erőforrásokkal történő fenntartható gazdálkodás, energiahatékonyság növelése
- b. Egészség és vagyonbiztonság javulása: a közlekedési baleseti események számának és súlyosságának csökkentése
  - c. Gazdasági növekedés elősegítése: az elérhetőség és a hatékonyság javulása a közlekedési rendszerek gazdasági tevékenységet folytató használói számára
  - d. Foglalkoztatás javulása: a munkába járás (a munkahelyek megközelítési feltételeinek) javítása
  - e. Lakosság jólétének javulása: szállítási igények minél magasabb szintű kielégítése
  - f. Területi egyenlőtlenségek mérséklése: a személyközlekedésben törekedni az esélyegyenlőségre és kiegyenlített ellátottságra.
  - g. Társadalmi igazságosság, méltányosság javulása: bizonyos társadalmi csoportok (pl. idősek, gyermekek, alacsony jövedelműek, fogyatékkal élők) szolgáltatásokhoz, járművekhez való hozzáférési körülményeinek javítása
  - h. Nemzetközi kapcsolatok erősítése: közlekedésföldrajzi helyzet kihasználása a kontinentális és határon átnyúló kapcsolatok erősítése
2. Fő közlekedési célok
- a. Társadalmi szinten hasznosabb közlekedési szerkezet kialakítása
    - i. Erőforrás-hatékony közlekedési módok erősítése: közlekedési mód-arányok kedvező kialakítása, meglévő infrastruktúra-kapacitások jobb kihasználása, használati költségek mérséklése, környezettudatosság, társadalmi méltányosság gyakorlása
    - ii. Társadalmi szinten előnyösebb személy- és áruszállítási szerkezet erősítése:
  - b. Szállítási szolgáltatások színvonalának és hatékonyságának növelése
    - i. Szállítási szolgáltatások javítása: az emberek és a gazdaság szereplői számára kedvezőbb eljutási lehetőségek megteremtése, a közlekedési igények befolyásolása
    - ii. Fizikai rendszerelemek javítása: Közlekedési infrastruktúra javítása az igény kielégítés színvonalának emelése és hosszabbtávú biztosítása, a területközi elérhetőségek javítása, valamint a közlekedési rendszer hatékonyabb és fenntarthatóbb működtethetősége érdekében

11.2.14. Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió

A Fővárosi Közgyűlés 767/2013 (IV.24.) sz. határozatával jóváhagyott Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió egy olyan várospolitikai dokumentum, amely a főváros jövőbeni kialakítására vonatkozik. A konceptió a település környezeti, társadalmi, gazdasági adottságaira alapozó, a település egészére

készített, a változások irányait és a fejlesztési célokat hosszú távra - azaz 10 évet meghaladó időre szóló - meghatározó dokumentum.

A koncepció fejlesztési céljai a következők:

- kezdeményező városfejlesztés,
- partnerség – a jövő közös tervezése a térségben és országosan,
- egységes Budapest,
- Budapest nemzetközi és európai szerepkörének erősítése,
- egészséges környezeti feltételek megteremtése,
- klímavédelem és hatékony energiafelhasználás,
- egyedi városkarakter értékalapú megőrzése és fejlesztése,
- a Dunával együtt élő város,
- hatékony és kiegyensúlyozott városszerkezet – kompakt város,
- a barnamezős területek a városfejlesztés célterületei,
- intelligens mobilitás,
- tudás-, készség-, és zöldalapú gazdaságfejlesztés,
- önfenntartó városgazdálkodási rendszer,
- a kulturális sokszínűség megőrzése és fejlesztése,
- humán szolgáltatások optimalizálása,
- igényekhez igazodó, rugalmas lakásstruktúra megteremtése,
- befogadó, támogató és aktív társadalom.

11.2.15. Budapesti Mobilitási Terv – 2030

A Budapesti Mobilitási Terv 2030-at Budapest Főváros Közgyűlése a 776/2019. (05. 29.), 777/2019. (05. 29.), 778/2019. (05. 29.), 779/2019. (05. 29.), 780/2019. (05. 29.), 781/2019. (05. 29.) számú Főv. Kgy. határozatokkal fogadta el. Az új terv a közösségi, kerékpáros és gyalogos közlekedés előtérbe helyezését tűzi ki célul.

Budapest és Pest megye területfejlesztési koncepciói közös javaslatokat is megfogalmaztak a főváros térségének közlekedés-fejlesztésére, amelyek a Budapesti Mobilitási Tervben megjelennek. A Terv a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célrendszerével összhangban készült.

A Tervben megfogalmazott jövőkép: „Budapest élhető, vonzó, egyedi karakterű főváros, az ország és a várostérség innovatív gazdasági és kulturális központjaként az európai városhálózat megbecsült tagja”

A Terv átfogó/stratégiai céljai:

1. A fővárosi közlekedési rendszer javítsa Budapest és várostérsége versenyképességét, és járuljon hozzá a fenn-tartható, élhető, vonzó és egészséges városi környezet kialakításához
  - a. Élhető városi környezet: városfejlesztésbe integrált közlekedés-fejlesztés, a közlekedési igények és a módválasztás befolyásolásával, a környezet-terhelés csökkentésével, az esélyegyenlőség erősítésével
  - b. Kooperatív térségi kapcsolatok: a főváros térségi integrációjának megvalósítása a várostérségi együttműködést, illetve a gazdasági versenyképességet erősítő közlekedési rendszer kialakításával

- c. Biztonságos, kiszámítható és integrált közlekedés: közlekedési módok együttes fejlesztése hatékony szervezés-sel, stabil finanszírozással és célirányos fejlesztéssel

11.3. Pest megye 20 ezer főnél népesebb városai településfejlesztési célkitűzéseinek összefoglalója

Az összeállítás célja a megye legnagyobb városainak fejlesztési célkitűzéseinek összefoglalása Pest megye készülő területfejlesztési koncepciója megalapozásához. A megye hosszú távú területfejlesztési célkitűzései meghatározásához nélkülözhetetlen a legnagyobb – többnyire térségközponti – városokban megfogalmazott, a helyi és térségi érdekeket kifejező, a helyi településfejlesztési célkitűzéseket megfogalmazó dokumentumok ismerete, ezek alapján a közös elemek és a közös érdekek meghatározása. A hivatkozott települések súlyát az is jelzi, hogy ezekben él a megye lakosságának több mint harmada.

Pest megye 20 ezer főt meghaladó népességű települései a következők:

Települések	
Érd (69.431 fő)	Szentendre (27.271 fő)
Dunakeszi (43.863 fő)	Gyál (24.195 fő)
Szigetszentmiklós (40.105 fő)	Nagykőrös (23.538 fő)
Cegléd (35.477 fő)	Dunaharaszti (23.178 fő)
Vác (33.091 fő)	Vecsés (21.311 fő)
Gödöllő (32.101 fő)	Göd (20.563 fő)
Budaörs (29.119 fő)	Fót (20.286 fő)

Forrás: KSH helynévtár, 2020.január 1-i adatok

Pest megye 20 000 főnél népesebb településeinek célkitűzései az önkormányzatok által elfogadott településfejlesztési célkitűzések összefoglalásával ismerhetők meg. A településfejlesztési célkitűzések közül a középtávúakat azok Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS), a hosszútávúakat a településfejlesztési koncepciók állapítják meg. Az összeállítás mind a jóváhagyott ITS-ek, mind a jóváhagyott településfejlesztési koncepciók szövegelemeiből egyaránt építkezik, annak érdekében, hogy hiteles kép rajzolódjon ki az érintett városi települések problémái kezelésének helyben megfogalmazott megoldásairól, valamint a városfejlesztés jóváhagyott stratégiai céljairól, operatív feladatairól és távlati koncepcióiról.

ÉRD	
KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK	STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK
<p>Érd Megyei Jogú Város a 2014-2030 közti időszakra vonatkozó Településfejlesztési Koncepcióját a város Közgyűlése a 214/2014. (IX.18.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>„ÉRD – AZ INTELLIGENS VIRÁGZÓ KERTVÁROS!”</p> <ul style="list-style-type: none"> A település továbbra is meghatározó szerepet kíván betölteni Pest megyében, a helyi igényeket maximálisan kielégítő, a lakosságból erős kötődést kiváltó, értékeit megőrző és területi adottságaira építkező, versenyképes, prosperáló gazdaságot teremtő, élhető és vonzó város kíván lenni. 	<p>Érd Megyei Jogú Város a 2014-2020 közti időszakra vonatkozó Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város Közgyűlése a 215/2014. (IX.18.) számú határozatával fogadta el.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kiemelt fontosságú a gazdaságfejlesztés. Támogatni kell a munkahelyteremtő vállalkozások letelepedését és a fiatalok vállalkozóvá válásának segítését, a befektetők letelepedését ösztönözni kell, valamint erősíteni kell a regionális kapcsolatokat. Közlekedési fejlesztések – közösségi közlekedés fejlesztése, új közlekedési tengelyek létrehozása, parkolási problémák feloldása. Városközpont-alközpont egység megteremtése, intézményhálózat bővítése,

<ul style="list-style-type: none"> • Egy teljes körű szociális halót nyújtó, erős identitástudatú lakossággal bíró, kulturális, közösségi és közművelődési infrastruktúrával rendelkező város kíván lenni, melynek humáninfrastruktúrája korszerű, biztosítja a népesség megtartását, mindezt helyi és regionális (járási) szinten egyaránt. • Egy stabil gazdasági alapokkal rendelkező kertváros szeretne lenni, mely biztosítja a vállalkozások fejlődését és versenyképességét, fejlett munkaerőpiaccal, erős partnerségi kapcsolatokkal, minőségi ipari-kereskedelmi ingatlankínálattal és a Duna gazdaságfejlesztési potenciáljának maximális kihasználásával bír. • Érd olyan város, melyben magas és folyamatosan növekvő a zöldfelületek aránya, megőrzi kertvárosi hangulatát, de biztosítja egy nagyváros ellátási színvonalát. Nagy hangsúlyt fektet a kulturális örökségvédelemre, aktív városmarketing politikát folytat. Közlekedési infrastruktúrája kiváló, a közösségi közlekedés alternatívája jelen van az autóhasználat mellőzésére. • A város budapesti agglomeráció nyugati kapujának szerepét kívánja erősíteni a szolgáltatási és gazdasági területeken, mikrotérségi- és logisztikai központ, továbbá rekreációs, sport és turisztikai desztinációja kíván lenni. 	<p>környezetminőség javítása, alpinfrastruktúra kiépítése, energiahatékony-sággal kapcsolatos fejlesztések.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oktatási intézmények fejlesztése, Érd, mint „otthon” megteremtése.
---	--

DUNAKESZI	
KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK	STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK
<p>A település nem rendelkezik hatályos Településfejlesztési Konceptióval.</p>	<p>Dunakeszi a 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 194/2015 (IX.24.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>Jövőképe: Dunakeszi legyen egy élhető, otthonos, egyedi természeti, környezeti adottságait használó, gazdaságilag stabil, magas szolgáltatási színvonalat nyújtó város.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az infrastruktúra és a közműellátás fejlesztése, • Közlekedésfejlesztés, • Területhasználati fejlesztések, • Intézményfejlesztés, • Zöldfelületi fejlesztés.

SZIGETSZENTMIKLÓS	
KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK	STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK
<p>Szigetszentmiklós a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület 184/2004 (IX.28) számú határozatával fogadta el.</p> <p>A település hosszútávú céljai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lakásgazdálkodási fejlesztések, • Szociális, oktatási, egészségügyi intézmények, ellátások fejlesztése, színvonalának emelése, • Partnerkapcsolatok kiépítése, • Közlekedési fejlesztések (M0 autótú és a város kapcsolata, HÉV fejlesztése, hajózás újraélesztése, belső úthálózat rekonstrukciója, autóbusz-közlekedés színvonalának emelése, kerékpárút-hálózat kiépítése, korszerű parkolási rendszer megvalósítása), • Korszerű közműrendszer létrehozása többek közt EU-s és központi pénzeszközök felhasználásával, • Csapadékvíz- és szennyvízhálózat fejlesztése, • Energiaközművek fejlesztése, • Környezetvédelem, a környezet-szennyező hatások mérséklése, a korszerű technológiák alkalmazása (pl. hulladékgyűjtésben), • Tájvédelem, tájsebek rekultivációja, belterületi zöldterületek, hálózatok fejlesztése, • Gazdasági területek optimális kijelölése, tulajdonviszonyok feltárása, • Adó- és vagyongazdálkodási koncepció elkészítése, • A helyi lakosság és civil szervezetek bekapcsolása a településfejlesztés folyamatába. 	<p>Szigetszentmiklós a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a képviselőtestület 362/2015.(IX.30.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>„Szigetszentmiklós gazdasági vezető szerepét megőrző, multifunkcionális város”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helyi identitás megteremtése, Szigetszentmiklós népességének stabilizálása, a társadalmi integráció erősítése érdekében: • Gazdaságfejlesztés, hangsúlyt helyezve a kkv-k és kiskereskedelmi egységek, szolgáltatások munkahelyteremtő identitás-erősítő képességére az önkormányzat támogatásával, • városi infrastruktúra és a kapacitáshiányos intézményrendszer fejlesztése; a természeti értékek megőrzésével.

CEGLÉD	
KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK	STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK
<p>Cegléd Város Önkormányzata a településfejlesztési koncepcióját a 260/2016. (X. 20.) számú határozatával fogadta el.</p>	<p>Cegléd a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a képviselőtestület 16/2015. (IX.24.) számú határozatával fogadta el.</p>

A város hosszú távú jövőképe: Cegléd modern, a lakosság igényeit teljes mértékben kielégítő foglalkoztató-, szolgáltató-, iskola-, valamint fürdővárossá alakulása, - ezáltal a térség fővárosává válása - a turizmus- és közszolgáltatás-, illetve közoktatás-orientált fejlesztések segítségével.

A település fejlesztése érdekében meghatározott koncepcionális célok:

- **A város népességének stabilizálása:**
a város népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése (a népességszám csökkenés megállítása érdekében), a demográfiai szerkezet változásából adódó sajátosságok figyelembevételével.
- **A műveltségi szint javítása, illetve a városlakók képzettségének és képességeinek folyamatos növelése:**
kiemelten a gazdasági szerkezet továbbfejlesztése, illetve a foglalkoztatottság (és a jövedelemtermelő képesség) növelése érdekében.
- **A helyi és a térségi gazdaság fejlesztése:**
A helyi adottságokra épülő gazdaságszerkezet továbbfejlesztése, a térségi és a városi gazdaság megerősítése, a foglalkoztatás bővítése.
- **A városi élet minőségének és komfortjának folyamatos javítása:**
városi szolgáltatások kínálatának bővítése, minőségének javítása a városlakók megelégedettségének növelése, illetve a város népességmegtartó és népességvonzó képessége erősítése érdekében.

Cegléd középtávú céljai:

- A helyi adottságokra épülő gazdaságszerkezet továbbfejlesztése, a városi és a térségi gazdaság megerősítése, a foglalkoztatás bővítése,
- Közszolgáltatási infrastruktúra fejlesztése, Cegléd térségközponti szerepének növelése,
- Életminőség-javítása, az ezt szolgáló társadalmi programok kialakítása,
- város természeti és épített környezetének értéknövelő fejlesztése,
- Attrakcióbővítés a turisztikai vonzerő növelése érdekében,
- Települési és térségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése.

VÁC

KONCEPCIÓ

HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK

Vác a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület 104/2016.(V.05.) számú határozatával fogadta el.

A település jövőképe: **Vác vonzó, hangulatos, nyitott kisváros, a Dunakanyar bal partjának szellemi, ipari, kereskedelmi és idegenforgalmi központja.** Négy átfogó célja:

STRATÉGIA

RÖVIDTÁVÚ CÉLOK

Vác a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 218/2015.(IX.24.) számú határozatával fogadta el.

Vác hangulatos, nyitott kisváros, a Dunakanyar bal partjának szellemi, ipari, kereskedelmi és idegenforgalmi központja.

<p>1. Gazdaságfejlesztés, új beruházások létesítése, munkahelyteremtés:</p> <ul style="list-style-type: none"> • az ipari és kereskedelmi területek fejlesztése, barnamezős fejlesztések, • vállalkozóbarát városi kormányzás, a közfoglalkoztatási programok megújítása. <p>2. Magas színvonalú közszolgáltatások biztosítása, élhető életér:</p> <ul style="list-style-type: none"> • az oktatási, humán és szociális infrastruktúra fejlesztése, • megváltozott munkaképességűek foglalkoztatottságának javítása, • felnőttképzés, • városi közműfejlesztés. <p>3. Turisztikai és közlekedési fejlesztések:</p> <ul style="list-style-type: none"> • turisztikai fejlesztések, • a közlekedési infrastruktúra fejlesztése. <p>4. A városi életminőség javítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kulturális infrastruktúrafejlesztés, • a városrészek életminőség-növelő rehabilitációja, • bérlakás- és panelprogram, • környezetvédelmi fejlesztések. 	<p>A település stratégiájában egy ötelemű célrendszerben mutatja be a város hosszútávú jövőképének megvalósulását, ezek megegyeznek a koncepcióban leírtakkal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beruházásbarát város, • humánerőforrás-fejlesztés, • turisztikai és közlekedési fejlesztések, • a közszolgáltatások fejlesztése, • a városi életminőség javítása. <p>Ezen hosszútávú célokon belül írtak le középtávú célokat, melyek megegyeznek a koncepcióban leírt átfogó célok részfeladataival.</p>
--	--

GÖDÖLLŐ

<i>KONCEPCIÓ</i> <i>HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK</i>	<i>STRATÉGIA</i> <i>RÖVIDTÁVÚ CÉLOK</i>
<p>Gödöllő a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület a 194/2006. (XI. 23.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>Magas színvonalú rekreációs, kulturális és tudásközpont.</p> <p>A város a jövőképet meghatározó koncepcionális alapelveiként a következőket fogalmazta meg:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meglévő környezeti és városi értékek óvása, gazdagítása, a városkép javítása, • Tudás- és szolgáltatás-alapú, innováció- és versenyképesség-erősítő gazdaságfejlesztés, ebben a helyi vállalkozói réteg támogatása, 	<p>Gödöllő a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 161/2015. (IX. 10.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>Az Integrált Településfejlesztési Stratégia a következőket említi középtávú célokként:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A városi közlekedés és közmű infrastruktúra fenntartható fejlesztése, • Gazdaságfejlesztés, • A turisztikai és egészségipar fejlesztése, • Közbiztonság növelése, a köztisztaság és környezet további fejlesztése, • Az energiahatékonyság növelése és a fenntarthatóság elvének érvényesítése, • Könnyen, gyorsan elérhető minőségi közszolgáltatások megvalósítása,

- Anyagi potenciál – a városi vagyon – összetételének tudatos kialakítása, ezen belül fenntartható ingatlanvagyon működtetése, a városi vagyon értékének gyarapítása, új ingatlanok vásárlása,
- Szellemi potenciál fejlesztése, fiatalok megtartása,
- Identitástudat fejlesztése, fiatalok megtartása,
- A népesség ellátásához szükséges út-, közmű-, közintézményi és közterületi kapacitás fejlesztése a környezet sérelme nélkül,
- Város és kistérsége partnerkapcsolatának erősítése.

Az igényes rekreációs, kulturális és tudásközpont megvalósításának alapja a minőségi kisvárosi miliő megteremtése, mely a helyi értékek megbecsülésére, hasznosítására épül, és amelynek egyik fő fejlesztési lehetősége a tudásiparban rejlő lehetőségek kihasználása.

- Rekreáció, sport, kultúra és közösség-építés.

BUDAÖRS

<p>KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK</p>	<p>STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK</p>
<p>Budaörs a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület 160/2017.(XI.15.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>„Budaörs 2030 Innovacity”</p> <p>Budaörs térségi szerepe 2030-ban: Budaörs térségének közösségi és szolgáltató központja. Kiemelkedő gazdasági tevékenységével, tudás intenzív, nagy hozzáadott értékű termelő vállalkozások letelepedésének segítségével, új munkahelyek teremtésével erősíti meg önálló térségi központi irányító szerepét.</p> <p>A koncepció átfogó céljai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az innovatív ágazatokra építő helyi gazdaság megerősítése (innovatív város) 2. Budaörsi lakosok életminőségének fejlesztése, identitástudat erősítése (egészséges város) 3. Élhető környezet biztosítása, a táj-termeszeti és az épített környezet értékeinek megőrzése (kompakt város) <p>A koncepció rész céljai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A térségi szerepkör erősítése, 	<p>Budaörs a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 160/2017.(XI.15.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>„Budaörs 2030 Innovacity”</p> <p>Budaörs fejlesztéseit a fenntartható fejlődés szempontjainak figyelembevételével, a kompakt város modell mintájára tervezi és valósítja meg a fenntartható fejlődés szempontjainak figyelembevételével. Lakosságára egységes, zöld lakókörnyezetet biztosít, az életminőséget innovatív, „smart city” megoldásokkal javítja a kulturális, épített és természeti örökség ápolásával.</p> <p>A város középtávú stratégiai céljai a következők:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kulturális gazdaság erősítése, • Közlekedési infrastruktúra fejlesztése, • Közmű infrastruktúra fejlesztése, energiahatékonyság növelése, • Gazdasági társaságok helyben tartása, új vállalkozások Városba való vonzása, kiemelt tekintettel a kutatás-fejlesztéssel kapcsolatos tevékenységekre, • Digitális jövő mintaváros megteremtése,

- Természeti és épített értékek megóvása, az idegenforgalom jövedelemtermelő és munkahelyteremtő képességének növelés,
- Kedvező és vonzó gazdasági környezet fenntartása, fejlesztése,
- Magas hozzáadott értéket előállító (K+F+I) tevékenységek Budaörsre vonzása,
- Közösségi terek megújítása, kiépítése, közművelődési intézmények infrastrukturális megújítása, a szabadidős és kulturális kínálat bővítése,
- A helyi lakosság igényeit kielégítő szolgáltatások fejlődésének ösztönzése, megerősítése,
- Városrészek harmonikus fejlesztése, életképes szomszédsági területek fenntartása,
- Energiahatékony városüzemeltetés, közműellátottság javítása,
- A helyi igényekhez alkalmazkodó humán intézményrendszer minőségi fejlesztése, a fenntarthatóság elve szerinti racionális működtetés,
- Az egészséges életmód, az aktív kapcsolódás feltételeinek erősítése,
- Biztonságos közlekedés, fenntartható mobilitás.

- Meglévő adottságokra épülő turisztikai infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése,
- Az aktív életmód és a sportolási lehetőségekhez, a szabadidő helyben való eltöltéséhez és kapcsolódó alpinfrastruktúra fejlesztése,
- A humán infrastruktúra szolgáltatásinak fejlesztése,
- Az épített és természeti környezet értékőrző fejlesztése, megújítása,
- Befektetésre alkalmas gazdasági területek helyzetbe hozása.

SZENTENDRE

<p>KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK</p>	<p>STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK</p>
<p>Szentendre a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület 275/2015. (X.8.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>A város hosszú távú jövőképe: olyan fenntartható fejlődésű intelligens várossá válás, amely belső erői mozgósításával képes saját erőforrásainak hatékony felhasználására, amely biztosítja önmaga fenntartását külső támogatások nélkül, sőt a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodása és független működése révén képes térségét is a fejlődés útjára segíteni.</p> <p>A település három lehetséges forgatókönyvet lát 2030-ig terjedő fejlődésére:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Az álmos kertváros, 2) Az idegenforgalom bővületében, 3) Az újragondolt integrálás. 	<p>Szentendre a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 205/2015.(XI.10.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>Az ITS fő átfogó célja egy:</p> <p style="text-align: center;">„Tudatos Szentendre”</p> <p>mely:</p> <ul style="list-style-type: none"> • előrelátó, • erőforrásait tervezett és fenntartható módon hasznosító, • kreatív, • összetartó. <p>Négy stratégiai célt fogalmaz meg:</p>

„Szentendre a kreatívan értékőrző város”

A város jövőképeinek együttes eredménye:

- Szentendre 2030-ra tágabb térségének sokrétű központja,
- A város befogadója és megtartója a sokszínű embereknek, közösségeknek, melynek száma állandósul,
- A kulturális értékkeremtés, az értékek védelme olyan változást eredményez, mely átjárhatóságot teremt a gazdaság különböző területei között,
- Szentendre gazdasági teljesítménye fenntartható módon növekszik,
- Kiepülnek a több lábon álló helyi gazdaságra települő oktatási-nevelési szolgáltatások és intézményeik,
- A városi környezet belvárosi rehabilitációja megvalósul,
- közlekedéshálózatban és közlekedési formákban pozitív fejlesztések, változások következnek be,
- Versenyképes és erőforrás-hatékony fenntartható városi mobilitási tervre alapozott közlekedési rendszer jön létre,
- Megindul a multifunkcionalitást biztosító intermodális csomópont kialakulása, beépülve a város gazdasági és a fizikai környezetének rendszereibe,
- Kialakul a város szinte minden területét átszövő digitális térinformatikai rendszer, létrejön a jól „működő intelligens város”.

1) Aktív, összetartó, igényes helyi társadalom

- együtt és egymásért tenni akaró és képes helyi közösség
- Kedvező szinten tartott életminőség, komfortos város

2) Karakteres arculatú, környezettudatos város

- értékmegőrző, értéknövelő, környezetbarát módon megújított városi szövet
- Optimalizált – városfejlesztési célokat támogató – közlekedési rendszer

3) A város működéséhez nagyobb mértékben hozzájáruló helyi gazdaság

- Versenyképes, hatékony vállalati szövet
- Takarékos, korszerű önkormányzati gazdálkodás

4) Gazdasági-társadalmi szerepkörét harmonikus módon erősítő turizmus és kultúra

- Megnövelt jövedelemtermelő képesség
- Javuló társadalmi beágyazottság

GYÁL

KONCEPCIÓ

HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK

Gyál a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület 189/2014.(XI.27.) számú határozatával fogadta el.

A város jövőképe:

„Gyál stabil, erősödő gazdasággal bíró, vonzó környezettel rendelkező, harmonikus, kertvárosi jellegű térségi (járás) központ.”

A városfejlesztés átfogó célja a fenntarthatóság elve mentén dinamikusan fejlődő

STRATÉGIA

RÖVIDTÁVÚ CÉLOK

Gyál a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 88/2017.(IV.27.) számú határozatával fogadta el.

A város stratégiai mottója ugyanaz, mint amit a koncepcióban is szerepel.

A stratégia különböző szinteken mutatja be a város fejlesztési céljait:

Horizontális célok:

- Fenntarthatóság
- Esélyegyenlőség

gazdaságra és helyi identitástudatra alapozott értékteremtő urbanizáció.

Minden gyáli fejlesztésnél alapelv:

- a funkcionális értékteremtés,
- az épített érték teremtés,
- a környezeti érték teremtés,
- a már formálódó karakterelemek erősítése.

A város hosszú távú jövőképe, fejlődési iránya:

- a közlekedés-földrajzi helyzetből adódó kivételes potenciálok méltó kihasználása,
- magas hozzáadott értéket eredményező, a helyben foglalkoztatás feltételeit javító vállalkozások letelepedésének támogatása,
- vállalkozói infrastruktúra kiépítése, humánerőforrás-fejlesztés,
- turizmusfejlesztés,
- minőségi életkörülmények biztosítása,
- a város működése és fejlesztése fenntartható módon, térségével összehangoltan történjen.

- Partnerségi kapcsolat kialakítása
- Értékteremtés

Általános célok:

- Humánerőforrás fejlesztése
- Városi funkciók erősítése
- Gazdasági környezet javítása
- Városi környezet megújítása

Fejlesztési célok:

1) Humán stratégia

- Az emberi erőforrás tudás- és készség-szintjének javítása
- Aktivitás, közösségi szellem erősítése
- Hatékony ifjúságpolitika

2) Modern település stratégia

- Közigazgatási funkciók erősítése
- Közellátási funkciók erősítése
- Szabadidő eltöltési lehetőségek bővítése
- Környezettudatos fejlesztések

3) Prosperáló település stratégia

- Gazdaságfejlesztés

4) Kertváros stratégia

- Épített és természeti környezet fejlesztése

NAGYKÖRÖS

KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK	STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK
<p>Nagykőrös a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület 80/2015. (V. 28.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>Nagykőrös a település hagyományaira épülő, mégis modern, élő város, amelybe jó ellátogatni, mert környezeti sokszínűsége rekreációt biztosít, amelyben jó élni, mert helyben biztosít munkalehetőséget és tiszta, élhető lakókörnyezetet. A város fenntartja természeti és épített értékeit, ezekből nyeri sajátos hangulatát, arculatát.</p> <p>Átfogó céljai:</p> <p>1) Aktív, bővülő, helyben maradó fiatal társadalom</p> <p>2) Versenyképes helyi gazdaság</p> <p>3) Minőségi, komfortos, vonzó és élhető városi környezet</p>	<p>Nagykőrös a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 109/2015. (IX. 17.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>A város jövőképe, arról szóló mottója megegyezik a koncepcióban foglalttal.</p> <p>Stratégiai céljai a koncepcióban említett átfogó célok alá illeszthetők:</p> <p>1) Aktív, bővülő, helyben maradó fiatal társadalom</p> <ul style="list-style-type: none"> • Népeségmegtartó társadalom, • Összetartó, erős identitású helyi társadalom, • Tanyás térség alternatív energetikai fejlesztései, • Partnerségben a fiatal gazdákkal: tanyás térségben fiatal gazdálkodók találhatnak otthonra, önkormányzati együttműködés keretében,

Az átfogó célok elérését a koncepcióban és a stratégiában egyaránt említett középtávú stratégiai célok (7-10 éves intervallum) segítik.

- A lakosság általános munkaerő-piaci versenyképességének növelése, képzettségi és szakképzettségi szintjének emelésével,
- A helyben működő rehabilitációs szak-kórház, mint erősség jobb kihasználása.

2) Versenyképes helyi gazdaság

- Helyben megtalálható, színvonalas közszolgáltatások,
- A helyi prémium feldolgozóipar, helyi termékeken, agrárhagyományokon alapuló települési gazdaság,
- Turisztikailag vonzó, vendégfogadásra felkészült város, mely tudatosan fenntartja természeti és épített értékeit, helyi potenciálként tekintve azokra,
- Kedvező gazdasági környezet kialakítása.

3) Minőségi, komfortos, vonzó és élhető városi környezet

- Energia-hatékony város,
- Térségi szerepkör erősítése, nemzetközi kapcsolatokkal való bírás,
- Fenntartható közlekedési hálózatok,
- Értékőrző környezetmegújítás, önkormányzati/magántulajdonban lévő lakásvagyonok megújítása,
- Természeti értékek megőrzése.

DUNAHARASZTI

<p>KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK</p>	<p>STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK</p>
<p>Dunaharaszti a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület 39/2016. (IV. 4.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>„Dunaharaszti értékeit és földrajzi helyzetéből adódó előnyöket jól kihasználó, tudatosan fejlődő, otthonos kisváros”</p> <p>Átfogó céljai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kvalifikált munkaerőre építő dinamikus gazdaság és magas foglalkoztatottság, • Kompakt város – fejlett kisvárosi környezet, komplex városi szolgáltatások, • Egészséges város, • Értékes táji környezet megőrzése, regionális turisztikai vonzerő. <p>Rész céljai:</p>	<p>Dunaharaszti a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 40/2016. (IV. 4.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>A település stratégiai céljait a következőkben foglalta össze:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gazdasági társaságok helyben való megtartása, újak településre való vonzása, • A városi környezet tudatos fejlesztése, természeti, környezeti és épített értékek megőrzése, • Fejlesztésre alkalmas területek irányított, ütemes fejlesztésének elősegítése, • A meglévő adottságokra épülő turisztikai infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése, • A helyi természeti adottságokra épülő aktív életmód és sportolási lehetőségek népszerűsítése, az ehhez kapcsolódó

<ul style="list-style-type: none"> helyi identitástudat erősítése, népesség megtartása, kettős térségi szerepkör fejlesztése, átalakuló városrészek tervszerű, ütemezett fejlesztése, differenciált központhálózat, turisztikai infrastruktúra fejlesztése, humán infrastruktúra fejlesztése, fenntartható mobilitás, biztonságos közlekedés, energihatékonyság, klímavédelem és korszerű vízgazdálkodás, magas hozzáadott értékű tevékenységek letelepedésének támogatása, változatos rekreációs igényeket szolgáló zöldfelületi rendszer, természeti és épített értékek megóvása és fejlesztése, Duna-parti területek fejlesztése. 	<p>alpinfrastruktúra megteremtése és fejlesztése,</p> <ul style="list-style-type: none"> Közmű-infrastruktúra fejlesztése, energiahatékonyság növelése, Központi funkciók erősítéséhez szükséges humán infrastruktúra fejlesztése, Az oktatás fejlesztése és a humán infrastruktúra meglévő szolgáltatásainak bővítése, A városba beköltözők integrálása, kisvárosias életfeltételek kialakítása a természeti adottságok hasznosításával és a biztonságos lakókörnyezet megteremtésével, Hátrányos helyzetű csoportok társadalmi felemelkedésének elősegítése, Városrészek harmonikus fejlesztése alközpontok kialakításával, Duna-parti területek fejlesztése, természetvédelmi, rekreációs szempontok figyelembevételével, Közlekedési infrastruktúra fejlesztése a fenntartható mobilitás jegyében.
--	--

VECSÉS

KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK	STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK
<p>Vecsés a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület 45/2015.(III.24.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>A város jövőképe:</p> <p>„Vecsés élhető és szerethető, harmonikusan fejlődő, jelentős térségi és országos gazdaságstratégiai szereppel rendelkező, hagyományait őrző, jellegzetes arculattal bíró, modern és dinamikus kisváros.”</p> <p>Átfogó céljai:</p> <ul style="list-style-type: none"> Fenntartható városi környezet és infrastruktúra, Fenntartható, növekedni képes gazdaság a helyi szereplők részvételével, Egészséges, környezetével harmóniában élő, javuló életminőségű társadalom, Szolgáltató, partnerként megjelenő, költséghatékony önkormányzat. <p>Mindegyik átfogó cél stratégiai kulcsokkal rendelkezik, melyeket a stratégia tartalmaz.</p>	<p>Vecsés a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 6/2016. (I.26.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>A stratégia a koncepció kiegészítéseként, az átfogó célok eléréséhez a következő stratégiai célokat fogalmazza meg:</p> <ul style="list-style-type: none"> Városi funkciók fejlesztése és erősítése, Zöld infrastrukturális fejlesztések, Az Észak-nyugati gazdasági-ipari terület továbbfejlesztése, Helyi gazdasági szereplők vállalásai feltételeinek javítása, Közösségi funkciók és városi közösségi terek fejlesztése, Közüntézményrendszer energetikai és infrastrukturális fejlesztése, Kezdeményező szereppel bíró vállalkozó-gazdálkodó önkormányzat. <p>Területi célkitűzés:</p> <ul style="list-style-type: none"> A Ferihegyi Gazdasági Övezet – kiemelt gazdaságfejlesztési térség részeként való fejlődés.

GÖD

<p>KONCEPCIÓ HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK</p>	<p>STRATÉGIA RÖVIDTÁVÚ CÉLOK</p>
<p>Göd a város településfejlesztési koncepcióját a képviselőtestület 178/2018.(XI.22.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>A település jövőképe:</p> <p>„Göd értékeit és földrajzi helyzetéből adódó előnyeit jól kihasználó, tudatosan fejlődő, otthonos kisváros.”</p> <p>A koncepció Göd hosszú távú átfogó céljai-ként, s azok rész céljaiként a következőket fogalmazza meg:</p> <p>1) Versenyképes város: versenyképes, magas színvonalú gazdaság, értékteremtő foglalkoztatás és az aktivitás növelése:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gazdaság versenyképességének javítása, • a gazdaságfejlesztés infrastrukturális és szervezeti feltételeinek kialakítása, • meglévő ipar fejlesztése, bővítése, • a lakosság foglalkoztatottságának bővítése, jövedelmének növelése, • kis- és középvállalkozások fejlesztése, erősítése. <p>2) Fenntartható és élhető zöld város: energiahatékonyság és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hatékony energiatakarékos és fenntartható városüzemeltetés, • vonzó energiahatékony épített környezet, táj- és településkép, • minőségi életkörülmények és színvonalas lakókörnyezet fenntartása, átalakuló városrészek tervszerű, ütemezett fejlesztése, • energiatakarékos területfelhasználás, a tájhasználat optimalizálása, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás, a közműhálózat fejlesztése, • fenntartható mobilitás, biztonságos közlekedés, térségi közlekedés és a városi műszaki infrastruktúra fejlesztése. <p>3) Gondoskodó város: javuló életminőség és a társadalmi különbségek csökkentése:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktív kulturális és sportélet, rekreációs lehetőségek, • magas színvonalú humán szolgáltatások, intézmények korszerűsítése, intézményrendszer bővítése, • közösségi, szolidáris társadalom, • kultúra és sport támogatása, • helyi identitástudat erősítése, népesség megtartása. 	<p>A település nem rendelkezik hatályos Integrált Településfejlesztési Stratégiával.</p>

4) Természeti környezetét megőrző város:

természeti és táji értékek megőrzése:

- természeti és épített értékek megővése és fejlesztése,
- változatos rekreációs igényeket szolgáló zöldfelületi rendszer,
- turisztikai infrastruktúra fejlesztése,
- a városi zöldfelületi hálózat továbbfejlesztése,
- Duna-parti területek fejlesztése az ökológiai szempontok figyelembevételével.

FÓT

KONCEPCIÓ <i>HOSSZÚTÁVÚ CÉLOK</i>	STRATÉGIA <i>RÖVIDTÁVÚ CÉLOK</i>
<p>Fót a város településfejlesztési koncepciójának felülvizsgálatát a képviselőtestület 474/2013.(X.30.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>„Dinamikusan fejlődő, komfortos kertváros”</p> <p>Fót legyen; egy olyan karakteres kisváros, ahol az egyes funkcionális egységek egymástól jól elkülöníthetően fejlődnek. Egy kellemes, alapvetően családiházias kertvárosi lakóhely, a külső kerületek alternatívája, melyet az autópályák adta lehetőségekre épült kereskedelmi – logisztikai – környezetkímélő, csendes ipar egészít ki.</p>	<p>Fót a város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a város képviselő testülete a 237/2009. (XII.16.) számú határozatával fogadta el.</p> <p>A stratégia a koncepcióra alapozva a következő részcélokat fogalmazza meg:</p> <p>1) Városi belső komfort és társadalmi kohézió megteremtése:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szociális és közszolgáltatások bővülése ill. minőségjavítása, • kulturális intézményhálózat bővülése, • zöldfelületek bővülése, minőségjavulása. <p>2) Gazdaságfejlesztés:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kis- és közepes kereskedelmi vállalkozások minőségének javulása, • idegenforgalmi rendezvények és vállalkozások számának emelkedése. <p>3-5 éves részcélokként a következőket fogalmazza meg:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zöldfelületi és rekreációs lehetőségek, • Intézményhálózat fejlesztése (önálló és gazdasági tevékenységekkel összhangban), • Történelmi városközpont és alközpontok fejlesztése, • Identitásépítés, • Gazdasági területek fejlesztése, • Városi idegenforgalom fejlesztése, • Infrastruktúra-fejlesztés.

A koncepciók és stratégiák áttekintése alapján meghatározható, hogy a városok több olyan közös céllal rendelkeznek, melyet elengedhetetlennek tartanak fejlődésükhöz. Ilyenek:

- gazdaságfejlesztés,
- identitásépítés, lakótársadalom helyben tartása,
- természeti-, táji- és épített értékek oltalma,
- infrastruktúrafejlesztés:
- partnerség kiépítése,
- rekreációs, turisztikai fejlesztések eszközölése,
- fenntarthatóság előnybe helyezése.

11.4. Pest megyét is érintő szomszédos és egyéb kiemelt térségek területfejlesztési terveinek Pest megyére vonatkozó üzenetei

Jelen koncepcióval párhuzamosan készülnek a szomszédos megyék területfejlesztési koncepciói, ezért a Pest megyére vonatkozó célok az érvényben lévő és a készülő koncepciók ismert anyagai alapján lettek összefoglalva, kiegészítve a megyei területrendezési tervek Pest megyét érintő terveivel.

Nógrád megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

Nógrád megye 2020-ban készítette el a 2021-2027 közötti időszakra vonatkozó területfejlesztési koncepcióját.

„Zöld Nógrád 2030”

Nógrád megye levetkőzte a „nagyipar” jelzőt, napjainkban sokkal inkább Magyarország üde, zöld foltjaként gondol magára. A megye fejlesztési tengelye egy urbanizálódott, ún. „nógrádi patkó” mentén található, mely a fő közlekedési útvonalakból, s azok hatására kiépült ipari övezetekből áll. A patkó által közrefogott rész a „zöld lélettér” a sajátos életérzést biztosító egészséges, emberi léptékű települési környezetet nyújtó térség.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi rétegek integrálására, kulturális felzárkóztatására és egészségi állapotának, életkörülményeinek javítására is lehetőség nyílik a céltudatos megyei területfejlesztés révén. A térségi, nemzetközi kapcsolatok eredményeként a munkaerő mobilitás az országhatáron túl Losoncig terjed, létrehozva egy gazdaságilag fejlődő határmenti térséget.

Átfogó célok elérésével a megye célja, hogy **2030-ra Nógrád megye hazánk legzöldebb térségévé váljon, beleértve az egészséget, a fenntarthatóságot és szellemiséget is.**

Célrendszerének elemei:

- „Egészséget mindenkinek”
- „Középpontban a fenntarthatóság”
- „Fokozódó tudás és jólét”
- Horizontális célok:
  - foglalkoztatás elősegítése
  - hátrányos helyzetű népesség felemelkedésének előmozdítása
  - infokommunikációs technikák széleskörű alkalmazása
  - környezeti állapot javítása

Pest megye tekintetében kiemelendő a megye kitörési pontjainak elemzése. A megye négy ilyen eszközt sorol fel, melyek:

- Sport- és rekreációs szerep erősítése

- **A budapesti agglomeráció keleti terjeszkedésével a régió fővároshoz kapcsolása**
- Határtérség periférikus jellegének csökkentése a határon átnyúló közlekedési utak fejlesztésével
- Tudáscentrikus vállalkozásfejlesztés

A dokumentum közlekedésfejlesztésre vonatkozó javaslatai Pest megye számára is fontosak, elsősorban a megye perifériás térségei, valamint az országhatáron átnyúló kapcsolatok erősítése szempontjából, előtérbe helyezve a jelenleg elhanyagolt állapotban tartott, elégtelen szolgáltatást biztosító vasutat.

A megyei területrendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

„Gyorsforgalmi utak

Tervezett szakaszok:

- 1) M2: -(Vác)-Rétság-Hont-(Szlovákia)

Kiemelt szolgáltatást nyújtó főutak

Meglévő szakaszok

- 2) R21: (Hatvan)(M3)-Mátraverebély-

Tervezett szakaszok

- 3) R21:-Mátraverebély-Salgótarján-Somoskőújfalu-(Szlovákia)

Főutak

Meglévő szakaszok

- 1) 2. sz. főút: (Budapest – Dunakeszi – Vác) – Rétság – Hont – (Szlovákia)
- 2) 21. sz. főút: Mátraverebély (21. sz. főút) – Salgótarján – Somoskőújfalu – (Szlovákia)
- 3) 22. sz. főút: Bánk (2. sz. főút) – Balassagyarmat – Salgótarján (21. sz. főút)

Országos törzshálózati vasúti pályák

Meglévő

- 1) 81 – (Hatvan) – Somoskőújfalu – (Szlovákia)

Országos vasúti mellékvonalak

Meglévő

- 1) 75-(Vác)-Balassagyarmat
- 2) 78-(Aszód)-(Galgamácsa)-Balassagyarmat-Nógrádszakál

Országos kerékpárút törzshálózati vonalak

Tervezett

- 1) 2. Északkeleti határmente kerékpárút
2.A: (Szlovákia – Szob – Kémence) – Hont – Balassagyarmat – Szécsény – Litke – Salgótarján – Cered – Zabar – (Ózd – Bánréve – Aggtelek – Jósvafő – Szalonna – Hidasnémeti – Gönc –(A 4. sz. Tiszamente kerékpárút Gönc és Sátoraljaújhely közötti szakasza) – Sátoraljaújhely – Pácin – Záhony – Zsurk – Lónya – Vásárosnamény – Szatmárcseke – Tiszacsécse – Tiszabecs – Ukrajna)

Térségi kerékpárutak

Tervezett:

- 1) (Szokolya)-Diósjenő
- 2) (Kémence) – Diósjenő – Borsosberény – Dejtár
- 3) Diósjenő – Nógrád – Nőtincs – Ósagárd – Keszeg – Nézsza – Galgaguta – Bercel[Ordaspusztá] – Bér

- 4) (Acsa) – Erdőkürt – Kálló – Erdőtarcsa – Héhalom – Palotás – Szarvasgede – Jobbágyi
- 5) (Acsa) – Galgaguta”

Heves megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

Jelenleg még folyik Heves megye településfejlesztési koncepciójának felülvizsgálata a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan. A 2020 decemberében hatályos fejlesztési koncepció a következőképp rendelkezik:

Heves megye adottságait alapul véve a következő jövőképet fogalmazta meg:

„Heves megye a megfelelően képzett és képezhető humán tőkére támaszkodó, innováció-orientált, versenyképes és kiszámíthatóan fejlődő gazdaságával, természeti erőforrásainak fenntartható használatával és társadalmi erőforrásainak folyamatos fejlesztésével, munkahelyek teremtésével és egyre javuló közbiztonságával 2030-ra a nemzetgazdaság fontos szereplőjévé válik.”

A megyei területrendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

„Nemzetközi – Pest és Heves megyét érintő - közlekedési folyosók

- V. sz. „Helsinki közlekedési folyosó”: M3: M0 Budapest – Hatvan – Füzesabony – Emőd – Tisza-híd – Polgár – Görbeháza – Nyíregyháza – Vásárosnamény – Tisza-híd – Barabás térsége – (Ukrajna)
- Alternatív útvonal a nemzetközi tranzitforgalom számára: M8: M65/M8 kereszteződés – Dunaújváros – Duna-híd – Kecskemét – Szolnok – Füzesabony

Pest és Heves megyét érintő gyorsforgalmi utak

- M8 sz. gyorsforg. út: (Ausztria) – Rábafehérvás – Veszprém – M7 keresztezése – (M65 keresztezése – Dunaújváros) – Duna-híd – Szolnok – Füzesabony

Pest és Heves megyét érintő főutak

- 3. sz. főút Budapest – Hatvan – Gyöngyös – Füzesabony – Mezőkövesd – Miskolc – Szikszó – Encs – Tornyosnémeti – (Szlovákia)
- 31. sz. főút Budapest – Nagykáta – Jászberény – 33. sz. főút Dormánd

Nagysebességű vasútvonalak (a „Helsinki folyosók” hazai szakaszai)

- (Ausztria és Szlovákia) - Hegyeshalom térsége és Rajka térsége - Budapest [XI. kerület, Kelenföld] - Budapest [Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér] - Röske és Kübekháza - (Szerbia és Románia)
- (Horvátország) - Gyékényes térsége - Budapest [XI. kerület, Kelenföld] - Budapest [Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér] - Záhony térsége - (Ukrajna)

Nemzetközi törzshálózati fővonalak (A1)

- Budapest – Hatvan – Miskolc – Nyíregyháza – Záhony”

Jász-Nagykun-Szolnok megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

A megye fejlesztési koncepciója 2030-ig a megyei szintű problémákra adandó válaszokat célokként és részcélokként az alábbiakban részletezte:

Átfogó/stratégiai cél: a megye társadalmi-gazdasági súlyának és belső kohéziójának erősítése

- 1) A gazdaság és a munkaerő versenyképességének növelése**
  - a. Magasabb hozzáadott érték előállítás és a gazdasági együttműködés erősítése
  - b. Népszerűség egészségi állapotának és képzettségének javítása
- 2) Természeti és települési környezet állapotának javítása**
  - a. Tájkonform mezőgazdaság és turizmusfejlesztés, klímavédelmi intézkedések
  - b. Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával
- 3) Társadalmi és területi különbségek csökkentése**
  - a. Települési munkamegosztás elmélyítése
  - b. Munkanélküliség és a munkaerőhiány területileg differenciált mérséklése

A megye koncepciója területi célként tekint arra, hogy a Jászság, Szolnok és Törökszentmiklós térsége, valamint a Tiszazug a Budapest metropolisz térség külső városgyűrűjeként fejlődik tovább. Ennek hatására ezen térségek az ország dinamikus zónájának képezik részét a jövőben. A leírt térségek már jelenleg is a megye legfejlettebb részét képezik, integrálásuk a fővárosi térségbe alapvető gazdasági-társadalmi érdek.

A két megye közt a gazdaság erősítésén túl a klímaváltozásra való felkészülés és a vízgazdálkodás terén is több közös gondolkodásra és programra van szükség.

A megye elérhetőségének érdekében Pest megyét is érintő – közös – fejlesztési szándékok:

Gyorsforgalmi úthálózat:

Tervezett elemek:

- M4: (Üllő (M0)) – Szolnok – (Püspökladány – Berettyóújfalu – Nagykereki – (Románia))
- M44: (Nagykőrös (M8)) – (Békéscsaba) [a megyét Tiszakürt és Kunszentmárton között érinti]

Főúthálózat:

Meglévő elemek:

- 4. sz. főút: (Budapest – Cegléd) – Szolnok – (Püspökladány – Debrecen – Hajdúhadház – Nyíregyháza – Kisvárd – Záhony – (Ukrajna))
- 31. sz. főút: (Budapest (M0) – Sülysáp – Nagykáta) – Jászberény – (Dormánd (33. sz. főút))

Tervezett elemek:

- 312. sz. főút: (Albertirsa (4. sz. főút) – Tápiószentmárton – Nagykáta) – Jászfényszaru (32. sz. főút)

Tervezett nagysebességű vasútvonalak:

- ((Horvátország) – Gyékényes térsége – Budapest [XI. kerület, Kelenföld] – Budapest [Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér]) – (Záhony térsége – (Ukrajna))

Országos törzshálózati vasúti pályák:

Meglévő elemek

- 100. sz. vonal: (Budapest [VI. kerület, Nyugati pu.] – Cegléd) – Szolnok – (Záhony – Ukrajna)
- 120. sz. vonal: Szajol – (Lőkösháza – (Románia))
- 120a. sz. vonal: (Budapest [X. kerület, Rákos]) – Újszász – Szolnok

Bács-Kiskun megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

Jelenleg még folyik Bács-Kiskun megye településfejlesztési koncepciójának felülvizsgálata a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan. A 2020 decemberében hatályos fejlesztési koncepció a következőképp rendelkezik:

A megyének továbbra is fontos Duna folyam tengelyére, a Bécs-Budapest-Belgrád komplex fejlesztési tengelyre (közút, vasút), valamint a határmentén jelentkező gazdasági térséghez való kapcsolódás. Bács-Kiskun megye számára meghatározó fontosságúak a vízrendszerek (a Duna és a Tisza tengelye, vízváltóikon a Homokhátság) problémái, amely megoldásához szükség van a komplex vízgazdálkodás új alapjainak megteremtésére, de a táji-történeti határokon átnyúló sokoldalú társadalmi kapcsolatok lehetőségeinek kihasználására is, elsősorban Pest és Csongrád megyével. A koncepció szükségesnek tartja a megye valamennyi fontos közútjának, vasútvonalának (különösen a Budapest-Kelebia vasúti fővonalnak) a sürgős fejlesztését, a közös közúti-vasúti hidak használati problémáinak megszüntetését és a városok elkerülő útjainak kiépítését.

Jövőkép: „A folyamatos megújulásra képes fenntartható gazdasági és társadalmi környezet megteremtésével Bács-Kiskun megye versenyképes és vonzó térség lesz”

A jövőkép az alábbi tématerületekre fókuszál:

- Vállalkozások és KKV-szektor a gazdasági válságból kilábalva a legfőbb foglalkoztatóvá válik
- A Homokhátság gazdasági leszakadása megáll, javulnak az életfeltételek, vonzó letelepedési célterületté válik
- A vidéki térségekben mezőgazdasági termékeket feldolgozó élelmiszeripari üzemek

Átfogó/stratégiai célok:

- 1) A megye társadalmi-gazdasági súlyának növelése a Kárpát-medencében és az európai térben inkluzív növekedés révén
- 2) Az emberek és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése
- 3) Területi felzárkózás, a megye belső kohéziójának erősítése
- 4) Egészséges és megújuló társadalom

A megyei területrendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

Gyorsforgalmi úthálózat:

Meglévő

- M5: (Budapest) – Kecskemét – Kiskunfélegyháza – (Szeged – Röske – Szerbia)
- M8: (– Baracs – Dunaújváros) – Apostag

Főúthálózat:

Meglévő

- 5. sz. főút: (Budapest – Dabas) – Kecskemét – Kiskunfélegyháza – (Szeged – Röske – Szerbia)
- 441. sz. főút: (Cegléd (4. sz. főút) – Nagykőrös) – Kecskemét
- 51. sz. főút: (Budapest (M0)) – Kalocsa – Baja – Hercegszántó – (Szerbia)

Országos kerékpárutak:

Meglévő

- 6.A: (Budapest – Dunaharaszti – Taksony – Dunavarsány – Majosháza – Ráckeve – Dömsöd) – Dunavecse – Dunaegyháza – Solt – Dunapataj – Ordas – Dunaszentbenedek – Uszód – Foktő – Fajsz – Baja – Szeremle – Dunafalva – (Mohács – Kölked – Horvátország)

Tervezett

- Jászok, kiskunok földje kerékpárútvonal:
  - (Jászberény – Cegléd – Nagykőrös) – Kecskemét – Bugacpusztaháza

Tervezett nagysebességű vasútvonalak:

- (Ausztria és Szlovákia – Hegyeshalom térsége és Rajka térsége – Budapest [XI. kerület, Kelenföld] – Budapest [Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér]) – (Röszke és Kübekháza – Szerbia és Románia)

Országos törzshálózati vasúti pályák:

Meglévő

- 140 (Cegléd) – (Szeged)
- 142 (Budapest [X. kerület, Kőbánya–Kispest]) – Lajosmizse – Kecskemét
- 150 (Budapest [IX. kerület, Ferencváros]) – Kelebia – (Szerbia)

Vízi közlekedés, vízi utak:

- Duna (nemzetközi vízi út)

Fejér megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

Jelenleg még folyik Fejér megye településfejlesztési koncepciójának felülvizsgálata a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan. A 2020 decemberében hatályos fejlesztési koncepció a következőképp rendelkezik:

Fejér megye – „Pannónia szívévé” szeretne válni. Ezt a tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztésével, egyenrangú nagytárségi együttműködéssel, a kiváló termőhelyi adottságainak bázisán, a természeti örökségének jövőtudatos kezelésével kívánja elérni 2030-ra. Nagy hangsúlyt fektetett a megye számára elengedhetetlenül fontos gazdasági fellendülésre, a közigazgatási szerepek megerősítésére. Nyitni próbál Veszprém megye és a Budapesti Agglomeráció felé a közös célok elérése, a közös problémák megszüntetése érdekében, és nemcsak a közlekedési kapcsolatok erősítésére fókuszál.

Jövőkép: „Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése”

A jövőkép az alábbi tématerületekre fókuszál:

- 1) Megyén túlnyúló országos kapcsolatok erősítése
- 2) Interregionális kapcsolatok bővítése
- 3) A megyei térstruktúra szerkezetének átalakulása

Átfogó/Stratégiai célok:

- 1) A helyi közösségtudat, a kohézió, a népességmegtartó képesség erősítése, a vállalkozó – innovatív társadalom megteremtése
- 2) Az élhető környezet minőségének javítása, a meglévő erőforrások védelme
- 3) A gazdasági vezető szerep megőrzése és további pozícióerősítés, ki-egyenlített gazdasági fejlődés megvalósítása

A megyei területrendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

Gyorsforgalmi úthálózat:

Meglévő

- M1: Budaörs (M0) – Győr – Hegyeshalom – (Ausztria) (a TEN-T hálózat része)
- M6: Budapest (M0) – Dunaújváros – Szekszárd – Bóly – Ivándárda térsége – (Horvátország) (a TEN-T hálózat része)
- – M7: Törökbálint (M0) – Székesfehérvár – Siófok – Balatonszentgyörgy – Nagykanizsa – Letenye – (Horvátország) (a TEN-T hálózat része)

Főúthálózat:

Meglévő

- 1. sz. főút: Budapest – Tatabánya – Tata – Komárom – Győr – Mosonmagyaróvár – Hegyeshalom – (Ausztria)
- 6. sz. főút: Budapest – Dunaújváros – Szekszárd – Pécs – Barcs – (Horvátország)
- 7. sz. főút: Budapest – Székesfehérvár – Siófok – Nagykanizsa – Letenye – (Horvátország)

Tervezett nagysebességű vasútvonalak:

- (Ausztria és Szlovákia) – Hegyeshalom és Rajka – Budapest [Ferihegy] – Röske és Kübekháza – (Szerbia és Románia) (IV. sz. transzeurópai közlekedési folyosó hazai szakasza)
- – (Horvátország) – Gyékényes térsége – Budapest [Ferihegy] – Záhony térsége – (Ukrajna) (V. sz. transzeurópai közlekedési folyosó hazai szakasza)

Országos törzshálózati vasúti pályák:

Meglévő

- 1. sz. vasútvonal: Budapest – Hegyeshalom – (Ausztria)
- 30. sz. vasútvonal: Budapest – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr – (Horvátország)
- 40. sz. vasútvonal: Budapest – Pécs

Tervezett

- A Budapestet délről kerülő vasútvonal: Komárom, Kisbér, Mór, Bodajk, Székesfehérvár, Pusztaszabolcs, Ercsi, Szigetújfalu, Áporka, Kiskunlacháza, Bugyi, Dabas, Újhartyán, Pusztavacs, Cegléd településeket érintve, a Dunán és a ráckevei Duna-ágon új Duna-híddal

Komárom-Esztergom megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve
Jövőkép: „Stabilan az élvonalban”

A jövőkép az alábbi tématerületekre fókuszál:

- Új térszerkezeti erővonalak és térségi együttműködési hálózatok kiépítése
- Tudás- és információs társadalomba való felzárkózás
- Sokrétű alkalmazkodás feltételeinek megteremtése

Átfogó/Stratégiai célok:

1. Városhálózati csomópont: XXI. századi urbanizált táj

2. Duna menti térség új minősége
3. A megyei vidéki tájak új egyensúlya

A megyei területrendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

Gyorsforgalmi úthálózat:

Meglévő

- M1: Budaörs (M0) – Győr – Hegyeshalom – (Ausztria) (a TEN-T hálózat része)

Tervezett

- M10: Budapest – Esztergom – (Szlovákia);
- M100: Bicske térsége (M1) – Keszthely (M10)

Főúthálózat:

Meglévő

- 1. sz. főút: (Budapest) – Tatabánya – Tata – Komárom – (Győr – Mosonmagyaróvár – Hegyeshalom - (Ausztria))
- 10. sz. főút: (Budapest – Pilisvörösvár – Piliscsaba) – Dorog – Nyergesújfalu – Dunaalmás (1. sz. főút)
- 11. sz. főút: (Budapest – Szentendre) – Visegrád – Esztergom (117. sz. főút)

Országos törzshálózati vasúti pályák:

Meglévő

- 1. sz. vonal: (Budapest [VIII. kerület, Keleti pu.]) – (Hegyeshalom – (Ausztria))
- 2. sz. vonal: (Budapest [XIV. kerület, Rákospuszta]) – Esztergom

Tervezett

- Budapestet délről kerülő vasútvonal (V0): Szárliget – Szár – Bodmér – Vértesacska – Vereb – Baracska – Ercsi – Szigetszentmárton – Kiskunlakháza – Bugyi – Dabas – Újhartyán – Ceglédbercel, a Dunán és a ráckevei Duna-ágon új Duna-híddal

Vízi közlekedés, vízi utak

- Duna (nemzetközi vízi út)

Nyitrai kerület területfejlesztési koncepciója

A szlovákiai Nyitrai kerület területfejlesztési koncepciója a gazdasági fejlődés érdekében elengedhetetlennek tartja a primer szektor fenntartható fejlesztését, biogazdálkodások létrehozását, a szekunder szektor tekintetében a nagyvállalatok infrastrukturális- és humán erőforrás-igényeinek kielégítését, a nemzetközi kapcsolatok megerősítését, infrastrukturális hiányosságainak felszámolását, a határon átnyúló, Európai és Leader programok támogatását.

12. PARTNERSÉGI TERV

Pest megye komplex gazdasági és társadalmi fejlődése jelentősen megnehezíti a területfejlesztés alkalmazott eszközeinek, így a közösségi támogatások felhasználásának hatékonysága, eredményessége és hatásossága mérését, értékelését. A partnerség egyben alkalmas eszköz, illetve fórum, a jövőbeni versenyképességet meghatározó tényezők, szereplők és folyamatok megismerésére, továbbá a környezeti és társadalmi kihívások pontosabb megértéséhez, valamint az adekvát intézkedések – akár innovációs értékkel bíró megoldások – meghatározására.

Pest megyében a partnerség súlypontját a társadalmi és gazdasági partnerek, valamint a közösségek aktív szerepvállalása jelentik – amely kiterjed a programok tervezésére, előkészítésére, szakmai és politikai irányítására, a fejlesztési programok nyomon-követésére. A partnerség nem formális konzultáció, hanem a térségi és helyi fejlesztés, az innováció, a befektetés-ösztönzés, közszolgáltatások és a közintézmények fejlesztésének erőforrása.

Célkitűzések

A partnerség általános célja egy megyei szintű stratégiai társadalom- és gazdaságfejlesztés megalapozása, amelynek hatása kiterjed a területén működő vállalkozások, intézmények és szervezetek, illetve az itt élő emberek és közösségek irányába; amely javítja a megyében megvalósuló fejlesztések és beruházások, valamint a fejlesztési források felhasználásának hatékonyságát és eredményességét.

A partnerség konkrét célja a társadalmi és gazdasági partnerség megteremtése a megyében; a megyei fejlesztési koncepció helyzetértékelése, a megye jövőképe, a 2021-2027 fejlesztési ciklus stratégiájának és fejlesztési programjának közös elkészítése a megye jelenlegi és jövőbeni fejlődését meghatározó, vagy a trendek alakulásáról tájékozott szereplők bevonásával.

További cél: A területfejlesztés középszintjének megjelenítése és pozicionálása, Pest Megye Önkormányzatának tervezési, monitoring és koordinációs képességének – kompetenciáinak – folyamatos bővítése, a térségek és települések együttműködését támogató szerepvállalás.

Elvárt eredmények

A tervezési folyamatban létrejött fórumok, munkacsoportok tevékenységére, valamint más együttműködési platformokra alapozva javítani a tervezés eredményességén, valamint érvényességén, biztosítani a megye társadalmát érintő kihívások és lehetőségek, valamint adottságok széleskörű reprezentációját, és így az egyes területek fejlődési potenciáljának pontosabb megjelenítését, a meghatározásra kerülő területfejlesztési célok és eszközök elfogadottságát.

A scenáriókon alapuló tervezéssel, valamint a partnerség hosszú távú megőrzésével megteremteni a területfejlesztés eredményességének fenntarthatóságát, biztosítani a rugalmas alkalmazkodás lehetőségét úgy a stratégia, mint az operatív működtetése, a fejlesztési tevékenységek megvalósítása tekintetében.

Alkalmazott módszertan

Pest Megye Önkormányzata nyílt és zárt egyeztetési formákat egyaránt alkalmaz a közösségek és a gazdasági, társadalmi szereplők hatékony megszólítására és bevonására. Tekintettel a megye méretére és rétegzettségére, a megfelelő mértékű reprezentáció különleges kihívást jelent.

A partnerség túlmutat az egyes szereplők összességén, egy olyan erőforrás, amely a közösségek aktív szerepvállalásán alapul

Fontos azoknak a szereplőknek a megtalálása és bevonása, akik elképzeléseikkel és aktív szerepvállalással segíteni tudják a megye fejlődését

Az aktív szerepvállalás nemcsak a tervezés folyamatában, hanem a megvalósult programok értékelésében is visszacsatolást nyújt

A partnerség, a párbeszéd módja és eszköze időszakonként eltérő. A koncepció és program készítésének 2012-2014 közötti időszakában elsőként kistérségi fórumok sorozata határozta meg az egyeztetések menetét – zárt, strukturálatlan formában. Ezután a Pest megye gazdasága és társadalma szempontjából fontos trendek és folyamatok bemutatását összegző anyag vitája következett nyílt és strukturálatlan formában, azaz online közzététel és véleményezés útján, amely a visszajelzések gyűjtésén túl lehetővé tette további szakértők, valamint a megyei tervezés közös megalkotásában érdekelt, potenciálisan aktív vállalatok, intézmények és önkormányzatok felkutatását, ezáltal a következő fázisban a szakmai munkacsoport, valamint az érdekeltek fóruma – 'stakeholders' munkacsoport – létrehozását.

A társadalmi egyeztetésben résztvevő szervezetek, intézmények és települések körét a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szabályozza; Pest megye sajátosságait figyelembe véve az időszak elején (a Vitaanyag kiküldéséhez) elkészül a lehetséges partnerek adatbázisa.

A munkacsoportok – amelyekben a részvétel együttműködési megállapodás alapján történik – zárt, valamint strukturált módon működnek (kiegészítve a folyamatos és informális szóbeli, valamint írásbeli egyeztetéssel). Meghívásos alapon, a területen dolgozó szakemberek felkutatásával, továbbá a bevont szakértők és érdekeltek ajánlásai (piramis módszer), illetve a megszólított célcsoportok aktivitása alapján kiválasztódott személyek közreműködésével állnak fel.

A tervezés formálisan a Közgyűlés döntésével, a Vitaanyag közzétételével kezdődött, majd mérföldköve a 'stakeholders' munkacsoport megalakulása volt. A szakértői munkacsoport kéthetente ülésezett. A helyzetértékelés elkészítése jelentette a tervezés első időszakának végét.

A jövőkép és a koncepció elkészítése további kidolgozást igényelt; így az egyes ágazatok, illetve az ágazati folyamatok területi dimenziójának meghatározását, s nem utolsósorban a Fővárossal közös témák – mélyebb (insight) elemzését tette szükségessé. Ezért a következő időszakban a szakmai és a 'stakeholders' munkacsoport mellett gazdasági kerekasztal (ajánlás alapján, zárt, strukturálatlan egyeztetés), és kistérségi egyeztető fórumok (nyílt és strukturált egyeztetés) működtek. Különös jelentőséggel bírtak az Érd Megyei Jogú Várossal és a Budapest Fővárossal a jogszabályokban előírt módon létrehozott konzultációs fórumok (zárt, strukturált egyeztetési forma, illetve informális kapcsolattartás, dokumentumok kölcsönös véleményezése). Végül, de nem utolsósorban, a civil egyeztetés (nyílt és strukturálatlan) biztosította a fenntarthatóság és a társadalmi kohézió szempontjából fontos ügyek megfelelő reprezentációját és képviselét a partnerségben.

Az informális kapcsolatteremtés és párbeszéd lehetőségét bővítette a folyamatos részvétel konferenciákon, szakmai és társadalmi eseményeken, a területfejlesztés megyei szintjének megjelenítése, pozicionálása, a partnerségben résztvevő társadalmi és gazdasági partnerek számának bővítése és a kapcsolat megerősítése érdekében. Továbbá, mivel Pest Megye Önkormányzata Közgyűlésének összetétele megfelelően reprezentálja a megye sokszínűségét, a képviselők révén formálisan és informálisan is érkeztek javaslatok, vélemények, kérdések, amelyek hatással voltak a tervezés menetére és tartalmára.

A tervezés befejező (a jövőkép és a megyei területfejlesztési koncepció elkészítéséig tartó időszakról van szó) fázisának feladatát a koncepció munkaverziójának társadalmi vitája, azaz széleskörű közzététele és véleményezése, illetve annak kiemelte határozta meg – így a munkaanyag koncepcionális, tartalmi és formai

A fejlesztési koncepció készítésének első fázisában kistérségi fórumok, majd az elkészült vitaanyag véleményezése zajlottak, melyek során a potenciális érdekeltek és szakértők bevonásra kerültek

A Budapesttel és Érddel történő konzultációs egyeztetések mellett a szakmai munkacsoportok végezték a koncepció kidolgozását

A tervezési folyamat mindvégig transzparens módon történt, az észrevételek maximális figyelembe vétele mellett

felülvizsgálata. Tekintettel a résztvevő partnerek nagy számára, a dokumentumok, tartalmak és a feladatokkal kapcsolatos kérdések és teendők megosztása, elérhetősége – valamint a hozzáférés aktív támogatása különös jelentőséggel bírt. A nyilvánosan közzétett munkaanyagok és hírek folyamatosan elérhetőek voltak a www.pestmegye.hu honlapon; az aktív résztvevők közötti kapcsolatot, munkamegosztást, közös munkafelületet ftp szerver támogatta; és természetesen az elektronikus levelezés.

Tevékenységek 2012-2014

- részvétel kistérségi társulások üléseiken, beszámoló;
- vitaanyag elektronikus közzététele, közvetlen megküldése, írásos véleményezése
- szakmai munkacsoport felállítása, informális és formális ülések;
- 'Stakeholders' munkacsoport ülései;
- Megyei térségi fórumok
- gazdasági és civil kerekasztal ülései;
- Budapest Főváros Önkormányzata, illetve Érd Megyei Jogú Város – Pest Megye Önkormányzata Egyeztetési Fórumok.

A partnerségi tervnek nem része, de hatással volt rá:

- államigazgatási szervek minőségbiztosítása, megfelelőségi vizsgálat (folyamatos);
- társadalmi-gazdasági-környezeti hatásvizsgálat

A partnerség szereplői

- kistérségek és városok képviselői (helyi önkormányzatok); megyei önkormányzatok, Budapest Főváros Önkormányzata, Érd Megyei Jogú Város;
- gazdasági érdekképviseletek és egyéb ernyőszerkezetek (munkaadók és munkavállalók); térségben meghatározó vállalatok, vállalkozások;
- egyetemek, tudomány; szakmai tanácsadó vállalkozások; turizmus ernyőszerkezete, szolgáltatók;
- mezőgazdaság, vidékfejlesztés intézményei, Agrárkamara, LEADER-csoportok;
- közlekedési vállalatok;
- egészségügy; oktatás, foglalkoztatás intézményei;
- szakminisztériumok, Nemzeti Tervezési Hivatal, Fejlesztési ügynökség; Pest Megyei Kormányhivatal;
- civil szervezetek.

Tapasztalatok összegzése

A megszólított célcsoportok nyitottak voltak az együttműködésre.

Az aktív résztvevők részéről határozott igény volt a fejlesztési források elosztásán túlmutató, a megye gazdasági és társadalmi szereplőit megszólító stratégia elkészítésére. A partnerek bíztak a beruházási, befektetési és fejlesztési tervek kiszámíthatóságán túl a megye vállalkozásainak és közösségeinek hazai és nemzetközi pozíciója, márkaértéke és együttműködési lehetőségeinek megerősítésében.

Az országos és a megyei tervezéstől elvárták, hogy a belső erőforrásokra alapozott növekedés tényezőinek szisztematikus feltárása megtörténjen. Határozott igény mutatkozott arra is – különösen az OTFK készítésével kapcsolatban – hogy a nemzetközi gazdasági és társadalmi folyamatok részletesebben kerüljenek

A koncepció készítése során együttműködő szereplők bíznak a további párbeszédben és folyamatos partnerségi kapcsolatban

bemutatókra, különös tekintettel azokra a makro léptékű változásokra, amelyek relevánsak a hazai területfejlesztés céljai és eszközei számára.

A társadalmi, kulturális és környezeti értékek, a természeti erőforrások megőrzése és hasznosítása sajátos feladatot jelent Pest megyében. E sajátosságok, mint ahogy az alulreprezentált társadalmi rétegek, folyamatok és kihívások megjelenítése is, rámutatott a civil szervezetek bevonásának értékére.

Partnerség a megyei területfejlesztési koncepció felülvizsgálatában, illetve a 2021-2027-es tervezési időszakra vonatkozó új megyei területfejlesztési program elkészítésében

Mind a koncepció felülvizsgálata, mind a területfejlesztési program elkészítése szempontjából rendkívül fontos, hogy a térség területfejlesztési szereplői a tervezésbe megfelelő mértékben be legyenek vonva, a jövőre vonatkozó fejlesztési elképzeléseik a tervezők által ismertek legyenek.

Rendkívüli módon **megnehezíti** ugyanakkor a jelenlegi tervezési időszak partneri együttműködését egyrészt a **tervezési időszak drasztikus lerövidülése**, nevezetesen, hogy a koncepció felülvizsgálatára és a programkészítésre mindössze néhány hónap és korlátozott erőforrások állnak rendelkezésre, másrészt pedig a Covid-19 világjárvány, ami nem teszi lehetővé a személyes találkozók, egyeztetések, szakmai fórumok megtartását.

Fentiek miatt, a programozás jelenlegi szakaszában elsősorban írásos, kérdőíves felmérés útján kerestük meg a térség fejlesztése szempontjából legfontosabb szereplőket, így az önkormányzatokat, a megye vállalkozóit és a civil szervezeteket.

A tervezési folyamatban ugyanakkor rendkívüli fontossággal bír, hogy ne csak a megyei szereplőkkel, hanem az ágazati programok tervezőivel, az illetékes szakértők és szakmai szervezetek képviselőivel is partneri együttműködés és kommunikáció alakuljon ki, ennek keretében már a koncepció felülvizsgálata fázisában kerestük a kapcsolatot és a kapcsolódási pontokat ezen szervezetek képviselőivel. Egyeztetéseket folytattunk többek között a Magyar Turisztikai Ügynökség, a Magyar Közút Nonprofit Zrt., a Budapesti Fejlesztési Központ Nonprofit Zrt., Innovációs és Technológiai Minisztérium munkatársaival.

A tervezési folyamat következő szakaszában nagy jelentősége lesz az elkészült anyagok szakmai és társadalmi egyeztetésének, ez a folyamat a jogszabályok (elsősorban a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet) előírásai szerint írásbeli úton történik, és nagy hangsúlyt fogunk fektetni a beérkezett vélemények és javaslatok feldolgozására, figyelembevételére.

Partnerség a programozásban – kitekintés

A partnerségi terv jelen verziója, külső körülmények miatt, nem tartalmazza a programozás időszakára vonatkozó célokat és menetrendet. Amint lehet, ez elkészül, hogy a Pest megyei fejlesztési programok hatékonysága, a majdani végrehajtás eredményessége, és a fejlesztésre fordított források hasznosulása a lehető legnagyobb legyen – a partnerség elvének alkalmazásával. Azaz, megtörténjen az erőfeszítések és erőforrások összpontosítása, a koordináció, a párhuzamosságok elkerülése, a projektgenerálás, és az abszorpciók képesség javítása, különös tekintettel az integrált fejlesztési stratégiák, valamint a funkcionális várostérségek elvének prioritására – a komplex területi fejlesztési programok várható előtérbe kerülésére.

A partnerségi terv bővítésre fog kerülni a program előkészítés és megvalósítás, valamint projektek teljes életútjának tevékenységeire

A területfejlesztési program készítése során az önkormányzatok közül kiemelt hangsúlyt fogunk fektetni a megye közepes méretű városaival történő egyeztetésekre, hiszen a fenntartható városfejlesztési programoknak Pest megyében várhatóan ők lesznek a kedvezményezettjei.

A partnerségi terv várhatóan kiterjed majd a programkészítésre, a program tartalmának egyeztetésére, a projekt kiválasztási kritériumok meghatározására, az ex ante értékelésre – a későbbiekben a projekt kiválasztás, menedzsment, monitoring és értékelés tevékenységeire.

A partnerség feltételei adottak Pest megyében. A még szorosabb együttműködés, a közös munka feltételeinek megteremtése azonban rámutat arra, hogy az aktív szerepvállalásra történő felkészítés és a közösen végzett munka előkészítése, irányítása – a résztvevők tevékenységének szükség szerinti támogatása – megkerülhetetlen feladat. A résztvevők aktivitása és elkötelezettsége a motorja a partnerségben résztvevők száma bővülésének; e körülmény a munkaszervezet működését, szerkezetét, illetve a dedikált feladatokat is szükségszerűen meghatározza.

A partnerség szereplői: helyi és megyei önkormányzatok, gazdasági érdekképviselések, a térségben meghatározó vállalatok, vállalkozások; egyetemek, szakmai szervezetek, a turizmus ernyőszervezete, a mezőgazdaság, vidékfejlesztés intézményei (Agrárkamara és LEADER-csoportok); az egészségügy, az oktatás és a foglalkoztatás intézményei; szakminisztériumok, Nemzeti Tervezési Hivatal, a Regionális Fejlesztési Ügynökség; Pest Megyei Kormányhivatal; civil szervezetek.

A tervezés jelenlegi fázisában, a területfejlesztési koncepció megújítása során a rendelkezésre álló idő rövidege, illetve a COVID-19 járványhelyzet miatt ilyen széles körű partnerségre nem tudtunk építeni.

A koncepció és a program elkészítésével Pest Megye Önkormányzata 2020. decemberében bízta meg a 100%-os tulajdonában lévő Pest Megyei Területfejlesztési Nonprofit Kft-t.

A tervek készítésébe a kft. munkatársai mellett bevonásra kerültek az önkormányzat hivatalának szakemberei, valamint külső szakértők is, a készítők névsora jelen anyag végén található meg.

A koncepció vonatkozásában a 2014-ben elfogadott anyag felülvizsgálata mellett döntöttünk, hiszen az 2030-ig még érvényben van.

A felülvizsgálat során a részletekbe menőkig megújítottuk a helyzetértékelő munkarész statisztikai adatbázisát, mivel az elmúlt hét év során az élet számos területén jelentős változások következtek be Pest megyében. Ezen változásokat is figyelembe véve felülvizsgáltuk a megye jövőképét és az annak elérést szolgáló célrendszert. A célrendszer vonatkozásában röviden elmondható, hogy csak finomításokat, pontosításokat, bizonyos hangsúlyok kiemelését láttuk szükségesnek, alapvetően a koncepcióban eredetileg megfogalmazott célkitűzések továbbra is érvényesek maradtak.

Rendkívül fontosnak tartottuk, hogy a tervezés során aktívan bevonjuk a területfejlesztés szempontjából a megye legfontosabb szereplőit, így az önkormányzatokat, a vállalkozói szférát illetve a társadalmi szervezeteket a tervezésbe.

Webes felületet hoztunk létre az önkormányzati fejlesztési igények VMOP-hoz illeszkedő, strukturált felmérésére, ennek keretében a megye valamennyi, 187 települését felkértük az adatszolgáltatásra.

A pest megyében működő vállalkozások közül 718-at kerestünk meg kérdőíves felmérés formájában, a megye társadalmi szervezetei közül pedig 366-tal vettük fel a kapcsolatot annak érdekében, hogy a tervezésbe ezen szervezetek fejlesztési elképzelései is be tudjanak épülni.

A felmérések eredményeit a koncepció helyzetértékelő része tartalmazza részletesen.

A helyzetértékelés készítésekor egyrészt nagy hangsúlyt fektettünk a fenti szervezetek véleményének, korábbi tapasztalatainak, terveinek és javaslatainak feltérképezésére és értékelésére, másrészt a megye jelenlegi társadalmi, gazdasági és természeti környezetének beható vizsgálatára.

A koncepció helyzértékelése ezeket az információkat dolgozza és tárja fel, jelen javaslattevő munkaanyag pedig a levont tapasztalatok alapján meghatározza Pest megye módosított, felülvizsgált, 2030-ra vonatkozó jövőképét, értékválasztását, a megye fejlesztésének célrendszerét, a területfelhasználás alapelveit, valamint a fejlesztés eszköz- és intézményrendszerét.

Természetesen a megújított megyei területfejlesztési koncepció, és az új, a 2021-27 közötti időszakra vonatkozó megyei területfejlesztési stratégiai program is széles körű, a jogszabályok által előírt 45 napos társadalmi és szakmai egyeztetést követően kerül majd Pest Megye Közgyűlése által elfogadásra.

A környezeti-, társadalmi-, és gazdasági hatásvizsgálat elkészültét követően a területfejlesztési koncepció társadalmi és szakmai egyeztetésre bocsátására várhatóan 2021. február 5-ét követően kerül sor.

A társadalmi egyeztetést, illetve a miniszteri véleményezést követően a beérkezett észrevételek alapján véglegesített koncepció Közgyűlés általi elfogadására várhatóan 2021. március 31-ig kerül sor.

12.1. Pest megyei vállalkozások fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

12.1.1. A 2021-2027 Programozási időszak vállalkozói igényeinek kutatásához készült felmérés munkamódszere

Pest Megye Önkormányzata 2020 októberében elektronikus felületen indította el kérdőíves felmérését a megyei vállalkozások körében. A felkért cégek listája a 2014-ben már megkeresett és kérdőívet kitöltő, valamint a Pest Megyei Kompensáció pályázatainak nyertes (telephelyfejlesztés, eszközbeszerzés) vállalkozásokat tartalmazta.

Összesen 718 elektronikus levelet küldött ki a Megyei Önkormányzat. A 2014-es felmérés kérdéseinek lényegi módosítások nem történtek annak érdekében, hogy az eltelt időszak eredményeit is lehessen mérni.

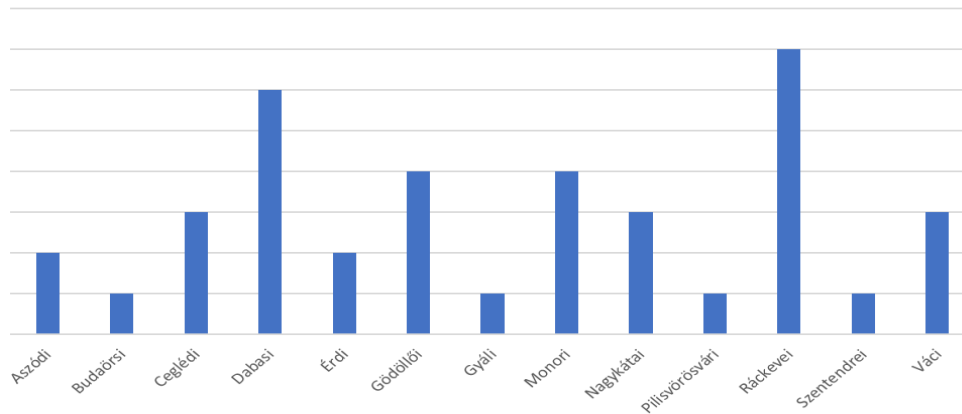
A kitöltésre 2020. október 30. és november 13. között volt lehetőség. Összesen 38 értékelhető válasz érkezett a webes felületre.

A felmérés három tématerületre fókuszált:

- a vállalkozások legfontosabb jellemzői, gazdasági szerepük;
- 2014-2020-as időszakban végrehajtott fejlesztések;
- 2021-2027-es időszakban tervezett fejlesztések.

A válaszok nem tekinthetők reprezentatívnak, de lenyomatot adnak a megyében működő vállalkozások helyzetéről és azokról a kihívásokról, melyekkel találkozhatnak. A visszaküldő cégek 47%-ban nyertesek voltak a Pest megyei kompenzációs pályázatokon, 53%-ban pedig nem. Két kistérségből nem érkezett válasz a cégektől, ezek a Budakeszi és a Dunakeszi térségek.

224. ábra Járásonkénti válaszolói aktivitás, 2020

A válaszadók aránya eltér a vállalkozások tényleges megyei eloszlásától, hiszen arányaiban túlreprezentáltak a kisvállalkozások. Mikro- és kisvállalkozás 18%, közepes vállalkozás 58%, nagyvállalkozás 21% arányban választott.

Tulajdonosi összetétel szempontjából valamennyi cég többségi belföldi (nem állami) tulajdonban van.

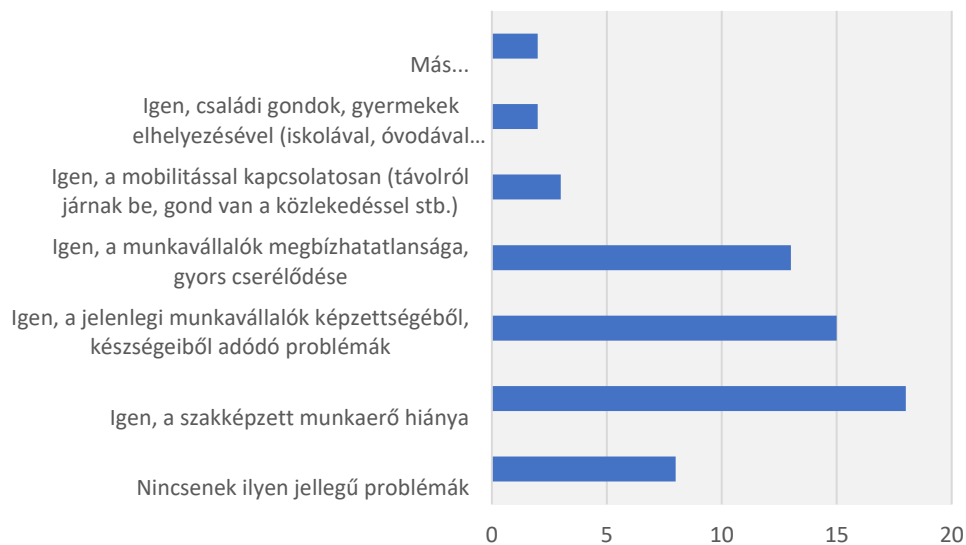
12.1.2. Válaszok értékelése

12.1.2.1. Vállalkozások legfontosabb jellemzői, gazdasági szerepük

A cégek 29% az építőiparban, 26% a kereskedelemben, 15% az élelmiszeriparban, további 15% egyéb feldolgozóiparban, 8% szállítás-raktározás területén működik, 7% pedig gépipar, vegyipar, informatika területén fejti ki tevékenységét.

A megkérdezett vállalkozások alig 21% válaszolta azt, hogy nincsenek munkaerőpiaci gondjaik. Legtöbbször (47%) a szakképzett munkaerő hiányát jelölték meg problémának, de jelentős mértékben (34%) válaszolták azt, hogy megbízhatatlan alkalmazottakkal találkoznak, akik gyorsan cserélődnek. Problémát jelent a mobilitás és a gyermekek elhelyezésével (óvoda, iskola) is nehézségek adódnak (5%).

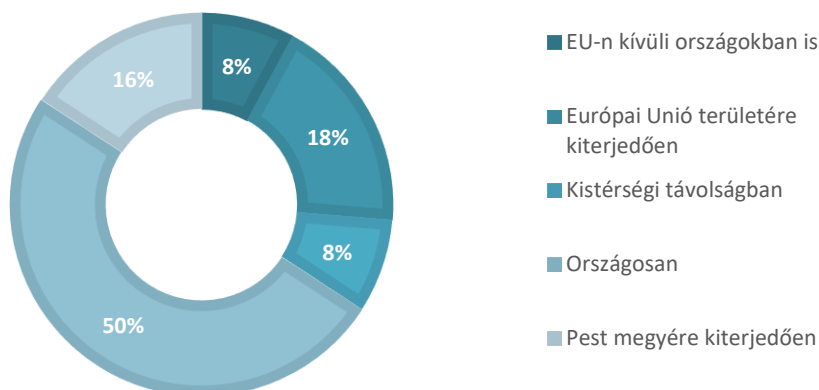
225. ábra Munkaerőpiaci gondok jellemzése

A cégek leginkább más üzleti, vállalati fogyasztók számára értékesítik termékeiket, illetve nyújtják szolgáltatásaikat (63%). Jellemzően lakossági ügyfélkörrel 28% dolgozik, míg állami szereplőkkel a válaszolók 9%-a áll elsődlegesen kapcsolatban.

A vállalkozások fele országos ügyfélkörrel rendelkezik, tehát működését kiterjeszti Pest megye határain túlra is. Uniós piacra 18 százalékuk dolgozik, ezen felül további 8% átlépi az EU határait is. A külpiacokon való megjelenés fontos a cégeknek, hiszen több mint felük bővíteni szeretné ottani tevékenységét. Ennek érdekében viszont több mint 65%-nak technológiai fejlesztésre, majdnem felének marketing támogatásra lenne szüksége. Fontos számukra a finanszírozási lehetőségek megteremtése és a munkatársak képzése, kompetenciáik erősítése.

226. ábra A megkérdezett vállalkozások működési területe

A kérdőívet beküldők jellemzően nem vesznek részt vállalatközi együttműködésben, akik részesei ilyen kapcsolatrendszernek, azok is leginkább beszállítói kapcsolatban (71%) vannak más cégekkel. A partneri kapcsolatok többnyire 2 évnél régebbre nyúlnak vissza, a választ adók közel fele 5 évnél régebbi együttműködésben van partnereivel. Azok a vállalkozások, melyek nem vesznek részt semmilyen partnerkapcsolatban, leginkább az együttműködési lehetőségekről való

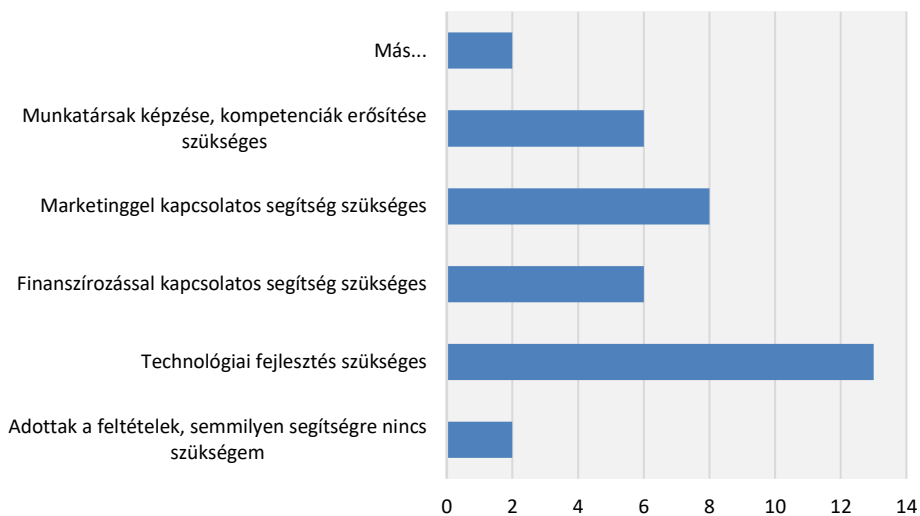
információhiánnyal indokolják magatartásukat, de az indokok között szerepel, hogy nincs érdekükben másokkal való kooperáció.

Annak tükrében, hogy a helyi önkormányzatoknak minden önkormányzati választást követően ciklusprogramot (gazdasági programot) kell készíteniük, érdekes a vállalkozások azon állítása (81%), hogy a helyi önkormányzat egyáltalán nem egyeztet velük a helyi gazdaságfejlesztési elképzeléseket. Ennek az is oka lehet akár, hogy az önkormányzatoknak nincsenek ilyen elképzeléseik, vagy vannak, de nem találták meg a megfelelő fórumot a párbeszéd megkezdésére.

Egyetemekkel és szakképző intézményekkel sem túl jó a cégek kapcsolata. Negyedük válaszolta azt, hogy kutatási-fejlesztési együttműködésben vesz részt, amely elsősorban duális képzést, illetve termékfejlesztést jelent. Hasonlóan kevesen működnek együtt a szakképzést folytató intézményekkel és munkaügyi központokkal. Utóbbit elsősorban a bértámogatási lehetőségek miatt keresik, de a munkaerő megtalálása, munkaerőigény bejelentése kapcsán is vannak partnerségek. Mivel a cégek több mint fele a munkaerő problémáját jelölte meg fejlődésük akadályának, kijelenthető, hogy az együttműködések terén nagyon sokat kell még fejlődniük a megyei cégeknek.

A cégek 52%-ban tervezik a külföldön való megjelenést, vagy annak bővítését. A feltett kérdésre, hogy a hatékonyabb külföldi terjeszkedés kapcsán milyen segítségre lenne szükségük az alábbi arányban adták meg válaszaikat.

227. ábra Külföldi piacokon való terjeszkedés feltételei, 2020

A vállalkozások fejlődését gátló tényezők közül több mint 52% számára elsődlegesen a munkaerővel kapcsolatos problémák, több mint 31% számára a telephellyel kapcsolatos gondok jelentették a leginkább megoldásra váró feladatot. Ezeket követték a finanszírozási nehézségek, a technológiai akadályok.

228. ábra A vállalkozás fejlődését gátló tényezők

Meglepően kevesen jelölték meg – az egyébként országos elemzésekben markánsan megjelenő – vállalkozói és menedzsment ismereteket problémaként. Ennek lehet oka a vállalat-vezetés jobb felkészültsége is (átlaghoz képest), illetve hogy talán Pest megyében kevesebb „kényszervállalkozás” működik. Rámutathat azonban egy valós „vakfolt”-ra a vállalkozások működésében, ami sok esetben jellemzi a menedzsmentek gondolkodás-módját. Komoly – ebből fakadó – vállalatirányítási probléma azokban az időszakokban mutatkozik meg élesen, amikor válságmenedzseléssel, vagy a tulajdonosok „nyugdíjba vonulásával” és az öröklés, de leginkább a folytonosság biztosításával kell szembenéznie a jellemzően családi tulajdonban lévő vállalkozások vezetőinek.

12.1.2.2. A 2014-2020 időszakban megvalósított fejlesztések értékelése

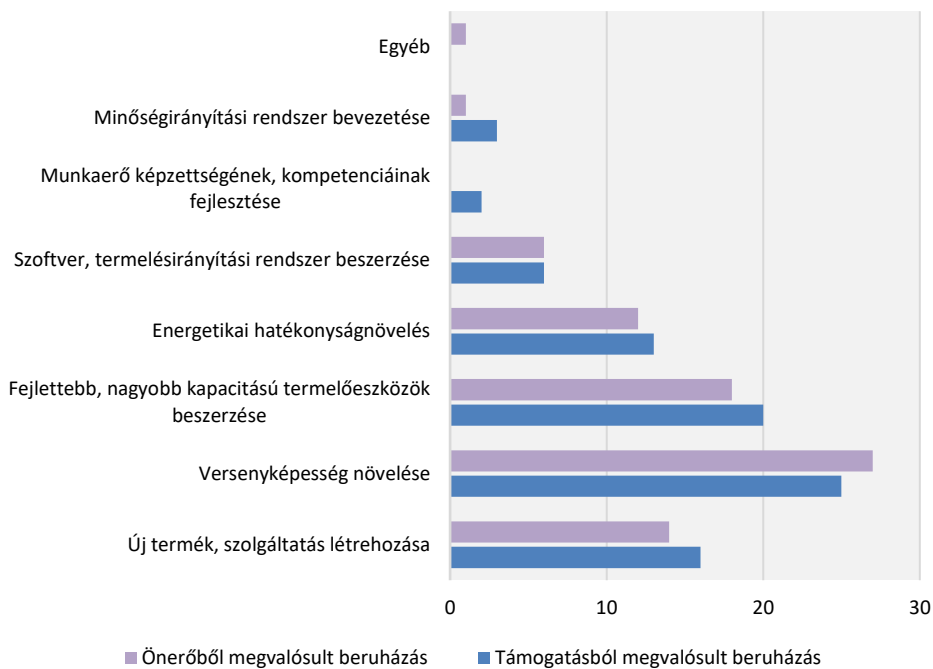
A kérdőívet megválaszolók többsége igénybe vett az elmúlt hét évben uniós, vagy hazai támogatási forrást. Kevesebb, mint negyedük válaszolta azt, hogy a fejlesztésnek nem volt munkahely teremtő, vagy megtartó hatása. **Leginkább technológiai fejlesztést hajtottak végre a támogatásból, lecserélték a korábbi termelő eszközeiket, informatikai beruházást valósítottak meg, illetve a telephelyeiket fejlesztették.** Kisebbségi arányban megújuló energiatermelő berendezéseket telepítettek, illetve a technológiához köthető energetikai beruházásokat hajtottak végre.

A beruházások eredményeként több mint 80% a vállalkozások közül úgy értékeli, hogy javult a versenyképességük. Több, mint felük új terméket vagy szolgáltatást hozott létre. Ugyanakkor **a munkaerő képzettségére, kompetenciái fejlesztésére (6,5%) alig fordítottak támogatást.** Szintén elmarad a várttól a szoftverek, termelésirányítási rendszerek beszerzése és a minőségirányítási rendszerek bevezetése is.

A cégek 90%-ban olyan fejlesztéseket is megvalósítottak az elmúlt hét év során, melyhez semmilyen uniós, vagy hazai támogatást nem kaptak.

Érdekesen változik a vállalkozások fejlesztési hajlandósága, ha minden támogatástól mentes, önerőből megvalósított beruházást valósítanak meg. A fejlesztések során ekkor alig több mint 40%-ban hoztak létre új terméket vagy szolgáltatást és egyáltalán nem költöttek a munkaerő képzettségére és kompetenciák fejlesztésére.

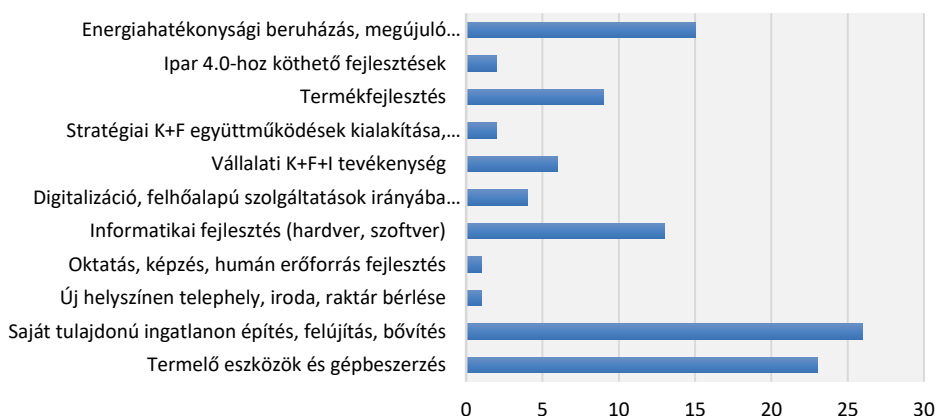
229. ábra A beruházások eredménye

12.1.2.3. A 2021. után tervezett fejlesztések megfogalmazása

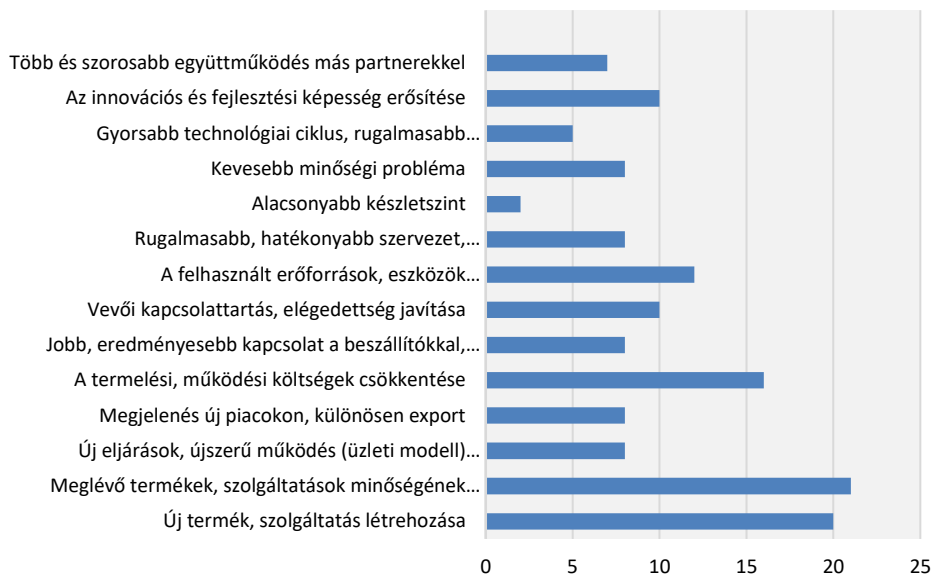
A gazdasági társaságok válaszai alapján túlnyomó részük (90%) további fejlesztéseket tervez az elkövetkező években. Az **elképzelések között** legnagyobb arányban a **saját tulajdonú ingatlan felújítása/bővítése szerepel**. A fontossági sorrendben második típusú fejlesztés a termelőeszközök és gépbszerzés, a harmadik energetikai jellegű beruházás, negyedik pedig informatikai eszközök és szoftverek beszerzése. A vállalkozások 12%-a tervez digitalizációt, illetve felhőalapú szolgáltatások terén fejlesztéseket, vállalati K+F tevékenységet 17% tervez. Nagyon fontos, hogy több mint 88%-ban létszámbővítést is terveznek.

230. ábra A tervezett fejlesztések jellege

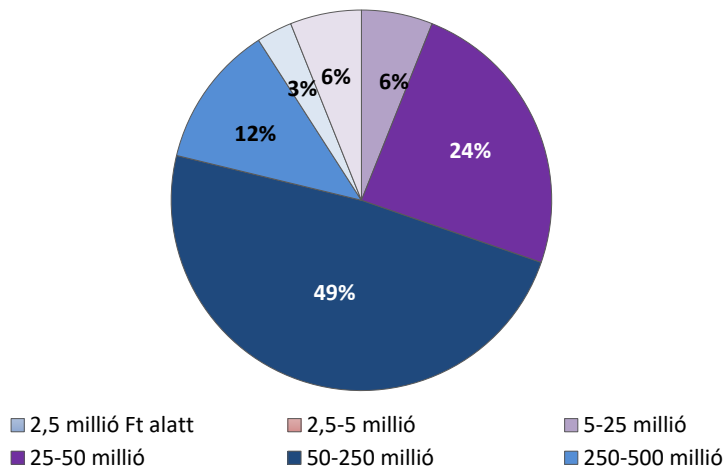
A vállalkozások tervei szerint a fejlesztésekkel új termékeket és szolgáltatásokat fognak létrehozni, illetve a meglévő termékek és szolgáltatások minőségét javítani fogják.

231. ábra A tervezett fejlesztések várható eredménye

A tervezett beruházások volumene a cégek tervei alapján 50 és 250 millió Ft közé esne leginkább (48%). 25-50 millió Ft beruházásértéket a válaszolók negyede tervez, 250 millió Ft felett pedig 12% gondolkodik. A válaszokra jellemző, hogy 5 millió Ft alatt senki nem tervez beruházni, 5-25 millió Ft között is alig több, mint 5%. Az ideális projektméret tehát valahol 80-200 millió Ft köré tehető a válaszolók számára.

232. ábra A fejlesztések optimális projektmérete

A fejlesztésekhez a legtöbb vállalkozás (85%) igényli a külső forrást is. Leginkább pályázatokra számítanak, de a banki hitelek is magas arányban jelennek meg az önerő kiegészítésére.

12.1.3. A 2014-es és 2020. évi kérdőív eredményeinek összehasonlítása

A felmérést sikeresen beküldő cégek közül 2020-ban markánsabb volt a kisvállalkozások részvétele a projektgyűjtésben. Középvállalkozások is többen válaszoltak megkeresésünkre, viszont a mikrovállalkozások válaszainak aránya a korábbi 36%-ról 18%-ra csökkent.

Jelentősen romlott 2020-ra a munkaerő-ellátottság helyzete. Míg 2014-ben még a cégek 36%-a szerint nincs ilyen jellegű problémájuk, a friss megkeresés alapján már csak a vállalkozások 21%-ban gondolják ugyanezt. Hiányzik a szakképzett munkaerő, a meglévő munkavállalók képzettsége sem megfelelő. A válaszadók tapasztalata és értékelése alapján, a korábbi éveknél jellemzőbb a munkavállalók gyors cserélődése és megbízhatatlansága. Az alkalmazottak lakóhelye és a munkahely közötti távolság megnőtt, a közlekedési-bejárás helyzet – valószínűleg részben a megnövekedett rekrutációs távolság miatt – romlott. A korábbi felméréshez képest a gyermekek elhelyezésével (iskola, óvoda) kapcsolatos gondok nem növekedtek, azok súlya változatlan a válaszok között.

A korábbi kutatáshoz képest a mostani felmérésben választ adó vállalkozások piaca eltér. Míg 2014-ben 37% rendelkezett egész országra kiterjedő értékesítéssel, addigra napjainkra ez az arány 50%-ra nőtt. Az országhatárokon átlépő cégek aránya viszont romlott 23-ról 18%-ra. 2014-hez képest jóval többen választották azt, hogy a külpiacon terjeszkedéshez technológiai fejlesztésre lenne szükségük. Majdnem ennyire fontosnak látták a külpiacon végzett marketinghez nyújtott támogatás hozzáférhetőségét is. Utóbbi tevékenység szintén felértékelődött a korábbiakhoz képest.

Megállapítható, hogy a vállalati együttműködések nem fejlődtek az elmúlt években, ahol viszont működik ez az összefogás, ott az együttműködés résztvevőit egyértelműen a közös piaci fellépés, a stratégiai partnerség – beszállítói kapcsolat, értékesítési együttműködés, innováció és fejlesztés, marketing és export szempontok vezérik. Az együttműködések hosszabb időtávra nyúlnak vissza, jellemzően 2-5 év közötti időszakokra, vagy még régebbre. Az együttműködés hiányára a cégek több mint fele az információhiányt jelölte meg okként, ezután következett az érdeklődés mint kiváltó ok.

A felmérések egybevetése alapján kijelenthető, hogy az önkormányzatok eltávolodtak a vállalkozásoktól. Korábban 57% nyilatkozta azt a cégek közül, hogy nincs kapcsolata az önkormányzatokkal, napjainkra már több, mint 80% jelezte ugyanezt. Hasonlón gyengült a szakképző intézményekkel és munkaügyi központokkal való kapcsolat, immár a válaszadók 76%-a nincs kapcsolatban velük.

A korábbi évekhez képest jelentősen átrendeződött azon problémák köre, amely gátolja a vállalkozások fejlődését.

Fontossági sorrendbe rendezve a következőket tapasztaljuk:

Probléma súlya	2014	2020
1	Finanszírozási gondok	Munkaerővel kapcsolatos problémák
2	Telephely nem megfelelősége	Telephely nem megfelelősége
3	Munkaerővel kapcsolatos problémák	Finanszírozási gondok
4	Adminisztrációs, bürokratikus problémák	Technológiai jellegű nehézségek
5	Piacra jutás, piaci pozíció erősítésének nehézségei	Piacra jutás, piaci pozíció erősítésének nehézségei
6	Technológiai jellegű nehézségek	Adminisztrációs, bürokratikus problémák
7		Lemaradás az infokommunikációs fejlesztések terén, az új kommunikációs és értékesítési technikák alkalmazása terén
8		Vállalkozói, menedzsment ismeretek szükségessége, hiánya

A sorrenden kívül, százalékos arányuk is sok információval szolgál. 2014-ben a válszólók közel kétharmada a forráshiányt jelölte meg legfőbb akadállyal. Napjainkra már csak a cégek harmada érzi hasonlóan fontosnak ezt a problémát, kedvezményes kamatozású hitelek hozzáférhetősége jelentősen javult. A munkaerővel kapcsolatos kihívások súlya jelentősen növekedett és 2020-ra ez a szempont lett a legfőbb akadálya a fejlődésnek. A telephelyek fejlesztése továbbra is prioritás, sőt fontosságuk a 2020-as felmérésben nagyobb volt, mint korábban.

12.1.4. Javasolt fejlesztési témák a 2021-2027-es időszakra

Munkaerő fejlesztési csomagok kidolgozása

A felmérés nem tért ki rá, hogy milyen jellegű munkaerőhiánnyal találkoznak a cégek, azonban ebben a tekintetben – országos szinten – komoly kutatások készültek, pl: „A 2018-2020 évi munkaerőpiaci helyzet és folyamatok várható alakulása, hatása a növekedésre és államháztartásra”.¹²

A tanulmány szerint 2018-ra a 15-64 évesek foglalkoztatási rátája növekedett, amelyet elsősorban a legjobb munkavállalási korú (25-54 éves) népesség foglalkoztatási növekedése és az idősebb korosztály (55-64 éves) foglalkoztatotti növekedése segített elő. A tanulmány megállapítja, hogy míg az alacsony iskolázottságú csoportok esetében a nők és férfiak aránya hasonló, addig felsőfokú végzettséget (BA) közel kétszer annyi nő szerez, mint férfi. Az MA végzettséget a nők és férfiak hasonló arányban szerzik meg. Az érettségizettek és szakmunkások körében a férfiak kétszer annyian végeznek szakiskolát, mint nők. A nők aránya az érettségizett és szakképzés nélküli érettségizett kategóriában viszont magasabb.

A munkáltatókkal való konzultációk alapján az is kijelenthető, hogy a szakirányú iskolai végzettség még nem elegendő a nyitott pozíciók betöltésére. A hozott tudás gyakran elmarad a munkahelyen elvárttól, a technológiai ismeretek hasonlóan elégtelenek. Az új munkatársnak gyakran hosszabb betanulási időt is biztosítani kell, míg korábban ez a jelenség csak speciális gépek használata esetén volt jellemző.

Ha elfogadjuk azt a tényt, hogy nem várható a szakképzett munkavállalók jelentősebb létszámnövekedése a közeljövőben, akkor szükséges a képző intézményeket és munkáltatókat közelebb hozni egymáshoz és a képzést gyakorlatorientálttá tenni. Ebben a folyamatban a munkáltatókat is közvetlenül érdekeltté kell tenni, nem várható el tőlük, hogy olyan tevékenységbe öljenek időt, pénzt, szakképzett munkatársak munkaóráit, amely nem feltétlenül térül meg számukra.

Fentiek miatt fontosnak tartjuk gyakornoki program elindítását, melyben támogatjuk a képző intézmények és cégek együttműködését.

A kérdőíves felmérés azt mutatja, hogy a vállalkozások alig költenek a munkavállalók képzésére és annak ellenére sem, hogy a piacra jutás egyik akadályának az alkalmazottak képzetlenségét tartják. Egyik oka ennek az lehet, hogy nem érzik feladatuknak ezt a tevékenységet, másik oka pedig az attól való félelem, hogy a képzetlenebb munkavállaló jobb ajánlatot kap egy másik munkahelyen. Esetleg az is felmerülhet, hogy a képzetlenebb munkaerő magasabb fizetési igénnyel léphet fel.

¹² MTA KRTK KTI – 2018. december

Vállalaton belüli szakmai képzések támogatása

Szükséges olyan eszközöket elérhetővé tenni a vállalkozások számára, melyek segítségével a munkavállalók képzettségét, akár végzettségét is magasabb szintűvé tudják tenni. Ebben a folyamatban az ösztönzés a munkaadó és munkavállaló számára is nélkülözhetetlen. Nem kötelezhető olyan képzésen való részvételre a dolgozó, melyen nem kíván részt venni. A munkáltatónak pedig a termelésben kieső időt kell különböző eszközökkel megoldania.

Javasoljuk, hogy a támogatás a munkáltató számára legyen elérhető, de bizonyos részét a dolgozónak tovább kelljen adnia. Elsősorban anyagi jellegű motivációt javasolunk. A dolgozók ezeken a képzéseken munkaidő után tudnak részt venni. Ezért fontosnak tartjuk a megfelelő mennyiségű felkészülési/tanulási idő biztosítását is, amellett, hogy a dolgozó minőségi időt tudjon magára, vagy a családjára is fordítani. Javasoljuk a szakmák megszerzését, a technikus szint, érettségi megszerzését, releváns esetben akár a diplomaszerezést is támogatni.

Technológiai fejlesztések támogatása

A magyar munkaerőpiacon ugyan csökken az alacsony iskolázottságúak aránya, azonban jelenleg és a közeljövőben is a munkáltatók kénytelenek a termelés fenntartása érdekében kényszermegoldásokat alkalmazni. Az adott munkafolyamathoz nem eléggé képzett dolgozókat vesznek fel, illetve idősebb korosztályt (nyugdíjhoz közeli, vagy azon túli) munkatársakat alkalmaznak. Ezek közé a megoldások közé sorolható az idegennyelvű külföldi munkavállalók csoportos alkalmazása a mezőgazdaságban, iparban és kiemelten az építőiparban.

Azokon a területeken, ahol ez lehetséges továbbra is támogatni kell a technológiai fejlesztéseket, a termelés gépesítetttségének növelését, a robotika elterjedését és a kézi munkaerő arányának csökkentését. A pályázatoknál fel kell számolni azt a paradoxont, hogy technológiai fejlesztés esetén is munkaerő létszámnövekedést kell/ajánlott a cégnek produkálnia. A magasabb technológiai szint munkaerőt fog kiváltani, vagy helyettesíteni, a vállalkozások versenyképessége azonban a fejlesztések hatására növekedni fog.

A Pest Megyei Kompenzáció eszközvásárlásokat támogató pályázati kiírását jó mintának tartjuk a 2021 utáni időszakra is, melyet javasolunk folytatni.

Telephelyek fejlesztése

A vállalkozások egyre komolyabb kihívásokkal néznek szembe. A működésüket érintő szigorodó környezetvédelmi, technológiai előírásokat kell betartaniuk, a termékéletről ciklusok rövidülése miatt gyorsabb váltásokra kényszerülnek, továbbá a versenyhelyzet miatt növelni kell a kapacitásaikat. A fentiekhez, hogy alkalmazkodni tudjanak a termelési környezetüket is időről időre át kell alakítaniuk. A 2014-2020 időszak Pest megyében – a konvergencia régiókkal összevetve – szűkmarkú volt a cégek számára a vissza nem térítendő támogatási lehetőségek elérhetőségével, melyekből a telephelyeiket tudták fejleszteni, vagy új telephelyet tudtak kialakítani. A Pest Megyei Kompenzáció vállalkozásokat támogató pályázati sikeresek voltak, de csak a fejlesztési igények töredékét tudták kielégíteni. Hasonló kiírások nagyban hozzájárulhatnak a megyei cégek fejlődéséhez.

A támogatható tevékenységeknek széleskörűnek kell lennie, például épület építés és felújítás, megújuló energiák használatának növelése, technológiához kapcsolódó energetikai fejlesztések. Javasoljuk továbbá a termeléshez, szolgáltatáshoz kapcsolódó raktárak és tárolóhelyek építésének támogatását, a telken belüli

közlekedőterületek kialakítása és felújításának támogatását, továbbá a telken belüli infrastruktúrafejlesztés támogatását is.

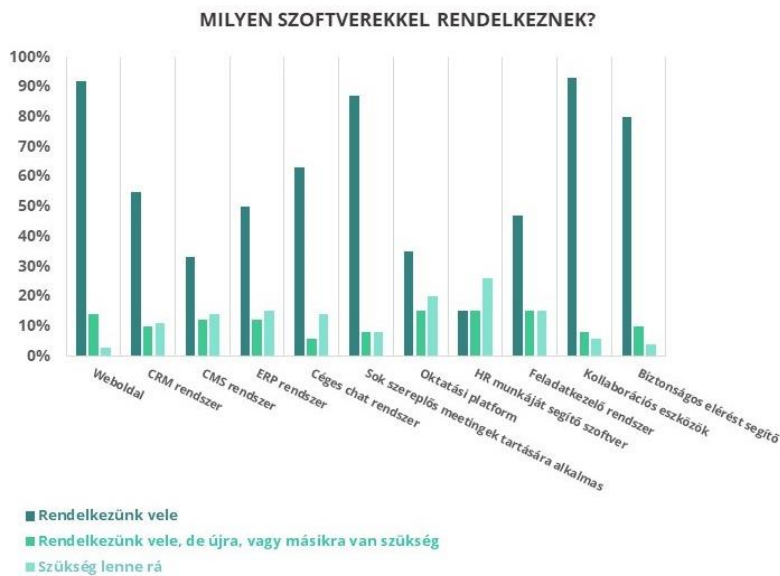
Informatikai fejlesztések

A termelőeszközök cseréjén, új eszközök beszerzésén felül a termelési folyamatok informatikai hátterének fejlesztését is elő kell segíteni. Ide tartoznak a vállalatirányítási rendszerek (ERP – Enterprise Resource Planning), a raktár és készletnyilvántartó programok, specifikus termelésirányító szoftverek, integrált munkaerő és munkaidő nyilvántartó szoftverek, beléptető rendszerek. Elsődlegesnek a szoftverek fejlesztését, újak beszerzését tartjuk fontosnak, természetesen amennyiben a beszerzések miatt hardverek cseréjére is szükség van, akkor együtt támogathatóknak tartjuk mindkettőt.

Az informatikai fejlesztéseknél megemlítendő a vállalati digitalizáció további fejlődésének támogatása, elsősorban olyan komplex rendszerek felé való átállás segítése, amely az értékesítés, gyártás, termelésszervezés, pénzügy, dokumentummenedzsment, projektmenedzsment területek közül minél többet átfog.

Napjainkban a vállalatok COVID miatti működési környezete kényszerűen tolódik egyre jobban a munkatársak mobilitását biztosító technológiák alkalmazására. Ez a kényszerűség további fejlesztésekre sarkalja a vállalatokat, melyben a támogatási rendszernek is segítségül kell lennie.

233. ábra A vállalatok digitális transzformációjáról szóló felmérés eredménye 2020 április¹³

Energetikai fejlesztések

A 2014-2020 időszak alatt Pest megye vállalkozásai fejlett régióba tartoztak és az energetikai támogatásoktól nagyobb részben elestek. A megkérdezett cégek a fejlesztési elképzeléseik között 44%-ban szerepeltették az energiahatékonysági beruházásokat is, tehát az előzmények ellenére, vagy éppen pont miatta nagy érdeklődés és igény van az ilyen fejlesztési lehetőségekre.

Emiatt az önálló (kiserőművi) energetikai fejlesztéseken felül támogatni javasoljuk a vállalkozások telephelyein megvalósításra kerülő komplex energiahatékonysági beruházásokat. Lehetőség szerint a beruházások megtervezése során legyen mérlegelve az adott épület adottsága, a határoló felületek és nyílászárók, a

¹³ forrás: <https://stylers.hu/a-vallalati-digitalis-transzformacio-nyomaban/>

fűtési/hűtési rendszerek, az alkalmazott technológia energiaigénye és annak javítása és ezek komplex energiamérlege. A fejlesztés pedig ezek együttes figyelembevételével kerüljön megtervezésre pontszerű beavatkozások helyett.

Kutatás, fejlesztés, termékfejlesztés

A kérdőív kitöltése során a cégek konkrét termékfejlesztéshez kötődő tevékenységet nagyobb arányban jelöltek meg, mint általános K+F+I tevékenységet. A kutatás-fejlesztés tevékenysége erősödött a megyében a korábbi kérdőíves felméréshez képest. Ezt a folyamatot támasztja alá a KSH Kutatás-fejlesztés 2018 összefoglalója is, mely szerint 2010-2018 között közel 30%-al növekedett a K+F ráfordítások mértéke Pest megyében, Közép-Magyarországon az egy kutató-fejlesztő helyre jutó ráfordítás¹⁴ 239 millió forint volt.

A K+F+I kapcsán a kedvező tendenciát meg kellene őrizni, ezért javasoljuk elsősorban az alkalmazott ipari kutatásokat, a tevékenységhez kötődő eszközbeszerzést és immateriális javak beszerzését, valamint termékfejlesztést, prototípus fejlesztést támogatni.

Marketingtevékenység, piacra jutás támogatása

Nagyon pozitívan értékeljük a megyei cégek növekedési szándékait, különösen a külföldi piacokon való terjeszkedés és megerősödés tekintetében. A technológiai fejlesztés mellett a vállalatok második helyen jelölték meg a marketinggel kapcsolatos segítség igényét.

A 2021-2027 programozási időszakra nézve javasoljuk a külföldi, elsősorban a környező országokban való terjeszkedés elősegítését tanácsadói programokkal, jogi és marketing támogatással. Javasoljuk továbbá sikeres külföldi nyitást megvalósító vállalatoktól jó gyakorlatokat és működő piaci stratégiákat megismerni vállalkozói együttműködések támogatásával, vállalkozói klubok létrehozásával, határon túli szervezetekkel való partnerség létrehozásával.

12.2. Pest megye települési önkormányzatai fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

12.2.1. A 2021-2027 Programozási időszak önkormányzati gényeinek kutatásához készült felmérés munkamódszere

A 2013-as projektgyűjtéshez hasonló szándékkal Pest Megye Önkormányzata 2020 október végén elektronikus felületen indította el kérdőíves felmérését a helyi önkormányzatok körében, egy erre a célra kialakított online felületen, rögzített tematika mentén lehetett feltölteni a települési projektjavaslatokat.

A projektötletek feltöltésére 2020. október 30. és december 10. között volt lehetőség.

A korábbi tervezési folyamathoz képest azonban történt egy jelentős változás. 2016. január 29-i közgyűlésén a Pest Megyei Önkormányzat kezdeményezte önálló régióvá válását. Ennek eredményeképpen a 2021-2027 programozási időszakra való felkészülést úgy kezdhettük el, hogy az elérhető programok és pályázatok köre Pest megye esetében ugyanaz lesz, mint az ország többi megyéjében Budapest kivételével. A pénzügyi ciklus szabályait és lehetőségeit rögzítő új Partnerségi Megállapodás hiányában a korábbi ciklus TOP prioritásstruktúrája alapján

¹⁴ forrás: KSH

került a projektgyűjtő felület kialakításra. Ennek legfőbb indoka a felkészülést koordináló Pénzügyminisztérium tájékoztatása volt arról, hogy nem terveznek változtatást a korábbi struktúrán és tématerületeken.

A projektgyűjtésre 102 önkormányzat válaszolt határidőre a 187 megyei település közül.

12.2.2. Válaszok értékelése

A 2013-as projektgyűjtéshez képest kevesebb települési választ kaptunk, a válaszok minősége pedig jóval pontatlanabb volt, mint korábban. Több fő problémával találkoztunk.

Elnagyoltság: Mintha a válaszolók túl akartak volna lenni a procedúrán és egy jól beazonosítható intézmény, vagy fejlesztés helyett több hasonló intézményt összefogva egy projektként küldtek be fejlesztési javaslatot olyan magas projektértékkel, amely biztosan nem lesz finanszírozható/pályázható. Ennek a megoldásnak egy másik hibája, hogy nem tudható pontosan az előkészítettség mértéke, mert a kitöltő mezőben található „részleges tervek” meghatározás nagyon felületes egy ilyen helyzetben.

Gigantikus projektméret: Voltak olyan önkormányzatok, melyek a reálisan támogatható összeget jócskán meghaladó projektköltséget határoztak meg egyes elképzeléseiknél. Ez a jelenség az összes általunk azonosított projektcsomagnál előfordult.

Koncepció hiánya: Több önkormányzat is úgy érezte, hogy valamennyi rubrikát ki kell töltenie, tehát minden tematikában minden projektlehetőségre töltöttek fel javaslatot, vagy tematikánként több olyan előkészítetlen javaslatot is feltöltöttek, amelyek bár formailag megfeleltek a kérdőív tartalmának, érződött rajtuk, hogy csak erős ötletelés eredménye és nem megalapozott javaslat.

Projektcsomagonként haladva az alábbiakban bemutatjuk a települések javaslatainak feldolgozását.

a) *Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése (Üzleti infrastruktúra és kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése)*

Az önkormányzatok 57 projektet fogalmaztak meg, **102,9 Mrd Ft költségigénnyel**. A javaslatok vegyesen **új gazdasági területek kialakítására, illetve meglévő gazdasági területek bővítésére vagy bővítés nélküli fejlesztésére** vonatkoznak. A meglévő területek elsősorban nem önkormányzati tulajdonban vannak, de a hozzájuk vezető utak igen, valamint az ingatlanok közműfejlesztési igényei is önkormányzati hatáskörben vannak. Új területek kialakítását kifejezetten önkormányzati tulajdonú földterületeken mutatják be a települések. Többségében ilyen projektjavaslatok érkeztek be, tehát Önkormányzati tulajdonban lévő földterület közművesítése, úthálózatának kialakítása.

b) *Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés*

A beérkezett javaslatok száma 98 volt, költségigénye pedig 211,3 Mrd Ft. A fejlesztési igények gyűjtésénél itt is előre meghatároztuk a szempontokat, melyeket az önkormányzatok számára elérhetővé tettünk. A javaslatok feldolgozása során a szempontokat tovább kellett szűkíteni. Kifejezetten olyan projektjavaslatok kerültek tovább, amelyek **olyan térségben vannak, amelyek turisztikai**

teljesítménye már most kimutatható, továbbá valamely tematikus (kastély, fürdő, horgász) turisztikai szegmenshez köthető lenne.

Összesen 65 db projekt 67,8 Mrd Forint forrásigénnyel került meghatározásra.

c) *A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés*

A támogatható tevékenység a 4-5 számjegyű belterületi önkormányzati utak fejlesztését foglalja magában elsősorban. A *Kormány 1982/2017 Korm. határozata Magyarország rövid és középtávú közútfejlesztéséhez kapcsolódó infrastrukturális beruházások összehangolásával és azok 2022-ig történő megvalósításával összefüggő egyes kormányhatározatok módosításáról* szóló határozata minta számunkra és várhatóan ebbe a kedvezményezett körbe az önkormányzati tulajdonú jelöletlen belterületi utak nem fognak beletartozni a közeljövőben sem. Azonban belterületi **útfejlesztésre óriási igény van a települések részéről. 129 db projektjavaslat érkezett 161,6 Mrd Ft értékben.** Közöttük található több 4 és 5 számjegyű belterületi útfelújításra benyújtott javaslatot is.

d) *A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével*

Az intézkedés elsősorban a 3 éves kor alatti gyermekek bölcsődei elhelyezését és a 3-6 éves gyerekek óvodai elhelyezését segíti. A Pest megyei kompenzációs források jelentős mértékben támogatták a települési óvodák és bölcsődék fejlesztését. A megvalósult, vagy folyamatban lévő projektek mellett a VEKOP is preferált óvoda és bölcsőde fejlesztéseket. Mindezek ellenére a települések igénye továbbra is magas. **Óvodafejlesztésre 18 Mrd Ft, bölcsődefejlesztésre közel 9,5 Mrd Ft igény érkezett, ám ez az igény csak a települések kétharmadára vonatkozik, tehát a végső szükséglet ennél jóval nagyobb lehet.** Meg kell említenünk, hogy a Pest megyei kompenzációs források hatása erősen jelentkezik a beérkezett javaslatok előkészítettségében is. Míg konstrukcióként 35-45%-ban rendelkeznek a települések valamilyen szintű tervvel, itt az arány 30% alatti. Számunkra ez az adat mutatja, hogy a jól előkészített projektek korábbi körökben kaptak már támogatást és az újabb igények ezeken felül jelentek meg, vagy felújítás jellegűek.

e) *Gazdaságélénkítő településfejlesztés, vállalkozásokat vonzó, gazdasági, környezeti és társadalmi szempontból fenntartható települési környezet kialakítása*

Az intézkedés keretében a városok térségi gazdasági központ szerepének erősítésére kell fókuszálnunk, továbbá vonzó üzleti környezet biztosítására. Az önkormányzatok javaslatai jól körülhatárolhatóak. **Városi piac fejlesztése, parkolók kialakítása, központ hozzáférhetőségét javító közvetlen közlekedésfejlesztés,** szolgáltató központok építése körében érkeztek javaslatok. Összesen 45 db javaslatot kaptunk kicsivel több, mint **37 Mrd Ft igénnyel**, viszont az előkészített projektek aránya itt is alacsony, 30% alatti.

f) *Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések*

Az előzetesen megadott feltételek alapján elsősorban városfejlesztési akcióterületek mentén más beavatkozásokhoz köthetően lehetséges a **belterületi csapadékvíz** elvezetéssel kapcsolatos fejlesztéseket végrehajtani, illetve települési szintű rekultivációs, hulladékkezeléses beavatkozást megvalósítani. A megyei települések mindegyike a csapadékvíz elvezető rendszer fejlesztésében

gondolkodik. A településrészek fejlesztésén túl **települést védő vízvisszatartó létesítmények** fejlesztése is a terveik között szerepel. A **79 projekt közel 43,5 Mrd Ft igényt tartalmaz**. A projektek előnye, hogy többségük szakaszolható, ezáltal a támogatási rendszerhez igazítható. Ebben a témakörben a legmagasabb az előzetes tervekkel rendelkező projektek aránya, több mint 55%.

g) *Szemléletformáló akciók, képzések*

Identitáserősítő akciók megvalósítását szeretné elősegíteni a célkitűzés elsősorban a környezettudatos szemléletmód terjesztésével. Általában a települési önkormányzatok infrastruktúrában gondolkodnak, ezért nem meglepő, hogy erre projektcsomagra összesen 11 javaslat érkezett alig 420 millió Ft igénnyel. A javaslatok főleg zöldítéshez, szemétszedési kampányokhoz kötődő tevékenységet tartalmaznak.

h) *Fenntartható települési közlekedésfejlesztés*

Az előzetes szándékok szerint a közösségi közlekedést segítő projektek, a módváltó rendszerek (helyszínek) fejlesztése és a kerékpáros létesítmények fejlesztése tartoznak ide. **A projektek darabszámát tekintve ide érkezett a legtöbb javaslat, összesen 133 db. Az összesített költségigény 68,8 Mrd Ft. A javaslatok vegyesen tartalmaznak kül-, és belterületi kerékpárút projekteket, közösségi bringarendszer fejlesztést, valamint P+R és HÉV megállókhöz köthető parkolófejlesztéseket.** A javaslatok között megjelennek olyan buszbeszerzések is, melyek helyközi közlekedésben, településen belül, vagy települések között vesznek részt a forgalomban.

i) *Az önkormányzati tulajdonú épületek, intézmények, infrastruktúra energiahatékonyság-központú rehabilitációja, az épületek hőszigetelésének javítása*

Az önkormányzati tulajdonú **épületek**, intézmények, **energiahatékonyság-központú rehabilitációja** az elmúlt időszakban is az egyik legnépszerűbb pályázati téma volt. Ezen belül uniós támogatásból lehetett vissza nem térítendő forrást kapni az 50 M Ft-nál nagyobb költségigényű beruházásokra. Ezek kizárólag nyílászáró cserét és az épületek hőszigetelésének javítását tették lehetővé. A mostani felmérési körben **64 projektjavaslat érkezett be 25 Mrd Ft igénnyel.** A projektek változatos intézményi kört és épülettípust határoznak meg. Iskola, hivatal, könyvtár, múzeum, tornacsarnok hőszigetelése is támogatható.

j) *Az önkormányzati tulajdonú épületek intézmények és infrastruktúra energetikai korszerűsítése, megújuló energiaforrások alkalmazása*

A témakörben visszafogottak voltak a települési önkormányzatok, talán a korábbi pályázatok részben lefedték a lehetőségeik körét, illetve a korábbi kiírások kimonddtan nem támogatták gépészeti beruházások megvalósítását. Elsősorban nap-elemes rendszerek telepítésére vonatkozó fejlesztések érkeztek, elvétve geotermikus jellegű projektekhez igényelve támogatást. 31 projektet kaptunk közel 7,8 Mrd Ft összegben.

k) *Önkormányzat által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő, megújuló energiaforrások kiaknázására irányuló energiaellátás megvalósítása komplex fejlesztési programok keretében*

A fejlesztés típusa új volt a települési önkormányzatoknak, talán emiatt nem érkezett be jelentős számú javaslat a témában. A projektek 85-90%-ban

napelempark kialakítására irányulnak a maradék geotermikus fűrészi rendszer továbbfejlesztését, vagy kialakítását tűzte ki célul. Itt a legalacsonyabb ez előkészített projektek aránya annak ellenére, hogy 19 db javaslat érkezett kicsivel több, mint 10 Mrd Ft igénnyel.

l) *Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése*

A felmérés során kifejezetten az **alapellátási körben felmerülő fejlesztési igényeket** szándékoztunk összegyűjteni. **52 db javaslat érkezett 21 Mrd Ft igénnyel.** Napjaink szomorú járványügyi helyzete miatt több település is javaslatot nyújtott be digitális fejlesztésekre, pl.: időpontfoglalási rendszer fejlesztése, távfelügyelet. Természetesen a fejlesztések magját a különböző infrastrukturális beruházások jelentik. A területen jó előkészítettségi helyzet mutatkozik 45% körüli előzetes tervezési aránnyal, amire a Magyar Falu program által generált kereslet is magyarázatot jelenthet. Nagyon fontos lenne a pályázatok megfogalmazásakor, hogy az eszközök vásárlása önállóan is támogatható tevékenység legyen. Ezzel az apró beavatkozással a korábban nagy sikerrel zárult PM_EUALAPELLATAS projektek következő fázisú fejlesztését is el lehetne érni, valamint a rögzített 21 Mrd Ft forrásnál magasabb összeget is le lehetne kötni.

m) *A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése*

A szociális alapszolgáltatások az a szektor, amely a leginkább megszenvedte a forrásnélküliséget az elmúlt időkben. A válaszokból látszik, hogy az önkormányzatok nem készültek arra, hogy ezen a területen fejleszthetnek, alig 15% a részben előkészített projektek aránya. A 10,7 Mrd Ft igény 40 db javaslatot tartalmaz. A beérkezett javaslatok szűrését elvégezve a szociális otthon és bentlakásos intézményfejlesztési elképzeléseket már kivettük a fenti adatok közül.

n) *Leromlott városi területek rehabilitációja*

A beavatkozás kifejezetten a szociális városrehabilitáció területén kíván beavatkozni. Ennek keretében a leromlott infrastruktúra felújítását és a területen élők felzárkóztatását egyaránt tartalmazza céljai között. Bár érkeztek projektjavaslatok a témában, az első áttekintés után kiderült: nem illeszkednek a tervezett kiíráshoz. Ezért ebben a tárgyban nem jelölünk meg települési igényt, sőt javasoljuk, hogy ilyen kiírások ne legyenek Pest megyében. Ugyanakkor fontos hozzátenni, hogy önkormányzati bérlakás építésére, felújítására nagy szüksége lenne a Pest megyei településeknek.

o) *Helyi és megyei jelentőségű foglalkoztatási paktumok*

A tervezett beavatkozási terület kapcsán a szociális rehabilitációhoz hasonlóan gyenge minőségű javaslatok érkeztek. A pályázói kör számára ez a konstrukció a régióban nem ismert, ráadásul az elmúlt évek jó munkanélküliségi adatai alapján érdemi igény se mutatható ki – a hátrányos helyzetű térségekben alkalmazott – támogatási eszközre.

p) *A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok*

A beérkezett javaslatok egy része alkalmas az elképzelések továbbfejlesztése után arra, hogy hasznos pályázattá váljon. Ezek jellemzője, hogy elsősorban a felzárkóztatást célozza meg a gyermekek elérésével. A javaslatok többsége azonban csak a közbiztonság fejlesztését tartja előtérben a polgárőrség megerősítésével, vagy a közterületi kamerarendszer fejlesztésével.

q) *Helyi közösségi programok megvalósítása*

A javaslattal élő önkormányzatok ezen a területen elsősorban különböző rendezvényekhez és kampányokhoz köthető tevékenységet kívánnak pályázatként megfogalmazni. 28 db projekt esetében 1,3 Mrd Ft igény érkezett a projektgyűjtés során.

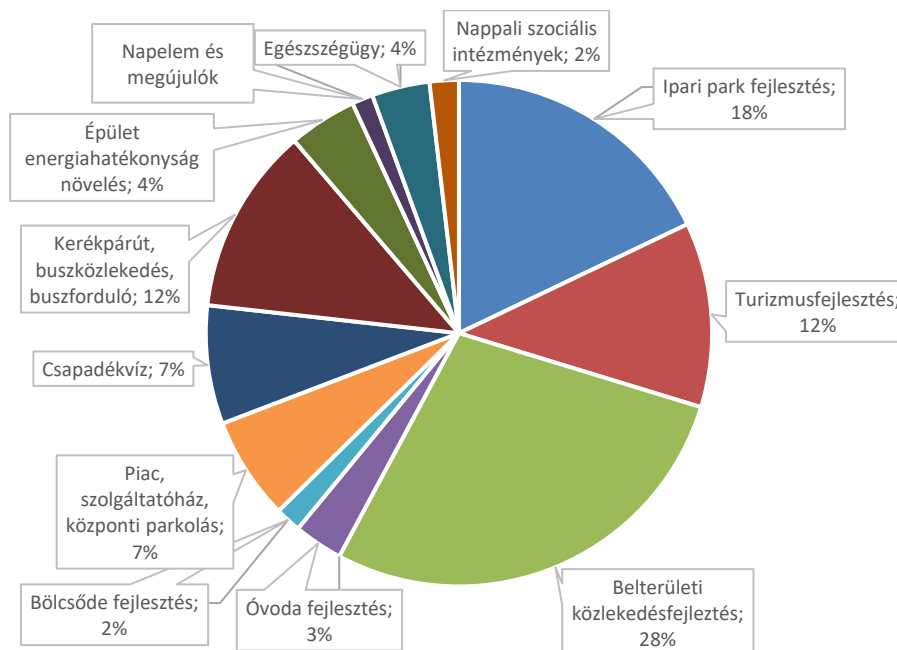
r) *Társadalmi kohéziót célzó helyi programok*

A projektgyűjtés eredményeinek rendszerezése során ide helyeztük át azokat a javaslatokat, melyek valamilyen települési mikro-beruházást céloznak meg, döntően park-, közösségi tér építését, sport és szabadidőpark fejlesztést, olyan tevékenységeket, amelyeket egy helyi akciócsoport meg tud/tudna valósítani. 76 projekt esetében 12 Mrd Ft támogatási igény merült fel, viszont ennél a fejlesztési csomagnál mindegyik projekt újragondolása, továbbá a projektköltségek maximalizálása is szükséges.

s) *Városi fenntarthatóságot célzó komplex települési programok*

Ezen a területen Pest megye legtöbb települése úgy érezte, hogy a települési szintű vízgazdálkodási, csatornázási, vízmű projektjei mellett a települési közlekedési hálózatok körforgalom és más, jelentősebb forrásigényű beruházásait kell beüldenie. 81 Mrd Ft támogatási igény érkezett 64 projekt esetében.

234. ábra A fejlesztési elképzelések aránya

12.3. A pest megyei társadalmi szervezetek fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

12.3.1. A 2021-2027 Programozási időszak civil igényeinek kutatásához készült felmérés munkamódszere

Célunk, az volt, hogy feltérképezzük a társadalmi szervezetek eddigi működését, valamint megismerhessük terveiket és fejlesztési elképzeléseiket, hogy minél hatékonyabb partnerségi viszonyt alakíthassunk ki egymással az új pályázati keretek között is.

Pest megyében a 3 ezret is meghaladja a működő társadalmi szervezetek száma. Közülük 366 civil szervezet került kiválasztásra, ügyelve arra, hogy a kiválasztottak lehetőség szerint reprezentálják az élet valamennyi területén működő szervezetet. Összesen 42 választ kaptunk, amelyek alapján ennek ellenére kialakítható egy átfogó kép a civilek közelmúltbeli tevékenységéről és jövőbeni terveiről.

12.3.2. Válaszok értékelése

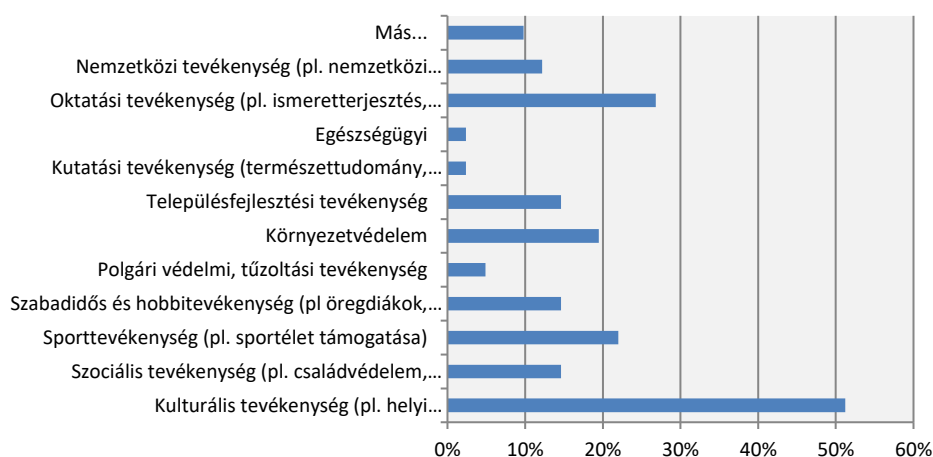
12.3.2.1. A szervezetek legfontosabb jellemzői

A felmérés első kérdéseiből kiderült, hogy a szervezetek között vannak akár 25 éves múlttal rendelkezők és egészen friss alapításúak is. Úgy gondoljuk, hogy ez a tény a szándékok még pontosabb meghatározását is elősegítheti, hiszen más-más érettségi szakaszban lévő civil szervezetektől kaptunk információkat.

Egyesületek kétharmad, alapítványok egyharmad arányban képviseltették magukat. A szervezetek közel fele rendelkezik közhasznú minősítéssel, kettő kiemelten közhasznúval. A számadat arra enged következtetni, hogy többségük tudatos munkát végez, és élnek a jogrendszer nyújtotta előnyökkel. A többi szervezet közül azokat, akik megfelelnek a feltételeknek akár ösztönözni is lehetne, hogy igényeljék ezt a minősítést és élni tudjanak az adózási és egyéb kedvezményekkel. Döntő többségben (83%) magánszemélyek alapították a szervezeteket, önkormányzatok egyáltalán nem. 17%-ban pedig más volt az alapító. A válaszokból egyértelműen az látszik, hogy a magánemberek igen aktívan és tudatosan képviselik az általuk fontosnak tartott eszmeiséget, amit szervezeti formába is öntenek.

Feltérképeztük a főbb tevékenységi köröket is, melyből kiderült, hogy a legtöbb szervezet (51%) kulturális tevékenységet végez, például helyi tömegkommunikáció, művészeti tevékenység, kulturális örökség megőrzése, népművészet, hagyományőrzés, kisebbségi, nemzetiségi kultúra ápolása. A második helyen az oktatási tevékenység (ismeretterjesztés, támogatás) áll 27%-kal; ezt követi a sport és környezetvédelem (20%). A következő csoportba (15%) a szabadidő, hobbi, településfejlesztés, szociális, valamint a nemzetközi tevékenység tartozik. Kevés szervezet foglalkozik egészségügyi, kutatási, polgári és tűzvédelmi területtel.

235. ábra Főbb tevékenységi körök, 2020

A válaszokból kiderült, hogy a Pest megyei szervezetek igen aktívak a kultúra területén. Ezen a területen a legnagyobb az igény a támogatásra és itt várható a legmagasabb számú pályázat is. Oktatási és sport területen is sok szervezet működik.

Utóbbi esetben a pályázati koncepció kialakításánál a TAO támogatásban nem részesülő egyesületeket lenne érdemes fókuszba helyezni, akik kimaradnak a nagy állami rendszer kedvezményezett köréből.

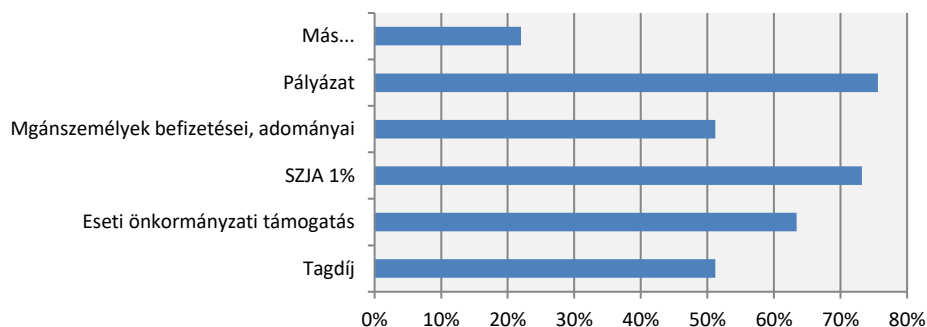
A megkérdezett szervezetek a nyújtott szolgáltatásokat tekintve leginkább a székhelytelepülésen működnek (44%), országos tevékenységet 24% végez. Igen színes a kép tehát, bár egyértelmű, hogy a legtöbb szervezet egy adott településen működik a leghatékonyabban, a helyi értékekre épít, és az ott lakókat fogja össze.

A válaszadók 98%-ának van kapcsolata a helyi önkormányzattal, ez azt is jelenti, hogy a civil szervezeteket akár a települési önkormányzatokon keresztül is el lehet érni. A kapcsolat minősége és intenzitása eléggé változó: 42% értékelte kiválóra, 32% jóra, 22% közepesre, 4% pedig gyengére.

A civil szervezetek munkáját magas számú önkéntes segíti rendszeresen vagy alkalmanként. Felmértük, hogy mennyien foglalják szerződésbe az önkéntesekkel való kapcsolatukat. A válaszadók 46%-a nem köt szerződést a segítőkkel, ugyanakkor, aki él a lehetőséggel, az akár nagyszámú (150 és 180 fős) szerződéses munkatárssal rendelkezik. Átlagosan jellemző e tekintetben, 12-17 fő közötti szerződéses munkatárs 23%, 25-50 fő közötti szerződéses munkatárs 20%, 2-8 fő között pedig 5%. Véleményünk szerint, ha a megyei pályázaton az önkéntesek munkája támogatható lenne, akkor több szervezet jelentkezne be az EMMI Esélyteremtési Főosztály nyilvántartásába. Így pontosabban követhető lenne az önkéntesek száma és munkája, továbbá a szervezetek legális formában tudnák honorálni munkájukat. Ez azért is fontos lenne, mert a felmérésből kiderül, hogy a válaszadók 88%-a nem foglalkoztat főállású munkavállalót, vagyis a döntő többség valóban önkéntesen és ingyenesen végzi a vállalt feladatát. A felmérés szerint 1 fő munkavállaló egy szervezetnél van, 2 fő is egynél, 3 fő két szervezetnél és a legtöbb: 5 fő is egy szervezetnél. A kérdőívből megtudtuk, hogy a megkérdezetteknek 39%-ának szüksége lenne fizetett alkalmazottra.

A szervezetek működési tevékenységüket 76%-ban pályázati forrásból finanszírozzák (fontossági sorrendben: NEA, helyi önkormányzat, NKA, Pest Megyei Önkormányzat, Magyar Falu Program). Ugyanakkor több lábon állnak, ezért legalább ilyen fontos bevételi forrás (73%) az SZJA 1%-a is. Meghatározó a helyi önkormányzatok eseti támogatása, a magánemberek befizetései és a tagdíj is.

236. ábra A működés finanszírozási forrása, 2020

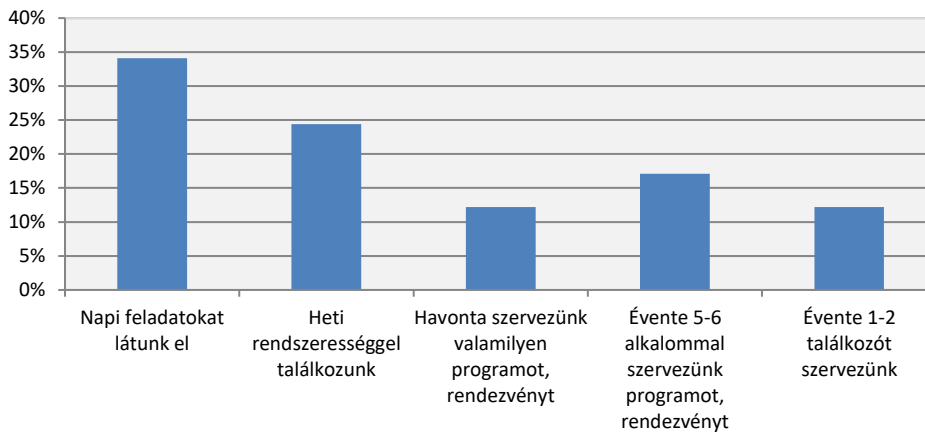
Szerződéses együttműködést kötött a szervezeteknek több mint a fele, jellemzően más civil szervezetekkel, helyi önkormányzatokkal, szakmai szervezetekkel, cégekkel. Ezek az együttműködések döntő többsége 5 évnél régebbi, vagyis ezek valóban régóta hatékonyan és mindkét fél számára előnyös módon működtethetőek. A legnépszerűbb a közös programok tervezése, szervezése, a nevelési oktatási és

vagy szociális feladatok közös ellátása, a pályázati konzorciumokban való együttes részvétel.

A társulatok jelentős aránya nem tart fenn szerződéses partneri viszonyt, ennek legfőbb okaként az információhiányt jelölték meg. Jellemző okként szerepelt még a megkeresés hiánya, hogy nem érdekük az együttműködés, valamint az, hogy pénzügyileg nem térül meg a kapcsolat. Érdemes lenne ezeket a típusú kapcsolódásokat ösztönözi. Fontosnak tartjuk, hogy a pályázatok során azokat is motiváljuk a szerződéses együttműködésre, akik eddig nem vettek részt ilyen típusú partnerségben.

A szervezetek majdnem fele tagja valamilyen országos, vagy megyei szervezetnek, szakmai szövetségnek¹⁵, míg ugyanilyen arányban vannak azok, akik nem csatlakoztak ilyenhez. Pályázati szempontból talán ez nem is annyira fontos, ugyanakkor szakmai szempontból indokolt, hogy lépjenek be egy olyan szervezetbe, amelyik ellátja őket naprakész információkkal, elsősorban a jogi, adózási, pénzügyi, pályázati területeket illetően, de akár programlehetőségeket, érdekérvényesítést illetően is.

237. ábra A civil szervezetek működési intenzitása, 2020

A szervezetek harmada napi feladatokat lát el. A felük havonta, kéthavonta vagy évente 1-2x szervez programot vagy találkozót. Ebből az a következtetés vonható le, hogy a szervezetek fele nagyon intenzív munkát végez, hiszen a napi és heti feladatellátás rendkívül magas emberi erőforrást és anyagi ráfordítást igényel. Érdemes lenne a pályázati céloknál figyelembe venni a működés intenzitását.

A problémák feltárásánál kiderült, hogy nem fogalmazható meg egy markáns gond, ami minden szervezet életében jelen van. Többen megjelölték, hogy számukra megoldandó feladat, a tevékenységükhöz szükséges helyszín biztosítása (bérlése, felújítása, megteremtése stb.), az egyesület adminisztratív működtetése (irodai eszközök hiánya, elavultsága, drága működtetése), valamint a legérdekesebb, az ismertség hiánya (nem jut el a tevékenységükről megfelelő információ annyi emberhez, mint szeretnék).

¹⁵ Magyar Népfőiskolai Társaság, Országos Honismereti Szövetség, Érdy János Pest Megyei honismereti Egyesület, Gödöllő Környéki Regionális Turisztikai Egyesület, Magyar Történelmi Társulat, Budapest Környéki Népfőiskolai Szövetség, Magyar Natúrpark Szövetség, KÓTA, Vass Lajos Szövetség, Magyar Diáksport Szövetség, Magyar Természetvédők Szövetsége, LANDESRAT, SZEOSZ, Magyar Országos Horgász Szövetség, Népművészeti Egyesületek Szövetsége, Pest Megyei Polgárőr Szövetség és OPSZ, MEOSZ, HUMUSZ Nulla hulladék hálózat, MZSZ, MTE, Szabadtéri Színházak Szövetsége, TDM szövetség, Tourinform hálózat, RDHSZ, MOHOSZ, KÓTA, KOKOSZ azaz Környezetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége, Magyar Népművelők Egyesülete, Felső Homokhátsági Vidékfejlesztési Egyesület

Ennél kisebb problémát okoz számukra a pályázatokhoz értő emberek hiánya, az információáramlás hiánya (nem jutnak el hozzájuk a támogatási, pályázati lehetőségek).

Legkisebb gondnak a gazdálkodási problémákat az a finanszírozást jelölték be. Ez annak köszönhető főként, hogy az utóbbi időben nagyrészt előfinanszírozottak a támogatások, mely kialakított struktúráját nagyon fontos változatlanul hagyni.

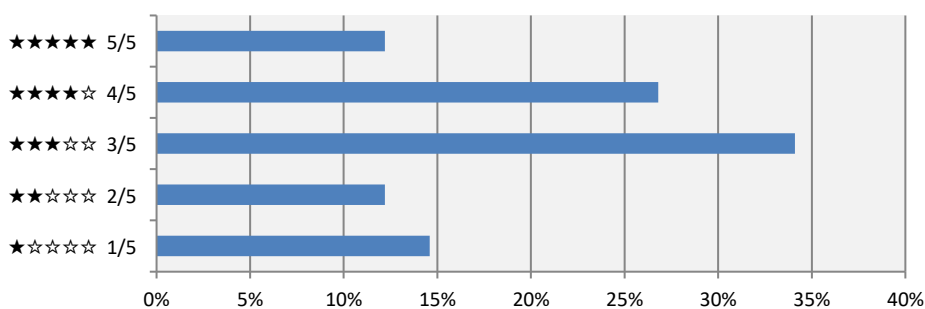
12.3.2.2. A 2014-2020 időszakban megvalósított fejlesztések értékelése

A 2014-2020 között nyertes pályázatokból (európai uniós, hazai, egyéb) megvalósított fejlesztések nagyon sokszínűek, ezért néhány jellemző alapján kategorizáltuk ezeket:

- működési költségek,
- eszközbeszerzés,
- könyvkiadás,
- ingatlanfelújítás, korszerűsítés,
- szervezetfejlesztés,
- turizmusfejlesztés,
- hagyományőrzés, népi kultúra,
- környezet és természetvédelem,
- sport,
- oktatás.

Az elnyert összeg a néhány tízezer Ft-tól a több tízmilliós nagyságrendig terjedt. A meglévő pályázati lehetőségekkel 12% elégedett tökéletesen, 27% értékeli jónak, 34% közepesnek és 27% gyengének és rossznak. Mivel a szervezetek fele közepesnek vagy még rosszabbnak (indokaik: túl bonyolultak, magas adminisztrációs terhek, sikertelenség, tevékenységünk nem „fér bele” a kiírt célokba) értékeli a pályázati lehetőségeit bátran kijelenthető, hogy megyei civil szervezeteknek szükségük van a fejlesztési igényeikhez jobban illeszkedő pályázati rendszerre.

238. ábra A pályázati lehetőségek minősítése

A szervezetek pályázati támogatás nélkül is rendkívül sok és sokszínű fejlesztéseket, programokat valósítottak meg. Ezek jellemzően:

- rendezvények: pld. jubileumi rendezvény, kastélykoncert, hangversenyek, bálók, dalos találkozók, vetélkedők, bemutatók, táborok, irodalmi est,
- eszköz- és anyagbeszerzés (hangosító berendezések, alapanyagok kézműves foglalkozásokhoz, dekoráció),

- épületfelújítás, korszerűsítés,
- bérlet (iroda, próbaterem, edzőterem stb.),
- egyéb speciális (stégépítés, veterán járművek, eszközök restaurálása),
- könyv, térkép, CD kiadás, tájékoztató brossurák, honlap építés, korszerűsítés,
- szakemberek díjazása (tánc-, ének-, dráma- zenetanár, edző, tréner díja),
- jótékonyági és szociális tevékenység (Mikulás csomag, rászoruló betegek támogatása stb.),
- külföldi partnerkapcsolatok,
- természet, környezetvédelem, turizmus (menedékház üzemeltetés, zöld jeles napok, szállások, meteorológiai állomás, közösségi kert),
- működési költségek (könyvelés, irodaszer),
- hagyományörzés (dalok, népviselet, hangszerek, ételek stb. épületek üzemeltetése),
- sport (úszótáborok, úszómester díjazása),
- történelmi múlt megőrzése (sír gondozás, régészeti ásatások stb.).

12.3.2.3. A 2021 után tervezett fejlesztések megfogalmazása

A megyei civil szervezetek optimisták, hiszen 54%-ban a jövőben is fent kívánják tartani a tevékenységüket és további 44% várhatóan bővíti is. Szervezetük fejlesztésében 83% gondolkodik. Ez az jelenti, hogy érdemes hosszú távon együttműködni a civilekkel, hiszen a befektetett pénz és támogatás, munka megtérül.

A tervezett fejlesztések címszavakban:

- munkatárs(ak) alkalmazása,
- eszközbeszerzés (fellépő ruha, cipő, kisbusz, hangszerek stb.),
- szoftverek vásárlása,
- turisztikai útvonalak, láttnivalók és a hozzájuk kapcsolódó fejlesztések,
- közösségi terek kialakítása (építmények és szabadteriek egyaránt),
- épületek felújítása, korszerűsítése, karbantartása és vásárlása,
- természet és környezetvédelem,
- könyv, brossúra, honlap stb. ,
- eszközök karbantartása, állagmegóvása,
- új források felkutatása,
- új tagok toborzása,
- új célcsoportok (fiatalok, nyugdíjasok) bevonása.

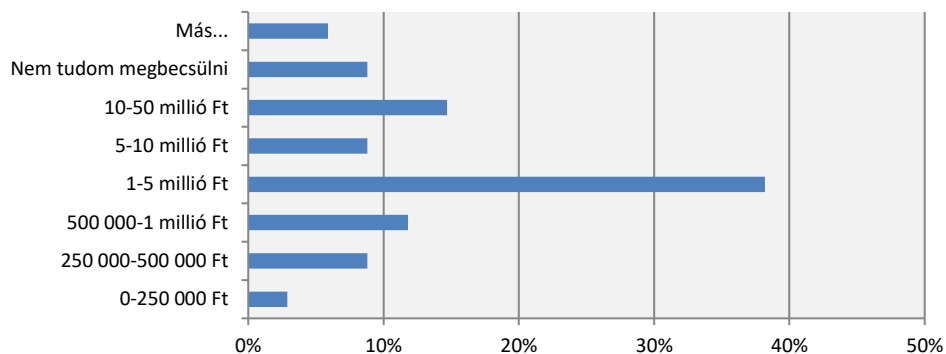
Tervezett programok:

- rendezvények (kiállítások, művésztelepek; táborok, találkozók, jubileumok),
- sport (horgászat, úszás, futás),
- fesztiválok, színházi előadások, koncertek,
- CD, könyv, videoklip, appok fejlesztése kiadása, honlap építése,
- eszközbeszerzés: viseletek, táblák, hangszerek, sport és informatikai eszközök stb.,
- nemzetközi kapcsolatok ápolása,

- történelmi múltuk kutatása, megőrzése, bemutatása,
- oktatók, trénerek megbízása,
- környezetvédelemre, környezettudatosságra nevelés,
- konferenciák, szakmai fórumok.

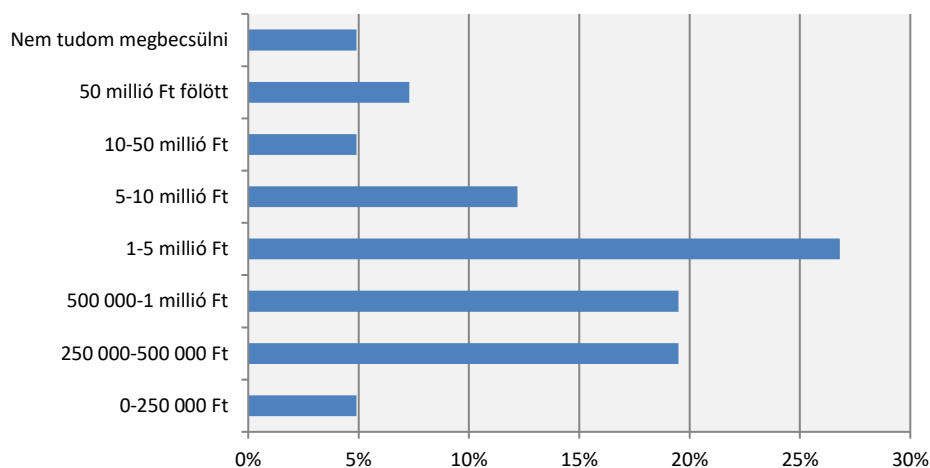
A fejlesztések tervezett nagyságrendje a következő két év tekintetében (2021-22) 24%: 0-1 millió Ft, 38%: 1-5 millió Ft; 8%: 5-10 millió Ft; 15%: 10-50 millió Ft. A többiek vagy nem tudják megbecsülni vagy a más nagyságrendet jelölték meg.

239. ábra Tervezett fejlesztések nagyságrendje

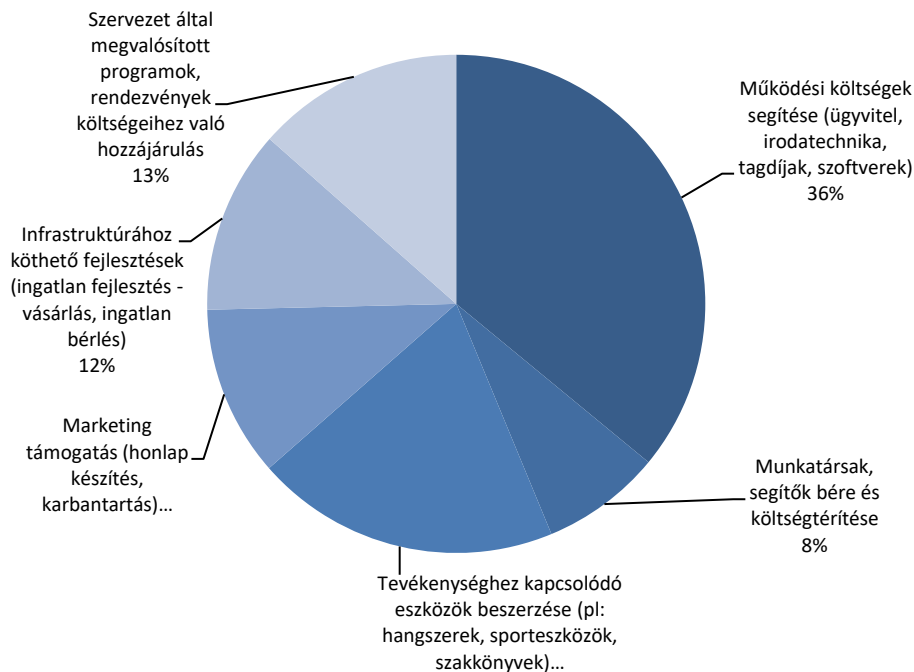
Ugyanebben az időszakban rendezvényekre, programokra tervezett kiadás 45%: 0-1 millió Ft; 27%: 1-5 millió Ft, 12%: 5 millió Ft-10 millió Ft, a válaszadók igen kis része gondokodik 10 M Ft feletti értékekben.

240. ábra Tervezett rendezvények, programok nagyságrendje

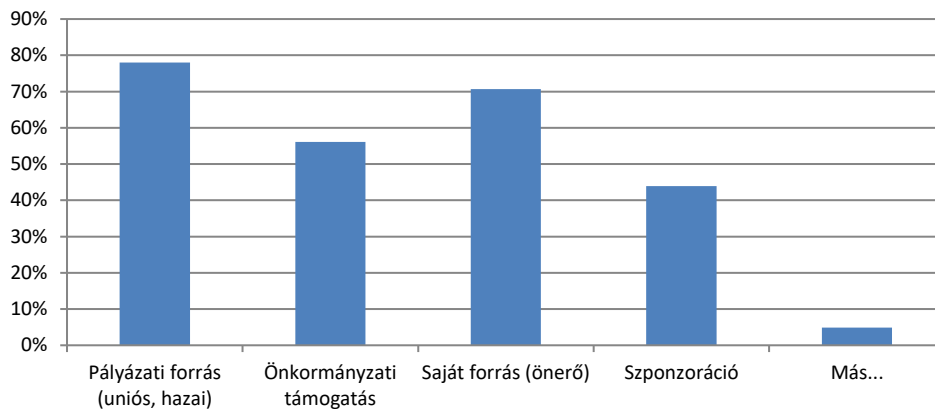
A válaszadóknak leginkább a működési költségeik fedezésre van szükségük (36%), eszközbeszerzésre (hangszerek, fellépőruhák, sporteszközök, kották stb.) (20%), rendezvények támogatására (14%), ingatlanok (fejlesztés, bérlés stb.) 12%, marketing (honlap készítés, karbantartás stb.) (10%), bér és költségtérítés támogatás (8%).

241. ábra Civil szervezetek által legjobban várt pályázati területek

A felmérésből látható, hogy a terveik megvalósításához körülbelül 30%-ban támaszkodnak a különböző pályázati forrásokra, a fennmaradó részt önerőből (28%), önkormányzati eseti támogatásból (22%), szponzorációból (17%) és egyéb forrásból tervezik fedezni.

242. ábra Civil szervezetek általános finanszírozási helyzete

A kérdőív összeállításakor kérdésként tettük fel a közösségi alapú helyi tervezés témáját, annak ismertségét. Kiderült, hogy a válaszadók fele nem hallott még erről a módszerről. Látható, hogy ezen a téren van még hová fejlődnünk, hogy legalább a módszert megismertessük a polgárokat képviselő aktív szervezetekkel.

12.3.2.4. Javasolt fejlesztési témák a 2021-2027-es időszakra

Működési jellegű támogatások

Összefoglalva a szervezetek jövőjével kapcsolatos kérdésekre kapott válaszokat, megállapítható, hogy a pályázható célok között az egyik legfontosabb a szervezet működését segítő támogatás. Magasak az adminisztrációs terhek, ehhez a

legtöbbször külsős, fizetett szolgáltatót (könyvelés, jogi tanácsadás) vesznek igénybe. A **legtöbb szervezet számára évi 500 000 Ft-os működési jellegű támogatás már meghatározó mértékű lenne.** Ez az összeg elősegíti a törvényes működést, valamint a tevékenységük fehéritését is. Összekapcsolva egy egyszerűsített pályázati adminisztrációval sok egyesületet új lendületet kapna, sikerélményhez jutna és átláthatóbban működne.

Érdemes lenne kialakítani egy magasabb követelményeket támogató, de a támogatás összegében is nagyobb (2-2,5 millió Ft) pályázati konstrukciót azoknak a szervezeteknek, akik napi vagy heti rendszerességű feladatokat látnak el, működési költségük és fejlesztési igényük is magas. Ebben az esetben szigorúbb feltételeket lehetne szabni, hiszen hozzáértő szakemberek dolgoznak a szervezetekben.

Tevékenységhez kötődő eszközbeszerzések és irodaszerbeszerzések támogatása

Az eszközbeszerzés támogatása elengedhetetlenül fontos, az informatikai eszközök gyorsan elavulnak, és az irodaszeresek beszerzése is egyre drágább (pl: nyomtatópatron, toner). Több szervezetnél a működés központi kelléke, pl: a viseletek, hangszerek. Az ilyen jellegű beszerzések kevésbé voltak támogatottak az elmúlt időben.

Civil szervezetek és önkéntesek bevonása a COVID járvány kapcsán felmerült társadalmi problémák gyakorlati kezelésében

A COVID járvány miatt bevezetett digitális oktatás tanulsága, hogy a hátrányos helyzetű családokat szinte megoldhatatlan probléma elé állították az új elvárások. Javasoljuk, hogy a civil szervezetek bevonásával segítsük a digitális analfabetizmus csökkentését: internet előfizetéssel, képzéssel és eszközökkel. A szervezetek helyben a valóban rászoruló családokat segíthetik ilyen módon.

A világjárvány okozta problémák másik tanulsága, hogy a rászorulóknak anyagi, tárgyi támogatásán túl egyre több embernek van szüksége mentális támogatásra is, ennek ösztönzése szinten megjelölhető pályázati célként.

Civil szervezetek által megvalósítandó rendezvények támogatása

A rendezvények, programok támogatása fontos feladat, ugyanakkor az elérendő célcsoport és rendezvény megyei jelentősége miatt érdemes megválogatni a támogatandó területeket. A települési rendezvényekre (szüreti felvonulás, falunap, helyi jelentőségű fesztivál) a civil szervezetek sok egyéb helyi forrást, önkormányzati támogatást meg tudnak szerezni. Ugyanakkor vannak olyan programok, melyek a megyei értéktár részei is lettek, vagy történelmünk szempontjából a róluk való megemlékezés megyei szinten is támogatandó. Utóbbi jellegű rendezvényekre javasoljuk pályázati támogatások kidolgozását.

Civil szervezetek alkalmazottainak bérjellegű támogatása

A nagyobb szervezeteknél egyre többször merül fel, hogy a működésük során fizetett alkalmazottra (akár heti néhány órában is) lenne szükségük. Azt javasoljuk, hogy meghatározott méretű szervezetek esetében a napi 6-8 órás munkaviszonyban foglalkoztatott munkatársak bérét meg lehessen pályázni. Továbbá hasonlóan fontos, hogy az időszakosan igénybe vett, szerződéses civil segítők munkájának támogatására is lehessen forrást találni.

12.2.3.5. Általános javaslatok a pályázati felhívásokkal kapcsolatban

Javasoljuk, hogy a támogatásban nevesített területek meghatározásakor a párhuzamosságok legyenek megvizsgálva, hiszen több esetben egyéb források is a szervezetek rendelkezésére állnak: pld. TAO, Csoóri Program, NKA, NEA.

Fontos, hogy egy-egy pályázat a megjelenésekor szélesebb körű tájékoztatást, illetve sajtónyilvánosságot kapjon, hiszen a civilek közül sokan nem szoktak pályázni, esetleg már elment a pályázatírástól a kedvük, vagy egyszerűen csak idősek. Ezzel a lehetőséggel újra fel lehet pezsdíteni a megyei civil életet.

13. A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2011. évi módosítása alapján jelentősen egyszerűsödött a területfejlesztési közép szint intézményrendszere. A törvénymódosítás 2012. január 1-jével megszüntette a regionális fejlesztési tanácsokat és a budapesti agglomerációs fejlesztési tanácsot, a megyei szinten pedig a megyei közgyűlés számára delegálta a területfejlesztéshez kapcsolódó feladatokat. A törvény rendelkezései alapján a közgyűlés feladata a megye fejlődésének elemzése és a megyei tervek (konceptió, stratégiai és operatív program) kidolgozása, illetve a helyi és térségi fejlesztések összehangolása, továbbá a lehetséges fejlesztési források felkutatása, és elosztása.

A megyei fejlesztési és tervezési feladatokat – operatív szinten – a megyei Önkormányzat Hivatalán belül létrehozott Területfejlesztési Koordinációs és Irányítási Iroda (TEKI) látja el, amelyet a Pest Megyei Területfejlesztési Kft. segít. A tervezési munkát széles szakértői bázis támogatja. Az átalakuló intézményrendszerben 2013-tól a megyei szint partnere - a járási szint mellett – elsősorban a települési önkormányzati szint lett.

A NUTS I-es szinten a Pro Regio Nonprofit Kft-vel, mint fejlesztési ügynökséggel alakított ki a Közgyűlés hivatala szoros együttműködést, míg országos szinten a – területfejlesztési koordinációjáért felelős - Pénzügyminisztériummal. A Pro Régió ügynökség tanácsadói, és befektetés-ösztönzési, illetve koordinációs feladatokat lát el.

A területfejlesztési törvény továbbra is lehetővé teszi a települési önkormányzatok számára, hogy területfejlesztési társulásokat hozzanak létre, azonban az utóbbi időben ezek jelentősége egyre kisebb lett.

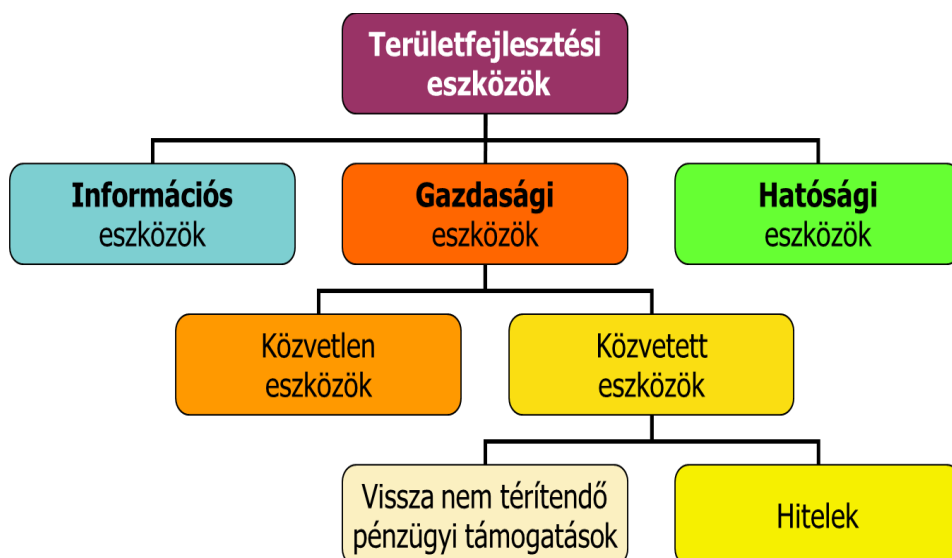
A területfejlesztés eszközei közül a 2010-es évek első felében a Pest Megye Önkormányzata elsősorban információs és orientációs eszközökkel rendelkezett, amelyek közül a jelenleg készülő hosszú távú megyei területfejlesztési Konceptió és a később ez alapján kidolgozandó stratégiai és operatív program bírt meghatározó jelentőséggel. Mivel fenti tervek széleskörű partnerség keretében, a megye gazdasági- és társadalmi szereplőinek, helyi önkormányzatainak bevonásával, részvételével készülnek, a hivatkozott tervek feladata, hogy informálják a fejlesztési szereplőket (önkormányzatok, magánbefektetők, kormányzati szervek) a megye fejlesztési céljairól, valamint térben, időben és tematikusan is orientálják a térségben végbemenő fejlesztéseket a közösen meghatározott szakmai és területi preferenciák mentén. A megye vezetésének deklarált célja, hogy a Konceptió ennek megfelelően, ne csak egy uniós forráslehívási eszköz legyen, hanem a térség fejlődését meghatározó, és a magánbefektetők számára a javasolt fejlesztési irányokat és területeket kijelölő dokumentum.

A megye hatósági eszközei jelenleg csak a területrendezéshez kapcsolódnak. A megyei területrendezési terv révén a megyei közgyűlés közvetett módon befolyásolni tudja a területhasználatot, és a fő infrastruktúra elemek telepítését, azonban a mozgásterét jelentősen behatárolja az országos szinten elfogadott Országos Területrendezési Terv, és a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve, amely Pest megye területének felét lefedi.

Pest Megye Önkormányzata a területfejlesztés átalakítása kapcsán új feladatokat lát el

A területfejlesztés munkája jelenleg a megyei konceptió elkészítését, majd a stratégiai és operatív program kidolgozását foglalja magában

243. ábra Területfejlesztés eszkörendszer

Forrás: Gordos, 2008

A gazdasági eszközök a leggyakrabban alkalmazott fejlesztési eszközök. Ezek közé tartoznak a közvetlen támogatások (ingatlanjuttatások, képzések) és a közvetett juttatások (hitelek, vissza nem térítendő támogatások). A területfejlesztési politikát az elmúlt pár évtizedben a **vissza nem térítendő pénzügyi támogatások** dominanciája jellemezte, így 1996 és 2006 között a Pest Megyei Területfejlesztési Tanács (Tanács) is több milliárd forint fejlesztési forrás felhasználásáról dönthetett évente.

A területfejlesztés megyei eszkörendszer jelenleg nem foglal magában pénzügyi eszközöket

A gazdasági válság hatására azonban a Kormány 2009-től megszüntette a decentralizált területfejlesztési célleírányzatokat, így a megyei szint évekig nem rendelkezett – pályázati rendszerben elosztható – fejlesztési forrásokkal. Az EU Strukturális Alapok forrásai azonban jelentős mértékben helyettesíteni tudták ezeket a központi kormányzati forrásokat, azonban ezek felhasználásába a megyének kevés beleszólása volt.

13.1 A területfejlesztés hatékonysága – forráshasznosítás hazai forrásokból

13.1.1. A területfejlesztés hatékonysága – forráshasznosítás hazai forrásokból

13.1.1.1. Előzmények, kapcsolódások

Az európai uniós összehasonlításban Budapest miatt fejlettebbnek számító Közép-magyarországi régió részeként Pest megye számára a 2014-2020 közötti európai uniós programok keretében (fajlagosan és abszolút értékben is) lényegesen kevesebb fejlesztési forrás volt érhető el, mint a többi megyében, miközben Pest megye egy főre jutó GDP-je alig haladja meg az európai uniós átlag felét. Ezt az ellentmondást a Kormány Közép-magyarországi régió kettéválasztásáról hozott döntése (a Közép-magyarországi régió kettéválasztásáról szóló 2013/2015 (XII.29. Korm. határozat) 2020 után feloldotta. 2020-ig a nemzeti költségvetés terhére lehetett „kompenzálni” Pest megyét a fejlettségéhez képest indokolatlanul alacsony európai uniós támogatásokért.

A Kormány összesen 80,0 Mrd Ft összegű célzott, hazai költségvetési forrás biztosításáról döntött a Pest megye területfejlesztési koncepciója 2014-2030 és Pest

megye területfejlesztési programja 2014-2020 megvalósításához nyújtandó célzott pénzügyi támogatásról szóló az 1295/2016. (VI. 13.) Korm. határozat elfogadásával.

13.1.1.2. Célkitűzések

A támogatás a következő fő stratégiai fejlesztési irányok mentén használható fel azzal, hogy a források 60%-át gazdaságfejlesztésre, valamint Pest megye hatályos Területfejlesztési Konceptiójában és Pest megye Területfejlesztési Programjában meghatározott célokra kell fordítani:

- a) közvetlen vállalkozásfejlesztést szolgáló, a vállalkozások működési feltételeit és környezetét javító fejlesztések,
- b) turizmus, mint stratégiai ágazat fejlesztése,
- c) Pest megyei lemaradó térségek komplex fejlesztése,
- d) munkaerő mobilitását elősegítő közlekedésfejlesztés (belterületi utak, kerékpárutak, alacsonyabb rendű utak fejlesztése),
- e) önkormányzati közfeladat-ellátás infrastrukturális feltételeinek javítása,
- f) települések infrastrukturális ellátottságának javítása.

Pest megyében a 2014-2020 közötti uniós források szűkös elérhetőségét kompenzáló, hazai költségvetési forrásból fedezett program (a továbbiakban: Program) legfontosabb célkitűzése, hogy erősítse Pest megye gazdasági versenyképességét, különös tekintettel a kis- és középvállalkozói szektorra, valamint a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést minden lakos számára biztosítsa, illetve, hogy a települések infrastrukturális ellátottságát, annak minőségét javítsa. A gazdaságfejlesztési fókuszú Program közvetlenül (gazdasági szereplők versenyképességének javításával) és közvetetten (munkahelyteremtéssel, szülők munkavállalásának elősegítésével, infrastruktúra fejlesztésével stb.) egyaránt jelentős hatást gyakorol a megye gazdasági teljesítményére.

13.1.1.3. Eljárásrend

A források felhasználásának eljárásrendje vonatkozásában egy, a fenti tématerületek mentén az európai uniós pályázatoknál egyszerűbb, a korábbi években rendelkezésre álló hazai decentralizált források felhasználásához hasonló pályázati rendszer került kialakításra, melynek előnye, hogy nagyobb tartalmi és eljárási rugalmasságot – vagyis a Pest megyei fejlesztési igényekhez való pontosabb illeszkedést – tett lehetővé a Program végrehajtására.

A Pest megye Területfejlesztési Konceptiója 2014–2030 és Pest megye Területfejlesztési Programja 2014–2020 megvalósításához nyújtandó célzott pénzügyi támogatás felhasználásának fel-tételrendszeréről szóló 1517/2016. (IX. 23.) Korm. határozat (a továbbiakban: 1517/2016. (IX. 23.) Korm. határozat) alapján a Program forráskerete főszabályként pályázati eljárásrend keretében használható fel. Ennek előnye, hogy a nyílt verseny és az előre rögzített, objektív kiválasztási kritériumok átláthatóvá és hatékonyá teszik a kiválasztási folyamatot, aminek eredményeként a legjobb, azaz a támogatási célhoz legjobban illeszkedő projektek kerülhetnek kiválasztásra, ami különösen a gazdaságfejlesztési célú támogatások esetén kulcsfontosságú. Az egyes pályázatok támogatásáról döntési javaslat alapján a pénzügyminiszter (2018. május 18-ig nemzetgazdasági miniszter) dönt illetve döntött.

A pályázatos eljárásrend alkalmazása mellett eseti jelleggel – kiemelt fejlesztések esetében – lehetőség nyílik egyedi támogatási kérelem benyújtására is, Pest Megye Önkormányzatán keresztül. A támogatói döntést 1 Mrd Ft-ig terjedő egyedi támogatások esetén a miniszter hozza meg, 1 Mrd Ft feletti támogatási igények jóváhagyásához a Kormány döntése szükséges.

Az 1517/2016. (IX. 23.) Korm. határozat értelmében a kompenzációs Program végrehajtását a pénzügyminiszter irányítja és koordinálja, a programvégrehajtással összefüggő „lebonyolító szervi” feladatokat pedig a Magyar Államkincstár (a továbbiakban: Kincstár) látja el. Pest Megye Önkormányzata aktívan részt vesz a Program végrehajtásában, mind a pályázati kiírások előkészítésében, a beadott támogatási kérelmek értékelésében és a döntések előkészítésében.

A Program informatikai háttérrel támogatott, hazai költségvetési forrásra kidolgozott pályázat-beadási, értékelési és döntés-előkészítési eljárásrendje alapjaiban az uniós pályázatok végrehajtási mechanizmusának elvét követi, de azt sok esetben egyszerűsíti, racionalizálja, ezáltal gyors, hatékony és eredményes forráski helyezést tesz lehetővé. A Program eljárásrendje, valamint Pest Megye Ön-kormányzata, a forrásfelhasználásért felelős tárca és a Kincstár, mint lebonyolító szervezet végrehajtásban való együttműködése mintaértékű modell lehet a továbbiakban a hazai (terület) fejlesztési források eredményes felhasználása számára.

18. táblázat A program keretében meghirdetett pályázati kiírások

Pályázati kiírás	Meghirdetés	Meghirdetett keretösszeg (Ft)	Támogatási döntés mértéke (Ft)	Státusz
Mikro-, kis- és középvállalkozások telephelyfeltételeinek javítása I.	2016. december	1,44 Mrd Ft	3,03 Mrd Ft	A projektek megvalósítása befejeződött, folyamatban van a beszámoló ellenőrzése, több esetben megkezdődött a fenntartási időszak.
Belterületi utak fejlesztése I.	2016. december	3,5 Mrd Ft	4,05 Mrd Ft	A projektek megvalósítása befejeződött, folyamatban van a beszámoló ellenőrzése, több esetben megkezdődött a fenntartási időszak.
Egészségügyi alapellátás intézményeinek fejlesztése	2017. május	4,81 Mrd Ft	6,14 Mrd Ft	A második előlegek finanszírozása folyamatos, több projekt már befejeződött.
Felszíni csapadékvíz-elvezetés létesítményeinek fejlesztése I.	2017. június	4,0 Mrd Ft	4,23 Mrd Ft	A második előlegek finanszírozása folyamatos, több projekt már befejeződött.
Óvodák fejlesztése a kisgyermeket nevelő szülők munkavállalási aktivitásának növelése érdekében	2017. szeptember	6,0 Mrd Ft	7,15 Mrd Ft	A második előlegek finanszírozása folyamatos, több projekt már befejeződött.
Önkormányzati tulajdonú vállalkozói parkok kialakítása és fejlesztése	2017. november	2,0 Mrd Ft	2,07 Mrd Ft	A második előlegek finanszírozása folyamatos, a projektek kivitelezés alatt állnak.
Mikro-, kis- és középvállalkozások termelőeszköz-beszerzésének támogatása I.	2017. december	4,55 Mrd Ft	6,17 Mrd Ft	A finanszírozás folyamatos, több projekt befejeződött és megkezdte a fenntartási időszakot.
Belterületi utak fejlesztése II.	2018. március	7,0 Mrd Ft	7,52 Mrd Ft	A második előlegek finanszírozása folyamatos, több projekt már befejeződött.
Mikro-, kis- és középvállalkozások telephelyfeltételeinek javítása II.	2018. április	4,5 Mrd Ft	4,55 Mrd Ft	A második előlegek finanszírozása folyamatos, a projektek kivitelezés alatt állnak.
Helyi piacok fejlesztése	2018. június	2,0 Mrd Ft	2,24 Mrd Ft	A második előlegek finanszírozása folyamatos, a projektek kivitelezés alatt állnak.
Önkormányzati tulajdonú bölcsődei ellátást nyújtó intézmények fejlesztése I.	2018. július	4,5 Mrd Ft	9,23 Mrd Ft	A támogatások kifizetésre kerültek, a projektek kivitelezés alatt állnak.
Kerékpárutak létesítése, felújítása és korszerűsítése	2018. július	4,0 Mrd Ft	4,19 Mrd Ft	Az első előlegek kifizetésre kerültek, a projektek kivitelezés alatt állnak.
Felszíni csapadékvíz-elvezetés létesítményeinek fejlesztése II.	2018. október	4,0 Mrd Ft	4,26 Mrd Ft	Az első előlegek kifizetésre kerültek, a projektek kivitelezés alatt állnak.
Mikro-, kis- és középvállalkozások termelőeszköz-beszerzés támogatása II.	2019. január	4,5 Mrd Ft	7,14 Mrd Ft	Az első előlegek kifizetésre kerültek, a projektek kivitelezés alatt állnak.
Önkormányzati tulajdonú bölcsődei ellátást nyújtó intézmények fejlesztése II.	2019. augusztus	2,5 Mrd Ft	5,99 Mrd Ft	A támogatások kifizetésre kerültek, a projektek kivitelezés alatt állnak.
Szállodák fejlesztése Pest megye területén (2020)	2020. június 12.	2 Mrd Ft		Döntés-előkészítő szakasz.
Új panziók létesítése Pest megye területén (PM_PANZIO_2020)	2020. július 20.	1,8 Mrd Ft		Döntés-előkészítő szakasz.
Mikro-, kis- és középvállalkozások eszközbeszerzésének támogatása és telephelyfeltételeinek javítása Pest megye kedvezményezett besorolású Ceglédi, Nagykátai, Nagykőrösi és Szobi járásaiban (PM_KOMPLEX_KKV_2020)	2020. november 02.	2,48 Mrd Ft		Pályázat benyújtásának kezdődő dátuma 2021. február 03.
Összesen:		65,58 Mrd Ft	77,96 Mrd Ft	

Az eddig közzétett felhívásokra összesen **2006 db pályázat** érkezett be, **152,23 Mrd Ft támogatási igénnyel**. A már a miniszter által jóváhagyott döntéssel

rendelkező 15 pályázati kiírás keretében **954 db pályázat** részesült támogatásban **77,96 Mrd Ft** értékben.

19. táblázat A program keretében 2020. december 15-ig meghirdetett pályázati kiírásokra beérkezett pályázatok

Megnevezés	Pályázatok (db)	Támogatás (Ft)
Beadott pályázatok (2020. december 15-ig)	2006	152 240 042 274
ebből önkormányzatok által beadott	784	100 581 712 215
ebből KKV-k által beadott	1222	51 658 330 059
Nyertes pályázatok (2020. december 15-ig)	954	77 965 185 344
ebből önkormányzati nyertesek	418	57 070 486 268
ebből KKV nyertesek	536	20 894 699 076
Leszerződött pályázatok (2020. december 15-ig)	766	64 504 372 403
ebből önkormányzati pályázatok	391	50 582 889 936
ebből KKV pályázatok	375	13 921 482 467
Részben, vagy egészében kifizetésre került pályázatok (2020. december 15-ig)	766	48 610 267 679
ebből önkormányzati pályázatok	391	40 046 236 632
ebből KKV pályázatok	375	8 564 011 047

A Program keretében támogatott egyedi kérelmek:

Pest Megye Önkormányzatának kérelmei alapján a pénzügyminiszter **eddig 4 egyedi támogatói döntést** hozott a Program keretében, **összesen 1,65 Mrd Ft** értékben.

1. Az egyedi támogatással megvalósuló fejlesztések a megye gazdasági versenyképességét erősítik, befektetés ösztönző szervezet létrehozásával.
2. A leghátrányosabb helyzetű térségek fejlesztési stratégiájának összeállítása és a legfontosabb fejlesztési szükségleteik felmérése a 2020-ban ezen térségek fejlesztését szolgáló pályázati kiírásokat készítette elő.
3. A Dera-patak rekonstrukcióját célzó fejlesztés környezeti rehabilitációs és rekreációs célt szolgál.
4. A Nagykátai Szakorvosi Rendelőintézet felújítására és korszerűsítésére a fővárosi és Pest megyei járóbeteg-szakellátás fejlesztésének az Egészséges Budapest Program, valamint a Pest Megyei Területfejlesztési Program keretében történő további megvalósításáról szóló 1970/2017. (XII. 19.) Korm. határozatnak (a továbbiakban: 1970/2017. (XII. 19.) Korm. határozat) megfelelően az Egészséges Budapest Program forrásai mellett a Program is hozzájárul.

A kompenzációs támogatások eredményei/várható eredményei 2020. január 31-i állapot szerint:

Az önkormányzatok számára meghirdetett pályázatok eredményei

Az önkormányzatok számára meghirdetett konstrukciókban a megye települései meglehetősen aktívak voltak a fejlesztési források elérése terén. A **187 Pest megyei település 95,7%-a (179 önkormányzat) nyújtott be legalább egy, összesen pedig 784 db pályázatot. A pályázatot eddig benyújtott települések 77,5%-a (145 önkormányzat) részesült fejlesztési forrásban.** Összesen 392 önkormányzati pályázat részesült támogatásban, ami **pályázatonként átlagosan 130,7 M Ft, településenként pedig 351,5 M Ft fejlesztési forrást jelent**, amelyet a települések az olyan kiemelt közszolgáltatások, mint az egészségügyi alapellátás, vagy az óvodai és bölcsődei szolgáltatások minőségének javítására, vagy a belterületi utak és a csapadékvíz-elvezető hálózat fejlesztésére fordíthatnak, sok esetben évtizedes fejlesztési hiányosságokat pótolva ezzel.

Az önkormányzati pályázatok várható legfontosabb eredményei az alábbiak:

- **244 egészségügyi alapellátást nyújtó – háziorvosi, gyermekorvosi vagy fogorvosi praxis, illetve ügyeleti alapellátás és védőnői szolgálat fejlesztése, felújítása, kialakítása válik lehetővé több százezer Pest megyei lakos részére biztosítva a minőségi egészségügyi szolgáltatáshoz való hozzáférést;**
- **43 Pest megyei településen összesen 802 új óvodai férőhely létesül és további 4576 óvodai férőhely fejlesztésére lesz lehetőség;**
- **53 Pest megyei településen összesen 1 418 új bölcsődei férőhely létesül és további 344 új munkahely jön létre;**
- **127 Pest megyei településen javul a belterületi utak állapota, a támogatásból összesen 27,5 km szilárd burkolattal újonnan ellátott önkormányzati tulajdonban lévő belterületi út megépítésére, valamint 148,8 km önkormányzati tulajdonban lévő belterületi út felújítására nyílik lehetőség;**
- **26 Pest megyei település egészén, vagy egy-egy nagyobb településrészén oldódik meg a csapadékvíz-elvezetés problémája, amellyel közel 66 km hosszban javulhat a csapadékvíz elvezető árkok állapota;**
- **10 Pest megyei településen létesülhet vállalkozói park 48,4 hektárnyi területen, a beruházások 325 új munkahely létrejöttét segítik;**
- **45 Pest megyei településen összesen közel 66 km hosszban javulhat a csapadékvíz elvezető árkok állapota, emellett közel 6600 m³-nyi új víztározó építésére és 32 000 m³-nyi már meglévő tározó felújítására is sor kerülhet;**
- **20 Pest megyei településen kerül sor új piac létesítésére, további 8 településen valósul meg a működő helyi piac bővítése, korszerűsítése, felújítása;**
- **29 Pest megyei településen összesen 33 km kerékpárút, valamint 9 km kerékpársáv kerül kialakításra.**

A vállalkozások számára meghirdetett pályázatok eredményei

A mikro-, kis- és középvállalkozások számára meghirdetett 4 pályázati kiírásra a megye településeinek 76,5%-ról (143 település) összesen 1 186 db pályázat

érkezett (átlagosan 8 pályázat/település). 2020. január 31-ig három KKV-k fejlesztését támogató konstrukció tekintetében született döntés, amelynek keretében **374 pályázat kapott támogatást, ami átlagosan 36,9 M Ft-ot jelent pályázatonként.**

A KKV konstrukciók legfontosabb eredményei:

- **a vállalkozások telephelyfejlesztését** támogató két kiírás keretében összesen **7,59 Mrd Ft hazai fejlesztési forrásból 150 vállalkozás** kapott lehetőséget Pest megye területén meglévő telephelyének átalakítására, modernizációjára, bővítésére, a nem megfelelő telephelyek kiváltására. A fejlesztések hozzájárulnak **400 új munkahely létrejöttéhez**, továbbá **1 500 meglévő munkahely megtartásához**;
- **a vállalkozások eszközbeszerzését** támogató pályázaton eddig **224 db Pest megyei KKV nyert el több mint 6,17 Mrd Ft-ot** eszközparkja bővítésére. A beruházások további **200 új munkahely** létrejöttét is elősegítik. (A Pest megyei KKV-k eszközbeszerzést támogató pályázatot második körben 4,5 Mrd Ft kerettel 2019. január 4-én tette közzé a Pénzügyminisztérium.

A támogatási igények és a megítélt támogatások területi jellemzői

A meghirdetett konstrukciókra a **187 Pest megyei település közül 184-ről érkezett be pályázat.**

A beérkezett támogatási igények területi szempontból kiegyenlítettek. A megye északi felén fekvő járások esetében elsősorban az önkormányzati pályázatok esetében figyelhető meg nagyobb aktivitás, míg a vállalkozói szektor számára meghirdetett pályázati kiírások elsősorban az agglomeráció övezetében és a dél-pesti járások településein voltak kiemelten népszerűek.

Az eddig megítélt támogatások esetében is – a népességszámhoz viszonyítva – **nagyságrendileg kiegyenlített a járások helyzete.** A legtöbb támogatást eddig a Gödöllői, valamint a Szigetszentmiklósi járás kapta, az ide tartozó települési önkormányzatok és vállalkozások nagymértékű pályázati aktivitásának köszönhetően.

A Program végrehajtása kiemelt figyelemmel volt a Pest megyén belüli területi különbségekre. Az eddig megítélt források közel harmada (33,12%) Pest megye kevésbé fejlett járásaiban realizálódott, hozzájárulva ezzel a térségek versenyképességének erősítéséhez és az itt élő lakosság életkörülményeinek javításához.

13.2. A területfejlesztés hatékonysága – forráshasznosítás Eu forrásokból

13.2.1. A 2014-2020-as programozási időszak forrásai

A 2014-2020-as uniós programozási időszakban a rendelkezésre álló támogatási keret és a megye részesedése is megnőtt az előző tervezési ciklushoz képest. Országosan 10 639 milliárd Ft áll rendelkezésre, azonban ennek mindösszesen 2,66%-a fordítható a Pest megyei fejlesztésekre. Pest megyében, a Széchenyi 2020 oldal 2020. december 15-i adatai alapján ebben az időszakban (a megvalósulás helye szerint) összesen 10 924 pályázat, mintegy 484 Mrd Ft igényelt

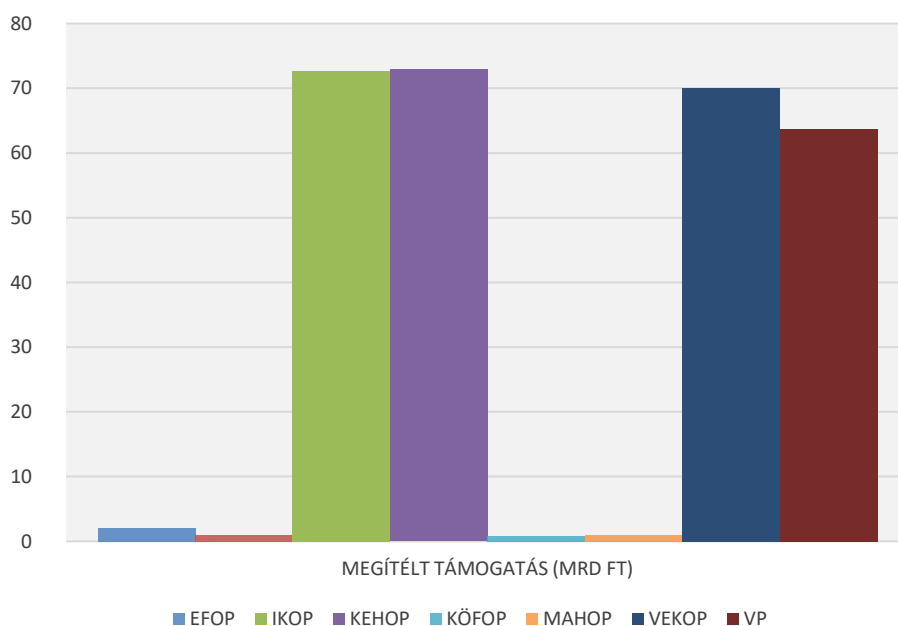
támogatás került benyújtásra, melyből összesen 7 396 pályázat 283 Mrd Ft értékben került támogatásra.

Az Operatív programokkal kapcsolatos legfontosabb változások a 2014–2020-as időszakban, hogy 2014-től nem csak egy alap forrásait tartalmazta egy operatív program. A prioritási tengelyeket kellett egy alapra és egy régiókatégoriára meghatározni úgy, hogy azok egy tematikus célkitűzés egy vagy több beruházási prioritását tartalmazzák. Indokolt esetben azonban még ettől is el lehetett térni, és a prioritástengely több alap ugyanazon tematikus célkitűzés alá eső beruházási prioritásait is tartalmazhatta, sőt különösen indokolt esetben még különböző tematikus célkitűzések alá eső beruházási prioritásokat is magában foglalhatott.

A 2014–2020-as időszakban a legmagasabb szintű tagállami stratégiai dokumentum, a Partnerségi Megállapodás, a 2007–2013-as NSRK-val szemben már felöleli a vidékfejlesztés és halászat területeit is. Az előző időszakhoz képest, a regionális fejlesztések egy OP-be kerültek, a gazdaságilag fejlettebb Közép-Magyarország operatív programja kivételével.

Pest megyében az Eu-s támogatások döntően négy Operatív Program keretén belül kerültek kihelyezésre. Az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP) keretén belül 72,71 Mrd Ft, a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) keretén belül 72,90 Mrd Ft, Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) 70,01 Mrd Ft és a Vidékfejlesztési Program keretén belül 63,76 Mrd Ft megítélt támogatás jutott.

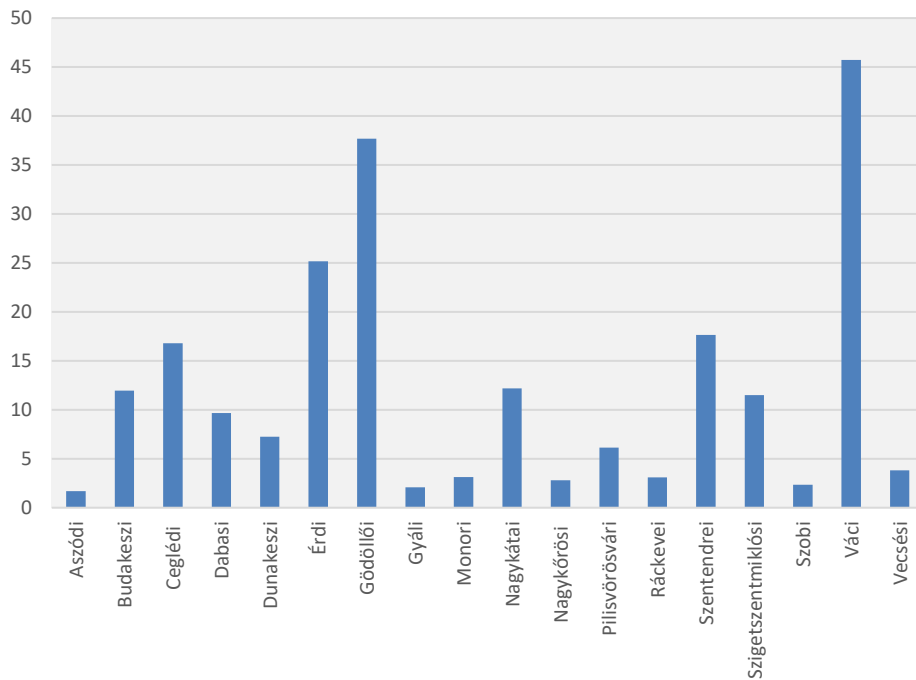
244. ábra EU források Pest megyében 2014-2020

Forrás: Széchenyi 2020

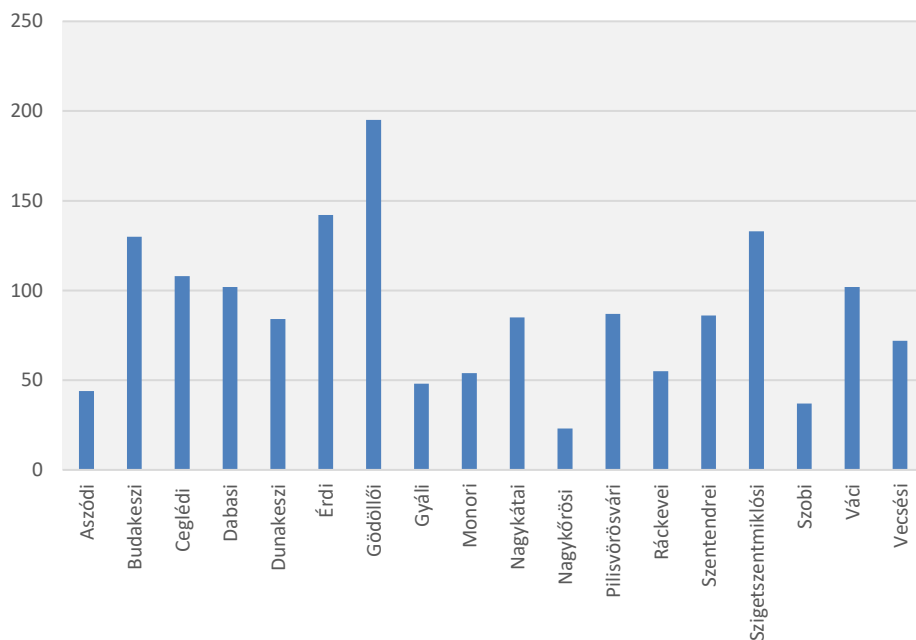
Az alábbi diagramok Pest megye járásai Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP), Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP), Közigazgatás- és Köszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program (KÖFOP), Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP), Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP) és a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) keretein belül az IH által támogatott pályázatok számát illetve megítélt támogatás összegét tartalmazza.

245. ábra Európai Unió támogatások Pest megye járásaiban (mrd ft), 2014-2020

Forrás: Széchenyi 2020

246. ábra Támogatott pályázatok száma (db)

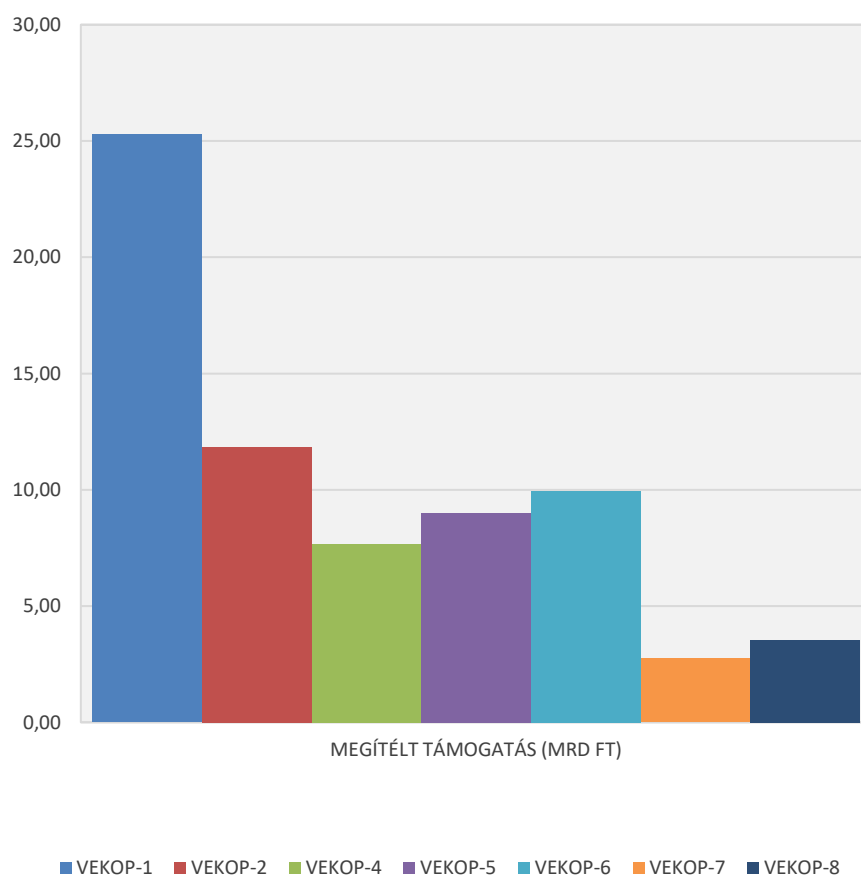

Forrás: Széchenyi 2020

13.2.2. Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) Pest megyében

A 2014-2020-as uniós programozási időszakban a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program célkitűzése a regionális gazdasági teljesítmény fenntartható növelése, a kis és középvállalkozások, a tudásgazdaság, az innováció, a turizmus és az infokommunikáció fejlesztése. A munkahelyteremtés érdekében a napközbeni gyermek elhelyezési intézmények, az oktatás és képzés, valamint a foglalkoztatási programok támogatása, és nem utolsó sorban a társadalmi együttműködést segítő fejlesztések, a lakossági és közlekedési energiahatékonyság, a település rehabilitáció, a közigazgatás és közszolgáltatások, illetve a természetvédelem támogatása által. A források többek között mikro-, kis- és középvállalkozások, kutatóhelyek, egyházak, civil szervezetek, egészségügyi szolgáltatók, nonprofit szervezetek, helyi önkormányzatok és helyi nemzetiségi önkormányzatok, állami és önkormányzati fenntartású intézmények, valamint a szolgáltatásaikat igénybe vevő állampolgárok számára.

247. ábra VEKOP prioritások pest megyében (2014-2020)

Forrás: Széchenyi 2020

20. táblázat VEKOP pályázati felhívások pest megyében (2014-2020)

VEKOP Pest megye (2014-2020)					
Prioritás kódja	Prioritás neve	Beavatkozás	Pályázati kiírás	Támogatott pályázatok (db)	Megítélt támogatás (Ft)
VEKOP-1	Vállalkozások versenyképességének javítása	VEKOP-1.2		811	24 668 189 412 Ft
			VEKOP-1.2.2-15	174	3 340 432 987 Ft
			VEKOP-1.2.2-15	12	3 051 346 120 Ft
			VEKOP-1.2.4-17	1	2 300 000 000 Ft
			VEKOP-1.2.6-20	624	15 976 410 305 Ft
		VEKOP-1.3		58	611 189 969 Ft
			VEKOP-1.3.1-16	55	411 729 937 Ft
			VEKOP-1.3.2-15	2	39 539 016 Ft
	VEKOP-1.3.2-17	1	159 921 016 Ft		
VEKOP-2	Kutatás, fejlesztés, technológiai innováció	VEKOP-2.1		89	11 176 284 300 Ft
			VEKOP-2.1.1-15	30	7 944 108 865 Ft
			VEKOP-2.1.7-15	59	3 232 175 435 Ft
		VEKOP-2.3		1	659 101 086 Ft
	VEKOP-2.3.2-16	1	659 101 086 Ft		
VEKOP-4	Turisztikai és természetvédelmi fejlesztések	VEKOP-4.1		6	5 785 002 947 Ft
			VEKOP-4.1.1-15	6	5 785 002 947 Ft
		VEKOP-4.2		5	1 880 472 613 Ft
			VEKOP-4.2.1-15	4	1 670 472 613 Ft
	VEKOP-4.2.1-17	1	210 000 000 Ft		
VEKOP-5	Az energiahatékonyság, az intelligens energiahasználat és a megújuló energiák felhasználásának támogatása	VEKOP-5.1		24	449 483 077 Ft
			VEKOP-5.1.1-5-1-2-16	24	449 483 077 Ft
		VEKOP-5.3		23	8 551 637 736 Ft
			VEKOP-5.3.2-15	10	1 600 718 537 Ft
	VEKOP-5.3.3-17	13	6 950 919 199 Ft		
VEKOP-6	Települési környezet- és közszolgáltatás fejlesztés	VEKOP-6.1		39	7 088 576 325 Ft
			VEKOP-6.1.1-15-PT1	34	6 288 576 325 Ft
			VEKOP-6.1.1-15-RD1	2	400 000 000 Ft
			VEKOP-6.1.1-15-RD2	3	400 000 000 Ft
		VEKOP-6.2		3	940 045 636 Ft
			VEKOP-6.2.2-15	3	940 045 636 Ft
		VEKOP-6.3		6	1 914 467 104 Ft
			VEKOP-6.3.2-17	1	605 903 919 Ft
			VEKOP-6.3.3-16	1	1 100 000 000 Ft
			VEKOP-6.3.5-17	4	208 563 185 Ft
VEKOP-7	Társadalmi hozzáférést bővítő és humán erőforrás-fejlesztést támogató programok	VEKOP-7.1		1	79 922 030 Ft
			VEKOP-7.1.4-16	1	79 922 030 Ft
		VEKOP-7.2		11	1 222 599 269 Ft
			VEKOP-7.2.2-17	6	537 464 689 Ft
			VEKOP-7.2.3-17	4	599 656 685 Ft
			VEKOP-7.2.4-17	1	85 477 895 Ft
		VEKOP-7.3		33	1 440 297 460 Ft
			VEKOP-7.3.2-16	6	179 318 901 Ft
			VEKOP-7.3.3-17	7	739 917 654 Ft
			VEKOP-7.3.4-17	12	281 202 287 Ft
	VEKOP-7.3.5-17	1	40 000 000 Ft		
	VEKOP-7.3.6-17	7	199 858 618 Ft		
VEKOP-8	Foglalkoztatóságot szolgáló programok	VEKOP-8.1		1	502 152 840 Ft
			VEKOP-8.1.2-16	1	502 152 840 Ft
		VEKOP-8.3		73	295 989 771 Ft
			VEKOP-8.3.1-16	45	130 049 809 Ft
			VEKOP-8.3.2-18	28	165 939 962 Ft
		VEKOP-8.5		54	1 942 050 794 Ft
			VEKOP-8.5.1-17	3	893 009 423 Ft
			VEKOP-8.5.2-17	8	246 907 043 Ft
			VEKOP-8.5.3-17	43	802 134 328 Ft
VEKOP-8.6		3	809 662 214 Ft		
	VEKOP-8.6.3-16	3	809 662 214 Ft		

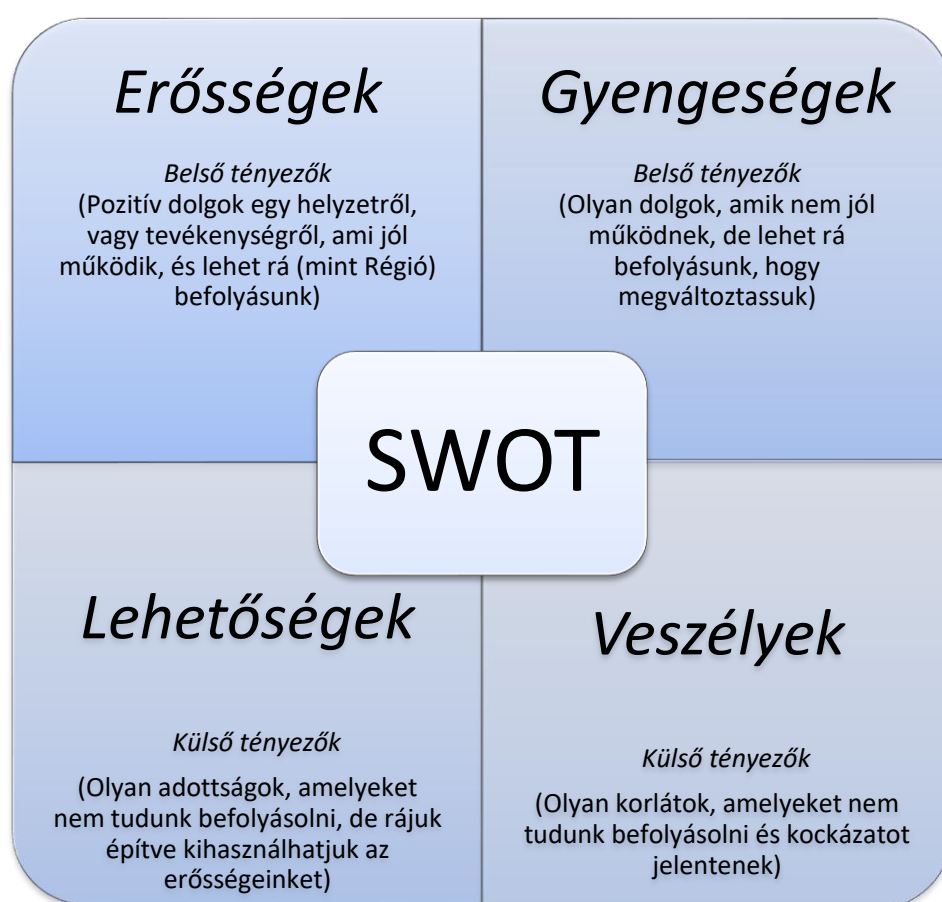

14. HELYZETÉRTÉKELÉS, SWOT ANALÍZIS

14.1. A SWOT elemzés módszertana

A statisztikai adatok és egyéb hozzáférhető információk feldolgozásán túl a helyzetelemzés elkészítése során figyelembe vettünk olyan tényezőket és információkat is, amelyek a fentiekén túlmutatnak, összetettebbek és a valós helyzetet jobban lefestik. Ennek megfelelően a SWOT-elemzéseket (témák: gazdasági állapot, környezeti, természeti állapot, közlekedés, humánerőforrás) tematikusan, módorált fókuszcsoportos módszerével számos szakértő bevonásával készítettük el.

A SWOT elemzéseknek számos módszertana létezik, jelen esetben az Európai Unió által alkalmazottat vettük figyelembe, amely a SWOT elemeit belső és külső tényezőkre osztja fel az alábbiak szerint:

		GAZDASÁG			
		ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
		Viszonylag nagy vállalkozás-sűrűség, gyorsan növekvő vállalkozói kedv sok új vállalkozás	A vállalkozások termelékenységése alacsony.	Vállalati tanácsadás, képzések, pilotok a hatékonyabb folyamatszervezés érdekében	Vírus okozta válság elmélyülése, amely a vállalkozások versenyképességét negatívan befolyásolja
		Sok külföldi érdekeltségű vállalkozás, jelentős külföldi működő tőke	A vállalkozások között alacsony a középvállalkozások aránya	Beszállítói kapcsolatok erősítésében rejlő növekedési potenciál	EU támogatások folyósításának csúszása, a megegyezés elmaradása esetén
		Jelentős éves beruházások a vállalkozói szektorban	Továbbra is folyamatos problémát jelent a KKV szektorban a generációváltás kérdése	Innovációs együttműködések ösztönzése vállalkozások, illetve a vállalkozások és a megye területén, illetve a fővárosban működő egyetemek között	Önkormányzatok szűkülő forrásai vállalkozásokat terhelő helyi adók kivetésére ösztönzik azokat, csökkentve a vállalkozások versenyképességét
		Hazai szinten sok gyors növekedésű vállalkozás	A vállalkozások innovációs képessége bár hazai összehasonlításban nem rossz, a megye nemzetközi összemérésben még mindig jelentősen elmarad a potenciáljától.	Települési és vállalkozási együttműködések a digitalizáció terén, okos városok, PSI direktíva gyakorlati alkalmazása a helyi önkormányzatok, önkormányzati vállalatok, intézmények vonatkozásában.	A makrogazdasági változásokból eredően a KKV-k hitelképességének romlása, növekvő finanszírozási kockázat és kamatszint
VÁLLALKOZÁSOK	Helyben található jelentős piac	A KKV-k nincsenek felkészülve a digitális átállásra, folyamataikat még nem szervezték át a digitalizáció adta lehetőségek megfelelő kihasználása érdekében.	Települések és az azok területén működő vállalkozások közötti kommunikáció, együttműködés javítása	Életképes vállalkozások megszűnése a generációváltás megoldatlansága miatt.	
	Vannak vállalati együttműködések	A KKV-k nem megfelelően felkészültek a külföldi piacra lépéshez	Telephely feltételek javítása, komplex szolgáltatást nyújtó ipari, vállalkozói parkok segítségével, illetve az ipari tevékenységet támogató településfejlesztés és területgazdálkodás	Piacvesztés az innováció és a digitális átállás elmaradása miatt	
	Erős pénzügyi háttér	Továbbra is kevés a vállalkozói parkok száma, nem megfelelő telephelyi feltételek	Rövid ellátási láncok újbóli felértékelődése a multinacionális vállalatoknál piacot teremthet a megyei vállalkozásoknak		
	Javuló makrogazdasági mutatók, egyensúlyban lévő gazdaság	A megfelelően képzett munkaerő hiánya a munkaerő tartalékok elapadása	Pest megye, mint befektetési helyszín a távol-keleti országokból visszatelepülő európai cégek számára	A növekedési potenciálok kiaknázatlanok maradnak a megfelelő mennyiségű és minőségű munkaerő hiányában.	
		Technológiai felkészültség még mindig elmarad a kívánatostól			
		A megyei vállalkozások továbbra is alultőkésítettek			
		Alacsony tőkefelhalmozási képesség és hajlandóság			

		GAZDASÁG			
		ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
MEZŐGAZDASÁG	Agrárinnovációs központok a megyében	Továbbra is elaprózott birtokszerkezet és kevés egybefüggő nagyméretű parcella	A 2021-2027 időszakban az agrártámogatások kiterjesztése az agglomerációra	Amennyiben az agrártámogatások továbbra is elmaradnak az agglomeráció területén, úgy az az ágazat elmaradását konzerválja, az a főváros környéki mezőgazdasági területek degradációjához vezet	
	Intenzív kertészeti kultúra, meglévő infrastruktúra	Agrártámogatások hiánya az agglomerációban (a megye mezőgazdaságának negyede), a helyi mezőgazdaság versenyképességét rontja	Rövid ellátási láncok meg erősítése, a főváros ellátása kertészeti termékekkel	Klíma változás kihívásaihoz való alkalmazkodás elmaradása	
	Kiváló megyei termékek, hungarikumok	Állattenyésztés jelentős és folyamatos visszaesése	Magas feldolgozottsági szintű mezőgazdasági, élelmiszeripari termékek termelésének ösztönzése	Mezőgazdasági termőterületek területének csökkenése	
	Termelési tradíciók	Öntözés hiánya	Intenzív mezőgazdasági termelés technológiai színvonalának emelése	Talaj termőképességének romlása, vagy javításának elmaradása	
	Az agrár és élelmiszeripari termékek helyben található nagyméretű fogyasztói piac	Korszerűtlen termelési módok, lemaradás a technológiai fejlesztésekben	Klíma változásból adódó új agrotechnikai eljárások alkalmazása	Munkaerőhiány tartóssá válása a munkaigényes kultúráknál	
	Magas minőségű kézműves és bio termékek térhódítása	Együttműködés hiánya	A megye területén működő Gödöllői Szent István Egyetemmel való vállalkozói innovációs együttműködések ösztönzése	Az import élelmiszerek kiszorítják a piacról a hazait	
		Korszerűtlen termelési módok, lemaradás a technológiai fejlesztésekben	Hagyományos szélsőséges környezeti feltételeknek ellenálló fajták elterjesztése, biodiverzitás megőrzése	A fiatalok számára nem vonzó perspektíva az agráriumban, az élelmiszer gazdaságban elhelyezkedni	
		Együttműködés hiánya az élelmiszerlánc mentén		Időjárási szélsőségek felerősödése romló termésátlagokhoz vezet	
		Alacsony termelői részesedés az értéklánc jövedelméből			
		Alacsony a kertészeti és gyümölcsstermesztési tevékenységek részaránya			
	Kiszolgáltatottság a külföldi munkaerőnek az idényszerűen jelentkező munka-intenzív termelési folyamatoknál				
	Mezőgazdasági alaptermés, alacsony jövedelmezőséggel				

		GAZDASÁG			
		ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
FELDOLGOZÓIPAR	A feldolgozóipari beruházások értéke magas, amelynek döntő többsége termelőeszközökben realizálódik, javítva a vállalkozások jövőbeni termelékenységét.	Az élelmiszeripar exportképessége viszonylag alacsony	Ipar technológiaintenzív fejlesztése, vállalati innovációk erősítése	Ipar technológiai korszerűsítése elmarad, amely csökkenti a vállalkozások versenyképességét	
	A feldolgozóipar termelési értéke magas, vetekszik a fővárossal úgy, hogy területén nem működik kiemelkedő termelési értéket előállító multinacionális vállalat	Ipari számára fontos szakemberek képzése elmarad az igényektől	Ipari együttműködések ösztönzése	Nem megfelelő parciális technológiai fejlesztések a folyamatok teljes átgondolása nélkül	
	Jelentős tradíciók és megfelelő humán infrastruktúra segítik a termelést	Kevés innovációs és K+F kiadás	Vállalati és oktatási együttműködések elősegítése	Nincs megfelelő emberi erőforrás a termelési színvonal volumen javításához	
	Több lábon álló ipar, amely nem szélsőségesen specializált, így kevésbé kitett az egyes ágazatok, vagy vállalatokat érintő válsághelyzeteknek (lehet, hogy általánosan is igaz) Az országosnál nagyobb exportorientáltság	Vállalati belső képzések alacsony aránya	Rövid (kontinensen belüli) ellátási láncok kiépítésének igénye helyzetbe hozhatja a megyei feldolgozóipari cégeket	Munkaerő utánpótlás belső forrásainak kiemerülése	
	Megfelelő logisztikai háttér				
KÖZLEKEDÉS, SZÁLLÍTÁS, RAKTÁROZÁS	Egyedülálló közlekedés-földrajzi helyzet, a páneurópai közlekedési korridorok találkozásában, multimodális elérés	Közlekedési rendszerek túlterheltsége, egyes pontokon kicsi áteresztőképessége	City logisztika további fejlesztésének ösztönzése, fejlesztésre alkalmas területek kijelölésével, közlekedési elérhetőségének, infrastruktúrájának fejlesztésével	Az agglomerációs közlekedési rendszer a járműpark folyamatos bővülésével nem tud lépést tartani	
	A centrális elhelyezkedésnek köszönhetően, viszonylag mérsékelt elérési idők az ország minden részére.	Egységes jegy, tarifa és kedvezményrendszer hiánya	Agglomerációs közlekedés fejlesztése, közutak minőségének javítása, a K-NY-i vasúti összeköttetés kapacitásának bővítése	A megye úthálózata megújítása üteme nem követi annak elhasználódását	
	Már kiépült jelentős kapacitások a logisztika területén	P+R és a tömegközlekedés összehangolásának hiánya	Autonóm járművek megjelenésével, elterjedésével az agglomerációs közlekedés költséges infrastrukturális beruházásai (P+R, pályabővítés stb.) mérsékelhetők		
	Összehagolt MÁV és buszmenetrendek		Foglalkoztatás esetében a távmunka ösztönzése, előnyei kiaknázása		
			P+R parkolók egységes feltételrendszer szerinti üzemeltetése, utazási kedvezmények a P+R-t igénybe vevők számára		

		GAZDASÁG			
		ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
KERESKEDELEM		A kereskedelem számára a központi fekvésből adódó előnyök	Közlekedési rendszerek terheltsége nehezíti az áruk mozgatását	Az agglomerációs települések növekedése jelentős lehetőségeket hordoznak kereskedelmi tevékenységek telepítésére, az agglomeráció tágulásával a lehetőségek tovább bővülnek a B2C tevékenységek esetében	Covid 19 miatt visszaeső kereslet
		A piac méretéből adódóan lehetőségek a B2B és a B2C szegmensben is	A jelentős területet követelő kereskedelmi tevékenységek esetében a magas telekárak komoly korlátot jelentenek		A nemzetközi áruhátláncok kiszorítják a hazai kereskedelmi szereplőket
		Piacra lépés még mindig viszonylag könnyű			A globalizált rendszerek a világgazdasági válság miatt bizonyos területeken hiánygazdálkodást eredményeznek
		Helyben lévő logisztikai kapacitások, közlekedési kapacitások			A magyar logisztikai vállalkozások nem tudnak lépést tartani az uniós versenytársakkal
		Digitalizáció hazai viszonylatban magas szintje, infrastruktúrája segíti az internetes szolgáltatások zavartalan kiépítését			
TURIZMUS, VENDEGLÁTÁS		Értékes természeti és kulturális örökség	Nincs önálló turisztikai arculat, a megyei attrakciók a fővárosi turisztikai kínálatához kapcsolva, egy-két napos kiegészítő programként jelennek meg	Üzleti turizmusban rejlő lehetőségek kiaknázása	Covid 19 miatt visszaeső külföldi kereslet, a lehetséges gazdasági hatások miatt a turisztikai infrastruktúra egy része leépülhet
		Gyorsan bővülő turisztikai kereslet, jelentős, fizetőképes fogyasztói piac	A vendéglátás nem tart lépést a turizmus fejlődésével, kevés a minőségi vendéglátóhely	Új egész napos programot jelentő attrakciók létrehozása, meglévő attrakciók összekapcsolása, tematikus utak létrehozása	A turizmus és a vendéglátás területén tömegesen megszűnő munkahelyek
		Javuló minőségű és növekvő mennyiségű szálláshely	Az attrakciók terén szegényes kínálat, a meglévő attrakciók minősége nem megfelelő	Belföldi turizmus erősödése	
		Közlekedési elérhetőség	Még mindig vegyes szálláshelykínálat, különösen a fővárostól távolabbi desztinációkban	Közlekedési adottságoknál fogva a corporate szegmens, konferencia turizmus erősítése A kereskedelmi és magán-szálláshely kínálat színvonalának javítása, ezek megfelelő mixének kialakítása	

	TÁRSADALOM			
	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
NÉPESSÉG SZERKEZETE	Fiatalos népesség	lokálisan öregedő kor-szerkezet	Családok támogatása révén hosszú távon demográfiai szempontból fenntartható települések	A vándorlási kedv csökkenésével ismét öregedő társadalom
	Növekvő népesség	lokálisan alacsony iskolázottság	Települési identitás erősítésével, megfelelő rekreációs és közösségi terek kialakításával, közösségi szolgáltatásokkal a népesség megtartása	Lokálisan folytatódnak az elvándorlás, települések elnéptelenedése, az alacsony státuszú népesség helyben maradása mellett
	Növekvő és országosan viszonylag magas várható élettartam	A hátrányos helyzetű járásokban tartós az elvándorlás, alacsony népességmegtartó képesség	Azokon a településeken, ahol az elvándorlás okát a helyi foglalkoztatás jelenti, ott a gazdaság megerősítése, közlekedés fejlesztése	Az egészségügyi alap- és szakellátás fejlesztéseinek elmaradása esetén romló ellátás és egészségügyi állapot
	Magas szintű iskolázottság	Egészségügyi kockázatok között továbbra is magas a rák és a szív és érrendszeri megbetegedések aránya	Fenntartható települési környezet megteremtése, ökológiai szennyezők csökkentése, amely továbbra is vonzóvá teszi a kistelepüléseket.	
A népesség egészségügyi állapota viszonylag kedvező				
FOGLALKOZTATÁS, GAZDASÁGI AKTIVITÁS	Az országosnál magasabb aktivitási ráta	Egyes ágazatokban a szakképzett munkaerő hiánya	A magasan képzett munkaerőre alapozva új magas hozzáadott értéket termelő munkahelyek	A koronavírus miatt a munkanélküliek számának emelkedése
	Képzett munkaerő	Idénymunkák esetében a munkaerő megfelelő elhelyezésének megoldatlansága	A növekvő fizetőképesség helyi keresletre épülő szolgáltatások a helyben foglalkoztatottak számát növelik	A szakképzés (és a felsőoktatás) nem követi a piaci igényeket, nő a strukturális munkanélküliség
	Jó infrastrukturális adottságok	A fővárostól elmaradó keresetek	Új foglalkoztatási formák csökkentik a főváros és a megye közötti kereseti rést	
SZOCIÁLIS KÖRÜLMÉNYEK, SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	Széleskörűen kiépült szociális ellátórendszer	Elmaradt térségekben magas azoknak a gyermekeknek az aránya, akik esetében fennáll a szegénység újratermelődésének az esélye	Modern bentlakásos otthonok (lakóközösségek) létrehozásával, helyi kórházak bevonásával az idősek ellátási színvonala javulhat, erre jelentős alkonygazdaság épülhet ki	Nem épülnek ki az időskorúak ellátásának megfelelő mennyiségi és minőségi feltételei
	Bővülő bölcsődei ellátórendszer	Társadalmi mobilitás alacsony szintje, településeken belül szélsőséges jövedelmi különbségek, különösen az agglomerációs településeken	Gyermekek ellátásának javításával, az esélyegyenlőség javulhat	A CSOK hatására vállalt gyermekek ellátásához szükséges infrastrukturális kapacitások nem épülnek ki időben
	Öngondoskodási felőrlősség erősödése	Idősek ellátásában jelentkező hiányosságok	A klímaváltozás hatásaira való szemléletformálással csökkenthetők annak negatív szociális hatásai	Klímaváltozás hatásaira való felkészületlenségből eredő növekvő halálozási arány
	Klímaváltozás hatásaira való felkészületlenség			

	TÁRSADALOM			
	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
KÖZOKTATÁS, KÖZNEVELÉS, ISKOLÁN KÍVÜLI OKTATÁS	Viszonylag sűrű óvodai ellátó hálózat	Az iskolai oktatás színvonalában mutatkozó jelentős különbségek, egyes településeken zsúfoltság	A megye oktatási intézményeinek bővítése, minőségének javításával a helyben tanulók számának növekedése, az ingázással töltött idő csökkenése következhet be	Nyílik az olló a kereslet és szolgáltatott képzések között
	Viszonylag sűrű iskolahálózat	Hiányos, a kereslettel nem összehangolt pontszerűen szervezett, népszerűtlen szakképzés	A fővárosi specializált oktatási intézmények és felsőoktatási intézmények in- tézmények tágabb iskola- választási lehetőségeket teremtenek	Romlik az iskolai oktatás színvonala, a gyermekek csak jelentős iskolán kívüli idő-és anyagi ráfordítások mellett tudnak versenyképes tudásra szert tenni
	Felnőttképzés, felzárkóztató programok a szakképzésben	Iskolai infrastruktúra minősége elmarad a kívánatostól	A digitális oktatás megjele- nése, hétköznapivá válása javítja a diákok készségeit	A felnőttképzés nem igazodik a piaci kereslethez, igényekhez
		Tanulásban akadályozott, sérült gyermekek felzárkóztatását célzó oktatási programok, iskolák, iskolán kívüli tevékenységek hiánya		A bármilyen okból hátrányos helyzetű gyermekek lemaradása konzer- válódik az elégtelen ellátás miatt
		Az erőforrások szétap- róztak, iskolacentru- mok nem alakultak ki		A járványhelyzet elhúzó- dása és visszatérése csökkentheti az oktatás eredményességét
	Rugalmatlanság az ok- tatásban (fogadókész- ség és kínálat)		A tanári pálya népszerű- ségvesztése lokálisan mi- nőségi és mennyiségi ka- pacitáshiányt eredmé- nyezhet	
	A hálózatos feladatel- látás hiányzik			
FELSŐOKTATÁS	Színvonalas felsőok- tatási intézmények elérhetősége a me- gyében	A felsőoktatási kínálat a fővárosban összpont- osul, kevés a helyi egyetemek megyére kisugárzó hatása	Pázmány Péter Katolikus Egyetem helyett más felső- oktatási intézmény régióba csábítása	
			Új, a régió gazdaságának szükségleteihez alkalmaz- kodó képzések indítása, fenntartása	
EGÉSZSÉGÜGY	Viszonylag teljes helyi egészségügyi el- látórendszer	Mentők átlagos kierre- zési ideje elmarad a kí- vánatostól	Digitális orvoslás és távdi- agnosztika kínálta lehetőségek csökkentik a házi- orvosok leterheltségét	Az egészségügyi intéz- ményi infrastruktúra nem kerül megújításra
	Kórházi ellátás elér- hetősége adott	Kórházak egyes osztá- lyai túlszűfoltak, a kór- házak épületei elavultak, az ellátás színvo- nala nem megfelelő	A megye kórházai a kor kö- vetelményeinek megfele- lően megújításra kerülnek	Az orvosok és a szaksze- mélyzet száma tovább csökken a nagy beteg- szám és a rossz munka- feltételek miatt
		Túlterhelt háziorvosi ellátórendszer, a szak- rendelők nem minden településről érhetőek el elvárható időn belül, sok esetben rendkívül sokat kell vizsgálati időpontra várni	A túlterhelt körzetekben új háziorvosi praxisok létesül- nek, a leginkább szükséges szakrendelések elérhetősége és száma bő- vül	Tovább nő az ellátáshoz jutás időtartama, és tér- ben sem áll mindenhol rendelkezésre megfelelő színvonalú szakellátás
	Nehezen átlátható beteg utak			Az éghajlatváltozással új betegségek megjele- nése, és járványhelyze- tek kialakulása

INFRASTRUKTÚRA				
	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
VÍZ	Természetes vizekben gazdag (felszíni és felszín alatti) a térség	Előregedő vízvezeték rendszerek	Vízvisszatartás, és a hozzá kapcsolódó ökológiai gazdálkodást támogató szemlélet megerősödése	Növekvő ivóvízvesztések az öregedő rendszerek miatt.
	Az egészséges ivóvízellátás a megye egészében biztosított	Vízvisszatartás hiánya		Klímaváltozás veszélyei (ariditás, villámárvizek, árvizek) Illegális hulladéklerakás veszélyezteteti a vízbázist
SZENNYVÍZ	Kiépült közszatorna rendszer	Szennyvíz tisztítása sok helyen nem a legmagasabb fokozatú	Új technológiájú egyedi szennyvíztisztítás	Nem megfelelő szennyvízkezelés fennmaradása veszélyezteteti a felszín alatti vizeket.
		Külterületen még mindig nagy arányú az egyedi és nem szabványosított szennyvíz tárolás		Emberi felelőtlenség komoly emberi, természeti és gazdasági költségekkel járó szennyezéseket eredményez
HULLADÉKGAZDÁLKODÁS	Szervezett hulladékéleszállítás	Kicsi újrahaznosítás aránya, égetés dominál	Már lerakott szemét újrahaznosítása	Hulladék mennyiségének növekedése
	Nagy hulladékhasznosítási kapacitások (átalakító, válogató)	Kicsi az újrafelhasználás aránya	Újrahaznosítás elősegítése	Új hulladékfajták megjelenése
	Szelektív hulladékgyűjtés terjedése	Helyi vállalkozások nem felkészültek a körforgásos gazdaságra való átállásra, új szabványok bevezetésére	Vállalkozások folyamatainak újragondolása, technológiájuk módosítása a körforgásos gazdaság elveinek megfelelően	Továbbra is magas marad a környezet iránt közömbös lakosság aránya
	Koncentrált, modern lerakók kiépültek	Magas a deponálással ártalmatlanított hulladék aránya	Illegális lerakók megszüntetése	
		Nem megfelelően megoldott, nem mindenki számára egyaránt hozzáférhető szelektív gyűjtés	Hulladék átvétel rendjének, díjainak újragondolása	
		Nagy mennyiségű illegális hulladéklerakás		
ENERGIA	Szigorúbb környezetvédelmi normák	Megújuló energiák felhasználása alacsony szintű	A napenergia hasznosítás hatékonyságának javulásával jelentős potenciál a napenergia hasznosításában	Hálózati, terhelési problémák fokozódása a megújuló kapacitások bővülésével
		A szegénységgel sújtott településeken a hulladéktüzelés terjedése	Háztartási méretű kiserőművek elterjedése	A gyors lakossági betelepülést egyes agglomerációs településeken már nem tudja kiszolgálni a kisebb igényekre kiépített hálózat
		Épületállomány jelentős része még mindig pazarló, elavult	Jelentős potenciál a földhőben	

INFRASTRUKTÚRA				
	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
ZÖLDINFRASTRUKTÚRA	Jelentős nemzetközi és hazai természetvédelemi területek, magas biodiverzitás, magas ökoszisztéma javak	Az urbánus területek alacsony zöldfelületi aránnyal, rossz ellátottsággal, hiányzó funkciók rendelkeznek	Nemzetközi kötelezettségvállalás a biodiverzitás megőrzésére	védett területek pusztulása (biodiverzitás csökkenése túlhasználat, elépités, illegális hulladék, klímaváltozás miatt)
	Önkormányzati szerepvállalás, és az önkéntes társadalmi szerepvállalás is erősödik	Egyenetlen használat Alacsony környezeti kultúra	Társadalmi szerepvállalás hajlandóságának érvényesítése	Túlterhelés veszélye
	Magas az egy főre eső zöldfelület	Hiányos, vagy hiányzó fenntartás.	Turizmus erősödése	Klímaváltozás következtében elsivatagosodás
	Pályázati lehetőségek a fejlesztésre, a fenntartáshoz szükséges eszközök beszerzésére	Támogatás hiánya	Támogatási rendszer kiaknázása	Élhetőségi szempontokat felülírják a gazdasági szempontok, elvándorlás
	Ismert, bevált nemzetközi gyakorlat	Jogi eszközrendszer gyengesége	Szemléletformálás, felelős állampolgári viselkedés, élhetőbb környezet	következmények nélkül maradó károsítások (rongálás, illegális hulladék, túlhasználat, stb.)
	Meglévő szakmai tudás, erős nemzetközi kapcsolatok	Kihasználatlan szakmai tudás	Új módszerek, technikai lehetőségek, növekvő ökoszisztéma szolgáltatás	Szakértelem nélküli tevékenységgel csökken a biodiverzitás, csökken az ökoszisztéma szolgáltatás

14.2. A fejlesztés lehetséges irányai

A jelen fejezet célja, hogy a helyzetfeltárás és a SWOT alapján javaslatot tegyen a fejlesztés lehetséges irányaira, amely a jövőkép meghatározását és az abban foglaltakkal való összevetések alapján a célrendszer kidolgozásának alapjául is szolgálhat.

Pest megye számára kiemelt jelentőséggel bír az, hogy egyes térségeinek fejlődése a helyi adottságok lehető legteljesebb kihasználásán alapuljon – lehetővé téve a rendelkezésre álló emberi és természeti erőforrások lehető leghatékonyabb felhasználását, a helyi értéken és az itt élő emberek kreativitásán alapuló teljesítmények kibontakoztatását.

A területfejlesztés feladata a térség kiegyensúlyozott, versenyképes, innovatív fejlesztése a megye társadalmi egésze jólétének növekedése érdekében.

Ezen belül a fejlesztés fő irányai a következők:

- Több lábbon álló gazdaságfejlesztés, a hangsúlyt a fenntarthatóságra és az innovációra helyezve,
- Tőkevonzó képesség javítása;
- Belső térségi kapcsolatok erősítése;
- Pólusfejlesztés, a megye kisvárosainak fenntartható fejlesztése
- Hálózatok és klaszterek, vállalkozói együttműködések kialakítása és erősítése;
- Helyi gazdaság és KKV-k fejlesztése;
- A szolgáltatói környezet javítása;

A koncepció a helyi, belső adottságok előtérbe helyezésére és arra alapuló fejlesztések megvalósítására koncentrál

A fejlődésnek az egész társadalmat áthatóan szükséges megtörténnie

- Az energiahatékonyság javítása;
- Hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatása;
- A tudás-ipar, high-tech iparágak, a magas hozzáadott értéket előállító innovatív tevékenységek ösztönzése;
- A túlzott főváros központúság mérséklése;
- Az ingázás és annak gazdasági, társadalmi, környezeti terheinek csökkentése;
- Az infrastrukturális ellátottság javítása és a hálózatok ésszerűsítése az agglomerációs közösségi közlekedés terén;
- P+R, B+R parkolók építése;
- A hiányzó települési és haránt irányú összekötő utak megépítése, a leromlott utak felújítása;
- MO körgyűrű befejezése;
- Kerékpárút hálózat fejlesztése;
- Felszíni vízvezető és vízvisszatartó rendszerek megépítése;
- Települési zöldfelületek megőrzése, növelése, minőségi fejlesztése,
- A hulladékgazdálkodás magasabb szintre emelése, illegális hulladéklerakók felszámolása, lakossági hulladékudvarok létesítése; a humánerőforrások fejlesztése;
- Az oktatási-, egészségügyi és szociális ellátások minőségének javítása;
- A leszakadó társadalmi rétegek újra integrálása a társadalomba;
- A köznevelési intézményhálózat racionalizációja, fejlesztése, infrastruktúra fejlesztése az oktatás, a gyermekvédelem, az élethosszig tartó tanulás területén;
- Egészséges életmódra nevelés;
- A szakképzésben a piaci igények figyelembevétele;
- A kulturális intézmények szerepének erősítése, az egyenlő hozzáférés biztosítása

Kiemelt feladatnak tekinthető, hogy az innováció ne elszigetelt vállalatok, egyetemi kutatóközösségek, vállalkozások tevékenysége legyen – hanem a társadalom széles körének alapvető törekvése arra, hogy új megoldásokat találjon gazdasági, tudományos, vagy társadalmi kérdésekre. A fejlődés megalapozottságát csak a helyi kreativitás, a szolgáltató szektor innovációja, vagy a közszféra megújulása biztosíthatja, ezért az innováció nem korlátozódhat a technológiai, illetve K+F tevékenységen alapuló megoldásokra. Az innováció befektetést jelent – befektetést az immateriális javakba, továbbá olyan vezetési ismereteket, stratégiát, vállalati kultúrát, valamint támogatói környezetet, amely biztosítja a ráfordítások megtérülését, az eredmények széleskörű alkalmazását.

Ugyancsak fontos terület a vállalkozásfejlesztés. A nemzetközi és a hazai piacra termelő, szolgáltató, és különösen a hazai és a külföldi tulajdonban álló vállalkozások teljesítménye közötti igen jelentős különbség továbbra is akut problémát jelent, és az egyik fő oka annak, hogy az egy főre jutó GDP tekintetében Pest megye alig haladja meg az Európai Unió átlagos szintjének 50%-át – azaz egyértelmű és jelentős mértékű a lemaradás teljesítményben, jövedelemben, életminőségben egyaránt.

A Pest megyei vállalkozások döntő többségéről nem mondható el, hogy áttörés következett volna be teljesítményükben, kutatásfejlesztési aktivitásukban, kapcsolatrendszerükben, piaci orientációjukban. Jelentős az elmaradás a rendelkezésre álló fizikai állótöke értékében, valamint a materiális és az immateriális javak

A megyei KKV-k fejlesztését előtérbe kell helyezni

beszerzésére fordított forrásokban. Különösen ez utóbbi – a felnőttképzésre, szakképzésre költött összegek, a felnőttképzésben résztvevő lakosság száma, valamint a szervezetfejlesztéshez felhasználható pályázati források felhasználása – alapján vélelmezhető, hogy a vállalkozások tágabban értelmezett befektetései – amelyek a munkatermelékenységet, illetve a kistérségek és az adott ágazatok hatékonyságát érdemben növelhetnék – messze elmaradnak attól, ami áttörést eredményezhetne innovációban, növekedésben, foglalkoztatásban. További vizsgálatra szorul, hogy a kreatív ipar, valamint az annak bázisát jelentő oktatási és kulturális szolgáltatások széles körében milyen mértékben megalapozott a nemzetközi orientáció.

Igen jelentős a különbség az egyes térségek fejlettségében, gazdasági teljesítményében és jövedelemtermelő képességében – integritásában. Néhány éve az Ipoly-mente volt az egyetlen Pest megyei térség, ahol a népesség összetételét (korosztályok, képzettség, aktivitás) tekintve kifejezett krízishelyzetről beszélhetünk. Jelenleg már Nagykáta kistérsége is hasonló gondokkal néz szembe. A legtöbb térségben kihívást jelent a klaszterek, hálózatok, valamint a verseny- és a közsféra közötti partnerség megteremtése. A helyzetértékelés során megállapítást nyert például, hogy a vállalkozások közötti kapcsolatok említettsége meghaladja a várakozásokat, de kérdés, hogy a valódi stratégiai partnerségek aránya és értéke hogyan értékelhető nemzetközi összehasonlításban.

Pest megye agglomerációtól távolabb eső térségei leszakadóban

Komoly problémát jelent Pest megye vállalkozásai számára a munkaerőhiány, ez részben minőségi, részben mennyiségi hiányt jelent. Míg az előző időszakban a vállalkozások többsége a legnagyobb problémának a tőkehiányt, fejlesztési források hiányát jelezte, mára ennek helyébe a munkaerőhiány lépett. Határozott intézkedéseket kell tenni, összefogva a vállalkozásokkal a szakképzés modernizálására és a piaci igényekhez igazítására, mert ma ez jelenti a legnagyobb gátat a vállalkozások fejlesztése, az általuk végzett tevékenységek hatékonyságának és jövedelmezőségének, versenyképességének javítása terén.

Pest megye különleges adottságokkal rendelkezik; de ez nem feledtetheti azt, amit a LEADER csoportok tapasztalata is visszaigazolt, hogy a megye strukturális problémákkal terhelt, különösen a helyi gazdaság, a „földre alapozható” tevékenységek, és általában a kis és közepes méretű vállalkozások tekintetében. A megye több kistérsége a kiütkeresés állapotában van; újra kell gondolni az Ipoly-mente, valamint a Ráckevei-Duna rekreációs és üdülő övezetének működését és pozicionálását, továbbá életképes üzleti modellt kell teremteni a turizmus egyes szegmenseiben (lovasturizmus, kastélyok használata, egészségturizmus, fürdőturizmus, vízi turizmus). Figyelmeztető jel, hogy Aszód és Nagykáta kistérségének lemaradása megkezdődött. A térségi fejlődés tehát nem visszafordíthatatlan, még Budapest közelsége, vagy az igen kedvezőnek tűnő adottságok ellenére sem. A sztráda ugyanis nem csak összekapcsol, de át is vezetheti a „forgalmat” – az értékteremtő kapcsolatokat –, ezért a növekedés és a gyarapodás korántsem szükségszerű, még Pest megye kifejezetten kedvező elhelyezkedésű településein sem.

14.3. Pest megye jövőképe

Ahhoz, hogy a megye saját stratégiai céljait megfogalmazhassa, tisztán kell látni a **távlati célt**; azaz, hogy milyenné kíván válni Pest megye hosszú távon. A **fejlesztési stratégia a hosszú távú cél eléréséhez vezető utakat, részcélokat jelöl ki, valamint középtávra fogalmaz meg feladatokat.**

Pest megye 2030-as jövőképét az alábbiak szerint fogalmaztuk meg, figyelembe véve a helyzetfeltárás eredményeit, építve a tervezés során a partnereinkkel folytatott egyeztetések eredményeire:

- Pest megye – mint a metropoliszrégió része –, de ugyanakkor önálló tervezési-statisztikai régió- a Duna Régió és a Kárpát-medence meghatározó csomópontja, szolgáltató központja, amelynek versenyképessége a földrajzi elhelyezkedésén, valamint sokszínű, innovatív üzleti környezet nyújtotta megkülönböztető erőn alapszik. A térségi ökoszisztéma fontos szereplői a nemzetközi, multinacionális vállalatok, a hazai tulajdonú nagyvállalatok, az exportorientált kis és közepes méretű vállalkozások, az egyetemek és a támogató intézményi környezet. Az egyedi üzleti és partnerségi kapcsolatrendszer, az üzleti és tudásszolgáltatások koncentrált és széleskörű kínálata fejlett regionális innovációs rendszert hoz létre, amely szorosan és sokrétűen kapcsolódik a megye fejlett kulturális és közösségi életéhez.
- Pest megye önálló tervezési statisztikai régió, de Budapesttel egy fejlesztési térséget alkot. A megye és a főváros együttműködése érdekegyeztetésen alapuló, célja az ésszerű munkamegosztás, nem egymás rovására, hanem a kölcsönös előnyök alapján. Pest megye nem kiszolgálója Budapestnek és nem kiszolgáltatott, hanem együtt fejlődő térség.
- A megye ez által képes a központi helyzetéből fakadó előnyöket maximálisan kihasználni, a területén működő vállalkozások számára vonzó befektetői környezetet, az itt élő emberek számára egészséges és inspiráló lakókörnyezetet, magas színvonalú szolgáltatásokat, kiegyensúlyozott, természet-közeli társadalmi-gazdasági hátteret biztosít.

GAZDASÁG

- A megye gazdasága több lábon áll. A hagyományos ipari tevékenységek mellett a hangsúly a magas hozzáadott értékű, innovatív tevékenységekre, a kreatív iparra, a szolgáltatásokra és a turizmusra helyeződött.
- A tudatos befektetés-ösztönző politika hatására a megyében jelentős működő-tőke befektetések valósultak meg a gyógyszeriparban, a műszeriparban, az IKT szektorban, a gépgyártásban, a biotechnológia és a zöldipar területén, a kreatív iparban. A megye ipari-technológiai parkjai a nemzetközi befektetések kiemelt célpontjai, ahol a tudásintenzív, magas technológiai színvonalú tevékenységek kerülnek előtérbe
- A szolgáltatások aránya a gazdaságban meghatározó, kiemelkedő a fejlett üzleti szolgáltatások, a logisztikai szolgáltatások, az ingatlanforgalmazási és hasznosítási területeken.
- A megye mezőgazdasága és élelmiszeripara is magára talált az elmúlt két évtizedben, a mezőgazdasági termelés az egyes tájegységek termőhelyi adottságaira és termelési tapasztalataira, hagyományaira építve fejlődik. A mennyiségi termelés helyett a minőségi, magas hozzáadott értékű- és feldolgozottsági fokú, egészséges élelmiszerek előállítására került a fókuszba. Budapest és a megye élelmiszer szükségleteit jelentős mértékben a helyi gazdaságok elégítik ki, ezzel egy időben óriási az igény az export piacokon is a kiváló minőségű megyei termékek, a megyében előállított hungarikumok iránt. A megye Budapesthez közeli, az agglomerációs övezetbe tartozó településein gazdálkodó agrár- és élelmiszeripari termelői is

ugyanolyan lehetőségeket kapnak a vidékfejlesztési támogatási rendszerben, mint a távolabbi települések, ezzel versenyhátrányuk csökkent, és megfelelő színvonalon tudják kiszolgálni a térségi igényeket.

- Jelentősen megerősödött a megye helyi gazdaságának, a magyar tulajdonú kis- és középvállalkozásoknak a szerepe a hozzáadott érték termelésében. A megyei kkv-k egy része szervesen integrálódott beszállítóként a nemzetközi vállalatok rendszerébe. Mások saját útjukat járva találták meg azokat a piaci réseket a hazai és a nemzetközi piacon, ahol kreativitásukat, rugalmasságukat kamatoztatni tudják. Az egyes megyei térségek adottságaikat a legjobban kihasználva egymástól eltérő gazdaságfejlesztési utakat jártak be, de közöttük érdemi munkamegosztás van.
- Az endogén tényezőkre épülő gazdaságfejlesztésnek, valamint a képzési rendszer piaci igényeknek megfelelő átalakításának köszönhetően a megyében mintegy százezer új munkahely teremtődött, 20 év alatt a Budapestre ingázók száma 25 %-al csökkent.
- Pest megye a szomszédos megyékkel szoros kapcsolatot tart fenn, számos közös projektet valósít meg, fejlesztési együttműködések élére áll. Ennek is köszönhetően sikerült növekedési pályára állítani a megye peremvidékeken elhelyezkedő hátrányos helyzetű térségeinek gazdaságát is.
- Pest megye adottságai kihasználásának köszönhetően kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, nem csupán Európán belül lett a térség megkerülhetetlen tényező, hanem a távol-keleti gazdaságok is sok szálon kötődnek a hozzá. A megye kiterjedt kínai kapcsolatrendszerének köszönhetően számos gazdasági együttműködés jött létre pest megyei és kínai vállalkozások között, amely segíti a technológia- és tudástranszfert, bővíti a megyei cégek külpiacra jutási lehetőségeit.
- A megye az EU-s kohéziós politika forrásait az önálló régióként történő besorolásának köszönhetően ésszerűen meg tudta osztani a fejlődésben elmaradottabb térségek felzárkóztatása és a versenyképes területek fejlesztése céljából. Az Unió és a hazai költségvetési támogatások egyaránt segítették a szűk keresztmetszetek és kapacitáshiányok feloldását, a fenntartható gazdaságfejlesztést, az innováció technológiák és megoldások elterjedését, illetve a humán erőforrások fejlesztését.
- A gazdaságban megvalósult fejlesztések többsége a piaci szereplők által lett megvalósítva, a támogatáspolitikai inkább orientáló feladatot töltött be, illetve segítette a szükséges infrastrukturális háttér megteremtésében, és a gazdaság igényeinek megfelelő, képzett humán erőforrás biztosításában.
- A megyei önkormányzat és a települési önkormányzatok is élő és napi kapcsolatban vannak a gazdasági élet meghatározó szereplőivel, azok szakmai szervezeteivel. Annak köszönhetően, hogy a megyei fejlesztési programok széles körű partnerségre épülve kerültek kidolgozásra, mind a gazdaság, mind a társadalom aktívan és konstruktívan vesz részt azok megvalósításában, hiszen a sajátjuknak érzik azt.
- A gazdaságban a tudásalapú ipar és szolgáltatás dominál. A szakemberképzés és a felsőoktatás is jól szolgálja a gazdaság igényeit. A Budapest körüli logisztikai gyűrűt Pest megye délkeleti részén új ipari övezet egészíti ki, a Ferihegyi Gazdasági Övezet, míg a Zsámbéki-medencében, a

veresegyházi és a gödöllői térségben a K+F+I kapacitásokra épülő tudás-intenzív tevékenységek bontakoztak ki.

- A Dunakanyar a folyó mindkét partján kiemelt nemzetközi turisztikai desztinációvá vált, a megye a családi-, a rekreációs-, és a konferencia turizmus kiemelt helyszíne. A megye turizmusára a sokszínűség, a sokféle lehetőség a jellemző, viszonylag koncentrált időbeni és térbeni elérhetőség mellett. A turisztikai kínálat számos eleme karnyújtásnyi közelségre van a bel- és külföldi turisták részére egyaránt. A megye korábban fejlődéstől elzárt területei felértékelődnek, a megőrzött természeti értékeknek köszönhetően kiemelt célpontjaivá válnak a vidéki életmódot választó, a nagyvárosi életbe belefáradt magyar és más európai államokból érkezőknek.

TÉRSZERKEZET

- A fővárosi metropolisztérség részeként Pest megye szerves részévé vált a Közép-Európa legmeghatározóbb fordítókorongjaként működő Kárpát-medencei erőternek. Kína világgazdasági nyitásának európai irányultságai jelentős részben Pest megyén keresztül valósulnak meg, így a nemzetközi kapcsolati háló meghatározó és megkerülhetetlen eleme.
- Az országon belüli tudatos térszervezési munka eredményeképpen Pest megye a Budapest és az első körös csapágyvárosok közötti, kisvárosok hálózatával sűrűn átszőtt tér, amely az országban egyedül rendelkezik az innovatív gazdaság szerves kifejlődéséhez szükséges „kritikus tömegű” emberi és szervezeti erőforrásokkal.
- A fenntartható városfejlesztési programok megvalósításának eredményeképpen a pest megyei kisvárosok jelentős része az infrastrukturális, intézményi és helyi gazdasági fejlesztéseknek köszönhetően minőségi életfeltételeket és kiemelkedő színvonalú szolgáltatásokat biztosítanak lakosaiknak, és a környező településeken a vonzáskörzetükben élőknek egyaránt.
- Az agglomeráció „túlépítése” megakadályozásának köszönhetően a térség mégis meg tudta tartani a természeti környezetének jelentős és értékes részét, a főváros környéki „green-belt”-et.
- Az agglomeráció képe megváltozott; a települések rendezettek, a településközpontok agoraként, kellemes találkozóhelyként működnek.
- Az önkormányzatok szigorral és nagy hozzáértéssel irányítják a településeket.
- A járásközpont-települések elsősorban közigazgatási központok, néhány esetben ez egybeesik az egyéb gazdasági, ellátásbeli központi szerepekkel is, sok esetben azonban nem.
- A területfelhasználás szigorú szabályokhoz kötött, a termőföld, a természeti értékek védelme érdekében a gazdaságfejlesztés, a lakóövezetek fejlesztése elsődlegesen csak terület rehabilitációkkal lehetséges, zöldmezős fejlesztésekre csak a megyei fejlesztési és rendezési tervekben kijelölt területeken van lehetőség, a barnamezős területek fejlesztése minden vonatkozásban előnyt élvez

- A spontán szuburbanizációt tervezett, koordinált térségfejlesztés váltja fel, az EU elveknek megfelelően, partnerségi, szolidaritási alapon, érdekegyeztetéssel.
- A tájsebeket begyógyították, a természeti környezet gondozott, nem szemetes, a parlagokat az EU vidékfejlesztési támogatásainak köszönhetően az agglomerációban is újra művelik. A gyomfajokkal fertőzött területek megtisztultak, újra művelés alá lettek vonva, vagy a tájegységre jellemző borítja újra a gyepek és legelőterületeket.
- Kiemelten fontos a természeti és épített környezet – kultúrtáj, épített örökség, régészeti- és műemlékek – védelme, megőrzése, fejlesztése, tovább örökítése. A megőrzött múlt nélkül nincs tartós jövő.

TÁRSADALOM

- A megye minden térségében, hasonló színvonalon biztosítottak az életfeltételek, az életszínvonal kiegyenlített a megyén belül.
- A családi értékek előtérbe helyezésének, a gazdasági helyzet javulásának és a családtámogatási rendszernek köszönhetően a fiatalok gyermekvállalási kedve megnőtt, ugyanakkor csökkent a válások száma.
- A megye kulturális élete gazdag, színes, az itt élő nemzetiségek ápolják hagyományait és anyaországi kapcsolataikat.
- A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, kiemelten a roma nemzetiség felzárkóztatása érdemben megindult, a roma gyerekek iskolába járnak, a szülők munkalehetőséget kaptak, a munkának újra értéke és becsülete van. A telepek felszámolásra kerültek, a szociális település-rehabilitációs programok keretében minden család egészséges lakókörnyezetbe került.
- Az idősek és a szociálisan rászoruló családok, illetve a fejlett szociális ellátórendszer segítségével emberhez méltó módon élnek életüket.
- A lakosság egészségi állapot terén felzárkózott a fejlett európai országokban jellemző értékekhez. A hangsúly az egészséges életmódra nevelésre helyeződött, az egészség megtartására, a tömegsport soha nem látott méreteket öltött.
- A közszolgáltatások, az egészségügyi ellátás területi alapon és hierarchikus rendben szerveződnek, az ezekhez való hozzáférés mindenki számára magas minőségben a lakóhely közelében biztosított. Mind az alap- mind az egészségügyi szakellátás megújult és könnyen, átlátható módon elérhetővé vált a megye valamennyi lakosa számára a jelentős fejlesztéseknek köszönhetően. A digitalizáció és az informatikai fejlesztések megteremtették a lehetőségét a távgyógyításnak, távfelügyeletnek és minimálisra csökkentették a felesleges, informatikai úton keresztül is megoldható orvoslátogatások számát.
- Az atipikus foglalkoztatási formáknak, elsősorban a távmunkának és a részmunkaidős foglalkoztatásnak köszönhetően a korábban a munka világából kiszoruló nők, fogyatékkal élők, megváltozott munkaképességűek, nyugdíjas korúak is hasznos tagjai a megye gazdaságának is, ezzel az inaktívok száma jelentősen csökkent, a gazdaság pedig komoly emberi erőforrásokra tett szert.

- A 2020-as Covid járvány által kényszerűségből bevezetett otthoni munkavégzés hozzájárult ahhoz, hogy számos tevékenység, munkahely és munkakör esetében kiderült, hogy ugyanolyan hatékonysággal elvégezhetőek a feladatok otthonról, mint a munkahelyen. Ez óriási erőforrásokat szabadított fel a társadalomban, ugyanakkor jelentősen csökkentette a munkába járáshoz kapcsolódó költségeket, környezeti terhelést.
- A lakosság iskolázottabb, a megye minden térségében kiegyenlített színvonalú oktatás folyik a jól felszerelt intézményekben. Minden településen van bölcsőde, ezzel lehetővé téve a fiatal édesanyák munkavállalását is. A fiatalok környezettudatos és szociálisan érzékeny magatartásformát sajátítottak el az óvodától kezdve, s az erkölcsi nevelés ugyanúgy része a tanrendnek, mint az általános műveltség és a szakmai ismeretek megszerzése.
- A megye minden településén jó a közbiztonság, a polgárőrség és a rendőrség együttes erőfeszítéseinek és a közérkölc javulásának köszönhetően.
- Mindezeknek köszönhetően toleránsabb, nyugodtabb, egymásra jobban odafigyelő, fejlett morális érzékű és szakmailag is képzett emberek alkotják a megye társadalmát.

KÖZLEKEDÉS, KÖZMŰVEK

- A megyében a vasúti-, illetve elővárosi közlekedés bonyolítja a személyforgalom jelentős részét. Az utakon csökkent a zsúfoltság.
- Megépült a teljes körgyűrű, a haránt összekötő utak, a Tápió-mentéhez is megfelelő színvonalú gyorsforgalmi út vezet, a 4-es és 10-es úthoz hasonlóan. A megye forgalmát tehermentesíti, hogy az újabb európai transznacionális utak már nem centrálisan vannak vezetve, azaz nem Budapesten és csak részben a megyén haladnak át. Az M8-as transzverzális út és a vasúti forgalmi terhelést csökkentő VO körgyűrű kiépült és jelentősen tehermentesíti a központi térségek forgalmát.
- Ennek, illetve az elővárosi közlekedés összehangolt fejlesztésének köszönhetően a fővárost a megye bármely pontjáról 30 percen belül el lehet érni, akár közösségi, akár egyéni közlekedési módok igénybevételével.
- A településeken kerékpár tárolókkal, pihenőkkel, kerékpár kölcsönzőkkel is ellátott jól kiépített kerékpárút hálózatnak köszönhetően a megye lakosságának jelentős hányada használja a kerékpárt napi közlekedési eszközként. Megépültek az összefüggő kerékpárutak Budapest és a környező pest megyei agglomerációs települések között, ezek egyaránt szolgálják a munkába járást és rekreációs, sport és turisztikai célokat.
- A közösségi közlekedés szervezése összehangolt, a járműpark és a kiszolgáló létesítmények utas- és környezetbarát módon megújultak, az egyéni és a közösségi közlekedés összekapcsolódásához jól kiépített, őrzött P+R rendszer áll rendelkezésre az agglomeráció minden érintett településén és megfelelő kapacitásokkal.
- Megépült Vácnál a Duna híd és az M2-es autópálya is elérte az országhatárt

- A Liszt Ferenc repülőtérre épülő Ferihegyi gazdasági övezet az agglomeráció egyik legpezsgőbb, legnagyobb kapcsolatrendszerrel bíró vállalkozási övezete. Olyan csomópont, amelyen keresztül a térség a globális gazdaság egészével virágzó kapcsolatot tart fenn.
- A járáson, nagyobb településeken belüli tömegközlekedés is megoldott, elsősorban helyi buszjáratoknak köszönhetően.
- A települések közötti összekötő utak felújításra kerültek, a hiányzó haránt irányú kapcsolatok megépültek.
- A településeken belüli közutak és önkormányzati tulajdonú utak jelentős része megújult, illetve megépítésre került, kiemelten azok az útszakaszok, amelyek segítik a munkába járást, a gazdaságfejlesztést, a nagyforgalmú intézmények elérését, valamint a települési gyűjtő- és elkerülő utak.
- A vízgazdálkodás stratégiai területként történő kezelésének köszönhetően az ivóvízbázisok, illetve a közműcégek kivétel nélkül hazai tulajdonban és megfelelő szakmai kezelésben vannak. A települési közműhálózatok jelentős része megújult, ezzel jelentős minőségi javulás állt be a szolgáltatások terén, ugyanakkor költséghatékonyabb és fenntarthatóbb, takarékosabb lett a működtetés. Mind a lakossági, mind a közületi fogyasztók környezettudatosan és takarékosan bánnak a vízkészletekkel.
- A megye teljes területén megoldott a felszíni vízvezetés, a csapadékvíz tartalékolás közösségi- és családi szinten is támogatott tevékenység. A klímaváltozásból eredő hirtelen lezúduló csapadékvíz a rendszerszemléletű fejlesztésnek és a vízvisszatartási technikák széleskörű alkalmazásának köszönhetően nem okoz károkat az épített és a természeti környezetben, sőt az így keletkezett víz jelentős része hasznosításra kerül.
- Minden településen megvalósult a szelektív hulladékgyűjtés. A hulladéklerakás, kezelés és feldolgozás megoldódott, a lerakókba csak a feldolgozásra alkalmatlan anyagok kerülnek. A fém-, üveg-, papír és műanyag hulladékok a körforgásos gazdaság térnyerésének köszönhetően 90%-ban újrahasznosításra kerülnek. A veszélyes hulladékok ingyenes elhelyezése a lakosság számára minden településen biztosított a hulladékudvarokban. Az illegális hulladéklerakók a megye teljes területén felszámolásra kerültek.
- A megye csaknem minden településén megoldott a szennyvízvezetés és a magas technológiai szintű szennyvízkezelés. A kapacitások kiépülésével párhuzamosan a lakások rákötései is megvalósultak, a korábbi, környezet-szennyező megoldások mindenhol fel lettek számolva.
- A megye valamennyi lakó- és középülete energetikai auditnak lett alávetve, melynek részeként korszerűsítési javaslatok is készültek. Az épületek 50 %-ánál a munkák el lettek végezve, igénybe véve az uniós forrásokat is.
- A megújuló energiák részaránya a megyében elérte a 21 %-ot a bruttó végsőenergia-felhasználáson belül, kiemelt hangsúly lett fektetve a napenergia, illetve a termál energia hasznosítására a megye déli és keleti térségeiben. A szennyvíztisztító, valamint a hulladék lerakó telepek biogáz hasznosító rendszerei szintén hozzájárulnak a megye energiaellátásához.

A gázzal el nem látott településeken tért hódítottak a hőszivattyús fűtés-rendszerek.

- Az infokommunikációs hálózatok a megye teljes területén kiépültek és olcsón, mindenki számára hozzáférhetőek. A közszolgáltatások széles körének digitális úton történő elérése jelentős erőforrásokat takarít meg a közsférában és a lakosságnál, a vállalkozóknál egyaránt.
- A megye városai valódi térségi központként működnek mind gazdaságuk, mind az általuk nyújtott lakossági és közszolgáltatások tekintetében.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra	Pest megye helyzete az országban néhány kiemelt mutató alapján	7
2. ábra	Pest megye kapcsolatai az európai térben.....	15
3. ábra	Bruttó hazai termék (gdp) folyó áron, 2018 [ezer ft]	18
4. ábra	Egy főre jutó gdp (folyó áron), 2013-2018 [ezer ft]	19
5. ábra	Beruházások teljesítményértéke anyagi-műszaki összetétel szerint (előzetes adat), 2018 [millió ft]	19
6. ábra	Az egy állandó lakosra jutó gdp és beruházás összefüggése,2018 [ezer ft].....	20
7. ábra	Az egy lakosra jutó külföldi közvetlen működő tőkebefektetések értéke, 2018 [millió ft].....	20
8. ábra	Külföldi érdekeltségű vállalkozások és azok megoszlása a külföldi tulajdon mértéke szerint, 2017	21
9. ábra	A működő vállalkozások számának változása, 2014-2018	21
10. ábra	Gyors növekedésű vállalkozások száma megynként, 2018	22
11. ábra	Egy vállalkozásra jutó átlagos árbevétel változása pest megyében a vállalkozás mérete szerint, 2013-2018.....	22
12. ábra	Budapest helyzete a regionális innovációs eredménytábla szerint, 2019	23
13. ábra	Pest régió helyzete a regionális innovációs eredménytábla szerint, 2019.....	23
14. ábra	Pest régió jellege a regionális innovációs eredménytábla alapján, 2019.....	24
15. ábra	K+F ráfordítások nemzetgazdasági ágak szerint, 2018.....	25
16. ábra	Nyugat-dunántúl helyzete a regionális innovációs eredménytábla alapján, 2019	26
17. ábra	Az egyes nemzetgazdasági ágak hozzájárulása a megyei bruttó hozzáadott értékhez, 2018	28
18. ábra	Pest megye hozzájárulása az egyes nemzetgazdasági ágak, ágcsoportok összes bruttó hozzáadott értékhez, 2018.....	28
19. ábra	Az alkalmazásban állók átlagos állományi létszáma nemzetgazdasági áganként és a megyében alkalmazásban állók hozzájárulása az ágazat teljes foglalkoztatásához, 2019	29
20. ábra	Pest megyei beruházások nemzetgazdasági ágak szerint, az ágazat összes beruházásainak arányában, 2018.....	29
21. ábra	A gazdasági szervezetek beruházásainak értéke a beruházás tárgya és gazdasági ágak szerint, 2019.	30
22. ábra	Közép- és nagyvállalkozások aránya az összes működő vállalkozáson belül, 2018.....	31
23. ábra	Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2018.....	31
24. ábra	Egy alkalmazásban állóra jutó nettó árbevétel a vállalkozás főtevékenysége szerint (millió ft), 2018	32
25. ábra	Ezer működő vállalkozásra jutó nagy növekedésű vállalkozás száma, 2018.....	32
26. ábra	Külföldi közvetlen működő tőkebefektetések megoszlása kiemelt nemzetgazdasági ágak szerint, 2018	33

27. ábra	A magyar régiók élelmiszerfogyasztásának értéke termékcsoportok szerinti bontásban [milliárd ft], 2018.....	35
28. ábra	A mezőgazdaság részesedése a bruttó hazai termékből 2000-2018	36
29. ábra	Mezőgazdasági kibocsátás az előállított termékcsoportok szerint, 2018	36
30. ábra	Gazdaságok megoszlása termelési ágak szerint, 2016	37
31. ábra	A mezőgazdaságban foglalkoztatottak számának változása (2008=100%), 2008-2019	37
32. ábra	A földterület művelési ágak szerinti megoszlása, 2019. június 1.	38
33. ábra	Fontosabb szántóföldi növények termésátlaga, a termőterület sorrendjében, 2019	38
34. ábra	Gyümölcsfélék termésátlagai a termőterület nagysága szerinti sorrendben, 2019	39
35. ábra	Fontosabb zöldségfélék termésátlagai a megtermelt mennyiség sorrendjében, 2019	39
36. ábra	Szarvasmarha állomány változása, 2000-2019.....	40
37. ábra	Sertés állomány változása, 2000-2019	40
38. ábra	Baromfi állomány pest megyében, 2019. december	40
39. ábra	Agglomerációs települések gazdaságainak hozzájárulása a megye termőterületéhez (%), 2010	41
40. ábra	Agglomerációs települések gazdaságainak hozzájárulása a megye állatállományához (%), 2010	42
41. ábra	Működő mezőgazdasági társas vállalkozások számának alakulása (2011=100,0%), 2011-2018	43
42. ábra	Pest megyében működő ipari vállalkozások száma ágazati bontásban, létszám kategóriák szerint, 2018	44
43. ábra	Az egyes ipari ágazatokban alkalmazásban állók hozzájárulása az ipar teljes alkalmazotti létszámához, 2019.....	44
44. ábra	Ipari termelés értéke telephely szerinti bontásban (milliárd ft), 2019	45
45. ábra	Pest megyei székhelyű ipar termelése ágazatonkénti bontásban (milliárd ft), 2019.....	46
46. ábra	A megyei székhelyű ipar* értékesítésének megoszlása az értékesítés piaca szerint, 2019.	46
47. ábra	A megyei székhelyű ipar* értékesítésének megoszlása az értékesítés piaca és ágazatok szerint, 2019	47
48. ábra	Építőipari termelés gdp-n belüli részarányának változása, 2000-2019.....	47
49. ábra	A pest megyei vállalkozások által végzett építési-szerelési tevékenység értéke (millió ft) .	48
50. ábra	Működő építőipari vállalkozások számának változása (2014=100,0%), 2014-2018	48
51. ábra	Működő építőipari vállalkozások megoszlása ágazatok szerint, 2018	49
52. ábra	Nagy növekedésű vállalkozások számának változása (2014=100%), 2014-2018	49
53. ábra	Az alkalmazásban állók számának változása az építőipari ágazatok szerint, 2008-2019	50
54. ábra	Kereskedelmi szálláshelyek férőhelykapacitása, 2019	51
55. ábra	Férőhelykapacitás pest megye kereskedelmi szálláshelyein szállástípusonként, 2019	51
56. ábra	Szállás kapacitások pest megye járásaiban szálláshely típusok szerint, 2019.....	52
57. ábra	Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma (fő), 2019	52

58. ábra	A pest megyei kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának változása, 2009-2019	53
59. ábra	A pest megyei kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma szállástípusok szerint, 2019	53
60. ábra	Szobakihasználtság szálláshelytípusok szerint, 2019	54
61. ábra	Szezonalitás a szálloda típusú szálláshelyek szobakihasználtsági adatai alapján, 2009-2019	54
62. ábra	Szállásférőhelyek száma a megye járásaiban, 2019	55
63. ábra	Vendégéjszakák száma a pest megyei járások szálláshelyein, 2019	56
64. ábra	Szállásférőhelyek kihasználtsága a pest megyei járások kereskedelmi szálláshelyein, 2019	56
65. ábra	Gyógy-, termál- és élményfürdők pest megyében	60
66. ábra	A vasúti fővonalak építésének ideje	64
67. ábra	Pest megye közlekedési kapcsolatrendszere	66
68. ábra	Ezer lakosra jutó személygépkocsik száma, 2019	68
69. ábra	Vasúthálózat forgalmi térképe, 2020	69
70. ábra	A fővárosba ingázók megoszlása modalitás szerint, 2019	70
71. ábra	Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér utas- és teherforgalmának alakulása 2002-2019.....	71
72. ábra	Ezer lakosra jutó személygépkocsik száma járásonként, 2019	73
73. ábra	A kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás ágcsoport részesedése a bruttó hazai termék összértékéből, 2018	74
74. ábra	Kereskedelem, gépjárműjavítás ágba tartozó vállalkozások számának növekedése, (2013=100,0%)	74
75. ábra	Az ág részesedése a megye teljes gazdasági teljesítményéből, 2019	75
76. ábra	A kereskedelem, gépjárműjavítás ágba tartozó vállalkozások teljesítménymutatói, 2019 .	75
77. ábra	Kereskedelem, gépjárműjavítás ágba tartozó 10 fős, vagy annál nagyobb vállalkozások száma ágazatok szerint, 2019	75
78. ábra	A kereskedelem, gépjárműjavítás ágban működő vállalkozások aránya az összes vállalkozásból a megye járásaiban, 2019	76
79. ábra	Szállítás, raktározás ágba tartozó vállalkozások számának alakulása, (2013=100,0%)	76
80. ábra	Az ág részesedése a megye teljes gazdasági teljesítményéből, 2019	77
81. ábra	A szállítás raktározás ágba tartozó vállalkozások egy alkalmazásban állóra vetített teljesítménymutatói, 2019	77
82. ábra	Szállítás, raktározás ágazatainak hozzájárulása az összes vállalkozáshoz a megyei járásokban, 2019	77
83. ábra	Az információ, kommunikáció nemzetgazdasági ág hozzájárulása a bruttó hazai termékhez, 2000-2018	78
84. ábra	Az információ, kommunikáció ágba tartozó vállalkozások számának változása, (2013=100,0%)	78

85. ábra	Az információ, kommunikáció ágba tartozó vállalkozások egy alkalmazásban állóra vetített teljesítménymutatói, 2019	79
86. ábra	Az információ, kommunikáció ágazatainak hozzájárulása az összes vállalkozáshoz a megyei járásokban, 2019	79
87. ábra	Ezer lakosra jutó internet előfizetések száma, 2019	80
88. ábra	Ezer lakosra jutó internet előfizetések száma járások és a kapcsolat típusa szerint, 2019	80
89. ábra	Magyarország optikai gerinchálózata, 2017	81
90. ábra	Működő és tervezett ipari, kereskedelmi, logisztikai és technológiai parkok pest megyében, 2020	86
91. ábra	Budapest funkcionális várostérsége	89
92. ábra	Az agglomerációban működő vállalkozások részaránya a megyén belül méretkategóriák szerint, 2018	89
93. ábra	Népességváltozás az agglomerációban, 2011-2019	90
94. ábra	Járások népességváltozása és a korszerkezetet jellemző öregedési index kapcsolata, 2019	91
95. ábra	Járások pozíciója a működő vállalkozások és az adóköteles jövedelem szerint, 2018	92
96. ábra	Járások pozíciója a helyi iparüzési adó és az adóköteles jövedelem szerint, 2018	93
97. ábra	Helyi akciócsoportok pest megyében, 2020	101
98. ábra	A 15-64 éves korúakra számított gazdasági aktivitási arány változása, 2001-2019	108
99. ábra	Gazdasági aktivitási arány változása a 15-64 éves korosztályban, 2001 és 2019 között ...	108
100. ábra	15 éves és idősebb gazdaságilag aktív népesség iskolázottsága, 2016	109
101. ábra	Munkanélküliségi ráta alakulása a 15-74 éves korosztályban, 2000 és-2019 között	109
102. ábra	Munkaerőpiaci tartalékok alakulása a 15-74 éves korosztály aktivitása alapján, 2019	110
103. ábra	Az egy munkaóra jutó munkatermelékenység az eu-27 átlagához képest (eu27=100,0%), 2019	111
104. ábra	15-74 éves foglalkoztatottak iskolai végzettsége megyénként, 2019	112
105. ábra	Foglalkoztatási szekezet budapesten, pest megyében és országosan 2019	112
106. ábra	Alkalmazásban állók megoszlása gazdasági ágak szerint, 2019	113
107. ábra	Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete fizikai és szellemi állománycsoportok szerinti bontásban, 2019 [Ft]	113
108. ábra	Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó havi átlagkeresete Budapesten a pest megyei átlagkeresetekhez viszonyítva ágazonként [Pest megye=100,0%], 2019	114
109. ábra	A 15–74 éves foglalkoztatottak a munkába jutás időtartama (kitérők nélküli, egyirányú, átlagos idő) szerint a foglalkoztatottak arányában (%), 2019	115
110. ábra	Munkanélküliségi és tartós munkanélküliségi ráta alakulása pest megyében, 2015-2019	116
111. ábra	15-24 évesek munkanélküliségi rátája 2015. és 2019. években	117
112. ábra	Száz munkaképes korúra jutó nyilvántartott munkanélküli, 2019	117
113. ábra	Pest megye lakónépességének alakulása (fő), 2001-2020	118

114. ábra	Pest megyei járásainak népességváltozása, 2000. és 2019.január 1. között	119
115. ábra	Pest megyei járások és a megyei jogú városok népessége, népsűrűsége, 2019.....	119
116. ábra	Lakónépesség megoszlása 5 éves korcsoportok szerint, 2020. január 1.	120
117. ábra	Öregedési index Pest megye járásaiban, 2020. január 1.....	121
118. ábra	Népesség megoszlása a legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2016.....	121
119. ábra	A népesség legmagasabb iskolai végzettsége a megfelelő korúak arányában, 2016 (Mikrocenzus).....	122
120. ábra	Természetes népességfogyás alakulása, 2001-2019.....	123
121. ábra	Élveszületések és halálozások száma pest megyében (fő), 2000-2019.....	123
122. ábra	Ezer lakosra jutó élveszületések száma, 2019.....	123
123. ábra	Ezer lakosra jutó halálozások száma, 2019	124
124. ábra	Ezer lakosra jutó élveszületés és halálozás Pest megye járásaiban, 2019	124
125. ábra	Pest megye lakónépességének és a belföldi (oda és el) vándorlás eredményeképp az utolsó öt év népességnövekményének korcsoportonkénti megoszlása.....	125
126. ábra	Belföldi vándorlás alakulása Budapest és Pest megye között, 2013-2019.....	125
127. ábra	A 2000-2019 közötti időszak teljes belföldi vándorlási egyenlege.....	126
128. ábra	Háztartások összetétele, 2016 (mikrocenzus).....	126
129. ábra	Háztartások összetétele a megye járásaiban, 2016 (mikrocenzus).....	127
130. ábra	Családok összetétele a nevelt gyermekek száma szerint, 2016 (mikrocenzus)	127
131. ábra	Családok megoszlása a családban nevelt gyermekek száma szerint, 2016 (mikrocenzus)	128
132. ábra	Egyszülős családok aránya az összes családon belül, 2016 (mikrocenzus)	128
133. ábra	Nemzeti kisebbséghez tartozók Pest megyében, 2011.....	129
134. ábra	3-5 éves gyermekek és az óvodai férőhelyek száma (fő), 2000-2019.....	130
135. ábra	100 férőhelyre jutó beírt gyermek Pest megye járásaiban, 2018	131
136. ábra	Óvodába beírt gyermekek számának alakulása járásonként, 2001-2018	131
137. ábra	Egy gyermekcsoportra jutó óvodások száma és a hátrányos helyzetű gyermekek aránya az óvodások között, 2018	132
138. ábra	Ezer óvodásra jutó sajátos nevelési igényű gyermek, 2019	132
139. ábra	Óvodai feladatellátási helyek megoszlása fenntartók szerint, 2018.....	133
140. ábra	iskoláskorú 6-13 éves állandó népesség alakulása (2000=100,0%), 2000-2019	133
141. ábra	Általános iskolai tanulók létszámának változása (2001=100,0%), 2001-2018	134
142. ábra	Osztálylétszámok és a hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolákban járások szerint, 2018.....	134
143. ábra	Ezer általános iskolai tanulóra jutó sajátos nevelési igényű gyermek, 2019.....	135
144. ábra	Sajátos nevelési igényű gyermek, 2019.....	135
145. ábra	14-17 éves korúak száma, 2000-2009	136
146. ábra	Gimnáziumi tanulók száma, 2001-2018	136

147. ábra	Osztálylétszámok és a hátrányos helyzetű tanulók aránya a szakgimnáziumokban járások szerint, 2018.....	137
148. ábra	Osztálylétszámok és a hátrányos helyzetű tanulók aránya a szakközépiskolákban járások szerint, 2018.....	137
149. ábra	Ezer szakközépiskolai tanulóra jutó sajátos nevelési igényű gyermek, 2019.....	138
150. ábra	Nappali tagozatú alap-, vagy mesterképzésben résztvevő hallgatók számának alakulása (2005=100,0%), 2005-2019	139
151. ábra	Jövedelmi szegénység és kirekesztődés, 2018.....	139
152. ábra	A háztartások egy főre jutó éves átlagos jövedelme, 2018.....	140
153. ábra	A háztartások egy főre jutó éves átlagos jövedelme jövedelmforrások szerinti bontásban, 2018	140
154. ábra	Tízezer lakosra jutó aktív korú ellátásban részesülők száma, 2000-2019	142
155. ábra	Tízezer lakosra jutó egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesülők száma, 2018.....	142
156. ábra	Tízezer lakosra jutó ápolási díjban részesültek, 2018	143
157. ábra	Ápolási díjban részesültek az ápolat kor szerinti megoszlása, 2018	143
158. ábra	Tízezer lakosra jutó települési támogatásban részesülők száma, 2018.....	144
159. ábra	Nappali ellátást nyújtó intézmények befogadóképessége, 2018.....	145
160. ábra	Nappali ellátást nyújtó intézmények kapacitáskihasználtsága, 2018	145
161. ábra	Tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó otthonok férőhelykihasználtsága, 2018.....	147
162. ábra	Tartós bentlakásos elhelyezést biztosító időotthonok kapacitáskihasználtsága, 2018....	148
163. ábra	Ezer gyermekkorúra jutó rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesített gyermek, 2018.....	150
164. ábra	Ezer megfelelő korú lakosra jutó védelembe vett kiskorú, 2018.....	150
165. ábra	Ezer 0-2 évesre jutó bölcsődei férőhelyek száma, 2019	151
166. ábra	Ezer 0-2 évesre jutó bölcsődei férőhelyek száma járásonként, 2019	151
167. ábra	Tizezer lakosra jutó nevelőszülők száma, 2019.....	153
168. ábra	Gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek száma megyék és az elhelyezés módja szerint, 2019.....	153
169. ábra	Gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek kor szerint, 2019	154
170. ábra	Születéskor várható élettartam, 2019.....	155
171. ábra	Mentők várható kiérkezési ideje, 2016	155
172. ábra	Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma, 2019.....	156
173. ábra	PEST MEGYEI KÓRHÁZI ELLÁTÁST NYÚJTÓ INTÉZMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÓ ADATAI, 2019	157
174. ábra	Ezer lakosra jutó megjelenési esetek a járóbeteg szakellátás intézményeiben, 2019.....	158
175. ábra	Egy házi orvosra és egy házi gyermekorvosra jutó lakosok száma, 2019.....	158
176. ábra	Egy házi orvosra jutó megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset), 2019.....	159

177. ábra	Egy házi gyermekorvosra jutó ellátásban megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset), 2019	159
178. ábra	Egy házi orvosra, házi gyermekorvosra jutó ellátásban megjelentek és a meglátogatottak száma járásonként, 2019.....	160
179. ábra	Egy védőnőre jutó gyermekkorúak, 2019	160
180. ábra	Pest megyei települési könyvtárak beiratkozott olvasói, 2000-2019.....	162
181. ábra	Mozitermek száma megyénként, 2019	162
182. ábra	Tízezer lakosra jutó közművelődési intézmények száma, 2019	163
183. ábra	Rendezvények átlagos látogatósza megyék szerint, 2019	163
184. ábra	Rendszeres művelődési formák résztvevői és alkotó művelődési közösségek tagjai ezer lakosra, 2019	164
185. ábra	Ivóvízhálózatba csatlakoztatott lakások aránya a teljes lakásállományhoz viszonyítva, 2019	167
186. ábra	Teljes vízkivétel nagyságának változása (2007=100,0%), 2007-2018.....	168
187. ábra	Vízkivétel a vízkivétel módja szerint, 2018.....	168
188. ábra	Termelt és szolgáltatott víz különbsége a kitermelt víz arányában (%), 2018	169
189. ábra	Vízfelhasználás fogyasztói csoportok és megyék szerint, 2018.....	169
190. ábra	Egy lakosra jutó éves háztartási vízfogyasztás (m ³), 2007 és 2018	170
191. ábra	Közüemi szennyvízgyűjtő hálózatba kapcsolt lakások aránya megyeék szerint (%), 2018.....	173
192. ábra	Közüemi szennyvízgyűjtő hálózatba kapcsolt lakások aránya járások szerint (%), 2018..	173
193. ábra	Települések száma a közüemi szennyvízgyűjtő hálózatba kapcsolt lakások aránya szerint (hisztogram), 2018.....	174
194. ábra	Tisztított szennyvíz megoszlása a tisztítás módja szerint megyénként, 2018.....	175
195. ábra	Villamosenergia fogyasztása felhasználók és megyék szerint, 2019.....	179
196. ábra	Egy lakosra jutó éves háztartási villamosenergia fogyasztás változása (2000=100,0), 2000-2018	179
197. ábra	Egy lakosra jutó éves háztartási villamosenergia fogyasztás megyék szerint (kWh), 2018	180
198. ábra	Egy lakosra jutó éves háztartási villamosenergia fogyasztás járások szerint (kWh), 2018	180
199. ábra	Földgáz felhasználás (millió m ³), 2019	181
200. ábra	Egy lakosra jutó éves háztartási gázfelhasználás (m ³), 2000-2018	181
201. ábra	Földgázfelhasználás megoszlása fogyasztók és megyék szerint, 2019.....	182
202. ábra	Földgázzal fűtő háztartások aránya az összes háztartási gázfogyasztóból, 2019.....	182
203. ábra	Szolgáltatott távhő felhasználása fogyasztók szerint, 2018	183
204. ábra	Távhőszolgáltatásba kapcsolt lakások aránya a teljes lakásállományon belül, 2018.....	184
205. ábra	Hulladékgyűjtési régiók és közszolgáltatók működési területe, 2019	190
206. ábra	Egy főre jutó szilárd hulladék (kg), 2019	191
207. ábra	Egy főre jutó szilárd hulladék (kg), 2006-2019	191

208. ábra	Hulladékgyűjtés a gyűjtés módja és a hulladék forrása szerint, 2019.....	192
209. ábra	Szelektív hulladékgyűjtés a hulladék fajtája szerint, 2019	192
210. ábra	Regionális hulladéklerakók Magyarországon, 2018	193
211. ábra	Hulladékok kezelése, újrahasznosítása pest megyében, 2006-2019	194
212. ábra	Illegális hulladéklerakók Magyarországon, 2020.....	195
213. ábra	A Magyar Közút Nonprofit Zrt. kezelésében lévő közutak környezetében található illegális hulladéklerakók a hulladékok mennyisége szerint, 2020.....	195
214. ábra	Lakásállomány változása (2001=100,0%), 2001-2019.....	196
215. ábra	Lakásállomány és annak változása járások szerint (2001=100,0%), 2001-2019	197
216. ábra	Lakások alapterület szerinti összetétele, 2016.....	197
217. ábra	LAKÁSOK FŰTÉSI MÓDOK SZERINT, 2016.....	198
218. ábra	Lakások megoszlása komfortfokozat szerint, 2016.....	198
219. ábra	Pest megyei ingatlanok reálárváltozása, 2002-2020.....	199
220. ábra	Műemlékkel rendelkező települések aránya, 2010.....	200
221. ábra	A Közép-Magyarország régióit alkotó járások és a Budapesti agglomeráció területéhez tartozó települések.....	204
222. ábra	A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér nappali zajterhelése, 2019.....	233
223. ábra	A legfontosabb ivóvízminőségi jellemzők megfelelése Pest megyében, 2017.	238
224. ábra	Járásonkénti válaszolói aktivitás, 2020.....	292
225. ábra	Munkaerőpiaci gondok jellemzése	293
226. ábra	A megkérdezett vállalkozások működési területe.....	293
227. ábra	Külföldi piacokon való terjeszkedés feltételei, 2020.....	294
228. ábra	A vállalkozás fejlődését gátló tényezők.....	295
229. ábra	A beruházások eredménye	296
230. ábra	A tervezett fejlesztések jellege.....	296
231. ábra	A tervezett fejlesztések várható eredménye	297
232. ábra	A fejlesztések optimális projektmérete.....	297
233. ábra	A vállalatok digitális transzformációjáról szóló felmérés eredménye 2020 április	302
234. ábra	A fejlesztési elképzelések aránya	308
235. ábra	Főbb tevékenységi körök, 2020.....	309
236. ábra	A működés finanszírozási forrása, 2020	310
237. ábra	A civil szervezetek működési intenzitása, 2020.....	311
238. ábra	A pályázati lehetőségek minősítése	312
239. ábra	Tervezett fejlesztések nagyságrendje	314
240. ábra	Tervezett rendezvények, programok nagyságrendje	314
241. ábra	Civil szervezetek által legjobban várt pályázati területek	315

242. ábra	Civil szervezetek általános finanszírozási helyzete.....	315
243. ábra	Területfejlesztés eszköztárája.....	319
244. ábra	EU források Pest megyében 2014-2020.....	326
245. ábra	Európai Unió támogatások Pest megye járásában (mrd Ft), 2014-2020.....	327
246. ábra	Támogatott pályázatok száma (db).....	327
247. ábra	VEKOP prioritások Pest megyében (2014-2020).....	328

KÉSZÍTŐK, KÖZREMŰKÖDŐK NÉVSORA

Témafelelős:

Kuszák Miklós

Popovics Gábor, dr.

Az eredeti koncepciót készítették:

Bonyhády Elek

Kontra Jenő, Dr.

Faragó Júlia

Kuszák Miklós

Fülöp Rudolf, dr.

Ligeti Ádám

Gauder Péter

Molnár László

Gordos Tamás, dr.

Obreczán Ferenc

Hágen Tímea, dr.

Popovics Gábor, dr.

Hermann Judit

Oroszi Zsuzsanna

Kállay László, dr.

Pölöskei Gáborné

Kánai Gergely

Schindler-Kormos Eleonóra

Károlyi János

Schuchmann Péter

Kása-Richlach Mónika, dr.

Szabóné Pányi Zsuzsanna

Kezán András

Wolf Péter

Minőségbiztosítás:

Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

Pro Régió Ügynökség

A koncepció felülvizsgálatát, ennek részeként a helyezettértékelés átdolgozását és a koncepció javaslattevő munkarészének átdolgozását Pest Megye Önkormányzata megbízása alapján

a Pest Megyei Területfejlesztési Nonprofit Kft. végezte

A feladat ellátásában közreműködtek:

A Pest Megyei Területfejlesztési Kft részéről:

Kuszák Miklós

Kezán András

Boda Barbara

Pest Megye Önkormányzata részéről:

Schindler-Kormos Eleonóra

Popovics Gábor, dr.

Szabóné Pányi Zsuzsanna

Kisfaludi Aranka

Terék József

Kohári Tibor

Wolf Péter

Külső szakértők:

Pro Régió Nonprofit Kft.

Projekt Expert Kft.

Minőségbiztosítás:

Gordos Tamás, dr.

